

Incipit prologus i expositione
ne decalogi scdm fratre Johā
ne Nider. sacre thologie pro
fessorum ordinis predicatorum

Decalogi legē
sacratissima;
p̄mū d̄m̄tus
p̄thoplastoz
insertam cor
dibus: et de
nuo dei digi
to in tabulis exaratā lapideis.
postremo q̄ per incarnatū al
tissimi verbū propalatā cristi
colis. vbi quidā ait. Si vis ad
vitā ingredi. serua mandata.
Hanc normā cūctorū fidelū
regulā iter ⁊ directoriū eē oñi
derans ⁊ fratrū mei ordinis q̄
predicatorū ē v̄tis satisfacere
cupies p̄ multorum temporū
curricula ex famosozū d̄cis di
uine sophie preceptorū tā p̄
dicantium. q̄ pro confessorū
debitis exercitijs p̄ticularia et
sp̄tialia dei ⁊ eccl̄ie mandata
i vnū preceptorū colligere i
sequētibus studiū singula de
calogi precepta s̄b̄d̄st̄nguē
do p̄sp̄tialia capitula ut ita p̄
cepta paterēt cuiq̄ lucidius
Pro quo labore in p̄cor a lōre
sequentium oraciōem imp̄t̄ri
quātulācūq̄ paruulā ut eter
ne sapientie a qua cūcta bona
p̄cedūt pro p̄mo copulari in

patria tandē merear. ac.

Incipit p̄ceptorū d̄me legū
Capitulum primum

Sunt igitur tria p̄n
cipaliter p̄notāda
preceptorū preābu
la. Primo q̄stricte
des v̄lit p̄cepta sua custodi.
Secūdo q̄ratiōbile sit deo in
preceptis suis per obediēcia;
s̄b̄ici. Tercio quomodo p̄ce
pta habēt dist̄ngui. **Q**ritū a
ad primū. illō docet scriptura
multipliciter. Nā p̄ trāsgressi
one p̄cepti vnus de nō edēdo
fructū vitium primi parētēs
⁊ tota posteritas d̄anata est.
gen. ij. Itē precepta iūbentur
meditanda. in domo. extra. in
via. dormiendo. ⁊ vigilando.
deu. vi. Itē primū p̄ceptum
p̄ blasphemias quidā trāsgre
diēs. a deo iūbentur extra castra
ab oibus lapidari. leuiti. xxiii.
Itē quidā modica ligna sab
bato colligens. similiter lapi
datur. numeri. xv. Itē Saul
sc̄s; sonū lre oītra dei p̄ceptū
seruās victimanda. de regno
eicitur. ⁊ a demone possidetur.
i. re. xv. Itē oīa archam cō
tra d̄ni p̄ceptū tangēs. subī
tanee a deo occiditur. ij. regū
vi. Itē p̄p̄ta tonus cōtra dei
p̄ceptū manducās. pat̄no

no m̄icibus d̄
ena d̄annatoz
cū
mo suanti d̄calo
de gaudijs quin
de corpali delecta
leniui p̄f̄ctōe
tōb? corpis
aurea ⁊ aureola ⁊
fructib? b̄tor
sonerare iocū d̄m̄
recha ⁊ tonore
ne m̄icibus gaudi
cupis ab̄is q̄eta
raōre sab̄itum
m de d̄nb? anime
cōne ⁊ op̄rehēsiōe
c̄ h̄mis

Chrom. Chrom. Chrom.

sepulchro priuatur a vita. Re. viij. que tria exempla sunt contra excusantes se in transgressione dei preceptorum. ut inquit per intentionem bonam. Ido dicit ps. Tu mandasti mandata tua cum studio dirimimus. i. valde. **Q**uo ad. ij. ad seruandū dei mandata septē nos inducere debēt. Primum summa auctoritas dei precipientis qui h3 in nos vniuersale plenū dñm. tū qz creauit. tū qz regit seu gubernat cuncta. Ad talem autē pncipē ptinet cōdere leges nobis. a nos obedire sibi. a honorare. corde. v. b. a factis. ideo preceptis frequēter pmittit. Exodi. xx. ego dñs deus tuus. Secundo ad idē nos d3 inducere imminēsa dignitas a maiestas quaz h3 p pōm. eminentiā. pulchritudinē. a alia sua ppria. ppter q merito debrem? eū ruere? a ei obedire. a eū honorare. magnum enī est non obedire plato minori. maius superiori. h3 maximum in finite dignitatis pncipi. ut per simile pt3 i politica hūana. Tertio cōceptorū rōbilitas. tū qz pcedūt a sapiētissimo. tū qz sūt oīa sc3; dcamē recte racōis naturalis. ut declaratur i. iij. lib. Iniaz. di. xxxvij. Ideo rō. vii. d3 Mandatū factū iustū a bonū. **Q**uarto pceptorū maxima vtilitas. qz quātuplex. Nā

bona ecclie ppria facit obseruatio mandatorum. s. in illis ps. participem me fac de9 oim timēcium te. a cust. manda. tua. **T**otū hōiez rāficat. ecclia. xv. De dit de9 hōim mandata. que si fuerit. seruarēt eū sc3; in iustitia a equitate. a rectitudine. Amicū dei constituit. Jo. xv. vs amici mei estis si feceritis que precipio vobis. Mātionem trinitatis sacratissime efficit. Joh. xiiij. Si q3 diligit me. a pat̄ meus diliget eū. a ad eū veniemus. a mātionē apud eū faciemus. Ad vitam eternā; ducit. qz si vis ad vitā ingredi. sua mandata. math. xix. Sed aduerte q opt3 oīa seruare. qz d3 iacob. ij. Si quis i vno offendit. factus est oim reus. sic videlicet q quū in vno pccō mōxli deum offendit. inimicus dei cōstituitur. a si sic decedit. eternaliter dāna bitur. nō tamen tanta pena quāta ille q in multis pceptis transgressor reperitur. Pudor est certe pro tpali pccō tam prompte seruire homini. a d3 pro mercede eterna tam segniter obsequi. **Q**uinto ad seruandū dei pcepta. mouere d3 malozū multiplicitas in quā currūt dei pcepta non seruantes. Nam aufert hōim se ipsum. tū qz in suūtutem dyaboli redigit. qz oīs qui facit

peccatū seruū ē p̄cā. ioh. viij.
Tū etiam qz meli⁹ est hō isti
 finatus non fuisset si sic mori
 tur. **A**ufert hō oia bona opera.
 qz si caritatē nō habuero n̄
 sū dicit ap̄lus. i. ad corin. xij.
Aufert etiam frat̄itatē eccl̄e.
 quam credim⁹ i articulo **S**ā
 ctōz cōmūionē. de qua ps. p̄
 ticeps ego sū oim̄ timētiū ac
 ut p̄dictū ē. **A**ufert societatem
 factorū in priā ⁊ vitā eternam
 de qua ap̄. ad gal. v. enume
 ratis p̄ceptōz trāsgressiōibz
 sic cōcludit. Qui talia agunt.
 regnū dei nō possidebūt. **S**ex
 to nos mouere d; bñficiorum
 diuinōz magnitudo ⁊ multi
 tudo. i. tolerando mala n̄ra ut
 peniteamus dando eucaristia;
 ⁊ sacra. ut sanemur. ⁊ cando
 nos vaie ut resurgam⁹. custo
 diendo ne moriamur. ⁊ vitam
 eternam p̄mittendo. ne despe
 remus. vnde si tot bñficijs in
 grati fuerimus. grauius pecca
 mus. Cuius exēplū habemus
 math. xvij. In seruo cui debi
 ta dimissa fuerāt. qui alteri di
 mittere noluit. ⁊ math. xxv.
 de suo nequā. qui dñi talentū
 abscondit. **S**eptimo mouere
 d; mandatorū possibilitas. nā
 leue ē mādata dei seruare. ma
 th. xi. xi. Jugū enī meū suaue est.
 ⁊ onus meum leue. **E**t. i. 10. v.
Mādata eius graua nō sūt.

Et Jero. i. expositiōe fidei cat̄o.
Anathēa fit inquit q̄ dic̄. deū
 aliqd nob̄ p̄cepisse ⁊ hōiez im
 plere illō non posse. **Q**uō leuā **E**
 tatis ē quātuplex. **N**ā leuā fa
 cit p̄mo caritas q̄ oia suffert.
 oia sustin; s̄m ap̄. i. cori. xij.
 vñ puus in caritate laborat p̄
 ceptis parendo. de q̄b⁹ math.
 vij. **A**rta est via que ducit ad
 vitam. ut ps. dic̄. p̄pter verba
 labiorū tuorū ego custo diuī
 vias duras. sed magnus in ca
 ritate viam mandatorū currit
 dicente ps. viam mandatorū
 tuorū cucurri. cū dilatasti cor
 meum. sc; in caritate **S**ecūdo
 qz natura ad mandatorū obf
 uacōem inclinat. oia enī bonū
 appetunt. primo ethi. **T**ercō
 qz premiū maximū p̄mittitur.
 qd̄ ocul⁹ nō vidit deus abste
 que ip̄parasti exspectantibus te.
 ysa. lxiiij. **Q**uarto quia coad
 iutor est xp̄s qui s̄m ap̄sto
 lū. opatur in nob̄. velle ⁊ p̄
 cere p̄ bona volūtate. phi. ij.
Quinto qz iuuant nos virtu
 tes infuse. angel⁹ n̄r. ⁊ o. eccl̄e
 sacra. ⁊ multa similia. **V**ia au
 tem vicōz in se viceuersa. p̄p̄
 quicqz dura ē. **P**rimo p̄pter **S**
 iusticiam dei que nō sinit hic
 peccm̄ impunitū. **V**n̄ aug⁹. i.
 cōfess. **I**ussisti dñe ⁊ ita ē ut pe
 na sit sibi ois aim⁹ inordina
 tus **S**ecūdo qz ē oīa naturā

eo qd con raco em. vnde n. ethi
 coz in diffinicoe virtutis dici
 tur esse determinata racione put
 sapiens determinabit. Tercio qd
 eternu suplitu meretur ppter
 qd vico his math. xxv. iudex di
 cet. Discedite a me maledictu
 igne eternu. Quarto qd vicia
 sibi otrariatur. puta prodiga
 litas avaritie et sic de alijs ut di
 cit phis. iij. ethicoz. Quinto
 qd viam vicoz no adiuuat sa
 cti angeli. nec deus q nescit pa
 trocinu prestare criminibus
 S; qd facit vitia dultia. s; qd
 quaq; corp? aiale. habitus ra
 dicati. multitudo deliquetium.
 suafus inimicoz. et affectus te
 pidus ad ardua. de prio dicit
 gall. v. Caro occupat aduer
 sus spum et spūs aduer sus car
 ne. Et itez maifesta sūt opera
 carnis q sunt fornicaco immu
 ditia luxuria et de radicatis ha
 bitib; malis dic. phis. ij. ethi.
 qd propte et delectabiliter fati
 unt vitia oparia quib; diffici
 le e recedere. vnde iere. xij. Si
 ethiops pot mutare pelle sua.
 aut pardus varietates suas. et
 vos potestis benefacere cu didi
 ceritis malu De. iij. vic; de mul
 titudie delinquentiu pt; in ps.
 dicete. Cu facto sanctus eris.
 et cu puerso puerteis. hinc est
 qd petrus inter xpi discipulos
 manens factus fuit. Sed cu

in turba ppariu fuit. ter xpm
 negavit. De. iij. vic; de suafu
 inimicoz dicit apl. ij. cor. xi.
 Ipse sathanas trasfigurat se i
 angelu lucis. Sicut fecit xpo
 math. iij. dices Si fili? dei es.
 dic ut lapides isti panes fiant
 De quinto vic; affectu tepido et
 sensualitate remurmurate. ait
 xps math. xxvi. Spūs quide
 poptus est. caro aut infirma
 ¶ Quintum aut ad. iij. de distm. s
 ctioe pceptoz nondū fm sem
 thō. i. 2. q. xci. Qd lex quintu
 plex e. vna generalis qua deo
 naturaliter cuilib; indidit rei
 ut suo creatori obediret. hanc
 lege nulla creatura trasgredi
 tur irracōnalis. nā celū quoti
 die circum de quo in ps. Sta
 tunt ea i eternu et in seculu secu
 li. pceptum posuit et non pteri
 bit. Quatuor elemēta et aues
 iura sua natuālia seruāt et alia
 similit natuālia. Secūda lex e
 nature de qua rō. ij. Bentes q
 legem non habēt naturaliter
 ea que legis sūt faciunt. hxc di
 ctat virtutes esse faciendas. vi
 tia fugienda. Que volum; ut fa
 ciāt nob hoies eadem eis fatia
 m; et silitur de dimissioe. vñ
 math. vij. ait saluator. Oia q
 cu q; vultis ut fatiāt vob hoies
 et vos facite illis. hxc est ei lex et
 aphe. Lex hxc ec. ad felicitate
 naturalem p virtutes morales

doet venire ut patuit in phis
Tercia est lex hūana ciuilis.
 quā plati seculares statuunt.
 de qua pū. viij. p me reges re
 gnant. 7 legū cōditores iusta
 decernūt. **Quarta** hūana eccl̄
 astica p aplicos. a cōsilia. ac
 dyocefanos 7 supiores spūa
 les tradita. de qua decretorū a
 decretaliū libri pleni sunt. **Quin**
 ta diuina pncipalit̄ in decalo
 go cōtēta. de q̄ vbi th̄ma. **De**
 leges oēs tūc recte sūt. cū ab
 eterna lege. i. a dīma rōne oia
 rite p cōcipiente deiuātur. di
 rigūtur 7 mouentur. fm th̄o.
 b̄ ibid̄. **In** decalogo itaqz. exo.
 .xx. deus hōibz puidit. ut dicit
 .s. th̄o. ibid̄. q. c. **Sic** pnceps
 reipublice puidere d̄. ad quē
 spectat tria puidere in sbdit̄
Prio quō se bñ habeant ad su
 periore. **Secūdo** quō bñ se ha
 beant inferiores ad se mutuo
Tercio quō quisqz sit intra
 se bene ordinatus. **Secūm** hec
 igitur pncipaliter. pmo neces
 saria sunt pcepta ordinantia
 sbditos debite ad pncipē suū
Primo sic q̄ fideliter obediāt
 ei. a cōtemnātur inimici pnci
 pis. qd̄ deo facim? colendo eū.
 non de moia. **Secūdo** sic ut ho
 nozetur caute. ita q̄ ore non
 inuanū nomē eius assumatur
Tercio q̄ obsequiis certo die
 honozetur. **Secūdo** necāria

sunt pcepta pacē inter famu
 los adinuicē cōsuātia. **Primo**
 sic q̄ p̄m quis sbueniam? ho
 nozando pentes. **Secūdo** ut
 p̄imum corpe nō ledam? p
 occasione. **Tercio** nec in p̄soā
 oiuēta puta vxore l̄ filia. **Quin**
 to nec i rebz p furtū. **Quin**
 to nec p falsū testimoniū. **Ter**
 cō necessariū est ut q̄sqz dei fa
 mul? intra se pacifice regatur.
 qd̄ regimen null? pnceps deo
 dempto facere pōt. qz interio
 ra nō vidz. **Ideo** voluntas duo
 bus vltimis pceptis opescitur.
 ne cupiam? vxorē p̄imi. nec
 res eius. **Et** sic satis fit precep
 to triplicis dilcōnis. scz dei per
 tria. p̄imi p q̄sqz. 7 sui p vlti
 ma duo. **Deus** eni math. xxij.
 tria in gnē p̄cipit. videlicz sui
 dilcōz. dicendo. **Diliges** dñm
 deū tuū ex toto corde tuo. dile
 ctōnem proxī. ibi a proxim
 tuū. dilcōem sui. ibi sicut te. id
 ē sicut te debes diligere. **In**
 grediendo igitur decalogum
 notand̄ **Primo** fm th̄o. i. 2. q.
 .c. q̄ decalogus tanq̄ capita
 lia quē pcepta otinet oia p
 cepta alia vicz legis naturalis
 a q̄ scriptura 7 sapientes aliq̄
 tradiderūt. **Secūdo** nōnd̄ q̄ q̄
 dā pcepta fm eūdem ibid̄ sūt
 affirmatiua. ut illa duo. **Sab**
 bata sanctifices. **Habeas** i ho
 noze pntes. **Alia** sūt negatiua

ut omnia alia octo secundum eum. Aliquod tamen secundum bonuentum. in. iii. di. xxxvij. est plura affirmatum quod negatum. ut primum præceptum. Affirmativa semper ligant non pro semper. id est non pro omni tempore et hora. Negativa utroque modo. Tercio non dicitur quod secundum iosephum quicquid præcepta erant in una tabula. prima videlicet quicquid. alia quicquid erant in alia tabula. sed quod due tabule erant continentes totum decalogum. significabant quod duo mandata scilicet dilectionis dei et proximi continent totum decalogum. id est secundum augustinum sequendo signatum non litteram. prima tabula continebat tria præcepta prima deo servientia. secunda continebat alia septem ad proximum pertinentia. **¶** Est itaque primum mandatum. Exod. xx. sic positum. Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo servitutis. non habebis deos alienos coram me. non facies tibi sculptile. neque omnem similitudinem que est in celo de super. et que in terra deorsum. nec eorum que sunt in aquis sub terra non adorabis ea neque coles. hoc præceptum partim est affirmatum videlicet ego sum dominus deus tuus. et tripliciter est negativum. vnde christus exponit math. iij. hoc præceptum dicens. dominum deum tuum adorab. et illi soli servies. scilicet cultu latricie. nam secundum ieremiam in prima parte precipitur cultus latricie. id est

honor deo debitus. præceptum igitur hoc primum continet plura præcepta particularia que in. xxij. capitulis sequentibus recitabuntur. quedam affirmativa et quedam negativa. Cum enim a domino deo habeamus tria aiam. corpore. et res. iustissimum est ut ei serviamus istis. et deum sic colamus. Sed secundum augustinum in enchiridion. deus colitur optime. fide. spe. et caritate. quibus aiam deum colimus. Secundo debemus colere corpe per adorationem. Tercio rebus per oblationem. decimam. et filibus. Alii præcepti est negativa tripliciter fuerunt enim quidam qui coluerunt plures deos sine institutione ymaginum videlicet solem. lunam. et filia. contra quos dicitur non habebis deos alienos. alii coluerunt sub ymaginibus plures deos. contra quos dicitur. non facies tibi sculptile nec non tamen tales coluerunt ymagines. sed ymaginata. sicut nos hodie unum deum. alii ipsas ymagines adoraverunt. et aliquid divini eis attribuerunt. Contra quos concluditur non adorabis ea neque coles. vnde omnis superstitio in hoc puncto prohibetur. Item hic prohibetur quedam capitalia vitia puta sunt mortalia primo superbia. nam dicitur. tho. 2. 2. q. Clix. ar. v. Quod humilitas proprie respicit subiectionem hominis ad deum

et eōuerso supbia defectū h?
 sbiectionis hūm scz qd aliquis
 extollit se sup id qd est sibi p
 fixū hūm dīmam regulā vel men
 surā qua mensus est nob deus.
 vñ eccl̄ast. x. Supbia hūm
 est apostotare a deo. vbi etia;
 inobediētia nōtur. Secūdo p
 hibetur hic accidia quā tēde
 diuini obsequij, ac.

Capitulū secundum.

Quia primū pceptū
 pticulare vic; de tenē
 da wā fide que sb p
 cepto cadit. mar. vi. Qui credi
 derit et baptizatus fuerit saluus
 erit. Qui vero non crediderit
 cōdenabitur. Tria pncipalē
 ponētur. Primo qd a quot cre
 denda sint simplici xp̄iano. i.
 non hnti curā aiāz. nec officii
 um docendi publice scripturā
 sacrā. Secūdo quō et qualiter
 credere debeam? credēda. Ter
 cō quo tuplices hūies. pceptū
 hoc transgrediantur. **Q**n̄
 tū ad p̄mū nōndū. hūm tho. 2. 2.
 . q. 2. ar. viij. a hūm alios docto
 res qd eul; simplici suffic. ad
 salutē; credere, explicite ea q
 otinētur i simbolo ap̄loz; qz
 ibi articuli cōmūes cōtinētur
 ordiate breuiter a vtiliter. Id
 circo statuit eccl̄a tales eē cre
 dendos a singulis. a addiscē

dos esse. Et sunt numero. xij.
 articuli considerādo auctores eo
 rū qui fuerūt duodecī apli. h; di
 stiguēdo hūm credita. sūt. xiiij.
 scz septē. de dimitate. et septem
 de hūanitate. qz fides vid; ea
 i quib; felicitabimur. Est autē
 vita eterna. ut d; p xp̄m. io. x
 vij. ut cognoscant te solū vrū
 deū. a quē m̄fisti ih̄sum xp̄m
 Primus igitur articulus respi
 cit vnitatem diuine essentie.
 Secundus patrem Tertius
 filium. Quartus spūm factum
 Tres alij cōcernunt opacōez
 dei ad extra qd ad triplex op9
 p̄mum nature. i. bi. creatorem
 celi a terre. secūdo op9 est gra
 cie. Credo eccl̄am scām catho
 licam. scōz omūionē. remissio
 nem pccōz. a sub hīs cōtinē
 tur omia sacrā. tercū glorie.
 carnis resurrectionē. et vitam
 eternam amen. Septem de
 humanitate sūt. Primus. con
 ceptus de spū facto. Secūdo
 natus ex maria virgine. Tertio
 passus. crucifixus. mortuus et se
 pultus. Quartus. descēdit ad
 inferna scōm aiā. Quintus
 resurrexit a mortuis. Sextus
 Ascendit ad celos sed; ad dex
 teram patris om̄ipotentis. Sep
 tim9. inde venturus est iudica
 re viuos a mortuos. **Q**uo b
 articulos sic scire ordinate.
 sic distinguere et enumerare

non ē necessariū cuiuslibet simpli
ci fideli. s̄ sufficit et exigitur. p̄
mo q̄ credat intelligat et assen
tiat in genere et implicite oibz
que credit eccl̄a catholica. et q̄
nulli articulo explicitē dissen
tiat. et sic simplices oīa credūt
licet implicite solum. que maio
res credunt in q̄tum maiores
adherēt doctrīe diuine. sic ei
scdm̄ greḡ. sup̄ iob. i. **B**oues
arab. ant. et asine. id ē simplices
pascuntur iuxta eas. vñ ap̄tus
i. cor. iij. **I**mitatores mei esto
te. sicut et ego xp̄i. **S**ecūdo exi
gitur q̄ quis in sp̄e cognoscat
illos articulos et explicitē. seu
ista de quibus festiuatur in ec
clesia in festis principalibus
annī. vñ dicit thō. vbi prius
ar. viij. post tēp̄ gratie reuel a
te. tā maiores q̄ minores tenē
tur h̄re fidē explicitam de xp̄i
mysteriis. p̄cipue q̄tum ad ea
q̄ cōmunit̄ in eccl̄a. solēman
tur. et publice p̄ponūtur. sicut
sunt articuli in carnacōis. ut su
pra. **E**t q̄ ut dicit thō. vbi sup̄
ar. viij. **M**ysteriū xp̄i expli
cite credi nō pōt sine fide trinita
tis q̄ in mysterio xp̄i hic cōtine
tur. ut puta q̄ filius dei carnem
assumpsit. et p̄ gratiā sp̄s san
cti mūdū renouauerit. **E**t iter
de sp̄s sancto cōceptus fuit. idō
post tēpus gr̄ie diuulgate. te
nētur omnes ad explicitē cre

dēdū mysteriū trinitatis. et etiā
ōnes q̄ renascuntur in xp̄o hoc
adipiscuntur p̄ inuocacōez tri
nitatis s̄ illud math. vltio.
Eūtes in mūdū vniūsu docete
oēs gētes. baptisātes eas in no
mine p̄ris. et filij. et sp̄s sancti. hec
thō. **H**ic declarat de articulo
lati⁹ ioh. kunseym tractatu de
erudicōe ōfessorū sic **T**enetur
inquit simplex ut in sp̄te cog
noscat et credat articulos. seu
ista de q̄b⁹ festiuatur in festis
principalibus annī. **T**enent̄
enim tales iuxta illō quod ce
lebratur in festo trinitatis cre
dere q̄ tres persone in diuinis
sunt vnus deus creator omniū
rerum. in cui⁹ trinitatis seu p
sonarum nomine baptisātur
Ite tenētur credere s̄m festum
natitatis xp̄i q̄ filius dei natus
ē ex virgine maria. **I**te cū pas
cheuē q̄ xp̄s sit passus p̄ nobis.
mortu⁹. et sepultus. **I**te cū pa
scha q̄ resurrexit. et q̄ resurge
m⁹ v̄re. **I**te cū ascēsiōne q̄ as
cēdit in celū. cū p̄t̄ x̄ costē cri
stū misisse sp̄m sanctū ap̄tis et
eccl̄e. **R**ō vna eccl̄a sit ex̄ quā
nō ē sal⁹. et vnū caput eccl̄e in
terris. cū corp̄is xp̄i festum. q̄
xp̄s vere ōtetur in eucaristia
Et cōsequēter sacram̄. p̄nie et
oīa alia sacram̄ta in medicinā
a xp̄i passioē nob̄ effluxa. **C**ū
festū oīm s̄ctorū q̄ fiat finale

iuditiū. Resurrectō mortuoz
 Remuneracō bonoz in eterna
 bñtudine in regno celoz. ma
 loz pñtio in eterna dñatio
 ne in inferno. ⁊ p osequēs q̄ bo
 na sunt faciēda. ⁊ mala cauē
 da. **H**ec sūt que quilibz fidel
 adultus explicitē credere tene
 tur. ⁊ assensus d; esse respectu
 oium articuloz ⁊ credēdoz.
 ut p̄mo tactū est. s; ap̄hensio
 in sp̄. non est n̄ eoz q̄ iam sūt
 secūdo enumeāta. **I**n acō autē
 dictoz est s; in bonauen. in. iij.
 circa dist. xxxvii. quia si ali
 q̄s excusaretur de infimis seu
 simplicib; a talib; credēdis
 explicitē in ecclā. hoc maxime
 est; ex ignorantia. s; hoc non.
 cū articuli tales sint de tā mai
 festis q̄ nō p̄nt latere sine cul
 pa. Sūt enim aliqui articuli
 tam manifesti. q̄ nullus xp̄ia
 nus h̄ns vsū racōis ignorat
 eos n̄ oīno negligat. ⁊ otem
 nat dei cultū. ⁊ salutem ppriaz.
 ⁊ p oīs taliū ignorantia non
 est sine culpa. nisi forte quis
 excusaretur de illoz noticia p
 defectum doctozis. vel p breui
 tatem vite. post iceptū vsū
 rōis. vel p imbecillitatē vsū
 rōis. nam ppter vltimū hoc
 dicit scō. in. iij. d. xxv. non req̄
 ritur in quolibz nec cārio. etiam
 p statu isto. q̄ oēs istos arti
 culos explicitē ⁊ distīcte cre

dat. qz deus nullū obligat ad
 ipossibile ext̄ de re. iij. h. vi. ne
 mo enī p̄t ad ipossibile obli
 gari. ⁊ ideo si quis rudis est.
 qui non p̄t ofiderare quid sit
 natura. ⁊ quid p̄sona. non est
 necē q̄ habeat actū explicitū
 de articulo p̄tinēte ad nature
 vmitatem ⁊ p̄sonaz trinitatē
 distīcte. sicut h̄nt clerici l̄ati.
 s; sufficit sibi si non p̄t h̄mōi
 distīctionem intelligere. quia
 nec t̄minos. q̄ credat sicut q̄
 libet credit vsū h̄ns racōis
 hoc scō. nō t̄n videtur aliquis
 tam grossus vsens racōe qui
 non possit aliqualiter manu
 ductiōib; ⁊ exemplis ad mi
 nisterium trinitatis intelligē
 dū aptari. **D**icitur etiā secū
 do nisi quis excusetur p̄t bre
 uitatem vite. vnde querit Alti
 fidioren; in. iij. suo materia de
 fide. in quo instanti primo hō
 teneatur credere sub pena pri
 uacōis caritatis dabilis. **E**t po
 nit casum q̄ puulus statū post
 baptismū deferatur ad paga
 nos. ⁊ ibi morēt vsq; ad ad
 ultā etatē. R̄ndet q̄ s; in ap̄lm
 Inuisibilia dei a creaturā mun
 di. p ea q̄ sc̄a sūt intellecta con
 spiciūtur. ergo ad hoc q̄ aliq̄s
 credat oportet q̄ prius confi
 der; visibilia. ⁊ cōferat illa sue
 cāe. sed ad omia ista exigitur
 t̄pis tr̄ctus. ideo ipossibile est.

p se q̄ aliq̄s in primo instanti
 vsus racōis credat. null⁹ autē
 tētur ad impossibile p se. vñ nul
 lus tenetur credere in primo i
 stāti etatis adulte. **J**udex enī se
 cularis dat inducias ad credē
 dum in se. s̄ quātum p̄cise tem
 p⁹ de⁹ det ad huiusmōi delibe
 racōem nullus scit nisi deus. **E**x
 quo pat⁹ q̄ hoc argumētū nō
 valet. iste ē adultus et nunq̄
 credidit in deū et sic de cetero
 ergo dānabitur. **R**acō est. q̄ nū
 q̄ fuit in hora vel mora creden
 di et ideo iudicatur ut puulus
 donec tēpus deliberacōis fuit
 elapsū. **h**ic. **i**. **v**. **D**icitur etiā no
 tāter. nisi quis excusaretur p̄
 ter defectū doctōis. vnde dicit
 tho. **i**. **ii**. **d**. **xxv**. **S**i q̄s de mis
 terio incarnacōis credēdo vel
 huiusmōi instructōrē nō ha
 beret. ei deus reuelaret. nisi ex cul
 pa sua remaneret. vñ explica
 tio eorū que sunt de necessitate
 salutis. vel diuinitus hōi pui
 deretur p̄ predicatōrem fidei
 sic pat⁹ de cornelio actu. **x**. vel
 p̄ reuelacōnem qua sup̄posita
 in ptāte liberi arbitrii est ut in
 actū fidei exeat. **I**dē etiā p̄mit
 . **2**. **2**. **q**. **ii**. **ar**. **vii**. vbi recitat exē
 plum famosum. **R**ō etiā refert
 vīcenti⁹ in speculo historiā
 li. **xxiiij**. **c**. **Clxxij**. **N**ā in stan
 tinopoli quidā laminā aureā
 inueit et sub ea viz iacentē cū

hac scriptura. xp̄us nascetur
 ex virgine maria et credo in eum.
 sub constantini et hyrene tēpo
 ribus. **O** solitez me videbis p̄
 tunc autē hyrena siue hxlēna
 mater cū filio suo sc̄ ostātino
 imp̄rauit. **T**ercō etiā op̄r. **f**
 tet quēlibz simplicē interdum
 explicite credere articulos nō
 exp̄sse ostētos in simbolo ap̄lo
 rum. puta cū ecclia condemnat
 aliquē articulū cōtra h̄reticos
 in certa terra. vnde sc̄m tho. et
 sc̄o. **i**. **iiij**. **S**i sit aliquid quod
 credēdum ē q̄ tñ cōmuniter
 non predicatur in ecclia. s̄ p̄po
 nitur sp̄aliter in vno loco de
 nouo. non est illud necessariū
 simpliciter credere firmiter. **I**lli
 tanq̄ vro adherendo. p̄mo
 necessariū ē magis illi nō ad
 h̄rē quousqz sciat illud credi
 ab ecclia tanq̄ verū. **E**t si hoc
 sibi cōstiterit. tenetur illi firmi
 ter adherere. **S**icut in morali
 bus q̄n sunt altricacōes de ali
 quo peccō q̄n est peccatū mōz
 le. ut si vnus dicat expertus in
 sciētia q̄ nō licz sic mercari. ali
 us dicat q̄ sic tucis est sic non
 procedere quousqz veritas pa
 trat aliūde. **S**ic dic̄ sc̄o. in for
 et directe concordat thō. **E**x quo
 pat⁹ q̄ si quis inter h̄reticos
 nutritur nullum habēs docto
 rē catholicū si errat in necessario
 credēdis. nō in toto excusatur

Quia aut nimis cito credit ali
cui errozi. aut diuinum auxili
um non inuocat. aut suis pec
catis exigentibus in formatoze
h're nō meruit. ut dicit. altifidi
ozij. **S**ecūdo principalit' scien
dū est. quōd qualiter credere
debeam? deum colendo. **U**bi
nōndum q' modus fidei necē
rio est debite habēd' . videlicet
in corde p' assensum. in ore per
verbum. et in ope p' p'ceptorū
dei exercitium. **Q**uo ad p'mum
de credendo i corde. **S**ciendū
q' actus hitus fidei est credere
et noscere seu intelligere et fir
mit' assentire ac adhxere h'is
que lex xp'iana nobis p'ponit
credenda. **E**t sic credere seu fi
des habet duo. scz app'ehēōez
seu cognōem. et assensū siue
adhēōem. **E**t quidam pl'g
habēt de p'mo. quidā plus de
secūdo. oēs tamen fideles vtrū
q' h'nt. et secūdu vicz assentiē
seu adhxere est magis meito
riū q' p'mū. vicz cognoscere seu
apprehendere. **D**e primo nō
nunq' sepe plus habēt s'ati. et
de sc'do ecōuerso simplices am
plus. patet illō. q' simplices
firmus credūt nōnunq' d'cis
scripture q' s'ati. cuius signū ē.
q' simplices sepe plus opibus
demonstrāt ea que scriptura iu
bet q' s'ati fatiant. si enim s'ati
firmiter assentirent. et perfecte.

vtrūq' in op' exirent. **S**ignū
enim magne fidei est qn fides
cordis in opus exuberat p' ope
rationa ex fide p'cedēcia. **S**i
gnum v'ro pue fidei ē. qn mo
dicū redūdat i virtutum exer
citia. **I**lla vtrūq' quib' i sp'ali p'
fidē ē assenciend' cōp'hendun
tur in articulo symboli ut sup'
patuit. **S**ecūdo etiā exigitur
q' quis interdū fidē p'fiteatur
ore. vnde. rō. x. **C**orde credit'
ad iusticiā. ore aut' cōfessio fit
ad salutē. vbi s' in glō. **C**or h
de credē sufficit ad iustificacō
nē. s' oris cōfessio exigitur cum
q's i martirio de fide q'ritur. qd
martiriū multi fugerūt corde
credentes. s' ore damnabilitez
vitatem negātes. vnde. lu. ix.
Xp's ait qui me erubuerit et
meos sermones. hūc filius ho
mis erubescet. cū vneit in maie
state sua. **E**t math. x. **Q**ui me
cōfessus fuerit. cōfitebor et ego
eū corā patre meo. **D**icit aut'
tho. 2. 2. q. iij. ar. ij. **C**onfessio fi
dei est p'ceptū affirmatiuū. iō
licz semp liget. nō tamen p' sp'
s' est necēria ad salutē in aliq'
loco et tpe qn scz p' obmissio
nem hui' cōfessiois subtrahere
tur honor debitus deo. vel eti
am vtilitas p'ximis impenden
da. puta si aliquis interroga
tus de fide taceret. et ex hoc cre
deretur vel q' non haberet fidē

vel quod fides non esset vera. vel alij
 pro eius taciturnitate; auerterentur
 a fide. In huiusmodi enim casibus
 confessio fidei est de necessitate salutis.
 Item dicitur ibi in casu necessitatis
 ubi fides periclitatur: quilibet
 tenetur fidei suam proferre. vel
 ad instructionem aliorum fidelium
 siue confessionem. vel ad reprehensionem
 infidelium insultationem. Si
 tamen turbatio infidelium occurreret
 de confessione fidei manifesta ab
 eo quod utilitate fidei vel fidelium: non
 esset laudabile in tali casu fidei
 publice confiteri. unde Math. viij.
Nolite sanctum dare canibus.
 neque margaritas spargere ante
 porcos. ne uersum dirupiant uos.
Si uero utilitas aliqua fidei spe
 retur. aut necessitas assistentia
 turbatione infidelium debet homo
 fidei publice confiteri secundum illud
 Math. xv. **S**inite illos scilicet tur
 bari. cecum sunt et duces cecorum. ix.
 ibi. **S**i queres tenetur ne
 aliquis sub precepto martirium
 subire propter christum. **S**e. thomas. quod
 lib. iij. q. x. ar. ij. Illud quod hic
 queritur non cadit absolute sub
 precepto. id est non est preceptum abso
 lute sic honorare parentes. **S**i
 cadit sub precepto secundum impar
 tationem animi id est in casu. sic scilicet quod
 homo habeat animum preparatum ad
 faciendum illud quod debitum reddi
 tur ex aliqua causa occurrente
Cum enim opus esset et hoc exigeret

saltem aliorum homo debet esse pa
 ratus ad hoc fatiendum. pro hunc nam
 quod modum sustinere martirium
 propter christum cadit sub precepto.
 quod scilicet homo debet habere animum
 paratum ut prius permetteret
 se occidi quam christum negaret. vel
 mortaliter peccaret. Et sic etiam
 relinqueret propria bona cadit sub
 precepto. quod deberet esse paratus
 animus christiani magis sustinere
 rapinam bonorum suorum quam cri
 stum negare. vel mortaliter pecca
 re. De hoc tamen multum secum cogi
 tate et ad particularia descendere.
 an homo potius uellet tali. vel
 tali horribili morte plecti quam fi
 dem negare. vel mortaliter peccare.
 cauere debent simplices proseru
 ne superos cogitatio. vel alloque
 do temptet. sufficit enim in genere
 de hoc habere bonum propositum et spera
 re in dei gratiam quod bene actui es
 sent si necessitas adueniret. In
 necessitatis enim articulo multi
 prius etiam in fide exigua. reperi
 sunt diuino assistente auxilio
 martirium aiosissime tolerasse
 unde thomas. quod lib. i. q. viij. dicit.
Contritus tenetur in generali
 uelle pati magis quam cumque pe
 nam quam peccare. ideo Anselmus
 libro de similitudinibus dicit.
 quod aliquis debet magis elige
 re esse in inferno sine culpa quam
 in paradiso cum culpa. quia in
 nocens in inferno non sentret

Primū

Preceptū

penam. et peccator in paradiso non
gauderet de gloria. Et quod con-
tricio non potest esse sine caritate
per quam omnia dimittuntur peccata
Ex caritate enim plus homo dili-
git deum quam seipsum. peccare autem
est facere contra deum. puniri autem
est aliquid pati contra seipsum.
Vnde caritas hoc requirit ut quilibet
penam homo contritus perligat
culpe. Sed in speciali descendere ad
hanc penam vel ad istam non te-
netur. Quinimo stulte face-
ret si quis seipsum vel alium sollici-
taret super huiusmodi particularibus pe-
nis. Manifestum est enim quod sic
delectabilia plerumque mouent in parti-
culari considerata quam in communi. Ita ter-
ribilia plerumque terrent. si in particula-
ri considerentur. Et aliqui sunt
qui in minori temptatione non ca-
dunt. qui forte in maiori caderent.
Sicut aliquis audiens aduerti-
um non incitatur ad libidinem.
sed si per considerationem descendat
ad singulares illecebras. ma-
gis moueretur. Et similiter aliquis
non refugeret pati mortem pro
christo. Sed si per considerationem descen-
deret ad considerandum singulas
penas. magis retraheretur. Et
ideo descendere in talibus ad sin-
gularia est inducere hominem in tem-
ptationem. et prebere occasionem
peccandi. hoc thomas. Verum au-
tem quis possit effici martyr si-
ne morte. Respondetur quod sic.

Capitulū

Secundū

sex modis. de tribus diebus. Bern.
triplex est martirium sine sangui-
ne. scilicet paritas in vobitate quam
habuit dauid. largitas in pau-
ptate quam exhibuit tobias et
vidua. Et castitas in iuuetute
qua usus est Joseph in egypto
Secundus grece. triplex est. videlicet pa-
tientia aduersorum vnde dicitur. sine
ferro martires esse possumus. si pa-
tientiam iracundie in animo custodimus
Compassio afflictorum. vnde dicitur.
ois qui dolorem exhibet in ali-
ena necessitate crucem portat in me-
te. dilectio inimicorum vnde dicitur. fer-
re contumelias. odientem dilige-
re. martirium est in occulta cogi-
tatione. Sed queitur an ha-
bens caritatem imperfectam possit fu-
stingere martirium. hac questio-
ne mouit sanctus doctor quod li. iij.
q. xxiij. sub hac forma. vtrum
aliquis absque perfecta caritate pos-
sit se ad martirium offerre. Respon-
detur in operibus virtutum duo sunt
attendenda. scilicet illud quod fit. et
modus faciendi. Contingit autem
idem factum quod fit secundum aliquam perfe-
ctam caritatem fieri. etiam non solum
ab huiusmodi puam caritate. sed etiam
a non huiusmodi virtute. Sicut ali-
quis non habens iusticiam. potest face-
re aliquod opus iustum. Sed si at-
tendimus ad modum faciendi. is
qui non habet virtutem non po-
test operari sicut ille qui habet.
nec ille qui habet puam sicut ille

quī habet magnam qui opatur facilius et prompte et delectabiliter. quod non facit ille qui car; virtute vel qui parua habet. Sic ergo dicendum est quod hoc opus quod est offerre se martirio. vel etiam martiriū sufferre: potest facere non solum caritas perfecta. Iuxta illud iohā. xv. Maiorem caritatem nemo habet ut animam suam ponat pro amicis suis. sed etiam imperfecta caritas. unde glō. super illud ps. Dilexi mandata tua super aurū et theopasion dicit minima caritas plus diligit dei legem. quam milia aurū et argenti. et eadem ratione quam omnia temporalia. Et quod plus est ille quam car; caritate se offerre potest martirio et sufferre. scilicet illud. i. corin. xiiij. Si tradidero corpus meum ut ardeam. caritatem autem non habeam. nihil mihi prodest. Sed caritas perfecta hoc facit propter et delectabiliter. ut patet de laurentio et vincencio qui in tormentis hilaritatem ostēderunt. hoc autem non potest facere caritas imperfecta. vel etiam ille qui caritate car;. hoc thō. Sed an expectat imperfecto se subicere sponte martirio. scilicet quod nisi dimitus quis sit motus: hoc incautum est. Et tales in magna multitudine reperiuntur fidem negasse. ut patet per eusebium li. vi. ecclesiast. h. i. c. xxx.

Tercio exigitur ut fidem quilibet fateatur opere. si vult ad vitam ingredi. et merito agere. nam fides sine operibus mortua est. iacob. ii. Et si vis ad vitam ingredi. serua mandata. vbi thema.

Tertio principaliter videndum est quot genera hominum preceptum de fide transgrediuntur. Sunt autem quatuor. Primo fidem ad discere negligentes. nam in decretis per augustinum. de consuetudine. di. iij. Statutum est quod patrum tenentur filios docere solum apostolorum. Et ratio est. quod ibi ea vel paulo plura continentur quam quilibet credere teneatur. et ordinata ibi articuli ponuntur. et memorie facilius imprimuntur. Tenentur inquam discere nescientes. nisi excusarentur ut super: imbecillitate ingenii. carentia doctorum. aut propinquitate pueritie. Secundo in fide dubitantes. nam tales dicuntur heretici qui dubitant de fide catholica. ut patet auctoritate extra de hereticis li. v. **U**bi dicitur. dubius in fide infidelis est. nec eis omnino credendum est qui fidem veritatis ignorant. hoc ibi: non credendum dicitur apparatus. id est testimonium eorum non recipiendum. Et patet illa de thoma ioh. xx. cui cruce? Noli esse incredulus sed fidelis. unde a didimo dicitur idem. quod dubitavit

Ratione etiam patet quod dubitans
 non est in fide. eo quod non assentiat
 alicui articulo certo. vel omnibus
Et qui non est in fide est contra fidem
 secundum illud mat. xij. et luc. xi. Qui
 non est mecum. contra me est
Sic apostoli fuerunt tempore passionis
 christi licet confirmati fuerint in ad-
 uentu spiritus sancti. nam gloria super
 illud psalmus. Ego confirmavi colum-
 nas eius dicit apostolos qui in pas-
 sione titubauerunt. Idem dicere
 videtur beatus Augustinus. satis ex-
 pressum est de origine. Ad uenatum
 ubi dicit. latrone tene de christo.
 et apostolos male de christi divinitate
 sensisse. Tercio presumptuose fi-
 dei articulos scrutari volentes
Sicut Augustinus. an ouerthorem
 fecit: contra illud ecclesiasticum. iij. Alti-
 orate ne querieris: et fortiora te
 ne scrutatus fueris. et qui scrutator
 est maiestatis opprobratur a glo-
 ria. unde bernardus: fide scrutari pre-
 sumptuose temeritas est. credere
 pietas est. noscere vero vita
 eterna est. **Quarto** fidem ore
 negantes licet corde teneant. ta-
 les moraliter peccant. ut supra
 patuit. quales fuerunt. Nicodemus
 Joseph ab aromathia. et mul-
 ti principes iudeorum in christum cre-
 dentes. sed ne extra synagogam
 eicerentur eum non fatentes. de quibus
 habetur Joh. xij. peccauerunt
 ei mortaliter. dicitur ibi in co-
 de lira. quod principes erant qui plures

tenebantur fide astruere. et quod
 erat de necessitate salutis christum con-
 fiteri. ubi. et ut ibidem dicitur dilexe-
 runt gloriam hominum magis quam
 gloriam dei. Nam ut dicit Tho-
 mas. 2. 2. q. C. xxxi. quando quis glo-
 riam suam proferat testimonio dei. si-
 cut contra prefatos principes di-
 citur. Similiter et petrus pecca-
 uit mortaliter negando christum
 ut probat thomas in questionibus. suis
¶ Quarto heretici et ipsi creden-
 tes. eorum defensores. receptores
 et fautores. Omnes isti quicquid
 am sunt excommunicati quoniam vitium eorum
 in aliquo actu. exteriori publice
 vel occulte progreditur.
 ut plura iura expressum dicunt.

¶ Tercium Capitulum.

Secundo spes cadit sub
 precepto ut dicit sa-
 lomo. 2. 2. q. xxij. arti. i.
 unde Jeremias. xvij. maledictus qui confi-
 dit in homine. et ponit carnem
 brachium suum. et a domino rece-
 dit cor eius. unde spes etiam colli-
 tur deus corde. quod procedit ab
 hitu infuso. **¶** Est autem spes ut
 dicit. Magister in 3. d. i. l. xvi. certa
 expectatio future beatitudinis
 veniens ex dei gratia. et meritis pre-
 cedentibus. **¶** Die autem tria principa-
 liter sunt videnda. **¶** Primo quod prin-
 cipaliter sperare et appetere de-
 beamus. **¶** Secundo quomodo contra hoc
 mandatum excedat de sperantes
¶ Tercio quomodo presumptuos. **¶** Circa

Primum**Præceptum**

Primum per intellectum habitus spei
 et exercitio eius actus est sciendum quod
 actus huius secundum virtutis est
 tenere firmiter vel certa confidentia
 quam quilibet debet habere quatenus in a-
 ctu. hoc semper in habitu. de hoc quod
 eternaliter saluetur. quod confidentia
 debet inniti ex vna parte super divina
 gratia et misericordia cui debet confidere quod
 ipsum saluabit. et ex alia parte super
 propriis meritis quod ad hoc vult ha-
 bere gratia adiutrice. debet ei firmiter
 apponere in corde suo quod pecca-
 ta vitando et bene viuendo vult
 mereri vitam eternam. quod sine hoc
 proposito esset magis presumpsio quam
 spes. sic sunt quod confidunt fatue quod
 saluabuntur. et tamen nihil faciunt
 volunt vel dimittere pro salute sua

Ulla autem que sunt speranda et desi-
 deranda que non possumus virtute pro-
 pria consequi. debemus ea petere a deo
 Et ista septem numero septupliciter enu-
 merantur breuiter. vtiliter. et or-
 diatissime matth. vi. in oratione
 dominica in qua scilicet th. 2. 2. q. lxxx.
 iij. ar. ix. Inuocamus primo deum
 commemorando quis est. quod pater noster
 putat fidelissimus. piissimus. di-
 tissimus. sumus. et prudentissimus.
 pater inquam. creatione. gubernatione.
 redemptione. gratificatione
 et glorificatione. sed vbi est in ce-
 lis specialiori effectu et summa pos-
 sessione. primum igitur dicitur
 pater noster ut nihil diffidamus. Se-
 cundum additur in celis ut cor

Capitulum**Tercium**

super hanc leam. post hoc septem pro
 ordine petimus. vbi sic est ordo
 ita et dignitas septem bonorum. peti-
 mus enim primo. Scilicet fiat no-
 me tuum id est honorificetur et lau-
 detur. ut memoria tui nominis
 quo deus noster et patris dicitur semper
 et vbi que in reuerentia habeatur.
 et hoc in cunctis operibus principaliter
 debemus intendere. Et perfectissime
 fiet in patria vbi memo-
 ria eo secundabitur. intellectus vni-
 etur. et voluntas amore amplexa-
 bitur. non autem sic petatur secundum
 augustinus in sermone domini in monte
 quasi non sit sanctum nomen dei. sed
 ut sanctum habeatur ab hominibus. id est
 ita innotescat illis dominus ut non
 estimet aliquid sanctius quod ma-
 gis offendere timeat. sed quod pro-
 fectum in nobis sanctificari non potest no-
 me patris nisi in patria tuto loco.
 ideo dicimus. secundo adueniat
 regnum tuum. Est autem sola debita
 via ad hoc regnum ut voluntas
 dei impleatur que preceptis inote-
 scit clare. Ido. iij. debet fiat volun-
 tas tua sic in celo et in terra. ad hoc
 autem precepta otinuanda merito
 necessarium est pater et subiectum tam
 corporis quam anime quod petimus. iij. di-
 cendo. panem nostrum quotidianum da
 Et hoc quatuor sunt bonorum positia. resi-
 dua sunt liberationis a malis que sunt
 tria. primum et pessimum est culpa pe-
 trita contra quam dicimus. dimitte
 nobis etiam. tamen ei ad penam et nam.

ad irā dei. et ad multa alia ma-
la sustinenda. **S**ecūdu est fu-
tur malū. in qd. incidere pos-
sumus inclināte temptacōne.
contra qd. dicim⁹. et ne nos in-
ducas in temptacōem. **V**ltio
petim⁹. libera nos a malo. pe-
ne scz. et ab omi qd. pōt ipediē
seruitū dei. Amen. idē fiat op-
tam⁹. **S**ed nōndū. q. orō
qñ; ē in pcepto fm̄ th. in diu-
fis locis. ut in. iiii. di. xv. et. 2. 2.
q. lxxxij. **P**rimo ad horas ca-
noicas tenētur ministri eccē.
qz. mediū sunt int̄ deū et popu-
lum. qz. nutriuntur a populo
et qz. ad eucaristie sacrm̄ dnt̄
eē dispositi ampli⁹. vnde bñfi-
ciati et in sacris cōstituti. et reli-
giosi p̄fessi ad horas tenētur.
Secūdo quilib; tenetur inter-
dū p se orare. et sibi p̄cuare bo-
na spūalia. que nec marie viz-
gim̄ data sūt semp sine oracōe.
p̄serti tñ ad hoc tunc aliquis
tenetur. qñ aliquis grauiter
tēptatur. nec aliter pōt adiu-
uari. **T**ercō p proximo. i. cau-
sue necessitatis. quo p aliū non
iuuaretur in tēptacōib; suis i-
mōrilib; me sciēte hoc. et cū nec
se alio mō iuuare poss; . **T**unc
eni locū h; illd̄ ambro. pasce
fame scz. spūali morientē. si nō
pauisti. occidisti. h; hoc difficilē
lē sare **Q**uarto dñicis dieb;
et in festis p̄cipuis ad orōmā

dū se ministris eccē. hoc snialie
th. sup. iiii. di. xv. **Q**uinto qñ
quis vult aliquid orae **S**ex-
to si satisfactō; in pnie sacro-
p oracōem recepit p se. **S**ep-
timo si satisfactōem oracōnū
p alio p̄misit. **O**ctauo ex bñ-
fittio recepto in elemosina spi-
rituali vl corpali. p̄dante be-
neficiū. sicut paupes p̄odi-
uitib; a quib; elemosinā reci-
piunt. et diuites p̄o clero. a
quo sermonē et sacra recipiūt
nisi aliunde refundāt. **P**refati
autē vltimi quatuor modi sūt
saltem debiti. et si non p̄cepti
semp quo ad oēs. **C**ontra hoc
mādatū sp̄i excedit. **P**rimo p
desperātes. **V**bi sciend̄ scd; **E**
Tho. et bonauen. sup. 2. circa
finē. q. desperatio nō est semp
pccm̄ in sp̄m̄ factū. **A**liquādo
eni aliq; despat fm̄ bonauen.
ex pusillitate. ita q. in ip̄a de-
spacōne non vnit cōplacētia.
h; dolet et remittitur cōtra ipsa;
et sic non est in sp̄m̄ sc̄m̄. quia
ex tali desperacōne nō picitur
hō in profūdum. pōt eni hoc
ex vehemēti demonis tempta-
cōne puenire. vl aliquādo ex
naturali infirmitate. ut ex ma-
nia ut creb̄ cōtingit repire in
femmis. vnde bonauen. sup. ij.
dicit. despat aliqñ quis ex pu-
sillitate. ita q. in ip̄a despacō-
ne non vnit cōplacētia. h; dol;

et remittitur contra ipsam et sic non est peccatum in spiritu sancto. hoc in secundo dicitur xliij. Est alia desperatio quam quis desperat diffinitive abscondens se quasi a facie diuine misericordie sed; quod cayn fecit quod dixit a facie tua eicis me hodie. et hoc simpliciter est peccatum in spiritu sancto. quod est in contumelia diuine misericordie cui sua prefert iniquitatem sicut ait cayn. maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Ex hoc tamen non iudicatur infidelis. aut quod talis bene sentit de alijs. et male de se. aut certe quod non est iustus deum misereri velle. Et tale peccatum in spiritu sancto semper habet contumeliam malitiam pro eo quod qui sic desperat in tali culpa vult vitam suam finire. unde tales desperatissimi frequenter sibi inferunt mortem. Et thomas dicit quod desperatio iniquitatum desperatio est spes peccati in spiritu sancto que non proueit ex hoc quod aliquis neget remissionem peccatorum. sed remissionem peccatorum quam fieri credit ut liberius vacet peccatis sponte a se abicit dum non vult tedere in hoc quod remissionem peccatorum consequatur. Causa autem quare desperatio est peccatum sed; thomas vbi prius. Quia omnis motus appetitus conformiter se habet intellectui falso est secundum se malus et conuerso bonus de vero de deo estimato. Sed

circa deum vera estimatio intellectus est quod ex ipso prouenit homini salus. et via peccatoribus datur sed; illud ezechiel. xviii. Nolo mortem peccatoris. sicut conuertatur et viuat. Falsa autem opinio peccatorum est. quod homini peccato penitenti veniam denegat. vel quod peccatores ad se non conuertat per gratiam iustificantem. Et ideo sicut motus spei qui conformiter se habet ad estimationem veram est laudabilis et virtuosus. ita oppositus motus desperatiois qui se habet conformiter estimationi false de deo est vitiosus et peccatum. **S**econdum peccant contra spem presumptio. vbi nondum in bonam naturam. Res presumptio duplex est. vna est de meritis. alia de impunitate. Prima est qua quis de meritis suis presumit. et est superbie. Secunda est qua quis presumit de impunitate dans totum diuine misericordie. et auferens ei omnino rigorem iusticie. et hoc est peccatum in spiritu sancto. quia claudit viam ad gratiam. et ad culpam aperit. Et sicut thomas presumptuosus non peccat ex hoc quod misericordiam dei nimis magnam arbitratur cum sit infinita. sed quia iusticiam eius contemnit. et in hoc etiam misericordie derogat. abutens ea ac si non esset iusta.

Primū**Preceptū**

Et ut dicit. 2. 7. q. 22. ar. 2. p̄hūp-
tio ideo p̄c̄m est. q̄ sicut falsū
est q̄ de9 penitētib9 nō indul-
geat. vel q̄ peccātes ad p̄niam
nō reuocat. ita falsum est q̄ i
p̄c̄o p̄seuerātib9 veniā concedat.
7 a bono ope cessantib9 gl̄ia;
largiatur. cui est iatiōm cōfor-
miter se hab; p̄sūp̄cōis mo-
tus. 7 ideo p̄sūptio est min9
peccatū q̄ d̄spatio. q̄ tō magis
est p̄p̄iūdeo misereri a p̄cere
q̄ punire. p̄pter ei9 m̄h̄mitam
b̄mitatē. Illud enī s̄m se ouēit
deo. hoc aut̄ p̄pter peccata n̄ra.
vñ peccare cū p̄posito p̄seueran-
di in p̄c̄o sub sp̄e veniē ad pre-
sump̄cōem p̄tinet. 7 hoc nō di-
ḡminuit s̄ auget p̄c̄m. **P**ec-
care autē sub sp̄e veniē q̄nq; p̄-
cipiēde cū p̄posito abstinen-
di a p̄c̄o. 7 penitēdi de p̄c̄o
hoc non est p̄sump̄cōis. s̄ hoc
p̄c̄m dimminuit. q̄ p̄ h̄mōi vi-
det̄ h̄re voluntatē min9 firma-
tā ad peccand. Ideo m̄ḡr dicit.
li. ij. di. 22. q̄ adam min9 pecca-
uit. q̄ sub sp̄e veniē peccauit.
hoc t̄ho. **C**aveant hic primo
m̄ordinatā sp̄e in quosdā san-
ctos ponentes. qui f̄uūt b̄tē
barbare. kath̄rine 7 similib9
q̄ lic; b̄n̄ fatiant h̄ijs f̄uendo.
videant tamen. ut sp̄e suam cū
executione dei v̄c̄cōnū 7 mā-
datoꝝ roborēt. **S**ecūdo caue-
ant sp̄e in hoīez aliquē nimis

Capitulū**Quartū**

ponētes sicut fatiunt parētes
interdū p̄pter liberos. negotia
7 opa cōtra p̄cepta dei actitā-
tes. contra quos d̄z Jere. xvij.
Maledictus qui confidit in
hoīe. 7 ponit carnē brachium
suum. 7 a d̄no recedit cor eius
Caveat tercō p̄niam p̄raasti-
nantes. 7 sic sperātes tandem
cōuertī i fine quod difficile est
non im̄possibile propt̄ sex. vij.
propter m̄h̄mitatē v̄sūratio-
nis 7 volūtatis tardatē. p̄pter
dolore mētē p̄pedientē. propt̄
habitum vicōsum ad mala in-
elīnantem. propter timorem
mortis naturā terrētem. propt̄
ter familiam relinquendā p̄z
strepētē. 7 demonem tēptā-
tem. **T**ercio peccant cōtra hoc
p̄ceptū orōnem d̄nicā 7 sym-
bolum ap̄loꝝ nō ad discētes.
q̄ ibi otinentur sp̄ianda.

Capitulū quartum

Qercio dilectō dei cadit
sub p̄cepto. qua sibi
f̄uire d̄leximus. De q̄
dilectōne p̄mo vidēbitur q̄ stri-
cte p̄cipitur. 7 q̄ necāria est
Secūdo q̄ utilis. **T**ercio qua-
liter cadat sub p̄cepto. **Q**uar-
to q̄ rationabiliter 7 cur pre-
cipitur. **Q**nto quot modis cō-
tra eam peccetur. **S**extū ad a-
p̄mum q̄ stricte p̄cipiatur d̄i
dilectō. p̄t; p̄pluā **N**ā exo. xx.
deū diligētib9 7 deū odietib9

terribilis pena indicatur. a pfe
miū pmittitur cū pt9 primū p
ceptū imediate additur Ego
sum dñs de9 tu9 fortis zelote
uilitās inq̄tate p̄m in filios i
tertiā a quartā generacōez eo
rū q̄ oderūt me. a fatiēs miseri
cordiā in milia hñs q̄ diligūt
me. a custodiunt p̄cepta mea
Pria ps ut di. tho. 2. 2. q. c. viij.
h; uitate de p̄a spali q̄ filij pu
mūtur q̄ sūt aliqd̄ pntū a sic de
coḡtis q̄ sepe uiuūt vsq; ad q̄r
tā gn̄acōem. **S**ecūdo scd; ma
gist. 2. in. ij. di. xxxij. h; uitate
de filijs a coḡtis imitātib; pec
cata pntū **S**i. ij. nūq̄ intelligi
tur q̄ fili9 uel ali9 pumatur. pe
na culpe uel eterna p pccō alte
rius **S**ecūda ps pt; q; sepe to
ta terra vna meli9 h; p pfecto
i caritate h̄ie. ut pt; de Joseph.
dauīd. abrahā a de helia celū
b apiente ad pluēdū. **Q**te neci
tas ostenditur deu. vi. vbi sic
d; Diliges dñm deū tuū ex to
to corde tuo. a ex tō aia tua. a
ex tō fortitudine tua. math. xxij.
Additur ex omī mēte tua **E**rūt
q; uerba hec q̄ p̄cipio tibi ho
die in corde tuo. a narraβ ea fi
lijs tuis. a meditareis sedēs in
domo tua. a ābulans in itinere.
dozmies at; cōfurgēs. a ligab
ea q̄h signū in manu tua. erūt
q; a mouebūtur ante oculos
tuos. scribeβq; ea in limine a

ostijs dom9 tue. nō tñ debēt ad
fram dic. glō. in manu corpali
ligari. h; spūali ad ē in omī ope
adiūgi **I**deo d; q̄h. **A**lias sicut
pharisei facerem9 si in manib;
corporeis ea deferrem9 nec scri
bere ad fram in limib; a ostijs
opt; h; in omī egressu ad opus
debēt huari. nā h; in tho. dilectō
dei a pximi d; ē regula omium
hūanorū actū **I**te math. xxij.
Existēs sine uste caritatis lic;
in nuptijs sit ecclē q̄ ad fidem.
tñ ligatis māib; a pedib; proi
citur in tenebras exteriores. vbi
erit flet9 a stridor dētū. **Q**te c
i. cori. xij. **O**stēditur. q; nulla
eloquētia. nec sciētia. nec mira
cula. nec elargicō elemosinarū
nec passio ualeat sine caritate.
Si inq̄t linguīs h̄im loquar
a āgelorū caritatē autē nō ha
buerō. fact9 sū uelut es sonās.
a ābalū timēs. **E**t si habuerō
p̄phetiā. a nouerim miseria omīa.
sc; scripture a oēm sciētiaz. **E**t
si habuerō fide; ita ut mōtes
trāsserā. caritatē autē nō habue
ro. nihil sum. sc; q; uita caritatis
carco **E**t si distribuero in cibos
pauperū oēs facultates meas.
a si trididero corp9 meū ita ut
ardā. caritatē autē nō habue
ro. nihil mihi prodest. **I**tem. i.
cori. vltio **S**i q̄s nō amat do
minum ih̄sum cristum sit ana
thema. sc; maledict9 sc; glō.

Primum

Preceptum

quod maledicetur in iudicio illa
 maledictione de qua math. xxv.
 Ite maledicti in ignem eternum
Quam utilis vero sit dei dilectio
 patet ex septem. Primo filium dei con-
 stituit caritas. quia misit deus
 spiritum filii sui. in quo clamamus
 Abba pater. Ro. viii. et galla. iiii.
 et ioh. i. Dedit hiis qui eum rece-
 perunt potestatem filios dei fieri qui
 credunt in nomine eius. nam ca-
 ritas peccatore de infinita di-
 stantia in quam cecidit per morta-
 le peccatum a deo. in quam fuit in
 regione longinqua filius pro-
 digus eleuat ad unionem cum pa-
 tre celesti. hoc enim gratie officium
 est dicit Albertus. ii. de mirabi-
 li scientia dei. Secundo facit me-
 reri quolibet opere moraliter bo-
 no vitam eternam. aut eius aug-
 mentum. quia si filii et heredes
 ut dicit galla. iiii. et Ro. viii. Ter-
 cio facit quod per modica bona tem-
 poralia in casu pro deo data et sic de
 alijs tantum meretur quod quantum
 alius pro multa temporalia data.
 ut patet de vidua cum duobus
 minutis missis in gazophylatium
 luce. xxi. que christi testimonio
 plus quam omnes misit. Et de sa-
 cto petro qui licet modicum
 reliquit cum ait math. xix. Ecce
 nos reliquimus omnia et secu-
 titi sumus te. quod ergo erit nobis
 Respondit amen dico vobis a centu-
 plicum accipietis et vitam eternam.

Capitulum

Quartum

possidebitis. non enim ut dicitur super
 eodem greg. quantum sed ex quan-
 to. id est ex quanta caritate quod
 dat deus poterat tunc. scilicet quoniam
 non adest facultas exterior.
 Quarto facit interdum nihil ha-
 bere de bonis exterioribus tantum
 mereri de primo essentiali. quan-
 tum alius meretur qui multum
 dat. ut patet in eo vic. qui in pau-
 pertate existens. ex magna ca-
 ritate vellet dare centum floren-
 nos et non poterat dare tantum in ca-
 su poterat mereri sicut qui centum
 florenos dat. Exempli gratia. pau-
 per nihil habens in caritate tamen
 existens ut duo quo ad gradum
 qui perfectum animam habet dandi
 alteri mendico decem florenos
 tantum meretur de primo essentia-
 li quantum dives ex equali carita-
 te dans actu. x. florenos. secun-
 dum in premium accidentale habet.
 quia gaudebit de eo quod volun-
 tate dandi habuit et quod dedit.
 et pauper medicus pro eo interce-
 det. hoc modica sunt respectu
 essentialis premium quod erit de cre-
 atore. hoc probat simpliciter scilicet
 thomas. i. ii. q. xx. ar. iiii. **Q**uinto
 impetrit et meretur scientiam ma-
 gnam in patria et gaudium. Sic quod
 si simplex vtilis in caritate de-
 cedit. quod habet caritatem ut quatuor.
 Et magis in theologia si de-
 cedit in caritate ut duo. vtilis
 la habet clarioris et perfectioris

scientiam de visis in do q̄ theo-
logus lic; de habitib; scientifi-
cis acq̄sitis mgr plus habitu-
rus sit de sc̄ia. sed hoc modicu
ē respectu sc̄ie de do immediate
habēde. **Racōne** affligit tho. in
prima pte. q. xij. arti. vi. Quia
magnitudinē caritatis vie. seq̄-
tur in pria magnitudo lumis
glorie. **Et** magnitudinē lūis
glorie. seq̄tur intimior vniō et
visio d̄ine essentie. et q̄to inti-
mior videtur de? a vniō alicui
intellectui. t̄nto plura et intēsi-
sciet q̄s ea que relucēt in do. et
p̄ oīs maior delectatio seq̄tur a
maius gaudiū. **Caritas** em si-
num cordis p̄mo aperit. id ē ca-
pacitatem reddit. **Sexto** ca-
ritas facit q̄ diligētib; deū om-
nia coopant̄ in bonū rō. viij.
D̄ns celū est p̄miū. infernus a
p̄c̄is prohibitoriū. et similit̄
lymb; purgatoriū: bō tempa-
lia sustētamentum et oīs adūsi-
tas lucet p̄ paciētie meritū. qz
dicit greg. nulla nocebit adū-
sitas. si nulla d̄netur iniquitas.
nulla ei prudētī pōt adēē ma-
la fortuna. qz ut dicit bo. de cō-
sola. In ptate eius est aduerb̄
b̄n vti ut prosp̄is. **Septio** in
via facit omne op̄ leue. iugū
em inquit xp̄us meū suauē ē. et
onus meū leue. math. xi. ymo
finis precepti est caritas. i. thi-
mo. i. **Tercō** q̄liter cadat di-

lectio dei sup oia s̄b p̄cepto vi-
dēdū est. vbi nōndū put elici-
tur ex varijs dictis sc̄; tho. et
alioz. vidz q̄ tripliciter dilcō
dei intelligit̄ p̄cepta. **P̄rio** pla-
cibiliter seu fauorabiliter. secūdo
ordinabiliter. **Tercō** app̄ciabili-
ter. **Primo** d̄; diligēti placibiliter
sup oia. sic qz v̄l deo bonū. et cō-
placētā in hoc h̄as sine r̄lacō-
ne ip̄i? in q̄d cūqz aliud bonū
P̄rio cui? itellcū nōndā sūt ali-
qua. p̄mo quid sit diligere s̄e.
s̄m p̄m in rethorica. **Est** alicui
bonū velle. ut diligere h̄oem ē
sibi bonū velle. **Secūdo** q̄d sit
h̄i bonū. s̄e p̄hs. i. eth. 7. r. **Fe-**
licitas sua virtutes et sc̄ie. et
h̄c nūq̄ obsūt sibi q̄tū ē de se.
sicut a bō t̄palia et mala pene
deficiētia ad v̄tutes. **Tercō** h
nō qz duplex ē dilcō i h̄oib; q̄
dā occupie q̄ vtilitatis n̄re gr̄a
ē. puta cū aliq̄s diligit aliquā
rē p̄pter se diligētē. et sic diligit
m̄? a s̄nū. capra. cibū. et filia. qz
vtilia nob̄ ad h̄oem. ad delectā-
cōne. v̄l ad cōmodū n̄m. et ta-
li dilcōe diligit h̄o se p̄ncipali-
ter nō aliō. alia ē dilcō aicitie.
puta cū q̄s diligit aliquē h̄oem;
p̄pter ip̄m dilcōm h̄oem; ut cum
q̄s vidz aliquē sapiētē. virtuo-
sū. et h̄moi. et sibi ista vult inē.
et cōplac; in eis: diligit eum di-
lectione amicitie. **Quarto** nō
qz app̄ie do. nihil bonū ē nisi id

quod ipse est. vic; q; e omnipotens. omniscies. misericordissimus. patetissim; dicitissimus. et filia. nā ieiunare. orare. virtutes acq; rere. vicia vitare nō sūt deo bō. licet corā nobis ei sint honoifica. Quia bonoz nroz non indiget. sed nobis p̄fata bona sūt. et p̄ ea coram nobis gloificatur p̄r qui in celis est. Ex quo pat; quid sit deū super omnia diligere. q; sibi bonum velle. vic; meditari velle. et op̄lacētiam habere q; e omnipotēs. sapiētissimus. optim; et filia. Et sic amam; secūdo amore videlic; amicitie nō p̄pter aliud. nec relatīe ad aliud. non autē diligere debemus eum primo amore sc; cōcupie. vic; ut velim; sibi bonum mie. q; nobis dona dat. q; tūc nos plus diligere. vnde Bern. li. i. de diligendo deū absq; intuitu p̄mij diligendus est de;. verus enim amor in seipō cōtentus est. Et itez lic; deus sit absq; intuitu p̄mij diligend;. nō tñ absq; p̄mio diligitur. vnde quanto quis purius diligit deū p̄ se. et quanto min; habet respectum ad se diligentē. tāto deo dilectio plus placet. et amplius homo meret; Raco aut; quare sic diligere debem; deū p̄pter se est. Prima quia m̄si sic. tūc nō diligeremus eum nobi

liori mō q; diligimus equum. afinū et c; quibus bonum volumus p̄pter nos. Item naturaliter m̄r filio vult bonū sepe sine omni respectū utilitatis p̄prie. ut in casu quo filius iuueis moreretur ergo plus tenem; deo. Item idem pat; in amicis vis. ad quos exigitur ut non diligāt utilitatis aut delectacōis ḡcia. sed amicū p̄pter se. Itē experientia est q; q; diligit p̄pter se eum quē nunq; videbit ultra mare existētem. ut si audis de probo milite in armis et virtutibus. vis sibi bonū. et cōplacētiam habes in eo lic; nulla utilitas tibi inde seq̄retur. Cur ergo nō diligerem; deū p̄pter se sine omni respectu ad aliud ab eo. Ex quo patet q; multū meretur qui dei perfectiones sepe meditando cōsiderat. et corde sibi i hoc op̄lacēt. Optimus ei actus ē diligere deū. **Hic** i q̄ritur p̄rio an deum diligere possim ut det m̄ vitā eternam seu celū. Rñd; nō. sed per plura opa alia deo seruire possum; p̄pter vitā eternā. Nam differunt seruire deo et diligere. sicut genus et spēs. vnde opa bō debet facere plura et conari implere alia precepta. et alia p̄pter vitā eternā. q; opa talia bona sūt vie ad celū. Sed diligere deū nō debet ut vitā

Prīmū**Preceptum**

eternam mihi donet quia sic ordinarem deum in creatura; et in utilitatem meam quod illicitum est. **T**um quia hoc esset uti fruendis quod nunquam licet; ut dicit Augustinus primo de doctrina christiana. **T**um quia sic me principaliter quererem tum etiam quia deteriora debent esse gratia meliorum scilicet; per hunc in politicis quod hic non fieri. **S**ecundo queritur possum ne diligere deum propter beneficia que mihi dedit. **R**espondit thomas. 2. 2. q. xxvii. arti. iii. **S**i ipse propter dicat causam finalem non debet quod sic videret eo. **S**i autem dicit causam occasionalem vel motivam possum scilicet secundum illud per. **I**nclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum propter retributionem. **B**eneficia enim que deus nobis dedit velut caritatem dei facile nos accendere debent ad deum diligendum et occasionem prestare. **H**ec autem questio sic a precedenti et similes aut nunquam aut caute debent predicari secularibus?
k **T**ertio queritur cur tam durum apparet secularibus deum a nobis non debere diligere propter beneficia. **R**espondit secundum wilhelmum parisiensem libro de virtutibus. **H**oc fatiunt carentia doctorum realium et ignorantia secularium que proveit ex eo quod se querunt

Capitulū**Quartum**

non que dei sunt quod caritas dei non facit sed dilectio curua. **Q**uerunt ei homines nimis terrena honores diuitias et similia que licet sint minima bona tamen in eis contentantur. **S**imiles pueris qui in piro plus amorem figunt quam in tota domo. **C**ontra hunc modum diligendi deum peccat directe quidam peccatores qui velent quod deus non nosceret peccata eorum vel ut sibi peccata eorum placeret contra quos in peris dicit dominus. **E**xistimasti inique quod ero tui similis arguam te et statuam contra faciem tuam tales enim velent deum non esse oiscentem vel summe bonum. **E**t hoc est deum velle non esse deum quia scientia sua est deus met. **S**ecundo contra hoc fatiunt odientes deum velent enim eum non esse iustum punientem; primo tristatur quod iustus est ut faciunt etiam damnati dicit autem thomas. 2. 2. q. xxxiii. quod odire deum inter omnia peccata grauius est quia in eo per se est auersio ab incommutabili bono. **I**n aliis autem est auersio per accidens. **V**erum licet deus clare visus a nullo possit odiri quia sic in eo nec apparet nec verum malum videretur. **T**amen oditur a malis visus in suis effectibus videlicet punitionis. **S**ic enim videtur

per crocū vitæ pulchrum ho-
 minē iudicat pulchrū a bene-
 coloātum hōie; pallidum vel
 crocū eē. Sic perūsi p̄ penas
 a deo inflictas eū iudicant cru-
 delem sc̄dm illud ps̄. superceci-
 dit i q̄m sc̄; p̄cc̄i. a malozum
 effectū. a non viderūt solem
 m **S**ecūdo p̄ceptū de diligen-
 do deū sup̄ omnia debet fieri or-
 dinalit̄. sic videt̄ q̄ nos ⁊ omnia
 alia in deum referamus. ⁊ i suā
 gloriā vltimate. Ita q̄ q̄cquid
 diligimus. volum⁹ ⁊ agim⁹. p̄-
 ter deū a eius gloriā diligā-
 mus. agamus. ⁊ obmittamus.
 quia tunc in oībus reb⁹ plus
 diligimus deū q̄ res ipsas. q̄n
 suam gloriā in omnib⁹ que-
 rim⁹ vltimate. q̄ p̄pter q̄d vñ
 q̄s q̄ tale a ipsū magis. i. po-
 steior. **E**t sc̄dm hoc intelli-
 gi debet p̄ceptū dilige domi-
 nū. **S**ed breuiter ⁊ clarius sic
 exponit th̄o. tractatu de perfe-
 ctione spūalis vite. **E**t ē mens
 facti aug⁹. li. i. de doctrina xp̄i.
 ana nā dilectio est act⁹ volun-
 tatis q̄ significatur p̄ cor. q̄ sicut
 cor ē principiū materiale om-
 niū motuum corpalium. ita vo-
 lūtas q̄tum ad int̄cionem fi-
 nis vltimū q̄ est obiectū carita-
 tis. est principiū oīum actūū
 quarumcūq̄ potentiaz q̄ mo-
 uentur a volūate. hec aut̄ sunt
 tres sc̄; intellect⁹ q̄ significat̄

p̄ mētē. vis appetitīa inferior
 que significatur h̄ p̄ aīa; vñ
 sc̄dm eam dicimur agere vitā
 aiālem. **E**t vis executīa exterior
 que significatur p̄ fortitudie;
 siue virtutem siue vires. preci-
 pit ergo nobis q̄ tota nostra
 inten̄ cō feratur in deum. sic q̄
 omnia actu vel habitu in deū
 referantur sicut in finē. **S**ed im-
 pletur cū aliquis vitam suam
 ad dei seruitū ordinat. ⁊ p̄ oīs
 oīa que propt̄ seipm̄ agit vir-
 tualiter ordīatur in deū. nisi
 sint talia que a deo abducant.
 sicut p̄cc̄a. **E**t sic diligitur de⁹
 ex toto corde. **S**ecundo ut in-
 tellectus noster tōliter sb̄da-
 tur deo. sic q̄ homo credat ea
 q̄ dīmitus t̄dūtur. sc̄dm illud
 .ij. cor. i. x. in captiuitate; redi-
 gentes omnē intellectū in ob-
 sequium cristi. **E**t etiā in medi-
 tatione dei perfectionib⁹ ei talia
 in eē vclimus. et oīa memora-
 ta alia sc̄; beneficia dei in deū or-
 dinemus. **E**t hoc est tō mente
 diligere. **T**er cō ut appetit⁹ nr̄
 inferior reguletur sc̄dm deum.
 a quecūq̄ homo amat. sperat.
 ⁊ sic de alijs passionibus i deo
 amet vniūsaliter oēs affectio-
 nem ad dei dilectioem referēs
 non in voluptates carnis. **E**t
 qui sic perdit animam suam.
 in vitam eternam custodit eā
 Joh. xij. **E**t hoc ē ex tō anima

diligere. Quāto ut oīa exte-
ra nostra verba et opa ex diu-
na caritate deriuētur. et ī dei ho-
nore dirigantur scdm̄ illud. i. cor.
i. vltio. Omnia opera vestra
in caritate fiāt. Et sic diligitur
deus ex tota fortitudine. et talis
pfectio deū diligēdi cadit sub
pcepto. q̄ autez omnia sint in
deū referēda et suum honorem
patz. i. cor. x. Siue māducatis.
siue bibitis. siue quid aliud fa-
ciatis. omnia ī gloriā dei facite.
ut in omnibz honorificetur deus.
Sic enim fit debita recōpēsa
deo qui omnia in nos ordina-
uit ut dicit magister in. ij. di.
i. Quia. i. cor. iij. Oīa nra sunt
Ius id docz naturale ut cui⁹ ē
arbor vel ager. eius etiā totus
fit fructus. S; totū qd̄ sumus
et possumus et a deo accepim⁹
et dei p̄rium est. ergo fructus
operū nostrorū deo cedere de-
bet. S; per talia deo nullā vti-
litatem adicere possumus. Cū
scdm̄ ps̄. Honorū nostrorū
nō indigeat deo oportz ut ad
eius fiāt honorem. Item ciuili-
libet vī suū. omnia opa cedūt
dño lege ciuili. sed dei serū su-
mus per omnia a quo animam
corp⁹. et res. et quicquid in il-
lis boni cōtinetur habemus. er-
go nostra opa dei honori serū-
re iustissimum est. Adōndum
tamē q̄ quāuis omnia sint in

deū ordinanda vltimate. non
tamē de necessitate sunt omnia
immediate et in solū deū ordi-
nanda. Quia sunt multi fines
ad inuicē subordinati in quos
res recte ordinari possunt. vlti-
mate tamē totum est in deū or-
dinandum. Exempli gratia. co-
medere debet ut viuas. nō ecō-
uerso. viuē ut opera licita faci-
as ad que creatus es. Operari
bene ut vitam eternā habeas.
que sunt videre deū beatificari
eo frui. Et vitam eternā habe-
re non p̄pter cōmodū p̄rium
vltimate. S; p̄pter gloriā dei que
ibi pl⁹ exercetur. S; queri-
tur Cum non debeat deum dili-
gere p̄pter vitā eternā ex pri-
ma expōsitiōe. possum ne alia
bona opa facere p̄fē deū dilige-
re. vicz deū laudare. orare. ieu-
nare. et similia p̄fē acq̄rendā
vitam eternā. Rñdetur q̄ sic
Racō est. q̄ omnia preenum-
rata opera bona vī nō sunt for-
maliter dei dilectio. S; effectus
dilectōis. dilectio enī dei facit
quē deum colere. orare. sancti-
ficare sabbatū. multa p̄cep-
ta seruare. et filia. Et talia tanq̄
min⁹ bō ordinātur in mai⁹ bo-
nū scz in vitā eternā vicz in dei
visionē clarā et dilectōem. et h
ē rect⁹ ordo. S; Secūdo q̄ritur p
an ad bonitatē actūū nostrorū
req̄ratur ut q̄s actualitē tēdat

Primū

preceptum

per res p̄noiatas ī dēū ordīne
iacto h̄nd? q̄ nō oportet actu
aliter sic tendere. sed ut actus
n̄ri sint vere boni sufficit et req̄
ritur ut cadāt sup̄ debitā ma
teriam. et ut alias sint b̄n circū
stancōnati. et q̄ referatur ī dē
um actualiter vel virtualiter
Tamē q̄ to plus quis actu ī
dēum referret t̄nto plus mere
tur. Sicut mercator ad remo
tam terrā parū rem portans.
lucratur plus q̄ alter cū eq̄li
re ī p̄p̄quo manēs. oportet
enī ad m̄nus h̄cie; taliter esse
dispositū ī animo p̄ habitum
acquistū ex actualib; relacō
nib; ī dēū aut p̄ habitū īfufū.
aut per generalē intencionem
fatiēdi oīa propt̄ dēū q̄ si se re
solueret et actualiter cogitar;
de deo et de relacōe ī ipsū sta
tim referret ī eū. Exemplū ī
fili. p̄r amat filiū propter quē
ditādum mercatur. circuit ma
ria tezas perambulans non sem
per actualiter talia ordinans
ī filij ditacōem. sed sufficit q̄
labores p̄noiatati impati sint
aliq̄n a dilectione filij cui; ipe
rij virtus manet ī sequētib;
Simile de volenti ire romam.
non oportet q̄ ī itinere pere
grinus talis semp̄ actu cogit;
de fine. sc; de roma. s; mediante
vna c̄itate attingit aliā et sic ē ī
q̄ proposito. **¶** Tercio querit̄

Capitulū

Quantum

an ad hoc q̄ actus nostri sint
boni moraliter vel meritoie exi
gatur q̄ a caritate seu a dilecti
one dei incipiāt et t̄mmentur.
originentur. et ordīnētur. **R̄**n
sio q̄ sic nā q̄ oriri oporteat a
dilectione dei patet per auḡ.
ī de spiritu et littera. d. non ē
fructus bonus qui de radice ca
ritatis non surgit. Caritas au
tē est dei dilectio ex acquisito
habitu vel infuso procedens.
q̄ etiā nullus actus sit bonus
moraliter nisi immediate ten
dat ī dēum ut dei dilectio pri
maio exposita vel immediate
tendat p̄ aliā op̄ra ī dēum fi
nalit̄: p̄t; p̄ auḡ. ī de ci. dei
li. xix. vbi dicit. nullas esse vras
virtutes si ī dēū finalit̄ non
referantur. Ex quibus p̄t; necē
rium fore actus nostros origi
nari et terminari a deo ī dēum.
verbi gr̄tia. Ad hoc q̄ dilectio
tua vel proximū sit bona mora
liter exigitur ut dei dilectio sit
cā dilectionis proximi et q̄ prox
imū diligas finaliter propter
deum. Sic de esea et de alijs
Sed ut sint op̄a n̄ra etiā mei
toīa oportet; ut ex infusa dilectō
ne procedant. vic; ex caritatis
habitu. i. cor̄n. xij.

Capitulum quintū

Quoniam hoc p̄ceptū fa
ciūt plūmī creaturā
sibi p̄ fine statuēdo

quā creaturā pl⁹ deo diligunt. ut honores. diuitias. voluptates. sciētiam. et plura alia. Pro cuius intellectu nōdum scdm th^o. p^oma. ij. q. i. q^o semp est aliquid in corde hoīs qd homo sume diligit. et in qd maxie vitā suā ordinat. Et hoc dicitur vltim⁹ finis hoīs. Et ad illud habet ho quasi specialiter fatiem aie. id ē supremam intencionē cōuersā. Et si hoc ē deus. tūc ho est in statu salutis. et si subito moreretur saluaretur. Si vero est creaturā. iam est in statu dānacōis. **¶** Dñ⁹ r⁹gula talis a doctōribus sacre thologie elicitur. Et sit p^oma. Ad noscēdū peccata mōrta a vniuersalib⁹ qñ amor vel affectio ad creaturā ad se vel aliū tātū crescit. vel ē amor tā magn⁹ q^o in eo cōstituitur vltim⁹ finis. id ē q^o aliq⁹ nec actu. nec habitu ordinat illā creaturā. nec eius dilectionē. aut etiā seipm in deū. sed vellet cū tali creatura otentari. et nō curare deū offendere. nec pceptum eius transgredi ppter illam creaturā. est mōrta peccatū. q^o est aliq⁹l⁹is cōtemptus dei. Et lic⁹ nō sit formalis. tñ est fruiō creature. et preponitur creatura dō. vel etiā cum aliq⁹ vellet cum creatura hic semp manere nō curādo de b^o tudine. lic⁹ enī. nō sint rudes fu

per hoc temptandi. tñ semp talis amor ē pccm mōrta. qñ aut aliq⁹ diligit creaturā pl⁹ q^o deberet. tñ ppter hoc nollet deū offendere. nec amicitia ei⁹ pdē. nec trās gredi ei⁹ pceptū. non oportet q^o tūc sit mōrta. **¶** Aliā regula secūda vice. satis o cor dā⁹ cū p^oma ē. q^o qñ aliq⁹ cōmittit nōbilit⁹ o^otra dilcōez dei. hoc est mōrta. qñ nō. tūc est vniuersale. **¶** Qñ aut aliq⁹ sit o^otrū dilcōez dei pōt attēdi penes hoc q^o repugnat caritati et amicitie quā ad deū hōre debem⁹ sup oīa. **¶** Tertio mō d^o diligēd⁹ ē de⁹ sup oīa appciabilē. sic q^o tā cāe hōa⁹ et appciem⁹ deū. q^o ppter nullā creaturā eo carere velle. s⁹ oīb⁹ alijs a deo eū eis iponim⁹. et q^o tā firmo amore deo adhxreamus. q^o ppter nullā creaturā. nec ppter oē fil⁹ aliq⁹ fatiam⁹ aut vlimus o^otrariū dñe dilcōi. id ē o^otrū dei pceptis. q^o enī delibate sūt cōtra dñā pcepta. sūt cōtraria dñe dilcōi et caritati. q^o sūt peccata mōrta q^o tollūt caritatē. **¶** Illud etiā vid⁹ velle sco. i. ij. dixxvii. vbi dic⁹. q^o hō d⁹ deū extē. siue diligere sup oīa. ita q^o nullū aliud. nec oīa fil⁹ sint e⁹ appciabilia sic de⁹. s⁹ q^o omīa alia vellet cicius non esse. q^o deum nō esse. Et debet etiā intēsiue deum diligere sup omīa. ita q^o facili⁹ deberet inclinari

ad contrariū dilectionis cuiuscūq;
q̄ alterius. q̄ ad contrariū dilec-
tionis dei. Est autem ratio horū q̄
deus est illa p̄ciosa margarita.
quā negotiator ille iuenit qui
abiit a vendidit vniūsa que
habuit a emit eā. math. xij.
Item cū deus infinitus sit. in bo-
nitate. misericordia. a similib⁹
attributis intēsiue a extēsiue.
ideo p̄ infinitas mūdīs nō dēz
offendi. sc̄d̄m aug⁹. Cur deus
homo Itē stultissim⁹ est q̄ con-
tempto th̄saurō grandi. papi-
liones insequitur sicut pueri.
q̄ tñ faciūt qui creaturā plus
q̄ deū diligunt. **C**ontra hoc
p̄ceptū faciunt quicūq; intui-
tu alicui⁹ lucrī temporālis cōse-
quēdi ut sit in emendo vel ven-
dendo. a delectacōis. ut sit luxuri-
ando. aut honōris. ut sit supbi-
endo. vel vane gloriando. fa-
ciūt cōtra dei p̄ceptum. Tales
nō diligūt deū sup omnia. sed
diligūt creaturā plus q̄ deū.
q̄ p̄pter eam pl⁹ placet eis ta-
lis creatura q̄ diuina volūtas
in p̄ceptis. Et appreciantur ve-
re vel interpretatiue creaturam
pl⁹ q̄ deū. vnde aug⁹. li. de li-
ar. diffinēs p̄c̄m mōrle dicit
Est spreto incommutabili bo-
no. rebus mutabilib⁹ adhxere.
re. vnde math. x. Qui amat pa-
trem aut m̄rem plus q̄ me nō
est me dignus. aut qui amat

filiū aut filiā super me non est
me dignus. Secūdo cōtra hoc
p̄ceptum faciūt qui amore ali-
cui⁹ persone ut adam respectu
eue. a malo amore capti respe-
ctu persone dilecte ne personā
talē cōtristent negligūt dei p̄-
ceptum a cōtra ip̄sū faciūt. dei
beneplacitum nō curātes. Ter-
tio q̄ timore alicui⁹ persone. ut
seruū p̄pter d̄nos deo obedire
i p̄ceptis obmittunt. a sic crea-
turā vilē creatōi p̄tio filiō ip̄o-
nunt. **E**x dictis patere pos-
sūt doctōrū quedam regule a
sūt tertia in ordīe. Quicq̄d cō-
mittitur vel obmittitur cōtra
p̄ceptum dei. vel eccl̄ie. vel le-
gis natūe. vel supioris. si talia
p̄cepta sint de necessitate salu-
tis. vel cōtra v̄tum solēne vel
priuatū. vel oīra iuramētum
licitum. semp̄ est mōrle p̄c̄m
Quia est dictū. vel factū. vel cō-
cupitum cōn legem eternam
Sic enī diffinit Aug⁹. a alle-
gat m̄ḡm. ij. di. xxxv. Qñ ve-
ro citra tunc non oport; q̄ sit
mōrle Itē pat; q̄ talia sub dei
mādati p̄ceptiuis cōtinētur
Alia regula ē q̄ta vic; **Q**ñ f
aliquid sit cōn consciētā vere
vel false dictātem aliquid esse
mōrle: est mōrle peccatū. q̄ ē
spreto vere v̄l interpretatiue in-
commutabili bono reb⁹ mutabi-
lib⁹ adhxere. ut bt̄s aug⁹.

diffinit peccatum mōrleī de li-
bero ar. a est cōtra tertiam ex-
pōsiōnem et cōtrā aplūm rō-
xij. Qui discernit si māducaue-
rit dānatus est. quia nō ex fi-
de glō. id est scdm cōscienciā.
vnde cōscientia erronea ligat
non in quātum erronea. sed in
q̄tum cōscienciā. Item vel q̄
facit cōtra cōscienciā formi-
dātem probabiliter. vel dubi-
tatiē an aliquid sit mōrle. tūc
semp est mōrle peccatum. Rō
aut non sit cōtra cōscienciā
adhuc pōt esse mōrle si cōscien-
cia non sit satis instructa et suf-
ficiēter. Vnde est regula mōr-
lis. dubitās de aliquo an sit il-
licitū. a stāte dubio illud agēs
peccat. Sed hāc regulam ex-
ponit Cācell. parisiē. Johā. de
gersona tractatu de pollucōne.
vna cum wilh. alab. dicit Intel-
ligēdam esse de dubio tali qd̄
est vehementer et magis. aut eq̄
saltem inducit mētē credere
q̄ mortale est illicitū sicut q̄ ē
licitum. pmo albt? adhuc faci-
lior est. Secus est vbi mens
plus inclinatur et iudicat q̄ ē
licitum q̄ illicitum. q̄uis non
habeat vsqueq̄ certitudinē
euidētem aut fixam. quia nec
hoc ipm requiritur. Item Can-
cell. m. de vita aīe dicit istam re-
gulam: exponēs se discrimini
peccati mōrli. peccat mōrli;

debe intelligi nō de oī dubio.
sed de probabili et vehementi.
probatu p̄ illud Eccl. iij. Qui
amat periculum. peribit in illo
Exemplū ponitur de sciēter po-
nēte se dormitū p̄pe serpentes.
qui se periculo committit in toxi-
caciōis. Pro intellectu taliū sūt
nōnde regule. xij. quas ponit
in diuersis locis. Cācell. in flo-
rib? regularū mōralium. Et li-
bro. iij. de solacōe thologie
Prima equitas quam nominat
p̄hus epykepā prepōdeat iu-
ris rigori. Est aut eq̄tas iusti-
tia p̄satis ommb? circūstātijs
particularibus. dulcore miseri-
cordie tēpōrata. hoc intellexit q̄
dixit Ip̄e etiā leges cupiūt ut
iure regātur. Et sapiens. noli
esse iustq̄ nimis. alio quī sum a
iusticia. sum a iniusticia fit. et p̄s.
Omnia mādata tua eq̄tas. dei
scz. idē cū eq̄tate pensada. Se-
cūda. ambulādū ē in via virtu-
tū doctria. via regia ut nec stru-
cti? fiat dei mādatū. nec lati?
q̄ ip̄e mādauerit. q̄uis inde
sumē possint aliq̄. a malicie ve-
lamē. aut ecōtra in desperaciōe;
corruē. non tñ oib? p̄ oī tēpo-
re a loco p̄dicādā asseim? quā-
lib? vitatē Tertiabōz mētū
est ibi agnoscere culpam vbi
culpa nō ē. agnoscere in quā
non per assensum firmum. hoc
eni stultū periculo sumqz foret.

Sed sic ut doleat a peniteat
 homo postmodum quasi veraciter
 in culpa teneatur. hoc intelligi
 tur de preteritis. Ratio dicti est quod
 certissimum est quod sine dei gratia
 damnati sumus. Et quod nullus
 omnimodo de certus est se esse in gra
 tia nihilque nostrum est a a nobis
 nisi peccata. Quarta loquendo de
 futuris agibilibus vel credibili
 bus non reputetur culpa ubi
 culpa non est. alioquin causaretur
 erronea conscientia hic. contra quam si
 aliquid attemptetur fieri iam cul
 pa est si fluctuet animus? Quinta
 scilicet hac dubitatione fluctuans
 velut ad utrumlibet nesciens quid
 acturus sit. Consilium est ut non
 agat. quod exponeret se discrimi
 ni. quo casu certum habet quod peccet
 Sexta si vis quod securus age
 re certus sis illud esse bonum. neque
 virtuti contrarium. Sed refert quod
 certitudine. sufficit nempe certi
 tudo moralis que est infima. nec ex
 igitur secunda certitudo super
 naturalis que est nobilissima clare
 evidentie. prout videtur de gloria
 nec prophetialis revelatio ut in
 prophetie dono. nec ad christum
 que domine auctoritati immititur. ut in
 articulo fidei a sacre scripture
 . nec tertia certitudo erigitur na
 turalis que habetur ex demonstratio
 ne ut prima principia. Est autem
 moralis siue civilis certitudo
 que agit ab aristotele in primo

capitulum ethicorum cuius sententia est
 disciplinam esse in vnaquaque
 re certitudinem querere iuxta ex
 igentiam materie. Equae enim vi
 cosum est inquit persuadente
 querere mathematicam a mora
 lem demonstrare non enim con
 surgit certitudo moralis ex eui
 dentia demonstrationis. sed ex pro
 babilibus coniecturis grossis a fi
 guralibus magis ad vnam partem
 quam ad alteram. hae certitudo mo
 ralis sufficit ut vel non sis in pec
 cato dum facis quod in te est. id est
 dum bene vteris domis iam habi
 tis. aut saltem peccatum non incur
 ris novum per te meritum. Exempla
 gratia in celebrando orta est
 enim ex diligentia tua prepara
 tionis excusatio. Septima regu
 la certitudo moralis per doctri
 nam colligitur altero trium modorum.
 quorum vnum prouenit ex alterius
 auctoritate. alius ex propria eru
 ditione. tertius ab experimental
 certitudine. sub primo viuunt
 insipientes et animales que aut non
 habent claram suae complexionis az
 moniam. vel aliam gratiam gratis
 datam que faciliter concipiuntur
 agenda ab eis qui scripturas
 intelligunt ut augustinus. Tales ab
 alijs recipere habent intelligen
 tiam scripturarum. a alijs credere
 a obedire. scilicet rationibus. Sub se
 cundo sunt philosophi et rationales
 qui proueniunt scilicet ex propria

erudicōe. et oritur hic modus
 nutriturq; ex studiosa perscru-
 tacōne diuinorū mādatoꝝ in
 sacra scriptura contētoꝝ. q̄
 legi debet puro fidelī integro
 corde. **S**ub. iiii. sunt perfecti et
 spūales. sc; s̄b exprīmētali cō-
 fuetudie de q̄b; ap̄tus. **S**piri-
 tualis hō oīa iudicat. et ip̄e a ne-
 mine iudicatur. **E**t alibi dicit.
 nihil dulcius q̄ respicere i mā-
 datis dei. habētes enī virtutū
 habitus. ex eisdem inclinātur
 ad recte iudicandū de agibili-
 b; eoz. non ex habitu sciēcie
 solū. sed ex naturali virtutis in-
 clinacōe. puto q̄ religionū in-
 stituēdaz p̄ncipalis causa fu-
 it auctoritas regim̄is cui obedi-
 entia p̄staretur plus q̄ pprie ra-
 cōi q̄ in pluim̄is dubia est val-
 de et debilis et incerta. hūana ei
 agibilia tātam habēt variabi-
 litatem. dicente aristol. et teste
 experientia. ut visu magis q̄ ar-
 te cōstare videātur. **O**ctaua ē.
 certitudo moālis nō semp̄ scru-
 pulos omnes abicit. sufficit ut
 contemnat vel super; sic op̄an-
 do quasi non sint. **E**st aut. scru-
 pul; i p̄posito vacillacō. seu du-
 bitacio quedā cōsurgens cum
 formidine ex aliq̄bus cōiectu-
 ris debilib; et incertis. alioquū
 si ex v̄hēmētibus argumentis
 et probabilitioib; p̄ hac parte
 q̄ p̄ alteā dubitacō cōsurgere;

Tā nō scrupulus sol; vel leuis
 dubitacō cū trepidacōne dici
 opt; s; moralis de trāsgressiōe
 certitudo. **R**ona regula ē: moā-
 lis certitudo. nō pōt sub vna re-
 gula tradi q̄ sufficiat in oī casu
 oscientiā agētis reddere securā
 se nō deliquisse. id ex euētū rez p̄-
 p̄di sepi; solet. p̄pterea cōstitu-
 te sūt in figurā tres ciuitates re-
 fugi; fides. spes. caritas. et inuen-
 tes lauac; p̄tētie. et immūta-
 tis ahiū. q̄ten; pax cōturbata.
 p̄ ea q̄ se fecisse formidat hō. re-
 formetur. **D**ecia regula ē. ois
 agēs cōn oscientiā. edificat ad
 gehēnā si oscia sit h̄ra. q̄ id qd
 agitur est mōrle. vel v̄male so-
 lū. q̄ntum est ex pte v̄m; circū-
 stātie q̄ ē facere oīa oscientiam
 si cōscia iudicet illud solū eē v̄-
 male. **V**ndecia. exponere se p̄-
 culo p̄c̄i mōr̄lis ē p̄c̄m mōr-
 tale. vel sic agere incertū. et di-
 mittere certū in materia mora-
 li ē p̄c̄m mōr̄le. si tale sit incer-
 tū q̄ sit mōr̄le nō solū p̄ oīectu-
 ras leues. a; ex suspicōne trepi-
 da. a; scrupulosa p̄ueniēte ex
 nimio timore cadēdi in via dei. s;
 intelligitur dū tale ē v̄hēmē-
 ter et p̄babilit̄ incertū eā sic op-
 positū vel magis. tūc enī illud
 qd agitur non carebit mōr̄li
 culpa. alit̄ nō oportet. idem di-
 cit althodozēs. albtus adhuc
 est benignior in libro de h̄ie

ubi sic queit vtz oſciētia ſemi
per obliget ad fatiēdū. **R.** ſine
preiudicō loquēdo dicim⁹ qd
non obligat ad fatiēdum niſi
ſit ut opimatum. vel ut creditū
vel ut ſcitum illud qd eſt in cō
ſciētia. **E**t tunc obligat ſiue cō
ſciētia ſit errornea ſiue non er
ronea. nō aut obligat ſcd; eū
dem ſi eſt ut dubitatū aut ut
ambiguū. **D**uodecima regula
eſt. cōſiliū ſalubre eſt frequē
ter agere cōtra ſcrupuloſos. le
ues. ⁊ trepidos. citādo eos ad
alioꝝ iuditiū q̄ten⁹ ex confue
tudie fiat hō robustus. ſolid⁹
⁊ trāquillus in exercicō ſpūali.
Exēplum in dōmificatorib⁹ ⁊
ſunibularijs. **T**redécima in nul
lo caſu ē p̄plexus aliq̄s inter
duo pccā q̄n ei pateat exitus
abſq; nouo pccō. nā ſi iurauē
rat quiſpiam ſe occuſurū p̄tz
innocētem. nō occidat eū. ipe
nō pccauit nouiter ſcd; iā p̄c
cauerat iurādo. **S**i aut dicit
ſibi oſciētia errornea qd petꝛ⁹ i
nocens eſt ſtātū occidendus
ab eo. dimittat hāc cōſciām. ⁊
liberatus ē. **S**i poſtremo inci
dāt duo p̄cepta mō poſſibi
lia ex culpa ſua agat id qd de
ſe eſt magis obligatoriu. ⁊ a
nouo pccō immunis exiſtet.
Dubia pluā hic occurrūt.
Prio q̄n hō tēatur diligere de
um ſup oia. r̄nſio qd non ſp a

p ſemp. qd eſt p̄ceptū affirma
tiuū. racō eſt. qd actualit̄ deū
diligere ſp eſt i poſſibile p̄p̄
hūanam infirmitatem. necita
tē ⁊ p̄pter multa impedimēta.
dic. tñ ſcotus in. iij. di. xxxvij.
qd ad actualiter implēdū ob
ligat dieb; feſtiuis. **I**ta qd omi
die feſtiuo. ⁊ poſſime dñicis
dieb; ⁊ in principalib⁹ feſtis
tēatur hō ſe recolligere. ⁊ deū
ſup oia actualiter diligere. ut
patebit de ſcificacōe ſabbati
clari⁹. **E**t lic; p tūc teneatur
ex p̄cepto. tñ omi momēto te
nem pccā vitare ⁊ bñ agere.
Et forte nimis incristianū eſt
ſiue foret non q̄tidie de mane
ſaltem aliq̄liter cor ad deū cō
uertere. **E**t q̄uis p̄p̄ditus
legittie excuſetur de audiētia
miſſe interdū die dñico. tñ nū
q̄ vidz q̄s excuſari quā in die
tali teneatur deū diligere ſup
ōnia. qd ſolo corde impleri pōt.
vnde dicit **S**cotus in. iij. di. x
xvij. ſi aliq̄ necitas excuſat ab
execucōne audientie miſſe do
minico die. necē eſt ſupplere i
aliquo equalēte. ut ſaltē die il
lo deputato in ſp̄ali cultui di
uino aliq̄s act⁹ h̄atur relatoꝝ
immediate i deū ad ei⁹ reuerētā.
Dubitat ſecundo an pre
ceptū hoc de dilectione in via
poſſit impleri a nobis. **R̄nſio**
ſcd; thō. in libro de perfectiōe

spūalis vite. **T**riplex ē grad⁹
 deū diligēdi. **P**rim⁹ ut diliga
 tur quātum diligibilis ē. a h
 a solo deo attingitur. **R**acō. qz
 simpliciter infinite bon⁹ diligi
 bilis a amabilis ē. a sic nec in
 patria a creatura quacūqz di
 ligitur. **S**ecūdus ut diligat⁹
 de⁹ scdm totā virtutē alicui⁹
 diligentis. a sic solū in patria
 a nobis perficietur. **E**t ad hoc
 hic suspirare debem⁹. ibi enim
 oīa nostra. scz cor id ē intentio.
 mēs. id ē intellect⁹. aīa. id est
 oīs nṛ appetitus. et fortitudo.
 id est exteriora nostra tōlit in
 deū ferētur dilectiue. **T**ertius
 gṛdus ē deū diligēdi sic expō
 tum est tripliciter hoc precep
 tum. a sic in via implei potest
 i **D**ubitatur. iij. an deum pl⁹
 amare deberes si p te solo mū
 dum creass⁹. redēmiss⁹. a glori
 ficaturus esset te solū in pṛia.
 a nō alijs vel p alijs hoc facerz
 vel factur⁹ ess⁹. **R**e hugo libro
 soliloquiū sui vbi homo cū sua
 aīa loquitur. **R**es. pmo plus. qz
 plura sic singulis cōtulit. nam
 aīa dicit. **E**cce vñce dilectū et
 electū diligo. **S**i hāc hui⁹ di
 lectōis mee iuriā pacior qz so
 lum diligēs sola nō amor. vbi
 respōd⁹ hō. **C**ave aīa ne qd ab
 sit nō spōsa sed meretrix dica
 ris. si muneā dātis. idē dei bñfi
 cīa pl⁹ qz amantis affectū dili

gas **E**t post hoc oñdit qz tria
 velut arras quasdam quelibet
 aīa a dō spōso suo recepit. **P**ri
 mo. quedam cōmunit. **S**ecū
 do. quedā spūaliter. **T**ercō. que
 dam singularit. **C**ommunit.
 ut celum a terram a eoz orna
 tum. quo picipāt pisces. aues.
 a bestie. **S**pūaliter. intellectū.
 memoriā. voluntatem. dñnum
 terre. redempcōem in passiōe
 a glorificacionem. **S**ingula
 riter vtro qz in vtero mortuus
 non fuisti. qz pccātem te exspe
 ctavit. penitentiā dedit. a in nu
 merabilia alia. **C**ōmunita. fina
 liter deus ppter te creavit. que
 licet deus amet. plus tamen te.
 qz in tuum obsequium. qz si de
 us non creasset. quot oblecta
 mētis careres. **S**pūalia ppter
 se in via fecit ut p solietatem si
 ne qua nullius boni iocūda ē
 possessio p proximos hoīes ha
 beres. In pṛia vtro quot in di
 bilib⁹ careres gaudis si sola
 saluareris. pl⁹ ergo tibi otulit
 alia diligendo. qz si sola amare
 ris. nec putes distrihi deū qz in
 finit⁹ nō minus te diligit. plu
 res diligendo. omnia enim ut
 ait ap⁹ nṛa sūt. hoc ē sentēcia
 ibi hugo. **Q**uarto vidēdū est k
 qz rōbile sit deū diligere super
 oīa. a qre teneam. **P**rius qz sim
 plicit̄ sūme bon⁹ ē. pmo vitas
 ip̄a. et sic ē amabilis infinite

Primum**Preceptum**

et desiderabilis. ideo si possibile
 est infinite a nob diligēd? fo
 ret. vnde brū. de diligēdo deū.
In qualibet alia affectione nra
 oportet seruare modū. a termi
 nū cōstituere vltra quē ascen
 dēdo fieret affectio vitupabil.
 ut ptz de dormitōne. et vigilia.
 gaudio. tristitia. et sic de simili
 bz aie passionib? **In** dilectioe
 autē dei p quam maxie attingi
 mus finē nrm vltimū non pot
 esse excessus. **Item** naturale ē
 ut bonū diligatur. et meli? am
 plius. ergo optimū sume dili
 gendū est. et demonstracō eni na
 turalis ista est. **Et** hoc scz boni
 tas dīna debet esse finis et cau
 sa nre dilectionis. sed oīa qm
 sequētibz dicentur debent eē
 occasiones et cause efficientes
 ammonētes nos ut deū ppter
 seipfū finaliter diligamus. **Et**
 ppter hoc solum. qz bonus est
Secūda racō. qz ipse prior di
 lexit nos. et plus qz nos ipsos
 diligam? qz scd; aug9. de ka
 thsi; adis rudibus nulla ma
 ior ē ad amorē mutatio. qz p
 ueire amātem. **Et** nimis dur9
 est qz preimpēdentem dilectio
 nem remare negligit. dilexit
 eni nos deus infinite. pfectus
 miseros. dilexit eternaliter. di
 lexit nescientes et resistentes
Eph. 1. deus cum diues esset i
 mīa. ppter nimīā caritatē suā q

Capitulū**Quintum**

dilexit nos et cū essemus mor
 tui pcās. iuificauit nos in
 xpo **Cuius** gratia saluati estis
Joh. 11. Sic deus dilexit mun
 dū ut filiū vngētū suū daret.
 ut omis qz credit in eū non pe
 reat. sed habeat vitam eternā
Tertia racio. qz p nre est am
 plius qz parētes carnis. eo qz
 de9 nos et parētes creauit ut
 dicit damasli. i. c. xv. vnde cū
 naturale sit ius et diuinum pa
 rētes diligere. plus deū tenem
 diligere. p xpēdam? quāta be
 neficia otulit in singulis mem
 bris corpis et potētijs anime.
 de quib? si oculis puati a me
 dico gnis rstitutione; recipem?
 grati v alde essemus ei. vñ pl9
 ei dilectō exhibēda ē qz totū cor
 pus dedit. **Quarta.** qz nre gu
 bnatō; Regit eni. fouet. et pro
 tegit. multū diligitur rex opti
 me regēs. ergo summe diliga
 tur qui celū terrāqz et omnia
 elemēta optio ordie regit p
 ter hoies electos potissime rō.
 • viii. scimus qm diligentibus
 deū oīa cooperatur i bonū. nā
 scdm aug9. deus mala fieri nō
 fineret nisi melioza inde elice
 re sciret. **Item** multū diligitur
 p familias qz regendo cibaria
 et necessaria ministraret. plus er
 go diligendus ē qz ppter nrm
 cōmodum oīa creauit. omnia
 enim scdm aplm nostra sunt

Angeli nunc ministrando. tandem in patria conlectando. mala etiam propter nos in bonum vertuntur. magnū beneficiū quod generale; influentiam nobis et alijs propter nos irradiat. quā secundum Gregorium si ad instans subtraheret: in nihilum omnia fluerent. Quinta quod noster redemptor est. Quintum enim nobis bonū in hoc contulit. qui eram in captivitate diaboli. morti eterne addicti. pro carētes redemptor. quos pro filium suum unigenitum dilectissimum sibi pro eius vitam perfectissimā. pro morte crucemque redemit. Quinque. Proprio filio suo non properat. sed pro nobis omnibus tradidit illum. Et quod quis omnia dei beneficia sint innumera. et inestimabilia magnitudine. crebro pro oculis cordis tenenda velut scintille divine caritatis ad nos calefaciendum apta. Ea tamen que moriendo pertulit tanquam in gens ignis debent nos maxime mouere ad deum diligendum. Sexta. quod sua presentiam verissime quotidie in eucharistie sacramento cum immolatur porrigit patris nos exaudire amplius quam si oculis viderem directe corporeis. Beati inquit qui non viderunt et crederunt. ait enim de hoc. Ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. math. ultio. Sep

tim o quod promittit se diligentibus primum inexcogitabile. Quia Iohanna. xiiij. Si quis diligit me. sermonem meum seruabit. et pater meus diliget eum. et ad eum veniemus. et mansionem apud eum faciemus. quod est in patria perfectissime.

Capitulum. vi.

Quarto hic mandatur a nobis seruitus deo exhibenda a nostro corpore. hoc enim Christus ostendit cum dixit math. iij. Dominum deum tuum adorabimus et illi soli seruimus. Vbi primo videndum de ratione seruitutis corporalis quae deo tenemur. et quot sint quibus corpore aliter deo seruire debemus. Secundo cur illa facere debemus. et quando. Tertio qui contra hoc faciunt. Quarto ad primum notandum quod secundum Ieremiam in primo mandato precipitur latría. id est seruitus ad deum seu reuerentia et honor deo soli exhibenda. Et hoc fit corde per fidei. spiritum. et caritatem. Sed corpore fit sicut in precedenti capitulo dictum est. Rebus vero alijs pro plura alia. Et de tali dicit. the. 2. 2. q. lxxv. quod ad deum duplex est. vna interior in vera mentis deuotione. Alia exterior in corporis exhibitione. que fit alicui tanquam supremo omnium domino. et talis cultus est soli deo debitus. quod

deus est sum? nō dñs. rex ⁊ p̄
 ratione creacionis. vnde in re
 cogmōem nostre s̄biectōis
 ad talem dñm ei obseq̄a exhibē
 bere tenemur corpalia. Sicut
 a serui dñis tēporalib⁹ corpa
 liter seruiūt. ⁊ etiā reuerentia;
 eis faciūt corpalem. Et hoc tan
 git malach. i. si ego p̄r vester
 vbi honoz meus patris enim
 est p̄ducere ⁊ gubernare. vñ
 ap̄lus Rō. xij. Exhibeatis cor
 pora vestra hostiā sanctam. vi
 uētem. deo placētē. racōnabi
 le obsequiū v̄r̄m. **¶** Exhibet
 aut̄ reuerētia ⁊ honoz ac serui
 tus deo n̄ro a corpe multiplici
 ter p̄ gestus. Quidam sūt cō
 munes Alij quibusdā speāles
 Cōmunes sūt inclinatio capi
 tis. oracō. vel laus dei v̄olis. pec
 toris tūnsio p̄ manū. doz si ichi
 nacō. genuflexio. ābulatio ad
 loca sc̄a. toti⁹ carnis maceracō
 p̄ ieiuniū eccl̄ie. ⁊ toti⁹ corpo
 ris prostracō. vel manuum ad
 modū crucis extēnsio. fletus et
 gemitus ac h̄is similia q̄ deo
 reuerentur exhiberi p̄nt in re
 cogmōnem v̄niuersalis sui dōi
 ni. Sed nōnd⁹ q̄ taliū gestu
 um quidā sūt omniūter i eccl̄ia
 vel in publico. ⁊ talib⁹ reuere
 ri debem⁹ in publico. Quia de
 hoc math. v. d̄z. sic luceat lux
 v̄ra corā hoib⁹ ut videant opa
 v̄ra bona. ⁊ gloificent patrem

vestrū quā in celis. ē. Alia vero
 licet sint signa hūilitatis ⁊ dei
 obsequia. tamē si nō solēt fieri
 a multis deuotis i publico. dñt
 fieri solū in secreto. ut sunt. v̄ia.
 ad modū crucis expānsio. mag
 na pectoris tūnsio. Et de h̄is
 d̄z math. vi. Tu autē cū oraue
 ris int̄ in cubiculū ac nā sc̄s;
 glō. sup̄ illud math. xvij. hoc
 genus demonioꝝ non eicitur
 nisi in ieiunio ⁊ oracōe. oratio
 ibi capitur p̄ talibus gestib⁹
 quibus deo seruiamus. ⁊ eis me
 diātibus cōtinue oramus. Alij
 gestus corpōis sūt quibusdā
 deuotis speāles. ut crimiū absci
 sio. oculoꝝ ad celū leuacō. au
 riū ad dei verba vel laudes at
 tenacō. nariū i hospitālib⁹ corā
 infirmis fetidis afflictio. oim
 sex op̄ez misericordie exhibitō
 Quia qd̄ minimo fecistis mihi
 fecistis. math. xxv. ligue per
 abstinentiā aliquoꝝ delectabi
 liū licitoꝝ crutiatio. v̄stīū du
 rarum induccio quibus tact⁹
 affligitur. Et p̄ castitatem cō
 iugalem. vidualē ac virgineā
 corpōis sui immolacio. Talia
 enim corpōis obsequia deo ex
 hibere debem⁹. **¶** S; diceres.
 possum⁹ ne talib⁹ sc̄os venerai
 R̄nsio q̄ sic saltem quo ad ali
 qua aliter tñ q̄ deū v̄neāmur.
 talia enī debem⁹ deo exhibere
 in recogmōe. v̄lis sui dōini

et talis honor isto modo nullatenus
 exhibetur est sanctis. sed eosdem
 gestus aliquos saltem exhibere
 possumus sanctis tanquam dei
 amicis quorum respectu sumus in
 feriores qui sunt domini nostri. sed
 non principales potest nos iu-
 uare. **U**bi nondum. quod venerari
 seu adorare possumus aliqua tri-
 pliciter. latría. dulia. et ypdul-
 lia ut declarat thomas in iii. di. ix.
 et communiter doctores ibidem.
Latría idem est quod seruitus deo
 exhibita. et potest fieri vel potuit
 licite hijs vicis. trinitati persona-
 rum dominarum. tribus angelis quos
 abraham vidit. colube super cri-
 stum apparet. ueni paterne. scri-
 pture sacre uerbis in quantum a
 deo processerit. humanitati cristi
 deo unite. cruci christi. ymagini
 christi. sacramento eucharistie. vesti-
 metis. clauis. et lancee christi. **D**ulia
 uero seruitus est exhibita creatu-
 re et ueneratio qua honorare pos-
 sumus hęc. uicis. angelum. animam
 beatam. ymaginem utriusque. **C**or-
 pus alicuius sancti canonisati presertim
 et publice pulueres eius de; of-
 ficialos. vestes. ungues. et simi-
 lia otrectata a sanctis canonisatis
 presertim. **E**t materia de qua potest capi
 quod fuit in corpore alicuius talis
 sancti. **S**ed ypdulia idem est maior du-
 lia. quam uenerari possumus christi cru-
 cem. mariam uirginem. et sex sa-
 cramenta alia ab eucharistia hęc

henricus de gadauo in quodlibet. et
 bernardus claromontensis ibidem.
Sed queritur posset ne aliquis
 licite aliquem defunctum quem
 probabiliter crederet esse in celo
 uenerari et inuolare. **R**e. hostienus. et
 iohannes andree in nouellis. de re-
 liquijs et eorum ueneratio. c. **C**um
 ex eo. **R**eliquie oino de nouo in-
 uente non debent uenerari sine li-
 cencia summi pontificis. sic quod publi-
 ce et per uisum ecclesiam uenerentur.
Tamen si antiqua reliquie nouit in-
 ueniretur licet eas uenerari secre-
 te tamen licet deuo commem ad talem
 de quo queritur habere et eum
 in occulto precari. **I**dem ibidem ca-
 pitulo audiuimus. **R**efert tamen ho-
 stienus. **E**x tolerantia ratione ecclesie
 magnificum karolum in sola capel-
 la augsgram et non in alijs ecclesijs
 uenerari. hęc de iohanne andree. **I**dem
 per; de quibusdam sanctis presertim
 ordis fratrum predicatorum ut de
 fratre mercurio et de fratre am-
 brogio quod in quibusdam ciuitati-
 bus ytalie de papa licentia festi-
 uantur licet non sint canonisati uis-
 ter per ecclesiam. **S**ed queres. quod ge-
 stus sunt meliores pro deuo comm-
 ne. **R**e. hęc in hupertum quod genuflectio
 manuum aliquis presertim a oculo
 rum in celum leuatio uidetur corp-
 cor et se hęc sursum eleuare occasio-
 naliter plus quam alia. uim tamen hęc.
 quod non altei ergo eligat quisque
 sibi accomodum. **Q**uo ad. **h**

Primum**Preceptum**

Cur ista deo debemus a corpore exhibere quod bonorum nostrorum non indiget. Ratio ideo prior sic de honoreatur quam honorem nobis facit utile. Secundo ut primus edificetur per hoc. Tercio ut per talia exteriora ad intra de uocone caleam. Retinet enim animus minus ad mala perfluat. Quod si sensibilia plus mouent de corpore vero sunt spirituales rationes. Nam quod deus corpus non sicut creauit. rexit. assumpsit. redemit. ac glorificabit. dignum est ut ei obsequia prebetur a quo talia sunt et erunt. Sed quis quando tenent ad corporalia obsequia deo exhibenda. Secundo secundum Scotum in. iii. di. xxvii. quod die dominico et magnis festiuitatibus pedibus ire debet ad ecclesiam. audire missam totam propter preceptum. et reuerenter inclinare ad eleuacionem corporis christi. primo hoc tenetur sacerdos docere populum ut legitur extra. li. iij. de cele. miss. c. Sane. Similiter quando portatur corpus christi per ciuitatem. Et quando quis vadit pro loco ubi fituratur. debet reuerenti tantum dominum. Cautem tamen scotus de hac materia sic ubi super dicit. Quando homo tenetur deum diligere gratuite ex precepto forte determinauit illud preceptum diuinum. Sabbata scilicet. et maneat unusquisque apud se recolligendo se et

Capitulum**Septimum**

ascendendo ad deum suum. Et ecclesia specificauit quantum ad missas; audienda de oleo. di. i. missas. hoc ille di. xxvii. Quo ad. iij. non eum quod cum tale cultum dei faciunt primo male eucharistiam fumentes. Secundo loca sancta destruentes. Tercio contra eucharistiam et reliquijs sanctorum ac cruce irreuerenter se habentes. Quis enim dominus sustinet; a rustico ut luto suis pedibus irreuerenter ante eius mensam ambulet; Siles excessus potestatis sed gestus super allegatos. Capitulum. viij. Vinto mandatur nobis huius diuina deo exhibenda per opera exteriora tripliciter. sacrificijs. oblationibus. et decimatione. Sacrificia ut dicit thomas. 2. 2. q. lxxxvi. proprie dicuntur quando circa res deo oblatas aliquid fit. sicut quod animalia occidantur a sacerdote. et pro eis benedicitur hodie. unde sacrificium dicitur. quod aliquid sacrum eo facit. oblatio vero est deo oblatum et si nihil circa ipsum fiat. Sequitur tenemur ne hodie sacrificia proprie offerre. Secundo quod sic. ubi nondum sed eundem quod lex naturalis dicit deo sacrificium offerendum. uicque quod homo se sensibilibus rebus utatur offerens eas deo in signum debite subiectionis et honoris secundum similitudinem eorum que hodie in quibusdam

regnis dñis eoz aliq̄ offerēt
 in recognicōe; dñij scđm illō
 eccl̄. xxxv. **N**ō apparebis ante
 b cōspectū dñi vacuus. **E**st aut̄
 duplex sacrificiū. vnū p̄ncipa
 le interius quo anima se offert
 dō in sacrificiū sicut p̄ncipio
 sue creatōis. ⁊ sicut finis sue b̄ti
 ficacōis de quo ps̄. **S**acrificiū
 deo spūs cōtribulatus. cor con
 tritū ⁊ hūiliatū deus nō despi
 cias **E**t ad hoc sacrificiū omēs
 tenemur. **A**liud ē exteri⁹ quo
 crist⁹ a sacerdote in euklastia
 sacrificatur. ⁊ etiā ali⁹ actus ex
 teriores aliaz virtutū q̄ in di
 uinā reuerētiā assumūtur. q̄
 rū aliqui cadūt s̄b p̄cepto. ali⁹
 sub cōsilio. vnde quilibet xp̄ia
 nus p̄ modulo suo misse sacri
 ficio debet cooperari. quod sacri
 ficiū dignius est oib⁹ sacri
 ficijs. **Q**uia ibi societas angeli
 ca. fons ois gratie. memoiale
 xp̄i caritatis sūme quā pacien
 do exhibuit. **A**ctō sacerdotis di
 gnissima ⁊ p̄ntia v̄issima in fi
 niti boni. **S**ūt aut̄ quōq; gene
 ra hōim participātū de hoc sa
 crificio misse. **P**rimo fideles eti
 am peccōres. **S**ecūdo fideles in
 caritate existētes ext̄i materia
 le eccl̄iam. **T**ercō astātes misse.
 siue sint in caritate. siue extra.
Quarto offerētes bona sua. de q̄
 bus omnibus patet q̄ in cano
 ne orat sacerdos. **Q**uinto sacer

dos met q̄ si disposit⁹ est plus
 omib⁹ p̄cipē p̄t. sed p̄cedē
 tes plus ⁊ minus ordme quo
 numerati sunt. **S**ecundo de
 oblatōe q̄ritur. **P**rimo q̄n sit
 p̄ceptum offerre. **R**. thō. vbi
 p̄ius. q. lxxxvi. ⁊ lxxxvij. **R**a
 cio naturalis dicit q̄ eis qui
 d̄mo cultui ministrāt ad salu
 tem tot⁹ populi. popul⁹ tot⁹
 neciā vict⁹ ministrēt. sic ⁊ his
 q̄ cōmū vtilitati inuigilat. sc̄;
 p̄ncipib⁹ ⁊ militib⁹. ⁊ alijs hōi
 moi stipēdia vict⁹ d̄bētur. p̄
 bat hoc apostol⁹. i. cor. ix. per
 hūanas osuetudies dicēs. q̄s
 militat suis stipēdijs vnq̄. vn
 ut h̄etur gen. xlvij. **R**ex ꝓt̄nū
 pharo sacerdotib⁹ sp̄ale fr̄am
 d̄d̄at. ⁊ oib⁹ seculaib⁹ p̄ fame
 possessioēs suas vendētibus. sa
 cerdotes terrā suam quiete pol
 fidebāt. ⁊ eis cibaia ex horreis
 publicis porrigebātur. **S**eq̄
 tur in dictis thō. postea q̄ cō
 tingere potest q̄ aliquis ad
 oblationes teneatur q̄dupli
 ci racōne. **P**rimo ex p̄cedenti
 p̄uēcōne sic cū alicui ceditur
 aliquis fundus eccl̄ie ut cer
 tis temporibus certas oblati
 ones faciat. quod tamē hab⁹
 racōnem census. **S**ecūdo p̄p̄
 p̄cedentem deputacōe; siue p̄
 missionē. sic cū aliq̄s offert do
 nacionē int̄ viuos. vl̄ cū relin
 quit in testamēto eccl̄ie aliqua

rem mobilem vel immobilem i
postea soluendā. Tercio mō
ppter ecclesie necessitatem puta
si ministri ecclesie nō haberent
vñ sustētarētur. Quarto ppter
cōsuetudinem tenētur ei fideles
in aliq̄bus solemnitatibus ad
aliq̄s oblationes cōsuetas. Et
ideo illi q̄ debitas oblationes
nō reddūt possunt puniri p
tractionem sacramentoz nō per
ip̄m sacerdotē cui sūt oblationes
faciēdē ne videatur p sacram
toz exhibitiōe aliq̄d exigere.
S; p̄ superiorem aliquem. Ixc ille
Sed q̄ritur quāte quantitatē
d; eē oblatō vel cuius sp̄ei. S;.
idem q̄ quo ad talia i vltimis
duob; casib; remanet oblatō
quodā mō voluntaria sc; quo
ad quantitatē a sp̄cie. Alicubi
ei offertur panis a vīnū. alicu
bi aialia. alicubi pecunia. alicu
bi candelae filia. **Q**ueritur
cur solis sacerdotibus debeantur
oblationes. S; thō. damas. pa
pa di. x. q. i. oblationes q̄ intra
ecclesiā offerūtur t̄mō sacer
dotibus q̄ quotidie dño fruire
vidētur lic; comedere a habē
Et ratio est prima qz sacerdos
quodā mō cōstituitur seq̄ster
a medi; inter populum a deū
Sicut de ipso moyse legitur
deu. v. Ego inquit sequester a
medius fui inter deū a vs. Et
ideo ad eum p̄tinet d̄ma dog

mata a sacramenta exhibere
p̄plo. **S**ecūda: ea q̄ sūt populi
puta p̄ces a sacrificia a oblatō
nes p̄ eū dño dnt exhiberi scd;
illd; lex. v. ois p̄tifer ex lvib;
assumptus p̄ lvib; ostituitur
in hīs q̄ sūt ad deum ut offeāt
dona a sacrificia p̄ peccatis. Et
ideo oblationes q̄ deo a populo
exhibentur ad sacerdotes per
tinent nō solum ut eas in suos
vsus cōuertant. verū etiam ut
eas fideliter dispēscent. partim
quidē exponendo eas in hīs
que pertinet ad cultū diuinū.
partim v̄ro i hīs que pertinet
ad p̄prium victū. qz qui altari
debeant cū altari participan
tur. i. cor̄. ix. partim etiam in
vsus pauperū qui sunt quātum
p̄t de reb; ecclesie sustentādi.
qz a domin; i vsus pauperum
loculos habebat ut dicit iero.
sup math. Ea autē que dantur
alias pauperib; nec sūt p̄pria
sacrificia nec oblationes licet
dentur propter deū. qz non im
mediate deo offerūt. **Q**ue
tur qualiter sint oblationes
dande S; domin; albtus sup
missam Oblatō exteriōr d; esse
vtilis valore. p̄guis deuocio
ne. oblata in caritatis dilectōe.
a munda in acq̄sitione. vtilis
quidē ut possit ministris dei cōū
ti ad vtilitatē. vnde malach. i.
male offerre dicit. qui debile

Primum**Preceptum**

offert. Similit' qui falsā moneta offerūt. pigre aut ut pl' de cordis deuocōne procedat q' de manu. Sicut vidua duo era luc. xxi. Munus enī extrinsecū recognicō debz esse censua lis. ut ipē qui offert munus re cognoscat q' dñs deus in ipm habeat dominū. cui aiaz corp' a res subdit. Simile factū est in tēporalibz luc. ij. vbi dicitur quēlibet dedisse denariū censua lem imperatori rōnorum. pōt etiam intēdere p obla cōem sacerdotis promo cōnem p vite accomodis. reuerēciā exhiben dā scō cui' solemnitas agitur. pfectum viui vel mortui pro quo missa valebit. De deuō ob la cōne dicit' ecclā. vij. De negli gētia purgate cū paucis. vbi glosa. Quāuis parua obla cō multoz delictorum purget ne gligētiā. Sup que tho. 2. 2. q. liij. ar. iij. sic dic'. Parua ob la cō cū hūili mēte a pura dile ctione facta ut ibidem dicit' non solū purgat peccata vniuersalia. sed etiā mōrta. De. iij. math. .vi. Si offers munus tuū ad altare. a ibi recordat' suū. rē. De. iij. prouer. xliij. Non ora dñm de tua sba. Et scdm thō. vbi sup. obla cō triplici' vicia tur a refutatur. Primo si mer ces meretricis est ppter scādalu. ne ecclā videatur fouere pccā

Capitulum**Septimū**

si de lucro pccā obla cōez recipi at. Secūdo de illicite acq'htis. q' de tua sba esse debet. Tercō si obla cō vergat in detrimētū alteri. ut si filius offerat de q' p' rem nutrire dicit' qd' improbat xp'us math. xv. Tercō de de cimis q'ritur de quibz rebz sint dāde. h' s' m doctores q' de p' so na p'ria si ē osuetū. Et de rebz p'rijs extrinsecis s' m q' cōsuetu do iubet. vñ dic' thō. q' d' li. ij. q. iij. ar. iij. Nulla osuetudo cōtra ria soluit hoies ab obligacōne reddēdi decias. q' h'c obliga tio fūdatur sup ius dñm. a sup ius natuāle. vñ sp tēntur hoies reddere decias si ecclā exigat ec' otraria osuetudie nō obstā te. a in terris in quibz ē osuetu do q' decie soluātur ipa osuetu do q' si expostulat decias. vñ de peccat' q' nō redderz. h' in t'ris in qbz nō ē consuetudo omnis q' decie d'ntur a ecclā non pōt vidē ecclā remittere dū dissilat. Alias hoies ytalie a oriētaliū ptiū dānantur q' decias non soluūt h'c tho. Et p' q' p'bauit victū ab hñs qbz p'dicabat p' ter scādalu tollēdū. addit tho. h'cores inqt' ecclāz nō bñ face rēt si in terris talibz decias exi gerēt in qbz nō ē osuetū dari quādo p' babil' crederēt q' ex hoc scādalu nasceretur. h'c ille

Dubitat^{ur} utrum pauper teneatur
soluere decimas diuiti sacerdoti
R. fm tho. qdli. vi. q. v. articu.
.iij. Reddere debitum est actus
iusticie. et ideo ad hoc quod alicui
reddatur quod ei debetur non re-
fert utrum sit diues vel pauper
Decime autem sacerdotibus debentur
in communi quidem secundum ius na-
turale. naturalis enim ratio dicitur
quod illi qui pro populo in spiritalia
liberantur a populo stipendia
sue accipiant sustentationis. Et
secundum hoc etiam in nouo testamento
est iure diuino sanxitum. Nam
.i. Cor. ix. dominus ordinauit hijs
qui euangelium annuntiant ut de
euangelio uiuant. In veteri au-
tem testamento quantitas fuit de-
terminata scilicet decima. et ideo statu-
it ecclesia in nouo testamento soluendum
unde cum sacerdotibus decime debe-
antur tamen de iure naturali. quod di-
uino. Et etiam ex statuto ecclesie
quod quis sacerdos sit diues. nihil
ominus pauper tenetur ei decimas
soluere. Sed dicitur. alias habet
unde sustentetur. Cur ergo si-
bi dabitur. R. primo quod decima-
rum solutio etiam propter paupe-
res est instituta sustentandos scilicet
hijs sacerdos prouidere debet de de-
cima Secundo quod effectum est
alicui debitum pro statuto ecclesie
nihilominus ei debetur. quod quis
sit diues. Qui ei in simili emit
re aliquam. debet soluere tantum

quantum ualere siue a paupe siue a
diuite emat. Addit Ray. in su-
cleici habentes sufficiens primoni-
um uel redditus recipientes ad-
huc decimas. si tales deseruiunt
ecclesie decimas percipiunt non
ut eas in malos usus sed in pios
consumant. non peccant. Alias
sacrilegium committunt. xvi. q. i.
quoniam Alie difficultates habent sunt. scilicet
an laici sine feodo possint deci-
mas habere. sed hoc ad presens reli-
quo.

Capitulum Octauum

Sexto mandatum est ne-
gatiuum. sicut a sequen-
cia. Non habebis de a-
liis alienos coram me. Contra
hoc facerent que etiam sine ymagi-
bus sole a luna; uel aliquid aliud
pro deo colerent sic quidam fece-
runt Sed quod hic error etiam inter
paganos multos extinctus est
ideo nihil de isto iam opus est
dicere. Sed sequetur septimo
mandatum quod nec ymagines deorum
habere debemus eas uenerando dei-
tatis cultu. Item contra hoc faci-
unt ymagines abutentes. unde
quod hic monemur adorare deum
et cauere ab ymaginum cultu
malo. Ideo habent tria uidebunda sunt.
Primo de institutione ymaginum
Secundo de ueneracione reliqui-
arum. Tercio uerfus quas mundi
partes adorare debemus. Pro primo
notandum quod adorare est se totum
adorato subicere propter eminentiam

virtutis et sanctitatis totamq;
spem in ipsum ponere. vñ ⁊ cul-
tus siue seruitus dicitur et sic
deo cōpetit soli. nam sine eo ni-
hil possum⁹ ioh. xv. Venerai-
vno sanctos possumus nos eis
subiciendo tanq̄ dei amicis ⁊
nostris intercessoribus. ⁊ hec
species est suffragij. Sed dice-
res. Cur fatiunt cristiani yma-
gines contra illud præceptum
non facies tibi sculptile. **R.** pri-
mo q̄ deus absolute non phi-
buit fieri ymagies. quia iussit
cherubin effigiat obumbratia
apertorium **Exodi. xxv.** **S;**
phibuit modo qui sequitur
sc̄; nō adorabis ea neq; coles
ea. non vic; sicut gentiles qui
putabant aut aliquid diuini
in ymagine esse. aut creatum
c quid deū effigiare. **E** fuit ta-
men in veteri testamento phi-
bitum fieri ymagines maxime
dei. **T**um ppter punitatem po-
puli ad ydolatriam ptūc ⁊ i-
ter ydolatrias cōmorantis. **T**ū
etiam q̄ de⁹ nō dum homo fa-
ct⁹ fuit. vñ nec effigiat debuit.
hodie autē introductus ē vsus
ymaginum. p̄mo a cristo qui
suā ymaginē ab agaro regi
p̄ano imp̄ssam misit ut refert
eusebius in ecclesiastica histo-
ria. **E**t damasus libro sententia-
rū suarū. **S**ecūdo ab apostoli

nam tēpore eorum hec fuerunt
vnde lucas ymagies virginis
maie ⁊ filij eius sculphisse legi-
tur. **E**t ap̄lorum tempore san-
ctus seruatus ymaginem cri-
sti crucifixi secū detulisse reperi-
tur i sua historia. **T**ertio a cō-
tinuato ritu ecclesie que appo-
baconem ymaginum in concilio
rōno fere mille episcoporū
cōgregato diffiniuit. **S;**
cur inuētē sūt. **R**espōdetur h̄m
thomā in iij. di. ix. **T**riplici de
causa sc̄dm tres ptes ymagi-
nis anime. **E**x parte memorie
ad frequentem recordaconem
salutis nostre ⁊ instrumēto ⁊
salutis. **E**x parte intellect⁹ ad
informaconem rudium qui lit-
teras ignorant qui docentur
ymaginib; loco lrarū. **E**x par-
te voluntatis ad maiorem exci-
tationem deuo cōmis. **P**lus enim
mouent visa q̄ audita. **E**t sic
institute sūt ppter memorie la-
bilitatem. intellectus ruditatē
⁊ affect⁹ tarditatem. **I**tem no-
tandum q̄ sc̄dm doctores cō-
muniter di. ix. terci⁹ adoratur de-
us in quibusdam signis latria
puta eukaristia ymagie cruci-
fixi ymagie crucis ⁊ in scrip-
tura sacra potissime in euange-
lio poss; a prudente adorari. **V**e-
neramur etiam sanctos in qui-
busdā dulia ut in ymaginib;

sanctorum aliorum ecclesiarum altaribus
 e reliquiis et filiis. **¶** Quo ad .ij.
Cur venerande sint reliquie san-
 ctoꝝ s. scđ; damasi hystoria
 barlaam ubi recitatur de pro-
 cessione sanctorum patrum porta-
 tum reliquias quod quadruplici
 de causa. Primo ut ex veneratio-
 ne eorum auxiliū sentiamus. Se-
 cundo ut exempla eorum quorum
 fuit hic imitemur. Tercio ut re-
 quie patrie ubi aie eorum sunt
 speremus. Quarto ut nos in pul-
 verem redigendos memoremus
 f **¶** Quo ad .ij. scđm thō; ubi
 sup̄. Ad orientem adoramus et
 altaria construuntur quintupli-
 cide causa. Primo in signum quod a
 cristo est nostra illuminatio qui est
 lux mundi sicut sol est ab orien-
 te. Secundo quod orientes est nobis
 hinc pars orbis in signum nos
 ibi vitam quod credamus omnia
 nobis a deo conferri et nobilitate
 ut gratuita immediate. Tertio
 sicut motus incipit ab oriente per
 angelum ita omnis nostra actio a
 deo. Quarto quod paradysus est
 ibi a quo cecidimus ideo memo-
 remur ut in celi paradysum intre-
 mus. Quinto quod ab oriente ad
 iudicium veniet christus.

¶ Capitulum .ix.

a **O**ctavo prohibetur hic
 omnis superstitiosa divi-
 natione et filia in quibus
 illud quod a solo deo vel a sanctis

expectare debemus. a creaturis
 illicite requimus. non inquit ad o-
 rabis ea. neque coles. Cuius hanc
 materiam videntur. Primo de
 speciebus superstitionum. Secundo
 de gravitate huius peccati. Ter-
 cio de remediis licitis et illicitis
¶ Quo ad primum scđ; per fidurū b
 .vij. ethiaz. a scđm thō. .ij. .ij.
 .q. lxxxij. Et certe sunt capita-
 les .xiiij. species. Prima est phito-
 nium hominum vicium in quibus demon loquitur.
 Ad quam reduci videntur
 putantes se localiter ad hircodiam
 non triduci. Item quedam mulieres
 in quatuor temporibus extasim per
 demonem patientes. Secunda
 est somnia hinc et decepto-
 rie ibi iudicatum. Tertia ma-
 thematicorum que secundum nativitates
 hominum a secundum influxus celestium
 iudicant diffinitive de voluntariis
 humanis. nam mathematici
 iudicant secundum constellationes
¶ Quarta sortilegiorum. Quinta
 ariolorum id est in aris ydolorum
 rursus dantes. Similiter geomā-
 tici in terrestribus iudicantes ut
 in inspectioe unguis. calibis po-
 liti. spatula manu. et in similibus
 futura vel secreta predicentes
¶ Sexta auguria practicum
 auditu scilicet in cantu et vlatu
 et motu avium iudicatum. Sep-
 tima carminatorum per verba et exor-
 cistarum demones et illicite serpe-
 tes adiurantes. Octava fit per

remedia supsticiōsa alia p̄ sa-
nitatibus vel alijs exercendis
ut in ligaturis vrbis morōia-
tis vel inuitatis caracteribus.
7 huiusmōi. **Nona** auruspiciū.
id est horarum 7 dierum vani
inspectatores. **Decima** nigromā-
ticozū. id est mortuos suscitā-
ciū ut p̄mo regū. xxviii. Et ho-
die ex dubio fidei morituros
ad redeūdum inuitatium. **Vn-**
decima transformācium se vel
alia in similitudines animalū
ut i lupos 7 bestias alias. **Duo-**
decima fortuna; inculpantiū
aut eufortunium. **Tercia** deci-
ma artem illicitā addiscētium
ut diminacōnes. artem notozi-
am 7 si que sunt fimles. **Quā-**
tadecima maleficorum qui in-
tuntur immutare corpora a sa-
nitate certa. generationem im-
pedire. animum in amore; vel
odium cōcitare et hīs similia
c **Quo** ad secūdum de graui-
tate huius peccati nōndum hoc
Primo prohibitum est. in sac-
scriptura multiplici pena ecia;
s̄b pena mortis anime 7 corpo-
ris. **Vnde** leuitici. xix. Anima
que declinauerit ad magos et
ad ariolos 7 fornicata fuerit
in eis. ponam faciem meam cō-
tra eam 7 interficiā eam de me-
dio populi mei. **Item** ibidem
.xx. Vir siue mulier in quibus
phitōicus. vel diuinus spiritus

fuerit moriatur. lapidibus ob-
ruet eos. sanguis eorum sit su-
per eos. vnde p̄pter hoc pecca-
tum ochozias infirmus mortu-
us est quarti regū primo. **Et**
saul primo palip. x. **Item** sc̄bz
canones. **Si** diuinatorum et
maleficorum peccatū occultū
fit impōitur penitētia. xl. dierū
Extra eodem capitulo primo
Si notoriū eukaristia nega-
tur. de cōsecracōne distinctiōe
.ij. pro dilectione. **Si** sit cleri-
cus deponēdus est. 7 in mōste-
rio detrudēdus. **Si** laycus ex-
cōmunicandus. xxvi. q. v. nō
oportet. **Tales** eciam infames
sunt. 7 qui ad eos concurrunt
vnde nec ad accusaciōez debēt
admitti. ij. questiōe. viij. **Quis-**
quis nec **Item** tales sc̄bz lege
debēt plecti pena capitis **Et** si
accedant ad domum alterius
debent cremari et bona eorum
omnia debent publicari. **co di-**
ce de maleficis. l. nemo. l. culpa
7 l. nulla. **Contra** omnes di-
uinatores et maleficos iura ci-
uilia seuiissima sunt. vnde libro
.ix. codice rubrica de maleficis
7 mathematicis 7 ceteris simi-
libus ut dicit Alon in summa. di-
uinātes circa somnia vel i gar-
ritu auuū 7 in filiib; talib; nō p-
mittitur ad limē alteri; accede-
re alioquū cō crematur nec ali-
q̄s d; eos suscipere vel cōsulere

Alioquin deponitur in insulam
 et omnia bona publicantur. Quia
 autem arte magica vite innocen-
 tum inficiantur aios mulierum
 ad libidinem flectunt. et huius
 stitibus obituntur ut. l. militi. Item
 nemini permittitur dimare alio
 quam supplicio capitis ferret gla-
 dio ultore prostratus ut in su-
 pra dictis legibus patet. Item beatus
 augustinus dicit. et legitur. xxvi. q. vii.
 non obstruabitis. ubi enumeat
 multis superstitionibus sic conclu-
 dit. Qui has et quascumque diu-
 nationes. aut fata. aut auguria
 obseruat. aut attendit. aut con-
 sentit obseruantibus. aut talibus
 credit. aut ad domum eorum va-
 dit. aut in suam domum introdu-
 cit. aut interrogat. Sciatis se fi-
 dem christianam et baptismum
 perdidisse. et paganum. et apostata-
 tam et dei inimicum. iram dei gra-
 uiter ieternum incurere. nisi eccle-
 siastica penitentia emendatus deo
 reconcilietur. **S**ed dubitatur
 an semper sit peccatum morale talibus
 esse implicatum. Respondeo quosdam
 quod actu dimacionis a homini po-
 test quod tripliciter exercere. Pri-
 mo sic quod credat per illum actum
 realiter assequi quod intendit puta
 alicuius amorem vel furti reue-
 lationem. vel futuri euentus pre-
 cognitionem de contingentibus. Cer-
 tum est quod quod talia credit consequi pos-
 se per actum illum. oportet quod credat

in illo actu aliquid existere diu-
 num. que aut a deo solo ex-
 pectare debemus. aut que soli
 deo conueniunt. ut immutare vo-
 luntatem. aut contingencia futu-
 ra certitudinaliter predicere. Et
 tunc talis fides abnegat ut in
 auctoritate augustinus. immediate
 tactum est. Et sic de gravissimis pec-
 catis moralibus unum est. quod fi-
 dem tollit debitam. Secundo
 modo sic fieri potest quod licet aliquis
 non credat per actum illum realiter
 assequi quod intendit tamen vult
 curiose expiri utrum aliquid effi-
 cacie sit in tali actu vel non. Et
 hoc iterum est peccatum morale minus
 primo. Ratio est quod talis est du-
 bium et fluctuans in fide postquam
 contra veritatem et firmitatem fidei
 proponit expiri talia que scit vel
 scire deberet per fidem catholicam
 esse reprobata. Tertio modo si ex
 sola leuitate vel simplicitate hoc
 exerceat nihil tamen in hoc credens
 esse virtutis et efficacie nec etiam
 expiri intendit an in hoc aliquod
 efficaciam existat sed solum leui-
 tate et simplicitate hoc facit. Et
 hoc videtur quibusdam esse veniale
 peccatum maxime apud laycos et
 ydiotas. Sed quantum ad cleri-
 cos qui tenentur hoc scire iure
 prohibitum. semper est morale pec-
 catum. Quia excommunicandi sunt
 secundum iura. Excommunicatio autem
 a iure solum per mortali infligitur

E Quo ad. iij. dubitat q̄ sūt remedia licita homini pro ad ep̄cōe honozum quozumcūq; a peuitādis malis q̄buscūq; s̄. quiq; Prio fatiat hō id qd̄ p̄t ex pp̄ria industria. ex pp̄ria potētia ⁊ viriū suarum exerci tacōe. **R̄d** ap̄sus. ij. cor. ix. iud; dicens. **D**abūdetis in oē op̄o hōnū. **S**ecundo hōmo recursū habeat p̄ consilio ad alios hōmnes qui sint in hoc prudētio res ⁊ sup̄ hoc imploret auxiliū potētioris ut cum peitō in arte medicandi si est infirmitas naturalis. **I**deo ecc̄. xxxviii. **N**on nota medicū p̄pter necessitate; etenim eum creauit altissim⁹ ⁊ c̄. **A**deo enī ē ois medela **T**ercō se cōmēdet p̄cibus iustozū huius vie. vñ ecc̄. xxxvii. **C**um viro s̄cto assiduo esto quēcūq; agnoueris obseruātem t̄ore; dei cui⁹ aīa est sc̄; aīam tuam **Q**uarto deuote inuocet s̄ctos patrie de quo iob. v. d̄. **V**oca si est q̄ tibi respondeat ⁊ ad aliquem s̄ctoꝝ conūtere. **Q**uinto ad deū immediate p̄ adiutoio recurrat humiliter **S**icut in veteri testamēto s̄cta virgo s̄cificat **C**obie. iij. que ait **H**oc p̄ certo habet ois qui colit te. q̄ vita ei⁹ si in probacōe fuit coronabitur. **S**i autē in tribulacōe fuit liberabitur. ⁊ si in cor rep̄cōe fuerit. ad misericordiaz

tuam peruenire licebit. **E**t iosa phat rex iuda in tribulacōe inimicoꝝ existēs. ij. palip̄. xx. ait. **C**ū ignorem⁹ quid agere debeamus hoc solum habemus residuum ut oculos n̄ros dirigamus ad te. **E**t si intētū non adipiscitur quis p̄ primā viā. ad dat secūdā ⁊ sic si oportet tertiam vsq; ad vltimā. **R̄d** si pe seuerauerit ⁊ si ad salutem est vtiq; exaudietur. aut in pp̄ria petiti for̄ aut i equaleti. **E**xēpli gratia. **S**i vis carere vico. aut occasione eius. aut habere virtutes. deuocōem. ⁊ huiusmōi sp̄ualia bō. **S**ive habere tēporalia vel carere malis hui⁹ vite aliq̄bus. p̄mo primum arripe **S**ecundo adde secūdum ⁊ sic oñter. **S**⁹ alia remedia querere superstitiōsa illiatum est **S**ūt aut tria quib; nō prohibem̄ vti in remediū. **P**rimo h̄z bis. lapidib; ⁊ silib; q̄ natura tē habet virtutē. de q̄ racō sc̄; naturales ⁊ medicos r̄di p̄t vñ b̄tūs Jer. di. ⁊ vitur. xxvi. q. vij. **D**emoniū sustinēti licet p̄t̄sa ⁊ h̄z bas h̄re sine incāta cōe. **I**tē vrb̄ sacris q̄ alicuius auiditatis sūt ⁊ aliis sacris rebus. vnde si aliquis colligat herbam medicinalem cum simbolo diuino vel oracōe d̄nica vel scribat in carta symbolum vel dominicā oracōem ⁊ ponat

sup aliquē infirmū ut sic i istv
 tm de? creator omnium hono
 retur. nō reprobatur: dum mō
 nulla alia supersticio admisce
 atur: ut habet in cōsilio marti
 ni pape. xxvi. q. v. non liceat.
Tercō i ieiunijs. oracōib? ele
 mosinis. a alijs opibus q̄ sunt
 de genere bonoz que certum
 f est placere deo. **Sed** dubi
 tatur vnde maleficia efficacitā
 habeāt s̄. ex quibz. primo ex
 parua cōfidentia quam hōies
 habēt in deū. deo pmittit eos
 a demonib? impediri sc̄z illō
 ps̄. **Qm̄** in me sperauit libera bo
 eū. sc̄z iustum. **Et** per argumen
 tū a contrario sensu q̄ non sperāt
 in deum. demonis ptāta relin
 quūtur. **Secūdo** ex errore q̄
 in hominibus est. cui? p̄na fre
 quētē ē effectus maleficij s̄m
 illud rō. **Cum** cognouissent
 deū non sic deū glouificauerūt
 et obscuratum est insipies cor
 eorū. **Tercio** ut fides p̄betur
 bonoz sc̄z aug? qd̄ probat
 p̄ illud deu. xiiij. **Si** surrexerit
 in medio tui p̄pha. aut q̄ som
 nū se vidisse dicat. a predixe
 rit signū. aut portētum a eue
 nerit qd̄ locutus est. et dixerit
 tibi eamus et sequamur deos ali
 enos quos ignoras et sciam?
 eis. non audias vrb̄a p̄he il
 lius aut somnatois. **Quia** tēp
 tat vs domin? deus ut palā

fiat an diligatis eum an non
Quarto propter pactū exp̄ssum
 vel tacitum cū demonib? imitū
 et societate. qualiter fit in omni
 supersticioe ut dicit aug?. de do
 ctina xp̄iana li. ij. q̄ societas
 om̄i vbi dicit penitus fugiē
 da est cristiano. **Quinto** ex desi
 derio dyaboli q̄ conatur cōti
 nue decipere nos. i. p̄. v. aduer
 sari? vester dyabol? tanq̄ leo
 rugiens circuit querēs quem
 deuoret cui resistite fortes in fi
 de. **Dubitat** iterz quib? ex
 causis demones sciāt futura in
 terdū. et vnde tā miros effectz
 p̄nt. cū deus permittit. efficere
 s̄. sc̄m aug? li. de natura de
 monū. assigndo snialiter. vii.
 cās non q̄ futura contingencia
 sciāt. sed cōiecturāt probabili
 ter. **Prima.** qz vigent s̄btilita
 te naturali plus q̄ hōies. **Se
 cūda.** plura sciūt q̄ nos p̄pter
 experiēciam tēporum. **Tercia**
 propter celeritatē motus. de
 mon multa futuā p̄dicere p̄t
 q̄ hōiem latēt. **Quarta.** nā poten
 tia cum deus permittit possunt
 morbos immittere a hos pre
 dicere. **Quinta.** p̄ signa futura
 p̄nt p̄dicere subtilius q̄ medi
 cus vidēdo pulsū et vrinam.
 nā sicut medicus videt p̄ sig
 na aliqd̄ in infirmo qd̄ hōmo
 simplex non videt. ita demon
 qd̄ null? hō naturaliter videt

Sexta ex signis que pcedūt ab aīo hōis cōiecturāt ea que sunt vel erūt in aīa astuti? prudenti viro. Sciūt enim qui in stinctus eoz sunt wisiliter secuturi. Septia acta pphxtaz a scripta noscūt ex quibus futura p̄dicere p̄nt. Et hxc tāgūtur. xxvi. q. iij. Sciendum.

Capitulū. x.

Quo ad primū modū nōndum q̄ prout habet. xxvi. q. v. Ep̄i ex concilio acquirēsi. Tales p̄sone nō trāsserūtur a demone localit̄ ad loca in quib; se dicūt fuisse. S; ip̄e sathanas cū mētē cuiusq; mulieris ceperit a hāc p̄ infidelitatem sibi subiugauerit illico trāssort̄ se in diuisarū formaz sp̄s a mētē quā captiuam tenet in somnis deludēs. modo p̄ leta. mō p̄ tristia ymaginarie solū deducit non vāciat. Et cum sola aīa hoc paciatur infidelis. hxc nō in aīo s; in corpe euenire op̄iatur. Exēplum refertur de vtula quam cū outere non poss; frater predicator ad hāc ex odio w̄t frater q̄n in cubella se trāssitūā dixit versus dñam herodiadē vel venerē. nā protunc vtula sine motu solū dormire cepit. a cum se iā somnar; versus herodiadem ubi a manus leta p̄

icert. verū est ex motu vas a vtulam cū cōfusione ad terrā proiecit. Eadem de causa ficta sunt interdū a ymaginaia solū. Quādo quedā in quatuor temporibus se in raptu dicunt videre aīas purgatoz a pluā alia fantasmata. Nec mouere debet q̄ quarūdam vtularū pedes protunc adusti non sentiūt ignem q̄ demō fantasmata in ymaginacōe mulieris tūto intēdere potest ut anima extra nihil sentiat. Exēplum de habētibus morbum caducum qui etiam adustionem nō sentiūt in infirmitate sua. quia aīma in interioribus passionib; vel doloribus pressa: extra nō sentit ignem. Item naturaliter quidē speāliter mulieres que dam facilliter ex ymaginacōibus possunt rari ad intra adeo ut non sentiant exteiora ut ponit exēplū aug. xiiij. de ciuitate dei de quodam r̄stituto noīe qui ad modicum alicui? gemitū se ad interiora cōuertere poterat ut nec voces. nec pūcturas. nec vllicantes sentir; ymo tanq̄ in defuncto nullus anhelitus sentiebatur. **Q**uo ad. ii. de somniis notādum q̄ raro aliq̄s debet tenere de somniis a iudicare. Interdum tamen potest a de aliquib; debet p̄mūpt; q̄ cause somioz sunt

tam varie q̄ pauci sciāt a quo
fiāt. nā scdm̄ gre. li. iiii. dyal.
aliquādo fiūt plenitudine vn
tris Aliquādo v̄tris a capitis
exinamicōe ⁊ h̄c exp̄iētia didi
cim⁹ aliquādo d̄monū illusio
ne ec̄c. xiiij. multos errare fece
rūt somnia aliquādo d̄i reue
lacōe. gen. xvij. ait Joseph. au
dite somnū meum qd̄ vidi ali
quādo cogitacōe naturali filii ⁊
illusioe. vnde ec̄c. v. vbi mul
ta sūt somnia multe sunt v̄mi
tates. Et infra multas curas fe
cerūt somnia aliquādo fiūt co
gitacōe simul ⁊ reuelacōe d̄i
Daniel. viij. vbi ostendit qd̄ so
mū ^{malitiosum} d̄raoms cepit a cogita
cōe ⁊ terminabat̄ in reuela
cōe. Quidā tamē aliq̄liter s̄
caute iudicare possunt iter dū
de somnijs. vt si post somnium
de cruce aqua vel calice exper
tus es tibi tribulacōnem sepe
subsecutā. timere potes qd̄ eue
niat. Et paciēcia ⁊ oracōne ⁊
alijs te cōtra tēptacōnem pre
parare. ⁊ forte ideo d̄ reuela
uit. Similiter si de extremo
iudicio te somnias d̄amnatū
Postea scrutare consciam. sed
nunq̄ curāda sunt somnia de
tixsuis iueniēdis. d̄ inimico
inuidendo ⁊ filiabus. possunt
aut̄ qūtupliciter. vt dicit̄ thō.
somnia signa eē futurorum.
Prio quādo ē cā effectus fu

turi ut qd̄ somniasti te itur ad
ecclesiā certam ideo postea va
dis. Secundo somnū est sig
num futuri cuius causa in som
nante est. ut colera p̄ssus som
niat de nigro. ⁊ sic vtūtur me
dici somnijs. Tercio interdū
a casu euēnit de quo q̄s somni
auit. vt de igne somniasti ea
dem die a casu dom⁹ incinera
tur. Quarto quādo imp̄ssio ae
ris vel celi corpus dormētis al
terat. sequitur iter dum simle
somnia. vt si aer vel celum ē
dispositū influere humide cor
pus facit somniare animā de
pluuia. Et ē hoc omune in for
mica muscis pulicib⁹ ⁊ gallo
⁊ in brutis alijs que ex talib⁹
immutatur ⁊ iudicāt prudēt̄
ex talibus quosdā euētus na
turales. Quinto quādo ab an
gelis bonis vel malis influxu
alijs de futuro recipitur. tam
q̄ haberet de somnio discrecio
nem sp̄rituū que ē scdm̄ apo
stolū. i. cor. xij. gratia sp̄calis
sp̄ssā: iudicare possit ⁊ debet
de somnio vt facta p̄phe. Sā
cti inquit gre. vbi supra. visio
nes ⁊ reuelacōes qd̄dam itimo
sapore discernūt vt sciāt qd̄
a bono sp̄u p̄cipiāt vel quō
ab illusioe patiātur. **¶** Quo
ad. iij. nōndū qd̄ gene. i. dixit
deus. fiāt lumina i firmamen
to celi ⁊ diuidāt diē ac noctē

et sint in signa glō. serenitatis
 et tēpstatū. et temporā glō. ve
 ris. estatis. autūm. et h̄yemis
 vnde primū ministeriū quod
 faciūt nobis corpora celi est q̄
 faciunt diem ad laborandū ho
 minib; et noctem p̄ quiete no
 stra. **S**ecūdo seruiūt inq̄tum
 sunt signa naturalū effectū
 ut pluuie sic citatis. calois et si
 miliū. s; non sic sūt siḡ eoz q̄
 depēdent a libero arbitrio n̄ro
Sic q̄ aliquis ex eis iudicāe
 possit hūc furem omnino sien
 dum luxuiosū et huiusmōi. nā
 et p̄tholomeus ait. **S**apiens
 dñatur astris. nam hec. diuīsi
 mode influūt sc̄; q̄ dō fuim?
 vel nō. vnde leuic. xxvi. **S**i nō
 feceritis mandata mea et c. da
 bo celū vob̄ de sup̄ ferreū. et ter
 rā enea; et cōsumetur in cassum
 labor vester. **S**i aut̄ in precep
 tis meis ambulaueritis. dabo v
 bis pluuias tēporibus suis. et
 terra gignet germē suum. vñ
 sc̄m thō. libro. iij. contr̄ gen
 tiles. **T**ria sūt in hoīe. vic; cor
 p̄ seu corp̄ alia. intellectus. et
 volūtas. **I**tem tria alia sunt in
 celestibus. vic; celū. angelus.
 et deus. **C**elū solū potest in cor
 pus ut illuminādo. frige fatien
 do. et calefatiedo. **A**ngel; bon;
 p̄t̄ intellectū illuīare. et malus
 nō p̄t̄ intellectū quicq̄ imp̄
 mere. deus solus p̄t̄ volūtate;

vertere ad placitū. potest etia;
 in intellectum et in corpus imp̄
 mere quicquid vult. **Q**uicq̄
 vlti prefata astris ascribitur
 de actib; ad liberum arbitriū
 pertinentibus est sup̄sticō sum.
 vel sup̄sticōm propianquam
Quo ad. iij. de sortibus no
 tādum sc̄; thō. 2. 2. q. lxxxv.
 az. viij. **E**t sc̄m nicolaum de
 lira sup̄ illo actu. i. **S**ors ceci
 dit sup̄ mathiam. q̄ vti sortib;
 ē ex vario euentu seu dispositio
 ne alicui; rei sensibilis p̄p̄site
 determinare aliquod dubium
 vel incertū. **S**icut ex festucis
 propositis p̄ hoc q̄ aliquis ac
 cipit breuiorem vel lōgiorē.
 seu in proiectōe taxillozum ex
 hoc q̄ aliquis picit plura vel
 pauca puncta. vel ex similibus
 aliquod dubium inter hoīes
 determinatur. **S**ecūdo no
 tandum q̄ sortibus vti contin
 git dupliciter. **A**liquādo ē ma
 lū. aliq̄n est bonū. malum est
 octo modis. **P**rimo q̄n q̄s ea
 intencōne vtitur sortibus qua
 si actus humani qui requirū
 tur ad sortes vel euentus eoz
 subdātur dispositōm stellarū
 hoc enim falsum est; nō carens
 demonum suggestione. **S**e
 cundo quādo quis expectaret
 sortium iudicium a demonib;
 q̄d fit q̄n hūt in quibus v̄ri
 mile ē demonis ibi eē op̄. **S**ic

legitur Eze. xxi. q̄ rex babiloꝝ
 stetit in biuio in capite duaruꝝ
 viarum commiscens sagittas.
 interrogauit ydola. exta cōsu-
 luit. Tercio quādo q̄s expecta-
 r; sorcialiū actuū euentus euei-
 re a fortuna. ⁊ hoc solū locum
 habet; i sorte que vocatur di-
 uisoria. ut si queratur iudicio
 sortiū quid cui sit exhibitū
 siue illud sit res possessa. siue
 sit honoz. siue dignitas. siue p̄a.
 aut aliqua actio. Et talis sors
 nō videtur habere nisi forte vi-
 tium vanitatis. Sicut si aliq̄
 non valētes aliquid diuidere
 cōcorditer velint sortibus ad-
 diuisionem vti quasi fortune
 exponētes q̄s quā p̄tem accipi-
 at ut thō. dicit. sed nico. de lira
 sic dicit. si dispositio vel euētꝝ
 sortiū expectetur in fortuna
 t̄m. nullum est vitū si mittāt
 sortes ad determinandum in-
 ter homines quis quā partem
 accipiat alicui rei. ⁊ hoc ex cō-
 muni cōmittitur osensu fortu-
 ne. Causa t̄m motia potest eē
 p̄ccm ut si p̄pter cupiditatem
 p̄riam vel aliud vitū nō pos-
 sint concorditer alio mō diui-
 dere. Quarto quā quis expecta-
 ret iudiciū sorcium vel euētū
 solū a dō vel a sanctis angelis
 g Et licet hoc de se nō sit illici-
 tū quā fier; in necessitate ⁊ cū reue-
 rentiā sit quadrupliciter cū

p̄ccō. Primo si absq; vlla necē-
 tate ad sortes r̄curratur. hoc ei
 videtur ad dei temptationem
 pertinere vt dicit Ambro. sup
 luc. Qui inquit sorte eligitur.
 humano iudicio non dephēn-
 ditur. Secundo si quis etiā
 in necessitate absq; reuerentia
 debita sortibus vtatur. vide-
 ant tales dicit Beda sup act.
 i. hoc ip̄s ap̄los non n̄ colle-
 cto fratrum cōtu. ⁊ p̄cibus ad
 deū fufis egisse. Tercio si d̄ma
 oracula ad t̄rena negotia con-
 uertātur. vnde aug⁹. ad inq̄
 ficōes ianuarij h̄is q̄ de pagi-
 nis euāgelicis sortes legunt ⁊
 si optādum sit q̄ hoc faciant
 id ē permittēdum ne mai⁹ ma-
 lum fiat ut p̄cius q̄ ad demo-
 nia cōsulenda cōcurrāt. t̄n mi-
 hi displicet ista cōsuetudo ad
 negotia seculaia ⁊ ad vite hu-
 ius vanitatē d̄ma oracula vel
 le cōuertere. Quarto si electio
 nib⁹ ecclesiasticis que ex sp̄s
 sancti inspiracōe fieri debēt. ali-
 qui vtātur sortibus oīra pro-
 hibicōe; Ext̄ de sortib⁹. c. vltio
 nec obstat q̄ mathias est sor-
 te elect⁹. hoc enim adhuc nō
 eāt prohibitū. Item cū reuerē-
 tia sp̄e ali spiritus sancti insti-
 tutū fiebat qd̄ i oīnam non est
 trahēdum. vnde ⁊ beda vbi su-
 pra dato sp̄sancto statū. vii.
 dyacones nō sortib; s; electōe

hæc facta sunt. Sortibus tamen licite quæ
 uti potest quatuorupliciter. Primum quoniam
 prefata vitat. licet utatur sorte
 in temporalibus dignitatibus. quia ta-
 lia officia ordinantur ad terre-
 na disponenda. Secundo in di-
 uisione rerum temporalium. dum
 mori vitentur vitia prius tacta.
 Tertio quando necessitas aliqua
 ab electione dignitatis ecclesia-
 stice immineret. Tunc enim li-
 citum est cum debita reuerentia
 sortibus diuini auxiliū implora-
 re. vnde Augustinus in epistola ad hono-
 rium. Si inter dei ministros sit
 disceptatio quæ eorum in tempore per-
 secutionis maneant in fuga omnium
 et qui eorum fugiant ne morte eo-
 rum deseratur ecclesia. Si hæc dis-
 ceptatio aliter non poterit termi-
 nari quantum mihi videtur qui
 maneant et qui fugiant sorte le-
 gedi sunt. Et hoc modo vsi sunt
 sortibus sancti viri qui in vete-
 ri et nouo testamento leguntur
 vsi fuisse sortibus. sicut iosue
 achor reperit ibidem. vii. Saul
 Ionathas. i. regum. xiiij. Et za-
 charias sorte exiit luc. i. Quar-
 to licitum est ut dicit Augustinus. i.
 de doctrina christiana. Si tibi ha-
 buerit aliquid quod oportet
 dare ei qui non habet. nec duo-
 bus dari potuisset. Si tibi occur-
 rerent duo quorum neuter ali-
 um vel indigentia vel erga te
 aliqua necessitate superaret. nihil

tuti faceres quam ut sorte legeres
 cui dandum esset quod dari vtrique
 non posset. de talibus sortibus di-
 citur prou. xvi. Sortes mittun-
 tur in finem. sed a domino temperatur.
 Quinto fit licite secundum inno-
 centium et hostiensem. per litteras dirime-
 dis in hijs que temporalia sunt quoniam fit
 sorte simplici cum paleis vel hu-
 iusmodi. concordat gregorius.

Capitulum xi.

De alijs autem super enumeratis
 modis superstitionum
 ut melius agnoscantur
 et vitentur a fidelibus: moue-
 buntur plures breues et vtilis
 questiones numero. xlv. et sol-
 uentur. Primo tamen nondum est
 secundum theodorum. 2. q. lxxxij. et lxxx-
 iij. quod cum supersticio sit religio su-
 pramodum seruata. Supersticio-
 nis duo sunt genera. per idolatria
 scilicet et diuinationem per quam quis aut
 occulta aut futura investiga-
 re nititur per pacta. aut occulta
 aut manifesta imita cum demoni-
 bus. Diuinationem autem ut dicit
 philosophus libro. viij. ethico. ha-
 bet plures species. Et secundum theo-
 numeratum. de quibus infra di-
 cetur distinctius. Vna est
 prestigiū. qua oculi hominum per-
 stringuntur. Alia somniorum
 diuinationem. Tertia nigromantia per
 quam futura discuntur per viuos

ut p arreptos at per phito
nes. **Quarta** nigromātia qua
adhibitis p̄cantacōmibus quī
busdam ⁊ sāguine videtur re
suscitari mortui dīmare ⁊ ad in
terrogata r̄ndere. **Quinta** geo
mantia. q̄ in materia terrestri
scilicet vngue. ferro. vel lapide.
futuā prenūtiatur p aliqs fi
guras vel signa iamimata. xru
t̄n ad hoc genus p̄tinet dīma
tio. que fit ex cōsideracōne eoz
que euemūt serio p prot̄ctio
nem pūctorum. sed ibi non fit
mūo catio demonū nisi tacita
Sexta ydromātia. que in aq̄
idem facit. **Septia** aeremācia
in aere. **Octaua** in igne piro
mātia idem facit. **Nona** arispi
tium. p quod in visceribus aīa
liū immolatorum i aris demo
num idē fit. sc; muestigacō oc
cultoz vel futuroz. **Et p̄ ones**
istas spēs hūt talia p exp̄ssam
demonū mūo cationē. **Seque**
tes aut p tacitam. **Vñ** decia ē
matheis. q̄ ex sideribus natūta
tes hōim cōsiderat. ⁊ diuinat fu
tura. **Vndecima** est auguriū
a garritu auiū dicta. lic; se extē
dat ad motus vel voces auiū
seu quozūlibet aīalū. siue per
sternutacōes hōim fiat. vel mē
broz saltus. **Auspitiū** t̄n ab i
spectione auiū dictū ad oeu
los p̄prie pertinet. **Augurium**
vero p̄prie ad garritum auiū.

q̄ in duob; istis p̄ncipaliter
diuinacō in auiibus fieri solet
Duodecīa est omē. ⁊ fit in ver
bis ⁊ cū eadem q̄n quis verba
hōim certa itencōe dicta. alia
intencōe retozquet ad futurū
q̄ vult p̄noscere. **Sic** maxi
mus valerius dicit. omniū ob
seruacō aliquo cōtractu religi
oni immixta ē. q̄m non fortuito
motu. sed dīma prouidēcia cō
stare creditur que fecit celos.
Tertiadecima est cyromātia.
q̄n alique disposicōnes figura
rū cōsideratur in aliquib; cor
porib; visui occurrentes. ut ex
lineamētis manus cōsiderati
Quartadecima ē spatulamantia.
⁊ est diuinacō facta i figuris
spatule alicui; aīalis. **Quintade**
cīma sortilegiū est quod fit p
cōsideracōem figuraz que pro
ueniūt ex plūto liquefacto in
aquam proiecto. siue ex q̄bus
dam cedulis scriptis. vel non
scriptis i occulto repositis. dū
p̄sideatur q̄s quā accipiat. vel
etiam ex festucis ineq̄libus po
sitis. quis maiorem vel minore
accipiat. vel etiā ex taxillorū
projectione quis pluā pūcta
proiciat. vel etiā dum cōsidera
tur quid ap̄rienti librū occur
rat. q̄ omnia sortū nomē hnt
Primo igitur queritur de p̄ c
stigijs. quot modis oculi hōi
num possint deludi. **Est** autē;

prestigiū sensuum quedā delu-
sio. oculorū p̄sertim. Et dicitur
a p̄stringo. q̄z acie oculorū p̄-
stringit. Dicit p̄sid. viij. eth.
c. ix. Ita q̄ res videātur aliter
esse q̄ sint. Et ut alexander de
hal. parte secūda dicit. prestigiū
pprie sūptū. ē illa illusio de-
mons que nō habet causā ex
parte mutacōnis rei. sed solū
mō ex parte cognoscentis qui
deluditur. siue q̄ tum ad interi-
ores sensus. siue q̄ tum ad ex-
teriores. **R.** alexand. de halis.
parte secūda. **R.** tribus mo-
dis i genere pōt fieri prestigiū.
vna delusio namq̄ fit absq̄z de-
moibz. et artificialiter. sola vicz
agitacōe hōim ostendētum et
occultānum. Sicut fit in traie-
ctōibus p̄ ioculatores vel per
mimos. alius modus fit etiā si-
ne virtute demonū et naturalit̄
virtute quorūdam corporum
mineraliū. que qui habēt. p̄nt
scdm quādā virtutē huiusmo-
di corpibus inditā rem ostē-
dere vel facere apparere non si-
cut est. vnde scdm thō. p̄ima
parte. q. Cxiiij. ar. iij. Et scd̄z
alios plures. Quedam herba
accēsa fumigās. facit tralcs ap-
parere serpētes. Tercū mod⁹
delusionis ē qui fit p̄ demones
deo tñ p̄mittēte. habēt enī de-
mones quandā potestatem ex
ordine nature sup̄ quasdā res

inferiores. quā p̄nt exercere cū
istas res q̄n de? finit. **E**t tūc
etiā res apparent aliter q̄ sint.
pōt enī de mō. q̄nq̄z modis ali-
quē illudere. q̄ iudicat rē alit̄
q̄ est. **P**rimo modo artificiali
traiectione. **S**ecūdo naturali
applicacōe alicui⁹ rei de quib⁹
dictū est. q̄ p̄tātē in hoc habz
pl⁹ q̄ hō et sciētiam. et cū de⁹ p̄-
mittit exequi. **T**ercō modo pōt
in assumpto corpē se ostendē
esse aliquā rem q̄ non est. ut la-
ctuca. Sic accidisse vidz moni
ali. de q̄ refert greg. i. li. dyalo-
gorū. vel in massa auri ut de b̄tō
anthōio factū legitur. vel lupū
ut infra dicitur se ostēdere pōt
Et sic tegeze rē alienam suo as-
supto corpore. **Q**uarto pōt tur-
bare organū vis⁹ ut videatur
res nubilosa. que ē clara. et hu-
iusmodi. Sicut etiam post fletū.
lumen apparet aliter q̄ ante.
Quinto modo in ymaginatuaz
potentiam operando trāsmuta-
cione sp̄erum sensibiliū scdm
thō. vel humores varios mo-
uēdo ut appareāt ignea. v̄l aq̄a.
et huiusmodi. Sicut in melāco-
licis naturalit̄ fit. vel in mania-
cis. **Q**uestio. ij. vnde prouē f
māt res vise q̄s vidēt virgines
in specul. vel vnguibz malefico-
rum ad furta sublata. et huius-
modi rep̄iēda. **E**t cur malefi-
ci potius recipiunt virgines

mares vel femias quae corruptos
 he. scd; wilh. parisiens. in vltima
 parte de vniuerso quod opere de
 monum fit per modum vnum vel
 plures procedenti dubio expressos
 virgines aut tamen ad hoc ydo
 neas demonum metitur triplici de
 causa. licet corruptis idem ostē
 dere valeret. **Prima.** ut fingat
 falso se castitate amare quam
 odit. quod castissimam virginez
 fume odit. que contriuit caput
 eiusdem serpentis. vñ infidiatur
 calcaneo eius. vñ deus ait ser
 penti. inimicitias ponā inter te
 et mulierē. et semen tuū et semē
 illi. ipsa conteret caput tuū et
 tu infidiaberis calcaneo ei. gen.
 iij. **Secundo** ut sic animas ma
 leficorum et eis credentium de
 cipiat ad amicitiam demonum
 inclinatas per infidelitatis vi
 tium sub spe boni non sub spe ma
 li. **Tertio** ut cor pora sic ledat
 innocentium vel minus vicijis
 infectoz. nam postea ut per ex
 pientiam patz. tales habent
 visum frequēter horribiliorē
 quam antea ex vestigijs demonum
 relictis in oculis vel facie vidē
 tis. **Questio** tertia an veri
 tas aliqua subsit hijs que dicū
 tur de morte veneris. vbi cum
 pulcherrimis femis dicuntur
 quidam frui luxuria et voluptate
 ad placitum. Respondet wilh. vbi
 sup li. de vniuerso quod fictitū ē

totum. licet demonum opere ta
 les homines illudantur modis ta
 ctis in primo dubio ut in veri
 tate eis fieri videatur quod tamen in
 apparetia fit. vnde refert. quod quidam
 miles se sic putabat frui
 quod a femina luxuriose. quod euigi
 lans se reperit in luto quodam
 realiter amplecti quoddam ca
 dauer mortue bestie. **Questio** b
 quarta an veritas sit quod quidam
 in linea remi bagute famant
 et eis credentes de quodam mo
 te circa bernese opidum. in quo
 referuntur esse absconditi in an
 tro viri et femine deuotissime vi
 uentes nullam comunione ha
 beres cum alijs fidelibus nisi quod
 in festiuitatibus per sacramentis
 recipiendis transferuntur per aera
 ad quosdam sibi notos pres
 biteros in parrochijs. **Respon**
 dit quod demonis opera ista sunt put
 fuditus inuestigauit. et laquei
 innocentium sicut in precedenti
 libro duobus dictum est dubijs
Novi enim quodam deuotam
 sciamomalem quam dyabolus
 quidam multo tempore ipugna
 uit etiam visibiliter. quod hanc de
 monasterio conabatur educere
 illesam sub tali de quo queitur
 medaco sed mentita est iniqui
 tas sibi. nam ipsa restitit de co
 filio prudentum et demonem
 non curauit. **Questio** quinta
 quod sentiedum est de nocturnis

exercitiis; qui aliquando dicuntur vi-
deri et unde perveniunt tales ap-
parentie et cur apparent. Et secundum
willielmum ubi prius. Et secundum thomam
in .iiii. di. xlv. Quod aliquando viventi-
bus tales apparent. Et potest con-
tingere quod septem modis fit ap-
parentia talium exercituum. aliquando
opere et presentia bonorum angelo-
rum. sicut helizeo factum est in adiu-
torium ostrachyrios eum capere volen-
tes. .iiii. regum. vi. aliquando fuerunt exer-
citus demonum ab eisdem vivos de-
ludere volentes. Sicut rex demo-
num cum suis apparuit beato marti-
no in spiritu christi martinum coronare
gestis pro meritis. Ita in vita
patrum de quibusdam legitur. Item
in libro dyalogorum beati grego-
rii de congregatione demonum iu-
dicia inter se discernentium super
reos legitur. aliquando fit apparen-
tia sanctorum in patria existen-
cium qui propria virtute ad vivos
vixisse leguntur eis in adiutorium.
Sicut sanctus felix martyr qui
civibus nolentibus apparuit a bar-
baris obsessis. Et idem creden-
dum est de aliis sanctis pro au-
gustinus recitat libro de cura pro mor-
tuis habenda. aliquando fit ab anima
bus que sunt in purgatorio ut
suffragia expectant ut beatus gre-
gorius dyalogorum probat multi-
pliciter. Et willielmus similiter. ali-
quando fit ab animabus damnatis ad
eruditionem hominum et ad terrorem

aliquando fieri potest eruditione et
immersione bonorum angelorum
in spiritum viventis alicuius sine
reali apparentia. aliquando etiam fie-
ri potest mera decipioe demonum
sicut in primo dubio dictum
est. Ex quo patet falsum esse quod
damnate anime nunquam infernum
exeat. ymo hoc aliquando fit
dicit sanctus thomas. sed protunc
damnationem secum ferunt. unde
dicit thomas. etiam modum quo
iste apparitiones fiunt assignan-
do. Quodammodo inquit anime san-
ctorum vel damnatorum presen-
tialiter assint ubi apparent. non
tamen credendum est hoc sem-
per accidere. aliquando enim hu-
iusmodi apparitiones fiunt vel in dor-
mitione vel in vigiliando opere
bonorum vel malorum spirituum ad
instructionem vel decipioem viventi-
um. Sic etiam viventes aliquando
aliis apparent et eis multa dicunt
in somniis cum tamen ostendat eos non esse
presentes. sicut augustinus pro multa ex-
empla probat in libro de cura pro mor-
tuis habenda. **Questio. vi. an verum**
fit quod aliquando homines sint filii
estres. sicut albertus in de animalibus quod sic vel saltem
monstrum hominum sunt. Sunt enim in quibus
tuplici dicitur quod in filiis apparent
in humana specie aliquando vel
homines rationales. sic plures pres-
santi leguntur in vita spiritum nudum
et profuti quod amorem vel tecti fo-
litis heremiticam vitam soli duxisse

Et aliquā p bestijs a tyrānis a casu in retibus ferarū capti. ali quādo sūt mōstra que dā in hu mana natura racōnalia tamen sic satiri q̄le vidit bt̄is ant ho mī? cū paulum p̄mū heremitā quesuit. Sicut scribit bt̄is iero. Ait enī satirus ille ad an thonū. mōelis ego sum vnus ex accolis heremi. lega cōne sū gor gregis mei. p̄camurq; ut omunē dñm p nobis dep̄ceis quem p salute mūdi olim vif se cognouim? a i omnem ter ram exiuit sonus eius. Erat au tem homūtio ad vncis narib? fronte corrib? exaspatus cuius extrema pars corporis in cap rum fines desinebat. Aliquā sūt qui apparēt veri hōies. sed ne glecti velut bestie facti. Sic hodie sūt cū terrā galeciē in hispanijs infulis hōies dome sticos fugiētes velut fere ut do cet experientia. de talibus etiā vidētur fuisse mas a femia cū saxoniā capti per venatores de quib? refert alb. in de. ail. q̄ oīno spēm humanam videbā tur habere. s; velut moriones esse videbātur. vir enī viu? s; femia mortua. capiebatur. ali quā sūt pigmei q̄s aīal scdm albr. vbi pri? ē multum simile homini q̄ erecte incedit. in am bus vtitur ad opera quedam loq̄tur. ligua. Et tñ simplici

plus ē bestia q̄ hō. licet sit no bili? aīalium infra hominē. ali quādo etiam demones i filiis apparēt eē hōies vel femne ut decipiant incautos. Sicut cō mūter hētur in vitas patrū.

Questio. vii. an verū sit q̄ malefici possint facere vā aīa lia arte sua. s; scō; alb. vbi su pra. q̄ sic deo pmittēte. aliquā do ipfecta quedam aīalia p̄cu rare possunt hēi nō in mltā si cut deus facere potest. s; motu quodam licet subito. sicut pa tet de maleficiis scdm aug? Et exod. vii. vbi glō. strabi super isto. vo cauit pharao sapiētes dic. q̄ demōes discurrūt p mū dum a colligūt diūsa semina a ex eoz adaptacōe pnt pro rūpere diuersas spēs. Et glosa ibidem sic dicit. dū p incatatio nem demonū malefici aliquid efficere conātur discurrūt per mūdum a semina subito eoz de quibus hoc agitur afferūt a sic ex illis permittēte deo no uas spēs rezū producūt. licet ergo demonū ope hēi possunt deo permittēte vā talia nō il lusoia id ē solū appntia. tamē talia dicūtur signa mendata semper. q̄ demones talia solū a pncipaliter faciunt ad sedu cēdum homies videntes. ppter q̄s. ij. t. h. s. ij. dic. ap̄tus de an tixpo. q̄ aduentus eius erit

scdm opacoem sathane in omni virtute a signis a pdigijs medaibz. sancti aut miracula dei virtute increata impetrant vtilia fidei a instataneae cu pla
 m cet altissimo. **Q**uestio. viij. an ope demonu transforationes pnt fieri hōim in bestias. sicut in lupos a huiusmoi. **h**. q. nō vñ. xxvi. q. v. **E**pi ex consilio acqrensi sic dicitur. Quisquis credit posse fieri aliquā creaturā. aut i melius. a m deterio immutari. aut transfori i aliā spetie. vel in aliā similitudine. n ab ipso createore qui oia fecit a p que omnia facta sūt. proculdubio infidelis ē. a pagano deterioe. **I**delate ostendit btus aug9. de ci. dei li. xvij. c. xvij. **V**bi ondit q demones fatiūt tales transforationes non realit. sed visum hūanū decipiendo. **S**icut ostensum est dubio pmo multis modis. vñ Aug9. ibi dicit. q famosissia maga circus. mutavit sotios vlixis i bestias. **E**t quedā stabularie mulieres. conuertebant hospites suos in iumeta onera portantia. **R**efert etiā sotios dyomedis in aues ouersos. a postea lōgo tpe circa tēplū dyomedis volabant. **E**t qd pstatū. narravit de patre suo vāciter qui dicebat se caballū fuisse a annonam cum alijs aialibus baiulasse. **N**am

ut aug9. ibidē soluit in primo sola apparētia fuit a oculorū decepco. in secūdo a quarto vera onera fuerunt que demones inuisibilit pntes portauerūt. **I**n terco vero locū dyomedis p demones fuerūt de medio subito subtracti a aues vere loceorū immediate posite que ibi volauerūt. in nullo aut predictozum de hōie vere factū fuit irrationale aialz solum apparenter. dicit tamē thō. i. pāte. q. Cxiiij. ar. iij. **Q**d oēs transmutacōnes corporaliū rerum q possunt fieri p aliquas virtutes naturales ad quas pntent semina que in elemētis huius mundi inueniūtur. possunt fieri per opacoēs demonū huiusmodi semimbz adhibitis. **S**icut cū aliqua res transmutatur in serpentes. vel ranas. que per putrefactōem generari possunt. **I**lle vero transmutacōes corporaliū rerum. que non possunt virtute natuē fieri. nullo modo operatione demonum scdm reueritatē perfici possunt. sicut q corpus humanum mutetur in corpus bestie. aut q corp9 hominis mortui reuiuiscat. **Q**d si fieri videatur. apparētia est sic ostēfū ē qstione pma. **Q**ue nstio nona vnde ergo pūit q quida; lupi tā crudelit astute et particularit hōies comedūt

Re. scdm alb. in de aialib; et sim
 alios qd ex septem causis pro
 uenire pot. Aliqn ppter famis
 augmētum. Sicut a ceruū ali
 qn a alie bestie hoibus appro
 pmquāt. aliqn ppter ferocita
 tem viriū. ifrigidis enim regi
 omibus sunt corpore minores.
 a magis asperi et feroces. Sic
 etiam tēpore coytus. a qn ha
 bent catulos ut Aristote. dicit
 li. de aialib; sūt magis seui sic
 canicule aliquādo ppter astutiā
 a semium. lupi enī qto sunt
 seniores. tnto deteriores a no
 cent hoibus. qz non possunt ve
 nari bestias propt etatē et de
 tes eorum ostringūtur. aliqn
 propter expientā hūanarū
 carniū. que qz optie cōplexio
 nate sunt p oīs dultiores sūt
Vnde sicut voluptas leccato
 rētrahit ad voluptuosū cibū.
 sic hūane carnes a lupis. aut
 in sepulchro. aut post bellum
 hoim vel alio mō gustate. ali
 qn propter cerebrū rabidum
Effitiuntur enim sicut canes ra
 bidi. et tūc quēcumqz inuene
 rit trucidāt. sicut a canes ali
 qd aliqn propter opacōem de
 monū ut hoies credāt hoies a
 vtulas falso i bestias mutai si
 cut pagani putabāt. vnde de
 monis opere potuit illud fieri
 qd refert vinctē. in speculo hñ
 stoiali li. vi. c. xl. In gallia inqt

ante xpī incarnacōem a ante
 bellum punicū. lupus vigili e
 vaginā gladium abstulit. Et
 willb. vbi supra refert de quo
 dā viro q se conuertit putabat
 in lupū certis tēporib; quib;
 in antris latitabat. Illuc enim
 certo tēpore iuit et ope demo
 nis velut dormiēs iacuit. et sibi
 interim cū fixus maneret vide
 batur qd lupus ipse factus cir
 cuiret pueros deuorādo. Et cū
 illud realiter solū demō quēd
 lupum possidens faceret pū
 tabat falso se somnians circui
 re. quo modo tam diu demen
 tatus est vix ille quousqz inuē
 tus ē iacere in silua raptus mē
 taliter. aliquādo etiā fit propt
 occultum vel manifestū dei iū
 ditū qd demonū vel diuino in
 stimctū lupi propter pccā pn
 tum vel pueroz tales damni
 ficāt sicut factū esse legimus de
 .xlj. pueis qui deridendo heli
 seū dicēdo. ascēde calue ascen
 de calue. a duob; vrsis de silua
 exeūtib; statim iugulati sūt
 .iij. re. ij. Et de leone qui pro
 phetā dei iussū nō implentem
 occidit. .iij. re. xij. Sic etiā ut
 in historijs legitur tpe Auiti
 epī vpen. letanie minores q
 ante ascensionē dñi celebra
 tur triduo inuēte sūt. qn lupi
 citates intrātes ibi hoies vora
 uert publice. hxc de q omiatus

est leuic. xvi. dicens. Si nō feceritis mandata mea. emittā in vobis bestias agri que confundant vobis et pecora vestra. Et deu. xxxij. Dētes bestiarum immittam in eos cū furore trahētium sup̄ terrā atq; serpentium. Quod ostēdit de⁹ effectu. iij. reg. xvij. quando leones immisit qui deuorabant ydolatrias in terram samarie loco vroz dei cultorum positos. ¶ **Q**uestio decima. qd de raptis feminis in angaria et alias q̄ restitute sēlibus mira dicunt de animabus in purgatorio. in inferno. de furtis perditis et sibi. **R**e. q̄ sup̄sticōse agunt ista opere demonum deluse. sicut in prima questione dictum est. nec obstat q̄ cādela aduste nō sentiat qn̄ sūt in raptu. q̄ dyabolus mentē interiorē sic strigit q̄ exterius nihil sentiūt. Sic fit aliqn̄ in melācolicis vel etiā naturaliter. Sicut de qdā viro noie restituto r̄fert beatus aug⁹. de ci. dei. q̄ qn̄ voluit rapiēbatur a sensib; adeo q̄ etiam vllicātes nō sēhit. ¶ **Q**uestio. xi. Vtz demones sint q̄ nocturno tēpore i collis eq̄z quasi strepas faciūt de crimib; vbi gutte ceree reperiūtur et pluā i stabulis bestiarū face re videntur. **R**e. willh. q̄ sic nisi hōies talia ex astutia facerent

artificialit. ¶ **Q**uestio. xij. vtz q̄ demonum opere cāplioes puerorum fiant. Sic q̄ infantes ponantur q̄ nō impiguantur s̄ semp̄ miseri sūt. **R**ndet willh. q̄ sic. quando parentes infantes non oracōibus. et cruce munit. Tunc enim demō vicem infantis gerere potest vel translationem facere deo permitte te. vix tñ talia sunt credēda fieri ope demonum nisi latorum iudicia assint. ¶ **Q**uestio. xij. vtrum demon localiter possit trāsserze aliquem hōiem de loco ad locum inuitum. **R**ndet willh. q̄ sic. Sicut etiam bon⁹ angelus tulit in cicinno capitis abacuck de iudea i caldeā. **E**xemplū aliud habes dubio iij. Sed ut in precedenti dubio dictū est a in solucōe p̄mi dubij credēdum est talia solū ut plurimū in spiritu id est in ymaginātia hōis fieri nō realiter n̄ forte raro ut tenet dñs albtus et vlricus in summa. **R**d aut aliquādo corporaliter fiat et localit̄ pat; de puero qn̄ quē m̄ cuiusdam nobilissimi viri q̄ puez monachus p̄tūc factus a monasterio nocte illatus est pistriño clauso vbi repertus maē se p̄ quosdā dixit ad magnū omniū delatū et ut comederet iustum et p̄ supiora pistriño imissum ut r̄fert p̄. damiāi

Et h̄etur in speculo hystoricali
 li. xxvi. c. lxiij. q̄ aut̄ aliqui ma-
 leficiati vel amore mulier̄ cap-
 ti dicunt se non posse cōtinere
 quī oporteat eos currere ad a-
 masias. vrū est in parte a in
 parte falsum. nā si dei gratiam
 vellent inuōre a facere quod
 in se est ut cōtērentur de pecc̄is.
 deus illa eis dimitteret a gra-
 tiam infūdeno robur resisten-
 di demoni tribuer̄. Et sic eos
 ad peccādū nemo poss̄ cogere
 vel mouē soliter. S; si illa
 rēnuunt. non mirū est si in po-
 testate demonis positi eoz do-
 min? eis dñatur dyabol? vel
 voluptatis appetit? dic̄. ei bea-
 tus aug. i omeli. sup illo vz
 bo ioh. vi. nēo pōt vñire ad
 meñ pater meus traxit eū. r̄
 hit vnūquēq; sua voluptas.
 oñdis ovi viridem ramum a
 te seqtur. nullo sc; corporaliter
 trahete. Sic crisostomus super
 math. xx. de asina quam xp̄s
 eq̄tauit. q; cū demon volunta-
 tem hois peccato possidet. qua-
 si ad libitū trahit quo placet
 Exēplum dans de nauim ma-
 ri perduto gubnaculo que ad-
 ventu libitū picitur. ita equo
 potēter infidens. ita rex tirāni
 habens possessionem. **Q**ue-
 stio. xiiij. Quis fatiat illos stre-
 pitus. a lusoia illa que audiū-
 tur aliqñ a videntur ut in m

quieta cōmib? domoz noctur-
 nis vbi proiūtur lapides vel
 inquietātur pulsu hoies vel vi-
 dentur incēdi fantastici ignes.
 vel alie ludere operacōnes se-
 sc; willh. a Cassianū in coll.
 p̄m Rñq; illa fiunt a sepe ope-
 re demonum taliū qui pl? no-
 cere non pñt hoibus nisi in ta-
 libus ptate diuina ligati. r̄ di-
 culosi enim tales inutiles effe-
 ctus demonū malignoz opa
 ostendunt. Aliquādo fiūt stu-
 dio malignoz hominū. qui do-
 mos volunt euacuari hoibus.
 vel lucrari tēporalia sub titulo
 falso apparenciū aiay. vel sub
 illo p̄textu introducere luxuri-
 am vel furtū cōmittere. aliqñ
 etiam hie possunt ex curiosita-
 te hoim volencium terrere pro-
 ximos ioco. vel ex fantasticiis
 a melācoliciis debilitatib; put
 expiēcia docet in prefatis eos
 qui mundum immundum no-
 uerūt. Ne enim siue sint dam-
 nate. siue in purgatorio. siue i
 celo. nullaten? fiūt credende ta-
 lia facere. q; primis nō legit̄
 admissum. reliquis q; in cari-
 tate sunt. ista trufatoria inuti-
 lia non ouemūt. vnde nō ē du-
 biū quī demones aliqñ tales
 etiam inq̄tudines fatiant ut
 erroz paganicus redeat. quo
 credebatur aiās defūctoꝝ cū
 tumulos. vel cū aras hitare

non in inferno. si autē adessent anime de purgatorio. tales verisimiliter aut vtilia opera vel salubria facerent et ostēderēt aut auxilia a viuis peterēt. Si cut beatus greg. ponit exemplū in. iij. dyalogorum. ¶ **Q**uestio. xv. An demones possint et audeāt grauitē homines ledere. Rñtio scđm thō. q. sic. possunt enim deo pmittente quintupliciter ledere. videlicet in rebus. fama. corpore. vsu rationis. et in vita. De reb; patet iob. i. et ij. cui pecora. domū abstulit et liberos. De fama patet in legē da beati iero. ut refert Joh. andree i. iheroniano. q. dyabolus se transformauit in formā sancti siluani ep̄i i nazaret amatoris iheronimi. Qui demō p̄mo feminā nobilem nocte in lecto procare et prouocare cepit ad luxuriā verbis. et deinde factus sollicitauit ad malū. que tamē clamaret demon in specie ep̄i facti sub lecto femine se abscōdit vbi requisitus et inuentus p luxuriosa verba se mentitus est esse ep̄m siluanū. In crastinum igitur sanctus vir disparente dyabolo diffamatus est grauissime. que infamia tādē circa sepulchrum sancti iheronimi fatente dyabolo in obleso corpore purgata est. De corpore patet in beato iob. qui p

cussus est a demone vltre pessimo iob. ij. De tali refert sigib tus. et vincentius in speculo historiali libro. xxv. c. xxxvij. q. tempore ludowici secundi imperatoris in parrochia maguntina quidam demon primo sepe lapides iecit et quasi mallio ad domos percussit. Et deinde publice loquedo furta prodēdo et discordias seminādo plures inq̄ etauit. deinde oēs cōtra vnum irritauit cuius hospitium vbicūq; manebat incēdit et ob illius peccata omēs pati affriuit. vnde tādē tm̄ agros pro hospitio habere potuit ppter quod cū presbiteri letanias celebrarent. multos lapidum iactibus demon vsq; ad cruentacōem lesit. aliquādo quieuit. aliquādo seuit. et p triēnium ista continuauit. quosq; ibidem omnia edificia incendio consumpta sūt. De nocumēto vsus racōnis. et rracōne interiorum sensuum patet in possessis et arreptiis p euāgelicas etiam historias. De morte et q. vita etiā quosdam priuet patet Tobie. vi. de septē viris sare virginis occisis qui ppter luxuriosum effrenem appetitum i virginē sarā eiusdē non erāt digni matrimonio. ¶ **Q**uestio. xvi. vtz malefici possint vracit̄ suis maleficijs hominēs ledere. et sic q̄b?

Primum**Preceptum**

modis. et quibus rebus. dicitur aut malefici ut dicitur ysaia. viij. ethimo. c. ix. ob facinororum magnitudinem. huius elementa scribit occurrunt scilicet opere demonum. turbant mentes hominum. ac sine ulla uenem haustu violentia tamen carminis interimunt ut lucanus dicit. hoc ysaia. 9. scilicet. th. m. ij. ar. dis. vij. et vij. et m. n. ij. dis. xxxij. Et communiter scilicet omnes theologos ibidem scribentes quod malefici omnibus istis modis possunt procurare lesiones in hominibus et eorum rebus cooperate demone in quibus demon potest solum ledere vel decipere de quibus modis iam dictum est a principio huius materie de superstitiosis questionibus. presertim questione immediate precedenti videlicet. xv. de hoc etiam infra dicetur. non autem fatiunt ista immediate maleficorum opera actione propria et immediata. sed talia fiunt per demones qui visis maleficiis immediate ex pacto dudum cum maleficiis a principio mundi et tempore veteris idolatrie habito sciunt qualis effectum debent ad intentionem maleficorum procurare ut exempli gratia. Scopam quam malefica intingit aque ut pluat. non causat pluuiam sed demon talibus visis qui si deus promiserit preteritatem habet in omnia corporalia et in aerem. ventos. et

Capitulum**Vndecimum**

nubes. ut statim talia procurare et causare valeat. maga siquidem signum dat per scopam. sed de mon illud procurat et agit ut pluat per demonis actionem. cui maga mala fide et opere seruit et se tradidit obsequijs illius vel alijs. Sic quoniam ymaginem ceream vel simile ad maleficiendum aliquem. maleficus facit. vel quando maleficus alicuius in aqua vel plumbum ymago apparere quicquid molestie inferatur tali ymagin. tale expeditur fieri ymaginato. id est homini maleficiato. puta punctura vel alia lesura quecumque. que lesio realiter quod inferatur ymagini per maleficum. vel per alium hominem. sed inuisibiliter demon maleficiatum hominem eodem modo ledit. dei permissione si demeruit reus. **Q**uestio. xvij. an licitum est talia maleficia tollere. secundum doctores sub distinctione. aut tolli possunt sine superstitiosis modis ut per licitum exorcismum. a per orationem. vel intercessionem sanctorum. vel per sacramentalem maleficiati confessionem. vel per presertim ostensionem. seu indicationem alicuius qui scit ubi est ymago. vel per solum motum localem. vel modo congruo simili et sic est licitum. aut non possunt tolli nisi per superstitiosum modum. vel per noua maleficorum opera et sic est illicitum. quod scilicet apostolum non

fut fatienda mala ut eueniant bona. **Q**uestio. xviii. an ne hij qui in caritate sunt ledi possunt p maleficos sicut hij qui in peccato morali. **R**ndetur scdm **C**assianum in collacoe patrum qd neq qd boni enim in rebus p demonem et suos ledi possunt in merito eorum et probacoe; ut in bonis fortune que sunt exteriores res. fama et sanitate corporis. **S**icut de bto iob patuit qd in talibus lefus fuit p demonem. sed in nullu peccatum bonis hominibus inuitis p maleficia trahi possunt licet teptari valeat ab intra et in carne extra h nulaten? violitari. **S**ic enim ponit exemplum cassianus de duob; maleficiis qd beatus anthomus p tres demones successiue missos de cella mouere nequerunt licet teptatum se p hoc sentiret. **S**ed qd signo crucis et oracoe temptacoe resistit. inefficacia hominum fuerunt maleficia. **v**nde in peccatoribus demon potestatem maiore habet et magna. **v**nde veritas ait luce. xi. **C**um fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt oia que possidet. **S**i aut fortior superuenies vicat illum vniusa arma eius auferit in quibus confidebat. **Q**uestio. xix. cur malefici instrumenta sue malitie p sacramenta ecclesie vel p alia diuina tagi p

curant ut filum trahendo p crisma sacrum vel p imaginem ceream sub palla altaris ad tep? ponendo et similia fatiendo. **R**demois instictu ista sunt triplici de causa. **P**rimo ut non solu homines p talia phidi fiat h etia sacrilegi diuina qntu in eis est taminado. pl? deo creatori suu offendat intimus animas pprias cōdemnet et plures in peccata ruere faciant. **S**ecundo ut deus sic grauiter p homines offensus scd; beati aug? sententia; de mo; maiorem potestatem in homines malos tribuat quibus deus cōcedit iratus quod denegar; propiti?. **T**ercio ut sic sub spe tui apparentis plures simplices facili? decipiat qui tacta diuis rebus et oracoe; a deo putat etiam aliquid numis obtinuisse vbi solu maiora peccata sunt cōmissa. **Q**uestio. xx. est cur a plura maleficia et supersticiones exerceri solent sacracoe; animi tpiibus et pseruati cō festu natiuitatis xpi. **R** qd triplici de ca fiat i pcedenti dubio p oia. qd festa pl? fraguntur peccis morali; qd mechanicis opib; ut aug? dicit li. de decē cordis. **S**upersticio aut de maximis vtilibus operibus demonis est contra diuina reuerentia. **R**aco secūdi est specialis de kllis ianuarij. quia ut phid. di. li. viij. et hiaz. c. ij.

Janus a quo ianuarius mensis dictus est. qui in circūcisionis christi die incipit. ydolū fuit diuerſis fatibus cōfectum. vna tanquā est finis anni p̄cedētes. et alia tanquā est principium futuri et imminētis anni p̄fecto et fortunatus auctor. in cuius reuerētia potius demonis in ydolo venerati sunt demones. vaias omnes cōnes luxuriosas fecerunt. strenas et iocalia sibi mutuo homines trididerunt. choreas vaias duxerunt. mēsas preparauerunt de quibus mētio fit p̄ beatum augustinum. in multis locis et libris. Et. xxvi. q. v. hīs fere p̄ totum. **S**has corruptelas falsi christi am imitantur hodie circa eadē festa. licet p̄dicatōe sanctorū extirpate sint in multis locis. et tamen demonum operatōe alicubi translata ad tēpōa carnis pruij. quā cū laruis et ludis. et alijs sup̄sticiōibus filia hūc **bb** **Q**uestio. xxi. vñ proueit quod scire sepe in maiori multitudine reperitur sup̄sticiōse et malefice quod viri **lx**. triplici de causa. Primo quod prone sunt ad credendum. fidē autē malam demon principaliter querit. vñ ecci. .xix. Qui cito credit leuis est corde et minorabitur. Secundo quod a natura propter fluxibilitatē cōplexiōis. facilius sunt impressiōnis ad reuelatōnes capiēdas

p̄ impressiōne sepatōz spiritū ut wilhelmus dicit vbi sup̄. qua cōplexione cū bene virtutū multum bone sunt. cū male. peiores sunt. Tercio quod linguam lubricam habent et ea que mala arte sciunt. eis cōparibus feminis vix celare p̄nt. sequi occulte cū vires non habeant. p̄ maleficia vindicare querit facilliter. vnde ecci. xxv. Comorai leoni et draconis complere placebit. quod hita est cū muliere neque. Breuis omnis malitia sup̄ malitiam mulieris. **Q**uestio. xxij. vñ credi potest licite quod demones in cubi sint. et succubi mulieribus infesti. et feminas cognoscētes. **R**ñ dicit augustinus. de ci. dei. quod sic. Et yfide. li. viij. eth. or. et thō. in multis locis. Quo autē et quibus de causis illa pueniant. quō vel an liberari possit quis ab hac vexatōne. vide in dialogo quem collegi de fornicatōz proprietatibus li. v. **Q**uestio. xxij. an done possint aliquę regule dari per quas agnoscat vtrū aliq̄d sit sup̄sticiōsum vel nō. dicit aut sup̄sticiō ut patet coll. ij. sup̄ illo quod fuit racōe; habētia sapientie in sup̄sticiōe. glosa enī dicit ibi quod sup̄sticiō est religio supra modū seruata. id est modis vel circūstācijs malis et defectuosis. Est vero religio virtus inclinās ad exhibēdū deo racōe

Primum**Preceptum**

sue excellentie debitum cultum, et honorem tam in cordis quam in corporis actibus. **R.** secundum the. 2. 2. q. lxxxij. quod sic saltem in genere et gratis prout ex verbis elicitur eius sancti. **E**t sunt quatuor. **P**ria est cum gloria dei sit finis noster principalis quem in omnibus querere debemus. **A**tte datur an opus sit ad gloriam dei et homo in opere deo det principaliter gloriam per ipsumque opus mens hominis deo subiciatur iuxta illud. 1. cor. 1. x. **S**iue manducatis. siue bibitis. siue aliud quid faciat omnia in dei gloriam facite. **S**ecunda videatur an opus quod sit et quod pertinet ad aliquam abstinentiam corporalem vel ad corporis exercitium utrum sit refrenatum concupiscentie modo virtuti debito secundum ritum ecclesie vel secundum morale doctrinam. quod apostolus dicit. rom. xij. **R**acōnabile sit obsequium vestrum loquendo de corporalibus exercitiis. **T**ercia videatur an opus sit secundum statutum vniuersali ecclesie. vel secundum scripturam sacre traditionum. vel saltem secundum particularis ecclesie ritum. a de consuetudine generalis. quod secundum augustinum per legem habenda est vnde beatus gregorius scribit augustinum an glorie prelo dicitur quod sunt diuise ecclesie consuetudines in missarum celebratione. mihi inquit gregorius placet ut siue in romana. siue in gallicana. seu in quacumque ecclesia aliquid in

116 bñ

Capitulum**Vndecimum**

uenisti quod plerumque omnipotenti deo posset placere saltem eligas. **D**iuise inquit the. ecclesie consuetudines in cultu domino in nullo veritati diuine repugnant. et ideo sunt seruande et eas preterire illicitum est. **Q**uarta inspicatur. an opus adhibitum vel exercitium ad effectum quem expectatur habeat naturalem appetatatem. vel non. de quo philosophi. medici et astrologi inquitum tales multa iudicia prebent et theologo. **Q**uinta consideretur si opus non est merito res alicuius scandali dati. prebens occasionem ruine. quod tunc licet non esset superstitiosum tamen propter scandalum esset dimittendum vel differendum. vel occulte sine scandalo faciendum. **Q**uicquid est vniuersalis premissis contrarium timendum est ut superstitiosum. vel ut peccatum. propter prius illicitum est exercere in nouo testamento ceremonialia vel iudicialia veteris testamenti de nouo instituta essent ab ecclesia. vel gente. propter idem et propter regulam secundam fatue faciunt videntes non peccare caput sabbato. vel ieiunare die dominico tanquam meliori die et similia. **P**ropter tertiam superstitiosam agunt quod in ritibus alicuius ecclesie particularis in processibus vel homines se non conformant communitati. aliunde excusentur. propter quartam superstitiosam agunt quod virtutem caracteribus ignotis. vel nominibus suspectis. vel alligatum modum nihil cooperantibus

Primum Preceptum

naturaliter effectui q̄ expectatur. q̄ p̄fata de se naturaliter nullius actiuitatis sūt. cū sint artificialia solum a quātitate. Idem est de ymaginibus per astrologos factis. et anulis. ac lapidibus suis artificialibus. Sicut qui credūt q̄ celi vel stellaz influētia aliquē necessitet ad aliq̄d viciū. p̄pter quā tam si res scādaloſa est nō biliter etiā benedictiones aliq̄ que a seculaib⁹ p̄ verba deuō sūt sine malis ritib⁹ sup̄ infirmos eēt saltē nō publice facte. **¶** **Questio. xxiiij.** vtz fascinoes seu iuultuaciones hēant efficaciam malā i pueis a vetulis mal⁹. **¶** **thō. 2. 2. q. xxxvi.** non est illicitū cauere. si quis timeret nocumētū alicui puero ex oculo fascinoe. quā fascinoe sic declarat. **¶** **i. p. q. cxvii.** nam ut inq̄t ex fortis ymaginacione anime. immutatur spūs corporis iuncti. que quidem immutacō spiritū maxime fit in oculis ad quos subtiliores spūs proueniūt. oculi enim in fitiūt aerē otinuū vsq̄ ad determinatū spatium. p̄ quē modū specula si sint noua et pura ostēbunt quandam ipuitatem ex aspectu mulieris mēstruate vt **Aristol.** dicit in li. de somno et vigilia. Sic igitur cū aliqua aia fuerit vlxmēter cōmota

Capitulum Vndecimū

ad malitiā sicut maxie i vetulab⁹ ottingit efficitur scō; modum p̄dictū aspectus eius venenosus et noxius. et maxime pueris qui habēt corpus tenerū. et de facili receptiuum impietatis. possibile ē etiā q̄ dei permissione vel ex aliquo occulto fato. co opetur ad hoc malignitas demonū. cū quib⁹ sortilege vtule pactū aliq̄d habent. **¶** **thō.** **¶** **Questio. xv.** **Cur ff** plus vxari vidētur fantasijs. vel mirabilib⁹ apparicionibus puerpere et purgacionis sue tēpore q̄ alie infirme p̄sone. **¶** **hūz** q̄ triplici de causa. **¶** **Prima** scō; alb. in de somno et vigilia propter cōdicōem sue ihermitat⁹. p̄ tūc horrede ymagines facilius naturaliter eis in cerebro p̄sentantur. quas demones vel filia credūt eē cum nihil sit realiter. **¶** **Secunda** q̄ tales sepe vtulas p̄ famulabus habent que sunt plene supsticōib⁹. vnde gladio puerp̄as de sero quodamō benedicūt. gallinā nigram lecto coniūgūt. si puerpere moriūtur in puerpeio. eas iam defunctas in eis dē calcis et vltimētis quibus vltimate erāt viuētib⁹ propinquare certo tpe affirmāt. et multa similia fatua asserūt. **¶** **Tercia** q̄ alie femine supsticōe se puerperas crebro visitāt. que etiam

pluā sup̄sticōsa solent semina
re. ppter que si puerpere cito ta
lib⁹ credūt. non mirū si plus q̄
alie vel alij infirmi fantasīs fa
tuīs a deo vxari permittūtur
iuxta illud eccl̄. xxxiij. **F**atāsi
as patitur cor tuū. n̄ ab altissio
88 emissa fuerit visitaō. ¶ **Q**ue
stio. xxvi. vtz licitum sit p̄ car
mina scripta. vel verba sac̄ bñ
dicere infirmos hōies. vel iumē
ta. et an licitū sit eadē secū defer
re et portare que incantacōnis
sp̄m habere vidētur. Incantato
res enim dicuntur qui artē ali
quā verb̄ pagūt ut dicit ysid̄.
viii. li. ethiaz. **R**ndet th̄o. 2. 2.
vbi sup̄ q̄ sic. **S**eptem cōditi
onib⁹ seruatis. vna est ut videā
tur ne verba aliqd̄ cōtineant
quod p̄tineat ad inuocacōes
demonum exp̄ssas vel tacitas.
Secūda ne cōtineant ignota
noia. quia scd̄; crisos. talia me
tuenda sunt. ne aliquid sup̄sti
cōis lēteat. **T**ertia ne materia
verborum aliquid falsitatis cō
tineat. quia sic ei⁹ effectus nō
pos̄; expectari a deo. qui non
est testis falsitatis. **Q**uarta ne
ibi contineantur vana. ut kara
cteres inscripti preter signum
crucis. **Q**uinta ne sp̄s habeat i
modo scribēdi aut ligandi aut
in quacūq; huiusmodi vanita
te que ad diuinā reuerentiam
nō p̄tineat. quia alias iudicare

tur sup̄sticōsum esse. **S**exta ut
in alligacōe. prolacōne. vel scri
ptura diuinorū verborū respe
ctus solum habeatur ad sacra
v̄ba. et ad intellectū eorū. et ad
dei reuerentiā. seu ad v̄tutē di
uinam a qua expectatur effe
ctus. vel ad sanctorū reliq̄a
a quib⁹ etiā; prefata expectā
tur secundario. licet a deo prin
cipaliter. **S**eptima ut cōmitta
tur effectus qui expectatur di
uine voluntati qui scit vtz sa
nitās vel tribulacō pl⁹ pro fit
inuocti vel min⁹ vel an ob sit
Et hāc cōditiōnem ponit th̄o.
in. 1. 2. in materia de gr̄tia. **E**t di.
xv. m. iij. **A**lias erit licitum si
nulla dictarū septem conditiō
num opus infecerit. p̄bat th̄o.
p̄ illud marc̄. vltimo cristo di
cente. **S**igna eos qui credide
rūt h̄c sequentur. **I**n nomine
meo demonia eiciēt. linguis lo
quetur nouis. sp̄tes tollēt. **I**tem
nō minoīs s̄ctitatis sūt
verba dei. q̄ s̄ctorū reliq̄e dicē
te aug⁹. **N**ō est min⁹ verbū dei
q̄ corpus xp̄i. sed scdm̄ oēs. li
c; reliquias s̄ctorū secum reue
rēter portat. ergo qualicūq;
nomen dei inuocetur. rite per
oracōes; dñicā p̄ salutacōes; an
gelicā. vel alio modo licito. sp̄s
haberi p̄t in eo cōmittēdo effe
ctum diuine voluntati. **E**x p̄di
ctis. elicit s̄ctus doctor. q̄ pre

Primum Preceptum

dictis seruatis cōdicōib; p di
uina uerba. licitū ē arcere ser
pētēs. Et eadem racōe ut dicit
quecūq; animalia si solꝝ respe
ctꝝ hēatur ad sacꝝ uerba ⁊ ad
diuinā virtutē. de serpentibus
tñ caute est agēdum in incāta
cōib; qz ut dicit. sepe tales ha
bent illicitas obseuātiās. ⁊ p
demonēs sorcūtūre effectū. p̄ci
pue in serpētib; qz serpens fuit
primū demonis instrumentū
h ad hōie; decipiēdū. ¶ **Que**
stio. xxvij. vñ octum habeant
bñdictiōes ⁊ carmiacōes q̄s
utule hodie super infirmos ⁊
viri quidā fatiūt. **Rñ. qz** prim
cipium hōz fuit sanctissimum
Sed sicut oia demonis insti
ctu dēpūantur mediantib; de
moibus ⁊ malis hōib; ita et
diuina noīa. nam apli ⁊ facti
viri scōz illud mar. xvi. In no
mine meo demonia eiet. infir
mos uisitārūt ⁊ oracōes sup
eos p sacra uerba fuderūt. dēi
de sacdotes deuoti familia rite
pegerūt. ppter qd̄ deuotissime
oracōes ⁊ exorcismi sc̄i reperū
tur in antiquis hodie ecclesijs
ad omnia q̄ hōines facere vel
pati poterant p deuotos viros
applicati olīm sine omni super
sticōne. sicuti etiam hodie frā
tos ⁊ sacre theologie docto
res noui qui infirmos uisitā
tes filia uerba egrotis applica

Capitulum Undecimū

uerūt. non solum demoniacis
Sed supsticōsi hōmīes a se
multa uana ⁊ illicita ad istar
hōz inuenerūt. quibus hodie
utūtur circa infirmos hōies ⁊
iūmēta. nec clerꝝ amplius ex
sua defidia licitis utitur uerb
uisitādo infirmos n̄ raro. p̄p̄
q̄d̄ uilb. dicitꝝ durandi glō
toꝝ raymūdi dic. qz talia p̄fa
ta sacdōs religiosus ⁊ discre
tꝝ aut etiā laycus uir siue mu
lier excellētis uite probate di
screcōis facere pōt. fusa oracōe
licita sup infirmum. non super
pomum. aut super cingulū ⁊ si
milia. sed sup infirmātes. **Jux**
ta dictū mar. vltio sup egros
manꝝ imponēt. nec sūt huius
moī persone prohibēde a tali
b; nisi forte timeatur qz ad ex
emplum illoꝝ indiscreti ⁊ sup
sticōsi alij carmiacōnis sibi
vsurpēt abufū tuētes se exem
plo illoꝝ. ¶ **Questio. xxvij. ii**
ut ne credi possit licite qz de
moiaci iuuari possint ⁊ meliꝝ
habere p herbarꝝ uel lapidum
aliquoꝝ applicacōem. **Rñ. qz**
licet demon talibus immedia
te arceri non possit qz sup oia
corpalia potētior ē iuxta illd̄
Job. xli. non ē potestas super
terrā que ei cōparari possit. tñ
p p̄fata que naturaliter cōpe
scere habent aliq̄s manie uel
alteriꝝ infirmitatis sp̄s quib;

demon instrumentaliē vtitur in
 possessio hōie leuius habē pōt
 demoniac⁹. Et scōm quosda;
 totalit̄ liberari. vnde. xxvi. q. vl
 tima dicitur. Et est auctoritas
 bti Jerom̄. demoniū sustinenti
 licet petras vel herbas habere
 sine incantacōne. Ad idē est
 magister in histoia scolastica
 sup thobia. ⁊ nicola⁹ de lyra su
 p primo reg. de saul ob sessioe
 kk **Q**uestio. xxix. vtrum licitū
 sit demones adiurare. Rñsio
 scōm thō. 2. 2. q. xc. q. sic dum
 modo modi teneātur debiti ex
 pressu sup. q. xxiii. ⁊. xxvi. Pro
 cui⁹ intellectu scō; eūdem thō.
 primo nōndū q. iurare pmiss
 sorie est seipm immobiliter or
 dinaē ad aliquid agendū. Nā
 ille qui iurat iuramēto promiss
 sorio p reuerēciam diuini noī
 quod ad confirmacōnem sue
 promissionis inducit seipsum
 obligat ad faciendum qd pro
 mittit. Secundo nōndū q. ad
 iurare est p quandam similitu
 dine; iuramēti promissorij a se
 i ducti aliū ad aliquid agendū
 prouocare. Tercō nōndū q.
 sicut homo iurādo promissorie
 seipsum ad aliquid agendum
 ordinat seu prouocat ita pōt
 alium ad agendum dupliciē
 prouocare. Superiores quid
 deprecādo. inferiores autem im
 perando seu cōpellendo. Et sic ē

duplex adiurādi modus. vng
 quidem p modū deprecacōnis
 vel inductōnis ob reuerencia;
 alicuius sacri vel per modum
 amicitie seu tenuolēcie. Alius
 mod⁹ est via imperij seu opul
 sionis, p hoc ad ppositum. Pri
 mo em̄ mō non licet demones
 adiurare. quia videtur ad ami
 citiā ⁊ tenuolēciam p̄tinere q.
 non licet ad demōes vti. De q.
 dicit origenes sup math. Nō
 licet scōm potestatem datam
 a saluatoe adiurare demonia.
 Iudaycum enim est hoc. isto
 mō vtuntur nigromantici ad
 iuracōibus demonū. Secūdo
 aut̄ modo adiuracōnis p opul
 sionem vic; licet nobis aliqd
 vti ⁊ aliquid non. demones ei
 in cursu huius vite nobis ad
 uersarij cōstituuntur. non aut̄
 eorum actus nostre disposicō
 ni subduntur sed disposicōni
 diuine ⁊ sanctorum angeloz
 quia ut dicit Augustinus ter
 cō de trinitate. Spiritus dece
 ptor regitur p spiritum iustū.
 possumus demones adiuran
 do per virtutē diuini nominis
 tanq̄ inimicos repellē ne nob
 noceāt vel spiritualter vel cor
 poraliter scōm potestatem da
 tam a cristo luce. x. Ecce dedi
 vobis potestatem calcandi su
 per serpentes ⁊ scorpiones ⁊
 super oēs ptatē inimici ⁊ nihil

ubi nocebit non tñ licitum ē
 eos adiurare ad aliqd discen-
 dum ab eis vel etiā ad aliqd
 p eos optinēdum. qz hoc pti-
 neret ad societate aliquam cū
 ipis habitam. ppter qd super
 illo xpi. obmutescere a exi. dicit
 crisos. mar. i. **Salutiferum** no-
 bis dōg datur ne credam? de
 moibus q̄tumcumqz denun-
 tiēt veritatem nisi forte ex spe-
 tiali instinctu vel reuelacōe di-
 uina aliqui facti ad aliqs effe-
 ctus demonū opacione vtan-
 tur. Sicut legitur de bto Jaco-
 bo qz per demones fecit hzmo-
 genē ad se adduci hęc de tho.
¶ **Questio. xxx.** vtz licet ad
 iurare irracōnalē creaturā **Rñ.**
 thō. ibidē qz sic p modum cō-
 pulsionis que refertur tūc debz
 ad dyabolū qui in nocumen-
 tum nostrū vtitur irracōnali-
 bus creaturis. a talis est mo-
 dus adiurandi in ecclie exorcis-
 mis p quos demonū potestas
 excluditur ab irracōnalibus
 creaturis. si enī intentio refer-
 retur ad irracōnalē creaturā
 quo ad se q̄ nihil intelligit va-
 numna est. **¶** **Questio. xxxi.** vtrū
 hōi liceat aliū hōiem adiurare
R. fm thō. ibidē. p modū dep-
 cacōnis licet quēlibet hōminē
 pmo deum a angelum adiuā-
 re p inuocacōem diuini nois
 vel alicui rei sacre. h p modū

cōpulsionis licet supioribz re-
 spectu inferiorū quibus etiam
 iuramēta imponere possunt i
 casu. nō tñ possunt inferiores
 superioribz p adiuracōem per
 modum cōpulsionis necitate
 imponere. Sic se ad iuramen-
 ta ligare possunt. qz sic vsur-
 parēt ptatem in alium quam
 nō habēt licet possint ppter ali-
 quā necitate inferiores suos
 superiores restringere tali ge-
 nere adiuracōnis. **¶** **Questio. m**
xxxij. vtrū secularibus non or-
 diatis ad exorcistatum licitū
 fit demoniacos adiurare **R.** fm
 thō. m. iij. di. xxij. q. iij. ar. i.
 sub ar. iij. qz sic nō tñ tanq̄ ex
 officio. sicut etiam qd manus ē
 ministrare ad missam priuatā
 p̄sertim licet seculari puzo can-
 delas accedere a huiusmodi q̄
 accolitatus sūt ordms. a tñ
 laycus p̄t ea facere sed nō ex
 officio. **¶** **Questio. xxxij.** vtz oo-
 vrum sit qz malefice alias
 vaccas lacte p̄uare valeāt. a
 si sic quale remediū possit ap-
 plicari. **R.** scdm p̄dicta p pri-
 ma q̄stione qz sic ut p̄ q̄stioe
 xvi. Cū enī scdm alb. m de ai-
 malibus lac de natura sit mē-
 struū in aiali quolibet Sicut
 fluxus talis hūoris infirmita-
 te aliqua restringitur ut dicūt
 medici de femina. idē potest
 demon si a deo permittitur in

bestia facere. Nōndum tñ p solucōne secunde questionis q̄ isti? flux? sc̄; lactis restrictio tripliciter fieri p̄t. vno modo ex condicōe naturali sicut p̄t? oceptum fetum. alio modo ex infirmitate accidētali sic forte ex comestione. alcuīq̄ herbe q̄ lac restringere habeat a altea re vaccam. Tercō mō ex maleficō. Primo mō remedio non indiget. Secūdo modo si quis sc̄; naturale remediū applicare posset. Sic etiam cōtra alias infirmitates potest seclusis superstitiōibus tactis question. xxiiij. a. xxvi. Contr̄ tertū modum diuina remedia applicari possent sicut est dictū questione. xxvi. vnde a deuotis p̄sōis et virgīnibz exptū habeo. q̄ adhibito signo crucis a dñica oracōne cum salutacōne angelica tr̄mis vel circit̄. cessat op̄ demōis si est per maleficiū. de hoc habuisti capitulo. ix. sup̄. ff. nō aut̄ licet̄ applicare superstitiosa ut que dam fatiūt seruantes quoddam brodiū de die carnisprūij quod nōt̄ superstitiōnem demōis. ¶ Questio. xxxiiij. vtrum per sacra verba modis antedictis. a etiam latis liceat contra grandines seu cōtra tempestates procedere. R̄ndetur q̄ sic. Certum enim ē sicut beatus th̄. dicit Job. i. q̄

demonēs grandines. fulmina. a tempestates deo p̄mittēte procurare possunt sicut cōtr̄ iob fecerunt cui? oues igne consumpte sunt celestis est de aere descendente per demones p̄ocuato etiam ad cōsump̄cōnem pastorum. Similiter vlxmentē ventum qui domum deiecit. et septē filios et tres filias interfecit ruina. vnde licet̄ remedijs demōi resistē potest quis. hāc enim ob causam vniuersaliter vel cōmuniter in ecclesia cāpane contra auram pulsatur. Tū ut tanq̄ per tubas deo consecratas demones recedant a suis maleficijs. Tum etiam ut populus excitatus deum contra tempestates inuocet. Et eādē ob causam cum altaris sacramento a sacris verbis ad aurā sedādā proceditur cōmuniter ex antiquissima cōsuetudine ecclesiarū in gallia et in germania. Fiant ergo talia et non contra ea que dicta sunt questione. xxiiij. Et i alijs hīs concordare videntur iura ciuilia. C. de maleficijs. c. vbi notanter dicitur. q̄ qui faciunt illud id est impediētes ne labores hominū ventorum gradinisq̄ lapidacōne sternantur non pena sed premio digni sunt. l. eorum. ibidem. ¶ Questio. xxxv. q̄ de genetalicis a fortuna vtrū

Primum Preceptum

aliqui homines sint a natura boni vel male fortunati. Et quid de fortuna tenendum sit. dicitur autem generaliter ut dicitur ysaie. viij. et himo. c. ix. propter naturalium considerationem siderum qui vulgo mathematici vocantur **Fortuna** vero ut ibidem dicitur. c. ij. a fortuitis nomen habere dicitur. quasi dea quandam res humanas variis casibus a fortuitis illud dicitur. unde et cecam appellat eo quod passim in quoslibet incurreret sine ulla examine merito et ad bonos et ad malos venit hoc ysaie. Sed talem deam credere idolatria esset. nec ita de fortuna loquitur aristoteles. ij. physicorum. nec in de fortuna bona. nec theologus. unde questio omni preface. Respondet sanctus thomas. li. iij. summe contra gentes. q. lxxxvij. et sequentibus. Pro quorum intellectu nondum sed et eum **Primo** quod aliqui tunc boni dicitur a fortuna contingere. quoniam aliquis bonum accidit sibi propter intentionem propriam. sicut qui fodit vineam intentione vite nutritive diuine inuenit thesaurum. potuit tamen talis intentione aliena vice domini sui qui sciuit ibi thesaurum absconditum ex intentione dirigere. male autem fortunari dicitur si fodiendo frangit tibiā. **Secundo** notandum quod in homine sunt tria que a tribus celestibus causis diriguntur.

Capitulum Undecimum

voluntatis actus. intellectus actus. et corporalia. quorum primum a deo tamen et immediate. **Secundo** ab angelo. et tertium a celesti corpore dirigitur. nam electiones et volutes immediate a deo diriguntur dicente psalmo. cxxi. scriptura. cor regis in manu domini. et quocumque voluerit inclinabit illud. Et philosophus. deus est qui operatur in nobis et velle et perficere per bonam voluntatem. **Cognitio** vero humana intellectiva a deo mediantibus angelis ordinatur. Ea vero que ad corporalia pertinent siue sint exteriora siue interiora in ysum hominis venientia a deo mediantibus angelis et celestibus corporibus dispensantur. dicit enim beatus thomas. dyo. c. iij. de divinis nominibus. quod corpora celestia sunt cause eorum que in hoc mundo sunt. Cum igitur homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus celestibus. sed et intellectum vero sub angelis. secundum voluntatem autem sub deo. potest contingere aliquid propter intentionem hominis. quod tamen est secundum ordinem celestium corporum. vel dispositionem angelorum. vel etiam dei. **Tercio** notandum quod nihil prohibet quod etiam aliquis homo habeat ex impressione corporis celestis aliquam efficaciam in aliquibus corporalibus fatiendis quam alius non habet. puta medicus

in sanando et agricola in plantando et miles in expugnando. Hanc etiam efficaciam multo perfectius deus hominibus largitur ad sua opera efficaciter exequenda. Hec the. unde wilh. in de vniuerso dicit. qd per experientiam habetur.

Si meretrix nititur plantare oliuam non efficitur fructifera. que tamen per castam plantata fructifera efficitur. Ad utendum tamen h. dicit the. qd prefata corporis dispositio et etiam angeli persuasio non necessit. homines ad eligendum qui liber est. potest enim homo non sequi inclinationem qualitatis corporalis et angeli persuasionem. Quarto non dum. qd aliquod bonum potest accidere homini et preter intentionem propriam. et preter inclinationem celestium corporum. et preter angelorum illuminationem. non autem preter diuinam providentiam que est factiua et gubernatiua cuiuslibet entis. unde respectu dei simplicit. nihil dicitur: nec potest esse a casu vel a fortuna. sed respectu nostre vel angelice nature. ¶ **Q**uestio. xxxvi. vtrum vel quo differt aliquis esse bonum natum vel male. bonum fortunatum vel male. bene gubernatum et bene custoditum. Respondet the. ibidem. q. lxxx. Ex dispositione relicta a corpore celesti in corpore nostro dicitur aliquis

non solum bonum fortunatum. aut male. sed etiam bonum natum. scilicet. vero qd ab angelo illuminatur dicitur bonum custoditum. **S**ed. scilicet. qd a bono in bonum inclinatur dicitur bene gubernatus. Et quando aliquis ex impressione celestium corporum inclinatur ad aliquas electiones sibi utiles quare tamen utilitate propria ratione non cognouit. Et cum homo ex lumine intellectualium substantiarum illuminatur ei? intellectus ad eadem agenda et ex diuina operatione inclinatur ei? voluntas ad eligendum aliquid sibi utile cui? rationem ignorat dicitur bene fortunatus. Et contraio male fortunatus quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur sicut de quodam dicitur iere. xxii. **S**cribe istum sterilem virum qui in diebus suis non prosperabitur. ¶ **Q**uestio. lxxvii. vtrum homo possit esse bonum fortunatum vniuersaliter. id est ut aliquis habeat in natura sua aliquam dispositionem ut eligat semper vel ut in pluribus aliis quibus? omnia sint per accensum aliquam comoda vel incomoda. **R**es. the. ibidem. Ex corpore celesti homo potest habere talem impressionem. qd natura tamen ad vnum ordinatur. ea autem scilicet que homini accidit bene vel male scilicet fortunam non sunt reducibilia in aliquod vnum. sed sunt indetermiata et infinita. h. philosophorum. **S**i

pōt esse q̄ ex inclinacōe celesti
 inclinetur ad eligendū aliq̄d
 cui conūgitur p accidēs aliq̄d
 comodū. a ex alia inclinacōe
 aliud. a ex tertia tertium. nō
 aut q̄ ex vna inclinacōe ad
 oia. Ex vna aut diuina dispo
 sicōe pōt homo ad oia dirigi
 et h̄c thō. ¶ **Questio. xxxviii.**
 vtz per astra licite futura cog
 nosci possint q̄d d̄mare s̄z per
 astr̄. R̄ndet thō. 2. 2. q. lxxxv.
 ar. v. Quedam sciri p̄nt p cer
 to. quedam nequa q̄. quedaz
 ex diectura nō certitudinaliter
 Certitudinaliter p̄nt sciri per
 astronomos q̄ necessaria euei
 unt p cursus celoz ut eclipses
 a aspectus siderum a d̄mūcē
 non p̄nt aut sciri p sidera duo
 que subtr̄hūtur eis que p cer
 tudinē sic sciri non p̄nt. Pri
 mo effectus cōtingētes p acci
 dēs. siue in rebz humanis. siue
 in naturalibz. sicut sūt euetus
 fortunt̄ a casuales. quia ex vi
 metaphice. ens p accidēs non
 hz causā a precipue naturalē
 cuiusmōi est virt̄ celestiu cor
 porum. Secūdo meri actus li
 beri arbitrii q̄d est facultas vo
 lūtatis a racōis sicut sūt futu
 ra opa hoim solū a libero arbi
 trio depēdentia. q̄ nullum cor
 p̄ pōt sic directe imp̄mere in
 rem incorporeā qualis est vo
 lūtatis a intellectus Istis ergo

duobus modis ex astris d̄ma
 re est sup̄sticōsum a illicitum.
 possunt t̄n corpora celestia ad
 hoc incliare li. ar. dispositiōe in
 q̄tum imp̄munt in corp̄ hu
 manum a p oīs in vires senti
 tias que sūt actus corp̄alium
 organozū q̄ inclināt ad hūa
 nos actus. q̄ t̄n vires sentit̄e
 obediūt racōi. Ex. iij. de aia a
 a. ethicoz ideo nulla necitas
 ex hoc libero arbitrio imponi
 tur. sed oīra inclinacōnem cele
 stiū corporū homo pōt per ra
 cōem operari. Si q̄s vero vta
 tur cōsideracōne astroz ad p̄
 cognoscendū futura que ex ce
 lestibz causātur corporibz. pu
 ta ficitates a pluuias a alia
 huiusmōi. nō est diuina cō su
 persticōsa a illicita h̄c de thō.
 Dicit ec̄ d̄ns alb. sup. iij. c. de
 di. no. q̄ inferiora nō possunt
 in superioribz cognosci certitu
 dinaliter. sed t̄n diecturaliter
 Et adducit ad hoc. p̄tholome
 um Aristo. a auicēnā multis
 racōibus. ¶ **Questio. xxxix. v v**
 vnde ergo prouēit q̄ astrolo
 gi ex cōsideracōne astroz fre
 quēter vera pronūciāt etiam
 in hijs que pertinet ad huma
 nos act̄. R̄. thō. 2. 2. q. xc. v.
 ar. v. hoc cōtingit dupliciter
 Vno q̄dē mō q̄ plures hoim
 passioēs corp̄ales sequūtur a
 ideo actus eoz disponuntur

ut in pluribus secundum inclinationes
 celestium corporum. pauci autem
 sunt id est soli sapientes qui ra-
 tione huiusmodi inclinationes mo-
 derentur. Et ideo astrologi in
 multis vera pronunciant. et pre-
 cipue in communibus eventibus quae
 dependunt ex multitudine aeris.
 Alio modo propter demones se im-
 miscetes. unde augustinus dicit in ii.
 super gen. ad lram. fatendum
 est quando a mathematicis vana
 dicuntur instinctu quodam oc-
 cultissimo dici quod nescientes
 humane mentes patiuntur. quod
 cum ad decipiendos homines sit spi-
 rituum immundorum et seductorum
 operatio est quibus quedam ve-
 ra de temporalibus rebus nosse pro-
 mittunt. vnde concludit. Quia pro-
 bono christiano siue mathema-
 tici siue quilibet impie diuinam
 a maxime dicentes vera ca-
 uendi sunt. ne consortio demo-
 niorum animam deceptam pa-
 cto quodam societatis irretiant
 xx **Q**uestio. xl. vtz licitum sit
 coniecturare futura per auguria
 et per aliorum animalium motus
 seu voces. vel gestus. Augures
 autem sunt dicitur phidrus ubi prius
 qui per volatus avium et voces in-
 tendunt aliqua signa rerum. vel
 obseruationes improbas ho-
 minibus occurrentes. qui et au-
 spices dicuntur. Auspices tamen
 proprie qui oculis a visu. Auspi-

ces vero qui auditu et ex voce
 coniecturant. Respondet tibi ibidem
 quod sic. Sub distinctioe tamen
 Nam cum bruta animalia non ha-
 beat nisi animam sensitivam cuius
 omnes potentie sunt actus cor-
 poralium organorum. ideo scilicet
 eorum anima dispositio conti-
 netur corporum. et proinde dia-
 liter celestium corporum. Et ideo
 nihil prohibet aliquas eorum op-
 erationes esse futurorum signa. in
 quantum conformantur dispositio-
 nibus corporum celestium et
 aeris continetis ex qua pro-
 munt aliqui futuri eventus. in
 hoc tamen duo considerari oportet.
 Primum quidem. ut huius
 modi operationes non extendantur
 nisi ad precognoscenda fu-
 tura que causantur per motus
 celestium corporum ut supra di-
 ctum est. Secundo ut non ex-
 tendantur nisi ad ea que aliqua-
 liter possunt ad huiusmodi ani-
 malia pertinere. Consequitur eni-
 animalia cognitionem quandam
 naturalem et instinctum tripli-
 citer. Vno modo per celestia
 corpora ad ea que eorum vite
 sunt necessaria. sicut sunt immu-
 tationes que sunt per pluvias. ven-
 tos. et alia huiusmodi. unde si-
 quis ex hoc quod cornicula frequen-
 ter crocitat predicat pluviam et
 tunc verum non est illicitum. alio modo
 instinctus huiusmodi causatur

ex causa spūali bō angelo vel
ex deo. ut patz in colūba super
xp̄m descendente luc. iij. Et in
coruo qui pauit lxliā. iij. Re.
xvii. Et in ceto qui absorbit
et eiecit ionā Jone. i. Alio mō
ex causa spūali mala. ut ex de
momibus q̄ vtūtur huiusmoi
opracōib? brutoz aialiū ad
implicādum aīas vanis opio
nibus. Et eadem racō videtur
esse de oībus alijs huiusmoi.
ois igitur huiusmoi dīmatio
si extēdat vltra illd ad quod
pōt attingere scdm ordmem
nature vl diuine prouidētie.
ē supsticōsa. et illicita lxx thō.

pp **Q**uestio. xli. vtrū p omen
possint futura cognosci. ē autē
scdm thō. omē verbū ex inspe
rato prolatum ex quo seq̄tur
bonum alicui. Et tūc dicitur
omē illius. Et ponitur exēplū
de rōnis querētib? locum ap
tum ut ibi manerēt et ciuitatē
edificaret. Et cū vnissent ad
locum vbi nūc est roma. vxil
larius qui ferebat vxillū pre
cedēdo. dixit illd in terra' dicēs
Stemus. qz hic optie mane
bim? et hoc verbū fuit accep
tū p omne. Rñdet thō. ibidē
Aliter est dicēdū de omne. q̄
de prefatis augurijs. qz verba
hūana que accipiuntur p omi
ne nō subduntur disposicōni
stellaz. disponūtur tñ dupli

citer. Aliqñ scdm dīnam pro
uidētiā. aliqñ vzo scdm de
momis operacōnem. scdm pri
mum modū cōiecturare est li
cītū. vnde ge deō qui in catha
logo sanctorz lxx. xi. ponitur
vzus fuit omie ex hoc qz audi
uit recitacōem et interptacōez
cuiusda; somnī ut legitur in
dicū. vij. Et filiter lxliezer ser
u? abrahā. ut legitur gen. xxi
iij. Sed ge deō obsezuauit re
citacōez et expōsicōem somnī
accipiens eadem p omne q̄
si ordinata ad sui instructōez
a diuina prouidētia. et filiter
lxliezer attēdit verba puelle
oracōe pmissa ad deū lxx lxx.
Secūdo modo cōiecturare ē
illicitū quo mō receperit omē
serui benedab regis syrie. qui
audiētes ab ore regis isrl. ac
hap. hoc vic; verbū. si adhuc
vuit. frater meus ē. acceperūt
p omne. et festinantes rapue
rūt verbū ex ore ei? atq; dire
rūt. frater tu? benedab vuit
iij. re. xx. **Q**uestio. xliij. vtrū 33
ex arte phisonomie dīmare li
cītū sit. id ē ex disposicōe mē
broz hōis oiecturare de mori
b? hōim. respō. alb. li. i. de am
malib; tractatu. ij. qz sic. dūmo
do caute fiat. vic; solū de natuā
oiecturaliter. sed de morib? et
electōib; non diffinitē iudi
cādo. et ad hoc plures allegat

phos. vbi nōt pmo qd phiso-
nomia est sciētia dōcēs diuina
re. id ē coniectuāre de affectib?
hominū per phificas for̄s mē-
brorum. **Secundo** nōt qd ex
multis que sunt in homine ac-
cipitur coniectura illa **Primo**
ex sāguine siue hūore. qd ex ta-
lib; passionatur faciliter hō a-
fficit. humore vicē quadru-
plici. sanguineo. melancolico.
coleico. et flegmatico. **Secundo**
ex sexu masculinitatis et feminei-
tatis. **Tercō** ex oculis capillis.
auribus. fatie. et alijs mēbris
patētibus. ppter quod ptholo-
meus dicit diuinare melius ex
stellis secundis et veri. **Stel-**
las secundas vocans figuras et
accidētia inuenta in rebus phi-
ficis. que a stellis superioribus
impōssa materie scimus. sed supe-
riores stelle aliquādo nihil im-
primūt. licet in eis non deficiat.
sed in materia inferioris indispo-
sita. **Tercō** notat qd nihil pre-
fatorum necessitat voluntatem.
vnde nullus diffinitie iudican-
dus est ex talibus malus esse.
nisi manifestū sit suū malū. licē
prefata aliquādo inclinent aut
signēt inclinacōnem affectus
Un̄ p tria potest quis contra
talia operari. **Primo** per hoc qd
mēbrum quod inspicitur. ē for-
te signū p accidēs infirmitatis
alicuius et non nature. **Secundo**

p liberū arbitriū quo ut phis
in. iij. ethicorū dicit. **Sum?** dñi
nostraz actōnū. **Tercō** p ha-
bitum virtutis vel osuetudinē.
vñ aistoteles refert discipulos
p pocratis eiusdē faciem optie
depictam obtulisse philemōi
optio phisonomo. qui iudica-
uit illud eē viri luxuriosi et de-
ceptoris p dōlū. quod cū indig-
nāter p pocrati retulissent. nū-
dit vere iudicauit. quia ad hęc
natuā inclinauit. **S; illd** qd
natura nō dedit. amor virtutū
et phie cōtulit. sc; cōtinētā. et fi-
dem. hęc de alb. **Certū** aut est
qd grā pl? valet qd oia antedi-
cta. vnde deuoti viri min⁹ alijs
sūt iudicādi. vñ artē pfatā ap-
probat salomō pū. xvij. In fa-
cie prudentis luget sapia. oculi
stultorū in fimb; terre **Et ecē.**
xix. **Ex visu** cognoscitur vir. et
ab occurfu faciei cognoscitur
sensatus. **Sed iudicia** vitas
vitare iubet. cū iudeis ait Joh.
vij. **Polite** iudicare scō; fatiē.
sed iustum iudicium iudicate.
¶ Questio. xliij. vtrū aliq̄ v²²
ra sciētia p artem notoriam po-
ssit acquiri. **Est** autem ars no-
toria. quedam obseruantia q̄
p ieiunia. abstinentias et oratio-
nes verbales cū inspectōe qua-
rundam figuraz seu caractēz
ac prolatione verborum igno-
torum et similiarum quis sciētā

adipisci molitur. **R.** thōs. 22.
 .q. x. c. vi. ar. i. q. ars notoria
 illicita et inefficax est. et ideo pe
 nitus repudianda et fugienda a
 xpiano. **Primum** probat. qz vti
 tur ignotis caracteibus et vr
 bis ut. q. xxvi. dictū ē. vñ super
 vacuis signis vtens. tacita de
 monum pacta hz. **Secundū**
 patz. qz nullus demō intellectū
 hōis illuminare pōt. quem ex ob
 stinacōe obtenebrare intēdit
 semp ut docet thō. i. pte. **Ac** qsi
 cō aut scie et sapiencie fit p illu
 minacōez. vnde ut aug9. dicit
 .x. li. de ci. dei. etiā teste prophē
 tio pho. demonū operacōibus
 et obseruacijs et purgacōibz
 aia nec diuinam. nec vrā scie
 tiam adipiscitur. **Tertū** patz
 ex aug9. li. ij. de doctrina xpia
 na. **Eadem** racōne sicut de sup
 sticōibz ceteris qz ibi improbat
 ¶ **Questio. xliij.** vtz saliato
 res peccent iudicantes in suis
 cōiecturis. **Sūt** enim saliato
 res ut dicit yfō. li. viii. et hō.
 sic dicti. qz dum eis mēbrozum
 quecumqz partes salierit. ali
 quid sibi exinde prosperum.
 seu triste significare p̄dicunt.
 Rñdet idē ibidem qz sic. **Idē**
 ex questioibus .xxiiij. et .xxvi.
 patz. vnde occludit ex supra di
 ctis oibus yfō. qz in hīs om
 nibus ars demonū ex quadaz
 pestifera societate hōim et ange

lorū malorū exorta est. vnde
 et cūcta vitanda sūt xpiano. et
 omni penitus execracōne repu
 dianda atqz damnanda hec
 yfō. ¶ **Questio. xlv.** vtz ne 99
 licitū sit dies. annos. obseruare
 aut menses. ad exeundū de do
 mo p itinera. ad induēdum no
 uas vestes. et ad faciendū simi
 lia. p habēda prosperitate. et vi
 tanda aduersitate. **Rñdet** tex
 tus. xxvi. q. vi. nō licet. et sequē
 tibz multis auctoitatibz sum
 morū pōtificum et aug9. qz nō.
 vnde ibi improbant obserua
 tores kalendaz ianuarij sub
 ritu paganorū vicz. ne aliqd
 pl9 noui fiat ppter annum no
 uum. ne mense cū epulis parē
 tur vel lāpadibus. ne p vicos
 et plateas chori ducatur. nec
 cauciones fiant. **Et** tales ana
 thema sūt qui faciūt. **Itē** in alio
 .c. dicitur. nō obseruetis dies
 qui dicuntur egyptiaci glō.
 quos egyptij inuenerūt. ut q
 aliqd opus in die tali incho
 ret. malum haberet exitū. **Tñ**
 ex antiq̄tate ecclesia sigt hos
 dies in kalēdarijs suis. **Ixc** ibi
 vnde aug9. in enchirion. et
 ibidē in decreto habetur. quis
 existimat qz magnū pccm sit
 dies obseruare. et menses. et an
 nos. et tēpora. sicut obseruant
 qui certis diebus. siue annis. si
 ue mensibus. volunt vel nolūt

inchoat aliqd eo qd fm varias
doctrinas hōim fausta vel infau
sta existimāt tempa nisi huius
mali magnitudines ex tōre apli
pēsarem? qui de talib; ait Nūc
cognouistis deū. ymo cogniti
estis a deo quō cōtinuimī iterū
ad infirma et egena elementa
quibus denuo seruire vultis.
dies obseruatis et mēses. et tem
pora. et ānos. Timeo vobis ne for
te sine causa laboraueri in vob
Tñ bñ. obfuarē quis pōt tpa
quādo luna ē incerta quota p
secādis lignis ut diuti⁹ duret
et min⁹ a vermibus rodantur.
Sic de pomoz colligēdis fru
ctib; et de similib; que ex natu
rali phia vel ex arte autētica. si
ne supsticōmibus seruari debēt
vel possunt. .:

Capitulū. xij.

a **N**ono prohibetur in co
lēdo vnū deū supbia q̄
quis renūit deo obedi
re. sicut hūilitate deū reueremī
debite. vbi primo vidēdū erit.
quid sit supbia. quō. differat
ab inani glōria. et q̄ detestabi
le vitū sit. Secūdo que sint ei⁹
spēs. Tercō quādo sit mōrle pec
catū. et de ei⁹ remedijs. Cū pri
mū nōndum scdm thō. 2. 2. q.
Clxij. et questionibus de malo
q̄stione de supbia. Qd supbia
est cōtemptus dei. vel supioris.
vel nolle obedire talū p̄ceptis

Et hoc est forle et principale.
Sed materiale est audax seu
p̄suptuosus appetitus et inor
dinatus pprie excellentie d̄z p̄
mo cōtemptus. **¶** Vbi nō q̄ b
tunc fm thō. 2. 2. q. clxxxvi. ar
ti. ix. aliq̄s cōmittit vel trāsgre
ditur aliquid ex cōtemptu. qñ
volūtas eius renūit subici or
dinacōm legis vel regule. et ex
hoc p̄cedit ad faciēdum oīra
legem vel regulā. Quādo autē
ecōtra p̄pter aliquā particula
rem causā. puta cōcupiscētiā.
vel irā. vel desiderū cuiuscūq;
alteri⁹ rei iducitur ad aliquid
faciēdū oīra statutā legis. vel
regule. nō peccat ex cōtemptu.
sed ex aliq̄ alia causa. etiā; et si
frequēter ex eadē causa vel alia
sili peccatū iteret. frequēcia tñ
dispositiōe inducit ad cōtemptū
Nam scd; bern. Cōtempt⁹ est
tumor supbie. d̄z cōsequenter
in descripcōe supbie. nolle obe
dire. quod declarat cōtemptū.
id est renūere obedire. Est enī
trāsgressiō p̄cepti. effect⁹ ex rei
or supbie. q̄ ē in oī mōrle pecca
to. S; cōtemptus p̄cepti. ē interi
or act⁹. et nō est i oī peccō mōr
li. qz quedā hūt ex ignorantia.
alia ex fragilitate. s; supbia ex
qdā malitia. d̄z vel supioris. qz
quēlib; dēmi⁹ supiorē arbitrari
ut postea dicit. d̄z appetit⁹ au
dax. qz supbia est in irascibili

de proprio bono presumptio que
 dam qua se erigit contra deum vel
 alios homines. eos vel eorum manda-
 ta parvipendendo. seu contemnen-
 do. dicitur inordinatus. quia si or-
 dinate quis appetit excellencias
 suas. non peccat. Nam rex
 frantie proferre potest divitias su-
 as. divitiis militis. Et confide-
 rare dona temporalia et spiritualia si-
 bi collata a deo. sed cum gratia
 actione in deum debet ea reduce-
 re. quod si se extollat de eis contra de-
 um. aut proximum. aut eorum manda-
 ta. inordinate tunc appetit. dicitur
 proprie excellentie. unde dicit
 alexander de halim summa quod cum
 superbia sit appetere excellentiam
 sui. Aliud est appetere excellen-
 tiam. et aliud appetere excellentiam
 ut propriam. appetere enim excellen-
 tiam cum sit naturale homini et ange-
 lo in quantum sunt facti ad dei yma-
 ginem non est peccatum. sed ap-
 petere excellentiam propriam ut pro-
 priam. semper est peccatum. Et fit multi-
 pliciter ut in sex tribus appare-
 bit quatuor. **¶** Ex quibus patet
Primo quod superbia duplici virtu-
 ti contrariatur directe humilitati
 quo ad formale in superbia. et quo
 ad materiale magnanimitati. quod
 virtus importat extensionem ani-
 mi ad magna et ardua in omni
 virtute. **Secundo** superbia dif-
 fert ab appetitu inanis glorie.
 seu ab inani gloria. Pro cuius

intellectu non secundum aureolum in ii.
 dist. xxi. q. ii. quod aliud est compla-
 cere et delectari in sui excellentia
 habita quod est vane glorie. et
 aliud est egerere se super alios quod
 est superbie. **Affectioes** enim
 appetitus sequuntur ordinem
 existimationes intellectus. **Sed**
 alia est existimatio in intellectu.
 existimare quantitatem sue ex-
 cellentie absolute. et aliud est
 existimare excellentiam suam com-
 parative ad alios secundum excessum.
 primo hęc secunda oritur ex pri-
 ma. **Primo** enim intellectus inor-
 dinatus existimat suas sufficien-
 tias esse magnas et supremi gra-
 dus. **Secundo** ex hac existima-
 tione oritur statim existimatio
 insufficientie aliorum. quod existimat
 excellentias aliorum parvas. **Et**
 hoc dupliciter. vel existimando
 sufficientias proprias magni gra-
 dus. vel sufficientias sibi equa-
 lium modicas. igitur in appetitu
 erunt correspondentes ultimas exi-
 stimationibus duabus. **Prima**
 quidem existimationem qua inor-
 dinate existimat excellentiam suam
 magni gradus absolute. sequi-
 tur in appetitu delectatio et com-
 placetia in propria. excellentia
 que est inanis gloria. sed secunda
 existimationem qua parvipendit
 aliorum bona. sequitur erectio. et
 talis erectio est superbia. **Et**

si erectio talis est respectu superiorum vel maior. tunc dicitur irreuerentia. et sequitur existimacionem que iudicat quod suas sufficientias magnas. et superiorum paruas. Respectu vero equalium dicitur profana erectio contemptus. qui sequitur existimacionem qua quis bona equalia aliorum reputat quasi nulla. Videtur igitur quod supbia qua dupliciter differt ab inanis gloria. quod superbia est in appetitu irascibili respectu alicuius arduum cum quodam contemptu aliquando ad a in illo qui non curat manifestacionem. Sed inanis gloria est in occupabili non semper de arduo. nec semper cum contemptu. a semper est appetitu manifestacionis. **D**ubitat quod sint radices supbie. Respondetur quod triplices. Prima est inordinatus amor sui. ex illo enim quis facilius retroquet inordinate in se excellentias veras vel falsas. Secunda est consideracio incauta bonorum suorum que cum omnia sint a deo principaliter aut totaliter. Si per gratiarum actionem non in deum diriguntur se erigit animus in supbiam. Tertia est negligentia considerandi deum et proximum. nam si sepe considerarem deum omnipotentissimum. sapientissimum. et optimum. a quo manant precepta. non faciliter nos contra eum erigerem. Similiter

si considerarem deum debite proximum. non facilius eum contenerem. si equalis est aut irreuerenter tractarem. si superior est. Considera igitur in proximo. quolibet quo ratio est aliquid tam parum quam aliquando magno prodesse possit. Item quod aliqua virtute occultata habet que caret. Item quod forte predestinatus est. a tu d am natus. ut in iuda et magdalena claruit improvide in multis. **D**ubitat. Cum supbire sit super regula a deo nobis tradita ire. que sint regule secundum que mensuram reddunt opera ne supbiam. Respondetur quod quatuor opposita quatuor speciebus supbie de quibus gre. dic. xliii. mora. Prima ut credamus firmiter omnia bona nostra que non sunt peccata a defecta a deo nobis data. Secunda ut si que meruimus deus principalissimum auctorem extitit sine quo nedum sumus aliquid sufficientes facere aut velle bonum. sed nec cogitare ut dicit apostolus. Tertia est agnoscere bona nostra que habemus a deo esse nihil alieni nobis ascribendo. Quarta amare proximum in nullo eum decipiendo. **Q**uintum malum sit supbia potest primo auctoritatibus. Est enim quasi rex vel regina aliorum vicorum. unde ps. Emundabor a delicto maximo. id est supbia sed et gloria. Item ecci. x. Initium omnis peccati supbia. qui tenuerit eam implebitur maledictis. Item thobie. iiii. supbia

nunq̄ in tuo sensu. aut in tuo
 verbo dñari permittas. in ip̄a
 enim inittū sup̄sit ois perdicō
Secūdo pt; exēplis. nam su
 pbia de sup̄mo angelo fecit
 pessimū demonē. ysa. xliij. quō
 cecidisti lucifer de celo qui ma
 ne oriebais. ecce de angelo fit
 demon. de nobilissima creatu
 ra pessima fit. et de celo eiecit i
 infernum. Item eua p̄ superbiā
 que voluit effici sciens ut deus.
 facta est insciēs quodāmodo
 ut pecus ps. hō cū i honore esset
 non intellexit. cōparatus est iu
 mētis insipientib; et similis fecus
 est illis. Item saul postq̄ hūi
 licatē in regnū per deū ducitur.
 supbiēs dicitur et postea sui et
 a demone possidetur. i. re. xv.
Ite nabuchodonosor dan. v.
 supbiēs depositus est de solio
 regni sui. et glōia eius ablata
 est et a filiis hōim eiecit. Item
 phariseus qui se dixit non eē
 ut ceteros. ut se sup̄ ceteros ex
 tolleret. non ē iustificatus. sed
 humilis publicanus luc. xvij.
Ite petrus qui pre ceteris pre
 sup̄sit dicens. et si omnes fuerit
 scandalizati in te ego non scāda
 lizabor math. xxvi. vilius cete
 ris lapsus est per ancillam per
 iurādo. et trina vice. **¶** Quo ad
 .ij. principale de spēbus super
 bie nōndū p̄ intellectu earun
 dem scdm thō. q. de malo ma

teia de supbia. q. iij. q̄ quedā
 se habēt ancedēter ad supbiā
 ut sūt ex quib; oritur faciliter
Alia sūt in quibus eēcialiter
 consistit supbia. alia aut sūt que
 osequūtur supbiam. et ab ipsa
 eliciūtur. Et quodlibet istorū ē
 multiplex. nam cū superbia sit
 inordinatus amor proprie ex
 cellētie. tot erūt ancedētia et cāe
 et origines. quot bona in quib;
 quis excellētiā inordina
 te appetere pōt. Sunt aut in
 genere triplicita bona. Primo
 infima q̄ dicuntur fortune. ut
 diuitie. delitie. dignitates offi
 tior. amici. et honores. Secū
 do bona nature quo ad corp;
 ut pulchritudo. fortitudo. sanī
 tas. et nobilitas. quo ad aiām
 intellectus perspicacitas natu
 ralis. sciētia acq̄sita. memorie
 tenacitas. Ad virtutes natuā
 lis habilitas seu virtus natuā
 lis. virtū acq̄sita. potestas to
 lerandi exercicia spūalia. et ar
 tes acquisite. Tercō bona gra
 tie ut fides. sp̄s. caritas et alia.
Cū igitur homo inordinate di
 ligat se qd̄ ē radix oim peccōrū.
 id ē cū non refert omnia bona
 in deum. p̄mo principaliter et
 finaliter put̄ ip̄mo p̄cepto
 dictū ē quodlibet prefatorū bo
 norū faciliter hō retorq̄t in se
 et se extollit vltra q̄ d; **¶** Essen
 tialiter vtro supbia scdm gre.

·xxiii· moꝝ. consistit in quatuor
 spēbꝫ quas declarat sactꝫ thō.
 vbi supra. nam scđm augꝫ. li.
 sententiaz prosperi. **S**upbia
 est inordinatus amor pprie ex
 cellētie. ut cum homo vult sibi
 aliquod bonū solū. ideo. quia
 hoc habēdo vel isto modo ha
 bēdo excellētiꝫ est qꝫ non ha
 bēdo. vel non sic habēdo. in isto
 aut capitulo solū de p̄mis dua
 bus spēbus dicitur. **P**rima igi
 tur spēcies supbie est. **C**ū bonū
 qđ sibi inest ab alio. a semetip
 so habere se existimat. **E**xcellē
 tiꝫ enim est qꝫ aliquod bonū
 inest alicui a se. qꝫ ab alio. **Q**uā
 do ergo homo ppter inordina
 tum amorem. pprie excellentie
 mouetur ad estimandū illud
 bonum quod habet ab alio se
 solū habere a se. **E**t vult etiam
 sic habere a seipso: tūc supbit
 prima spē cōtr̄ illud. i. cōtr̄. iiii.
Quid habes quod nō accepi
 sti. sup quo glō. augꝫ. **S**ciē
 dum neminē posse discerni ab
 illa per diuōis massa. nisi qꝫ hoc
 bonum habet qꝫ credat. qꝫ quic
 quid boni habet a gratia salua
 toris accepit. vnde phus in p̄
 mo de celo mūdo. **A**b hoc quidē
 ente scz deo. dependet celū et tō
 eius natū. et ab vno ente sin
 gulis cōmunicatū est esse et vi
 uere. nam quicquid habemꝫ
 a deo hēmus. aut immediate a

fua manu potētī nobꝫ pꝫrecta
 ut animā. intellectū. volūtateꝫ
 memoriā. fidem. et virtutes in
 fusas. aut mediātibus dei nun
 cijs qui sunt celū. elemēta. ho
 mines. bestie et alia tempōalia
 nobꝫ pꝫrecta. pꝫ illud math.
 ·vi· vbi dicitur qꝫ aues nō nēt
 nec serūt et tam pater celestis
 eas pascit. nō inquit ipse se pa
 scūt licet volent et querāt. **I**tem
 pꝫ experiētia. nam agricola qꝫ
 interdum ex vno āno bene co
 lit vineā minꝫ pꝫcipit qꝫ prece
 dēt anno qm̄ male coluerat vi
 neam. **C**ur. qꝫ labor humanus
 non sufficit. sed solis. et celoz in
 fluētia. acis tēperies et natura in
 que deus dñatur. nō hō. **S**
 dicis. **C**redo me omnia bona a
 deo habē. ergo careo p̄ma spē
 supbie. **R**ndet wilh. in sūma
 vicōrum qꝫ etiā ideo dicitur de
 superbo qꝫ ipse credit bona sua
 habere a se quia scilicet facit ac
 si crederet. **S**icut in simili ali
 quis dicitur non credē cristū
 filiū dei. qui nec illius terretur
 cōminacōibꝫ. nec attrahitur
 promissiōibꝫ. nec p̄ceptis ob
 tēperat. nec consilijs ac quiescat
 ut dicit bern. **S**ūt autem tria
 q̄ntum ad hoc qꝫ dicitur supbꝫ
 facere qꝫ si crederet bō sua a se
 hēre et non a deo. **P**rio si gloria
 tur i corde suo de boīs suis pū
 se. ppter qđ aplus dic. vbi sup.

quod habes quod non accepisti si
aut accepisti quare gloriais
quasi non accepis. **S**ecundo
quod tui ad hoc quod aliquis de bonis
suis se iactat. ut illud iob. xxi.
si osculatus sum manum meam.
in manu operacione. in osculo ve
ro intelligitur laudacio. unde
osculum manus est laudacio proprie
operacionis. **T**ercio quod de bonis
suis deo gratias non agit. idem in
genus dicitur vulgaiter non ag
noscere beneficium. unde gre
non est dignus dādis. qui non
agit gratias de datis. **S**e
cunda species supbie est cum quis bo
num quod habet ab alio de gratia
cognoscit et fatetur se ab alio
habere. sed putat sibi hoc debi
tum fuisse et pro meritis recepisse
Excellentem enim est aliquid ha
bere ab alio ex meritis suis. quod
mere de gratia. **C**um ergo homo pro
amorem proprie excellentie mo
uetur ad estimandum illud bo
num quod ab alio habet de gratia
habere se ab eo meritis propriis
ut si famulum habes suo labore
vix merentem calceos quod datis
sibi tunica et caligis et calcibus.
putat; hoc se bene meruisse. hoc
est supbire contra deum vel hominem
Scire autem debes quod quicquid
habes. a deo habes. i. cor. xii.
deus operatur omnia in omnibus.
primo deus in omni actione nostra
principaliter occurrat. **S**i dicitis.

diuitias et scientiam studio et la
bore proprio acquisiui. quomodo ergo a
deo habeo. Runtur quod deus tibi ma
nus contulit pedes et intellectus
tui industria. **E**t hoc est
primum quod habes sed a deo. hoc
autem omnia velut pena mortua ma
nu scriptoris non recte nihil fe
cissent ad tuam scientiam. aut ad
diuitias tuas. nisi sum? artifex
esse et intelligere tibi dedisset et
conseruassit. et hoc sunt principa
lissima et sine nostra industria
et immediate a deo. unde luce
xvii. **C**um omnia feceritis quod pre
cepta sunt vobis dicite. serui i
vtilis sumus. quod debuimus? face
re fecimus. et merito inutiles. quod
nihil deo proficimus sed nobis
ex sua bonitate. merito quod face
re debuimus? quod dei vultissime
serui sumus? creacione ratione cum?
omnia nostra sibi debemus. plus
si possibile esset tenemur ex con
uacione. amplius ex redempcionem
et. dicit etiam alexander de halis
in summa. credere se habere bonum
pro meritis in quantum credit se quod
esse causam principalem meri
torum illorum deum vno secunda
ria. est peccatum et supbia. **S**imili
ter cum se credit habere bonum
a deo pro meritis in quantum se po
nit causam secundariam tanquam ex me
rito odigni illud tribuentem
est secunda species. **C**redere autem
se habere aliquid bonum pro meritis

ponēdo deū causam principālē non est peccatū. vnde supbus secūda specie appetit excellētiā ppriam ut ppriam inq̄tum pōnit se causam principalem. deū vero secūdariam hoc ille. Cōtr̄ ista quidam putāt meita sua tam magna ut merito deus p̄ eis debeat eis dare vitā eternā. preseruare a tribulacōibus et a filiis. Quod si non facit deus. murmurāt supbe. **A**d illam sp̄m et ad p̄mam etiā. re ducitur ingritudinis vitium sed; thō. Quia ingratus est. q̄ sibi attribuit qd̄ ab alio hab; Cōtra hāc sp̄ciem peccās. multipliciter errat. Primo. q̄ liberalissimū largitorem deum putat venditorem. dum credit emere meitis a deo. qui non ē estimator meriti. id est opus non est de se merito rū. s; a dei misericordia. Secūdo talis putat solue qd̄ impossibile est sibi solue. q̄ alias omnia tenemus deo ut pretactum est. Tercio quia ea que ī oculis nostris inter s̄ putātur meita. sūt de meita. vñ iob. iij. Ecce qui seruiūt ei nō sūt stabiles. et ī āgelis suis r̄perit prauitatem. q̄to magis hī qui habitāt domos luteas. q̄ terrenū habēt fūdamentum. cōsumuntur velut a tineis p̄ saie. lxiiij. Facti sum; ut immundi omnes nos. quasi p̄nus mē

struate vniūse iustitie nostre.

Capitulū. xiiij. de eodē

Quia igitur superbia multis rebus se immiscet. idō hic tria sūt videnda. Primo de duabus vltis superbie sp̄ibus in capitulo p̄cedenti enumeratis. et quib; rebus se immiscet. Secūdo quādo sit peccatum mortale. Tercio que sunt remedia contr̄ eādem. **Q**uātu igitur ad primū notandum q̄ tertia sp̄ies est Cum iactat se quis de bono quod non habet. Excellētiā enim ē habere in se aliquod bonū q̄ non habere illud. Et quāto bonum est mai; t̄nto est excellentius et t̄nto maiorem excellentiā habens p̄ hoc cōsequitur. Cū igitur quis ex appetitu pprie excellēcie mouetur ad attribuēdum sibi aliqd̄ bonū quod nō hab; aut mai; bonū q̄ habet tūc est tertia sp̄ies. **E**xempli gracia. cū homo pp̄ter appetitum pprie excellēcie estimat se sapiētes; pulchrum. iustū. fortem et sic de alijs bonis nature aut gratie. aut etiā estimat se magis sapiētes; aut doctū iustum fortem et in p̄nominatis q̄ sit. aut dicit se sapiētē doctum fortem iustū et similia aut magis q̄ sit ita lib; dictis

aut etiā si talia alio mō q̄ per
 verba ostendat ut in p̄ciosita
 te vestiu. ampla familia. vel q̄
 cum q̄ exteioi alia habitudie
 b est in tertia sp̄e sup̄bie. ¶ Ad
 idē pertinet cū quis negat ali
 quod vitū q̄ in se est p̄ hoc
 ei attribuit sibi virtutē oppo
 sitam. vel attribuit sibi bonū
 inno cētie q̄ non habet. vnde
 aug⁹. iiii. de ci. dei dicit q̄ excu
 sare se de p̄ccō cōmissō ad sup
 biā p̄tin. ⁊ dixi nōnter q̄n ex
 amore p̄prie excellentie moue
 tur ad se sic iactādū. si enī ex
 aliqua alia causa moueretur
 ut ex vanitate quadā vel delcā
 cione sola. quam h̄ in mentie
 do. vel propter lucrū tūc non
 reduceretur ad supbiā sed ad
 aliq̄s aliud vitū. Et lic; iactā
 tia opponatur vitati. tñ p̄prie
 racōne cause ex qua frequēter
 procedit ponitur hic sp̄s sup
 bie. vnde dicit thō. q. de malo
 vbi sup̄ Et alexāder de halis in
 sūma lic; in iactantia sit falsa
 v̄cis significacō. q̄ tñ eius in
 tencō principalis nō est ut fal
 lat s; ut excellat. dicitur species
 sup̄bie ⁊ non mēdacij. Iactā
 tia ponitur species sup̄bie nō
 q̄tum ad ip̄m exteriorē actū
 qui osequēter se hab; ad sup̄
 biam. sed q̄tum ad interiorē
 affectum. Ex quo talis actus
 exteioz procedit dū sc; homo

presumit de seipō ac si h̄ret q̄s
 non h̄; Et i talem excellentia;
 animus eius tēdit que sibi nō
 opetit nisi habet; que nō hab;
 Et in summa dic q̄ iactātia p̄
 cedit ex sup̄bia sicut ex causa
 interioris motū ⁊ impellēte. ex
 hoc enī q̄ aliquis interiz per
 arrogantiā sup̄ seip̄m eleua
 tur seq̄tur plerūq; q̄ exteriū
 maiora de se iactet. licet q̄nq;
 nō ex arrogācia sed ex quadā
 vanitate aliquis ad iactantiā
 procedat ⁊ in hoc delectetur
 q̄ est talis sc̄dm hitū. ⁊ ideo
 arrogācia p̄ quā aliquis sup̄
 seip̄m extollitur est sp̄s sup̄
 bie. non tñ idē iactācie sed ut
 frequēcius eius causa ideo po
 nit gre. specie tertiam. Tēdit
 aut iactatoz plerumq; ad hoc
 q̄ gloriā osequatur p̄ suam ia
 ctāciam. ⁊ ideo sc̄dm gre. ex in
 ani gloria oritur sc̄dm racōez
 finis. de hac mateia vide infra
 p̄cepto. viii. c. ij. ¶ Quarta spe
 cies est sc̄dm gre. cū quis de
 spectis alijs singulariter vult
 videri. excellēcius enī est q̄
 q̄s habeat aliquod bonum q̄s
 ali; non habet. aut perfectius
 illud habeat q̄ ali;. Cū igitur
 inordinatus amor p̄prie excel
 lētie facit q̄ q̄s despectis alijs
 vult solus videri habere q̄s
 non habet tūc est quarta sp̄s
 vr̄um est q̄ illud videri plus

c
 2. h̄
 iustit

perriet ad inanē gloriā cui?
 causa est superbia. vnde dicit
 thō. vbi supra. q. de malo. **D**ec
 catum supbie qnq; magis euī
 denci? apparet p aliqua pcedē
 tia ⁊ subsequētia q̄ per illō in
 quo essentialit̄ consistit. ideo bea
 tus greg. spēs supbie affliguit
 fm aliq̄s act? antecedētes vel
 consequētes cū tamen omnes
 spēs superbie in quadā p̄sumpti
 one animi essentialit̄ consistāt
 velle em̄ singularit̄. videri con
 sequenter ad supbiam pertinet
Essentialit̄ aut̄ quāta spēs su
 perbie in hoc consistit q̄ homo p̄
 sumit de se ac si omnes singula
 riter excelleret. **A**d huiusmōi
 em̄ excellentiam animo ei? affi
 citur hoc ibi. **S**upbia enim. in
 ordinate p̄p̄riā excellentiam ap
 petit si inanis glōia appetit ex
 cellēcie inordinate manifestaco
 nem. **A**d hāc spēs reducitur cū
 quis aliquod bonū habet in se
 quod alij nō habēt. **A**ut etiam
 excellēciā possidet q̄ alij ⁊ sibi
 in hoc complacet inordinate in
 q̄ntum p hoc supra alios ē ⁊
 eis excellēciōz vel cū quis nō
 habet sed appetit habere aliq̄
 bonū inanis ut p hoc sup alios
 fit ⁊ eis excellēciōz ⁊ p hoc se
 estimat alijs simplicit̄ melio
 rē ⁊ sic vult eis p̄ferri. nec vult
 eis in alijs subesse vbi deberet
 tūc est in illa q̄ta spēs supbie

Exēpli grā. **S**i quis habet ma
 iorem sciētiam alijs ⁊ in hoc cō
 placet. aut appetit habē mag
 nam ppter hoc ut p eam super
 alios sit ⁊ eis excellētiōz ē q̄
 ta spēs. **S**i aut̄ cognosceret se
 eam habere de munere dei ⁊ cō
 placet in ip̄a ideo ut meli? no
 scāt quid bonū ⁊ quid malum
 sit ad se ⁊ alios regēdū ad dei
 laudem tūc est virtus. **S**ed
 si ppter huiusmōi sciētiam esti
 mat se nō sciētib; meliōz. itēz
 est in ista q̄ta spēs. qz si ipse ex
 cellit in sciētia ⁊ in ista est sup
 rior. in alio deberet putare ali
 qua bona que ignoraret racōe
 quorū alter ē multo meliōz. ⁊
 sicut dictum est de sciētia ita de
 q̄cumq; alia v̄tute. pmo de di
 uitijs ⁊ robōe corporali ⁊ de a
 lijs quibuscūq; bonis corporali
 bus ⁊ spūalib;. **A**d hāc spe
 tiem pertinet quādo quis p̄e
 sumptuose tendit in aliquid qd
 est sup se et supra suam digni
 tatem ut si quis non esset suffi
 tiens ad regēdum ciuitatē qui
 ex amore p̄p̄rie excellentie mo
 ueretur ad appetēdū fieri magr
 ciuiū aut filē aut insufficiēs ad
 curā aiāz. att̄n ad talē statum
 appetitu tenderet aut se ingere
 ret. **E**t hoc ppter inordinatum
 amorē p̄p̄rie excellēcie quo vel
 let alijs p̄ferri in statu ep̄ali vel
 in hmōi alijs esset quarta spēs

Et nūc dicta sint de hijs in quibus essentialiter supbia consistit et de interiori supbia. ad hanc etiam spem pertinere videtur iudicium temerarium de malitia proximi. Vbi notandum quod triplex est iudicium. vnum perfectum de quo. i. corinth. ii. spiritualis omnia iudicat. aliud est iudicium auctoritatis de quo sap. i. diligite iusticiam qui iudicatis orbem. Tertium est iudicium suspicionis de quo secundum thomam. 2. 2. q. 17. tria sunt notanda. Primo an iudicium ex suspicionem procedens sit illicitum. vbi sciendum quod si iudicium tulerit. Suspicio importat opinionem mali quando ex leuibus indicibus procedit Et contingit ex tribus. vno quidem modo ex hoc quod aliquis in seipso malus est et ex hoc ipso quasi conscius sue malicie facilius malum de alijs opinatur sed; illud eccles. x. i. via stultus ambulans cum ipse sit insipientes omnes stultos estimat. Alio modo prouenit ex hoc quod aliquis male afficitur ad alterum. Cum enim aliquis contemnit vel odit aliquem. aut irascitur vel iniurietur ei ex leuibus signis opinatur mala de ipso quod vnusquisque facilius credit quod appetit. Tertio modo prouenit ex longa experientia. vnde philosophus dicit. ii. rethorice quod senes sunt maxime suspiciosi quia multotiens

experi sunt aliorum defectus. prime autem due suspicionis cause manifeste pertinent ad peruersitatem affectus. Tertia vero causa diminuit rationem suspicionis. et ideo suspicio vitium quoddam importat. et quanto magis procedit suspicio tanto magis est viciosa huiusmodi. Secundo notandum secundum eundem quod triplex est gradus suspicionis. Primus ut homo ex leuibus indicibus de bonitate alicuius dubitare incipiat et hoc est vixiale et leue peccatum. pertinet enim ad temptationem humanam sine qua ista vita non ducitur ut habetur in gloria. super illud. i. corinth. iiii. nolite ante tempus iudicare. Addit hic Cæcilius parisiensis. Iudicare propria estimatione alium ex aptis signis exterioribus que non pertinent bene fieri non est ex se mortaliter licet; quoniam quod sit curiositas vixialis quando quod mortaliter dicitur habet ab alijs melioribus a debitis nimis impeditur. aut dum per hoc in supbiam erigitur. Secundus gradus dicitur thomam. est cum aliquis pro certo malitiam alterius existimat ex leuibus indicibus et signis et hoc si sit de aliquo generum est peccatum mortaliter in quantum non est sine contemptu proximi. Quod enim aliquis malam opinionem habet de aliquo sine causa sufficienti existo indebite contemnit ipsum et ideo iniuriatur ei. vnde gloria.

ibi dicit **E**t si ergo suspiciones vitare non possumus quia homines sumus iudicia tamen id est diffinitas firmasque sententias continere debemus. **C**ancellarius etiam dicit iudicare alterum leui suspicionem secundum presumptiones exteriorum proferri vehementes non ex se mortale est secus si firma assertio interiori vel exteriori illud fieret in magnam proximi dedecus et malum nullus etiam in vita iudicandus est tanquam dignus inferno quam spullanctus operatur subito. facta igitur a nobis non persona sunt iudicanda. zelotipia etiam que est vehemens amor suspicosis non satis fidens de re amata et alie suspensiones malivole ut dum quis semper putat irrideri a falli ut quidam melancholici et quidam ex religiosis facilliter cadunt si non deprecantur sed si addatur consensus liber sunt ut plurimum mortalia delicta aut mortuum delictorum vehementes causa. **T**ertius gradus est ut dicit thomas. **C**um aliquis iudex ex suspitione procedit ad aliquem condemnandum et hoc directe ad iniustitiam pertinet. unde est peccatum mortale. **T**ercio notandum secundum eundem quod dubia sunt in meliorem partem interpretanda ut dicit glossa super illo romano. **Q**ui non manducat manducate non iudicet. **C**uius ratio est. quia

ex hoc ipso quod aliquis habet malam opinionem de alio absque sufficienti causa iniuriatur ei et contemnit ipsum. nullus autem debet alteri contemnere vel quodcumque nocuum inferre absque causa cogente. **E**t ideo ubi non apparet manifesta iudicia de malicia alicuius debemus eum ut bonum habere in meliorem partem interpretando quod dubium est. **S**ed dices cum homo debet diligere proximum sicut seipsum sed cum seipsum homo debet dubia interpretari in peiorem partem sed illud iob. ix. **V**erebar omnia opera mea ergo videtur quod ea que sunt dubia cum proximis sint in peiorem partem interpretanda. **R**espondeo. interpretari aliquid in meliorem partem vel deteriorem contingit dupliciter. uno modo per quamdam suspensionem. et sic cum debemus aliquibus malis adhibere remedium siue nostris siue aliis expedit ad hoc ut securius remedium apponatur quod supponatur id quod deterius est. quia remedium quod est efficax contra maius malum multo magis est efficax contra minus malum. alio modo interpretamur aliquid in bonum vel malum diffiniendo siue determinando. **E**t sic in rerum iudicio debet aliquis nisi ad hoc ut interpretetur unumquodque secundum quod est. **I**n iudicio autem personarum

ut interpretetur in melius sic dictum est hoc thō. ¶ Nunc videndum est de consequentiis superbia interiorē que a vulgo vocatur superbia. Vbi sciendum quod superbia imperat et inuoluit se multis operibus exterioribus et in genere quatuor modis. Primo corpori. ibi sunt superbia crinū. oculorum excellentia. ceruix erecta. labia magloqua. gressus pomposus et brachia minantia. Secundo in ornatu corporis omittitur superbia. preciositate. mollietate. exneitate. multitudinem. amplitudinem vel strictitudinem. Et hec omnia committi possunt in peplis capucis tunicis palliis suffocatis camisiis cingulis caligis et in caltiamentis. Tertio in comuiuijs per inuitationem diuitum multorum et pauperum paucorum. in multitudie ferculorum et in preciositate cibariorum. Et secundum verbum. prope. laute. nimis ardenter. studiose. Quarto in equis et curribus per multitudinem equorum per ornatum eorum aut curruum per nimis eorum frequentem usum. pro deo enim et pro peccatis debentur aliquando perditare christi exemplo et virginis marie. Quinto in uerbis aut in cantu in quibus multi superbiunt frequentando suauiter uiciferando et notas frangendo. nec solum exteriora ueruetiam simpliciter

omnia bona super enumeata hominibus superbia potest destruere unde beatus augustinus in regula. alia quippe iniquitas in malis operibus exercetur ut fiat. Superbia uero etiam bonis operibus inhiabitur ut pereant. potest enim quis de uirtutibus primo de humilitate uelutium et in filiabus se exaltare. ¶ Nonandum autem quod superbia multis nocet. Primo quodammodo deo cuius templum exiit Templum inquit apostolus dei. i. corinthios. in. factum est quod estis uoluntate. hoc superbia deuastat. Secundo nocet sanctis quod in festiuitatibus eorum plus solent multi in superbia uelutium criminum et serozum offendere quam in diebus ferialibus. Tertio nocet angelis in custodia nostra deputatis qui gaudium haberent super uno peccatore per humile penitentiam redeunte quo priuatur cum in superbia excedimus. unde etiam. i. corinthios. xi. dicitur mulier dicitur hanc uelamen super caput suum propter angelos scilicet ne offendat eos. unde de gloria. ubi angelici spiritus a deo credendi sunt maxime cum diuinis misterijs uel obsequijs mancipamur id est cum ecclesiam ingressi uel lectionibus sacris aure accomodamus uel orationibus incubimus uel missarum solemnia celebramus uel psalmodie operamur. Quarto nocet alteri contumeliam

f

Superbia
multis
nocet

interdū cū mulieri supbe vir p
phas et nephas expēlas lucē
tur. 7 ecōuerso mulier viro as
sentit. Quinto nocet ipi supbiē
ti. Supbis enim deus resistit
iaco. iiii. Sexto nocet alijs ho
minibz quibus datur scād alū
7 occasio filia faciēdi. Septi
mo aiabus in purgatorio. nā
cū expense in appatu supbe cres
cunt telemosine pauperibz hic
et in purgatorio decrescunt.

¶ Quo ad. iij. principale. qn
supbia sit peccatū morle nōt
thō. vbi supra q supbia scdm
suum gen9 est peccatum mor
le. Accidit tñ q aliqui motus
supbie ppter sui impfctōnem
sunt solum venialia peccata ut
qui pueniūt racōnis iudicium
aut sūt pter eius cōsensum. dic
autē de malicia supbie beatus
greg. q euidentissimum signū
reprobōz est supbia. Et criso.
sup math. Nihil nos ita a dei
clemēcia alienos facit 7 gehē
ne tradit igni ut supbie tirā?
Que aut sit differentia in gūi
tate quatuoz spērū superbie
ostenditur scdm alexandz de
hal. in suma. Prima est de se g
uissima. quia ibi maior deo fit
inūria. Secūda est min9 gra
uis. quia minor fit deo inūria
aliquid enim a dō se quis rece
pisse fatetur. Tercia ē de se mi
nus grauis q secūda. vrū qn

supbia vel aliud quodcūqz vi
tū sit morle vel non mensuran
dū est penes quatuoz regulas
de hoc datas in exposicōne secū
da 7 tertia primi pcepti de di
lectōe dei sup oia. **¶** Vnde p m b
tellectu talū sit hoc alia rēgula
filiis quasi pme 7 sit quinta in
ordīne. alie enim capitulo. v.
sunt posite quādo aliquid com
mittitur nōbilitē cōtra dilecō
nem proximi tunc est morle
quādo non tunc est veniale.
Quādo autem sit aliquid con
tra dilectōem proximi potest
attendī penes ista pcepta le
gis nature. Quod tibi non vis
fieri. alteri ne feceris. Et quod
tibi vis racōnabilitē 7 ex debi
to fieri alteri hoc idem facias. 7
potest eciam attendī penes scā
dalum actiuum quod ego in fe
ro proximo meo malo exēplo.
Sed in quāto oporteat aliqd
esse cōtra dilectōnem proximi
vel quātum sit illud scād alū
ad hoc q sit morle non ē deter
minatū p se. qz in modico fa
cere cōtra proximū nō est mor
le. aut in paruo eum scandaliza
re vnde attē dat quilibet penes
seipm quid sibi vellet v l non
vellet fieri et p quod factū ser
uaretur int se a primū aicitia
vel nō scdm hoc iudicet aliqd
mortale vel veniale. **¶** Est igitur i
tur superbia peccatum morle

per primā regulā sup̄ capitulo
quinto positā dum quis se miti
tur s̄biectōm̄ diuine s̄trabe
re sic q̄ totā vitā suā; a actus
suos ad hūanā laudē a gloriā
mūdānā ordīnat ⁊ i hīs finē
ylām cōstituit. ⁊ hoc quo ad
manē gloriā q̄ ex sup̄bia p̄ce
dit. xl q̄n̄ habet nolle obedi
re dei mādatis xl deo seu cōtē
m̄t ut in descripcōe sup̄bie pa
tuit. **S**iliter est sup̄bia p̄cc̄m
mōrle penes quīntā regulam
Cū quis proximos p̄ sua sup̄
bia perficienda grauat. sic fa
tiunt nobiles p̄ fastu suo pau
peres excoziātes. ⁊ viri p̄ cōrtu
mulier̄ proxios dānificantes
Est etiam sup̄bia p̄cc̄m mōrle
per quīntā regulam cū q̄s per
sup̄biam nō curat scādalizare
alios. sic mulieres quedā alie
nos viros ad lapsū puocāt
⁊ ideo se ornantes ⁊ occasioez
dantes lapsui mētis. **E**st etiā
mōrle p̄ tertiam regulam. **C**ū
q̄s p̄pter sup̄biam transgredi
tur p̄ceptū ecclesie. **S**ic s̄m
quosdam doctores: milites ex
ercētes torneamēta per ecclesi
am phibita. **S**ūt aut̄ rime
dia plura ostra sup̄biā a manē
gloriā. **P**rimū cōsideracō mag
nitudinis diuinaz perfectio
num ostra quem deū xl eius or
dimaciōem quis sup̄bit. **C**ōn
q̄ dicitur Job. xv. q̄d tūmet

cōndem spūs tuus. **A**d huius
mōi intuitū a dei locutionem
abraham se cinerē gen. xvij.
a moyses impedcōis ligue p̄
fitebatur hūiliter exo. iij. **S**e
cūndum est cōsideratio hūilita
tis xp̄i a scōz. vñ phil. ij. xp̄s
factus est obediens vsq; ad
mortem mortem autem crucis
math. xi. discite a me q̄ m̄tis
sum ⁊ humilis corde. **T**ertū ē
cōsideracō sui in p̄fectionib; q̄s
habemus. nā corpus a eius p̄
fectioez. aiā ⁊ eius perfectio
nem a solo deo p̄cipaliter ac
cepimus p̄ quibus tūto plus
grati esse debemus q̄nto excel
lētiora dona r̄cepim; alias am
plius p̄uēremur. facilius etiā
perdere possum; oīa bona n̄ra
q̄ ysa. xl. omnis caro fenum ⁊
oīs gloria eius sicut flos agri
Quartū est cōsideracō p̄p̄iarū
imp̄fectionum cōmūm̄ omni
bus. nā corp; de vilissima ma
teria cōceptum ē ⁊ in vermib;
finaliter putresc; defunctū. me
dio vero tēpore super omnia
animātia in naribus. auribus
oculis ore a alibi emittit imū
ditias p̄ter ea que latēt itr̄inse
co scō; illd̄ michx. vi. hūiliacō
tua in medio tui est. **A**ia autē
ebet intellectu. curua ē affectu
labilis mēoria. prona ad lapsū
sum. ⁊ tarda ad resurgēdum
vnde Jere. xviij. prauum est cor

hoīs a inscrūtabile a q̄s cog
noscet illud. Quātum est cōfide
racō impfectōnum moralium.
nam nescim⁹ licet sperare possu
mus an aliquod opus merito
riū fecerimus cūctis dieb⁹ vite
nostre. Tū quia sepe vitia vir
tutis palliū induunt. tū q̄ ob
missio vni⁹ circūstantie debite
totum opus vitiat a pauci ibi
diligentiam adhibēt. tū quia
supbia xl inanis gloria sepe
totū op⁹ vitiat. vñ p̄sa. lxxij.
Sicut pannus menstruate
vniūse iustitie nostre. Et iob.
ix. Verebar omnia opera mea
sciens q̄ nō parcis delinquenti
Et gre. v. mor. Sepe iustitia
nostri ad examen diuine iusti
tie deducta iniustitia est. a sor
det in cōspectu districti iudicis
quod in oculis fulget operātis
Sextū est cohabitatio humi
liū in corpore a opere. Sicut
enim ille qui omumicat super
bo induet superbiam eccl̄. xij.
Sic qui omumicauerit hūili
duet humilitatē. vñ o do ep̄us
parisiē. in mēsa semp ante se
posuit despectōres paupes a a
latere alios. Requistus autē
quomodo posset hoc tolerare.
R̄ndit q̄ quidā nobilis miles
cum docuerat iob. v. scilic⁹ visi
tās spē tuā non peccab. Sep
timū ē a forte optīm cōsideracō
priorū peccatorū que quilib⁹

meli⁹ scit q̄ alter vl scire deb⁹
Si ei peccasti semel mōlter
deū a omnē creaturam sibi ser
uētē offendisti. ideo scd⁹ dei
iusticiam panis te suffocare de
beret. a aqua sbmergere. ignis
icinerare. aer inficere. bestie de
uorare a ita de filib⁹ intelligē
dum est scdm hug. Quia scd⁹
aug⁹. pccōr non est dignus
pane quo vscit. q̄d igr de te
qui forte cētes peccasti mōlter.
Cōsiderem⁹ igitur in alijs
bona nō mala. in nob v̄ro fre
quent⁹ nostra mala. .

Capitulū. xiiij.

DEcimo prohibetur p̄ a
mo precepto inanis
gloria prout est pec
catū mōrle quo p̄riū dei vic⁹
regis seculorū a immortalis
honor a gloria. i. tibi. i. tollitur
quodam o do Et rō. i. Qui cum
cognouissent deum. non sicut
deum glorificauerūt a obscu
rum est insipiens cor eorum de
hoc vidēdum est primo quan
te p̄uitatis sit hoc vicū a peri
culi. Secundo que a quotu
plex sit inanis gloria. Tercio
quādo sit peccatum mōrle vl
non. Q̄ntum ad p̄mū notā b
dū fm thō. 2. 2. q. xxxi. Qd̄ in
anis gloria differt a supbia. nā
supbia non est inanis gloria

nec appetitio eius sed supbia est causa appetitōis iamis glorie. vñ supbia facit appetere inordinate p̄pria excellētiam. et ex isto facili mouet hō ad appetendum manifestacionē eiusdem excellētie. et illa est appetitio inanis glorie. Et occurrere ibi p̄nt quatuor. nā vane gloriosus putat i se eē aliquid excellentia certa dignū qualiter tñ non est. appetit ut alij hoc cognoscāt et manifestum fiat vult ut hoc alij approbent laudent et honozēt et in tali laude vel approbacione delectat. **S**ecundo nōndum scdm eūdem q̄ inanis gloria licet nō sit semp peccm mōrle. est tñ valde periculōsū peccm triplici de causa. **P**rimo qz nulli p̄sone p̄c̄t iuuenes impuḡt ut ptz in vitali patrū de pueis. vno in duodecimo anno. alio in. xv. serpētem ille se ad mōsteriū portatibus quos abbas flagellauit: cur non discerēt mites et huiles eē corde. **S**enes excecatur ut patz in solitaio p̄dicante et missam cātātē cathecumis. cū nulli adesset nisi pater obseruās. **N**obiles proicit ut ptz in ezechia rege qui vnica oratiōe obtinuit percussionē cētum octuaginta quinqz milium hoim. alia oratiōe. xv. ānos adiectos vite. **E**t regressum sol facietem. xxxij. ho-

ras die. qui tamē tādē eleuatus nisi p̄itenciam egissz deo valde displicuissz ut dic. **C**assiodorus. viij. principalibz vicijs. Et originaliter ponitur. iij. regum. .xx. et ysa. xxxvij. et xxxix. Rurales inflat ut ptz i fratre matam vestibus alligāte ut eēnt lōgiores. **C**ui demon ait. o mōch si maiora valeres maiora faceres. **F**eminas etiā sanctas inficere nititur ut ptz de sacta melaiarōna vidua. ecc. libras argēti sancto bantone presentante. cui cū pater nihil grāde responderz. mulier ait pater. ecc. libre sunt. sūt p̄r. si deo dedisti scit quātū. si mihi mercedem pdidisti i celo. **V**iros sactos decipit ut ptz de sacto eleuteio abbate de quo refert gre. iij. dyalogoz. q̄ cū puer a demone nocte vxatū ad mōsteriū suum detulissz et ibi puero exn̄te illeso p̄r dicerz. ecce fratres quō demon moialibz illis illudit. statim puer obfidetur iterato. et p̄r eleuteri? ploras imperat ut nēo cibū gustz nisi puer sanetur. **Q**uōd cū fletu factū ē demō abcessit et pater deinceps humilior fuit. **S**ecundo qz hoc vitii oibus opibus se inflectit malis quidē in hys q̄ gloriatur cū male fecerit et exultat in rebz pessimis p̄. ij. **H**ois etiā ut oracōi p̄dicacōi

lectōi. correctōi. cātui. taciturnitati vestimētis hūilib; rligioso incessui dīnis officijs a fili b; infidiat opib; ut p̄reat qđ aliavita non fatiūt vñ aug9. i regula. **S**upbia etiā hīs opibus infidiatur. ideo sc̄i p̄res ut cassian9 refert: hoc vitū assilauerit cepe vbi vna s̄blata pellicula otinue decorticāda alia restat. Itē assilatur scopulo maū ad quē illisa nauis referta oī b; hīs statū mergitur. Itē hūi gre. latroni q̄ thesaurū in viā recipit oñsu. Itē hūi cris. Arbū iuxta viā plātate cui9 poma raro maturescūt. Itē v̄to v̄rēti q̄ fructū tenez statū destruit. **E**xemplū in vita sp̄m vbi frat ut putabatur deuot9 onagros in solitudine v̄duūt ut onea portarent. qđ cū anthonio fr̄es retulissent ait. Itē inq̄t ē v̄lut nauis plēa dūnicis piculo exposita maris post pauca aut tpa flēte anthoio q̄hitū est qđ fler; **S**e. lapsū inq̄t illi9 de q̄ in dixistis ite et videte in matta eū flentē iuert et repierit et q̄nto die defūct9 ē. **T**ercō est hoc vicū detestabile qz in oī loco hōiez reperit eē. in solitudine. vñ de beato appolonio cū xv. ānoz existēs heremū intrar; et ibi p. xxx. annos māniss; v̄tus ē ab āgelo ut exiret et p̄ verba sua egypti os oūteret plures. ait. **A**ufer a

me queso spiritū inanis glorie. cui angelus. subter pedes proiecit q̄c quid circa ceruicē tuā re peis quo facto dyabolū proiecit clamātē et sic prio liber effectus est. Itē de alio patre qui cū obsessos liberaret impugnatu ab hoc vicō obtinuit obli deri et tandem fratrum oracōe sanatus liberatus est a demōe et ab inani gloria. ymo hoc vitium victum acri9 insurgit. **E**t p̄mū est in vite facte inchoacōne et vltimū in victoria. quod nec cristū dimisit qui eum impugnaret et in pinaculo cum eo demon ascēdit. **S**ūt autē c quiq; remedia. **P**rimū ut sollicitē videam9 ne in principio. medio aut in fine operis boni vana gloria se immisceat h; oia in deo dirigam9 scđz illud ps̄. **N**on nob domine nō nob sed noi tuo da gloriam. **S**ic sanctus tho. fecisse dicitur crucifixo quādo hō norabatur: cū pollice vic; secrete crucē faciēdo sub scapulari et dicēdo p̄fatū vericulum. **S**ecundo ut vereamur oia opa nostra cum b̄to iob. ix. **N**e forte nisi fecerimus ut debuimus scđm illud luce. xvij. **C**um omnia feceritis que p̄cepta sunt vobis dicite serui inutiles sum9. quod facere debuimus fecimus. **T**ercō cōfide remus q̄ntum malum faciat

qz oia opera bona pōt destrue
 re scō; illud xpī. receperit me
 cedē suā qd̄ xp̄s ait de ypocri
 tis math. vi. Q̄rto ut opa ap
 parēter rara a bō occultemus
 q̄tum possum? ut nesciat simi
 liti qd̄ faciat dextra tua math.
 .vi. Quinto ut orem? cōtra tā
 tum vitū vñ sup illud th̄s. ij.
 deo q̄ pbat corda nostr̄. dicit
 glō. ut sibi nō hōibus placea
 m? qd̄ nisi ipse in nob̄ opetur
 vitare neqm̄? Et aug? idem
 dic. Quas vires nocendi habe
 at hūane glorie amor. nemo
 sentit nisi qui ei bellū indixerit
 ¶ Quo ad. ij. principale nōn
 dum qz gloria in pposito h̄gē
 qz bonū alicui? deueniat in no
 ticiā alteri? vel aliorz. et ad ap
 pbacōnem eorum. Et sic appe
 tere gloriā est aliquē appe
 re vt bonū suum verū vel appa
 rēs viat in noticiā et ad appro
 bacōnem alterius vel aliorz. s̄
 aliquē q̄rere gloriā p extero
 ra facta. sit per hoc qz aliquis
 opa sua agit corā alijs aut lo
 quitur aut qñ maifestatur p
 laudē alienā. ut qñ honoatur
 ab alijs. qz tunc vidētes eum
 honora maiora de eo estimāt
 Et ista pertinent ad filias ma
 nis glorie. de quibz postea di
 cetur. Secundo nōndum qz
 non ois appetitus glorie est
 malus s̄ appetitus inanīs glo

rie semp est mal? nā ut thō.
 vbi prius dicit ad perfectionē
 hōis pertinet qz ipse se cognos
 cat s̄ qz ipse cognoscatur ab
 alijs nō pertinet ad ei? pfectō
 nem. Et ideo non est p se appe
 tendum. potest tñ appeti i q̄tū
 ē vtile ad aliqd. ¶ Vnde tri
 pliciter est vtile a licitū qz ali
 quis cognoscatur ab alijs bo
 nus. Primo ad hoc ut deo ab
 hōibz gloificetur. vñ math. v.
 Sic luceat lux v̄ra corā hōibz
 ut videāt opa v̄ra bona et glo
 rificēt prēm v̄strum qui in ce
 lis ē. Secūdo ad hoc qz hōies
 proficiant in bono qd̄ in alijs
 cognoscunt ut in pcedenti au
 thoritate etiā patz. Et sic fecit
 ap̄tus. ij. cor̄n. xi. et xij. ut disci
 puli sui p pseudo ap̄tos nō de
 ciperētur vel eis pl? crederēt
 ait Ter virgis ce sus sū. et mul
 ta alia que ibi enumerat de se
 ap̄ts bona. Tercō ad hoc qz ip
 se homo ex bonis q̄ in se cog
 noscit p testimonium laudis
 aliene studeat in eis pseuerare
 et ad meliora proficere. Et sic
 licet habere curā de fama et eā
 tueri. Etiam sic fit in treugis q̄
 fiunt super graduandis in vni
 uersitatibz. et scdm h̄c tria lau
 dabile est. qz quis habeat curā
 de bono noie. Et qz pvideat
 quis bona corā hōibus nō tñ
 coram deo Rō. xij. non tñ q̄m

hōim laude inamiter delectetur
pōt igitur laudabilit̄ ad alio
rū vtilitatem gloriā suam que
rere sicut a deus suam gloriā
querit non p̄t se s̄ p̄ter nos.
f **E**st ergo nōndū hic q̄m ge
nere est gloria triplex. vna ve
ra. secūda vana. tertia dyaboli
ca. Prima ē septuplex. vera q̄n
quis nulli? peccati sibi cōsciū
est de qua. ij. cor. i. Gloria n̄ra
hxc est testimoniū sciētie no
stre. vior q̄n dulcedo s̄cti spi
ritus manifeste s̄ctitur. qui spi
ritu s̄ctō testimoniū dat spi
ritu nostro q̄ sim? filij dei rō.
viij. Sic hic cauedū est ne q̄
decipiatur in dulcedie spūali a
sentimentis. qz quedā sunt cō
munes malis et bonis. Ahe speā
les t̄m bonis ut beatus bern. tra
dit in ep̄la ad fratres de mōte
dei. v̄rissima ē et na glōia. alie
tres sūt prius recitate. Tercio
nōndum q̄ glōiam suam pōt
quis querere ut p̄missum est s̄
illud cōpetit potissime p̄fectis
viris. vnde et math. v. cristus
discipulis ait a doctozib; Sic
luceat ac. nec tamen talib; se
per cōpetit sed quādo est nōbi
lis necessitas vel vtilitas Infi
mis aut et imp̄fectis non ē tam
cautum p̄pter periculū inanis
glōie. q̄ s̄c̄dm greg. Hō inno
tescere hōibus sine piculo vix
fieri potest patēt hxc vbi pri9

p ap̄lm qui ait. i. cor. xij. Infi
piens fact9 sum id est ad mo
dum insipientis quodammodo
feci gloriādo. v̄s me coegit
sc; malis facilius ac quiescēdo
doctozibus. **S**ecunda glo
ria vic; vana sit quātupliciter
scd; tho. Primo ex parte mate
rie bone glōie paulo sup. Cū
q̄s appetit q̄ alijs appareāt ali
qua bona in se a illa approbēt
tanq̄ bona a magna q̄ t̄n non
fuit in eo. ut cū appetit q̄ alijs eū
estiment doctū aut deuotum a
multum doctū aut liberalē. aut
diuitē aut pulchz nobilem a
sic de similib; cum non sit talis
Aut cum appetit ut alijs putent
eum fecisse tale op? quod tam
non fecit. Secundo gloria est
vana cū quis querit glōiam
de re q̄ nō ē gloria digna ut de
caduca rea fragili. Sic ē pul
chritudo corpis. diuitie. cristi
tudo criminum et hmoi. inane ei
est a vanū q̄ homo huius mo
di res caducas fragiles a mo
dicas que cōmunit̄ magis no
cent q̄ profint tam magnas
reput; q̄ etia; glōiam de eis
querit a vult q̄ alijs in eo talia
noscat a tanq̄ bona a magna
reputent et approbent. Tercō
est vana cum quis glōiam q̄
rit de rebus inutilibus a noci
uis que non sūt apud multos
grauia peccata reputata ut de

supfluis fupribus in diuinijs.
 in vltib? edificijs. familia a
 fit gloia sic vana ex parte ma
 terie. Quarto est vana ex par
 te ei? a quo quis gloiā querit
 puta cū q̄s appetit bō sua vā
 vel apparentia fieri manifesta
 hōib? ut ea approbēt quoz tñ
 hōim iuditiū ē fallibile et incer
 tum ut hōibus simplicib? mū
 danis et seculaibus q̄ actus hō
 minū frequēter solum extrinse
 cus cōsiderant et multoties non
 bona aut modicū bō estimāt
 magna et excellentia. ymo fre
 quenter de rebus modicū aut
 nihil iudicare sciūt. ut si quis
 appetit; doctus apparere apd
 ydiotas et rudes. qz de huius
 mōi iudicare non sciunt. Ta
 les enim noscūt solū sensibilia
 et p̄sentia ut diuitias potētiam
 pulchritudinē et filia modica
 ymo talia sunt bō mīma non
 media ut virtutes. nec maxima
 ut b̄itudinem fatiētes que tñ
 minima bō maxima estimant
Et illos qui talia hnt estimāt
 gloriofos et reuerentur tales
 et honozant. vna aut bona ha
 bentes et vze bona ut virtutes
 ipsi nō noscūt. aut modicum
 reputant. aut parūpendunt
 aut qd̄ deterius ē cōfēnunt. et
 ideo inane et vanū est testimo
 niū huiusmōi honoz ab eis q̄
 rez. Quinto modo gloia fit in

anis et vana ex parte iph? qui
 gloiā querit. ut qui gloiam
 suam non refert in debitū finē
 puta i dei honozē et proximi sa
 lutem. Omne enī bonū de quo
 quis recte gloiā querit debet
 credere a deo sibi eē datum. et
 ita non habet hō hoc ase. s; est
 quasi quoddā bonū diuinum
 et deo de isto principalit̄ debe
 tur gloia et laus. Et ideo qñ hō
 appetit ut bonum suū alijs fiat
 manifestū. debet hoc appetere
 ad istū finē ut deus ex hoc lau
 detur. qui tale bonū largitus
 ē. Ideo dicit ap̄lus. ij. cor. x.
Qui gloriatur in dño glorie
 tur id ē de bono opere nō que
 rat sibi gloiā s; deo. Tale enī
 bonum datur hōi a deo ut ex
 illo alijs p̄fit. et ideo itētū de
 bet appetere gloiam de tali in
 q̄tum p̄ eam paratur sibi via
 ad hoc ut alijs p̄fit sic ap̄lus
 ut sup̄ patuit. Qñ ergo hōmo
 appetit gloiā et illa sistit aut
 in seipm̄ solū refert i sui laudē
 et recōmēdacionē; et nō in pro
 fectū proximi. aut in dei laudē
 et gloiā finaliter tunc est va
 na gloia et inanis et peccatum
 qz quodcūq; vanū appetere
 est peccm̄ scdm̄ illd̄ ps̄. si hō
 minū vsq; quo graui corde ut
 qd̄ diligitis vanitatē et queri
 tis mēdatū. **T**ertio glo h
 ria vic; dyabolica est etiā ex

parte materie. qñ q̄s gloriā
 querit de peccāis nō bilibus a de
 rebus magis ignominioſis q̄
 glorioſis. ut cū quis per poten
 tiā aliquē opprimit. aut cū nō
 bili persona luxuriat? est. aut
 aliquid iniuste a tali recepit. a
 haſtuluſit in peccāis. aut p̄ mul
 to luſit ⁊ vult ut aliſi hoc noſcāt
 ⁊ approbent hoc eſt diabolicū
 peccatum. qz demones ſic corā
 ſuo principē gloriari ſolent de
 malis in que alios proiecerūt
Cōtr̄ quos in p̄s. Quid gloriā
 ris i malitia q̄ potēs es iniqui
 tate dilexiſti maliciā ſup benigni
 tatem iniquitatē magis q̄ lo
 qui eſtate p̄pterea deſtruet te
 deus in fine. **¶** Quo ad .iij. pri
 cipale. quādo ſc̄z inanis gloriā
 ſit peccatū mōrle nōndū ſc̄dm
 thō. vbi ſup q̄ aliquādo vane
 glorie appetitus eſt mōrle. ali
 quādo v̄iale. **O**mne em̄ pecca
 tū qd̄ ſit cōtra caritatē eſt mōr
 tale a ſolū tale. mō inanis glo
 ria quedā eſt cōtr̄ caritatem
 quedā nō. **E**t lic̄z peccm̄ inanis
 glorie p̄ciſe ſc̄dm ſe cōſideratū
 ⁊ put ſibi nō oūgitur aliud
 peccatū nō repugnat caritati
 proximi ut qz quis appetat bo
 na que in ip̄o ſunt vel apparēt
 maifeſta ſei aliſis a laudari et
 hoc p̄ciſe p̄pter delectāōem quā
 habet in aliorū laude hoc nō ē
 otra caritatē proximi nec aliquo

mōi nocumētū ei? **¶** Potest k
 tñ inanis gloria eē otra carita
 tē proximi inq̄tum aliud pec
 catū ei ſc̄z inanis glorie oūctū
 eſt. vnde hęc p̄ma r̄gula eſt. qz
 qñcumqz ordinaſ inanis glo
 ria in aliud peccm̄ mōrle tanq̄
 in finem ut cū quis vult videri
 doctus ut aliſi ſibi credant ⁊ ſic
 eos perducet in perfidiā vel cū
 quis ſe laudat de fidelitate vel
 facit ſimulata op̄a ut eum eſti
 mēt pbum a fidelem ⁊ ſic poſ
 ſit eos dānificare in rebus per
 furtū vel p̄ aliam fraudē nōbi
 liter p̄ſertim dānoſam v̄ cum
 q̄s vult videri diues vel nobis
 p̄pter hoc ut mulierē aliquam
 poſſit allicere in ſui amorē a cō
 ſenſum luxurioſū. **T**ū qz illud
 eſt cōtra caritatem proximi qz
 in magnū nocumentum fieri
 peccatū mōrle. **E**t de illo ſona
 bāt etiā r̄gule poſite ſup de ſup
 bia qñ ſit peccm̄ mōrle. **¶** Se
 cūda regula ē. Quāuis peccm̄
 inanis glorie p̄ciſe ſc̄dm ſe oſi
 deratū a ſine conuictōe alteri?
 peccā nō ſit otra caritatē proxi
 mē ut ſic cōtra caritatē dei tri
 pliciter ſm̄ thō. **P**rimo racōe
 materie de qua quis gloriatur
 ut cū quis gloriatur de aliquo
 falſo quod eſt cōtrarium dīne
 reuerencie ſic illud. **E**zech. xx
 viij. **E**leuatum eſt cor tuum et
 dixiſti deus ego ſum. **S**uo mō

Castorum numero in pte vel in toto fuerunt nicodemus qui ad iohannem venit nocte et principes et iohannes ut super et ioseph ab arimathia et gamaliel etc. **T**ercio modo appetit vane glorie et pugnat dilectioni dei et hoc ex parte ipsius gloriatis scilicet qui intentionem suam refert ad gloriam tanquam ad ultimum finem ita quod gloriam appetit propter seipsum nullo modo referendo eam in utilitatem proximi aut dei honorem finaliter. Et qui opera virtutum ordinat utilitate in gloriam suam tanquam in suam et optime sibi ut quod ieiunat dat elemosinam et similia ut alii sciant et eum glorificent. Et qui tamen diligit eam et appetit quod etiam propter ipsam; consequentiam non permittit facere contra deum sic est peccatum mortale. Quando vero gloria est vana aliquo modo super positum circa secundam propositionem tamen non repugnat dilectionem aliquorum modorum nunc peccatorum tunc appetitus vane glorie non est peccatum mortale si solum vitale ut dicitur the.

Capitulum xv.

Decimo hic prohibetur procrisis. Nam expressis patet. Sic finis superbie est propria excellencia quam intendit superbus. sic finis appetitionis inanis glorie est manifestacio proprie excellencie quod illam intendit vane gloriose ad hanc

aut manifestacionem secundum the. 2. 2. q. Cxxij. ar. v. potest quis tendere et directe tripliciter. Primo per verba. et sic est iactancia. Secundo per facta falsa. et sic est procrisis. Tercio per facta verba habetia quadam ammiracionem. et sic est presumptio novitatum. De procrisi ergo tria sunt dicenda. Primo quod sit. et qualiter committitur. et quomodo mala sit. Secundo quomodo sit peccatum mortale seu sub precepto prohibita. Tercio a quibus se minore possit ostendere quod sit in re. quod videtur promissa. **O**mnium ad id non dicitur in the. ubi super quod procrisis dupliciter capitur. vno modo omniventer alio modo proprie communiter seu generaliter procrisis idem est quod falsacio. et sic est mendacium consistens in signis exteriorum factorum ut cum quis per aliqua exteriora signa rez aut factorum aliquid de se signat quod in eo non est aut melius aut excellentius quam in eo veraciter existat. et isto modo magnus apparatus vestitus est simulacio seu procrisis lratue siue sapientie. Et magnus status et sumptuosus in equis servis et similibus est simulacio divitiarum et potentie. Et sic omnis simulacio seu procrisis est mendacium. et ideo peccatum et aliquando mortale si est contra caritatem. aliquando vitale sic de mendacio dicitur infra in precepto viij. capitulo.

Causa autē q̄re simulacō est peccatū est illa dicit thō. ibidē qz ad virtutē vitatis ptinet ut aliquis talē se exhibeat exterius p signa exteriora q̄lis ē. **S**igna autem exteiora nō solū sūt vrba s; etiā facta. sic ergo vitati oppoitur q̄ aliq̄s p vrba exteriora significet aliud q̄ h; apud se quod ad mē datum pertinet. ita etiā vitati oppoitur q̄ aliquis p aliq̄ signa factorū vel rez aliquid de se significet otrariū eius quod i eo ē qd̄ p̄re simulacō dicitur.

Tñ sic dicit aug⁹. i li. de q̄st̄i oibus euāgelij. **N**ō oīe qd̄ fingim⁹ mēdatū est. s; qn̄ illud fingimus qd̄ nihil significat tunc est mēdatum. **C**ū autē fictio n̄ra refertur ad aliquā significacōem non est mendatū. s; aliqua figurā vitatis. **E**t s; b; iūgit exēplum de figuratis locūomb; in quib; quidē fingimus res. nō ut asseratur ita eē. sed eas pponimus ut figurā alterius qd̄ asserere volumus. **S**ic igitur se finxit dñs lōg⁹ i re luc. vltio. **Q**uia p̄p̄fuit motū suum quasi volētis longi⁹ ire ad aliud figuratīe significā dūsc; q̄ ipse ab eoz fide lōge erat ut gre. dicit. **E**st igitur ut dicit thō. simulacō p̄c̄m simpliciter. qz non refert. vtz q̄s verbo. vel quocūq; facto. ali

mētatur. **T**ñ vlr̄icus dicit. si q̄ dat p aliquod opus. vel p vez bū duplex aliquid itelligere quod non est: non iten cōe fallendi. sed inten cōne vtilitatis osequētis. talē simulacōne; nō esse p̄c̄m.

Cir̄ qd̄ tñ notat thō. q̄ sicut aliq̄s vrbo mētatur quādo significat qd̄ non ē. nō aut quādo tacet qd̄ ē qd̄ q̄ dē aliquādo lic;.

Ita simulacō ē quādo aliq̄s p exteiora signa factorū. vel rez significat aliqd̄ quod non est. nō autem si aliquis pretermittat significare qd̄ ē. vnde aliq̄s p̄t occultaē suū p̄c̄m sine p̄c̄o. **A**lio modo capit p̄p̄cr̄is in sacra scriptura. p̄p̄re. a ē simulatio sanctitatis a iustitiae quā quis non h; a sic p̄p̄crita est. qui p exteiora signa factorū sanctitatē a quācūq; virtutē quā non hab; simulat cū itencōe. ut ali; credant eū talē esse. **E**t talis p̄p̄cr̄is semp ē peccatū. **S**icut a omne mendacium est peccatū. ip̄a aut p̄p̄cr̄is est mēdatū i facto. vnde p̄p̄cr̄is duo dicit. sc; de factū s̄ctitatis. a simulacōe; s̄ctitatis ip̄si. ideo aug⁹ dicit sup ps. lxxij. **S**imulata eq̄tas. non ē equitas. s; duplex est iniquitas. **E**st eni ibi duplex p̄c̄m. sc; in p̄p̄crita. vic; iniquitas occulta. a falsitas sanctitatis in ostensione. **H**ec f

aut propter crisis in quibus personis
se inflectere solet septimo. **Primo**
in hereticis de quo math. vii. **At**
tendite a falsis prophetis qui veniunt
ad vos in vestimentis ovium. intus
secus autem sunt lupi rapaces. **Se**
cundo in fictis clericis et religio
sis de quibus dicitur. dum ore et
habitu non corde deo se servient
ostendunt per christum math. xv. pro
pheta benedictus propheta ait de vobis. ysaia.
xxix. **Populus** hic labijs me ho
norat. cor autem eorum longe est
a me. **Et** math. xxiii. **De** vobis
scribe et pharisei propheta. qui clau
ditis regnum celorum ante homi
nes. vos enim non intratis. sed ma
le vivendo. neque introeuntes simi
tis intrare. sed per exempla mala eos
infecto. **Tercio** in fictis iudici
bus. et scabibus ac dominis temporalibus.
qui cum iusticiam deberent defen
dere. et se hoc facere pretendunt in
trinsus sunt pleni dolo et aua
ricia. **De** quibus math. xxiii. **Ve**
vobis scribe et pharisei propheta.
qui mundatis quod de foris est.
calicis et paraphidis. intus autem
pleni estis rapina et immundicia.
vobis scribe et pharisei propheta.
qui siles estis sepulchris de
albatis qui foris apparent homi
nibus speciosa. intus vero plena
sunt ossibus mortuorum et omni
spurcitia. **Quarto** in fictis viduis
et virginibus que in delicijs vi
uentes vel nequitijs alijs pre

honorari volunt. unde iob. xx.
Si ascenderit usque ad celos su
perbia eius. et caput eius nubes
tetigerit. quasi sterquilinum in
fine perdetur. **Quinto** in pauperi
bus fictis medicantibus. de qui
bus luc. xx. ait christus. **Attendite** a
scribis qui volunt ambulare in
stolis et amant salutaciones in
foro et primas cathedras in syna
gogis. et primos accubitus in co
munijs qui devorant domos vi
duarum. simulantes longam
orationem. hi accipient dana
conem maiorem. **Sed** quo
modo cognoscitur quis propheta
esse. **Respondet** augustinus super il
lo luce. vi. **Non** potest arbor bo
na fructus malos facere et contra
a tribus cognoscitur propheta
Primum est honorum oppressio
vel persequendo. vel detrahendo
Omnes enim propheta detracto
res sunt. **Secundum** est facilis
reprehensio aliorum quod fatiunt.
ut videantur habere zelum. **Ter**
tium est impatiencia in adversis
Super omnes enim moventur
et offenduntur ad contumelias
sibi dictas. quia querunt glo
riam. ideo dolent ad contumelia
unde dicit ieronimus. **Non** que
ras gloriam. et non dolebis cum
in gloriosus fueris. qui laudem
non appetit non sentit contume
lias. **Sed** diceret. sunt ergo h
mali religiosi vel clerici propheta

Rndit thō. habitus sc̄itatis
puta religionis vel clericatus
figm̄icat statum quo q̄s ob-
ligatur ad opa perfectionis. et
ideo cū quis habitum sc̄itatis
assumit int̄d̄ens se ad sta-
tum perfectionis trāsferre. si p̄
ifirmitatē deficiat. nō ē simula-
tor vel p̄p̄ocrita. q̄ nō tenetur
manifestare suum p̄cc̄m. sancti-
tatis habitū deponendo. Si
aut̄ ad hoc habitum sanctita-
tis assumeret. ut se iustū osten-
deret. ess̄ p̄p̄ocrita et simulator.
vñ gre. dic. xxxi. mōz. Sunt
nōnulli q̄ a sc̄itatis hitum
tenēt. et p̄fectionis merita exēq̄
non valēt. hōs nequa q̄ credē
dū ē in p̄p̄ocritaz numero cur-
rere. q̄ aliud ē infirmitate p̄c-
care. aliud malitia. **S**i ite-
rū dubitares. vtz aliquis si-
mulās sanctitatem ad honōrē
dei et edificacōem proximi p̄c-
cet. Rndet p̄. de tharētaliā in
quod libe. duplex est simulacō.
quedā que fit ab aliquo ut in-
quitas sua pallietur et ip̄e ab
hoibus laudetur et bon⁹ repu-
tetur. et h̄c ē p̄cc̄m. Alia fit ad
dei honōrē et proximoz edifi-
cacōnem. ut si aliquis religio-
sus maiorē religionē ostēdit
coram secularibus q̄ corā suis
fratribus ut ip̄i magis edificē-
tur. iste nō p̄ccat sed meretur
h̄c ille. Exēplum in b̄tō. dñico

p̄ quadragesimā in pane et aq̄
cū lotio ieiunante ut hereticos
ouertez. Et sic ep̄us oromēb̄
didacus oli cōn hereticos albi-
enses hortabatur abbates ea-
dem intencōe ut pedes irent in
paupertate. **¶** Quo ad. ij. p̄nci k
pale nōndū sc̄dm thō. q̄ p̄p̄o-
critis secūdo mō sup̄ta. aliqñ
ē p̄cc̄m mōrle. et aliqñ veniale
¶ Qñ autē sit mōrle vel veniale
ē attēdendū ex fine quē ip̄e fin-
gens intēdit. Si nāq̄ talis fi-
nis est oīra caritatē. est p̄cc̄m
mōrle. Sicut cū quis simulat
sanctitatem ut falsā doctrinā
seminet in qua sibi nō tam cito
crederetur nisi sc̄ctus et iustus
appareret. quales sunt cōmunī-
ter heretici. p̄t q̄ dicit dōmī⁹
math. vij. Attēdite a falsis p̄-
phetis qui veniunt ad vs̄ i ve-
stimentis ouium. intrinsec⁹ au-
tē sunt lupi rapaces. vel cū q̄s
simulat sc̄ctitatem ut indign⁹
adipiscatur ecclesiasticā dig-
nitatem. vel ut adipiscat̄ alia
temporalia. quecūq̄ cū dāno
alioz. vel simulat sc̄ctitatē ut
familiarior fiat alicuī mulieri
ahene. ut eā p̄ hoc decipiat et
in suum cōsensū allitiat et sic de
alijs hmōi simibus qui sūt cō-
tra caritatem dei. vel proximi
h̄c videtur eē mēs sc̄cti docto-
ris. vñ de et vlticus li. vi. trac.
iij. c. xxvij. dic. Cum aliquis

filat sanctitatem quam non habet
 propter hoc ut datur ei aliquid. **S**i-
 cut illi de quibus math. xxij. di-
 citur. **V**e vobis hypocrite qui co-
 meditis domos viduarum. pecca-
 tum mortale est. quia rapit quod debe-
 tur sancto. quia quod datur ei.
 datur in nomine iusti. **I**tem quia
 de talis simulacionem facit ex i-
 faciabili auaritia. **S**i autem aliquis
 pro sua necessitate simulet am-
 pliore indigentiam quam habeat non
 est hoc mortale peccatum. **S**icut
 fatentur illi qui committere trutan-
 ni vocantur. de hijs enim dicit
 crisostomus. quod talis simulacio po-
 tis est culpa diuitum quam pauperum
 qui ex sui indigentia ad hoc com-
 pelluntur. **S**i autem secundum thomam
 finis intentus non repugnat cari-
 tati. tunc manet veniale. ut cum
 quis fingit solum quod delectatur
 in sic fingendo. de quo dicit philo-
 sophus. in ethicorum quod magis videtur
 vanus quam malus. vel si fingit
 propter iocundum. **E**adem enim ratio
 de fictione et meditatione ut dictum
 est precedenti capitulo. **T**unc
 siue hypochrisis sit veniale siue mor-
 tale peccatum est periculosum. et
 multipliciter nocivum. ut patet
 primo ex verbis christi qui hypo-
 critas ferre per alios impugnavit math.
 xxij. septemplex. **E**t math. vi.
Exterminant enim facies suas
 ut appareant hominibus ieiunan-
 tes. **E**t luce. xij. **A**tendite a fer-

mento phariseorum quod est hypo-
 crisis. **E**t marci. vij. hypocrita ei-
 ce primum trabem de oculo tuo
Secundo quia raro ad melius
 convertuntur. **T**um quia se bo-
 nos putant aliorum laude de-
 lectati iob. xxxvi. **V**incti non
 clamabunt gloria. quia humane
 laudis aviditate superati scios
 se esse miseri. etiam cum in pecca-
 tis moerentur putant. **T**um quod
 spiritus sanctus eos fugit sine
 quo converti non possunt. **S**ap.
 i. **S**piritus sanctus discipline
 effugiet fictum. **T**um etiam quia
 dyabulus noscitur esse in eis et
 dormit iob. xl. **S**ub umbra dor-
 mit in secreto thalami. scilicet
 in quo nullus fructus stipis va-
 cuus et radix in limo laudis est
 fundatus. **T**ercio quia sunt simi-
 les sterquilino inve tecto. **S**e-
 pulchris pulchris cadaveribus
 plenis. vulpibus quarum pel-
 lis est bona et carnes inanes. si-
 momi qui angariatus crucem
 domini portavit. **E**t vulpi que se mor-
 tuam fingit quo ad usque corni-
 tem capiat. **C**igno qui exteri-
 est albus. caro autem eius nigra
Quo ad tertium principale in-
 queritur utrum promissa quam
 aliquis in ore de se fingit sit
 peccatum. **R**esponso secundum thomam.
 2. 2. questione. **C**xij. **Q**uod
 aliquis de seipso in ore dicat
 potest contingere dupliciter

uno modo salua veritate dum scz
 maiora que fut i seipf reticent
 quedā vero mino a detegūt. Et
 de se proferūt. que tñ in se esse
 cognoscūt. Et sic minora de se
 dicere nō pertinet ad promiam.
 nec etiā est peccm scdm genus
 suum. nisi p alicui? circūstācie
 corrupcōez. Alio modo aliq̄s
 dicit minora a veritate declinā.
 puta cū asseit aliq̄d vile de se.
 qd̄ in se non cognoscit aut cū
 negat de se aliq̄d magnū. qd̄
 tñ percipit in seipō esse. et hoc
 pertinet ad promiam et est sepe
 peccm. vñ Aug⁹. li. de verbis
 dñi. Cū hūilitatis causa mēti
 ris. si nō eras peccōz ante q̄ mē
 tireris. mētēdo peccōz efficeris
 Et si obicis illud greg. ad au
 gg. angloz ep̄m. bonaz mē
 tū ē ibi culpas agnosceze vbi
 culpa non ē. Et t. b. Qd̄ ad bo
 nitatem mēns pertinet ut hō ad
 iustitie p̄fectionē tendat ideo
 in culpam r̄putat non solū si
 desinat a omni iustitia que ve
 re culpa est. sed etiā si desinat
 a iustitie p̄fectione. que qñqz
 culpa non est. non aut culpā
 dicit qd̄ p culpa nō recogno
 scit qd̄ ad promie mendaciū p
 t̄iet. Nō tamē q̄ promia p dese
 ctū pprie oppoitur iactantie q̄
 ambō cōsistūt i verb. in factis
 aut videtur aliq̄d opponi p po
 crisi p d̄minucōem suo modo

hic de proia

Capitulum xvi.

Divocatio prohibetur
 p̄sup cō siue sit nouū
 tātū siue alia. **N**on a
 de eccl̄. xxxvii. O presumpcio
 neq̄ssima unde creata es glō.
 a mala volūate scz desitiente.
 vbi nōndū q̄ p̄sup cō que
 est bona qua scz in quibusdā
 id quod in nobis est facimus
 a de residuo in d̄mum auxiliū
 speramus a de deo p̄sumimus
 Alia mala qua q̄s de se inordi
 nate a nimis cōfidit de utiqz
 dicitur iudith. vi. q̄ non dese
 ris p̄sumētes de te a de se pre
 fumentes humilias. mala pre
 sumptio est duplex. quedā vō
 tur presumpcō nouitatū que
 ē filia inanis glorie scz greg.
 Alia est p̄sumptio respectu ali
 orū illicite que etiā nō habēt
 nouitatem seu ammiracōnem
 sp̄alē. Item quedā ē presump
 cō que ē peccm i sp̄m̄ sanctum
 Alia est peccā alleuatiā de quī
 b⁹ duab⁹ habes sup̄ in. i. pre
 cepto vicz de spe. Est igitur p̄
 sumpcō quīplex. prima bō
 de meritis vel de dei bonitate cō
 fidētia humil⁹. Secūda peccati
 excusatiā in parte s̄ bene faciē
 di protelatā. Tertia presump
 cio generalis. Quarta special⁹
 que dicitur nouitatum p̄sup
 cio. Quinta peccatum in sp̄m̄
 factū. **D**e p̄sumpcōe igitur b

nouitatū. p̄mo aduertēdū q̄
 nouitatū inuentio est triplex
 Quedam licita et virtuosa ut
 modus acquirēdi perfectionē
 vite spiritualis. Sic samuel cu
 neos reperit. iheroz. dauid
 cātorum numerū. helyas ana
 chozesim in veteri testamto. in
 nouo iohānes baptista. Item
 maria et Joseph matrimonū
 v̄gineū. anthoni⁹ monachātū
 v̄l p̄ci⁹ xp̄s v̄l iohānes bap
 tista sc̄dm crisostomū. Alia est
 vana sup̄flua vel modicū peccā
 tum. ut inutiliter in artib; labo
 rādo in alchimia et in alijs expe
 riētis v̄ltra q̄ oportet se occu
 pandū. Tertia est nouitatū in
 uencō vicōsa qua nouus peccā
 di mod⁹ reperitur p̄ quē alii p̄fi
 cientes in malis imbuuntur.

Secūdo nōndū q̄ hoc vicū
 multis generibus hōim se infle
 cit. Primo in hereticos qui de
 suo ingenio p̄sumētē noua cō
 fingūt. Secūdo in religiosos
 qui cōtra vel sup̄ statuta semō
 rū sicut pharisei singulaia que
 dā interdū cōfingūt visiones.
 ut s̄cti appareant et filia. Ter
 cio i artificēs mechaicos ut su
 tores sartorēs fabros et etiā ho
 mines se sup̄be v̄stietes. Quar
 to mercatores cū contractibus
 raris cābijs remp̄cōmib; vita
 litis et similib; vanis. nam cū
 p̄ vsurā manifestā lucrari non

audeāt p̄ auaros ottractus tan
 q̄ varijs vijs ad lucrū tendūt
Quinto iudices scabim aduoca
 ti et huiusmodi nouis modis in
 iusticiam defendentes. Sexto
 dñi tēporales nouos modos il
 licitos exactōnandi reperietes
 in tatijs in steuris et similib;

Septimo clerici et religiosi no
 uos modos cātandi tixat cos
 p̄pter questum vel ob apparen
 tiam reperietes.

Tercō nōndū
 dum quādo sit mōrle. nā quā
 do aliquis p̄sumit aliqd̄ inuei
 re de sciencia ut nouos errores
 ut alios in errorem ducat vel no
 uos modos quib; alios nōbi
 lit dep̄mat vel exactōnem inde
 bite inueiat vel in finem qui tē
 dit in mōrle peccatū aliquem
 inducat. In hīs et alijs quan
 do caritati dei vel pr̄mi r̄pug
 nat sicut supra dictum est: mōr
 le peccatū est. Et quia q̄s parti
 ceps efficitur in malis sequēt
 b; que quis p̄mo inueit val
 de latum peccatū est et p̄iculo
 sum nouitatum inuencō illici
 ta ut inuentores v̄stium sup
 bie deseruētum nouarum cā
 tilenarum et similiarum.

Quā
 to nōndum q̄ q̄uis non sem
 per sit peccatū mōrle nouita
 tum inuencō. tamen p̄iculo
 sum est ut ostēdunt plura. Pri
 mo ut dictū ē q̄ aliq̄s tot ma
 lozum hic p̄ peccā et in futūo p

penas particeps efficitur quot
malis alijs futuris a presentibus
hominibus occasione per inuentionem
nouam ammittit. **S**ecundo
quod omnes inuētores nouitatum
illicitarum omnes mali fuerunt a fi
lij hominum. **N**am primus inuētor
auaritie fuit cayn qui primus ci
uitatem fecit gen. iiii. iniuriam fa
ctis illuc fugit. mēsuras fecit. et
terminos in agris statuit. **A**b
isto cayn septimo gradu descen
dit lamech. qui primus biga
miam reperit et sic primus adul
ter fuit huius filij et filie omnes
fere curiosas artes reperierunt
ut hēs gen. iiii. quia eius filius
yabel pater fuit habitatum in te
torij. **T**hubalchayn primus
sculptuās mīo alium curiosas fecit
Roema filia primo variam tex
turam reperit. cum a principio
a deo animalium pellibus cooperime
ta fuerit ordinata. **T**ubal ipse
fuit pater canentium in cithara a or
gano. hęc omnia gen. iiii. et li. ii.
spe. histo. vincencij. **H**ij etiā
cum omnia sua cognatione diluuiō
interierunt. **T**ercio quod omnes qui
postea auerunt vel dilatauerunt
nouitatum inuentiones mali fue
runt a miserabiliter mortui. ut ex
martiniana patet; historia ubi le
gitur quod tullius hostilius tertio
de primis regibus romanorum scri
bit post romulum secundus qui primus
purpura est usus et tādē cum tō

domo sua fulmine arsit. **N**ero
imperator quintus ab octauia
no qui piscabatur retibus aureis
que sericis fumibus extēdebatur
nullam vestem bis induit. soleas
argenteas mulis fecit. tādē a
romis de palacio fugatus extē
romam seipsum inter fecit. et a lu
pis dicitur comestus. **A**ureli
imperator romanus primum apud
romanos dyadema capiti inue
xit gemis. fulmine corripitur. sed
non moritur. tādē fraude ser
uū sui occisus est. **D**yocletianus
imperator primus gemas vesti
bus. caltiamentisque immisit. **C**ū
omnes retio principes sola pur
pura vterentur. tādē veneno
perit. **T**arquinus superbus rex
romanorum a romulo septimo exco
gitauit omnia tormentorum genera
catenas. tormentum. carceres.
operis exilium a hominibus. hic pro
pter tarquinum filium suum qui
lucretiam nobilem sciam corrupit
a regno a a romo est expulsus in
exilium. hęc de martiniana **I**tem
symon magus volare volens
corruit occisus. **I**tem ethierus
monachus postea primo iuue
nis iherosolus volare volens ceci
dit non mortuus. sed confectis pe
dibus ut refert vincencius in spe
culo historiali **E**cce quo omnes
curiositatum inuētores grauiter
puniti sunt **¶**

A Erōdeō hic prohi-
bet p̄ciositas v̄stīū
q̄ ex supbia inani glo-
ria vel ex p̄sumpcōe procedit
Modestia enim ut ambrosi⁹
li. i. de offic. dicit. Circa exte-
riorem cultū seu or̄tum consistit cui
opponitur immodestia. Circa
quod p̄mo videndū de illicitis
v̄stīmentis. Secūdo de hijs q̄
dissuadēt taliū supbiam. Ter-
cio ā utilitas v̄stīū sit lauda-
bilis. Q̄ntum ad p̄mū est du-
bium v̄trum cū exteriore or̄na-
tum possit esse virtus et vitū
h̄ndet tho. 2. 2. q. Clix. In ip̄s
rebus exteriorib; quib; homo
v̄titur nō est aliquod vitū. s;̄
ex parte hoīs qui immoderate
v̄titur eis. Sed q̄ quidam di-
cūt q̄ cū in corde sit virtus nō
aut in v̄stibus. potest quis eq̄
deferre tunicā p̄ciosā a i ha-
bitu seculai latere cor hūile. si-
cut i hūili veste ecōuerso q̄ ou-
li cor lupinum potest latere. **I**
circo tria sūt nōnda. **P**rimo
q̄ circa exteriore v̄stīū virtu-
tes consistūt siue exercētur. q̄
lic; oēs v̄tutes s̄biectiue sint
in aīa q̄ essentialit̄. tñ cū actus
exteriores exercētur qui eorū
sunt materia. Exēpligēcia mia
est mentis habitus. sed in di-
stribucōe pecuniarū exercetur
sic fides cōfessione. Sic eciā
hūilitatem a simplicitatē no-

minat andrōnicus. dicit thō.
habitus modeatius v̄stīme-
torum. vnde sicut stultum est
dicere. Si cor ē misericors nul-
la vis de op̄ib; misericordie ex-
teriorib;. Sic etiā dicitur. in
ethicorū eutropelia ponitur ha-
bit⁹ modificati⁹ v̄rborū vel
factorum solacōsorum. Secū-
do nō q̄ p̄ exteriorem v̄stīū
virtutes mētī adesse cōprobā-
tur. vnde si hūiliter in v̄stīme-
to p̄cedis ex corde hoc mana-
uit dicente bernharo i appo-
logico. Ex cord̄ thesauro si-
ne dubio procedit quicquid fo-
ris apparet. v̄tiorū sc; siue vir-
tutum. vnde si p̄ciosum defer-
v̄stīū de corde vicioso procel-
lit. nam sc̄dm ph̄m. ii. ethicorū
habitus semper inclinant ad
act⁹ ex quib; generatur. Ter-
cio nōndum q̄ p̄ exteriore v̄-
stīū virtutes acq̄runt. p̄t;
q̄ studēdo a legēdo sciētia ac-
q̄ritur. Et eadem racōe hūilia
v̄stīmenta portādo hūilitatē
habitus acquirunt patet iḡ
q̄ fatue dicāt qui inquit. Si
cor bonum est nulla vis erit in
v̄stīmento. **D**ubitatur secū-
do v̄t; vestes p̄ciosas deferre
sit peccatū. h̄ndetur q̄ sic. v̄n-
de super illo luc. xvi. Indueba-
tur purpura a bisso dicit glo-
gregori⁹. Si cultus p̄ciosā
rū v̄stīum in culpa non esset.

sermo dei nō tam vigilāter ex-
 primeret. q̄ diues purpura a
 bisso indutus ap̄d iferos tor-
 q̄batur. ⁊ probatur racōe. q̄
 p̄tiosum dicitur relatiōe. ⁊ ita
 sonat preciositas in excessum
 proprii mōi ymo icludit cor-
 rupcōe; modi cū propriū sta-
 tū; corrupcō vel excessus mo-
 di ē p̄ccm̄ dicit aug⁹. li. de na-
 tura hōm̄. peccatū consistit in cor-
 rupcōne hōm̄ q̄d consistit i mō-
 dī spē. ⁊ ordine. **D**icit tñ thō.
 vbi sup̄. **S**i illi qui i dignita-
 tibus constituitur. vel etiā mini-
 stri altaris precōsionibus vesti-
 b⁹ q̄ ceteri induuntur. hoc non
 ē propter sui gloriā; ad sig-
 nificandā excellētā sui ministē-
 riū vel cultus diuini ⁊ ideo in
 eis nō ē vicōsum. **E**t sc̄d; pe. de
 palude in. iij. di. xxiii. precōsa
 vestis ad p̄pam mūdi est in
 culpa. sed ad honore dei p̄ta
 est latria. de hac materia dicit
 Alexāder de haliis in sūma sic.
 ut p̄ciosis vestibus ē in se ma-
 lū. eo q̄ vsus vestis debet esse
 ad necessitatē nō ad curiosita-
 tem vel voluptatē. precōsitas
 autē vestis curiositatē dicit. ⁊
 ideo i se malū ē. vnde. i. thi. vi.
 habētes alimēta ⁊ quibus te-
 gamur hīs cōtēti simus glō.
 q̄ vltra tendit malū inueit. p̄t
 aut bene fieri ut cū aliq̄s vtitur
 p̄tiosis vestib; ex officio digni-

tatis ut reges ⁊ nobiles ⁊ eis
 assistētes. qui lic; paupes sint.
 vtitur tñ precōsionibus nō ad ostē-
 tationem sui vel honorem. sed
 ad honore dñoz suoz. **S**i
 ter ⁊ mulieres cū vtitur pre-
 cōsionibus vestib; non ad ostēta-
 cōne sui vel ad voluptatē carnis.
 s; tñ ut placeāt viris suis vti
 precōsionibus nō ē eis p̄ccm̄. **E**t si di-
 cis q̄ oia facta sunt propter
 hōies; **D**icēd; lic; hoc v̄z sit. tñ
 p̄ciositas vestitū nō est facta p̄-
 pter statū oim hōim s; propt̄
 eos quibus cōuenit ex officio
 dignitatis h̄c alexāder de hal
Et post pauca dicit. ⁊ lic; mu-
 lieres ornari auro ⁊ margari-
 tis in se malū sit propter cō-
 tōem actus ad materiā indebi-
 tā. eo q̄ mulier cū sit facta ad
 dei p̄maginem nō d; querere
 decorem ex artificio **T**ñ qñ de
 voluptate maitoz fatiūt ut oser-
 uēt eoz gratiam. vel ut mōe
 regionis vel ciuitatis obfuet.
 cū modestia tñ vel ut gradū
 dignitatis obfuet excusatur
 a p̄ccō. **S**ic de hester legitur
 h̄st. v. q̄ induta ē regalib; in-
 dumētis habebat etiā coronā
 i capite suo quā nō gestabat
 causa supbie s; ut gradū dig-
 nitatis obseruaret h̄ster. xiiij.
 h̄c ille. **S**ed q̄d de virgini-
 b; vel de illis q̄ maitos nō ha-
 bēt. h̄c. idē **S**i virgo nō p̄pōt

nubere peccat grauius se p̄tios
ornando nisi hoc faciat ut cōser-
uet gradū dignitatis q̄ in tali
virgine debz esse ortus simplex
nō p̄ciosus. Sicut dicit iero-
que scz nesciat eē pulchra et q̄
negligat forme bonū et proce-
des ad publicū. non pectus a
collū denudet. nec pallio ruela-
to ceruicem appeiat sed q̄ celet
faciem. virgo em̄ dum virgo ē.
cogitet que dei sūt ut dicitur. i.
cor̄n. vii. Si autem p̄ponit nu-
bere non peccat se p̄tios ornā-
do ut placeat illi cui p̄ponit nu-
bere moderate tamen ut non p̄-
uocet ad libidinem sed in se ha-
beat de cetera muliebrem vnde
i. cor̄n. vii. Virgo non peccat
si nubat. ergo nec ornando ut
nubat hoc ille. Huic cōcorda-
re videtur augusti? ad possido-
niū in eplā. Nolo inquit de or-
namentis auri vel vestis p̄p̄ro-
peram habeas i prohibēdo sen-
tenciam nisi i eos qui neqz cō-
iugati neqz coniugari cupien-
tes cogitare debēt quomō pla-
ceant deo. Illi aut cogitāt que
sūt mūdi quo placeāt. vel viri
vxoibus. vel mulieres maritis.
nisi q̄ capillos nudare femias
q̄ etiam velaē caput a plus iu-
bet nec maritatus decet. ¶ Ex
p̄missis patet q̄ p̄cōsitas ve-
stīū nouem generibz hominū
plus et min⁹ cōceditur. Primo

sacerdotibus in dīno officio cō-
ceditur et in eis ē cultus latrē
et quibus p̄petit ex officio dig-
nitatis. Sicut dñs papa ut di-
cit alexander vbi p̄us vtitur p̄-
ciosis ex officio dignitatis scz rō-
m̄ imperij. quam dignitatē Cō-
stātinus dicitur rōne ecclesie
cōtulisse vnde in signum hui⁹
dñs papa defert signa imp̄ria-
lia. Secūdo reges et nobiles
et eis assistētes etiā si sint pau-
peres. Tercio quicumqz alius
quādo hoc exigit cōsuetudo re-
giōis et mores eoz inter quos
aliqui viuūt tūc enim possunt
p̄ciosis vestibus vti scdm̄ tho-
et alexand. vnde di. xli. dicitur
Sicut in cibis mores eozū cū
quibus viuim⁹ obseruare mo-
nemur. sic de indumentis intelli-
gendum est. Et loq̄tur sp̄ali-
ter de clericis Clerici etiam qui
nō habent de patrimonio cru-
cifixi sed tm̄ viuūt de p̄prio p̄ri-
monio possunt vti p̄cios vesti-
bus ea intencōne ut seruēt gra-
dū sue nobilitatis. Qui autem
viuunt de patrimonio crucifixi
vel sunt in sacris ordībus cō-
stituti peccant vtendo vestibz
p̄ciosis nisi eis p̄petat ex officio
dignitatis ut de papa dictum
fuit. vnde super illo math. iij.
iohānes habebat vestimentū.
glosa seruus dei non debet ha-
bere vestimētum ad deo rē vel

ad delectacōem. sed tm̄ ad te
gendū nuditatē. Et. xxxi. q. iiii.
om̄is iactantia et iactura corpo
ralis aliena est a sacro cordis
Omnes ergo ep̄s et clericos
q̄ se fulgidis et claris vestimē
tis ornāt emēdari oportet. Itē
di. xli. parcimonia; cū veste hu
mili nō reprobam. sic et or
natū p̄ter corporis diligentia
infucātū laudam. dissolutos
et fractos vestib. nō recipim.
nec obstat illis. i. p. i. vs est
genus electū regale sacerdo
tū. Ex quo videtur q̄ cum ha
beāt dñacōem in populo. racō
ne dñacōis p̄nt vti vestibus
p̄cōsis. Et. q̄ licet aliqui habe
ant dñacōem in pp̄lo. q̄ tñ eis
data ē in elemosinā nō tenen
tur cā dñacōistalis vti vesti
b. p̄cōsis. p̄nt tñ cleici ut pre
missum ē vestib. p̄cōsis vti ex
offitio dignitatis. Et p̄rie cō
suetudinē moderate tñ. Et hīs
exceptis que exp̄sse prohibētur
ext̄. iij. de. vi. et lx. clericorum
vbi d̄r panis rubris aut viri
dib. cleici nō vtātur. Corri
gias auri vel argēti ortum ha
bētes non ferāt. h̄ neq; anulos
nisi quib; op̄tit ex officio dig
nitatis. h̄c oia alexā. Quarto
p̄iugate possunt vti vestimen
tis nobilib; sc̄b; suū statū. Qu
to virgines nupture ut dictū
est. Sexto virgines nobiles

etiā non nupture. vnde cecilia
intus cilio et extra aureis ve
stib. tegebatur. Septimo vi
due nupture eadē racōe sicut
virgines nupture. Octavo hu
mili habitu et decēti vti debēt
virgines et vidue in castitate
vūere volētes. nō sup̄bo. No
no religiosi mīme. Dubita. S
tur. iij. quot modis in vestitu
quis peccare possit. Et. fm̄ tho.
multipliciter tā in immodera
cia q̄ in defectu inter q̄ virtus
mediū tenet q̄ modestia d̄r.
Igitur peccatur. xij. modis in
immoderātia. Primo mō p̄ cō
pacōem ad osuetudinē hoim
cū quibus aliquis vivit. vnde
dicit bt̄us aug. iij. of. b. Que
otra mōe hoim sūt flagitia p̄
morum diūnitāte vitāda sunt.
ut pactum inter se ciuitatis et
gētis osuetudine v̄ lege firma
tum nulla ciuis aut peregrini
libidie violetur. Turpis eni
est pars ois vniūso suo nō cō
gruens. Ex quo pt; q̄ peccāt
nouar. inātionū inuētores in
vestib; et alijs peregrinis mo
dis se vestiētes q̄ cōi osuetudi
nem fatiunt. et sub isto cōtine
tur ext̄neitas vestium id est
cū q̄s vult habere vestes alijs
dissimiles. vnde soph. i. visita
to sup̄ principes et super filios
regis et sup̄ ones qui vestiti
sunt. et induti veste peregrina

Secundo modo potest esse immoderatio in usu talium rerum ex inordinato affectu mentis ex quo quoad quod contigit quod homo nimis libidiose utatur talibus siue secundum consuetudinem eorum cum quibus vivit siue etiam propter eorum consuetudinem. Et fit per superhabundantiam tribus modis. uno modo per hoc quod homo ex superfluo cultu vestium gloriam hominum querit. puta vestes et alia huiusmodi pertinent ad quandam ordinem ut patuit in probatione per Gregorium in secundo dubio. nemo quippe vestimenta precipua vel preciosa scilicet excedentia statum proprium nisi ad inanem gloriam querit. nemo etiam vult ibi preciosis vestibus indui ubi a nemine potest videri. Quarto modo secundum quod homo per superfluum cultum vestium querit delicias secundum quod vestes ordinantur ad corporis fomentum. Et ideo mollicies vestium est vitium de quo Math. xi. Qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt ubi Gregorius. Nemo estimet in fluxu atque in studio preciosarum vestium peccatum deesse. Quia si hoc culpa non esset nullo modo dominus iohannem de vestimenti sui asperitate laudasset hanc molliem crisostomus super apostolum etiam in mulieribus reprobatur eas ostendens non semper naturaliter delicatas esse. sed ex consuetudine malavit.

apparere in rusticis feminis duas sustinentibus et in delicatis virginibus que cilicio corporis domabant. Quarto modo secundum quod nimiam sollicitudinem que apponit ad exteriorum vestium culturam etiam si non sit aliqua inordinatio ex parte finis unde in vita patrum quidam providens ordinem metricum fleuit a querentibus causam ait due res me flere faciunt istius mulieris predicatio et quod deo meo nunquam tanto studio mea anima ordinum. Item de secundo nono epistola ibidem similiter legitur quod visa ornatissima meretrix margarita nomine fleuit ob secundam causam dictam. has quinque potest theologia. Sexto superfluitas in quantitate continua ut sunt que nimis longas vestes portant terra cooperientes pulveres suscitantes pulices colligentes et demones in medio vestes. Exemplum de preterito videte de diabolo ridere a quo causam querens. se de modo solium meum in cauda mulieris equitantes vidi et in tractu lutum incidere. Et de alio solitario legitur quod pro paupertate matta vestem plongavit et vocem audiuit. Si apostolus posses grandiora faceres. Sic quidam viri ut longiores sint fatiunt et calopedia alta induunt ut quos presbiter neque in tibiis viri beneplacitum erit ei. Et in regum. xvi. Cum pater david periret eliab pro magnum tanquam regno dignum. samuelli dixit deus

ad samuel ne respicias vultu
eius et altitudinem stature eius.
qm̄ abiecti eū. nec iuxta intuitu
hominis iudico. **S**eptimo supflui
tas in quantitate discreta q̄ v
lūt habere diuisa paria. vltū
a potius a tinea comedī. q̄ cri
stū indui. **C**ontr̄ quos iacobi
.v. agite nūc diuites et pleāte
vlulantes in miseris vestris
q̄ euenient vob̄ diuitie v̄re pu
tre facte sūt. et vestimēta a tinea
is comesta. **B**ern̄. clamāt nu
di clamāt famelici cōquerūt
vob̄ frigore et fame miserabili
ter laborantes. **Q**uid ofert tot
mutatoria vestium extensa in
ptis vel plicata in mantis.
Octauo mateie precōsitas
i seico. auro. vel argento. vbi
nō quō deficit in curiositate
hūana industria. **P**rio fuit ve
stis pellis cū lana q̄ gen̄. iij. dz
fecit deus ad e et vxori sue tu
nicas pelliceas. **S**ecūdo pro
cessit ad puram lanam q̄ lemi
ce est pelle quā artem noema
reperit filia lamech p̄mi adul
teri. **T**ercō processum ē ad cor
tices herbarū sc̄z ad limū. **Q**uaz
to ad stercorea vermiū sc̄z seicu
Qinto ad aurifigū et ad lapi
des precōsios qui nunq̄ viu
fuerut. nec pars rei viuentis.
Sexto colois vaietas. nā cle
ricis phibet̄ color viridis et
rubrus et varius. **R**acō q̄ de?

naturā velleis in neutro sic co
lorauit. **E**xēplum. **Q**uedā de
uotissima virgo talia ferre no
luit dicēs ouis que nunq̄ pec
cauit naturali otētatur colore.
Cur ergo q̄ peccauit vtar p̄tio
so. **D**ecio vestem hūdi miusta
impotunitas. volētes ei vlti
ri supflue. occasionem dāt q̄
pecunia acq̄ritur arte illicita
vnde iere. ij. **I**n alis tuis inue
tus est sāguis aiarū pauperū
et innocentum. **V**ndecimo ex
parte defectus habitus fit rep̄
hēbilis dupliciter dicit thō.
sc̄dm affectū vno modo ex ne
gligētia hōis q̄ nō adhibet stu
diū vel laborem ad hoc q̄ exte
riori or̄tu vtatur sc̄z q̄ opoz
tēt. vñ ph̄us dicit. vij. ethicoz.
q̄ ad mollitiē pertinet q̄ aliq̄s
trahat vestimētum p̄ terrā ut
nō laboret eleuādo ipsū. **A**lio
mō et est duodecimus ex eo q̄
ip̄m defectum exterioris cultus
ad gloriāz ordiat. vnde dicit
Aug. in sermōe dñi in mōte.
nō i solo rerum corporeaz ni
toze atq̄ p̄pa. sed i ip̄s soz
dibus et lutosis esse iactātam
et eo piculohorē quo sub noi
ne hūitatis dei decipit. **E**t ph̄s
dicit. iij. ethicoz q̄ a supha
bundātia et immoderatus de
fectus ad iactantiam pertinet.
Ideo de b̄to aug. dz. q̄ nec ve
stes nimis p̄cosas. nec nimis

abiectione hanc voluit. quia in vitro
quia hanc suam gloriam querunt

Capitulum
lxxviii.

Dabitur utrumque mulie-
res peccent moraliter in
supfluo ornatu sicut
tho. ubi sup. Circa ornatum mu-
lierum sunt eadem attendenda
que supra commiter dicta sunt
circa exteriorum cultum videlicet quia
quia prima et duo ultima et insup
quod dicit aliud speciale scilicet quia mu-
liebris cultus viros ad lasciviam
prouocat secundum illud psalmi. vii.
Ecce mulier occurrit illi orna-
tum metrico preparam ad capi-
endas animas. potest tamen mulier
licite operam dare ad hoc ut vi-
ro suo placeat ne per eius contemp-
tum in adulterium labatur. unde
i. corinth. vii. Mulier que nupta
est cogitat que mundi sunt quomodo
placeat viro. Et ideo si mulier
coniugata ad hoc se ornent ut vi-
ro suo placeat potest hoc facere abs-
que peccato. unde i. thi. ii. dicit
apostolus Mulieres in habitu or-
nato cum reuerentia et sobrietate or-
nantes se non in tortis criminibus
nec auro nec margaritis. aut ve-
ste pretiosa per quod datur intel-
ligi quod sobrius et moderatus or-
natus non prohibetur mulieribus.
sed supfluus et inuerecundus et
impudicus. Ille autem mulieres qui
viros non habent nec volunt ha-

tere et sunt in statu non habendi
non possunt absque peccato appete-
re placere virorum aspectibus
ad concupiscendum. quia hoc est
dare eis incertum peccandi. Et si
quedam hac intentione se ornent
ut alios prouocent ad concupis-
cenciam moraliter peccant. Si
autem ex quadam leuitate vel ex
vanitate propter quadam iactan-
tiam non semper est morale pecca-
tum sed quandoque veniale. Et eadem
ratio est quod tunc ad hoc de viris
Et licet mulieres caput nudan-
tes a peccato possint excusari qua-
do hoc non fit ex aliqua vanita-
te sed propter terre consuetudinem
tamen consuetudo talis non est lau-
dabilis. hoc tho. **S**ed quid
de religiosis. Respondit vltimus li-
vi. tract. ii. c. x. preciosa vestitum
vel ortus tunc est morale pecca-
tum cum est contra professionem
alicuius. Sicut cum aliquae monia-
les professe paupertatem et seculi
abrenuntiationem ornant se ad
modum theatrarum mulierum
vel etiam moechi abiecto habi-
tu religionis sue. deserunt habi-
tum clericorum secularium. vel
hoc procedit ex superbia danti-
biliter vel ordinat ad prouocan-
dum alios ad concupiscenciam
illicitas. inexcusabiles autem sunt
mulieres cum a viris prohibentur
nihilominus immoderate se or-
nant. patet enim quod tunc fati-

ex superbia vel ex libidine peccā
 aut oim habētū inciramētū li
 bidinis ex tali oītu redūdāt
 in talē personā p agguacōem
 culpe hęc vtricus. **S**ed quō
 tenebit se vxor ppter maritum
 suū se ornās ne peccet: alijs oc
 casio ruine existēdo. **h.** durās
 in. iij. di. xxx vii. nō solū peccat
 quī dat alijs directe occasione
 peccādi sed etiam quī scienter
 a absq; iusta necessitate ppo
 nit alicui materiā vñ sumit oc
 casione peccādi. maxie qñ cre
 dit eū dispositum esse ad tale
 peccm vñ bi gñia. si mulier cre
 dit aliquē male dispositū ad
 occupandū eā si scienter a abs
 q; necessitate iusta vel debita
 utilitate presentet se ei peccat.
 vñ cuiq; enī deus mādauit de
 proximo suo nō aut displicet
 satis alicui dānacō proximi q
 scienter pponit ei materiā vñ
 de sumit occasionem peccādi
Sed nunq̄d est mōle pec
 catū viris induere muliebria
 vestimenta a ecōuerso mulie
 bz induere vestimētum virile
h. alexād vbi sup. virū indui
 muliebri veste a mulierē veste
 virili i se malū est. eo q vtriq;
 sexū diuisa indumēta dedit na
 tura ut dicitur deu. xxiij. in glō.
 sup illud non induetur. tñ ex
 cusatur a peccō cū aliquis hoc
 facit causa nēcitatatis ut si quis

q̄refertur ad mortē a ut occul
 taretur vestimētū accipet mu
 liebre vel cum mulier ut fuet
 corpis castitatē veste viri idu
 itur. Sicut legitur de beatā ma
 rina a beata eugenia. Cū aut
 hoc fit ex osuetudine ut possit
 licentius libidine suā implere
 vir cū mulieib; a mulier cū vi
 ris. sicut aliqñ factū est. vel cū
 hoc fit ut alijs hoc vidētes ad li
 bidie; prouocētur mōle pec
 catū est hec alexā. Cōcordat
 thō. vbi prius dic. cult9 extei
 or optere debet cōdicōm per
 sone scdm omunē osuetudinē.
 a ideo de se vicōsum est q mu
 lier vtatur veste virili vel ecō
 uerso. **S**pxaliter aut hoc pro
 hibetur in lege deu. xxij. qd gē
 tiles tali mutacōe habit9 vtē
 bantur ad ydolatrie supsticō
 nem. pōt tñ hoc qñq; fieri sine
 peccō ppter aliquam necessita
 tem. vel cā occultādī ab hosti
 bus. vel ppter defectū alterius
 vestimēti. vel ppter aliqđ aliud
 huiusmodi hęc thō. **S**ed qd
 de mulierib; se coloratibus vel
 alia figmēta ad apparētē pul
 chritudinem adhibētibus **h.**
Ciprianus li. de habitu virgi
 nū. nō virgines tñ aut viduas
 sed etiā nuptas puto etiā oēs
 feminas omino esse admonē
 das q opus dei a facturā ei9
 a plasma adulterae nullo mō

debeant adhibito flauo colore
 vel nigro puluere. vel rubro. a
 quolibet lineameta natua cor
 rumpente medicamine. man? deo
 inferunt qm illud quod ille for
 uit reforme contendit Impug
 naco ista diuini opis est pua
 ricaco a vitatis. deu vide no
 poteis cum oculi tibi non sint
 quos de? fecit sed quos dyabo
 lus ifecit. de inimico tuo tepta
 cu illo pariter arfura. vbi tho.
 dicit fucaco de qua loqtur. Ci
 prianus est quedam spes fictois
 que no potest esse sine peccato.
 que etia ut no dubitat aug? i
 epla ad possidonium Ipi s mai
 tis nolentib; decipi displicet. no
 tamen semp talis fucaco e pec
 catum moile sed solu quando
 fit ppter lasciuam vel in dei co
 teptu de qb? casib; loqtur Ci
 prianus. Sciendu tn q aliud e
 fingere pulchritudine no ha
 bita. a aliud est occultare tur
 pitudinem ex aliqua causa pro
 ueniente puta egritudine vel ali
 quo huiusmoi. hoc enim est li
 citu. qz scdm aplm. i. cor. xij.
 Que putamus ignobiliora me
 bra esse corporis hns honorem
 habundantior e circumdamus
 f **Q**ueitur vtz artifices oimē
 torum supfluoꝝ p̄fatorum fa
 ctōꝝ peccēt moiliter Rndit
 thō. ibidē. Si qua e ars ad
 faciendum opera aliqua quib;

hoies vti no possunt absq; pec
 cato p dñs artifices talia facie
 do peccaret utputa p̄tētes di
 recte alijs occasione peccandi
 puta si quis fabricaret ydola
 vel aliq; ad cultu ydolare per
 tinentia Si q; vtro ars sit cuius
 operibus possunt hoies bn vel
 male vti sicut gladij. sagitte. et
 alia huiusmoi. vsq; talium artium
 no est peccatu q; hęc artes sole
 sunt dicēde scdm crisost. super
 math. Si tamē operibus ali
 cuius artis ut pluries aliqui ma
 le vterentur quauis de se non
 sint illicite. Sūt tamen ppter
 offitium p̄ncipis a ciuitate ex
 stirpāde scdm documeta pla
 tomis Quia ergo mulieres licite
 se pnt ornare velut conser
 uent decetiam sui status vel ali
 quid etiam supaddere ut pla
 ceant viris. cōsequēs est q; ar
 tifices talium ornamentozum
 no peccāt in vsu talis artis nisi
 forte inueniendo aliqua super
 flua q; curiosa. vnde crisost. di
 cit sup math. q; ab arte calceo
 rū a textozū multa abscondere
 oportet. etei ad luxuriā deduxe
 rūt necessitatē eius corrupētes
 artem. male arti omiscētes hęc
 thō. Alexander vbi supra dicit
 Qui viris faciūt idumenta mu
 liebria a mulieib; viriba ut se
 inuicē magis excitent ad luxu
 riā a ut licētis possint explere

libidinē tales artifices peccāt
mōlter. de talibus loquitur

Crisos. cū inq̄t **Viros** i mulie
rū for̄s deducāt ⁊ mollescere
fatiāt p calciamēta lasciuie cū
supfluis ⁊ nociuis eas arceri
statuim⁹. ⁊ loq̄tur de arte tex
toria qua fiūt wstīmēta uiris.
⁊ arte sutoia qua fiūt eis calci
amēta muliebria. hxc alexand.

S; nunq̄d si artifex req̄ra
tur ⁊ petatur ut sibi fatiat ve
stem vane dispositiōis curiosā
vel vanā nouitez inuentā ⁊ sic
de domibus ⁊c nunq̄d ppter lu
crū debet facere talia. **Re. m̄gr**
h̄ri. de h̄ssia in leura sup gen.
q̄ artifices nō debēt esse talū
wstīū excogitatores ⁊ a for̄ti
ozī non talū factores nisi for̄
te casus spēalis q̄nq̄ aliud ex
poscat. **Racio** est q̄ nullus de
bet aliū ad uaitates prouōze
nec ad supfluos sup̄tus occa
sionare. nec quicq̄ inuare de
bet ut vani h̄oies suas adinūē
cōes friuolas ⁊ cogitatus no
xios expleāt in opere. hxc ille
Sed nūquid talis in oī orna
menta aliq̄n p cōsuetudinē
sine graui pccō p̄nt de ferri. **Re**
m̄gr ioh. de tābaco. li. de osol
theo. in h̄is q̄ sunt solū mala
q̄ prohibita. multū excusat
i toto wlm̄ tāto osuetudo ideo
italib⁹ ex vi rōnabilis osuetu
dinis p̄sertim si p̄scripta sit. ē

cōtra ius scriptū multociēs fa
ciēdum. nam ⁊ gratianus ille
gracōse dicit q̄ cōstitutō vten
tū morib⁹ confirmatur q̄ uis
etiam supflua cōment a gesta
re ad cōplacēdū multis sācto
rū auctoitatib⁹ reprobetur tñ
hoc sine excluso racioe osuetu
dinis gestari possunt sine ḡu
pccō. **Causa** aut̄ quare in tali
b⁹ saltem circumscripto scād a
lo excusare valeat cōsuetudo ē
Quia res que ppter sui noui
tatē ⁊ p consequēs raitatē p̄ma
gmatōez excitāt ⁊ puocat ad
libidinē. eo sc̄; q̄ ppter amirai
h̄oies res huiusmōi magis cō
siderāt ⁊ profūdi⁹ cogitāt. **Il**
le quidē res quādo in cōsuetu
dinē veniūt cessant p̄magina
cōez excitare ⁊ ad libidiez pro
uōze. eo q̄ tūc cessant q̄dā ra
ra eē ⁊ ammiracione digna et
cogitare cōsideracione p̄fūda
hec ibi. **¶ Quo** ad ij. p̄ncipa
b
le notandū q̄ superbiā cōtus
dissuad; primo peccatū multi
plex inde oriēs. **Primū** est ma
nis gloria quā rarissime ibi q̄s
deuitat. **Exēplū** de diuite epu
lone in purpura luc. xvi. vnde
gre. in omelia ibidē nemo ve
stimenta p̄cipua nisi ad manē
gloriā querit. **Secūdū** ē tūoz
mētis sup̄ alios. vnde herodes
wste p̄ciosa indut⁹ elatus in
seipso ab angelo necatur actu.

xij. Tertium est quod confundunt pauperes talia non habentes. nam sicut per apostolum in I. corinthios xi. Corinthios arguuntur quod per escam suam confundebant non habentes sic per vestimenta fieri potest secundum basilium in regula. Quarto molle et effeminatum efficitur. Exemplum de epulone qui sicut propter superbiam purpura induebatur ad extra ita bisso propter molliam ad intra secundum gloriam. Quintum est rapina vel furtum aut illicitus labor qui a talibus faciliter exercetur ut superflua vestimenta habeant et spoliant pauperes. unde petrus damiani de contemptu mundi. Illa vestis non in merito rapina esse nuncupatur quod duorum vel trium etiam vestium summa coemitur. Rapina nam procul dubio petunt qui vani honoris ardore succensus duarum impensas vestium in unam redigit et proximum suum quem sicut seipsum amare debueat in sua nuditate relinquit. Sextum est scandalum proximi nam qui scandalizaverit unum ex minimis istis qui in me credunt expedit ei ut suspendatur mola asinaia in collo eius et demergatur in profundum maris matth. xviii. Septimum est participatio omnium criminum que alijs eius exemplo faciunt vel ad hanc secundum psalmum. Peccatum committetur eum quodammodo sicut vestimentum quo coopitur.

et sicut zona que semper contingitur. Secundo dissuadet superbiam vestium exempla sanctorum. Primo dei qui nobilissimum spiritum in nobis vestivit carne fragili scilicet illud iob. x. Pelle et carne vestisti me. Secundo deus qui promissis parentibus fecit tunicas pelliceas gen. iii. Item iheronimus. xiiij. ait: tunicis domine firmitatem meam et necessitatem meam quod ab hinc signum superbie et glorie mee quod est super caput meum in diebus ostentationis mee et detestor illud quasi panem menstruatum et non portem illud in diebus silentii mei. Item iob. xvi. Saccum osui super cutem meam. Item matth. iii. Iohannes hanes erat vestitus de pilis camelorum. Item scilicet maximum in sermone. beatissima virgo virginem unam habuit. Item cristus scilicet crisostomum vestimenta abiecta habebat. Item de antiquis patribus dicit apostolus iheronimus. xi. Circueverunt in melotis in pelibus capris. Item augustinus dixit ut eius canit legenda factos de preciosa veste erubescos. Tertio idem dissuadet multiplex superbiorum in vestitu stulticia quarum prima est quod exteriora vilia interioribus nobilissimis preponunt scilicet corpus anime. Secundo quod dei ordinem pervertit a nature quia ancilla scilicet carne preponunt domine idem anime et domine

propria ancille tradunt. Tercio
 quod plus expendunt ut oculos
 aliorum pascant quam proprium ventrem
 Quarto putant quod ex precositate
 te selle a fremi equus id est corpus
 appetitur. Quinto quod omnia bona
 sua volunt habere bona et omnia
 tantum solam animam secundum Augustinum
 tunc
I Quo ad in principa
 le queritur utrum sit virtuosum
 et laudabile deferre vestimenta
 humilia non preciosa vel abiecta
 secundum Thomam. quod lib. x. q. xiiij.
 Quo ad istud aliter est loquendum
 de persona publica in dignitate
 aliqua vel in platea constituta.
 Aliter de persona privata
 cui nulla cura regiminis vel prela
 tionis est ommissa. In persona ei
 publica duo considerantur scilicet sta
 tus dignitatis et proprie persone
 odium. Circa que duo ita se de
 bet habere ne dignitatis auctori
 tas veniat in contemptum et ne
 ipse in superbia efferatur. utrum
 quod igitur ei potest esse laudabile et
 quod pretiosis utatur ad reverentiam
 auctoritatis inducendam.
 et quod vilibus utatur ratione proprie
 humilitatis. Sic dicitur. ne quod
 ad auctoritatem conservandam
 fuerit in superbia degenerent. et
 ne dum nimis suatur humilitas
 regendi frangatur auctoritas
 sicut dicitur Augustinus. hinc Thomam. Ex quo
 sequitur quod virtuosum et laudabi
 le sit in persona publica si proprie

infirmitatis intuitu vestimenta
 deferat humilia. unde in laude beati
 martini episcopi dicitur. quod post suscep
 tum episcopatum eadem in eius vesti
 bus mansit vilitas et abiectio
Et de demostene philosopho legitur
 quod tam diu utebatur toga phi
 losophica quam diu fuit vulgo
 cognitus. Sed vita et eloque
 tia cognitus. ait Malo vne
 rari vitam et sapientiam quam togam. vn
 de tunc omnibus utebatur ve
 stibus. Item grece in dialogis
 de beato equitio abbate dicitur. quod
 tam vilis erat in vestibus atque
 ita despectus. ut si quis illum
 fortasse nesciret. salutatus etiam
 resalutare despicere. unde vix a
 nunquam legitur de sanctis quod au
 ctoritatem suam in regimine ve
 stium precositate exhibuerant
 venerandam. sed potius vestium
 vilitate. mox humilitate et vi
 te sanctitate. ut apostolus de quibus le
 gitur quod fuerunt pannosus id est vi
 libus pannis induti. Et cristum
 pannis mater involuit id est secundum
 Bern. et alb. vilibus. Non inquit
 beatus. fit mencio de pellibus aut
 aliis precosis suppellectilibus.
 ut nobis commendet paupertatem
 habitus et indumenti vilitatem
 De personis vero privatis quibus
 nulla cura regiminis vel prela
 tionis est ommissa. dicitur secundum Thomam. loco
 parallelato Meritoie et virtuo
 se agunt si portant intuitu proprie

hūilitatis et amore cōtemptus
mūdi, vestimēta hūilia et hūi-
liora et viliora q̄ status pprii
m reārit. **N**ec obstāt cauilla
cōnes in quoz qui p̄mo in cō-
trarium arguūt. Attendēdum
ab hīs qui i vestimētis ouū
vniūt intrinsecus aut sunt lupi
rapaces. r̄n̄sio sc̄dm thomā q̄
hoc est pro vilitate vstū q̄
nunq̄ lupi vilia induerent n̄
cristi ouū hęc vestimēta essent
ppria. **S**ecundo dicunt talem
habitū deferentes scādaliare.
R̄ndit iero. in epla ad marcel-
lam Scandalizat quempiam
vestis fuscior. scandalizet et io-
hānes quo inter natos mulie-
rum nullus maior fuit qui an-
gelus dictus dñm q̄ baptisa-
uit qui camelorū vestitus teg-
mine zona pellicea cingebatur
Tercō dicūt. cū in corde virtus
lateat nihil officit vestimentū
si cor fuerit bonum. R̄n̄sum est
de hoc supra **Q**uarto obiciunt
aug. .iij. de doctrina xp̄iana et
habetur di. xli. c. quisquis . q̄s
quis rebus transeūtib; stricti
viti q̄ se habet cōsuetudo eo-
rum cū quib; vniūt. aut intem-
perās ē aut sup̄sticōsus. R̄n̄d̄z
q̄ grācianus false allegat. q̄ i
oib; correctis origialib; b̄ti
aug. h̄etur tēperās et nō intē-
perans **E**t sic th. et oēs famosi
allegāt. **Q**nto arguūt b̄tm b̄a

tholomeū vsum fuisse purpura
clauata. R̄ndit bonauētura li-
de perfectōne euāgelica q̄ illd̄
i legēda romana nō habetur
Et si vrū est quod dicitur. di-
co q̄ necessitate ductus hoc fe-
cit. q̄ aliud in regione illa cali-
da vestimētum portabile non
inuenit. **I**tem nō q̄ dyabolus
dixit cōsimilia verba p̄ pdolum
Cristi etiam vestimētum tūni-
ce incōfutilis p̄ciosum fuisse ne-
gat exp̄sse crisost. sup̄ math.
in opere imp̄fecto. **Q**ntum
v̄ro sit meritū talia defer-
re patet p̄ petrū d̄ amiam libro
de cōtemptu mundi dicentem
rex minue purpura induit ap-
ter ciuitatis excidiū eo opert̄
sacco diuini furoris motum cō-
triti cordis hūilitate placuit
Ezechias quoq; cultu r̄gio de-
coratus terribiles r̄gis assirio-
rum minas tremefactus audi-
uit. **S**ed mox ut ip̄e cilitio te-
gatur cilitioq; tectos ad aplx-
tam mittere nuntios non eru-
buit ap̄mquum diem victorie
et optate prosperitatis, oracu-
lum reportauit. **E**t ecce āge-
lus dñi cētum octuagintaquī-
q; milia assiriorum vna nocte
percussit. **E**gregi⁹ ille prophe-
tarum ysaias ad diuine iussio-
nis imperium vestimenta depo-
suit et trium annorum spacio
nudus et discalciatus incessit

Erubescat igitur dicit pe. dam. humana supbia Ex quo patz q humilitas vltiu deum placat gratia meretur 7 proximū edificat. vnde thō. 2. 2. vbi su p̄ dic. sic. Si vilioribus vlti b? q̄ ceteri q̄s induatur nō sp̄ peccat. s; si hoc faciat ppter ma ceacōez carnis. vel humiliacio nem spūs: ad virtutem tēp̄rā tie per t̄iet. hoc aut p̄cipue per t̄iet ad hos q̄ alios vrbō 7 ex emplo ad p̄nia; hortatur. hxc thō.

Capitulum. xix.

Quarto deo prohibe tur hic dei tēptacō vnde deū. vi. non tēptab dñm deū tuū. Et idē xp̄us cōi dyabolū allegauit math. iiii.

Ubi p̄mo videndū. qd̄ sic deū temptat. Scdo quot ge nera huius illud vitū incidat

Tercō de gradib; deū temptā tium. Quo ad p̄mū scd; thō. 2. 2. q. lxxxvii. p̄ totum. Deū tēptat qui exp̄imētum fumit seu explorat ex intencōe racōe

pprie persone p̄ sua vrbā vel facta de dei potentia. sapia. pie tate. bōitate. vel volūate specu latie sine spēali dei inst̄mētū. si ne iusta necitate vel pia vtili tate 7 sine alijs debitis circum stācijs. vel q̄ etiā p̄ter intecōez talia exp̄iendi aliqd̄ loquitur. petit. vel fac. qd̄ ad n̄l aliud vti le est nisi ad probādū dei ptā

tem. sapiētiam. volūatem. vel bōitatē. vnde sup̄ illo deū. vi. non temptab dñm deū tuum dic. glō. deū temptat. qui ha bēs qd̄ faciat sine racōe cōmit tit se discrimini vel periculo expe riens vtz possit liberari a deo Dicitur primo q̄ exp̄imētum fumit seu explorat. qz tēptare est exp̄imētum de aliquo su mere: nullus aut̄ exp̄imentū fumit nisi dere ignō vldubia Ex quo patz q̄ omnis deū tēp tans deū ignorat. vel dubitat de aliqua perfectōe dei quod semp̄ est pccm. Ex quo patz q̄ deū temptare sp̄ est peccatum Dicitur ex intencōe ad dñam tēptacōis p̄ter intencionem **U**bi nōndū q̄ duplex ē dī b temptacō. vna itenta. alia nō itenta Intenta fit dupliciter. vno mō exp̄isse. alio. mō interp̄ tatiē. Exp̄isse cū aliquis dicto. vel facto. intendit exp̄imētum de aliquo sumere Interpretatiē v̄ro qn̄ nō intendit exp̄imen tū sumere p̄ sua dicta vel facta. tñ agit vel dicit qd̄ ad nihil ali ud videtur ordimabile nisi ad exp̄imētum sumēdum vnde quasi interp̄tatiē deū temptat. qui si nō intendat de deo ex p̄imētum sumere aliquid. tñ petit vel facit ad nihil aliud vtile nisi ad probādū dei ptā tem. bōitatem 7 filia Dicitur

racōe pprie personē. qz si quis experimētū sumeret de deo vel ad deū ptinētibus nō ut ipse experimētum sumens de hīs seu talia explorās. talia agnoscat. sed ut ea alijs demōstret quā dō ē iustancitas aut pia vtilitas. hoc em̄ non esset tēptare deū. Dicitur p̄ sua verba vel facta nō cogitata ad differentiā infidelitatis. nā infidelis inq̄tū huiusmodi in mente dubitat de dei perfectōne. puta bonitate potentia et filibus. Sed deū tēptare cum directe opponat cultui diuino seu latrie vel religio nī in exterioribz consistit actibz. Dicitur etiā p̄ sua verba vel facta. qz homo deū tēptat exp̄sse dupliciter. R̄nqz exp̄sse verbis quādo homo in sua peticōe orādo vel similia v̄ba formādo ea intencōne aliquid a deo postulat ut explorz dei sentēciā. potētiam. vel bonitatē. vel voluntatem. Factis autē deū exp̄sse tēptat. quando p̄ ea que facit intēdit experimētū sumere diuine potestatis siue pietatis. aut sapientie. ¶ Dicitur de dei potētia. bonitate ac speculatiōe nō practice. nā duplex est cognicō dīne voluntatis vel bonitatis. vna quīdem speculatiua. Et q̄tū ad hāc nō licet dubitare nec probare vtrū dei voluntas sit bona. vel vtrum deus sit suavis. Alia p̄

etica affectiua seu experientialis. dū quis experitur in seipso gustum diuine dulcedinis et cōplacēciam dīne voluntatis. Sicut de iereotho dicit dyo. de diuinis noibus. c. ij. qz didicit diuina ex cōpassione ad ip̄a. Et hoc mō monemur ut p̄temus dei voluntatem et gustem⁹ eius suauitatem scdm̄ illud rō. xij. Probetis que sit voluntas dei bona bñplacēs et p̄fecta. Et ips̄. Custate et videte quā suavis ē dñs. Dicitur sine sp̄ali dei istitū. vnde abrahā nō peccauit gen. xv. cū dixit ad dñm. vnde scie possim qz possessur⁹ sim eā scilicet terrā repromissam a deo. Similiter nec beata agatha que noluit medicinā recipere quia expta erat erga se diuinā tenuolētā ut vel infirmitates non pateretur p̄ qbz corpōali medicīa idigerz vel statū seturz dīne bonitatis effectum. Sed achas peccauit non petēs signum. nō enim si petisset deum temptassz qz de⁹ iulit eū petere et etiā qz ptinebat ad communē vtilitatē. Bedeō v̄ro q̄ iudicū. vi. signū a deo petisse legitur de victoria rp̄missa ex debilitate fidei sedz glō. petisse videtur ideo peccauit. Sicut et zacharias luce. i. q̄ dixit ad angelū. vnde hoc sciā vnde p̄pter incredulitatem p̄uit⁹ fuit

d **U**bi sciendum qd dupliciter aliqd signū petit a deo. Vno modo ad explorandū dīmā ptātem. aut veritatē dicti eius ⁊ hoc de se ptin; ad dei temptacionem. Alio mō ad hoc qd instruatur quid sit cū aliqd factum placitū deo. ⁊ hoc nullo mō ptin; ad dei temptacōez. **Dicitur sine iusta necessitate.** qz si iusta necessitas foret non esset peccatū. vñ. ij. palip. xx. Cū ignoram? qd agere debam? hoc solum habem? residui ut oculos nrōs dirigamus ad te. **Dicitur sine pia utilitate.** qz ex pia utilitate facti ⁊ apli peterūt ut in nomine cristi fierēt miracula actu. iij. **Similiter de quodā. i. dyalogoꝝ refert gre.** qui suscitauit paruulum ad lacrimas mris eiꝝ. **Similit̄ q̄uis predicator** pro victu corporali nō sint solliciti ut verbo dei ⁊ doctrine vacēt. si sic soli deo immitatur. non deū temptant. qz non sine necessitate vel utilitate faciūt. s; si sine tali facerēt deū tēptarent. vnde aug. xxij. cōtra faustum dicit qd paulus nō fugit quasi nō credendo i deū. sed ne deum temptaret si fugere noluis; cum fugere potuis;. **Dicitur a sine alijs debitis circūstancijs.** qz pie ⁊ humiliter petēdū ē aliqd a deo ⁊ sic seruiēdum est deo

Dicitur vel quā etiā p̄ter inten- cōem p̄pter temptacōem dei interpretatiuā. **Quo ad. ij. pñ** e
cipale notandum qd cōtra hoc mādatum exceditur quātuplīciter. **Primo** veritatē inquirendo de alia vita q̄ in fide nutantes reuocāt moituros. **Secūdo** iusticiam q̄ volūt p duellū ostendī vni? innocēciam ⁊ alterius malum. **Terco** sapiētā qui p̄termissio studio hūano. artes vel scientias desup expectāt p oracōes solum. **Quarto** potētiam qui non fugiūt necē cū possint ⁊ debeat. paulus enī p sportā fugit. ⁊ xp̄us de templo deorsum se nō dimisit sed descendit. **Quinto** bonitatē. q̄ refutāt medicā alia in casu sine necessitate ⁊ utilitate. **Similiter** qui tempus miserēdi deo cōstituant ut dicitur iudith. viij. hī enī omnes aliquo mō videtur explorare dīmā illicite. **Quo ad p̄mum** q̄rit scūs thō. qd li. iij. q. ix. ar. ij. vtz liceat ab aliquo moriēte requirere ut reuel; statū suū pt? mortē. **Respōd;** qd sic supponēdo hoc tñ dīmo iudicō. ⁊ dūmō nō ex dubitacōne fidei de futuro statu quasi temptādo inq̄rat. **Et pia ⁊ humilis itencō** h̄atur vic; ad subueniēdū de fūcto p suffragia. **Racō** est qd sc̄; dām. li. iij. **Impletio naturalis desiderij**

nō ē peccatū nisi aliqua inordi-
natio adiungatur ut patet de ci-
u. naturaliter aut scire desidera-
mus. i. methaphice. Sed cum
p̄fatis tribus condicōibus de-
siderare scire statum alicui⁹ p̄
mortem nihil inordinate vide-
tur habere annexum. vnde. ij.
math. xij. Sancta ergo et salu-
bris est cogitatio p̄o defunctis
exorare ut a peccatis soluantur. hē-
tho. Quidam alius doctor ad-
dit q̄ qui expeteret r̄ditum ut
certificari vellet de statu illo an
vicij celū sit. vel infernus quod
cōmuniter p̄dicatur: mo r̄liter
peccaret quia infidelis foret. di-
cit etiam q̄ istam peticōem nō
debent facere nisi uires deuoti. et
illi possunt sic expeti qui fuerūt
in statu isto deuoti. et de quibz
p̄sumitur q̄ sint saluādi. dya-
bolus enim sepe immiscere pōt
illusiones quādo sic mortui re-
uocantur. Contigit enim quāqz
mortuū esse in purgatorio et de
mō in eius spē dicit eum eē in
inferno ut aīa suffragio priue-
tur et uiuus de deuota vita mor-
tui quam recolat imitari desi-
stit. Secundo contingere pōt
animā esse in purgatorio quā-
demō dicit esse in celo ut anima
suffragio priuetur. Sed que-
ris nunq̄ tenet viui⁹ appare-
ti credere q̄s aperit. R̄ndet idē
doctor posito q̄ defunct⁹ r̄uer-

teretur non esset q̄s obligatus
credere ea q̄ reuelaret licet etiā
essent vera. hēc ille. **S**ecundo f
possunt peccare contra istud duel-
lantes. Vbi nōndū q̄ scdm̄ mi-
colaū de lyra sup̄ materia duel-
li. dauid cū golia. i. reg. xvij.
Duellum pōt dupliciter accipi.
vno mō. p̄prie et sic est singula-
ris pugna duoz ut p̄ victoriam
vni⁹ appareat tādē ei⁹ iusti-
tia p̄ diuinū iudiciū et alterius
iniusticia. Et sic scdm̄ omēs do-
ctores duellū est illicitū tam ex
parte appellantis q̄ ec̄. recipiē-
tis et etiā iudicantis et cōsuletū
scz ex officio et fauore p̄stantū
Sicut sacerdotes q̄ darēt b̄ndi-
ctōez talibz. q̄ ibi manifeste est
tēptatio d̄ma grauit̄ ibi vidēz
peccare appellat⁹ inuite seu su-
scipiēs inuite graui⁹ q̄ sp̄te h̄
offerēs grauiissime. Similit̄ vi-
detur de iudice et cooperatibus.
hēc vidēz raymundi s̄m̄a. et hēc
mō h̄m̄ quosdā vidētur loq̄ de
duello iura ip̄m duellū phibē-
tia. q̄ v. mōrchiam. Et extra de
purgacōe vulgai cū suscepisti
nō preuelacōez d̄m̄a manifestatū
fuit q̄ deus vult sic iudicāe su-
am iustitiam. et hēc mō dauid
aggressus ē goliath. q̄ et dixit
Ego vivo cōtra te in noie d̄ni uiuē-
tis. nec p̄prie sic dauid fuit du-
ellator. sed d̄me iusticie execu-
tor. **A**lio mō potest accipi s

duellū largē put est bellū fin-
 gulare vni? cū vno absq; expe-
 ctacōne diuini iudicij. sed ut
 p virtutem. artē vel fortunā
 vel oibus istis vel aliqbus eo-
 rum occurrēt? aliqua cōtraū-
 fia inter eos criminalis vel ciui-
 lis t̄minetur. an tale duellum
 semp sit morle discordant tā
 thxologi q̄ iuriste. **F**it autem
 duellū tripliciter. **P**rimo a spi-
 ritu scō ut i dauid. i. re. xvij. a
 m̄ solādo ut h̄etur in historia
 karoli. **S**ecūdo scdm multos
 p̄sertim ex parte appellātis cū
 pccō ut in. ij. mō tactū ē. **T**er-
 tio semp est graue pccm ut in
 primo casu. **E**t nōndum q̄ iu-
 diciū ferri cādētis. a aque fer-
 uētis a silia prohibita sūt. sic
 a de duello dictū ē. **T**er cō pe-
 care p̄nt cōn hoc volentes per
 artem notoriā vel simlē sine
 humano studio sciētā adipi-
 sci. **Q**uarto qui nō fugiūt vbi
 tenētur a possunt. dī auxiliū
 ad hoc sine causa expectantes.
 cōn quos xp̄s ait. **C**ū vs p
 sequētur in vna ciuitate fugite
 in aliam math. x. **R**n̄ aut fugi-
 enda sit mors in xp̄iana perse-
 cūcōne a q̄n non. vnctō a cōfi-
 deracō scādali periculū gregis
 a hmōi docere possunt. **N**am
 aliq̄n contigit eodē tēpore a
 i eodē loco vni debere fuge-
 re alter nō ut de santulo quē

gladius ferire nō potuit. a de
 dyacono recedēte gre. p̄mit
 exēplū in li. dyalogoz. **Q**uinto
 quidam fugiunt medicinalia
 vbi oportet etiā quod lic; aga-
 tha fecisse videatur. t̄n ut thō.
 2. 2. q. lxxxvi. dicit fecit certa
 de dī adiutoio ut sup̄. **Q**uo **h**
 ad. iij. p̄ncipale nō scdm thō.
 quadruplex ē gradus dū tēp-
 tātium oēs t̄n non sunt p̄prij
Primus eoz qui aim non ipa-
 rat ante oracōe; sed distrahū-
 tur sciēter a negligēter qui la-
 bijs deū honorant solum. **S**e-
 cūdus eoz qui non dimittūt
 ante oracōem debitoribus ran-
 corem tenētes. **D**e abobus dici-
 tur. **E**ccl. xvij. **A**n̄te oracōem
 ipara animā tuam. a nolī esse
 quasi homo qui temptat deū.
 vbi dicit glō. inter li. **T**ēptat
 deū qui orat qd̄ docuit. sed nō
 facit quod iussit. **S**up̄ que di-
 cit thō. 2. 2. vbi prius **Q**d̄ iste
 qui ante oracōem suam aim
 nō iparat dimittendo si quid
 adūsus quem h̄; vel aliquis
 se ad deuocōem nō disponēdo.
 non facit quod in se est ut ex-
 audiatur a deo a ideo q̄si int̄-
 pretatiue temptat deum a q̄
 uis hmōi quasi interpretatiua
 tēptacio vidat̄ ex p̄sumpcōe
 seu indiscrecōne procedere t̄n
 h̄cipm̄ ad dei irreuerētiam p̄-
 tinet ut hō presūptuose. a sine

debita diligētia se hēat in hīs que ad deum pertinet. dicitur enim. i. pe. v. **D**uiliamini sē potēti manu dei. 7. ij. thi. ij. Sollicite cura teipm probabile exhibere dō. vnde etiā huiusmodi temptacō ē spēs irreligiositatis. hxc tho. **T**ertio eorum qui pter intencōnem petunt vel faciunt que dicitur in diffiniciōis declaracōne itēptatua tēptacō. **R**itus eoz qui ex intencōne talia faciūt ut ibidē patuit.

Capitulum. xx.

Quinto dēō prohibetur hic accidia cuius proprium est tristari de obsequio diuino. sicut caritatis est gaudere in bono diuino. **U**bi tria pncipalitē sunt viderēda. **P**rimo de quiditate et malicia et origine accidie. **S**ecundo de spēs. **T**ercio de remedijs. **Q**uintum ad primum scō; tho. 2. 2. q. xxxv. **A**ccidia est tristitia de bono diuino qd homo debet facere. dicitur pmo tristitia s; nō quelibet. **E**st enim quedam tristitia bō ut illa qua opatimī miserie proximi sicut miseria facit tristari. et passiōis cristi meditacō. **S**imiliter tristitia quam habem⁹ de peccatis commissis in contriciōe. **A**lia ē tristitia mala in appetitu vindicte inordinato.

et constituit spēm peccare vel tristitia de bono proximi et facit odiū vel inuidiam. **S**ed tristitia de bono dīmo constituit accidia. dicitur. ij. de bono dīmo id est de bonis spūalibus istis potissime que hōiem p se ordināt in deū ut sūt seruitutes deo exhibēde. corde. ore. vel opere. de quibus dictū fuit a primo pcepto particulari vsq; ad sextum. **E**t sic etiā sunt omnia opera virtutum. nō inq̄tum circa talē materiam sed inq̄tum ppter deū facta et in deum relata. **E**x quo patet qd ē accidia oris cordis et operis. **R**uia quis tedium et tristitiā habere potest meditati fidem. sperādi in deum. deum diligendi quo ad cor. quo ad os laudādo. orando. loquēdo de deo et filia. **E**t in opere multipliciter fit. **D**icitur cōsequēter quod homo debet facere. quia si quis tristaretur de spūali bono ad quod quis non teneretur sub pena peccati vniuersalis aut mortalis. puta de pficiendo aliquo quod solū cadit sub consilio nō est accidia. **E**xemplum de iuvene euāgelico qui tristis abscessit cū ei crist⁹ dixit. **S**i vis pfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperib⁹ math. xix. **S**ed b que sunt radices et cause tristitie. **R**ndetur qd tres. **P**rima cū

quīs nō amat deū nec gaudet
in eo. ideo oñter nō amat opa
spūalia. nec in eis gaudet. sed
tristatur. **S**ecūda q̄ q̄s non
noscit vel nō adūtit vel nō me-
ditatur honestatem et utilita-
tem ac suauitatē spūaliū bono-
rū ex hoc proueit q̄ non repu-
tat spūalia. sed ea vilia et qua-
si nihil valencia estimat et tri-
ste ea facit a ea refugit. **T**ertia
q̄ sefus apprehēdit spūale bo-
nū ut laborio sū et priuatiuū de-
lectacōis sēnsibilis. et ideo sefua-
litas a spūali bono fugit ad de-
lectabilia sensualitatis. **E**t tal-
sensualitas interdū ad se trāhie
racōnem et volūtatē que tri-
stantur de spūalibus bonis et
diuinis. **S**ed q̄re accidia
est peccm. **R**e. sed; thō. triphci
de causa. **P**rimo q̄ in se malū
est tristari de bonis optis qua-
lia sunt diuina. de talib; ei sū
ma opacētia esh; habēda. **S**e-
cūdo q̄ immediatus accidie
effectus est q̄ facit tediosū et
grauem in spūalib; dīnis ope-
randis. **T**ertio q̄ multa alia
mala ex accidia sequuntur in
spūalib; et effectib; eius. **Q**n̄ vō
sit peccm. nō fm thō. vbi pri-
q̄ tristitia de bono spūali ali-
qñ nullū est peccatū sed forte
defectus nature. ut qñ op⁹ di-
uinū est solum cōsiliū et nullo
mō debitū. **S**ecūdo aliquādo

mateia est meiti. **T**ercō aliqñ
est viale. **Q**uarto aliqñ mōz
le. **P**ro quoz intellectu nōnd
primo q̄ in nob; sunt duo **P**ri-
mū ē caro siue sensualitas filij
bestijs alijs. hoc dempto q̄ per
rōnem pōt frenari hęc caro h;
opacētia i luxuria i vanaglo-
ria **I**n gula ira et i similibus **E**t
h; tristitia de omnib; que sūt
cōtraria carni ut p; in ieiunio.
oracone. hūilitate. paciētia et c.
Secūdo est aia racōnalis a
deo optio immedate creata q̄
naturaliter vellet bñficari hęc
desiderare debet; virtutes de-
um et bñtudine et spūalia bō
Et de solo peccō principaliter
tristat. **S**icut etiā naturaliter
phi reperierūt et de hoc scrip-
serūt et fides amplius instruit
Secūdo nōndū q̄ caro cō d
cupiscit aduersus spiritū et spi-
ritus adūsus carnem gal. v.
Re idem sensit rō. viij. dicens.
vidō aliā legē in mēbris meis
repugnātem legi mentis mee
Et idem quilib; expitur. **E**xē-
pli gratia. **R**acō iūb; diuitem.
vel religiosū ad matutinā sur-
gere et p̄mūm delectat racōez.
h; molities lecti et calor corp⁹
tenēt q̄ non vult surgere **E**x
isto causatur quedā tristitia
in sensualitate. vnde si ppter
talē repugnātiā tristitia de
bono spūali vniat hōi subito

et indeliberate et oīno cōtra aut
 p̄ter voluntatem tunc est solū
 p̄mus motus et mere naturalis
Et q̄ diu manet solū p̄m? et
 naturalis motus nullo mō de
 p̄dens a voluntate. tūc nullū
 est peccatum moris s̄ defectus
 seu peccatū nature. quia nō est
 ī potestate hōis dicēte b̄tō au
 gustino. **N**ō est ī potestate no
 stra quib; visis tāgam̄. **E**t
 si homo statuit huiusmōi mo
 tum a accidie racōne p̄cipit inci
 pit resistere racōne et volūate.
 tunc illa r̄sistentia est sibi me
 ritoria. **S**ic sepe accidit q̄ ho
 mo sentit aliquod tedū in exē
 citio spūali racōe sensualitatis.
 quod tamē racōi displicet. idō
 etiam resistit conādo p̄ exerci
 tia bona delectari in d̄m̄is pro
 posse. talis tristitia nō ē pecca
 tū. quia in sola sensualitate cō
 sistit sed est materia meriti. q̄
 volūtas detestatur eam. **S**i ve
 ro homo huiusmōi primo mo
 tu accidie nō cōsentit sedm̄ ra
 cōem plene saltem. nec sufficiē
 ter se ei oppōit. postq̄ ip̄m per
 cipit. sed volūtas aliquo mō
 ad sensum inclinata habet se c̄r
 hoc negligēt̄ r̄ resistēdo. tūc
 illa accidia est peccatū v̄male
 si fuerit de opere debito. **E**t hoc
 est p̄pter negligētiam volūta
 tis que ei imputabilis ē. **E**t s̄m
 Cassi. de institutis mōchorum

etiā in perfectos viros cadit. s̄
 si motus ille accidie pertingit
 vsq; ad racōem. ita q̄ carne to
 taliter cōtraspūm p̄valente et
 tristitia sic in racōne inualescē
 te q̄ ip̄a racō ex hoc cōsentiat in
 fugā et horrore a detestacōem
 boni spūalis d̄m̄i q̄d hō facē te
 net tūc ē peccm̄ mōrle. ut dicit
 scūs thō. **C**ui? racōe; alliḡt. q̄
 illud ē mōrle ex genere. quod
 de se et sedm̄ p̄pria racōem cōtra
 riatur caritati. s̄ accidia huius
 mōi est talis. quia p̄prius effe
 ctus caritatis ē gaudium de dō
 et de diuinis rebus cui cōtraria
 tur accidia que est tristitia de
 bono spūali i q̄tū diuinū. **E**xē
 plū in simili de cōcupiscētia ad
 ulterij. quod de genere suo est
 peccm̄ mōrle. hęc cōcupiscētia
 q̄dū est naturalis motus ma
 nēs in sensualitate et nullo mō
 dep̄dens a volūate tūc nō ē pe
 catū. **S**i hō ei r̄sistit p̄t̄ d̄m̄
 ē ei meritorij. si vero volūtas
 nō cōsentēdo in opus nec in de
 lectacōe; nō excludit cupiaz.
 s̄ p̄mittit eā morari in aīo tūc
 v̄ialis fit culpa. si vero p̄t̄gat
 vsq; ad racōe; ita q̄ racō sup̄a
 ta cōsentiat in opus adulterij fit
 culpa mortalis ita in p̄posito.
Simile ē de ira. **¶** Quo ad. ij. f
 no principale notandum prout
 colligitur ex dictis gregori. x
 xxij. moralium. **E**t ex phidoro

de summo bono a Cassiani de
 .viii. principalibus vicibus. a ex
 wilh. in summa vitioꝝ qꝫ viginti
 sunt spes vel modi peccandi ac
 cidie. **Primum** est origo alioꝝ
 vicꝫ tepiditas qꝫ vomitū pro
 uocat. vñ apoc. iij. xpꝫ dicit
 Scio opera tua qꝫ neqꝫ frigi
 dus es neqꝫ calidus. sed qꝫ te
 pidus es a nec frigidus nec
 calidus incipiā te euomere de
 ore meo. **Euomitur** cū in de tei
 ora labi pmittitur. hęc fiducia
 temptādi dyabolo pstat qꝫ
 de multis tēptat tepidum. vbi
 non feruēdū. **Exēplum** de olla
 feruētī cui mulce non infident.
 hęc etiā hōiem quasi otactū
 facit. **Quia** scđ; **Verū.** **Forsitā**
 idō nō possumꝫ qꝫ non multū
 volumꝫ. **Secūdꝫ** ē mollities
 que est impatiētia dure rei de qꝫ
 pꝫ. xviii. **Qui** mollis a disso
 lutus ē in opere suo frater est
 opa sua dissipātis. ⁊ reperitur
 cōmūter i delicate nutritis hęc
 ē culcitr dyaboli. hęc fac. ut hō
 velut niueꝫ globꝫ ad ignē tri
 bulacōnis liqꝫcat. **Tertꝫ** som
 nolētia de qua pꝫ. xix. **Progred**
 do immitit soporē. a nimietas
 te enim somni phibere debēt
 auicule de māe canētes ⁊ galli
 ⁊ ineptia actꝫ dormiendi qui
 pnt esse nimietas brutalitas
 surgēdi tristitia importunitas
 ⁊ dormiendi. **Quartus** ē otiosi

tas pꝫ. xij. **Qui** opatur terrā
 suā saturabitur panibꝫ qꝫ aut
 sectatur o ciū stultissimꝫ ē. vbi
 nō qꝫ terra siue solū oris octo
 fructꝫ proferre pōt scꝫ dei lau
 dacōem. gratiaz actōem. ora
 cōnem. cōfessionē. verbꝫ mo
 dificacōez. abstīnētiam. frater
 nam correpōem. ⁊ fraternaz
 erudicōem. **Stultissimꝫ** inqꝫ
 est stultus qꝫ in vita negligit
 necessaria vite celestis ac qꝫrere.
 stultioꝝ qꝫ vitam hostibꝫ expo
 nit. **Stultissimꝫ** qꝫ aiam interfi
 tientes solet pascere. puta cor
 pus ⁊ demonē. **Quintus** est di
 lacō ps. **Tempus** fatiēdi dñe
 dissipauerūt legem tuā. **Tar**
 dant quidā ouerti. alij cōfitei.
 alij perfici. **Ad** cōuersionē h
 accelerādam mouere debēt
 quicqꝫ scꝫ mortis incētudo luc.
 .xij. **Dos** estote pati qꝫ nesci
 tis qua hora dñs vester vrturꝫ
 sit. **Secūdo** multiplex bonū
 inde proueniēs scꝫ vite iocūdi
 tas. maior viuēdi ⁊ moriendi
 securitas. pene maioris euasio.
 ⁊ pmiꝫ multiplicitas. **Tercio**
 periculū male osuetudis iere.
 .xij. **Si** mutare pōt ethiops
 pellem suā ⁊ vs potestis bñfa
 cere cū didiceritis male facere
Quarto qꝫ iniquus ē in deū. in
 angelū. in se ⁊ in proximū scđ;
 illud augꝫ. peccōꝝ nō est dig
 nus pane quo vescatur. **Quinto**

quod difficile est quae uere ad deum
 duci ambrosio. Plures inueni bap-
 tismale innocentiā seruasse quae u-
 ram penitentiā egisse. Sextus
 est tarditas. Sicut enim acci-
 diosus differt conuerti. sic tar-
 dus tarde procedit in opere iam
 inchoato. psalmus. xi. Sicut acetum
 dentibus et fumus oculis sic pi-
 gger molestus est hijs qui mise-
 runt illum. Quo contra terrere
 deberet temporis breuitas. malo-
 rum in malis strenuitas. et bono-
 rum uiuorum et mulierum sollicitudo.
 Septimus est negligentia in hoc
 consistens quod homo non curat qualiter
 opus inchoatum fatiat. ut bene
 uel male. sed hoc solum curat ut
 ab onere laboris inchoati se ex-
 pediat. psalmus. xxiii. Diligenter ex-
 erce agere tu uerere. xlviii. Male-
 dictus qui facit opus dei negli-
 genter. alia lingua habet fraudulen-
 ter. Tales terrere deberet irro-
 luum ut apum et fornicarum dili-
 gentia ad corpus proprium et dei in-
 tuitus. Octauus est impleueran-
 cia quam habet qui opus inchoa-
 tum ad perfectum non ducunt. Rue-
 saul dicitur. i. regum. xv. Ad quam
 uitam christus de cruce descende-
 re noluit. uincens. math. xxvii. p-
 seuerantia enim tibi est dei. ioh. 3.
 Meus tibi est ut faciam
 uoluntatem eius qui misit me ut
 perficiam opus eius. huic demon-
 insidiatur. gen. iii. Tu insidia-

beris calcaneo eius. Non est
 remissio in eo enim est qui quoti-
 die de terrore efficitur. uersus. Fer-
 uidus in primis. medio tepet al-
 get in primis. prou. x. Egestate
 operata est manus remissa. manus
 autem fortium diuitias parat. Quo
 contra. prou. iiii. Iustorum semi-
 ta quasi lux splendens procedit.
 et crescit usque ad perfectum diem.
 Vbi non quid sit perficere uicij
 simul omnia peccata proposito di-
 mittere et exercitia per uitam
 uiciorum necessaria. et acquisicio-
 ne uirtutum apta iuxta suum
 statum arripe. Decimus est dis-
 solutio. dissolutus enim difficul-
 tatem inueniens in suo regimine
 se dimittit omnino absque gubernatione
 secundum illud prou. xxiii.
 Eris sicut dormiens in medio ma-
 ri et quasi sopitus gubernator
 amisso clauo. Talis animum suum
 non recolligit. Est ei tanquam
 puluis quem proicit uentus a
 facie terre. et quasi uolum non
 ligatum. hanc dissolutionem
 gregum uidetur uicere importunam
 tatem mentis qua mens propter
 tristitiam spiritualibus se impor-
 tune transfert ad delectabilia
 corporalia. tediose spiritualia im-
 plendo. Undecimus est incuria
 que suorum debitam curam
 non habet. Cui opponitur di-
 ligentia. incuriosus sua non colit.
 culta non colligit et collecta non

custodit. vñ vñ fus. Non mi-
 nor ē virtus q̄ q̄rere p̄ta tuel
 Hoc vitio laborant qui audi-
 ta nō curāt memoie tr̄dere mē-
 te vel scripto vel opere. Rui di-
 lacerate ambulant a immūdi-
 tias sine racōe sustinēt. Cōtra
 quos est q̄ ordiate natura p̄-
 cedit q̄ cōtus interdum ē vir-
 tus a q̄ exteriorā notāt inteio-
 k rem incuriā. ¶ Duodecim⁹ est
 ignavia q̄ laborāt q̄ eligit p̄ci-
 us in miseria magna p̄manere.
 q̄ aliquantum laboris subire. Et
 videtur idē eē cum pusillami-
 mitate. Nā magnimitas ē vir-
 tus inclinās ad opeā magno
 honore digna sc̄dm p̄hm. iij.
 eth. cor. 2. Presūp̄cō ē excessus.
 s̄ pusillanimitas defectus est.
 spēaliter in h̄is que spēaliter
 cadūt sub oīlio. Et sc̄dz thō.
 .2.2. q̄. cxxxiij. Pusillanimis de-
 ficit a p̄p̄ōne sue potētie dū
 recusat ad id tendere q̄d est
 sue potētie cōmēsuratū. Et idē
 ē q̄ math. xxv. a luc. xij. Ser-
 u⁹ qui acceptā pecuniā dñi sui
 fodit in terra. nec ē opatus ex
 ea p̄pter quedam pusillanimi-
 tatis timorem punitur a dño
 ¶ Terciusdecim⁹ ē in dūo cō-
 sc̄z quedam ariditas spēalis a
 carētia feruoris mentalis de q̄
 in ps̄. Aia mea sicut terra sine
 aqua tibi. Et numei. xi. Aia n̄ra
 arida est nihil respiciūt oculi

n̄ri nisi man. Oritur aut̄ aliq̄n
 ex supbia que est quasi mon-
 gelboe sup quem nec ros nec
 pluuia deuo cōis sc̄dm Bern̄.
 descendit. Aliq̄n ex defectu cibi
 spēalis ps̄. Aruit cor meū quia
 oblitus sum comedere panem
 meū. Aliq̄n ex accidia nā alie
 creature otio impiguatur. sed
 hō labore spēali. p̄. xij. vult a
 nō vult piger. Aia aut̄ laborā-
 tiū impiguabitur. ¶ Decim⁹ m
 quartus est tristitia in diuino
 sc̄z offitio. Et gre. vidz wear-
 to p̄orem qui ē circa p̄cepta q̄
 p̄tinent ad cōmunē iustitiam.
 nō inquit aug⁹. ex tristitia aut
 necessitate q̄ hilarē dato rem
 diligit deus. ij. cor. i. r. hoc vi-
 ciū est quasi ab sinebū positū
 in esca dei. Itē cū oīa a deo ac-
 cepimus iustissimū est ut ei re-
 stituēdo lete seruiamus. Item
 p̄. xv. Sicut tinea vestimē-
 to a vermibus ligno sic tristitia
 viri nocet cordi. ¶ Decimus n
 quintus tedū vite quod ali-
 q̄n orit̄ ex d̄i amore a celest̄o
 patrie. Sic p̄t̄ in apostolo q̄
 occupiūt dissolui a eē cū xp̄o
 Aliquando ex maloz p̄sertim
 alienoz oīderacōe q̄bus mū-
 dus plenus ē. Eccl. ij. Teduit
 me vite mee vidētem mala eē
 vniuersa sub sole a cūcta vai-
 tatem a afflictōez sp̄s. Aliq̄n
 ex vlxmētia tribulacōis p̄rie.

ij. cor. i. **S**up̄ modū guati fu
m? a sup̄ virtutē ita ut tederet
ec̄. nos viuē. Aliqñ ex accidia
7 tūc ē pccm̄ 7 pueit ex lōga
tristitia p? quā non solū tede
deo fūire s; etiā viuē. **D**ecimū
sex? ē despx̄cō quā doc; aplū
fugē pmitētes. ij. cor. x. **N**e mi
mia fstitia absorbeatur hmōi
Decimū septim? ē rācor 7 qdā
mētis amaitudo otr̄ illos q̄ ho
minē vlūt ad spūalia exēcitia
inducere. **E**xpēlū de mōcho ac
cidioso otr̄ p̄latum amaicato
Decimū octau? est instabilitas
ppositū cū hō in dei serūcio diū
sa p̄pōit 7 mala attēptat 7 fre
quēter p̄positū mutat non ex i
potētia aut ex rācōnabili causa
s; p̄pter tedū qd̄ h; i eoz exe
cucōe spūaliū. **D**ecimū nonus
est inq̄etudo corpis a instabili
tas loci ut apparet i multis **V**i
cesim? est malicia qñ p̄p̄ tri
stinā quā q̄s h; in diuinis itm̄
malus efficitur q̄ etiā spūaha
modica a nulla estimat et etiā
o impuḡt. **¶** **¶** Quo ad. ij. princi
pale nōndum q̄ pluā r̄media
sūt otr̄ accidiā. **P**rimū ē cōside
rācō de testabilitatis hui? vicij.
ut appar; p̄mo in osidēcōe exē
ploz oim̄ rez laborātū. nā in
vita carētib; sol 7 astra quoti
die ḡiz mūdi circueūt. i habēt
bz vitā vegetabilē h̄be a arbo
res minimū incū h̄ntes i mul

tis adūb̄ ad magnā quātitatē
pueniūt **I**n sensibilib; dic̄. salo
mō p̄. vi. **D**ade ad formicā
o piger 7 osidēa vias ei? 7 di
sce sapiā; i malis h̄tib; quot
sūt studia mūdo fūiēdi. in h̄is
h̄tib; cecilia q̄si apis argumē
tosa deo fuit. in āgelis h̄is et
malis otūa sunt exercitia **S**e
cūdū ē q̄ tm̄ displiceat d̄o. vñ
apoc. iij. **Q**uia tepidus es inci
piā te euomere. **C**ā s̄m glō. q̄
quādā securitatē accipiūt de h̄
m̄s aliq̄bz **I**tē luc. xv. **B**audiū
ē āgelis sup̄ vno pccōre s; fer
uido p̄niam agēte q̄ sup̄. xix.
iustis q̄ nō indigēt p̄niam s; te
pide viuētib; s̄m greg. **I**tē luce
xij. de ficulnea d̄z infructifera
Succide illā ut qd̄ ec̄. terrā oc
cupat **T**ercū ē q̄ accidia mul
tū plac; dyabolo. vnde math.
xij. **I**mmūd? spūs exiens ab h̄
mie iueniens domū vacatē va
dit a assūt alios. vij. neq̄ozes
se a intrātes habitāt ibi. **I**tem
math. viij. demōes dixerūt xp̄o
si eicis nos mitte nos in gregē
porcor. 7 iob. xl. d̄z dormire. s̄
demō i loco calamip qd̄ vacui
tas desiḡtur **S**ecūdū r̄mediū
ē rōbilis diuinitas occupacōm s;
ordiata d̄z eē 7 rōbilis ut docet
exemplum i vita patrum vbi
beato athonio accidia tempta
to angelus apparuit quem vi
dit p̄mo funiculū torquentem

deinde orantem. deinde sportas texentem. et itez oracōi vacātem et sic facere anthonium iubentem cōi accidiam. **Tertū** est ut cum sentit tristitiam accidie quis interdū qrat bonā solietatē cū q̄ verisimiliter solum de deo et licitis tractet letē. **Exēplū** in vitaspaz. vbi sepe illud fecerūt. **In cui?** figura legitur exo. xvij. q̄ iofue pugnantē cōtra amalech. orabat moyses leuās manus ad deū. cui? man? erāt graues. s; hur et aaron sustētabāt man? ei? ex vtraq; parte. **Quartū** ut hō se cogat ad exercitiū spūaliū que fastidit. **Quā** habitus delectabilis non nisi p̄ actus interdū tristes multiplicatos acq̄ritur ex. ij. eth. cor. **Quintū** ut cum magno conatu q̄s meoz etur dei tot beneficia et si sed; ps. **Renū**t consolari aia mea credat qd̄ seq̄tur. meoz fui dei et delectatus sum. oportet aut̄ hūc conatū magnū esse qz homo i tristitia cōstitutus difficulter talibus immozatur. **Sextū** ē exclusio p̄ posse triū radicū accidie in p̄ncipio capituli p̄fitaz. **In cui?** figura dicit leuic. vi. **Ignis** in altari meo semp ardebit que nutriet sac̄dos s; bitiens ligna mane p̄ singulos dies. **Septimū** est cōsideracō pene ifermi et purgatorij et tra-

titudinīs q̄ expectamus scdm nostz meitū vel demeitū. vñ in vitaspaz. quidā pater cōquest? est p̄ri achilli accidiā Rndit alter ideo pateis qz nō dum vidisti requiē celi nec penam inferni. **Octauū** et sūmū remediū dei gratia ē ps. **Via** mādatorum tuozū cucurri cū dilatasti cor meū. vnde i cant. **Trix** me post te curremus in odore yngētoz tuoz **Ca. i. ps** Errauit sicut ouis q̄ perijt a cō-

Capitulum. xxi.

Sexto decimo prohibetur erubescētia xpm sequēdi et eius doctri nā in necessarijs ad salutē. vñ luc. ix. ait **Qui** me erubueit a meos s; mōes hūc filius hōis erubesc; cū vnerit in maiestate sua et pris et scōzū angeloz id ē ad modum erubescētis se hēbit dicēs. nescio vs. sicut ait virgibus fatuis math. .xv. et clausa est ianua. **Tria** sunt hic dicēda et vidēda. **Primo** de wrecūdia seu erubescētia bō. **Secundo** de mala de quib; dicitur **Ecc. iij.** Est ofusio adducēs p̄cēm et ē ofusio gratiam et gloriā adducens **Tercō** de remedijs male erubescētie. **Quintū** ad. i. nōndū b scdm thō. 2. 2. q. cxliij. qz vēcūdia est timor de actu exprobrabili facto vel fiendo. **Dicit**

primo tunc quod est respectu ardui
 possibilis respectu cuius non est
 tristitia. Ex quo patet quod perfe-
 cti non erubescunt facilius de futu-
 ris malis perpetrabilibus quod non
 apprehendunt mala opera ut diffi-
 culter ab eis mediante gratia vita-
 bilia. Item patet quod malitiosi non
 sunt verecundi quia ex habitu
 facilia putant mala. dicitur de
 actu turpium in quo includitur
 cogitatio. verbum. vel obmissio
 turpis. dicitur turpis seu ex-
 probabilis. Sed que sunt tur-
 pia exprobrabilia seu inhone-
 sta. Ratio quod nuditas corporis
 in adulto respectu alterius. Item
 discopatura membri immundi pu-
 ta genitalium posteriorum et vberum.
 Ex quo patet quod male faciunt
 vestes curtas portantes quo ad
 viros. et vbera nudantes quo ad
 mulieres. et tunicas leuantes sine
 causa. Ratio istorum est. quia a
 natura talia verentur ut dicit bea-
 tus augustinus. li. de civitate dei contra
 dyogenem. Item omne peccatum
 est erubescibile precipue tamen luxurie.
 furti. seu subtractionis alieni bo-
 ni. et mendacii de quibus inter
 cetera dicitur ecclesiastici. xli. Erubescite
 a patre et matre de fornicatione
 Et a confidente et potente de men-
 dacio. Et a principe et a duce de
 delicto. **Q**uid autem turpe sit omne
 peccatum patet tripliciter. Pri-
 mo quia peccatum nuditatem se-

cit erubescibile. Nam gene. ii. 22
 Erat uterque nudus Adam scilicet
 et uxor eius. et non erubescer-
 bant. ratio quia nullum pecca-
 tum fecerant et futurum facilius vi-
 tare poterant. Interim enim quod mens
 superior obediebat creatori que
 quid infra mentem erat ut mem-
 bra corporis et etiam bestie huius
 obediebant. Sed eo ipso quo
 homo deo inobediens fuit. obe-
 diencia multorum huius est sub-
 dita. Ideo gene. iii. dicitur post
 quod ambo de fructu vitis gusta-
 uerunt. aperti sunt oculi ambo-
 rum videlicet experientiam habere quod
 malum prius mente nouerunt
Cumque cognouissent se esse nu-
 dos confuerunt folia ficus et fece-
 runt sibi periomata. plura ibi
 de verecundia videlicet quod ad vo-
 cem dei fugerunt quoniam deus que
 fuit ad ubi es. quod deus ait quod
 indicauit etc. **S**ecundo cum
 erubescencia sit fuga rei turpis.
 et peccatum sit opus dyaboli con-
 tra naturam primo eo remoto oia
 decencia foret ostentat peccatum esse ma-
 xime erubescibile et quod plura est in
 eius operatione alia erubescibilia non
 sunt teste gregorio. dicente de maria
 magdalena quod semetipsum gra-
 uiter intus erubescerebat nihil esse
 credidit quod verecundaretur fo-
 ris. Tercio erubescencia est respectu
 immundorum sed in operatione peccati
 alia immunda munda sunt. unde

Primum Preceptum

math. xv. **Q**ue de ore pcedunt
 de corde exeunt et ea coninqnant
 hominem. de corde enim exeunt cogi-
 taciones male. homicidia. adul-
 teria. fornicaciones. furta. falsa
 testimonia. blasphemie hec sunt
 que coninqnant hominem per se. **C**or-
 rupti sunt et ab hominibus fa-
 cti sunt scilicet iniqui. **D**icitur scilicet
 vel fides quod plura fecimus que eru-
 bescere debemus et nescimus an
 de facto luere coram deo habe-
 amus. **P**lura etiam sunt que propter
 re possemus turpia. **R**otandum
 est scilicet thomae. ubi prius et philosophus
 in ethicorum. quod verecun-
 dia quod quis non sit virtus eo quod
 virtus dicitur perfectione habitus.
 perfectus autem vir non timet ali-
 quid ut futurum arduum possibile
 vel difficulter vitabile. **S**ed
 propter habitum facilius vitabile
 turpe. **T**amen verecundia est bonum
 quod a laudabilis passio et ha-
 bitus consilii eius acquiri potest
Laudabilis inquam quatuorplex
 ratione. **P**rimo quod frenum est sensua-
 litatis quod dum quis habet a mul-
 tis malis preseruetur actibus et
 spes est de eius correctione. unde
 quid philosophus dicit. **E**rubuit res
 salva est. **S**ecundo est ornamen-
 tum precosum quo decoratur iu-
 uentus et muliebris sexus. unde
 ecclesiasticus vii. **B**ratia verecundie eius
 scilicet mulieris sensate et bone sup-
 aux. **T**ercio est oculus quidam

Capitulum .xxi.

mentis ostendens opus de quo
 quis verecundatur esse examinandum
 an bonum et tunc erubescencia
 est expellenda. si malum tunc est
 dimittenda scilicet illud math. vi.
Si oculus tuus nequam fuerit
 totum corpus tuum tenebrosum
 erit. **Q**uinto est privilegium humane
 conditionis in hac vita quo carent
 omnia animalia irrationalia. quod nul-
 lum eorum verecundatur proprie. quod
 turpe non precipit ut patet in eorum
 actibus. **Q**uinto gratiam a deo me-
 retur. unde gene. ix. **S**em vere-
 recundus benedicitur et cham ma-
 ledicitur. **E**t luce. i. **A**d ingressum
 sum angeli maria verecunda et
 timida audiuit. ne timeas ma-
 ria. inuenisti gratiam apud dominum
Quo contra quicquid mala in-
 currunt in verecundi propositum
 que facilius ostendere potes. unde
 iere. iij. **F**rons meretricis facta
 est tibi noluisse erubescere. **I**tem
 ibidem. vi. confusione non sunt
 confusi et erubescere nescierunt
Tercio non dandum quod verecundia
 que etiam non est peccatum reperitur
 in multis. **P**rimo in perfectis et
 seibus que ad habitum multum.
 et parum quo ad actum quia non
 apprehendunt turpia ut possibili-
 lia sibi et difficulter euasibilia
Sed tamen sunt sic dispositi ut si
 in eis esset aliquid turpe de hoc ve-
 recundarentur ut dicit philosophus. iij.
 ethicorum. **S**ecundo reperitur

plus in mediocriter bonis. quia in eis est aliquid de amore boni. attamen non sunt totaliter immunes a malo. Tertio plus reperiendum est de verecundia in feminis. Quarto plus in virginibus adultis. Quinto maxime in iuuenibus utriusque sexus postquam venerit ad usum rationis. Verecundia autem caret qui sunt in patria. Item usu rationis carentes in via. Adā et eua caruerunt in paradiso. Et malicōsi qui nihil apprehendunt ut turpe nec malum timent. Est præterea triplex verecundia. quedam naturalis usus rationis perveniens sicut alie passionēs. Alia est materia merendi ut ista que infurget ratione infamie innocentis. Tertia est meritozia et satisfactoria ut ista quam habent in confitendo peccata. unde bern. Quantum displicet deo impudicitia peccatorum. tantum placet deo erubescencia penitentis. **¶** Quo ad .ij. principale non dandum quod secundum thomam ubi supra. Mala verecundia est timor inordinatus de actu non vere habere apparentem exprobrabili seu turpi facto vel fiendo. per cuius declaratione advertendum. cum timor sit de essentia verecundie quantum ad propositum sufficit timor vel metus qui secundum thomam in .iiij. dist. .xxix. est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio. Et

est duplex metus quidam qui cadit in constantem virum. alius qui non cadit in constantem videlicet. Constantem enim proprie est virtuosus. et inconstans viciosus. metus autem cadens in constantem virum est quando minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali. hic timor cadit in constantem virum. Cuius ratio est. quia secundum philosophum .ij. ethicorum constantem et virtuosum est mensura omnium operum suorum. Scit enim quid fugiendum et quod faciendum sit. Idcirco eligit magis sustinere minus malum quam maius malum incidere ubi unum fieri oportet. Et differt constantis ab inconstanti dupliciter. Primo electione. quod eligit quodcumque malum pene pati puta privationem honorum exteriorum fame vel vite quam peccare de quo dicit anselmus lib. cur deus homo. quod pro infinitis mundis saluandis scilicet corporaliter non esset committendum peccatum. Inconstans autem et viciosus eligit potius subire maius malum puta peccatum propter delectationem annexam quam vitæ minus malum puta perdere temporalia. nam minus peccatum est maius malum quam maximum malum pene sit malum. Alia differentia est quantum ad estimationem periculi vel pene imminētis quod constantis non cogitur nisi forte et probabiliter estimatione

Inconstans autem pro leui estimacione et fugit quodammodo nemine prosequente. **E**st autem quadruplex metus qui cadit in constantem virum. **P**rimus est metus mortis ab eo qui intendit et potest occidere. **S**ecundus est quous cruciatus corporis. puta verberacione. tortione. incarceratione et humilimoi. **T**ertius est metus stupri qui bonis viris maior quam mortis esse debet. **I**tem si quis dedit aliquid ne stuprum patitur vir vel mulier. **Q**uartus est vitutis metus. **E**t dicitur. **t**h. xv. et alb. quod non differt vtz hec predicta quatuor fiant in persona propria. siue in persona liberorum. siue vxoris. **I**tem si quis in adulterio vel furto vel flagicio alio deprehensus dedit aliquid vel se obligauit ad predicta quatuor perit quod timuit mortem vel pericula vel vincula. **I**tem si deprehensus dedit quid deprehensori vel promisit ne perderetur. pertinet ad quatuor prefata. quod proditus prenoxiata potuit pati. **M**etus autem cadens in constantem virum est qui fit pro minas verborum. ut mihi hoc feceris non habebis gratiam meam vel non diligam te et filia. **E**tiam secundum legistas timor infamie et vtracumque non cadens in constantem virum et sub quatuor prefatis quod talibus multis modis subueniri potest. **E**t non quod metus cadit in vnum qui non diceretur

cadere in alium. **N**on enim est verisimile regem tenere debuisse militem paruum. et minor metus excusat in casu feciam quam virum. **M**etus igitur cadens in constantem virum facit quod promissa vel data tali metu nec coram deo nec coram ecclesia tenentur. ut minimum tali metu contractum et alia data vel promissa. **R**atio est quod consensus in talibus non est liber mere sed coactus. nihil ergo dedit libere. primo metus cadens in constantem virum impetrit restitutionem in integrum. **S**ed queitur vtz ille qui pro metu cadentem in constantem virum oppressus aliquid promittit de temporalibus teneatur illud postmodum adimplere. **R**e. alb. m. iij. **C**redo quod vbi est iudicium pro quod inueniri potest defensio a iudicate etiam coactus debet solvere promissum. et optet ei actio ex lege et ex canone et iudex debeat eum restituere in integrum. **S**i autem defectus sit iudicium puto quod non debet solvere sed aliquam leuem propter cautelam facere penitentiam de promisso. precipue si fides vel iuramentum non inuenit. si autem iuramentum interuenerit. dicunt multi et etiam mihi satis probabile videtur esse soluendum. **S**i autem non soluit et iuramentum violauit et postea venit ad penitentiam videtur mihi non esse cogendum ad solutionem sed tamen ad fructum

iuramēti emēdatōem. hxc alb.
Dubitatū an timor ī gene-
 re de timore loquendo excusā a
 peccato. Rñho fm thō. 2. 2. q.
 Cxxij. ar. iiii. Timor itūtū h3
 racōez peccati mōrtūm est con-
 tra ordīnē recte racōnis que est
 regula hūanorū actuum. Re-
 cta aut racō iudicat quedā ma-
 la magis esse alijs fugiēda. Et
 ideo q̄cūq; ut refugiat mala q̄
 scdm racōnem magis sunt fu-
 gienda nō refugit mala q̄ sūt
 min⁹ fugienda non est pecca-
 tū. Sicut magis est fugiēda
 mors corpōalis q̄ amissio rez-
 vnde si quis ppter timorē mor-
 tis latromib; promitteret aut
 daret excusaretur a peccō qd̄ in-
 currēt si sine causa legitima p̄-
 termissis bonis hōibus quib; 9
 magis ess; dādum peccōribus
 largiretur. Si aut aliq; per ti-
 morem fugiēs mala que scdm
 racōnem sunt min⁹ fugiēda in-
 currat mala que scdm racōnem
 sunt magis fugiēda. nō pōt a
 peccato totalit̄ excusari. q̄ ta-
 lis timor mōrdinat⁹ ess;. Sūt
 aut timēda magis mala aīe q̄
 corpis et mala corpōis q̄ ex-
 terioz rerū. Et ideo si quis in-
 currat mala aīe idē peccata. fu-
 giēs mala corpōis puta flagel-
 la. vel mortē. a mala exterior.
 puta damnū pecunie. aut si su-
 stineat mala corpōis ut vitet

dānū pecunie. nō excusatur to-
 talit̄ a peccō. dīminuitur tñ ali-
 quod ei⁹ peccatū quia min⁹ w-
 luntariū est qd̄ ex tiorē agitur
 Imponitur enim hōi quedā ne-
 cessitas aliquid faciendi ppter
 imminētē timorē ut faciat w-
 luntariū mixtum scdm p̄m.
S; qñ ē timor peccatū mōr-
 le. R. ar. iij. Timor ē peccatum
 scdm q̄ est mōrdiat⁹ prout
 sc; refugit q̄s qd̄ fm racōez nō
 est fugiēdū. hxc aut mōrdiacō
 tioris qñ q; qdē ofistit in solo
 appetitu sensitio nō vniēte ex
 ofensurōlis appetitus. 7 sic nō
 est peccm mōrle h; vīale solū
 Rñq; v̄ro huiusmōi mōrdia-
 cō tioris pertigit vsq; ad appe-
 titū racōnalē qui dicitur volū-
 tas. que volūtas ex lib̄o arbi-
 trio refugit aliqd̄ non scdm ra-
 cōez. Et talis mōrdiacō tioris
 qñq; ē peccm vīale. qñq; mōr-
 le. Si ei quis ppter tiorē quo
 r̄fugit quis periculum mortis.
 vel quodcūq; aliō temporale
 malū sic disposit⁹ est ut faciat
 aliq; prohibitū v̄l p̄termit-
 tit aliqd̄ qd̄ est p̄ceptum in le-
 ge dīna talis timor est peccm
 mōrle. alioquī erit peccatum
 vīale. vñ apōc. xxi. Timidis
 a incredulis a execratis pars
 erit in stagno ignis a sulfuris.
 qd̄ ē mors secūda. hxc de thō.
 Quicqd̄ igr̄ de timore dictū ē.

illud ad uerecundiam applicandum est. **A**d sciendum quoniam uerecundia sit peccatum ueniale uel mortale nonandum secundum thomam 2. 2. q. 119. ar. 11. a. 11. quod timor mundanus est quo quis inordinate timet amittere bonum exteriora. humanum quo quis timet proprie persone. et pertinet ad unum timorem in re. quo quis a deo recedit propter amorem creature et corporis detrimentum. et timere talium perditionem interdum est naturale. interdum uitiu. Naturale enim est quod refugit proprii corporis detrimentum uel etiam damnum temporalium rerum. Sed quod homo propter ista recedit a iusticia est contra rationem naturalem. unde philosophus 11. ethicorum dicit quod quedam sunt peccatorum opera ad que nullo timore debet quod cogit. quod peius est huiusmodi peccata committere quam penas quascumque pati. Dicitur in diffinitione de actu non uere sed appareter exprobrabili. **U**bi non quod duplices sunt actus. quidam uere exprobrabiles ut in principio capituli patuit. Alii non uere exprobrabiles sed apud filios huius seculi de quibus dicitur iob. 11. Deridetur iusti simplicitas. Super quo gregorius libro 10. moralium sic dicit. Animus quippe uiri iusti non nunquam operi recto constantem immititur et tamen humanis irrisionibus uirgetur. **Q**uia

ba agit et obprobria recipit. quod ab huius mundi sapientibus puritatis uirtus fatuitas creditur. **Q**uid namque mundo stultus videtur quod mentem uerbis ostendere nihil callida machinatione simulare. nullas iniurias contumelias reddere pro maledictionibus orare paupertate querere. possessa relinquere. rapienti non resistere. percussit unam maxillam alteram pretere. sed quod ab hominatur egypti israelite deo offerunt. **S**ubditur lapas contempta apud cogitationes diuinitus id est superborum. parata ad tempus statutum. **I**tem nonandum quod mala uerecundia multi habent secundum quod multipliciter aliqui peccant ut in septem peccatis capitabilibus. **P**rimo quidam uerecundantur humiles esse aut in veste contra exemplum iohannis baptiste ueluti zona pellicea. math. 11. Aut non querendo necessaria dubia. contra christi exemplum quod in medio doctorum quasi uel luc. 11. **A**ut uerecundantes quoniam non sciunt respondere ad quedam mutua sicut homerus ut refert polycratus quod propleuma pediculorum soluere nequens pro tristitia mortuus est. Aut sacramento reuerentiam non fatientes. **C**ontra exemplum militis qui precorse iduty equum descendit in luto genua flectendo ad eucaristiam secundum suam consuetudinem ut **C**esari refert

in suo dialogo. Secūdo sunt alij wrecedātes paupertatem que est instrumētum hūilitatis. lina pccōrum ⁊ xpī ornat⁹. Alij celant genealogiā pauperū. Quo cōtra dicitur de willh. epō parisiē. qui scobā cū qua pat su⁹ pistoz fornatem purgare solebat in cameā sua semper habebat ut videret se de paupertate eleuatū. Et ysaie. xlviii. Ecce excoxi te sed non quasi argētum elegi te in camino paupertatis pp̄ me fatiam ut nō blasphemem gloriā meā alteri non dabo. Tercō alij wreterur detractiones castitatis. ⁊ cōtrahunt cōtra exēpla virginū que etiā sanguinē effundē nō erubuerūt vñ sap. iiii. Multigena autē impioꝝ multitudo nō erit utilis ⁊ adulterine plāta cōes nō dabūt radices altas nec stabile firmamētum collocabūt ⁊ si in ramis in tpe germinauerit. infirmitē posita a v̄to omouebuntur ⁊ a inimicitate ventoꝝ eradicabūtur. Quāto alij paciētiā recusātes wrecedantur irā sopire ostra xpī vrbū In paciētiā v̄ra possidebitis aīas vestras luc. xxi. Quīto alij wreterur ignoscere in se pccātib; cōtra exemplū cristi qui totiens p̄serti die crucifixiōis offensus omnia cōdonauit. Sexto alij abstinetiam wreterur pp̄ oblo

quentes ostra exēplū hōrati p̄rimo dialogoꝝ gre. vbi dicit q̄ i cōuiuio carnes comedere nolēt. miraculo se piscē obtinuit. Septimo alij ex inertia ⁊ pusillanimitate timēt morturis mortē annūciare cōtra exēplū ysa. dicentis Ezechie dispone de morte tua. q̄ morietis tua non viues ysa. xxxviii. Alij wrecedantur infirmis obsequi cristū fugientes. Alij wrecedantur corrigere vitia filioꝝ acillaz ⁊ familie Quos oēs valde terrere debet; forma hxc xpī sentētia luc. ix. Quī me erubuit ⁊ meos h̄mōnes hūc filius hōis erubescet cū venerit in maiestate sua ⁊ c. **¶** Quo ad. iij. p̄ncipale nōndū q̄ ad expellēdā wrecediā valent septē. Primo o sideraē xpī maximā de honora cōem in sua morte. nam ad festū pasche de omni terra quasi aliq̄ ih̄rlm venerāt. xp̄s famosissim⁹ ⁊ vrb̄ factō. ⁊ v̄tute fuerat. Crux turpissima fuit pena. attamē voluit in medio latronū educi ⁊ mori ⁊ nudus om̄ino exi que omnia alia ⁊ aliam wrecediam maximā incutere potuerūt. Attamē ad hebreos. xij. p̄posito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta. quare ut ibidem dicitur Exeamus extra castrū impropriū ei⁹ portantes. Secūdo videam⁹ exempla

Primum Preceptum

factorum qui vrecudiam postponentes virtutibus infudarunt. nam hab. xi. hinc moyses gradis factus negavit se esse filium filie pharaonis. voluit enim magis affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatem. Sana magis voluit mori turpiter quam punitatem inrimonialem perdere dan. xii. It. act. v. Ibant apostoli gaudentes a conspectu consilii quoniam digni habiti sunt contumelia pro nomine ihesu pati. Tercio ponderandum est quod malum et stultum sit dimittere opera boni ex vrecundia. nam tales faciunt sicut vir qui propter lacrum camculi castrum non defendit. Sic equus qui truncum umbrorum formidaret. Et sicut videtes recti et sani irrationem et eorum curuorum. et leprosoz. et iudicia eorum falsa curare non debent. pro nihilo enim irrationes curare sunt talium. Quo contra leuit. xxvi. dicitur. Terrebit eos sonitus folii volantis. Quia vero valet ostendere erubescencia quam in futuro sustinebunt bona facere erubescences. luc. ix. Qui me erubescit et meos sermones non. Quinto. sexto. et septimo. valet considerare tres radices vrecudie male et illas extirpare. Prima radix est amor placendi. Secunda. desines timere. si sperare de se. Idem notandum felix es si non turba deridet te.

Capitulum

xxij.

math. v. Si estis cum maledixerint vobis homines. Secunda elongatio dei ab anima quod si presens esset multum diceret quis illud presens. Si ambulauero in medio umbrae mortis non timebo mala. quoniam tu mecum es domine. alias timeret. Figura huius est in petro qui christum sequens a longe ter negavit ex timore et vrecundia. Tertia causa est auaritia honore. transitio qui cum a falsis attribuitur facilius perditur. et apud neminem vliter honore habetur. Si inquit apostolus hominibus placere christi seruus non essem.

Capitulum xxij.

Quia igitur superbie vitium causat inobedientiam a precepto et transgressionem atque contemptum. Idcirco de amos septimo tria principaliter de huiusmodi pro nunc sunt videnda. Primo quibus ex a precepto sit obediendum. Secundo quid sit contemptus et quoniam mortale peccatum. Tercio de inobedientia quoniam sit mortale peccatum. Quartum ad id dubitatur an subditus teneatur prelati suis in omnibus obedire. h. th. 2. 2. q. Cuius. ar. v. Obediens mouetur ad imperium precipientis quadam necessitate iustitie. potest autem contingere ex duobus quod subditus non teneatur superiori suo in omnibus obedire. vno modo propter preceptum

maioris ut dicitur rō. xiiij. sup
illud qui potestati resistit dei or
dinaōem resistit. qui resistunt
ip̄i sibi dānaōem acquirunt
vbi glō. aug⁹. **S**i qd iusserit
imperator nūquid fatiendū ē
si cōtra p̄consulem iubeat. rur
sum si qd ip̄e pro cōsul iubeat
et aliud imperator. nūquid du
bitatur illo cōtempo isti ē ser
uiedū. ergo si aliud imperator.
aliud de⁹ iubeat. illo cōtempo.
obtemp̄radum est deo **R**ay. ad
dit. **S**i tam dubitat subditus
vtrū id quod p̄cipitur sit oīra
deū vel nō debet obedire nisi es
set tale qd in quo nullo modo
esset excusabilis ignorātia. pu
ta contra articulū fidei. p̄cepta.
vel prohibicōes. vel gnale sta
tutū ecclesie. **A**lias bonū sine q̄
pōt esse sal⁹ debet dimittere in
terdū. p̄pter bonum obedientie
Alio modo dicit thō. nō te
netur inferior suo sup̄iori. obe
dire si ei aliqd p̄cipiat in quo
ei nō subditur. dicit enim **S**e
neca. iij. li. de beneficijs. **E**rrat si
quis estiat seruitutē in totum
hōiem descendē pars eius me
lior excepta ē. corpa obnoxia
sunt et ascripta dñis. mēs qui
de est sui. iuis. et ideo in hīs que
pertinent ad interiorē motum
voluntatis homo non tenetur
hōmīi obedire sed in hīs que
exteri⁹ per corpus sunt agēda

In quib⁹ tñ scd⁹; ea que ad na
tura corpis pertinet hō hōi obe
dire nō tētur s; soli deo. qz oēs
hōies natura sūt pares. puta i
hīs q̄ p̄tinent ad corpis sustē
taōem; et plis generacōnez. vñ
nō tenētur nec sui dñis nec fi
lij parentib⁹ obedire de matri
monio cōtrahēdo vel virginita
te seruāda. aut aliquo alio hu
mōi. **S**i in hīs q̄ pertinet ad
dispōsacōem vel dispōsicōem actu
um et rerū hūanarū tenetur s; b
ditus suo sup̄iori obedire s; m
racōem sup̄ioritatis. **S**ic miles
duci exercitus in hīs q̄ p̄tinet
ad bellū. seru⁹ dño in hīs q̄ p̄
tinet ad hūilia opa exequenda.
fili⁹ p̄ri in hīs q̄ p̄tinet ad di
sciplinā vite et curā domesticā.
et sic de alijs. **V**lricus in summa
addit layci nō tenētur p̄latis
ecclesiasticis obedire nisi in hīs
ad quoz obfuaōem se i baptis
mo obligauerūt s; ut teneāt
vrā fidē cū opib⁹ q̄b⁹ abrenūti
auerūt dyabolo et omnib⁹ pō
pis eius. **C**lerici aut tenentur
eis obedire in hīs que p̄tinent
ad officiū clericale. **D**ubita
tur. ij. vtz religiosus teneatur
in omnibus p̄lato suo obedire
Rñho scdm thō. vbi supra. **E**t
petrū de thar. super. ij. dis. vlti
ma qz triplex est obedientia.
Prima sufficiens ad salutem seu
necessitatem qua scilic; obedit

Primum Preceptum

qs in hijs ad q obligatur. ob-
 ligatur aut religiosus et ad il-
 la solum obedire tenetur q pos-
 sunt ad regulare obseruacionem
 pertinere ut sunt pmissa et illa
 sine quibz religionis pfectio
 non seruetur ut mutua obse-
 quia et officia et huiusmodi. Et
 in hijs prelato suo obedire e
 necessitatis. Secunda e obedi-
 tia perfecta que obedit in oibz
 licitis s illa non e necessitatis ideo
 bern. li. de disp. et precep. dic.
 Subdit9 nec citr promissa e
 inhibed9 nec vltra promissum
 cogendus per legem obedire
 Tertia obediencia e indiscreta
 que in illicitis obedit. **Du-**
 bitatur. in. vtz religiosus te-
 neatur obedire prelato suo in
 hijs que sunt ctra regulam. **R.** s. m
 p. de thar. in quodli. **Eor9** q
 religioso a prelato suo inuigun-
 tur tria sunt genera. Queda sunt
 s. m regulam. ut ea q in regulaco-
 tinetur et ea que ad illor9 debi-
 tam obseruacionem expediunt vel
 requiruntur. In hijs non est du-
 bium qn abbatu picipiendi tenea-
 tur monachus obedire nisi excu-
 setur rationabili impedimento
 Alia sunt pter regulam; ut que
 nec ibi continentur nec ad illa ex-
 pediunt v. l. ordinauntur ut leuare
 festuca. Et de hijs est vnic9 et
 comunior opinio q in leuiori-
 bus q sit regula tenetur obe-

Capitulum .xxij.

dire. s. non in gnuoibz. **Que** aut
 oino preter regulam sunt in hijs
 non tenentur obedire. qz non tene-
 tur nisi quantum se obligauit
 sua professione perfecta tñ obe-
 diencia etiam in hijs obedit. Alia
 sunt ctra regulam; ut quor9 op-
 posita ibi picipiuntur vel pro-
 hibentur. de hijs distinguendum
 est. qz quedam sunt in quibz p-
 latus pot dispensare. quedam in
 quibz non pot eo q regula l-
 constituto prohibet. **Aut** ergo
 certu est religioso q prelatus
 in tali casu in quo picipit non
 pot dispensare. et tunc non debet
 obedire. **Aut** certu est q pot
 et tunc debet obedire. **Aut** du-
 bium est an possit et tunc ratio e
 dubij dico simpliciter q tene-
 tur obedire. **lxx. de p.** **In** du-
 bijs eni obediendo alteri pre-
 fertu superiori quis multiplici-
 ter excusatur. **Primo** scd; ray.
 in suma **Subdit9** qui mouet
 bellu dno suo sibi mandante
qn eni s. d. titus probabiliter
 dubitat an dñs habeat iustu
 bellum excusatur ibi s. d. titus
 ppter bonum obediencie. licet
 forte peccet dñs ctra deum ma-
 la picipiendo. vnde aug9. li. con-
 tra manichu **Viz** iustus si for-
 te s. b. rege sacrilego militet re-
 de pot illo iubete militare vel
 bellare si qd iubetur vel non ee
 ctra preceptu dei certu est v-

utrum sit certum non est. ita ut
 fortasse reum faciat iniquitas
 imperadi. Innocentem autem mi-
 litem ostendat ordo viuendi. **S**
 intellige secundum wilhelmum. quando du-
 bitat miles an assint conditiones
 requisite ad bellum iustum. videlicet
 persona. res. causa. animus. et au-
 toritas. **I**tem secundum hostien-
 sem intellige probabiliter dubitante
 quando inquisitum quod tunc potuit
 et periculosiores consuluit et semper
 dubius remansit. ne in conscientia
 sit affectatus ignorantie. unde
 in rebus dubiis homo pro illius
 natione sua laborare debet ut docet
 augustinus libro lxxxiii. questionum
Et habet de xxxviii. finali di-
 ctes. Non omnis ignorans immu-
 nis est a pena. ille enim ignorans
 potest excusari a pena qui quod
 disceret non inuenit. Illis autem ig-
 nosci hoc non poterit qui habentes
 a quo disceret operam non
 dederunt. **S**ecundo excusat du-
 bium aliqualem in reddendo debi-
 tum in matrimonio in casu quo
 mulier crederet primum virum
 defunctum et iam alium duxit. et nunc
 audit primum virum vivere. Nam
 ut thomas dicit. q. lxxi. super iii. di-
 xxxviii. **S**i post secundum con-
 tractum oritur aliqua dubitatio
 de vita prioris viri ex aliqua cau-
 sa que certitudinem facere pos-
 sit nec reddere debet nec exige-
 re debitum. **S**i autem causa il-

la faciat probabilem dubitationem
 debet reddere. sed non exigere
Si autem sit leuis suspitio potest
 utrumque licite facere. quia debet
 illam causam potius abicere quam
 hoc conscientiam forre. **H**ec thomas.
Tercio excusatur in dubio etiam
 ubi superioris non arceat manda-
 tum ut in scrupulosis et timoratis
 dictum est super primo precepto
 de regula tertia peccati mortalis.
Item in precepto de sacramento eu-
 caristie et de accedentibus cum remor-
 su peccati. **Q**uarto excusantur in
 dubiis obediendo religiosi eo
 modo quod dictum est nunc in dubio
Quinto excusat quis possessor ali-
 cuius rei quam credidit bonae fidei fu-
 isse suam eo quod habet continuationem pos-
 sessionis bonae fidei iusto titulo et
 re prescriptibile; ibi esse credidit
 et sic prescriptio habere locum
 credit licet iam incipiat ex aliquo
 motivo dubitare an res sit sua
 dicentem hostiensem quod talis adhuc
 dicitur habere bonam fidem et
 utetur fructibus et sic prescribit
 debet tamen ab alijs inquirere verita-
 tem ut sic ad eam perueniat et illa pro-
 bat per iura canonica et civilia **I**dem
 dicit. **l**xxi. in glo. extra de rescriptis
 super c. **Q**uoniam omne **I**dem innocencius in glo.
 ibidem. **D**ubitatur in quibus in
 dubiis quis sibi rectam conscientiam
 debeat forre **S**ed scilicet iohannem
 de tabaco li. de consolatione theo-
 logie. xliii. c. viii. in dubiis inquit

bonorum viroꝝ vita alijs viuē
 di debet esse regula. Est igitur
 respiciēdū ad facta bonorum
 viroꝝ ⁊ discretorum. Et si plu
 res tales vel ut in pluribus ca
 su tali eis occurrēt sic vel sic
 se habere inuenires aut estima
 cōne tua iudicares tūc a tu si
 milter agere nō formides hęc
 ille Ad idē Cancell. parisiē.
 ⁊ gersona tractatu de vita aie
 lectiōe sexta sic dices **B**enera
 le damus documentū. credere
 se; facili ter sapiētum ⁊ bonoꝝ
 iudicō ⁊ oꝝra eoꝝ cōmunes se
 tentias nō leuiter sibi met for
 re scrupulos anxios ⁊ timidos
Fallos si nō iube sapiens Fili
 ne imitais prudētie tue Et ruz
 sus. Noli trasgredi terminos
 quos posuerūt p̄res tui hoc p̄
 cipue necariū ē apud religio
 sos respectu supioꝝ suoz hęc
 etiā apud ignaros d̄marū le
 gum hęc ille. Idē dicit de iunio
 rib; thologis respectu senten
 tie scioꝝ in quibus vita ⁊ do
 ctina in morib; suis oꝝcordat
Et causā affigē Quia virtus lo
 ge certis arte op̄ratur ⁊ iuue
 nes passioib; obtenebrāt. p̄
 satis concordat Jero. sup illō
 p̄u. iij. dices Re imitais pru
 dētie tue. prudētie sue inqt in
 mittur q̄ ea q̄ sibi agenda vel
 diceba vidētur patrū decretis
 ⁊ p̄ponit. **¶** Quo ad. ij. p̄inci

pale de cōtemptu qd̄ sit ⁊ qn̄
 mōle p̄ccm. **R.** Cancell. de vi
 ta aie lectione. v. vbi sic dicit
Cōsului sum a; dñi Anthio
 dorē vbi loq̄tur de cōtemptu
 ⁊ dicit q̄ cōtemptus est app̄cia
 ri rem min⁹ iusto. Alio mō est
 rem negligere ⁊ de ea nō cuā
 re ut dū p̄ccās habet circūstā
 tias retrahētes sed eas nō cuāt
 aduertere. claudit q̄; oculum
 quodāmō ⁊ vult tergū ad
 eas. Tercō mō est irasci rei tā
 q̄ vili ⁊ eam asp̄nari. p̄mū est
 malū. secundū p̄ius. tertium
 p̄ssimū. dicam⁹ ergo q̄ in om̄i
 p̄ccō etiā vniāli omissatur cō
 tēptus det. **¶** Primo mō vze vel
 interpretatiue **S**ecund⁹ cōtēp
 tus interuenire p̄t tā in mor
 li q̄m solo viali. **T**ert⁹ con
 tēptus circa deū precipientē
 ⁊ erga p̄latum suum inq̄ tum
 prelatus est. non vidz vnq̄
 hie cū deliberacōe cōpleta abs
 q̄ p̄ccō mōli. ⁊ hoc vcatur
 app̄rie cōtēptus **N**ihilominus
 aduertēdū est diligenter. q̄
 refert plurimū dicere aliquō
 fieri ex cōtēptu. ⁊ aliqd̄ esse cū
 cōtēptu. **S**icut refert aliqd̄ fi
 eri ignorāter. ⁊ aliq̄uid ex ig
 norātia. **D**icitur quippe hie ex
 cōtēptu. qn̄ cōtēptus ē p̄n
 cipalis causa talis actiōis hie
 q̄ illo nō existēte nō fier; actō
 ita quis op̄atur ex ignorācia

quā illa nō existēte nullo mō fieret illud quod fit. proueit autē actus nōnūq̄ cū contemptu vere vel interpretatiōe non tñ ex contemptu. qz otemptus nō est in causa s̄ vel infirmitas. aut debilitas. aut ignorantia. aut affectio vicōsa. aut libidiosa dñatur. Sicut peccat aliq̄s qñqz ignorāter. ita tñ q̄ non min⁹ operaretur qd̄ opatur si illud cognosceret. p̄pterea palā est ignorātiā tūc non esse causam agētē s̄ circūstātem. Quēadmodū cōtingit in subditis qui dicūt se scādali sari de factis superiorum quos tñ ab actōibz malis non cōpescerz scādali cessacōe a platorum vita bona s̄ ita sibi blādīūtur a sup̄ alios querunt excusacōes in peccatis.

h **¶** Ex hīs oibz nō vidz regula generalis posse sumi de distictōe inter mortale et veniale penes hoc qd̄ est eē vel non eē ex otemptu. Qm̄ si capiatur contemptus p̄mo mō nō ē necē oēz actū. factū ex cōtemptu eē mortale. dū scz deus aut platus appetitur min⁹ iusto. solū veniale et ex otemptu tali mentitur aliq̄s. aut o cō se iocatur. vel lente resistit p̄mis motibz. Sicut ex secundo otemptu pōt euēire q̄uis nō ita leuiter a frequēter demiqz act⁹ qui puenit delibēate deliberacōe cōpleta ex terco cō

temptu ut mihi videtur est sup̄ mortale. hoc enī fit qñ peccans attēdit ad precipiētem et ad p̄ceptum eius licitū siue deo sit siue prelatus et p̄t vilipēsiōez et asp̄nacōez p̄cipientis sui qz p̄cepti assurgit effrenate ad actū talem faciendū vel obmittēdum. alioquā non facturū. vel non obmissur⁹ hoc p̄prie ē agere ex cōtemptu tanq̄ si dicat ut aliqui. Ego in despectū vstrū et quia sic p̄cipitis agā oppositū. hxc cancel. parisiē. de gerlo. Ad idem est thō. ut sup̄ p̄cepto. i. de sup̄bia Satis etiā cōcordare videtur hūbert⁹ sup̄ li. ostitu cōnū vbi addit. qz maioritas et minoritas otemptus infurgit ex multis. Aliqñ ex magnitudine rei cōtepte. aliqñ ex numero cōtemptoz. aliqñ ex cōtemnentis magis debita subiectiōe. aliquādo ex act⁹ intensiōe. aliquādo ex frequēcia. aliquādo ex obstinacōe. aliquādo ex otemnentis modicitate. Est autē differentia inter negligentiam et cōtemptū scd̄ b̄tūm bern. qz negligentia est lāguoz mercie. s̄ cōtempt⁹ est tumor sup̄bie. **¶** Quo ad .iij. p̄ncipale quale sit peccatū inobediētia. s̄ndet v̄lricus li. vi. tractatu. iij. Inobediētia exhibita plato nō ē s̄m se mortale peccatū nisi sit otra p̄ceptū ei⁹

Secundum Preceptum

Quia ipse platus ideo manda-
tum temperat. qz non vult seditu
p qlibet leui ca exponere discri-
mini moralis pccā. Dixim? aut
scdm se qz ex aio non obediens
simplici mandato pot hoc
fieri morale pccm scz cu hoc fa-
cit et ali oceptu auctoritatis
plati qz itendit ei non obedire.
etia si pccperz id quod madat

Sequitur scdudū pre-
ceptum Capitulu p mū

Preceptum scdudū
est **N**ō assumes no-
mē dei tui iuanum
Nō enim habebit
de? innotem q assumptio nom
eius frustra. **C**irca qd pone-
tur quinqz capitula. Primum
est de intellectu verborū hui? p-
cepti generalia de iuramēto
licito. **A**lia vtro erūt de modis
hoc preceptum transgrediēdi
Quātum ad primū nōndū
scdm thō. 2. 2. q. Cxij. Et scdm
alexandz de halim suo. iij. dis.
xxxvii. qz non est intelligēdū
hoc pceptum solū de hoc noie
deus: qz illud nō sit iuanum
assumēdum. si est intelligēdū
de omni nomine p qd racōna-
li mēti de? innotescit. sicut sūt
illa nomina. creator. rēptor.
gubnator mūdi. 7 similia. nō
eni differt p quodcūqz nomē

Capitulum Primum

dei periuriū cōmittatur. nōibz
quippe dei debetur reuerentia
ex parte rei significate que est
vna non aut ex pte vocum ideo
dicitur in singulari non assue-
nomen dei tui iuanum. **S**e-
cundo notandū qz ibi non p-
hibetur omnis assumptio diui-
ni nominis. qz illa pot multis
modis bñfici ut in oracōibz
dei laudibz. 7 benedictionibz
eccē ac exorizimis. 7 in sermo-
nibus. nec prohibetur hic ois
iuracō p nomē dei. qz illa pot
etiam multis modis benefiei
Sed hic pprie phibetur va-
na assumptio diuini nois que
fici pot vana scz thō. vbi pri-
us dupliciter. **V**no mō scdm
sep am scz qz non hz firmamē-
tum veritatis ut qn qd falsum
iurat que iuracō ē hic prohibi-
ta. 7 pncipaliter est periuriū
7 pccm mortale ut dicitur. **E**t
hoc vltū glose. i. exod. xx. sup
hoc pcepto. que dicit non as-
sumes scz iuracō p nihilo. **S**e-
cunda est de utro. v. **N**on assu-
mes scz iuracō p re que non ē
Secūdo dicitur assumptio di-
uini nois vana ex parte iuran-
tis. ut qn qd iurat vtz a tamē
ex leuitate a sine iudicō discre-
tōis. a tunc licet nō sit semp
pccm morale. ē tñ semp pccm.
7 disponit ad lapsum a periuriū.
Tercō nōndū qz dei nomē

Secundū**Preceptū**

valde honorifice ē tractandū p
 pt causas recitatas prio pcep
 to cū finē in terco pcepto pticu
 lari. Et quādo aliter sit grauit
 peccae contingit. Additur aut
 huic sic a pmo pcepto pena.
 ideo quia ad ea ad que hoies
 promi sunt pene tanq̄ medicie
 addendae sūt scd̄; p̄hm. iij. ethi
 corum. Ad ydolatriā aut pro
 mi fuerunt iudei qz inter vel cū
 ydolatrās degebāt. Ex lingue
 etiā lubricitate hoies promi sūt
 periurare. ideo dicitur non em̄
 hēbit de? insōtē q̄ assumpserit
 nomē eius frustra. **D**ubita
 tur. i. an licitum sit iurare. **R.**
 scd̄m thō. 2. 2. q. lxxxix. Et scd̄;
 alios doctores omunī super
 .iii. di. xxxix. Juramētum scd̄m
 se non est malū sed pōt esse lici
 tū a honestū ptz prio deu. vi.
 Dñm deū tuū timebis a p nomē
 ei? iurab. Item Ap̄ls iurauit in
 eplis suis. ij. cor. i. Ego testes
 deū in uoco in aiām meā. rō. i.
 Testis est mihi de? cui seruiō.
 Secūdo ad idē est aug? .li. cō
 tra mendatū. Et in sermone do
 mini in mōte. a in sermone de
 wrb̄ apostoli. **T**ercō ptz ex bo
 na origie iuramēti a fine. intro
 ductū enim est ex wā fide qua
 credūt hoies habere infallibile
 writatem deū a ymūsalē oim
 cognicōem a p̄uisionē a ideo
 ip̄m in testem dictōrū suorū in

Capitulū**Primum**

du cūt tanq̄ eū qui nec fallere
 nec falli potest que; nihil latz
Finis etiā iuramēti esse debz ad
 certificandū hoies de dictis
 ad finendū otrañsias ut dicit
 apostol? hēb. vi. nec obstat il
 lud math. v. Ego aut dico w̄b̄
 nō iurare oīno. qz cū ibi nega
 cō ip̄onitur signo ymūsalī af
 firtuo ē sensus scd̄m bonauē.
 non iurare oīmodo a non in oī
 casu quod w̄z est qz non debz
 fieri leuiter a sine comitib? dice
 dis. **S**i aut crist? dixiss̄ oīno
 non iurāe cū ibi negacō sequa
 tur sensus est qz in nullo casu
 esset iurandū. nec est iuramen
 tum desiderandū tanq̄ p se bonū.
 sed tanq̄ medicīa quedam cō
 tra malum pximi sine qua non
 curatur pximus vel iuuatur ut
 dic̄. aug? sup eplam ad gal.
 ideo math. v. **S**it sermo v̄r
 est est. non non quod aut hīs
 habūdātus ē a malo ē. **S**e
 cundo dubitatur quid sit iurā
 mētum. R̄ndet aug? iurare p
 deū est deū testem inuōre. **R**ay.
 dicit. Juramētum ē affirmacō
 vel negacō de aliquo sacre rei
 attestacōe h̄rta. dicit etiam ho
 stiens? qz p fidei interposicōem
 obligatur quis sicut p iuramē
 tum. **S**ed quereres qd ē iurā
 mētū licitum. **R.** qz iurare lici
 te est reuerent deū testē inuōre
 ad afirmacionem writatis de

Secundum Preceptum

qua audiēs nō ē certus a cui non assentit simplici asserōne in causa vtili ei qui iurat. vel ei cui iuramētum p̄stat. vel cōmunitati. **Ex** quo pat; **Primo** male iurare eu q̄ i rreuerēter iurat puta in loco. tēpore. vel v̄tō m̄dētī diuinū nomen assumendo i testimoniu. **Secūdo** male iurat qui de certis alteri iurat ut q̄ cras dies eit a fili; **Tercō** vane iurat quādo sine iuramēto alter credit; dicenti **Quarto** vane iurat qn̄ aliquis dicenti nō credit i causa nulli? vel modice vtilitatis q̄ tñ iurat. patēt oīa ex descripōne. **Quinto** sequitur q̄ omne iuramētū a malo aliquo occasionem h̄z. pat; q̄ a malo ignorātie alteri us que certificare oportet; **Deo** dñs ait **Sit** km̄o v̄r est ē. nō nō. q̄ aut̄ h̄is habundātius est a malo est sc; ignorātie nō sp̄ a malo p̄cā p̄riū. **Tercō** dubitatur quot modis q̄ per q̄ v̄rba fiat iuramentum. **R.** i genere triplex est iuramētum **Primū** qn̄ hō i ducit diuinū testimoniu ad ofirmacōez p̄sentū a p̄teitoz a vōtur asserōriū ut cū dicit **Testis** est mihi deus q̄ ita est vel q̄ ita fuit. a dicit per deū ita fuit q̄ sic de aliis hoc ei est ita sicut deus est m̄ testis ut dicit aug. in quodā sermone de p̄iurio. vel dicit

Capitulum Primum

deus scit q̄ v̄r loquor a sic de aliis similib; locucōnib;. **Secūdu** iuramentum dicitur p̄missoriū. cū quis diuinū testimoniu inducit ad ofirmandū aliq̄ futurū ut cū dicit quis p̄ deū ita faciā vel testis ē mihi deus q̄ v̄lo cras soluere. **Tertium** est execratoriū cū quis se. a aliquid sui vel ad se pertinet obligat deo ut iuditiū suū i illud exerceat si nō est v̄r q̄ dicit. aut si non fattet q̄ promittit q̄ similia. **Et** hoc vōtur execratoriū iuramētū. **Qn̄** hō creaturā aliquam vel magis p̄prie bonū q̄ ex aliq̄ creaturā percipit deo obligat vel ipignorat ut sc; in illo p̄matur m̄ si eueiat illud p̄ quo iurat. aut ita fit sicut iurat. ut cū dicit. ita vivat fili⁹ meus est sensus nisi ita fit sicut dico. aut nisi implevero q̄ promitto. nō vivat fili⁹ meus. aut cū dicit **Sic** me deus adiuuet est sensus nisi ita fit sic dico. a faciā quod promitto nō adiuu; me deus. a cū dicit. per salutem meam. est sensus nisi ita fit non sim saluus **Et** sic iuravit ioseph gen. xli. p̄ salutem pharaonis ut sit sensus. nisi ita faciā ut dixi nō sit salus pharaoni. a cū iurat q̄s per aiā suā a per aliam rē quā diligit sic apostol⁹ iuravit. ij. cor. i. dices **Testem** deum

Secundū**Preceptū**

in uoco in aiam meam. Et scō; alexā. vbi pri⁹. Execratorium iuramētū est gr̄ue iuramētum. qz ibi de⁹ inducitur et ut testis et etiā ut iudex scz ut i pumēdo oñdat aliquē mēdācem. et sic det testimoniū cōtra iurātem p penā eius. Itē nōndū scō; doctores di. xxxix. terci non est mai⁹ saltē scō; se. vel ad min⁹ ita magnū est iuramētū qd fit p solū deū sicut qñ cōtigit iurāe p euāgelium. aut sup corpus cri^{sti}. aut sup crucē. Itē non ē putādū qz p uū sit iuramētum qñ sit extra iuditiū. aut sine solemnitāte. ymo iurāmentū p deum est maximū qñ sit extr̄ iuditiū. aut sine solēmitate ut dic. gre. et aug⁹. ad publicolā. idēo dicit bt̄s Jerō. habem⁹ in lege dei scriptū. Nō piurabis in nomine meo. nec pollues nomē dei in vanū. Itēo qz amonēdi sunt ut omnes diligēter caueāt p̄ iuriū nō solū i altari seu sacrorum reliquijs. s; etiā in cōmuni loquela. S; dices qre tūc facit ista eccl̄a scz sup crucē eu^{karistiam} vel sup euāgelium iurare et c. Et quare iuramenta publica cū ceremonijs plus reputat s; triplici rōne. priō ut iurans timeat eō magis falsitatem dicere ex hoc qz sibi ad memoria; reducitur beneficiū redempcōis nostre factum p cri

Capitulū**Primum**

stū p̄p̄ quōd nullo modo debet offendere deū. Secundo ut magis et exp̄ssius recordetur se iurasse et sciat pluribus cōstare. et sic non facili^{ter} trāsgrediatur. Tercō ut ex hoc appareat qz oino deliberate iurauit ut postea senō excusare possit p hoc qm opiate et surzepticie applicat⁹ fuit. ¶ Quarto dubitatur dictū 8 ē qz iurare est deū testē inuōre. et cū aliq̄s inducitur in testem fit illo fine ut ip̄e testis manifestet ueritatē circa ea que dicuntur mō de⁹ nō manifestat ueritatē qz p nomen eius iuratur. Rñsio scōm tlv. 2. 2. q. lxxxix. qz ymo deus sepe maifestat an^{te} sit quod dicitur etiā in p̄senti. aliqñ p internam inspira^{cōe}. aliqñ per facti nuda^{cōe}. dum scilicet producit^{ur} i publicū quod occultum fuit. aliqñ etiā manifestatur per penā menciētis. quando quis execratorie iurauit vbi deus simul est iudex et testis. Ad propōsitum refert vincentius in speculo hystoiali libro. xxiiij. c. xxiiij. qz ad karolum magnum uenerūt due sorores ducis cuiusdam francozum contra eum de temporalibus rebus oquerentes. karolus igitur negantes. ducem iurare fecit p factum filiiū martirē. qz nihil teneatur sorozib; de hīs in quib; cōtra

Secundum Preceptum

eū agebāt. quī cū letus iurassz
crepuit medi? statū a p aliu
stercora proruperūt. sāguisqz
post q̄ exiuit oculos aures os
et ei? nares vitam infra duas
horas terminauit. Itē refert idē
li. xii. c. lxxij. Et gre. tuzonēf.
q̄ ad sepulchz b̄ti pancracij
martiris p dyoclecianū marti
risati anno. xv. etatis sue. quis
quis falsum iurare voluerit nū
q̄ ad cācellū chori ecclesie wit.
quin aut statū a demōe capt9
insanit. aut cadens in paumē
tum p̄ r̄tin? expirat. Item idē
li. xxij. c. xc. Quidam nomine
bernimus in rebus ecclesie san
cti quintini martiris falsū fore
bat testimoniū volens auferre
quandam filuam. Quē martiz
i somnis red arguens eius na
sum tenēdo falsato rē p̄clama
uit ex p̄ge factusqz cū visu vxo
ri recitarz et fatiē aqua laua ret.
nasus i aquā cecidit. Quo ter
ritus ad placitū quo eadē cā
citatus eāt ire recusās nasum
aureū cū cathxis aureis artifi
cialiter appēdit. Quē iterum mi
nis sanctus p̄ visum coegit ut
nasum artificialem peiora non
passurus deponeret in testimo
niū falsitatis. qd a factum est
in ecclesia facti p̄fati. Itē idē
li. xxij. c. Cix. Quidā solidum
argenteū a p̄e mutauit quē
iuramēto postea negauit se ac

Capitulum

Primum

cepisse a p̄e cui pater. iura mi
hi per factum andomanū te ve
ritatem asserere. qd cū faceret
erecta manu statim oculi eius
crepuerunt et die tertia miseri
ma morte decessit. Idem li. x. c.
Cv. refert. Quo in alexādrīa
vidua ditissima melantia accu
savit iudicialiter eugēniū
virgiez q̄ se v̄ste mōchi iduit
Accusavit in quā melantia eu
genū quē iuuenulū putauit
eo q̄ sine copulis iūgi nollet
Et famule famuliqz vidue te
stimoniū dederūt ibidem fal
sum dicētes se vidisse eugēniū
v̄ste vidue v̄m̄ itulisse. Euge
ni? igitur cū se virgiem osten
deret patri suo iudici liberatus
est. Sed non diu post vidue
domus cū oibus imbi existenti
bus celi ca flāma cōbussit. per
hibebit aut de? testimoniū
veritatis occulte. in iudicō fina
li maifeste. qn̄ illuābit absco
dita tenebrāz et manifestabit
osilia cordū. i. cor. iij. Et illō
testimoniū nulli iurati deficiet
¶ Quōto dubitatur q̄ et quot h
requirūtur ad hoc q̄ iuramē
tū sit licitū. R. q̄ tria iere. iij.
p̄p̄ta vbi dicitur iurabis viuūt
dñs. in veritate. iudicō. et iusti
tia. Super quo dic. iero. Tres
eē debent comites iuramenti. iū
ditiū vic; vitas; et iustitia. Pri
mum horz qd se tenet ex parte

Secundū**Preceptū**

iurātis ē iudiciū discreōnis ut
scz non iuret leuiter s; cū discre-
ōne ⁊ discussiōne quīduplici.
Priō q; illud qd iurāe vult pos-
sit facere **S**ecūdo an sit fatien-
dum ⁊ quid ex hoc sequi possit
⁊ accidere **T**ercō locus debiti⁹
⁊ tempus debitum in cōiūnio-
enim ⁊ loco solacōso ⁊ sic de tē-
pore periculosum est iurāe qz
ibi minus consueuit homo de-
liberare **S**icut qn q; irascitur.
Quarto an sub sit cā rōbilis ⁊
nccia qz vna est vtilitas pxi-
q; nō credit n̄ q; iurauerit vbi
tū pxiō nō expedit; nō crede-
re **A**lia cā p̄t quā q; pōt iurāe
ē vtilitas sui scz iurātis ut in ca-
su q; opt; hōiez se expurgare p
iuramentū. **A**lia cā ē ut exerceat
tur publica iustitia a deo iudi-
ces hnt opellere testes ad iurā-
dū in casib; de veritate dicenda.
Alia cā ē cōmūis vtilitas ut cū
pncipes int se volūt facē federa-
pacis. ⁊ s; diti iurāt fidelitate;
suis supiorib; ⁊ p; osuetudie
ecclē suādā. **Q**nto ut fiat reue-
rēter ⁊ deuote. **C**ā ē qz i q; lib;
iuramēto p nomē dei siue fiat i
iudicō siue ex iudiciū adduci-
tur in testē de; idō qd lib; iura-
mētū d; cū maxia reuerētia fieri.
p̄t singularissimū hōiez que;
hō tētur tāto dño tanq; tremē
de maiestati p; quāto ē de; qui
noiatur ⁊ i testē adducitur oī

Capitulū**Primum**

treno dño ⁊ testē reuerētilioz
ob cui⁹ rei oñtionē pueri iura-
re nō pmittūtur an etate pub-
tatis qz deliberae plene nō p̄su-
mūtur. p̄iuri etiā nō admittū-
tur iurare qz p̄sūtur ex pxiōi
eos reuerētia debitā iuramēto
nō exhibere. **E**t. xxii. q. v. d; hō
nestū ē ut q; scs aud; iurāe hoc
ieiun⁹ faciat cū oī honestate ⁊
tione dei. **E**x quib; p; q; ma le-
fatiant hñ quoz scire sp; secun-
dum vrbum est. p; deū. p; deū
sanctum. p; creatorem meū. sic
me deus adiuet. testis est mi-
hi de; ⁊ p; filia **S**i enī famuli
pncipum audiente eoz dño
non nisi cū timō ē ⁊ reuerētia
eum nominare audent ut corā
papa sit p̄fectissime pat; **E**t co-
rā regib; abasatores eos noi-
nādo caput ⁊ genua inclināt
Et oppositum fatiendo p; parū
p̄dere iudicantur dños. **Q**uā-
to plus cū sūma reuerētia de; in
testem assumendus est **S**e-
cūdū tertū cū iuramēti comi-
tes se tenet ex parte ei⁹ quod
p; iuramentū confirmatur **E**st
enī secundus comes veritas ut
scz v; sit id quod q; iurat iu-
ramento assertorio ⁊ qd quis
pponat facē illud qd iurat iu-
ramento promissorio ⁊ ut adhi-
beat diligentia sibi possibile ut
adimpleat ⁊ v; faciat qd iura-
uit **T**ertū ē iustitia ⁊ requiritur

Secundum Preceptum

in iuramento promissorio ut scilicet illud quod quis promittit mediante iuramento promissorio sit licitum nec sit impeditivum melioris boni et sit nulla includens iniquitatem quantum huius apparere potest humanitus quando iurat. **Q**uoniam igitur unum deficit de tribus comitibus aut plura deficiunt est iuramentum illicitum et tunc peius quantum plures et principales circumstantie deficiunt. **Q**uoniam vero tres comites assunt iuramentum est licitum et merito rimum primo cultus virtutis patrie. **V**nus autem augustinus in sermone de periurio. **Q**uoniam inquit ad me pertinet iuro magna necessitate compulsum cum video quod mihi iurare non mihi credi. et ei qui mihi non credit non expedire quod non credit. hac pensata ratione et consideratione deliberata cum magno dico timore coram deo ita est. aut testis est mihi deus. aut scit cristus quod sic est

Capitulum Secundum

Quoniam contra hoc preceptum peccat multi. primo periuri. **V**bi tria sunt principaliter notanda. **P**rimo quod sit periurium. **S**ecundo quomodo tripliciter fiat periurium et quando sit mortale vel veniale peccatum. **T**ertio cum an periurium sit maius peccatum quam homicidium et que pene sint periurii. **E**st autem periurium ut dicit magister li. iii. di. xxxix. **M**endacium

Capitulum Secundum

iuramento factum. et capitulum ibi mendacium large. tamen pro eo quod dicitur contra mentem quod pro eo quod non dicitur contra mentem dum tamen sit falsum quod dicitur. **V**el scilicet alios periurium est iuramentum illicitum et indebitum. unde quod cumque e tribus comitibus iuramenti defuerit scilicet veritas iustitia vel iudicium periurium est. non tamen eodem ordine. **S**ed primo quidem et principaliter periurium est. quando defuerit veritas. secundo autem quando defuerit iustitia. **Q**uicunque enim iurat illicitum ex hoc ipso falsitatem incurrit. quod obligatus est ad hoc quod contrarium faciat. **T**ertio vero quando defuerit iudicium quod cum indiscrete iurat ex hoc ipso peccatulo se committit falsitatem incurrendi. **E**t sic capitulum periurium large et non est semper mortale peccatum periurium istis modis omnibus. **S**ecundo notandum quod qui scilicet biter iurat falsum. scilicet in qua quo ad dictum et quo ad iuramentum est vere et proprie periurium et est semper peccatum mortale. **C**uius ratio assignatur secundum thomam. ubi prius quod periurium de sui ratione importat contemptum dei. unde de se importat irreverentiam dei ipsum inducere in teste falsitatis. quod pro hoc significatur vel quod deus veritatem non cognoscit et sic testificatur falsum ex ignorantia. a significatur quod testificatur falsitatem

quoz vtrūq; est magna dei r
reuerētia. Est em̄ sic dū muōze
tātū ac si deus non agnoscer;
veritatem a sic ex ignorantia
testificetur falsum. v̄l si cogno
scit ea; tunc est ac si scienter ap
prob; a testificetur falsitate;
Item piurū p̄riū est mōrle.
quia directe oīra p̄ceptum dei.
se; non assumes nomē dei tui i
uanū. Et cōtra illud leuic. xix.
c. **Nō piurab in noīe meo.** Ex
quib; seq̄tur q; piurū ad mi
nus nouē mod̄ cōmittitur. Pri
mo qn̄ q̄s falsū iurat solēnter
in p̄ntia iudicis q̄ deliberauit tā
de dicto s̄firmato q̄ de iuramē
to. Talis periurās nō solū mōr
li. s; etiam enormit̄ peccat v̄n
p̄ tres digitos quos p̄it signi
ficatur q; corp; aīam. a fama;
impignorat deo de relicto ip̄i
dy obolo. nā ibi p̄t circumstā
cias grauius quis peccat. q; in
iudicō. Et q; multum delibera
te piurat ut dicit ray. qui in q̄t
iurat p̄ deū multū obligatur. q;
v̄ro p̄ deū a euangelium ma
gis obligatur. qui istis adū
git sanctor; reliquias magis
obligatur. a ita crescētib; solē
nitatib; crescit obligacō. Se
cūdo piurū facit qui ext̄ iudi
ciū. vel nō solēnt falsum iurat.
deliberās prius de dicto. a de iu
ramēto. a talis etiā peccat mōr
liter minus tamen q; p̄cedēs

vnde thō. 2. 2. q. xcviij. arti. iij.
vult q; grauius ē peccatum si
quis p̄ euangelium solēnter iu
rans periuret q; si p̄ deum omu
ni sermone periuret tum p̄pter
scādalu. tū p̄pter maiore; deli
beracōem. Quibus equalit̄ hic
mōde positis grauius est si qui
p̄ deum iurans periuret q; iurā
per euangelium. Et sunt talia
periuria valde graua peccata.
quia cū deus sic assumitur tan
q; testis falsitatis assumitur cō
tra secūdu p̄ceptum. Est em̄
ut paulo ante dictum est. ac si
deus non cognoscat veritatem.
a sic ex ignorantia testificetur
falsum. v̄l si cognoscat eā tūc
est ac si scienter approbet a te
stificetur falsitate. Quoz vtrū
q; est magna diuine veritati
iuria. **Tercō** periurat qui ex
lapsu lingue iurat. Si quidē
aduertat se iurare a falsum esse
quod iurat nō excusatur a pe
ccato mortali. sicut nec a dei con
temptu. nā ad hoc q; aliquis
peccet mortaliter saltem non
ex habitu requiritur q; suum
peccatum plene sit voluntariū
directe vel interpretatiue quod
dicitur p̄pter istū qui cum deli
berare possit. deliberare cōtem
nit. Si ex tali contemptu deli
beracōis ex surreptione periur
rat videtur multis q; talis nō
est excusandus a peccato mōrli.

Secundum Preceptum

non autem sic per omnia de isto quod
deliberat obmittit non ex contemptu
sed ex negligentia. Si autem
non aduertat aliquis se iurare fal-
sum. nec falsum esse quod asserit.
tunc non videtur habere intentionem
iurandi nisi ex habitu male
introducendo forte iurari. id est
a crimine periurii excusatur.
Sicut cum quis iurat in communi ser-
mone non aduertens quem inuo-
cat et ad quid. sed ex quadam
consuetudine mala. aut alia sur-
reptione mala iurat. tunc non pec-
cat mortaliter. sed appropinquat
ad mortale. **Q**uarto periurat
quis ioco falsum scienter confirmans
deum mortaliter peccat unde dicitur.
scilicet thomas ubi prius. quod ille qui ioco
periuat. non euitat deum irreuerentiam.
sed quo ad aliquid
adaugere eam. magnum enim est
et maiore irreuerentia dei cum in
ioco assumitur testimonium fal-
sitas quod ex aliqua necessitate
habetur. Et sicut homo non euitat di-
uinam irreuerentiam sic nec pec-
catum mortale. **Q**uinto periurat
et peccat mortaliter qui iurat aliquid
quod verum quod tamen credit falsum.
quod iurando mentitur et fallere in-
tendit mediante iuramento et in-
tendit illud quod credit falsum
confirmare mediante iuramento
et per testimonium deum. **E**xemplum
igitur a mercatoribus habet duo dolia vi-
na ad videndum. in uno scit cor-

Capitulum Secundum

ruptum vinum esse in alio sano sed
a casu transponuntur vasa ista
Si igitur mercator intendit
ambobus equaliter precor vendere et ex
errore iurat quod in a. dolio sit sa-
num vinum in quo in veritate
ita est. si mercator putat solum
sanum vinum esse in b. dolio. et
iurando periurus est. quod mentitur
et contra cor loquitur. **S**exto per-
iurat qui dubitat an sit verum
quod iurat et tamen dicit se scire quod ve-
rum sit. Et si hoc ex deliberatione
et ex proposito facit est mortale pec-
catum et maius si est solemnizatum
Ratio est quod talis iurat se scire
certum esse si monere sic esse et hoc
est mendacium quod non scit sic esse.
si dubitat est ergo mendacium
iuramento firmatum. **S**cita igitur
per scitis potest quis iurare **C**redi-
ta solum per credita et dubia per
dubias debet quis iurare vel ta-
cere. **S**eptimo periurat ille qui
falsum iurat quod credit esse verum.
licet non tam graviter peccet si-
cut qui iurat cum ille non intendat
fallere sic qui iurat. nec intendat
mendaciose per nomen dei testimonium
eius inducere non tamen est a peccato
immunis **Q**uia ut dicitur. b. d. u. e.
sup. iij. dis. xxxix. **Q**uamvis talis
non contemnat veritatem ex cer-
ta scientia adducendo eam in testi-
monium falsitatis contemnit tamen
ex ipsa temeritate. adeo enim no-
men dei terribile est et venerabile

Secūdum

Præceptū

q̄ nullus deb; ip̄m in testē assu-
mere nisi nouerit quid loq̄tur.
a sit certus de ueritate dicti sui.
nā ignorācia non excusat in to-
g to in tali iuramēto. **O**ctauo
periurat quis qui iurat falsum
deliberās de dicto sed nō de iura-
mēto. Et sic forte pōt cōtingere
q̄ hō periuret sine peccato mōz
li tñ ad minus est uiale gros-
sum a peiculosū a multū appo-
pinquat ad mōzle peccm. Nono
cōtingit aliquem iurare qui nec
deliberat de dicto nec de iuramēto.
sed totum profert ex quadam
surrepcone non ex consuetudi-
ne ul habitu. siue quādo iurat
in cōmuni s̄mone. nō attendēs
quem inuocat a ad quid sed ex
quadam surrepcone iurat. a sic
non peccat mortaliter sed uenī-
aliter. min⁹ tamen q̄ ille q̄ deli-
berat de dicto non de iuramento
Quod enī ex surrepcone proce-
dit perfecte uoluntariū non est
Ad hoc aut q̄ quis peccet mōz-
liter req̄ritur q̄ suū peccatū sit
plene uoluntariū directe ul in-
terp̄tatiue quod additur ut in
h .ij. patuit. **Q**uāte uero gra-
uitatis sit. piuriū quo ad .ij.
patet p̄ s̄ctū thō. ubi prius et
quo dlib; .i. q. ix. ar. ij. ex quibz
Tū q̄ in se grau⁹ est q̄ homici-
dium s̄m thō. Tū q̄ diuini no-
minis quedā abnegacō. Tū q̄
dei in suo noie infamacō. Tū q̄

Capitulū

Secundū

ab ecclia grauiter piuntur. Tum
etiā q̄ a gētibz horredū cēlet
oia p̄ter quartū patet p̄ thō.
in quodlib; ubi prius ubi sic
dicit aplūs dic̄ ad heb. vi. Ho-
mines p̄ maiores sui iurat a oī
cōtrauerſie eoz finis ad oſirma-
cōem est iuramētū. Fruſtra aut
in causa hōicidij cōtrauerſie finis
esset iuramentū si hōicidū gra-
uius esset q̄ piuriū. p̄sumere-
tur enim q̄ qui maiorē culpā
homicidij cōmisit nō ueretur
minorē piurij incurere. unde
ex hoc ipso q̄ in causa cuiuslibz
peccā defertur iuramēto manife-
ste oñditur q̄ piuriū p̄ maior
peccō debet haberi. nec inuito.
quia piurare nomen dei uide-
tur quedā dīmi nois denegacō.
vñ secūdū locū post ydolatriā
peccm piurij tenet ut ex ordīne
preceptorū patet. **S** a apud gēti-
les iuradum erat honoratissi-
mū ut dicit in p̄ncipio metha-
phice. Itē s̄m bern. nec deus nec
homo pōt disp̄sare i p̄ceptis p̄
me tabule. s̄ piuriū ē oītra p̄cep-
tū p̄ me tabule. hōicidū aut cō-
tra p̄ceptū secunde tabule. non
occides cū q̄ deus ul hō pōt dis-
p̄sare. ergo piuriū ē grau⁹ hōmi-
cidio. Itē piuriū ex obiecto est
peccatum in deum. homicidū
ex obiecto in proximum. **S** ex
obiecto attēditur grūitas pec-
cati p̄ncipalit̄ ergo ac. **Q**d aut

Secundum Preceptum

homicidiū graui⁹ piatur in ec-
 cleſia. racō eſt qz graui⁹ nocu-
 mentū inter dū hoibz imminet
 etiam ex minoi culpa. ſcōm iū-
 ditiū tñ dei mai⁹ peccatum gr̄
 u⁹ punitur. hxc thō. Rich. te-
 net qz homicidiū ſit graui⁹ p-
 iurio qz cōtra caritatē q̄ proxi-
 mus eſt diligēdus. periurium
 vzo eſt cōn virtutem latre p-
 iurus enim iurat vtz qd falſū
 eſt. Quartū qz ecclā graui⁹ ter
 punit peririū patz qz periu-
 rus debz agere penitētiā. vii.
 annis. xij. q. i. predicādū. Et
 hoſtien. dic. li. ij. qz piur⁹ quā-
 tūcumqz agat penitentiā teſti-
 ficari non pōt. Quāuis ali⁹ peni-
 tentes licz fuerit criminoli pōſ-
 ſint teſtificari. intellige quādo
 ſemel otra peririū probatum
 eſt. racō dicti eſt qz alias nimis
 piuriū fierz. Et qz ipm iuramē-
 tum eſt de ſe ſubſtantia teſtio-
 nij. Infamis eſt periurus iura-
 mento promiſſio. quādo piur-
 rat ſolemnit. qz qñ p tali pūio
 fertur cōn eum ſentētia diffini-
 tiā in cā accuſacōnis ac. Ad
 deteſtacōem piurij faciūt qua-
 tuor alia. Primo qz peior eſt
 qdām odo dyabolo. qz demon-
 res ſacras timz qz quaſi vretur.
 demones enī credūt qz cōtremi-
 ſcūt iac. ij. qz philip. ij. In noie
 ihu omne genu ſlectatur cele-
 ſtū. terreſtrū qz infernoz piur-

Capitulum Secundum

rus vzo nomē dī ſac̄tiſſimum
 nō reueretur. Secūdo piurās
 quodām odo peior eſt ſure qz
 periurans. fur. qz ſacrilegus eē
 videtur. Sacrilegus enī eſt q̄
 rē ſacrā ſuatur inuito dño. ſic
 periurās prohibēte dō: non af-
 ſumes nomē dī tui inuanum. qz
 ſacrilegiū quodām o cōmittit
 Terco piurus qñ falſarius eſt.
 ſi qz ſigillū alicui⁹ dñi ad cō-
 firmādū aliquā veritatē ſibi cō-
 miſſam iſerz ad aliqz ſfirmā-
 dū falſum: ipē falſari⁹ iudicā-
 tur. Et ſi hoc facerz de ſigillo
 pape de facto eſt excomunica-
 tus. Sic cum dēy pmiſcit hoī-
 bus ut aſſumāt nomen ſuū ad
 ſfirmacōem veritatis. Si vtā-
 tur nomine eius ad ſfirmacō-
 nez falſitatis. falſarij ſunt quo
 ad dēū qz excomunicati iſta ex-
 comūnicacōe qua dicit apl⁹
 i. cōrn. xv. Si qz non amat
 dominū ihm anathema ſit. Rī-
 to qz illicite iurat quaſi laqueū
 ad collū ſuum pōnit ſcōz illud
 pū. vi. Illaqueatus es vr̄bis
 oris tui qz capt⁹ p̄prijs ſermo-
 nibz. Iuramētum aut trāſgredi-
 ens quaſi ſe p̄prijs manib⁹ in
 aīa iugulat. ppter hxc pericula
 dicit ſcriptura. Eccl. xxij. Viz
 multum iurās replebit iniquita-
 te qz nō diſcedet a domo ei⁹ pla-
 ga. Et p̄s. Quis aſcendz in mō-
 tem domini. i. eſt in celum. Et

sequitur Qui non iuravit in dolo proximo suo. ergo a sensu otario. dolo se iuras non ascendet sed descendet in infernum. Et ecci. xxij. Juracōi nō assuescat os tuū. multi enim sunt casus in illa.

Remedia ergo contra piurium quisque sibi debet adhibere primum assuetus perjurare. primo ut non diffidat quia cum proprio conatu et dei gratia hoc vitium possit eradicare. Exemplum novum militem in piurijs assuetissimum. tandem opunctum per sermones qui cum dediscere non valeret pericula. tandem sibi inflixit totiens a carnibus una die abstinere quoties perjurium faceret et fecit licet in curia foret magni principis et plene sanatus est. Audiu de quodam alio qui quoties iuravit gutta sui sanguinis per puncturam de corpore extorsit. potest quis toties quoties iurat si dives est denarium in elemosinam dare alias non dandum. vel si pauper est aliquid orare. Secundo debet quilibet in animo statuere potius velle emolumento corporali carere quam in consuetudine perjurii perseverare sicut in illud christi matth. xvi. Quid perderit homo si universum mundum lucratur anime vero sue detrimentum patiatur. et sic tandem habitum malum deponet et lucrum temporale habere poterit. Exemplum cesarii in dialogo. duo colones mer-

catores ad quendam confessorum venerunt de habitu piuradi conquerentes. quibus persuasit. ut per annum venderent sine iuramento. fecerunt et anno evoluta ad confessorum redeunt. se dixerunt valde de pauperibus. eo quod sine iuramento nullus eis credere vellet quibus confessor secundo persuasit de monis illud esse negotium nec curandum. sed secundo anno coeptum continuare quod cum facerent maiorem fidem homines in ipsis sine iuramentis habentes quam antea. eos multum ditaverunt. Tercio inspicenda sunt testimonia paganorum iuramenta in maxima reverentia habentium et sine iuramento verba eorum tam firma tenuisse ut eis crederetur. Exemplum in methaphisice ut super. Item in vitisphora. Solon philosophus ait ne merciaris probitatem iureiurando certiores haberi. Cuius enim dictum non habet sine iureiurando. pondus eius quam iuramentum vile est. Item ibidem xenocrates philosophus platonis discipulus fuit qui ut ait valerius tantam auctoritatem sue sapientie attulit ut cum de re aliqua testimonium coactus a iudice diceret. et ad aram accessisset ut iurare. omnia se vere retulisse. prohibitus est a senatu iurare. Quarto per omnes confideret quisque mala pernotata ipsius perjurii. Quinto orat deum ut hoc vitium euadat.

Secundum Preceptum

Capitulum in preceptum

Qontra hoc preceptum fatiunt secundo incaute iurantes. **¶** Vbi videndum erit an a quo a quantum incautum iuramentum liget. **¶** Fit autem incautum iuramentum quatuor modis. Primo quando irreuerenter fit iuramentum vel leuiter vel sine causa rationabili. quod tunc comes iudicij seu discretois offenditur etiam si verum sit et licitum pro quo iuratur. **¶** Secundo fit incautum iuramentum quando quis in deliberate iurat ex impetu sic quod si plene deliberasset illud non iurasset. **¶** Et tunc secundum wilhelmum quis seruare tenetur si licitum est quod iurauit. **¶** Sufficit enim ad hoc quod sit obligatus quod intendit deum inducere testem illius rei quam dixit. **¶** Item si homo propter omissionem deliberationis sufficiens aut vinculum quod iurat promissioe aliquid sibi impossibile tunc deest iudicium et est illicitum et sic iurans peccat. **¶** Primum si illud quod iurat credit sibi possibile fore cum tamen sibi sit impossibile: non excusatur a peccato totaliter quod propter reuerentiam diuinam testimonij non debet iuramentum adhiberi nisi in re in qua firmus certus esset. **¶** Vnde ibi deficit iudicium discretionis nisi forte quod erat ei possibile quando iurauit: sed datur ei postea impossibile. **¶** puta si quis iurat pecuniam se solu-

Capitulum Tercium

turum quod postea ei vi vel furto subtrahitur. **¶** Tunc videtur excusari a fatiendo quod iurauit licet teneatur facere quantum in se est ut soluat et impleat quod promisit. **¶** Item sepius incaute contra preceptum secundum fatiunt hi qui causa lucri de facili iurant ut omnes vendentes et ementes tales sepius falsum iurant et sic periurum incurunt et mortale peccatum. **¶** Quod maius est si in damnum proximi sic iurant et quandoque pro pura re se non remissi dare iurant. **¶** Item sepius me contra hoc secundum preceptum incaute iurant et peccant quod absorpti passione ire aut ex ebrietate aut in ludis etiam prohibitis ut taxilloz enormiter aliquando falsa aliquando inhonestavt etiam iniusta et de se peccant tali dispositione iurant quod voluntas tunc vehementer est ad velle iurare et passio ratione absorbitur ut non possit prout deliberare de hijs quod iurantur. **¶** Ideo contra hoc preceptum sepius peccant ex perversa consuetudine et falsum iurant et peccant iurant etiam ex lubrico lingue si aliquando non pelerat id est false iurant tamen sepe peccant quod leuiter sine causa et irreuerenter iurant. **¶** Tercio incautum iuramentum fit ratione eius quod iuratur. **¶** Nam secundum thomam richardum et communiter omnes theologos et iuristas. **¶** Sic b

Secūdum**Preceptū**

iurat aliqd quod derogat caritatis actui. Et pot fieri in quibus casibus? Primo cum quis iurat facere vel obmittere quod alias esset morale peccatum quod aliquem propter auctoritate grauer velit ledere vel inimicitiam ad eum gerere cum racione in quo casu peccat per iuramentum et peccat iuramentum implendum sicut et in secundo casu qui sequitur. Exemplum de dauid qui iurauit temerarie uelle nabal occidere sed retractauit bene ut dicit ambrosius libro de officio. Secundo quando quis iurat aliquid facere vel obmittere quod alias esset uiciale solum ut quod velit meti officio se iocose vel simile. Tercio cum iuratur aliquid in differens quod ex circumstantia effici possit uiciale vel morale ut cum iuratur aliquid quod uergit in detractione exitu propter aliquid quod de nouo emergit quod fuit impeditatum. Sicut patet in iuramento herodis qui iurauit puelle saltanti se daturum quod petisset hoc ei iuramentum potest a principio esse licitum intellecta debita conditione sed si peteret quod daret liceret ei deceret. Simpletio iuramenti fuit illicita ut dicit beatus ambrosius libro de officio. Quarto cum iurat aliquid quod est contra consilium euangelicum vel nobilis boni impeditiuum. Sic cum aliquis iurat se non intraturum religionem vel quod non fiat clericus aut quod non accipiet

Capitulū**Tertium**

placere in casu quo expedit eum accipere et in hoc casu peccat qui de iuramento dicitur. tunc quod peccat a eque peccatum non tenetur seruare iuramentum. potest enim obicere spiritui sancto. sed multo melius facit non implendo huiusmodi iuramentum. Similiter qui iurat se non otinere per manus cum extra minimum esset uel per de pal. super. in. di. xxx. dicit quod aliquis promittit non morale nec uiciale nec aliquid bonum sed pura pro uacatione melioris boni ut si aliquis iurat se non intraturum religionem aut non seruaturum uirginitatem vel non facturum bonum alicui nisi in quantum caritas uel preceptum cogit talis peccat iuramentum enim debet cadere super materiam debitam et super bonum ex se et fortiter. tunc licet pro uel maius bonum ualeat tamen ut iurante aliquo se uelle contrahere cum aliqua minima. quando autem nullum bonum iurat sed solum malum cuiusmodi est pura pro uacatione melioris boni non ualere sed peccat quod in iuramento a obligat ad culpam. **¶** Quinto quando quis iurat quod est maioris boni impedimentum vel cum iurat id facere quod melius esset non facere quam facere vel iurat non facere id quod melius esset facere quam non facere. Exemplum quando iurat quod se non ieiunaturum vel non uelle iustum in iudicio vel non accomodare pecuniam vel non intrare domum sortis vel non vendere rem suam

Secūdum Preceptum

p̄ minori p̄cō vel nō omede
re secū vel nolle retinere famu
lū quē melius est retinere. vel
non loqui proximo. vel nō fa
cere ei solacōnem que omnia
melius est facere q̄ omittere.
et sic de similibus. **Talis nō ē**
obligatus ad seruādū qd̄ iu
rauit. Et p̄bantur oia q̄nq; p̄
p̄hō. in synoimīs li. ij. dicentē
Et allegat mgr̄. di. xxxviii. ter
cij di. In malis p̄missis rescā
de fidem. in turpi voto muta de
cretū. Et thō. assignat racōem
Quia p̄ se mala et maioris tvi
impeditia sub iuramēto cadere
nō p̄nt. Et scdm̄ **Bern.** Rō p̄
caritate institutū est. oīa cari
tatem militare nō d̄. Et tñ sic
rich. dic. a. wilh. p̄pter reuerē
tiā sacramēti diuini nois inuo
cati. et ad puniōem temeritatū
sic iuratum. et p̄pter reuerentiā
eorū qui p̄sūt. et ad tute ambu
lādum non deb; quis auctori
tate p̄pria venire cōn qd̄lib; iu
ramētum incautum. sed p̄ aliq̄
bus debet recurrere ad aliquē
superiōrē suū qui a tali iuramen
to debet ab soluere ip̄m vel de
clarare eū non fore obligatū.
maxie q̄n p̄t oziri dubiū. vtz
obseruacō vrgat in p̄iorē exi
tum q̄ nō obseruacō. Tñ cōn
trā p̄rima q̄n manifesta sunt.
p̄pria auctoitate oītrauēme
p̄t. **Contra qd̄libet vtro iura**

Capitulum Tercium

mētum qd̄ respicit rei veritatē.
et derogat caritati vel eius per
fectiōni vel disponētib; ad eā.
p̄t hō venire p̄pria auctoitate
in casu necitatis. hxc sentētiali
ter. **Rich. durād; dicit.** Si iu
ramētum est incautum. ex eo qd̄
iuras non suffitēter deliberauit.
vel illud qd̄ promittebat erat
res indifferens. seu parū valēs.
vel plus nocens vuenti q̄ ex
pediēs. vel sicut possunt alie cir
cūstantie inueniri cū iuramētū
que reddūt ip̄m incautum: nō
est tutū qd̄ tale iuramētū inter
mittatur sine auctoitate supe
riōis potētis in talib; dispensa
re. **Quāto p̄ncipaliter iurā**
mentum incautum fit interdū
a coactis et p̄ metum vbi sunt
plures casus. Pri; qd̄ de eo qd̄
cōpulsus p̄ metū iurauit se ali
qd̄ fecūz vel datur. **Rich. durād; d;**
di. xxxviii. et xxxix. cū tertium
Juramētum promissoriū. a est
coactū p̄metū qui cadit i con
stātem viz. a p̄ metum qd̄ non
cadit in ostātem viz. si p̄mo
modo sic non est obligatorū
i foro ostentioso. qz cogētū non
cōpetit actio contra coactū ut
obfuet iuramētum. Rñtum v
ro ad forū consciētie. tale iura
mētum ē obligatorū. si illud
qd̄ promittitur est licitum et si
iuras consensit in p̄missum qd̄
tumcūq; fuit p̄ metum iustū

coactus. unde si q̄s non implet
q̄d coactus iuravit iuramento
p̄missio. peierat ⁊ peccat mōr
liter nisi talis sic coactus p̄ me
tū cadentem in cōstantem viz
fuerit p̄ habentem potestātē ab
obligacōe absolut⁹ q̄ p̄ nul
lo temporalī debet hō facere ali
quā irreuerētiam dei vel dō sed
hoc fieri nisi impleretur p̄mis
sum nihilomin⁹ talis habet re
mediū ⁊ potest repetere i iudi
cō quod coactus iuravit ⁊ sol
uit. potest etiā p̄tere ab ep̄o
ut cogat illū absoluerē ip̄sum
a iuramento. **S**i non potest ad
hoc induci soluat ⁊ repetat. q̄
licet iurauerit soluerē nō tñ iura
uit non repetere. **R**ō si iuravit
etiā nō repetere tunc denūtiat
ecclesie sc̄dm formā euangeli
cam **S**i peccauerit in te frater
tuus ut ecclā illū opellat ad pe
nitentiā in q̄ v̄iet absolucō iura
mētū vel iustitūcō male acq̄siti
vel accepti. **I**te p̄t iudici denū
tiat⁹ ⁊ ille ex officio tenetur aliū
opellē ad restituēdū. **S**i vro
iuravit nō denunciaē iudici ta
le iuramētū ē illicitum nec obli
gat. ⁊ ideo nō obfuādū cū ver
gat in deteriore exitū utpote ex
istēs oītra iusticiā ⁊ oītra utilita
tē publicā. **E**t p̄serti hoc p̄t de
nunciaē dūmō hoc faciat p̄nci
paliter intencōne salutis et ne
Si vro iuramētū p̄missorū

sit coactū p̄ metū q̄ nō cadit in
cōstantem virū tūc iuramētū ē
obligatoriuū in foro cōscie for
tica racōe q̄ sit iuramētū coa
ctū p̄ metū cadētē in cōstantem
viz ⁊ iterū i foro otencōso. q̄
fm iuratalis metus nō iudica
tur sufficiens ad aliquid cū iura
mētō p̄mittēdū. **E**t sic appar
q̄d sit dō de coactōe ad p̄mis
sorū iuramētū **A**ug⁹ in fmōe
de p̄nio sic dic̄. **S**i q̄s coact⁹
p̄ vita redimēda. vel q̄libet cā
vel necitate p̄iurat. q̄ plus cor
pus q̄ aīa; dilexit. tres q̄dige
simas peiteat alij iudicat tres
ānos vñū in pane ⁊ aq̄ **E**x q̄ se
q̄tur q̄ ille q̄ nō intēder; solue
re q̄d coact⁹ p̄mitteret cū sciē
ter falsū iurar; teneretur ad pe
nitentiā illam de rigōe **S**i de as
sertorio seu p̄batio iuramen
to ē secūsus casus. vbi dicēdū.
q̄ quicūq; faceret iuramētū as
sertoriū iurando falsū. vel i cau
te sic peccaret iurando ⁊ periū
riū incurer; et ad hoc fatēdū
nullus cogi p̄t. si tñ q̄s oppo
sitū faceret ex metu tūc coactō
excusaēt a tāto s̄ nō a toto. q̄
ad peccādū nulla coactio fieri
potest sufficiens libero arbitio.
nam omne malū pene sustinē
dū foret a quolibet ante q̄ mi
nimo peccō peccare deberet **E**st
ei minimū peccm mai⁹ oī malo
pene p̄scise. vñ qñ seruus iurat

Secundum Preceptum

aliquis falsum vel illicitum domino cogente. ambo sunt periuri. nolite
ait christus timere illos qui occi-
dunt corpus. **¶** Vt pro isto
peccet qui inducit hominem ad iu-
randum quem probabiliter credit
periuraturum quod est tertius casus.
vel sic recipit ab eo iuramentum
¶ secundum thomam bonauenturam et richardum.
Inducens alium ad iurandum. a
hoc facit sic persona publica et
secundum ordinem iuris. a hoc facit non
tamquam persona publica. sed pri-
uata. **¶** Primo modo si quis indu-
cit alium etiam precipiendo ad iura-
dum quod quis credat eum iuratu-
rum falsum non peccat quod facit
illud quod ex officio tenetur face-
re. unde non tam debet dici illi ad
iurandum compellere quam pars ad-
uersa que hoc petit a iudice. si
autem iste qui inducit ad iurandum
sit priuata persona a publica non
tam hoc faciens ut persona publi-
ca. puta contra ordinem iuris. pec-
cat mortaliter. quod talis est scienter
proximo suo contra peccatum mortale et
sic spiritualiter homicida propria ani-
ma et alteri necesse cui gladium
periculi tradit. **¶** Exemplum refert
augustinus in sermone quodam. **¶** Quod
quidam fidelis in octes rem acco-
modauit cuidam quam ille redde-
re negauit. **¶** Compulsus ergo
per accommodantem iurare pe-
ierauit et altere rem perdidit.
¶ Cui raptus in nocte ipsa iudex

Capitulum Tertium

ait. Cur prouocasti hominem iurare
quem sciebas falsum iurare. Ille re-
dit. quod rem meam negauit. et iu-
dex. **¶** Melius erat ut rem tuam per-
deres. quam ut animam eius perurio per-
imeres. prostritus igitur tam
grauiter cecus est ut in dorso vi-
gilantis plagarum vestigia appa-
rerent. sed indultum est ei postquam e-
medatus est. **¶** Ideo idem augustinus in
sermone de decollatione iohannis
baptiste. Ille qui hominem prouocet
ad iuramentum et scit eum falsum
iuraturum vincit homicidam quod
homicida corpus occisurus est.
ille animam. ymo duas animas. **¶** Item
talibus qui alium perierare peccat.
debet penitere. xl. dies in pane
et aqua et vii. annos sequentes
et nunquam debet esse sine peniten-
tia. xxij. q. v. **¶** Si quis se. **¶** Quanto
principaliter iuramentum incau-
tum fit a dolosis de quo dicit thom.
in summa sic ar. vii. **¶** Et in scrip-
to quod iurans simpliciter sine do-
lo in foro conscientie non tene-
tur nisi secundum suam intentionem
¶ In foro autem otentioso obliga-
tur secundum quod verba omniter so-
lent accipi. **¶** Si autem dolose iurat
seruari debet secundum sanum intelle-
ctum illius cui iuratur **¶** Et licet
ratione iuramenti non obligetur
nisi secundum suam intentionem. **¶** Tam-
tenetur ad hoc ut alius ex tali
dolo non ledat. **¶** Et hoc fit quoniam
secundum intentionem recipientis

non bene

f impletur. **D**ubitatū cū p̄ dicta p̄mo vtrū in iuramentis possit dispensari a p̄ que. **R. th.** 2. 2. q. lxxix. In iuramentis promissorijs dispensari pot̄ sicut 7 i vtijs. qz in aliquo casu potest esse illicitū vel nociuū iuramentū. siue id qd̄ iuratur et p̄ oīs nō ē debita materia iuramenti. **E**t ideo nōndū q̄ illud qd̄ cadit sub iuramento promissorio aliq̄n est manifeste r̄pugnās iustitie ut puta qz ē peccatū v̄l maioris hōi impeditū ut ne itret religionem 7 tale iuramentū dispensacōe nō indig; **R̄nqz** aut̄ aliquid iuramento promittitur de quo dubiū est vtrū sit licitū vel illicitū proficiū vel nociuū aut simpliciter aut i aliquo casu. 7 in hoc pot̄ quilibz ep̄us dispensare **R̄nqz** v̄ro promittit̄ aliquid sub iuramento quod est manifeste licitū a vtile. **E**t in tali iuramento nō videtur habere locum dispensacō v̄l omutacō nisi aliquid meli9 occurrat faciēdum ad cōmunem vtilitatē. quod maxime videtur pertinere ad potestatem pape qui habet curā v̄lis ecclesie vel etiā absoluta relaxacō. nam ad vnum quēqz pertinet irritare iuramentum quod a sibi subditis factū est circa ea que subdūtur eius potestati. **S**icut pater potest irritare iuramentum puelle. vel

v̄re v̄rois. numeri. xxx. Durādus dicit ut supra. **D**ubitat̄. ij. 8 an iurans possit licite obtinere dilacōnem vel absolucōem ab eo cui iuravit. **R̄n̄sio** scd; thō. vbi p̄us 7 Ray. **S**i iuramentū factum est i fauorem dei a p̄ illud homo intēdebat se obligare deo. vel cultui dei. vel ad pietatis opus. **T**ūc nō potest absolui ab hōie nisi p̄ omutacōnem in melius ut dicetur de v̄to. ut qz v̄lit intrare religiōem cū soltio. ire ad factum Jacobū cū soltio. ire contra infideles cū eo. et sic de dicēdo p̄ salterium simul. tūc nō potest absoluerē alium inq̄tum cōcernit dei fauorē. vel pietatis opus. sed bene inq̄tū alium tāgit. v̄nde quasi duo iuramenta sunt ire ad factum Jacobum. a hoc alter non potest relaxare. **E**t cū socio ire qd̄ soltio pot̄ relaxare. **S**i v̄ro sit i fauorem hōis iuramentum alteri si ille sp̄te absolueit. postea nō tenetur. **E**t idē de dilacōe. a etiā si nō intēdebat se obligare deo. s; t̄m hōi. nihilomin9 nō pot̄ absolui ab hōie q̄n iuravit se aliq̄d facturū i fauorē dei. **S**ic si iurassem tibi qz darē ticio. x. florenos i fauorē ip̄i9 tici9. non posses mihi remittere huiusmodi iuramentum. **T**homas addit p̄ factis. nisi forte sit interposita condicio scilic; si videbitur illi

Secundum Preceptum

cui promittit vel aliquid tale
H Dubitatur. iij. qn ille qui au-
 dit aliquē aliū iurare falsum. et
 ipse scit et tacet. an teneatur hoc
 manifestare. Ixc qstio mouet
 ideo. qz dicitur leuic. v. Anima
 que audiuit vocē iurātis falsū.
 testisqz fuit. qz aut ipse vidit.
 aut oscius est. nisi indicauerit.
 pōbit iniquitatē suā. dicit tñ
 thō. in summa. Et ray. qz ex q
 moyses in predicta auctorita-
 te non expōsit. cui hoc esset indi-
 cādum. sufficit isti ut se ab hoc
 peccā vinculo absoluat si idie
 talibz qui magis possent pōf
 se qz obesse periuro siue cū cor-
 rigendo. siue deū p eo placādo.
 utputa sacerdotes vel honesti
 et discreti pēs Et ad hāc denū-
 ciacōnem de talibus personis
 fatēdam tenetur quilibz quo-
 cūqz viderit aliquē vicinū
 pāpico id est peccō cōmittēdo.
 Sic soluit questionē istā au-
 g. li. qstio. Sup leuic. xxij. q.
 v. hic videtur. **Capitulum iij.**

Contra secundum pcep-
 tum. non assumes ac-
 peccāt ad huc tria ge-
 nera peccōz. Primi sūt blasphemie.
 Secūdi sunt adiurātes illi-
 cite. Tercij sunt p creaturas il-
 licite iurātes. de quibz est dicē-
 a dū p ordmē. **C**ir p mū notā.
 dū scdm thō. 2. 2. q. xij. qz blas-
 phemare ē lōmātati et excellētie.

Capitulum Quartum

precipue diuine derogare seu
 cōuūtiari. Dicitur lōmātati qz de-
 us omnimode bonus est et excel-
 lēs. Dicitur pāpue diuine. qz
 blasphemia cōmitti pōt in scōs
 et diuina Sicut eni deus in sctis
 suis laudatur in q̄tum lau-
 dantur opa que deus in sctis
 suis efficit Ita ex blasphemia q̄
 fit in sanctos ex sequeti in deū
 redūdat. **D**icitur derogare. b
 re. vbi nō nō qz sunt tres quo-
 dammō spēs huius peccati blas-
 phemie. et semp deo derogatur
 Vna est cū attribuitur dō qd
 ei non cōuenit. ut cū aliqui di-
 cūt qn ipi puniūtur in se vel i-
 suis et alij peccōres nō puniūt
 taliter. Ecce deus est iniustus.
 Similit maledicentes deo ut
 lufiores ei impēantes q nō pnt
 deo inesse. Sicut qui vellēt de-
 um non eē iustum ut peccā eo-
 rū non puniret. sicut etiā isti
 in inferno fatiūt. Sic etiā pec-
 cant deo attribuētes mēbra q̄
 inq̄tum deus non habet. Et
 pxi qui deo attribuūt mēbra
 que no iari de pto viro essent
 vrecūda. Et pessime qui deo
 attribuūt que i eo nō sunt. Ex-
 emplū primi Iurātes per caput
 dei et p similia mēbra. Exēplū
 secūdi ut per dei postiora et per
 alia vrecūda mēbra Itē simile
 videtur qn quidam a deo pu-
 niūtur q dicit nunqd latroes

sum? qd fecim? vbi hoc merui
m? Cū tñ alias deū sepe graui
ter offenderūt. Spēs blasphemie
alia est cū a deo r̄mouetur
qd̄ ei ouenit. ut dicētes deū nō
esse iustū. deū nō esse vrū hōiez.
deū nō esse in eukaristia. deum
nō eternaliter punire peccatū
mōrle post hanc vitā. Tertia
spēs ē. qñ creaturē attribuitur
qd̄ deo appropatur ut q̄ yma
go det grām. q̄ creatura aliq̄
puta verbū. vel factū pronūtiat
futura soli deo nota. Sic cū fu
c p̄sticōes iter dū fit. **S**ecūdo
nōndum s̄m thō. vbi prius. q̄
blasphemia s̄m gen? suū ē pec
catū mōrle. R̄ acō est. qz peccm
mōrle ē. p̄ qd̄ hō speratur a pri
mo p̄ncipio spūalis vite qd̄ ē
caritas dei. vñ quecūqz caritati
repugnant ex suo genere sūt
peccā mōrliā. **B**lasphemia autē
se s̄m gen? suū r̄pugnat cai
tati. qz derogat diuine b̄nitati
que est obiectū caritatis. **E**t ite
rū. qz est contra secundū p̄cep
tū. **S**ūt autē s̄m thō. vbi prius
tres grad? blasphemie. indero
gante enī diuine b̄nitati sc̄z
tres p̄fatos modos. quidā de
rogāt sc̄z solā opimōnē intel
lectus. alij derogāt deo s̄m opi
mōnem intellect?. oiecta qd̄ a
affect? se u. volūtatis detesta
cōne. **E**t vterqz modus dicit
blasphemia cordis. si non pro

dit ad extra. **A**lij autē primum
modū. vel secundum. vñ ambob
lingua produunt. a est blasphemie
oris. p̄ma mala. secūda pe
ior. tertia pessima. **E**t sunt sc̄dm
genus suū omnes tres gradus
maxima peccā. **S**ed dicēs est
ne semp peccatum mōrle emite
tere blasphemiam. cū quidā abs
qz delibacōne blasphemēt. **R̄**
ibidē. thō. blasphemia potest
absqz delibacōne ex surrepō
ne procedere dupliciter. vno
mō qz aliquis nō adūtat hoc
quod dicit eē blasphemiam. qd̄
potest contingere cū aliquis su
bito ex aliqua passiōem vba
ymaginate prorūpit quorum
significacōnem non considerat
Et tūc est peccatum veniale et
ideo non habet pprie racōnem
blasphemie. alio mō quādo ad
uertit hoc eē blasphemiam cō
siderās significata verborum a
tūc nō excusatur a peccō mōrli
Sic nec ille q̄ ex subito motu
ire aliquē occidit iuxta se sedē
tem. **T**ercō nōndum qz pro
vitādo huiusmodi peccō quicqz
mala blasphemie sūt considerāda
Priō ecclā hoc peccm multū pu
nit. qz. xxij. q. v. talis q̄ iurat p̄
caput dei. aut p̄ capillos eius.
aut aliquid huiusmodi dicēs.
quasi deus sc̄dm diuinitatem
talia habeat. **S**i cleric? est de
bet deponi. si vro est laycus

Secundum Preceptum

anathematizati qd scdm boue.
 in. iij. di. xxxix. intelligendum e
 de illis qui turpiter et irreuerē
 ter nomināt mēbra xp̄i a quo
 dam exquisito modo iurandi
 diuidunt eum mēbratim a po
 tissime qui iurāt per ei⁹ mēbra
 que etiam in nobis wrecondū
 est nominare. Et essent p̄ illis
 a p̄fidentibus religiosis et secu
 laribz grauissime puniēdi. Idē
 videtur etiā intelligendū de hīs
 qui de virgine benedicta et sā
 ctis dei iurādo ihoneste loquū
 tur. Aut qui aias suas demoi
 bz deuouēt vel alia dicūt horre
 da. Secūdo detestabile ē hoc
 vitium qz peius est p̄iurio. vñ
 glō. sup illud ephē. iij. Blas
 phemia tollatur a vobis. dicite
 peius est blasphemare q̄ peie
 rare. Qui ei peierat id ē falsum
 iurat nō dicit aliqd vel sentit
 aliquid falsū de deo sicut blas
 phemus. Sed adhibet testē
 tan q̄ sperans qz deus sup hoc
 nō testificetur p̄ aliquo d eui
 dēs signū. vñ de pene p̄iurio
 debite etiā isti blasphemus debe
 rentur de iustitia. Tertio ē de
 testabile qz blasphemia ipon
 derat homicidio. vñ t̄lx. ibidē
 dic. Homicidiū a blasphāia
 si cōsiderētur scdm obiecta in
 que peccatur maximū est blas
 phemia qz est directe pccm in
 deū. homicidiū aut in p̄imum

Capitulum Quartum

Si aut cōsiderētur scdm effe
 ctū nocēdi sic homicidiū ipon
 derat. plus enim nocet homici
 diū proxio q̄ blasphemia deo
 qui non moritur. Tñ qz blas
 phemus intendit nocumētū
 inferri honori diuino simplici
 ter graui⁹ peccat q̄ homicida
 p̄mū tñ locū tenet homicidiū
 inf peccata i proximū cōmissa
 Quarto est detestabile qz hic
 a deo a a seruis dei morte sepe
 punitum r̄p̄rim⁹. vñ de leuic.
 .xxiij. Fili⁹ rixās cū alio quo
 dam et blasphemans deū capi
 tur in carceatur. Et de qz moy
 sen r̄nsū dedit qz lapidari de
 beret a statū lex s̄rita est Qui
 blasphemauit nom̄ dñi mor
 te moriatur. siue ciuis siue pre
 grinus fuit. Item refert vñcē
 ei⁹ in speculo historia. Qd rex
 fr̄tie philipp⁹ qñcumqz p̄ce
 pit in tabna vel alibi hoīem ec
 militē blasphemasse eū s̄b mer
 sit et de hoc edictū firmum po
 steris ante mortem suā reliq̄t
 Quinto hoc pccm est detestabi
 lissimū qz p̄rium est oim d̄ a
 natoz. vñ de dic glō. sup illd
 apc. xvi. Estuauerūt hoīes
 estu magno et blasphemauerūt
 nom̄ domini habētis p̄tātē su
 p has plagas. In inferno in q̄t
 positi q̄ uis sciant se p̄ merito
 puniri dolent tamē qz de⁹ tātā
 potentā habeat qz plagas eis

infert. hoc autē ē dicit thō. blas-
phemia. Et credibile ē q̄ post
resurrectionē erit eis etiā voca-
lis blasphemā. **C**ir. ij. vic; ad
iuracōez nōndū scdm thō. 2. 2.
q. lxxxix. q̄ ad iurare nō ē aliū
ad iurādū iducere. s; ē p̄ quan-
dā similitudinē iuramētī a se indu-
cti aliū ad aliquid agēdū pro-
uōre. Pro cui? declaracōe adū-
tendū q̄ ille qui iurat iuramen-
to promissorio p̄ruerētā diu-
mī noīs q̄ ad confirōnē sue
promissionis iducit. seipm ob-
ligat ad faciēdū quod promit-
tit q̄ est seipm immobilit̄ or-
dinare ad aliquid agēdū. Si-
cut autē hō seipm ordinare pōt
ad aliquid agēdum. ita etiā ⁊
alios superiores quidē dep̄can-
do. inferiores autē impando. Cū
igitur utrūq; ordinacō p̄ aliqd̄
dīmū cōfir̄tur est ad iuracō. Et
fieri pōt ad quicq; genera rerū
ad deū. ad subditū sibi hōiem
seu ad se. ad proximū eglē. vel
superiōrē. ad demonē. ⁊ ad crea-
turā irrōlē. s; diuisimode. p̄mo
enim cū hō sit dñs actūū suorū
nō autē dñs eorū q̄ ab alio sūt
agenda. idō sibiip̄i pōt necita-
tē imponere p̄ dīmī noīs iuoca-
cōnem. non autē hanc necitatē
pōt alijs imponere nisi sibi sub-
ditis quos pōt ex debito p̄stiti
iuramētī opellere. Si igitur ali-
quis p̄ iuocacōez diuimī noīs

vel cuiuscumq; rei sacre alicui
non sibi subdito adiurando ne-
cessitatem agendi aliquid im-
ponere intēdat sicut imponit si-
bipi iurādo. talis adiuracō illi-
cita est. quia usurpat potesta-
tem in aliū quā nō habet ⁊ eū
nititur opellere quodāmō. Tñ
p̄pter aliquā necessitatem qui
sunt superiores. suos inferiores
tali genere ad iuracōnis cōstri-
gere possunt. Et idō p̄m̄c̄ps
facit dotum ut origē. dicit sup̄
math. ih̄sum illicite adiurāntē
p̄ deū viuum. q̄ subditus eius
nō fuit. Si v̄ro adiurās inten-
dat solūmodo p̄ reuerētā diu-
mī noīs. v̄l alicuius rei sacre ali-
quid ab alio obtinere absq; ne-
cessitatis imposicōe. talis adiu-
racō licita ē respectu quo r̄libet.
Et sic adiuram? deū dicendo p̄
passionē ⁊ crucem tuam libera
nos. Silit̄ hōiem. demonē.
⁊ angelū. a sic p̄t; secūd a ter-
tiū. Est enī mod? ad iurādi sic
duplex vnus p̄ modū opulsiō-
nis ⁊ est illicitus ad equalē et
superiōrē. de quo in p̄mo. Se-
cūdo ē p̄ modū dep̄cōis vel in-
ductōis ob reuerētā alicui? sa-
cri. **Q**uō igr̄ demō possit a no-
bis ad iurari licite vel nō. s; q̄
nō lic; demōes ad iurare p̄ mo-
dū beuolētē dep̄cōis. seu in-
ductōis. quia ille modus vi-
detur ad quāclā beuolētā vel

Secundum Preceptum

amicitiā pertinere q̄ nō licet ad
demonēs vti. a sic nigromāti
ci vtūtur adiuratiomb⁹ ⁊ iuo
cantiomb⁹. vel i cantacōibus de
monū ad aliquid ab eis obti
nēdum. adipiscendū. vel ad di
scendū. **S**ecūdo aut adiuraci
onis mō vic⁹ q̄ ē p opulsiōne
licet nobis ad aliquid vti ⁊ ad
aliquid non licet. possum⁹ ei de
monēs adiurādo p virtutē di
uini nois tanq̄ inimicos r̄pel
lere ne nob nocent corpali
ter vel spūalit scdm ptāte⁹ da
tā a xp̄o scd⁹ illud luc. ix. Ecce
dedit vobis ptātem calcādi sup
serpētes ⁊ scorpiones. ⁊ sup oēs
virtutem inimicū ⁊ nihil vobis
nocebit. **E**t mar. vltio **I**n noi
ne meo demonia ciciēt **E**t ratio
istius est qz demonēs in cur su
huius vite nobis adūsarij cō
stitūtur. non aut eoz actus
nostre dispositioni sub dūtur.
sed dispositiōni diuine. ⁊ sācto
rū angeloz. scdm aug⁹. iij. li.
de trin. **N**ō tñ licitū est demo
nēs adiuāre ad aliquid ab eis
addiscendū. vel etiā ad aliqd
p eos obtinēdū qz hoc pertine
ret ad aliquā scietatem cum
ip̄is habēdā. **V**nde crisost. sup
illud obmutescite ⁊ exi ab eo di
cit. **S**alutifer hic nobis dog
ma datur. ne credamus demo
nib⁹ q̄ tuncū qz denūtiēt veri
tatem nisi forte ex sp̄tiali isti

Capitulum Quartum

ctū vel reuelacōe diuina aliq̄
sācti ad aliquos effect⁹ demo
nū opacōe vtantur. **S**icut de
btō iacobo legitur qz p demo
nēs fecit hermo genē ad se ad
duci ⁊ sic pat⁹. iij. **E**x predi
ctis seq̄tur p̄mo qz nulla alia
potestas h⁹ demonem cogere
nisi diuina. angelica. ⁊ huma
na non ex natuā sed ex gracia
⁊ virtute diuina. **E**t racō ē qz
non est potestas sup terrā que
ei cōpetur. qui factus ē ut nul
lum timeret. ut dicitur iob. xli.
vnde glō. ibidē **O**mnia hūana
superat. ⁊ si meritis sāctoz sub
iaceat. **E**xēplū ē de mltis sāctis
nec obstat illd thob. vi. qd̄ ra
phael thobie iunior dixit qz fu
mus pticule cordis piscis posi
ti sup carbonēs ext̄minar⁹ om
ne genus demomio ⁊ fumus ei
hoc non fecit ut dicit mco. de li
ra qz res corpalis non imp̄mit
in rem pure spūalem. sed p fu
mū defigbatur virtus expulsi
ua merito ⁊ ia thobie q̄ fuit vir
tus orationis thobie. cui⁹ mei
to raphael expulit demonē. sa
ram liberando. ppter qd̄ dicitur
ibidem. raphael apprehendit de
monē ⁊ ligauit eū in superiori
b⁹ egypti. nec obstat illud. i.
re. xvi. vbi ad citharisatioem
dauid spūs mal⁹ in saul q̄euit.
qz non fuit liberatus saltem ut
demon non redir⁹ sed melius

hēbat virtutē dūm a immedia
te vel mediātibus angelis san
ctis ex merito dauid qui laudes
dīnas i cithara canebat p salu
te saulis sic a facti deuo cōib?
Melodia aut coopabatur ad
deuo cōem. Sicut ⁊ quarti re
gum. iij. Helizeus fecit aduici
psalten ut mens eius in deū ele
uaretur. non tñ melodia in de
monē agebat. Item naturalē
disposicōem melodia bonā po
teat facere ⁊ malā imminuē ra
cōne quoz demō min? poterat
verare. de qua materia pleni?
rperies libro. v. in dyalogo de
formicis. Secundo patet exp
fatis falsitas quorūd am libro
rū in scriptis nigromāticōz ⁊
exorcismoz q̄ per talia caracte
risata demones se putāt coge
re ⁊ vxaē seclusa virtute dīna
nō attēdentes illud cristi. Hoc
genus demonioz nō eicitur in
hi ieiunio ⁊ oracōe. p enim ie
iuniū scdm bedam corpus. ⁊ p
oracōnem spūs leuatur ad sū
ut calcet demoia. Tercō sequi
tur q̄ exorcismi quidā deberēt
exariari p lratos an aliquid sup
sticōsum cōtinerēt tūc enim nō
essent admittēdi ne posteriora
piora fierent prioribz. Sicut
exēplū ponit grego. li. i. dyalo
goz de quadā p demonem ob
sessa post coptum ecclesiā itra
te ⁊ cū sacerdotis cuiusdā iuua

men nihil iuraret. ad incātato
res eam duxerūt cognati et le
gio in eam intrūit. **¶** Quinto
an liceat a diuare irrōlem crea
turam. Rndit tho. Ad iuracō q̄
quis vtitur ad irrōlem creatu
ram potest intelligi dupliciter.
vno mō ut ipa ad iuracō refera
tur ad ipam creaturā irrōlem
scdm se. Et sic vanum esset irrō
lem creaturam a diuare cū non
intelligat locucōem. Alio mō
ut referatur ad eū a quo irrōlis
creatura agitur ⁊ mouetur. Et
sic dupliciter ad iuratur irrōlis
creatura. vno quidē mō p mo
dum depca cōmis ad deum dire
cte quod pertinet ad eos qui di
uina inuocacōe miracula faciūt
Alio modo p modum cōpulho
nis que referatur ad dyabolum
q̄ i nocumētū nr̄m vtitur irrō
libus creaturis. Et talis est mo
dus ad iuradi i ecclie exorcismis
p quos demonū ptās excludi
tur ab irracōnalibus creaturis
¶ Cir. iij. a liceat p creatuās iu
raē. fm goz. sup math. v. Ju
rare p creaturā q̄ dupliciter cō
tingit. Prio ipa; tanq̄ aliqd̄ di
uinū iplorādo. ⁊ sic stricte pu
tur iuras cā. xxij. in duobz locis
Et etiam sic quis per iurium cō
mitteret mendatiū per creatu
rā iurādo ut ibidē dicitur. Se
cundo contingit iurare per crea
turā iuramētum tanq̄ per rem

Secundum Preceptum

vilem continendo. p̄mū p̄tin; ad infidelitatem a temp̄e peccatum sicut a secūndum qd̄ p̄tinet ad dolositatē. Tercō d̄um qui in ip̄a creatura p̄fidet tanq̄ testē inuocādo. Et sic ioseph iurauit per salutē pharaonis gen̄. xliij. Et eccl̄a iurat per sancta euāgelia. Quarto otingit iurare p̄ creaturā; tanq̄ eā ad vsum quē iurās inde sperat deo impignorādo. Et sic fit iuramentum execratoriu. ut testis ē in deus in animā meam. Tercō a quarto licitum esse p̄t ut sup̄ tactum fuit. ¶ Capitulu. v.

Qontra secūndum p̄ceptum. non assume sac̄ peccat etiā vota fr̄a gētes. ¶ Vnde de voto primo vidēdum ē quid sit. Secūdo quātum peccm̄ sit infringere votum. Tercō de eius dispensacōe. ¶ Quintum ad primū nōndum sc̄dm̄ mgr̄m̄ in. iij. di. xxxvij. Et thō et alios theologos. Qd̄ votū est cōceptō sp̄tanea melioris p̄positi animi deliberacōe d̄o vel sanctis eius fir̄ta. cū intencōe se obligādi. Pro cuius intellectu nōndū. q̄ ad licitū et cōpletum votum plura exiguntur q̄ tangūt in descriptiōe eius. Primo est conceptio alicuius a sp̄sūfacto in intellectu sc̄a. Secūdo exigitur q̄ nō sit de malo. ¶ R̄a prope sup̄tum votum nō

Capitulum

Quintum

p̄t eē de malo ibi meliois vbi presuppōnitur q̄ sit bonū. malum enī p̄ci? nos deo d̄inat a deo. votum enī nō ē vinculu iniquitatis. vnde p̄fid. In malis promissis resc̄de fidē: in turpi voto muta decretū. vnde iudei plures q̄. xl. qui vouerunt se neq; māducaturōs neq; bibituros donec occiderēt paulū. actu. xxij. Male uerūt. Tercio exigitur q̄ nō sit de necio a nobis alias fiēdo q̄ meliois. ad bonum enī necim̄ puta qd̄ alias est p̄ceptum nobis obligamur ex alterius auctoitate. Et hoc proprie nō p̄tinet ad votum cuius obligacō ē ex meā voluntate. v̄z t̄n ut dicit durādus. q̄ ad idem p̄t quis obligari pluribus obligacōib; . ideo n̄l prohib; quin ad illud ad qd̄ obligamur p̄ p̄ceptum ex alteri auctoitate obligemur etiā p̄ votum ex propria voluntate. Vnde firmit̄ tenendū ē. q̄ uues cōtinētiaz; et cōmittēs adulteriū v̄l simpliciē fornicacōe; peccat duplici. vic; p̄ccō adulteri; v̄l fornicationis. a n̄lomin; fractōe voti. q̄uis illud votū sit large et iproprie dictū. Quia votū proprie dictū ē solum de h̄is q̄ fut in h̄o mis libertate. Quarto exigitur q̄ nō sit bonū indifferēs q̄ tale ut sic nō ordīnat in deū. ¶ Itē

q̄ nō sit de minoi bono. ibi me-
liozis boni. **R**acō ē qz min⁹ bo-
nū respectu maioris boni habz
racōnem mali. et ideo nō pōt ca-
dere s̄b wto inq̄tum est impe-
ditim maioris boni. **Q**uāto exi-
gitur qz sit concep̄cō libera. ibi
sp̄tanea. **E**x q̄ patz q̄ possint
wuere qz q̄libet pōt wuere ea
que sunt in sua libtate. et ea i q̄
bus ē sui iuris. vnde impubēs
seruū religiosi. cleici et vxores in
quibusdā non possunt wuere
b **S**exto exigitur delib̄cō
ibi ai delib̄cōe et additur ad
d̄ra; wtoz q̄ fiūt ex surrep̄cōe
in q̄bz non inueitur plena racō
wti. an aut delib̄cō ad wtu
exigatur dic̄ rich. **V**otū dici-
tur a wleō. vnde sicut in nob̄
ē duplex wle; sc̄i plenum qd̄
est delib̄ratim et semiplenū qd̄
ē wle ex surrep̄cōe. **S**ic etiā
est duplex wtu quoddam ha-
bēs plenā racōem wti. et quod-
dā surrep̄ticiā siue semiplenā.
et de racōne p̄mi est qz sit factū
ex delib̄cōe nō aut de racōe
secūdi. **T**ale em̄ potest fieri ex
surrep̄cōe et quia nō habz ple-
nam racōnem wti. ideo nō ob-
ligat de necessario sed tm̄ de cō-
gruo. extr̄ eos wmiētes et extr̄
de iur̄. ad nr̄am. **E**t ideo wrire
cōtra tale wtu etiā pp̄ria au-
toritate nō est peccatū morle
Septio dicitur deo vel factis

eius. qz nō est ad hōiem pp̄rie
vnde rich. dicit qz de forma w-
ti est ut fiat dō. extra. e. ti. mag-
ne. c. i. **R**acō est qz homo in w-
to obligat se ad faciendum ali-
quod bonū. nulli aut aliq̄ a deo
potest homo de iure obligare
se totū quia sibi soli cōuenit de
iure potestas sup hōiem totum
et nullus potest recipere de iure
obligacōnem nisi cōueiat ei de
iure potestas in illā rē. et ideo
soli deo potest fieri wtu pp̄rie
loquēdo de wto. quia tamē sa-
lus wci? hōis multum promo-
uetur p oracōes factoz et illd̄
aliquo mō possum⁹ sed nō ple-
ne qd̄ impetrare ualemus. sc̄is
aliquo mō cōueit ptās sup hō-
minē totū et idō pōt fieri eis ali-
quo mō wtu. non tm̄ plene ra-
cōe; habēs wti. **I**te rich. **O**cta-
uo d̄z fir̄ta animi sc̄i delib̄cōe
ne **P**riō em̄ exigitur delib̄cō
cō. **S**ecūdo p̄positū wltutatis
qd̄ exigit delib̄cōe. **T**ercio
ex p̄posito p̄cedit p̄missio in q̄
p̄ficatur racō wti. quā p̄omis-
sionem seu firmitatē thō. sic de-
clāt. wtu quādā obligacōem
impōrt ad aliqd̄ faciendū vel di-
mittendū. obligat aut hō se hōi
ad aliqd̄ p̄ mod⁹ p̄missiois q̄
ē racōis act⁹ ad quā p̄tiet ordi-
nare. sic em̄ hō ip̄erado vel dep̄-
cādo ordiat quodā mō qd̄ sibi
ab alijs fiat **I**ta p̄mittendo

Secundum Preceptum

ordiat quid ipse pro alio facere
debeat. **S**i promissio que homini fit
non potest fieri nisi per verba vel que
cumque alia exteriora signa. deo
autem potest fieri promissio per solam in-
teriorum cogitationem. Quia ut di-
citur i. re. xvi. **H**omines videt ea
que parent. deus autem intuetur
cor. hxc thō. Aliquod ut goera nui
.xxx. Addunt intentione obli-
gandi se ad adimplendum promissum
dicentes ex nuda promissione
et ex deliberatione facta non
obligari promittentem. Sola
enim deliberatio non firmat promissi-
onem. quia ad dicendum. **R**ich. non
iprobare videtur. **D**ubitat
an expediat vouere. **R**ich. rich.
vouens autem vouet bona quorum
observatio videtur probabiliter
proportio nata infirmitati sue spe-
ciali. aut improportio nata. **P**ri-
mo modo expedit homini vouere quia per
hoc amplius firmat voluntatem
suam in bono et excludit a se per
magna parte libertatem malefa-
cie di. et facit actum virtutis la-
trie et ideo vouendo meretur pro-
pter quod vouet. unde ps. **V**oue-
te et reddite domino deo vestro
Secundo modo non expedit nec
licet quia tale votum non habet dis-
cretioem; comitem cum per hoc vouens
magis se videatur illaquare quam
augere securitatem de sua salute.
Simile dicit thō. 2. 2. vbi pri-
e us. **D**ubitatur an melius sit

Capitulum Quintum

aliquid facere ex voto quam sine vo-
to. **R**ich. thō. ibidem quod sic triplici
de causa. **P**rimo quia vouere est
actus latrice que est nobilissima
virtus. illud autem quod imperatur
a nobiliores virtute melius est
et magis meritum. **S**ecundo
quia qui vouet. plus se deo subicit quam
qui non vouet. **S**icut qui daret
arborem cum fructu quam qui daret tantum
fructum. ut dicit ansel. unde et
promittentibus gratie augentur
Tercio quia per votum voluntas im-
mobiliter firmitur ad bonum. **F**ace-
re autem aliquid ex voluntate fir-
ta ad bonum pertinet ad perfecti-
onem virtutis ut patet per philosophum
in ethicorum. **R**ich. rationem affligit
dicens sic. **C**um deus acceptet opus
propter operantem tanto magis ac-
ceptat opus quanto est ab homine
ad eius seruicium specialius de-
dicato. **S**ed ceteris paribus
idem cum equali scientia et leticia.
specialius dedicatur homo ad deum
vultum per votum quam sine voto. nam
votum ut dicitur per de palu. in. iiii.
Non est periculosum de sua natura
sed ex culpa non fatietis ideo ex-
pediens est vouere. **E**t licet me-
lius sit non vouere quam promissa
non reddere. tamen melius est vouere
quam non vouere. **S**icut melius
est baptisari quam non baptisari.
et tamen melius est non bapti-
sari quam postmodum retrosum
conuerti. **D**ubitatur an peius sit **f**

de eo qđ wuit licite alias non
cōpletur qđ wtū. n̄ qđ non uult
frāgere wtū nunqđ talis me
retur. Rñsio scđm ansel. li. de si
militudibz qđ plus talis mere
retur qđ simile faties non ex w
to. Et exēplificat de vulnerato
cauterisādo qui timēs abscessio
nem malarum carnum ne vio
lēter medicum ledat se sponta
nee iubet ligari quem cum vze
re medicus incipit. incipit tur
bari ligatus. et nolit uelit resā
ditur putridū rcedēte passiōe.
grās tā ligatoibz qđ medico re
fert. Dic etiā pe. de pal. talis ad
huc plus mereret ceteris pari
bz qđ si sine wto hīe facerz. Pri
mo quāde qđ bona wlūtas suf
ficiat ad meritū scđm bern. unde
a principio qñ wuit et non sol
uit tātum meruit quātum qñ
sine wto soluit et hūic merito
sup additum est meritum iusti
tie quo uult facere qđ pmissit.
Secūdo qđ licet sit tristitia in
hoc qđ wuit et quedam nolun
tas tñ in soluēdo qđ wuit et in
uenerando wtum est wlunta
riū. Tertio etiam uidetur qđ
non demeretur in hoc qđ uult
nō wuisse. quia sicut a princi
pio non tenebatur wuerē sic
wto ex post facto tenebat sol
uē. uel dato qđ peitē de bono sit
sibi peccatum tñ nō ppter hoc
impeditur quī uolendo bonum

mereatur maxie si sint diuerfi
actus. **N**ūc secūdo vidēdum
est quomō wtum ligz. ubi p
mo nōndum qđ wtū ligat ad
fatiedum rem possibile. vñ deu.
xxiij. Cū wtū wueris dño deo
tuo non tardabis reddere. qđ
requirit illō dñs deus tu? Ra
cō est scđm tho. quia oīs pro
missio licita facta cū intencōne
obligandi se et cū de liberacone
Si acceptetur ab eo cui fit ob
ligat promittētem. non tm ex
pcepto legis diuine. sed etiam
legis nature. sed wtum licitū
est huiusmōi promissio. et oēs
talem promissionē recipit deo.
ergo ac. Dicitur nōnter possi
bilem. qđ scđz. tho. in. iij. Quic
quid wtū impediret si presens
essz dum wuetur etiam aufert
obligacionem wto facto. vñ
si wuetur possibile iā et fit idē
postea impossibile. nō obligat
pro qđto ē impossibile. ut si di
ues wueret cōstruere ecclesiā
qui de pauperatur postea ut in
fra dicetur. Secūdo nōndum
scđm tho. ubi prius qđ wti fra
ctio ppria autoritate est. semp
peccatū mortale. nisi forte sub
essz racōnabilis causa. et tūc nō
possz haberi reuulsus ad auto
ritatem plati. aut dispensantis.
aut wtū comunicātis. pe. de pa
ludē in quarto dis. xxxviij. di
cit sic. primo omnis wlūtaria

Secundum Preceptum

wti fractio ē mōrlis. q̄ redde
 re est necessitatis. ⁊ tōciēs quo
 ciēs frāgit. dū tamē assit actus
 ex terior ⁊ interior. secus si extei
 or tm̄. q̄ p̄c̄m p̄ se ē in actu in
 teriori. Et hoc intellige in vo
 to negatiō. ut exēpli gr̄a i illo
 qui uuit nō bibere uinū. Se
 cus in affirmatiō puta cū quis
 uuer; ieiunare. tunc enī non
 quociens comedit tōciēs pec
 cat. s; solum secūda vice. tertia
 aut ⁊ deiceps non: maxime si
 nō ex contēptu. sed quasi non
 reputās sibi possibile pl; illa
 die ieiunae paratus ieiunare
 si iā non fregiss; ⁊ patus alia
 die intēg ieiunare p̄ illa. Se
 cus si in cōtēptū. puta si oīno
 frustra fregit. aut adhuc fra
 cturus si non fregiss;. hoc ille.
 de hoc dubia sunt apud docto
 res. p̄sertim de affirmatiō nō ex
 h̄ contēptu. **T**ercō nōndū scō;
 eūdem thō. in materia de iura
 mēto. 2. 2. ar. viij. **V**otū ex sua
 racōe ē magis obligatoriu q̄
 iuramentum. saltē p̄ximo p̄sti
 tum. ut sic q̄ obligacō wti cā
 tur ex fidelitate quā dō dēmus.
 se; ut ei promissum soluamus.
 obligacō aut iuramenti causa
 tur ex reuerencia quā debem;
 homini ex qua tenemur q̄ veri
 ficemus illud qd̄ p̄ nomē eius
 promittimus. sed oīs infideli
 tas irreuerētiā cōtin; sed nō

Capitulum Quintum

cōuertitur illud. uidetur enī i
 fidelitas subiecti ad dominū
 eē maxīma irreuerētia. ⁊ idō w
 tum ex racōe sua magis ē obli
 gatoriu q̄ iuramētum. s; nōn
 ter p̄xio p̄stitū ut sic q̄ Rich.
 distiguit de iuramēto. aut enī
 fit hōi. ⁊ fit deo. **P**rimo modo
 non ita fortiter obligat sic w
 tum. q̄ obligacō que fit dō i
 wto est fortior obligacōe q̄
 fit hōi. **S**ecūdo modo magis
 obligat iuramētum ceteris pai
 bus. **V**otum enī non impōt
 nisi promissionē deo factā. ex
 delibracōe cū itēcōne se ob
 ligādi. hoc aut totum impōt iu
 ramētum ⁊ addit testimoniu
 p̄xime ueritatis ad maiorē ohi
 cionē promissionis. **D**ubita
 tur. i. an wtum sp̄ obliget ad
 obseruanciā siue implecōne;
Re. thō. in scripto quicqd̄ hien
 dum wtum impediret si p̄sens
 ess; etiā wto facto obligacō
 nē aufert. unde si aliqd̄ est pos
 sibile cū uocatur ⁊ postea fit i
 possibile tollitur obligacō q̄
 tum ad hoc. ut si q̄s diues vo
 uer; edificare ecclesiā qd̄ post
 modū p̄ficē non poss; p̄ auptate
 supueniēte nō obligatur. hoc
 tamē sic intelligēdo q̄ si scūs ē
 oīno impotēs. absolutus ē a to
 to. **S**i aut ex pte ita q̄ totum
 perficere non pōt tunc rema
 net solū obligatus ad illd̄ qd̄

Secūdum Preceptū

k pōt a nō ad aliud **¶** Dubita-
tur. ij. vtz. vūēs wtū licitū te-
neat statū soluere ipm **R.** h. m.
rich. Obligacō wtū causatur
ex ppria wlūtate a intencōe.
vnde leuic. xxij. Quod semel
egressum est de labijs tuis ob-
uabis a facies sicut promifisti
dño dō tuo a ppria wlūtate
locutus es ex ore tuo. **¶** Et ideo
si de wlūtate a intencōe wuen-
tis sit obligacō se ad statū solue-
dum: statū soluere tenetur. Si
autē ad certum tempus, vel sub
certa condicōe nō tenetur sta-
tū soluere sed nec tardare debet
vltra q̄ intēdit obligare se deo
Dicitur enī ibidem. Si wtum
wueris dño deo tuo nō tarda-
bis reddere qz requirit dñus
de? tu? illud. a si morat? fue-
ris tibi reputabitur in peccm.
willh. ros dicit. Cum aliq̄s ali-
quid wuit sine condicōe vel
tēporis p̄fixione tenetur illud
exequi statū cū potest nisi i w-
uēdo aliud in mente habuerit.
tñ datur ei tēpus ad arbitriū
boni viri ad disponēdum de re-
b; suis. **Cōcordat** thō. addens
in scripto qz si is qui wueat in-
trare religionem ex mora circa
dispōsacōnem rerū probabili-
ter, timeret perpetuum impedi-
mētum tenetur vlter? nō dif-
ferre. **¶** Dubitatur. iij. an wtū
subitum min? sc; & liberatū ob-

Capitulū Quītum

liget **R.** petr? de pal. m. iij. di-
xxxviii. qz wtum subitum non
obligat ad pmissum. nec ad
peccatū perfectum. nec ad bonū
perfectū. ut puer qui iratus pa-
tri vel ingro wuet vs' uat intr-
re religionem vel bñ potatus.
Talia enī qz calore iracundie
fiūt p nō facto haberi debent.
Sed wvū est qd sic subitū fit.
qd nō ad sentētiam racōnis q̄
nō req̄rit magnā morā tēporis
peruenit. **Sed** qñ sciēs est qd
iurat vel wuit tūc tenetur nisi
cū eo dispēsetur racōe min? ple-
ne deliberacōis. **Sicut** etiā qui
calore cōcupiscētie inflāmatq̄
aut bñ potatus. nō tñ perfecte
ebrius iurat vxorem ducē. vñ
illa deliberacō tempis vel etas
q̄ sufficiat ad obligādū se dya-
bolo p mōrle peccatum sufficiat
ad obligādum se deo p wtum.
a sicut ex ira occidens qz ex ele-
ctōe seu habitu nō p̄ occidit si
ex passione iuditiū racōnis tur-
bāte nō excusatur ex toto qui
sit mōrle sed in parte. **Sciūt**
enī in parte quid faceret sic de
wto in pposito suo mō. **¶** **Du**
bitatur. iij. an solum ppositū
aliqñ aliquem obliget **R.** idē
ibidem qz sic i illo casu qñ quis
intrat religionem cū pposito re-
manendi a deo perpetuo famu-
lādi quod e q̄poll; wto simpli-
ci h nō solemni exti. de religioe

Secūdum Preceptum

Cōsulti. vbi dicitur q̄ statū te-
netur ad aliā religionē itrare
Et quāq̄ non sit ligatus vi-
voti q̄ nō pmisit s̄ solū propo-
fuit tñ ligatur vi statua in reli-
gione aliqua remanere. ¶ **Du-**
bitatur. v. vtz wtum sub cō-
dicōne emissum obliget vucē
te. **h. scō; rap.** Cōdicō duplex
est: generalis que i voto semp
intelligi d; a illa non existēte.
non ligat. **Exēpli grā** Si deus
volueit ibi romam si potero.
alia spēalis puta si itrauerō lō-
bardiam ibi ad sctū marcū.
vel si fili? meus fuit liberatus
de infirmitate. visitabo sctum
iacobū ⁊ similia. hęc cōditio si
de fecit. id est nō existēte. non
obligat ex voto. **Alias sic. xxx**
ij. q. viij. nō solū. ext̄ de o d i c o
ne o p p o. v t z. **Et** hoc itelligat
vbi tota vti obligatio pone-
batur in euentū o d i c o i s a l i t e z.
si alias fuerit cōcausa. vel etiā
si fecit votum ob cām ⁊ publi-
cā ⁊ non exp̄s̄it causā s̄ wtū
Tūc ppter cōcausā vel conscie-
tiā ut alia s̄ra hab; ⁊ ppter sca-
dalū tollēdū tenetur implere.
ext̄ de voto magne. glō. wil-
hel. dic. **Cōcausa** ē qñ non tm̄
ex vna cā obligauit se sed etiā
ex alia. **Exēpli grā** aliq̄s vuit
q̄ iret ad sctū iacobū. q̄ cre-
debat q̄ ibi iuemet fratrē suū.
nihilomin? ppter rō dimenda

Capitulum Quintum

peccā sua. in hoc casu q̄uis itel-
lexit fratrē suum decessisse an
q̄ iter arriperet. nihilominus
tñze propter aliā causā tene-
bitur. idē intelligas quotiēscū-
q; voueat aliq̄s ex duab; cau-
fis. vel plurib;. vel sub duab;
condicōnibus. vel pluribus a
nōlomin? intēdit se obligare
qualibet illarum causar. vel cō-
dicōne exstante. ¶ **Dubitatur** o
vi. an wtum sub cōdicōne fa-
ctū que cōdicō non impletur
propt̄ culpā vouētis sit obli-
gatorū. **h. rich.** q̄ sic. ⁊ ponit
tur exp̄s̄se p casū extra de spon-
sa. **Sic** ex lris. vnde cū aliq̄s
d̄o vouet aliq̄d spēale obsequi-
um si a peccō de q̄ tēptatur p̄b-
uauit eū. si incidat in illō pec-
catum nihilomin? tenetur im-
plere wtum. q̄ q̄ d̄ q̄ eū non
p̄seruauit ab illo peccō stetit p
eū non p̄ d̄ū q̄ illū a peccō illo
p̄seruass̄ si ille voluiss̄. ¶ **Du-** p
bitat. vij. esto q̄ aliquis hor-
rēs cōmittere aliq̄d magnum
scel? qd̄ nūq̄ intendit cōmitte-
re. voueat q̄ si cōmittat intra-
bit aliquā religionē quā non
vlt s̄ hor; intrare. ⁊ postea il-
lud scelus cōmittit. nūq̄t tene-
tur intrare religionē. **h. rich.**
sup. iij. di. xxxvij. q̄ sic. q̄ vo-
tum s̄b cōdicōne factū de re bo-
na ⁊ propt̄ finem bonū ē obli-
gatorū exstante o d i c o e siue

illa condicō sit bona siue mala
 q̄ ut alias tenui. **D**ubitat
 viij. an wtum de nō wuēdo ali
 quid nisi illud qd̄ wuētur exp̄
 matur. uerbo dicto. uel scripto.
 sit obligatoriu. **R.** q̄ sic p̄ asta
 xā li. i. c. de wto. Ita q̄ si postea
 wueat a wtum suum uerbo. uel
 scripto non exp̄mat peccat. nā
 tale wtum ē bonū q̄ p̄ wti ex
 p̄ssionē in uerbo uel scripto ha
 betur de wto facto et̄ior cogni
 cō a p̄cauetur in wuēdo p̄cipi
 ta cō quoz vtrūq̄ est bonū. n̄
 hilomin⁹ tñ videtur q̄ teneat
 illud wtum si alias sit licitum.
 q̄ cū wuere sit bonū a sp̄sā
 cto cōsultum. p̄ illud ps̄. Voue
 te ⁊ redcite dño deo v̄ro. ideo
 wtum de nō wuēdo non obli
 gat. vñ wtum de quo p̄posita
 est questio nō obligat ad nō
 wuēdū s̄ obligat ad exp̄men
 dum p̄ uerbu uel scriptū si con
 t̄igeret emittere wtū. **D**ubi
 tatur. ix. vtrū wtum factū sub
 condicōe inhonestā sit obliga
 toriu st̄ate condicōe. uerbi gr̄a
 Aliquis wuit se peregrinatur
 ad factū iacobum ut prospere
 tur in furto. h̄icid̄io. uel adul
 terio. **Q**ueritur post q̄ cōmisit
 furtū. adulteriū. uel h̄icid̄ium.
 uel simile. vtz teneatur pegria
 ri ad sanctū iacobū. **R.** astax in
 fuma ubi prius q̄ nō. **S**i durā
 d̄. qd̄ li. iij. q. penultia distm

guūt. hoc inqt̄ gn̄alit̄ est uerū
 q̄ condicō que est cōtra naturā.
 cōtractus tollit cōtractū a facit
 ip̄m esse nullū q̄ includit oppo
 sicōem ad cōtractū. **C**ondicō
 aut̄ inhonestā q̄ est cōtra natu
 rā cōtract⁹ p̄missionis. uel ob
 ligacōis pōt esse inhonestā du
 pliciter. q̄ q̄nq̄ ē inhonestā a
 illicita nō solū s̄m se s̄ ec̄. in ha
 bitudie ad illud qd̄ p̄mittitur.
 uerbi gr̄a. si aliq̄s dic̄. sic p̄mit
 to deo q̄ si possum p̄petrare h̄i
 c̄ dū ego i gr̄az actōe; dicit̄ fa
 tiā missā; solenē. q̄nq̄ uero ē in
 honestā i se s̄ nō in hitudie ad
 p̄missum. uerbi gr̄a. si q̄s dicat
 sic p̄mitto q̄ si cōtingat me pe
 care. ieiunabo ut d̄mittatur in
 pecc̄m cōmissum. si p̄mo mō est
 inhonestā wtū nō ē obligatoriu.
 q̄ ē cōn naturā p̄missionis uel
 cōtract⁹ ⁊ p̄ cōn tollit obligati
 one; **E**t tale wtū nō pōt imple
 ri sine detrimēto salutis q̄ illd̄
 qd̄ p̄missum ē redditur illicitū
 ex circūstātia infōrte in wuē
 do a soluendo. q̄ si q̄s soluat ut
 obligat⁹ ex cōdicōe ⁊ cōdicō nō
 infōrt̄ sic illico opt̄; ut soluat
 ex motio illicito ut p̄t̄; in titulo
 qd̄ ē pecc̄; si secūdo mō uic; q̄ cō
 dicō inhonestā nō sit cōn natu
 rā cōt̄ct⁹ tūc exst̄ate cōdicōe w
 tū ē obligatoriu. **R**ich. t̄; ec̄. in
 ij. mēbro q̄ nō lic; ut wuēs se
 ieiunatur si occidat inimicū suū

Secundum Preceptum

Dubitat. x. vtz si quis w-
tū fecit de carmb? non comedē
dis a infirmitur ita q? a medi-
cis dicitur q? est in periculo m-
si carmb? wscatur a q? aliter
non pōt euadere infirmitatem
Rnd; hug. xxxij. q. finali nō
solum talis de p̄cepto maiori
etiā sine p̄cepto potest carnes
comedere q? est causa necitatis
a in hmoi wto condico tacita
fuisse videtur. n̄ necitas cogere
ret. p̄ceptum maioris adect.

Dubitat. xi. a quib? tene-
atur abstinere q? uiuit vel cui
inunctum est ieiunare in pane
7 aq. **R**. p. pa. m. iij. di. iij. Ab
omib? istis tenetur abstinē.
viz brodio expressio de carni-
bus. vel piscib? qn̄ sunt mmi
condēfata. vel tpsana. vel bur-
reta ex substantia piscorū extra
ctaq? h̄c non videntur wre
a q.

Dubitat. xij. an face-
dos qui tenetur ex wto ul obe-
dientia vel penitētia ieiunare
vno die in pane 7 aqua. an ea-
dem die celebrās debeat fume-
re vini pfusionē post sup cōnē
de calice ip̄ius eukaristie. vñ
p. pa. m. iij. di. xij. dic. q? debz
fumere vini pfusionem. qn̄ nō
est aliam missam celebraturus
ip̄a die ut dicitur de ose. eadez
p. q? nec wtum nec peniten-
tia nec obediētia d̄z immutare
ntum ecclesie 7 ordinacōnes

Capitulum Primum

cō alioz. pluā alia dubia vide
in sumis. **Q**uo ad. iij. nōnd
scd̄ in thō. 7 omnes q? in wto
pōt fieri irritacō. dispensacō. a
cōmutacō. **R**ō. q? wtum non
ē vinculū iniquitatis. nec impedi-
tiuū melioris boni. q? p caita-
te institutuū est. sed sepe attingit
q? quis malū uiuit a tūc est
irritū. aliqn̄ quis uiuit min?
bonū a tūc est in meli? omutā-
dum. **S**ūt aut tres dispēsato-
res wtoz. papa a suus vicari-
us. ep̄us 7 suus penitentiarius.
platus religionis. a cui cōmit-
tit. papa sol? pōt dispēsare in
wto religionis si ē dispēsabi-
le in wto stinente. i wto cru-
cis vel terre sacte. 7 sibi retinet
wtum ad limina petri a pauli.
7 ad sactū iacobū. ep̄us aut i
alijs. **E**t nō nunq? sine alicui?
p̄fatorū auctoritate quis debet
wtū infringere nisi necitas v-
geat 7 supior haberi nō possit
Racō est. q? nullus debet esse
iudex in propria causa. .:

Sequitur p̄ceptum
iij. Capitulu. Primum

Receptū. iij. sic poi a
tur exodi. xx. Me-
mēto ut diē sabba-
ti sanctifices. **S**ex
diebz op abeis 7 fattes oia ope-
ra tua. septio aut die sabbatū

Tertium

Præceptū

dñi dei tui ē. nō facies in eo ōne
 opus. **U**bi tria tāguntur. de q̄
 b⁹ p̄ncipalit̄ agendū ē. **P**rimo
 prohibetur opa qued̄ p̄ que fe
 stū frangi pōt̄ ibi. nō facies in eo
 omne op⁹. **S**ecūdo iubemur sā
 ctificare festū. ibi. memento ut
 diē sabbati sanctifices. **T**ercio
 mā datur ut laborem⁹ certis di
 ebus. ⁊ certo festiuem⁹. ibi sex
 diebus op̄ aberis. septimo aut̄
 b die sabbatum dñi est. **P**ro q̄
 rū declaracōe nōndū. i. q̄ in ve
 teti testamēto duplicia festa fu
 erunt ut; sabbatum qd̄ institu
 tum fuit originalit̄ ꝑ ꝑlicia de cā
Primo in gr̄arum actōem ⁊ ad
 deo vacādum. vñ exo. xx. **S**ex
 diebus fecit deus celū ⁊ terrā. ⁊
 septio die requieuit. id est cessa
 uit a nouis creaturis ꝑ dendis.
 vñ scđm tho. 2. 2. q. cxxij. **S**ab
 bati p̄ceptū erat morale parti.
 ⁊ ꝑtm̄ cerimoniale. **M**orale qz
 lex nature dicitat deo ōniū rez
 principio aliquo tpe vacādū
 ꝑci⁹ q̄ creature. **C**erimoniale
 aut̄ fuit quo ad diem septimū.
 ideo fuit figura r̄quei xpi in se
 pulchro que futura erat in sab
 bato ut dic̄ aug⁹. li. iij. sup̄ ge
 ne. ad lram. **S**ecūdo in auarici
 e restrictiōem. nisi em̄ deus diē
 sabbati feriandum mandasset.
 auaricia ꝑ acq̄rendis t̄palibus
 nimū creuiss̄. **T**ercio ut labo
 res famuli ⁊ serui licite in corpo

Capitulum

Prīmū

re ⁊ anima recrearentur quos
 immisericordes nimis alias gra
 uassent vtrūq; tāgitur exo. xx.
 vbi int̄ p̄ceptum illud d̄z non
 facies in eo oē opus tuū. **E**cce
 restrictio auaritie in dñis. **E**t fi
 li⁹ tuus ⁊ filia tua ⁊ seru⁹ tuus
 ⁊ ancilla tua iumentū tuū ⁊ ad
 uena quē int̄ portas tuas ec
 ce festū. **A**lia habuerit in veteri te
 stamēto festa ꝑter sabbatū ob
 sp̄cālia bñficia eis collata. sicut
 ꝑ liberacone ꝑ iudith fca. **I**te ꝑ
 hester ⁊ similia. **S**ic ⁊ in nouo te
 stamēto duplicia h̄z eccl̄a festa.
 ꝑmo diē dñi cū loco sabbati. se
 cūdo festa xpi ⁊ scōz in memori
 ā sp̄cāliū bñficioz eccl̄e ꝑstitoz.
Fuit aut̄ sabbatū in diez dñi
 cū quintuplici de causa rōbilit̄
 trāstatū. **P**rimo ut cessante figu
 ra sabbato pasche qñ xpus req̄
 euit in sepulchro cessar; ⁊ sabbā
 tum ꝑnte veritate ⁊ immediate
 trāfferetur in diē sequentē. ois
 em̄ decursus t̄pis a creatōe ve
 lapsu hōis vsq; ad dñice resur
 rectiōis diem quedā nox fuit
Secūdo ob memoriā creatōis
 toci⁹ mūdi. hac em̄ die ad. lra;
 de⁹ in principio fecit celū ⁊ tra;
 ⁊ lucē. **T**ercō in memoriā bñfi
 cij recreacōis q̄ ꝑ passiōez ad
 gloriosā xps puenit r̄urrectio
 nem. **E**p̄us enim dñico die solū
 consecrari d̄z ut habetur. lxxv.
 di. s. ordinacone episcopozum

Et maiora q̄ xp̄s fecit quodaz
 mō illa die fecit mūdum creāe
 inchoavit a lucem de q̄ postea
 sol factus est. vnde 7 pprie dici
 tur dies solis. xp̄s resurrexit.
 sp̄m s̄ctum misit. a natus ē
 in mūdum. a ut innocētus di
 cit q̄libet dñica dies ē ymago
 dñice resurrectionis ob quas
 etiā causas maior dei influxu
 eccl̄a expectari p̄t q̄ alio die
 simpliciter a de loco s̄cra
 to creditur q̄ i eo cit̄ homo
 exauditur orādo ceteris p̄ib⁹
Quarto ne iudaysare vidē am
 cōmune festū cū iudeis tenēdo.
 ideo etiā feriare sabbato die su
 spectum est de iudaysmo. Qñ
 to in figurā a memoriā future re
 surrectionis nostre in corpore
 a aia. **Secūdo** nōndum q̄
 quāq̄ nō liceat feriare sabba
 to nisi quis vllēt iudaysae fi
 cut 7 anti xp̄us ordiabitur di
 cit gre. de colē. di. iij. peruenit.
 tamē sabbatū b̄tissime virgū
 sp̄alem honore est p̄ clerū de
 putatū triplici de causa. **Pri**
 o q̄ i sola dei m̄re lumē fidei sab
 bato obū r̄tū p̄māhit: apl̄is
 7 alijs de xp̄o titubantib⁹. **Se**
 cūdo q̄ sicut a ieiunio ferie sex
 te fit trāsitus p̄ sabbatū ad so
 lem̄tatē diei dominice. sic etiā
 a m̄scia p̄sentis vite fit trāsit⁹
 p̄ b̄tā virgīnē ad statū gloie
Tercō q̄ sabbato sepe legitur

beata virgo maria peccōribus
 miracula 7 b̄n̄ficia p̄stitisse. vn
 de legim⁹ in hist̄or̄is. q̄ olim
 in greca a nona diei sexte scie
 vltū itra q̄d ymago virginis
 erat d̄ma virtute se appeieb at.
 7 sic p̄māhit vsq̄ ad nonā sab
 bati quādo itez d̄mitus se reti
 rit eius exēplo latini sabbatū
 etiā i laudē virginis cōsacraue
 rūt. **Tercō** nōndū q̄ tripli
 e
 tia sunt festa eccl̄e. q̄ dā sunt a
 dicuntur p̄cipua a maiora festa
 eccl̄e 7 sūt dies dominicales. xp̄i
 festa. b̄tē virginis. 7 apostolo
 rū. **Alia** sunt festa eccl̄e satis cō
 mūa p̄ orbē. **Alia** sūt q̄ ep̄i spe
 tialit̄ in suis dyocētib⁹ institu
 erūt. **Quarto** nōndū q̄ p̄pter
 f
 q̄nq̄ multū peccat qui hoc p̄
 ceptum trāsgrediūtur. **Primo**
 q̄ i vte i testamēto pena mor
 tis p̄lexū ē. vnde numei. xv. d̄z
 de quodā q̄ colligebat ligna
 in sabbato quem moyses 7 aa
 ron r̄clusert in carcere 7 quere
 tes quid ei facere d̄beret. s̄x.
 de morte moiatur hō iste ob
 ruat eū lapidib⁹ om̄is turba
 extra castra. m̄stice aut ligna
 die p̄hibito colligit q̄ materi
 am ignis ifernalis colligit. tal
 lapidib⁹ id ē duris obiurga
 cōib⁹ proitēdus ē. q̄n̄ in festis
 trāsgredi non dimittit. **Secū**
 do in nouo testamento etiam
 grauit̄ punitū est. Refert enī

Tertium**Preceptū**

greg. i. dyalo. q. quedā nupta
marito in vigilia dedicacōis s̄a
cti sebastiani victa cōcupnia
a viro suo se non abstīuit. in
crastino aut cū remorsu cōsciē
cie verecūdia victa a processio
ne se nō subtraxit. vñ in eadem
a demone publice verari cepit.
quā cū sacerdos palla altaris iu
uare vellet. eū etiam demō mu
sit et ofudit. hanc igitur amici
p incantatores iuuare procura
uerūt. s̄ in iphis oīuracōibus
legio demonū in eā intrauit. et
tot vobis clamare cepit. quot
demomb; arrepta erat. quā tñ
demū factus ep̄s fortunatus p
plures dies et noctes orādo li
berauit. **Tercio** qz magne in g
titudinis viciū quis incurrit cū
sex dies sibi cum magno cona
tu expedit. et vnū diem nō in di
honore et ppriā aīe salutem ofu
mat. et cū tot dei beneficia medi
tai negligit. **Quarto** qz quodā
mō in tres psonas diuinas pec
cat. i. p̄m cui? potentia mūdū
creauit. i. filiū cui? sapia mūdū
r̄demit. in spūm s̄ctū q̄ tali die
in mūdū vit. et in xp̄i hūamita
te; q̄ nata tali die visibilie p̄rio
apparuit. **Quinto** qz multū cece
peccat. **Festis** ei peccātes fatiūt
hic ille q̄ loco sacro peccat; qd̄
vtiq; turpi? est q̄ nō in sacro
peccare. **Tempus** aut a deo sac
tum est. **Itē** dedicacōnem xp̄i.

Capitulum**Prīmū**

in dedicacōe; demonis vertunt
Item p totā ebdomadā pp̄ la
tores mūdī sunt in anima. et do
minico die turpes sūt in aīa lic;
mūdī i vestimētis. **Quinto** nōn
dū q̄i genē. xij. sūt p q̄ festa vi
olai possunt. **P̄rio** peccādo mōz
lit q̄cūq; genē peccā sc̄d; thō.
vbi p̄ri? **Et** Alexā. de hal. i suo
iij. di. xvij. **Leuic.** enī dz. xxij.
Oē op? huile nō facies in eo sc;
sabbato. fuit aut hō peccō. vñ
ioh. viij. **Qui** facit p̄ctm̄ huus ē
peccī. vñ glō. ambr. luc. xij. di.
Lex in sabbato huilia opa facē
id est peccis aggr̄uai phib; **Ra
cō** est qz peccata mōzlia cōtrari
antur ob hūatīe festoz in q̄tū
im pedūt applicacōe; hōis ad
deū qd̄ est finis festi. **Et** quē di
cit thō. magis impeditur homo
a reb; d̄imis p opus peccī q̄ per
op? licitū q̄uis sit corpale. idō
magis cōn hoc p̄ceptū agit qui
peccat i die festo peccō mōzli q̄
q̄ op? corpale alias licitum fa
cit nō tñ p viāle peccm̄ sit vio
lacō illi? p̄cepti. vñ de aug. li.
de. x. cordis dic. melius id ē mi
nus male facer; iudeus in agro
suo aliqd̄ vtile q̄ in teatro se
ditiosus existeret. et melius fa
cerēt feine lanā eaz in die sab
bati q̄ tota die in neomenijs
suis impudice saltarēt. **Et** di. h
cit Alexander de halis vbi su
p̄r. **Qd̄** qui peccatum mōzle in

die festo committit: dupliciter
 peccat mortaliter a incurrit rea-
 tum duorum peccatorum mortalium. eo quod
 exempli gratia fornicator agit contra
 duo precepta. scilicet non mechaberis.
 a sabbata sanctificas. et sic de plu-
 rio et homicidio. et vnde sequitur vide-
 tur quod sic peccatus fornicationis suf-
 ficienter si vult confiteri. oportet quod
 dicat in confessione fornicatus sum.
 a in die festo feci. Sic in simili
 fuerit in loco sacro tenetur cir-
 cumspecta loci exprimeret. quod tales
 circumstantie aggravant in infinitum
 Secundo in frangi potest sabbatum
 faciendo opus huile. quod leuic. xxij.
 dicitur. Omne opus huile non facies
 in eo sabbato. **P**ro cuius
 intellectu non dicitur in thom. 2. 2.
 .q. Cxxij. quod propter seruitutem pec-
 cati adhuc quadruplex est huius-
 tus. vna que fit peccando mortaliter
 de qua dictum est. alia est que fit per
 opus latie quod videtur pertinere ad
 dei cultum. Et per tale huile opus
 quod meretur in festo. nec prohibe-
 tur hic. quod plus quis ad que-
 tem sabbati disponitur. vnde eti-
 am in veteri testamento licuit
 sabbato circumcidere. hostias
 mactare et offerre archam circu-
 ferre ihericho a similia. Et ho-
 die licet docere verbum a scripto.
 vnde ioh. vii. Circumcisionem acci-
 pit homo in sabbato ut non solua-
 tur lex moysi in math. xij. Sa-
 cerdotes in sabbato sabbatum

violatur id est corporalis operatur
 in sabbato. Et numeri. xxij. dicitur
 glo. fabri et homines artifices otti-
 antur in die sabbati. lector autem
 sine legis vel doctor ab opere
 suo non desinit nec tamen contami-
 natur sabbatum. sicut nec sacer-
 dotes in templo violant et sine cri-
 mine sunt. Alia est huiusmodi qua
 homo seruit altari vel sibi ipsi. a ta-
 lia opera seruilia sunt duplicia.
 quedam sunt spiritualia ut mentis
 exercitatio. et talia hic non dicitur
 tur huiusmodi quod conueniunt homini
 sed et mentis secundum quam est homo ser-
 uus dei et non hominis. vnde nusquam
 non est huiusmodi et proprius alteri sed et
 mentis sed secundum corpus. a talibus
 seruilibus non oportet abstinere
 in festo quo ad illa que sunt de se-
 licita honesta et recta. Ex quo
 patet quod quis non tenetur in die
 festo abstinere ab ipsis operibus
 spiritualibus que etiam ab ipsis ope-
 ratione ordinantur ad temporale lu-
 crum aut ad aliud homini tale bonum.
 ut si aduocatus in die festo stu-
 det in hijs que die crastina vult
 proponere propter temporale lucrum. et
 rusticus cogitet de aratione terre
 sue quam crastina die vult arare.
 talia enim sed et predicta scilicet scilicet
 thom. non sunt seruilia saltem ma-
 terialiter cum sint spiritualia et in-
 teriora de istis dicit Rich. in 3.
 di. xxxvij. quod homo pro executione
 huiusmodi actuum interiorum

Tertium

Præceptū

a exercitio nō incurrit peccatū
mōrle nisi ppter corū exercitiū
excludatur illa vacatio quam
tunc debz cultu dīmo ex necita
te. **A**lia sunt opa hōis corpo
ralia. a sunt duplicia quedā ser
uis p̄pria ut p̄tē ad q̄ quilibet
non tenetur. s̄ ad que tenetur
seruū dñis ut sūt arare. cibis co
quere. metere. et actus mechani
ci. a huiusmōi. nō ei tenetur q̄li
bet sibi aut alteri ad talia extr
necitatem. s̄ sibi tenetur ad ta
lia dñis suis quoz sūt p̄rij. et
oia talia phibebātur in veteri
lege p̄ hoc mādatum. eo q̄ con
trariabātur obseruācie sabba
ti. q̄ prohibet applicacōem ho
minis ad dīna. nunc vero in no
ua lege nō ē tā stricta phibitō
ī die dñico. sicut fuit in die sab
bati. Quedā enī opa concedun
tur nūc in die dñico q̄ in sabba
to phibebātur. sic cibozum deco
ctio. et alia huiusmōi. q̄ licet ne
cessaria fuerit. poterāt tñ p̄ueni
ri. Et etiā in quibusdā opibz. p̄
hibitis. facili⁹ disp̄satur in no
ua lege. ppter necitatē. q̄ in vete
ri lege. et rācō est. q̄ obseruacō
sab bati fuit figurālis. **F**igurā au
tē p̄tinz ad p̄testacōez vitatis.
quā vitatē nec in modico p̄te
rire oportz. et ideo fuit sabbatū
tā strictē obseruādū. ut figura
corresponderz. p̄ rei. **O**bseruacō
v̄eo dñice nō ē figurālis. cū nō

Capitulum

Prīmū

significet futurū. s̄ ē cōmemō a
cō p̄teritē resurrectōis xp̄i. a re
p̄ntacō p̄ntis q̄etis aiaz. quā
nūc hnt p̄ xp̄i morte. **A**lia rācō
ē q̄ oli scdm̄ thō. in veteri lege
obseruācia sab bati fuit moralis
et cōrimoialis seu figurālis. Et
obseruācia talis sab bati muta
ta ē ī dñicū diē ordiacōe ecclie.
ideo hodie obligamur ad ob
uancā dñice nō ex hoc tercō p̄
cepto. s̄ tm̄ ecclesie mandato.
Alia vero sunt opa hōis corpo
ralia cōmūia seruis et liberis ad
que quilibet homo applicatur
corporaliter q̄ de sui natura aut
intencōne agētis ordiantur
ad lucrū temporale. aut ad ali
quod bonū corporale tanq̄ ad
finem p̄riū et immediatum. ut
sunt omnes act⁹ mechāici. cul
tura agrozū. vinearū. a similia
mercaturā placitacō iudicia. et
cōsa. et filia. **I**ta ecclesia determi
nauit esse seruilia. et statuit ea
in diebus dñicis. a in alijs festi
uitatibz. ab vniūsalī ecclia insti
tutis non esse exercēda. nisi ve
geat necessitas. aut suadeat. p̄
etas. ut p̄t. de ofe. di. iij. ro. gacō
nes. Et. xv. q. iij. et extr. de ferijs
.c. omnes. **T**ercō infringitur
festū p̄ hoc q̄ aliqui non legitti
me p̄pediti negligunt audire
missam. quilibet enim xp̄ian⁹
ex p̄cepto primo tenetur ad
deum actualiter diligendū.

Tertium Preceptum

Et videtur scoto i. iij. di. xxvii. q. hoc sit diebus festiuis. ita q. oī die festiuo. a potissime diebus dñicis a pñcipalibus festis tenetur se hō recolligere a dñi super omnia actualiter diligere. a forte hoc dēterminat dñm mādatū illud. sabbata sactifices ut vnusquisq. maneat apd se recolligēdo se. a ascēdēdo i dñm suū. Et ecclia specificat hoc q. tu ad missam audicōā die dñico de cōse. di. i. missas. **Quarto** i frigitur p eos qui nimis tarde in vigilia festi laborāt opēā p hībita. a qui i die festo nimis cito laborāt nō se; t̄minato festo. **Quintū** aut q̄s teneatur festū inchoare vel t̄minare. s. r. r. q. regulariter a vespera in vesperaz ext̄. e. oēs. **Festorum** tñ m̄tū a finis iuxta eoz qualitātē a iuxta diūsar regionū cōuetudines considerari dñt. Et sicut magnitudo dierz exigit celebrific p̄t̄ incipere a tardi⁹ debere t̄minari v̄ta racōe vidē extra. e. qm̄. **Quinto** offendunt p̄dicacōem in festo nō audiētē. vel irridētē eos q̄ audiūt. vel alios de h̄m̄cē t̄hētes. a in sermone dormiētē. magna enī ē negligētia cibū corpōis per sex dies q̄rere a aie cibū per vnaz horam fastidire. nullus ei pōt p̄cepta intelligere nisi discat. p̄dicatoz aut est doctoz di p̄cep-

Capitulum Secundū

tor. **Sexto** offendūt superbi vestitu supfluo p̄posito. hastiludis a filib⁹. **Septimo** vendentes auare a emētes mercatoēs. a institorēs. **Octauo** luxuriosi cultu vestiu. seruis. tactib⁹. cātib⁹. a verb. potissime choreb⁹ insistēdo ut cōpleāt luxuriosaz voluptatē. **Nono** gulosi potacōibus. vel comestacōibus semurgitantes. a ferculanis lautaprocurātes. **Decimo** iracūditigiosi a lutores. **Undecimo** iudicij p̄sidentes sine cā vel pietate. **Duodecimo** accidiosi q̄ dñm cultum ad quem tenentur putabmones. missam. a similia fastidiūt. a triste audiūt. Et sic p̄t̄ de phibitis in. iij. mādato

Capitulum Secundū

Secundo vidēdū erit de isto qd̄ mādat̄ affir̄t̄ ue. vic. **Memento** ut diem sabbati sactifices. nō enī sufficit a se hībilib⁹ abstinerē; oportet cultu dñm se applicae. **Vbi** nōndū q̄ festiuitas scificatur nouē modis. **Priō** in audiēdo missam. a dñm a offitia deuote. **Qui** ei ut rich. dic̄ obmittit audire missam. peccat̄ q̄ uē nisi sint ex aliqua rōbili causa legitīe excusati. vñ d̄ de cōse. di. i. missas. **Die** dñico secularib⁹ a forte cōr̄ clericis dic̄ archidiaconus totas audire sp̄ali ordine p̄cipimus. ita ut ante

bñdictōez sacerdotis egredi po-
puli? nō p̄sumat. q̄d si fecerit ab
ep̄o publice cōfundatur id est
grauit̄ corripiantur vsq; ad ru-
torē vel excommunicentur. **A**ppa-
ratus ibi dic̄. hoc sup̄ missas p̄-
ceptū eē vn̄ q̄ dieb; dñicis mis-
sas nō audiūt cōn̄ hoc p̄ceptū
faciūt qz deum non sup̄ oia dili-
gūt in festiuitatib; dñicis. a si-
milib; n̄ excusentur ut supra di-
ctū ē p̄cepto p̄mo. c. v. g. **E**t de-
bet̄ ibi deū sup̄ om̄ia diligē. **S**e-
cūdo sanctificatur festū p̄ audie-
cia; a scōem. a collacōez; vrb̄i
dñi in sermone. **T**ercō audien-
do vel ab audiētib; q̄rendo q̄
excommunicetur q̄ festa. 7 q̄ ieiū-
nia sint ncc̄io p̄ ebdomadā ce-
lebrāda 7 tenenda. **Q**uarto sc̄ia;
emūd ad o. rimari ei tunc atten-
ti; debet; xp̄ianus qlit̄ deum of-
fenderit p̄ ebdomadā 7 otei. sa-
tisfactōem p̄ pcc̄is ereq; a facē
bō similia. vn̄ gre. in registro
Dñico die a labore terreno ces-
sandū est atq; oīno oracōib;
insistendū ut si q̄d negligēte
p̄ sex dies agitur die resurrecti-
ōis dñice expiet̄. **Q**uinto attē-
te meditari d; hō d̄ma bñficia
sibi singularit̄ a alijs cōmunit̄
miseri cordissime collata que sūt
tā innumerabilē multa a tam
inestimabilē magna ut ingē-
tem flāmam caritatis accende-
re habeāt in corde meditatis. a

hic gr̄as agere d; p̄ talib; 7 p̄
vir tutib; si q̄s fecit. meditetur
gaudia p̄rie. p̄as inferni. 7 mi-
serias mūdi ut sic suspir; ad cē-
na. **E**xēplo illi; q̄ legit p̄ totū
tēpus vite sue in tribus libris
quoz p̄m9 erat rubens in quo
legit caritate; 7 passionē xp̄i a
sanctorū. **S**ecūdo eāt m̄gr̄ in
quo legit penas inferni. **T**erci-
us aureus in quo legit gaudia
celiac̄. **S**exto de ben; orare de-
um beatam virginem a sanctos.
ab eis vlut pauperes suffragia
mēdicando cōtra vulnera ani-
me a contra hostē corpis 7 aie.
Septimo p̄ indulgētijs de-
bet̄ ambulare si deuo cōm̄ o gr̄u-
it̄ vl quiete in vno loco p̄ cari-
tatis augmento p̄seuerat̄. **O**cta-
uo opa misericordie cōzporalia
implere in leprosoz; in hospi-
talib; apud etiā alios paup̄es
nō min; q̄ cristū visitādo q̄ ait
Quod vni ex minimis meis feci-
stis mihi fecistis. **N**ono opa
miseri cordie sp̄ualia oplē in for-
mādo de auditis vl lectis i scri-
ptura in morib; ancillas famu-
los. incolas dom9. maitū a pu-
eros q̄ talia ignorat qz in descū-
talū maḡ cecitas in cecia causa-
tur. **S**ecūdo nōnd q̄ seruile
op9 factū in festo excusare p̄nt
tria. aliqñ a toto. aliqñ a tato.
p̄mo ncc̄itas. secūdo pietas. 7
tercō op̄ris paruitas. **P**rimo

Tertū**Preceptum**

excusat neccitas. qz legē non habz. 7 sit multipliciter. **P**rio excusat qn̄ imminet piculū vite p̄ incurfū hostiū tunc licitū est pugnare p̄ sua aut cōmunitatis neccia defensione. Sicut fecit machabeus. i. mach. .ij. Sic in bello iusto licz facere fossata 7 muros reparare. **S**ecūdo si hō est in tali neccitate constitutus qz p̄ defectū necessariorū corpis est in piculo amissionis vite. nec possz aliū de suo defectū succurrere. tali esset licitū quodcūqz op̄ vitale exercere p̄ vita. ppria cōservanda aut alterius. idō mach. xxij. xp̄s excusabat discipulos q̄ p̄ neccitate cōfricabant spicas maibz in sabbato. **T**ercō si imminerz hōi neccitas egritudinis corpalis p̄t in festo opari licite opus corpale pertinēs ad salutē corpis ppriū vel alieni pcuridā. idō medici possunt medicare 7 infirmi medicamē recipere. vñ xp̄s ioh. viij. arguendo iudeos dicē. **M**ihi indignū q̄ totum hōie saluū faci in sabbato. Sic enī bibimus 7 comedim⁹ in festo p̄pter salutē sic 7 medicamē appoi p̄t. vñ greg. ad ciues rōnos 7 p̄mittur de ose. di. iij. puenit. **A**d me plati ē a perūsis hōibz w̄bis p̄dicatum eē ut die dñico null⁹ debeat lauāi. **E**t si qdē p̄

Capitulum**Secūdū**

luxuria 7 p̄ voluptate q̄s lauāri appetit. hoc fieri nec reliquo quolibz die cōcedim⁹. si autē p̄ neccitate corpis hoc nec die dñico p̄hibem⁹. **E**t archidy. dicit sup. p̄ neccitate ergo non licz lauāi in festiuis diebz nisi neccitatis causa. **E**ad rācōe nec minuere sāguinē. nec barbā radere. nec vnqulas sc̄dere p̄ nos aut a calciamenta induim⁹. hijs diebz ea neccitate q̄ comedim⁹. h̄c ille. **Q**uāto si immineat neccitas vitandi rei exterioris dānū. ut si iacētibus segenbz in agro. aut feno i p̄rtis 7 immineat tēp̄stas que talia cōrūpat. aut multū deteriorz. aut forte abducat a sole sepata. non sunt p̄hibēdi dñicere tollere in festis 7 in dēmitati sue p̄cauerexel adhuc stātibz vuis in vitibus 7 superueiat frīg⁹ destrues. aut si ē v̄zifimilis timor de incurfū hostiū q̄ alio die h̄mōires destruerēt vel auferrent. aut etiā h̄ies circa collectiōez talū rez cōperēt vel occiderēt tūc licz op̄rai dicit hostien. ne in modico momento pereat omoditas celesti prouisione cōcessa. patent illa p̄ xp̄m mach. xxij. dicēte. **Q**uis ex v̄b hō qui habuerit ouē. 7 cecidit sabbato i fouē nōne tēbit 7 leuabit eā. In simili enī casu licitum ē ex indulto ecclē.

dñicis a festiuis dieb; pter q̄
 in sumis et maioibus festiuitati
 b; alletia piscari. ceruicia inua
 f. fari. ex de feriis. e. lic; **¶** Qu
 to excusatur serui et rustici qui
 iusto metu opelluntur a dñis ad
 laborandum festis dieb; nã si fi
 ne cõpulsione p labore impetu
 tur nõ debet dñis obedire qz nõ
 est licitũ nec honestũ. dñi tam
 graue peccant. Similit̄ q̄ addu
 cunt in festis census dñis sine
 cõpulsione vel necitate aliq̄ p
 tacta superius ad finem istũ vic;
 ut alijs dieb; p̄p̄is et osuetis la
 borib; vacet. nõ oino excusan
 tur nisi arta necitas compellat
¶ Similit̄ regulaes et sacerdotes
 q̄ dñicis diebus absq; necitate
 quadrigant aut huiusmodi alia
 faciunt qz alios corrupunt ex plo.
 et similia alijs faciendi occasioes
 dat. Similit̄ excusatur vecto
 res mercium ad nundinas remo
 tas vel ad loca remota aut alia
 rure si sine graui inõmodo
 nõ possunt dieb; festiuis vaca
 re ab eũdo aut quadrigando.
 idẽ videt̄ de cursoib; qui ex cau
 sa racõnabili a necitate diebus
 festiuis ad loca remota ambu
 lant sine graui inõmodo suo
 aut alioz. vacare non possent.
¶ Sexto excusari possunt mui
 toes et vectoers p̄ḡrimoz et suf
 feratoes equoz q̄ talia faciunt
 in festis si hoc p̄ncipalit̄ faciunt

ppter necessitate eoz p quib;
 faciunt talia tũc etiã licite reci
 piunt sallariũ pro laborib; su
 is. Si vero faciunt talia in festo
 p̄ncipalit̄ p̄p̄ questum aut p̄p̄
 improba cupiditatem lucrãdi.
 non videtur quõ debeant excu
 sai. **¶** Illi qui eos de talib; re
 quirunt excusantur si racõnabi
 lem hñt causam a necessariam.
 a alias sibi non poterat prou
 dere. **¶** Hec omnia a illa in q̄nto me
 bro dicta sũt similit̄er wilh. in
 glosa Ray. **¶** Septimo qui va
 dunt ad mercata que sũt domi
 nicis dieb; a alijs festis maxie
 p̄cipuis. si quis faciat hoc non
 cõsuetudinarie sed aliqñ a p
 aliqua necessitate. nõ credo di
 cit idẽ qz peccet mõraliter. Si au
 tẽ hoc ducat in cõsuetudine
 a faciat ex cupiditate lucrãdi
 sic faciunt mercatores qui ppter
 frequentanda mercata aut nũ
 dinas vix aut nunq̄ intrant ec
 clesias suas credo qz peccat mõ
 taliter. mercata tñ q̄ sunt ex vi
 ctualibus necessarijs ad quem
 cuq; diem festũ de pane vmo
 caribus et huiusmodi nõ credo
 illicita eẽ aut de facili prohibẽ
 da dum tamen se ppter hoc nõ
 subtrahant a diuino hũito hoc
 wilh. ibidẽ. **¶** Sed cũ dictum h
 fit qz possit indulgeri homibus
 ut in dieb; festis laborent cũ ne
 cessitate artantur. **¶** Quereres q̄s

Tertū**Preceptum**

dabit licētā istā. **S**ex. scō; wil.
 q̄ ep̄s loci si q̄ modo adiri pos-
 sit alia sufficit simplicis sacer-
 dotis disp̄sacō discreti tñ. pos-
 set ec̄. eē rāta necitās. a rā no-
 toia q̄ auctōitate. p̄a possent
 facere. **S**z p̄ quātā necitate li-
 ceat opari in festis hoc potius
 ad arbitriū hōm̄ q̄ discreti viri
 limitandū ē q̄ p̄ aliquā doctri-
 nā generalē dēminād. **S**ecūdo
 excusat in fūilib? opib?
 in festis pietas opis multipli-
 citer. **P**rio arare agros paupe-
 rū. a eis q̄ dirigare vel eis alio
 mō laborare. **S**i enī dicit idē
 ibidē in dieb; dñicis aut alijs
 maiorib; solēnitatib; sc; festis
 xp̄i. tate virgins. q̄ in dieb;
 ap̄toꝝ talia faciāt non vidz li-
 citū. sed ceteris festiuitatibus
 lic; scq̄ cōsuetudinē regionis
 quā scit ep̄s loci a nō r̄probat.
 si aut dubitatur an sciat ep̄s
 loci a sustineat. recurrere de-
 bet sacerdos ad ep̄m ut supra
 hoc ab eo certificetur. **A**d hoc
 aut ut talia licite sustineātur.
 a licite hāt opt; q̄ p̄ h̄mōi la-
 bore nō reuocetur laborātes a
 dñis audiēdis que tenentur
 audire. a q̄ talia p̄ncipaliter
 fiāt p̄pter dñū q̄ non p̄pter affe-
 ctū carnalē. aut sp̄x remunera-
 cōis terrene. i. p̄ astu etiā hōm̄
 a aialū laborātū q̄ necitās
 paup̄ans illi? cui talia fiāt

Capitulum**Sēcūdū**

hoc videatur exigere sic etiā
 exceptis p̄cipuis festiuitatib;
 credo q̄ nisi sit phibitū aut cō-
 suetudinē strariū liceat aliqd
 opari circa edifica cōez eccl̄iaz.
 a sacroz locoꝝ. q̄ ad op̄ mi-
 nistroꝝ ecclesie paup̄ez. p̄ser-
 tū eoz qui reddi nō habēt.
 ita tñ q̄ labor nō perueiat ad
 multā fatigacōnez. a tediū ex
 diuturnitate laboris. q̄ nō cre-
 do q̄ debeat in eis laborare per
 totā diē. nec ad multā fatiga-
 cōez. nec debēt p̄pter huiusmōi
 labore obmittere audi cōnem
 missē in tali festo. non ei debēt
 dimittere id ad qd̄ tenētur p̄-
 p̄ter aliud ad qd̄ nō tenētur.
 hoc de wilh. **T**ercō excusat
 interdū fūilitatē opis modici-
 tas vñ dicit idē. q̄ lic; non sit
 licitū scribere aliquod grande
 in die festo ut de sexterno ad
 sexternū sic nec lic; alia opera
 seruilia opari. **S**colares tñ le-
 ctiones suas quas nō possunt
 sine scripto memorie cōmēda-
 re scribere possunt. **S**imiliter
 f̄mōes q̄s stilo aut plūbo nō
 uerūt scribere possunt ut credo.
 puto etiā q̄ studēdo q̄s in ali-
 q̄ libro possit corrigere si ali-
 quid corrigēdū sit. locare aut
 opas suas. aut alienas cōdu-
 cere dieb; festiuis p̄pter corri-
 gēdos libros non est licitum
 Et sicut d̄ de correctione libri

si pōt de laborib; alijs intelligi
 ut si q̄s nō intencōe operādi
 alias ut forte de ābulādo trāsir;
 i die festo p vineā suā aut ager
 q̄ trāsēdo purget modicū qd̄
 p incuriā manscat purgādū. ā
 reparat modicū de sepe q̄ m ali
 qua parte rupta aut inclinata
 fuit. aut iuxta vites eigat vnū
 palum vel duos incliatos. aut
 aliud puum faciat qd̄ sic trāsē
 undo occurrat faciendum. **h**ec
 1 **wilb.** **T**ercio querer; quis
 vtrū xpianus toto die festiū o
 bligatus sit habere aim recol
 lectū a se exercere in sup̄ nōtis
 nouē exercitijs. **R.** q̄ licet illud
 ess; bonū nō tñ ē hō ad hoc ob
 ligatus virtute illius precepti.
 ymo in multis casib; pōt se oc
 cupare exercitio operū extero
 rū eū a talibus distrahentiū ut
 cū neccitas vrg; aut pietas sua
 suadet. ymo dicunt aliq̄ docto
 res ut cācellari; modern;. q̄ in
 die festo pōt hō assumere sibi
 aliquā recreacōe; spatū vel so
 lacū dūmō hoc sit sibi hōestū
 q̄ talit̄ fiat. ut non cōmittantur
 illa pccā p que offenditur deus.
 q̄ potissime mōrli aut sūt ebbie
 rates. piuria. rixē. desideria car
 nalia. verba. opera aut carmiā
 luxurie et cetēa similia que in di
 ebus festis sūt duplicia pccata
Idem de choreis. ille vro auto
 ritates sactorum que sonāt q̄

in diebus festis nihil nisi oracō
 m aut deo aut huiusmōi vacan
 dum sit ut dicit alexan. de hal
 m suo. in; intelligēde sunt q̄ ni
 hil cōnrium vacatiōi d̄morū.
 ā quod huiusmōi vacacōe; im
 pedit agēdū ē ut sūt opa serui
 lia phibita vbi non neccitas v;
 get nec suad; vtilitas. vñ thō.
 di. m. in; di. xxxii. q̄ lic; non te
 neatur hō toto die festo orae; a
 oib; hōis tenetur tñ se toto die
 obseruare ydoneū ad orandū. **E**t
 addit ibidē q̄ act; m̄rimonia
 lis lic; careat culpa tñ q̄ racōe;
 dep̄mit p̄t carnalē de leacōe; a
 hoie; ad spuālia tēdere non fi
 nit. ideo in dieb; festis q̄ alijs i
 q̄b; ē p̄cipue spuālibus vacā
 dum non lic; p̄tere diugale de
 bjtū. **E**xēplū. vide paulo supra
 greg. dyalogoz p̄nti p̄cepto
 .c. i. f.

Capitulū Tercū

Tercio ad hoc manda
 tū memeto ut diē sab
 bati sanctifices. reduci
 tur reuerencia et sanctificatio
 septem sacramentorum noui te
 stamenti. Sic enim sanctifican
 tur tempus a locus. ita sancti
 ficari debent septem sacramen
 ta de quibus in sequentibus di
 cetur latus q̄tum ad ea q̄ sunt
 necessaria. **U**bi p̄mo nōns a
 q̄ scb; hugo. de sacto victore

a m gr̄m di. i. iiii. Sacramēta
 sūt instituta ppter vulneā pec-
 catorū sanāda. Est enim eccl̄a
 velut apotheca vel dom⁹ pru-
 dentissimi medici oīa oēs infir-
 mitates antīdota sufficitia oī-
 nēs. vbi infirm⁹ est peccōz. me-
 dicus est xp̄s. minister medi-
 ci est sacerdos. antidotū ē vir-
 tus sacramētorū. sed vasa anti-
 doti sūt sēhibiles forme. vii. sa-
 cramētorū. **S**ecūdo nōndū
 q̄ tm̄ septem sūt sacramēta no-
 ue legis. q̄ sc̄d̄ thō. septē sūt
 vulnera quib⁹ ḡuit hic infir-
 mamur. tria sūt peccā. q̄tuor
 sūt p̄no se occasiōes peccōz
 a seql̄e. Prīmū malū est pecc̄m
 originale oīa q̄ ē baptisim⁹
 Secūdū est veniale peccatū.
 oīa q̄ ē approp̄ate institutū
 oleū extreme vñctiōis. Tertū
 est mortale pecc̄m oīa q̄ ē pe-
 nitētia. Quartū est infirmitas
 ad bonū. contra q̄ est ḡh̄t̄io
 Quintū est ignorātia verorū.
 cōtra quod est ordo. q̄ ordia-
 tus d̄lx̄t esse doctus ut possit
 docere. Sextū ē concupiscētia
 effrens. cōtra q̄ est m̄rimoi-
 um. Septimū est affectio ad
 terrena caduca cū tepore vl̄
 torpore inordinato. cōtra quod
 ē eucaristia. vbi visibilibz deū
 vidēdo ad invisibilia capi. q̄ ac-
 cēdi mutamur. **T**ercō nōn-
 dum q̄ septē sacramēta eoz

efficaciā ⁊ virtutē habēt a di-
 ūb̄ diuīnōde. Prīo a dō pn̄-
 cipaliter q̄ d̄s solus gr̄tam
 creat. ⁊ pecc̄m dimittit. Secūdo
 a passiōe xp̄i tanq̄ a causa me-
 ritoria. nā xp̄s in p̄mo instan-
 ti sue d̄cep̄ōis se p̄ri obtulit
 p̄ r̄d̄ep̄cōe geneis humani. q̄
 oblacō ofūmata fuit i cruce. q̄
 oblacō q̄ ex sūma caritate p̄-
 cessit. ⁊ a sūmo nobilissimo fi-
 lio dei. idō acceptissima patri
 fuit. Et ad illud loquitur bt̄us
 aug⁹. xxi. de ci. dei. circa p̄nci-
 piū vbi d̄ic̄. de xp̄i latere fluxit
 se septem sacramēta. hui⁹ autē
 passiōis meritū hodie ē in ac-
 cep̄cōe p̄ris. ⁊ cōmūcatur vo-
 lētī sacramētū aliquod recipere.
 lex enī d̄m̄itatis est sc̄d̄ an-
 sel. **C**uz d̄s h̄o q̄ p̄ nullo peccō
 cū sit infinitū malū d̄s placari
 vult. nisi sibi offeratur mai⁹ bo-
 nū q̄ pecc̄m malū ē. ⁊ hoc fit
 q̄n̄ p̄ri xp̄s pass⁹ offer̄. illud
 vid̄z velle ap̄lus rō. v. vbi ha-
 būdant delictū. sup̄ habūda-
 ut ⁊ gr̄a. vñ ec̄. i. passiōe xp̄i
 oīa sacramēta p̄sentata fuer̄t
Baptisim⁹ in aqua lateris. **E**-
 uaristia in sāguīne lateris. **C**ōfir-
 macō in aggressu terribilissīe
 mortis. **P**enitētia in lac̄mis. **O**-
 rdo q̄ fuit hostia ⁊ sacerdos. **M**a-
 trimoniū in generacōe filiorū
 eccl̄e p̄ apercōe. **V**ñctō
 extrema in effusiōe sāguinis

multiplicis **Tercō** habēt effica-
 tiā a fide ecclē sine cui⁹ fide colla-
 ta non valerēt. **Quarto** a caita-
 te suscipientis quedā habēt ma-
 iorē efficacitā. **hōc** vltimū scđ;
 q̄ mai⁹ est scđm hoc etiā plus
 haurit de medicā vasoz grē-
 iuuat aut miro mō recepō sac-
 mētoz hōies qz ut cōmūter di-
 cūt doctozes vīm habēt ex ope
 opato id ē ex v̄tute ipōz signo-
 rū ex pacto xp̄i ⁊ fide ecclē. **Et** i
 sacramentis datur grā ⁊ nō exi-
 gitur q̄ hō se sp̄ disponat s̄ exi-
 gitur q̄ hō gracie se non oppo-
 nat. **¶** **Quo** ad sacramenta in
 sp̄ali primo de baptismo sunt
 tria sciēda. **Prīo** quē fructū deo
 p̄ hoc sacramentum nobis dede-
 rit. **Secūdo** q̄ fieri debēt a oferē-
 tib; hoc sacramētū **Tercō** quō
 teneatur sciē talia. de primo po-
 nūtur quōq; fructū. **Prīm⁹** ē re-
 missio peccā originalis qz sic oēs
 in adam moriūtur ita oēs in
 xp̄o viuificantur. scđ per baptis-
 mū. i. cor̄n. xv. **Secūdo** datur
 oēs virtutes vic; caritas. spes.
 fides. iustitia. sp̄acia. prudētia.
 fortitudo. ut dēminatū ē i cle. de
 summa tr̄m. ⁊ fide catholica. **Tercō**
 cō character sp̄alis imp̄mitur ai-
 me q̄ cedit in gloriā p̄petuā be-
 atū. ⁊ in ofusiōez et nam dānatū.
 de quo caractē dēminatū ab i-
 nocēcō ext̄. de bap. ⁊ eius ef-
 fectū. c. maiores. **¶** **Quinto** oēs pe-

na peccōz relaxatur qz p̄ baptil-
 mū hō cōsepelitur xp̄o passo ⁊
 regeneratur s̄m apostolū **Cōse-**
 pulsi ei fumus xp̄o p̄ baptilmū
 in morte. **¶** **Quinto** ianua celi baptil-
 lato aperitur in cuius signū ce-
 li apti sunt sup̄ xp̄m baptilatū
 luc. iij. **¶** **Quē** aut̄ fieri debēt a se-
 cularib; qn̄ baptilatē eos opt̄;
Sciēd qz t̄nto cauōs h̄ debēt
 procedere q̄nto maior vic; in fi-
 niti hōi p̄petuo fruēdi defectus
 pōt omitti p̄ vnū verbū additū
 vel subtractū. **Prīo** ibi videant̄
 ut materia sit apta vic; ut sit aq̄
 elemētis puā ⁊ naturalis. **Ex** q̄
 pt; q̄ apta materia sunt aqua
 pluuialis. maris. flumis. stag-
 ni. putei. vel fontis ⁊ aq̄ resolu-
 ta ex roze. pruina. niue. grandi-
 ne glacie. **Et** fieri non pōt in ali-
 q̄ alio liquoē. ut vīno. ceruīsa
 vīna. medone. oleo. lacte. bro-
 dio exp̄ssōe pisoz; vel carmb;.
 rosa cea sublimata seu alchimi-
 ca. sudōe. salina. nec de burzeta
 extracta de s̄ba pisorz. nec i ni-
 ue glacie grā dīna ⁊ pruina nisi
 sint resoluta. dubiū aut̄ est an
 baptilsetur q̄s in lixiuio. t̄psa-
 na extracta de substācia ordi-
 balneo sulphureo. ⁊ lūosa aq̄
¶ **Secundo** videatur ut for-
 ma sit debita quo ad ea q̄ sūt
 de necessitate sacramētū ⁊ etiā
 de necessitate vitādi peccatum
For aut̄ baptilmi quam tenet

romana eccia e ista **E**go bap-
tiso te in noie pris et filij et spi-
ritus sancti. **E**t habetur extra
de baptismo et eius effectu: **S**i
quis **E**t premitur propriu nome
vicij ioh. vel kateria de ritu ro-
mane eccie **S**i precedit a oia
no fut de necessitate sacramenti.
ame vero no e de necessitate bap-
tismi nec de essentia sacramenti.
nec de necessitate precepti nisi ubi
consuetudo particularis hoc habet.
qz vltis consuetudo hoc no habet.
nec e de for xpi. licet ego sit
de necessitate no sacramenti. si p-
cepti eccie vltis. in li baptiso ei
pma psona intelligitur. et est
semp regula iuris qz mutacio
quocumqz modo fiat i for eccia
sacramentoz obligat ad
preceptum nisi ex impotentia vel ex
necessitate fiat **E**t consuetudo eccie
ligat ut statutum **S**icut et co-
suetudo populi ligat ut lex **Q**uod
aut scire teneatur hac forma
dicit p. pa. i. iii. di. v. **F**orma
baptismi forte no oes scire te-
nentur nisi quibus incumbit ex
officio ut curatus vel obstetrix
cui sepe incumbit **E**t no solu pos-
sunt seculares in casu necessitatis
baptizare sed debet qz si non oc-
curreris morti corporis cu posses-
ses res mortis. sic multo ma-
gis si non succurras morti aie.
vnde si hies appetunt diuicia
as corporales ut dent elemosi-

nas. cur no appeteret plus di-
uitias spuales vicij scia; ut det
spui elemosinas que maiores
fut. **A**d utendum tñ qz si non
fit periculū de tardacōe bap-
tismi debet quis expectare p-
neū ministrū qz solus sacerdos
habet officio baptizare nec al-
ter licet in necessitate. tñ quicūqz
sua consciētia dictabit ei qz puer
est in periculo moriēdi ante qz
vniat potēs et volēs et debēs
baptizare. ipse non solu pot. sed
etiā debet eū baptizare si sciat
formam baptismi et simplices
debent querere a fratre an bene
baptisauerit vel an debita for-
ma sciant. i. periculo etiā si solu
manus vel aliud membrū nascit
baptisandum est scdm thō. et
plures alios. et scdm sco. i. cimi-
terio sepeliēdū hec ille **T**er-
cio baptisās debet attendere
ut simul fit ablucio in aqua et
forme placō. vnde dicit. aug.
super ioh. omes. viij. **A**ccedat
verbu ad elemētum et fit sac-
ramētum no aut accedit rite sal-
tē nisi fiat simultas talis qd
declarat sco. dices **N**oluit xps
nos obligare ad tā subtilem
simultatē quā vix hō possit p-
cipere vel seruare. siue enī sacer-
dos prius immergat vna imer-
sione vbi mortis est ter merge-
re. et postea incipiat verba cu
secūda immerfione. siue prius

incipiat verba et dicat. ego baptizo te immergat aut aspergat in casu cum verbis sequentibus sufficiens est similitudo dummodo tamen prolatione non finiatur ante incipit abluere. nec abluere ante incipit abluere. Quarto quisque baptizatus in se et in suis continue meditari debet quid promiserit patri pro eo ac si met baptizatus promississet; vicem resistere dyabolo et populo eius. Et licet illud non sit proprie verbum quod est de necessariis. Certum tamen est baptizatum graviter peccare quod non baptizatum ceteris paribus. **¶** Quinto videndum est ut levitas non sit inordinatus. Item ut non sit consanguineus vel affinis. ut dicetur de consanguinitate. item ut sit vnus nisi consuetudo obstet. Ex promissis omnibus patet quod baptismus constituit christianum ut familie christi ascribatur ut dei filius adoptivus sit. si per consanguinitatem militibus christi ascribitur.

Capitulum. iij.
precepti. iij.

Secundum sacramentum est consanguinitas. cuius fructus sunt tres principales. Primus quod caracter spiritualis aie ibi imprimitur. **¶** Ratio est quod officio est sacramentum quo homo deputatur ad aliquod sacrum. puta ad officium; fiducia ostentat eius defensionem.

una in fronte recipitur hoc sacramentum per impressionem; signi crucis episcopo dicente. signo te signo crucis ne erubescas christum crucifixum confiteri verbo et opere. unde theodoricus dicit. quod christianorum duplex est pugna spiritualis. una quod quis pugnat contra impediens salutem suam propter hoc et hoc omnibus indicitur. si ad hoc non datur sacramentum confirmationis. si ad sistendum fortiter in pugna. quia quis nomen christi impugnat et ut in victus christi confessor permaneat. Et hinc pugne non omnes exponuntur. nam quibus cuiuslibet baptizati et creditis sit confiteri fide quando confessio ab eo expetitur non tamen est cuiuslibet se libere exponere si tamen confirmati. Et hoc patet in apostolis in quibus hoc sacramentum iniciu super sit quod ante adventum spiritus sancti confirmationis eos erant fores clausae cenaculi propter metum iudeorum postea vero repleti spiritu sancto ceperunt cum fiducia loqui et publice verbum dei predicare. Etiam christus ed prius ait. Sed te in civitate nec induamini virtute ex alto. **Luce. ultimo.** Sic etiam videmus quod qui ad mundi militiam eliguntur eis imprimitur aliquod signum permanens ut aurei balteus vel simile. Et olim cautio brachium talium signabatur ad orationem aliorum. Et etiam in bello

Tertium

Preceptum

dimicaturi certis signis cōfig-
nātur. sic a in militia fidei per
b confirmacōe fit. **S**ecūdo effe-
ctus ē spūalis a noue gratie sac-
mētalis infusio. **R**acō est qz cō-
firmacō deputat suscipiētē ad
aliquod sacru qd̄ digne sine
gratia fieri nequit qz nō ē spe-
tiosa laus in ore peccōris ymo
deputat ad op⁹ arduissimum
a maxime caritatis ut animam
suā ponat quis p xpō. **I**deo de
cōsc. di. v. c. nouissime. dicit qz
in confirmacōe dat spū sanct⁹
septiformis gr̄tia cū omni ple-
nitudine sc̄ctitatis. **T**ertio effe-
ctus est qz in confirmacōe cōtra-
hitur cognacō spūalis sic a i
baptismo. vñ dic. p. pa. i. iij.
di. vij. Sicut inter baptisatē
a vxorē eius matrimōio cō-
sumato a ones filios eius ex
vna parte. a baptisatū a pa-
trē a matrem eius ex altera. **E**t
filiter iter leuātē de sacro fon-
te a vxorē eius m̄rimōio cō-
sumato ex vna parte cū filiis
suis a baptisatum ex alia par-
te cū patre a m̄re eius strabi-
tur cognacō spūalis q̄ m̄rimō-
niū impedit a dirimit. **S**iliter
oibus illis modis est de cōfir-
mate a cōfirto. a tenēte eū a
vxorib; a libris ut h̄etur libro
.vi. de cognacōe spūali. c. i. **I**te
sic non debent plures leuare
baptisatū si tñ fiat spūalis cō-

Capitulum

Quartum

gnacō ad oēs strabit nō qd̄
inter illos ad inuicē sed inter
quēlib; eoz ex vna pte. a bap-
tatum a parētes eius ex alte-
ra. **S**ic etiā ē p omnia de tenenti-
bus confirmatū de cōsc. di. iij. nō
plures. **E**t libro. vi. de cognati-
one spūali. c. ij. **I**te sic vir non
deb; tenere vxorē nec filiū ei⁹
in baptismo. qd̄ si sciēter fece-
rit puat se iure petendi debitū
Si aut ignorāter non ppter
hoc separatur. **S**ic p oia de cō-
firmacōe. xxx. q. i. de hīs. **E**t de
cognacōe spūali i decretalib;
h̄c p. **Q**ualiter aut cōfir-
māctus se habere debeat. **S**ciē-
dū pmo qz illi q̄ pfecte etatis
sūt monei dñt ut cōfiteātur q̄
ten⁹ mūdi dona spū sancti va-
leāt accipe. ex de cōsc. di. v.
Ut ieiunū. **S**ecūdo debet reci-
piēs esse ieiun⁹ in sinceritas vz-
gat ut dic. m̄g. i. iij. di. vij.
Et de cōsc. di. v. ut ieiunū. **E**xci-
piūtur aut ibidē infirmi a pi-
chitantes morte. **I**do etiā ppter
multitudinē confirmāctoz susti-
netur ut a non ieiuno detur a
suscipiatur a congruēt⁹ tñ est ut
fiat a ieiunū a a ieiunū susci-
piatur vbi fieri pōt. **T**ercō pui-
dei debet de apto tenēte in con-
firacōe. **C**ir qd̄ p. pa. nōt cum
lx. qz mulier pōt tenere virū
a eouersō a mulier mulierem.
a vir virū. **T**eneri enim deb;

confirmādū? in signū q̄ infirmū?
indiget ab alio sustentari. hoc
aut signū locū h̄; muliē vel vi-
ro tenēte. Itē non plures vno te-
nere debēt in cōfirōe sicut nec i
baptismo, in quo tñ forte cōtra-
ria cōsuetudo excusat de. ose. di.
iii. nos plures. Et qñ mos erat.
crimē non erat. Itē sic in baptis-
mo nō baptizatus nō d̄; tenē
baptisādū. sic etiā in cōfirōe
non cōfirmitus nō d̄; tenere cō-
firmādū. de cōse. di. iii. In bap-
tisate Itē nec qui leuauit i bap-
tismo. de b̄; tenere in confirma-
cōne nisi in necessitate. Item nō de-
bēt se tenere mutuo cōsanguī-
nei vel affines q̄ sufficere eis de-
bet vinculū naturale ⁊ carnale.
Quarto sc̄; Rich. de b̄; fr̄s cō-
firmati ligari donec desicetur.
ne forte sordes otrahat. Et sc̄;
hugonē. ij. de sacramtis pte. vi.
c. vltimo. Decet confirmatum
nō lauare caput septem dieb?
pp̄ septē dō spūll sancti. Et etiā
q̄ spūll sancti aduentus septē
diebus celebratur. Quīto attē-
di debet quibus sit dādū hoc
sacramētum. vic; q̄ omnibus
xp̄ianis mutis q̄ signo p̄nt cō-
fiteri xp̄m mulierib; viris. moi-
turis etiā pp̄ meritum obediē-
tie ⁊ signum characteris. pueris
etiā dari poss; q̄ non ponunt
obicē gr̄e hui? sacramēti. Cū
septemū tñ dicit pe. de pa. cōsul.

tum est dari ut memorentur
de sacramento nō iterabili facili?
¶ Ultimo queritur an confir-
macō sit sacramētum necessita-
tis id est ad salutē necessariū
R̄ndetur sc̄; th̄. q̄ non est sic
necessariū q̄ sine eo non poss;
quis saluari q̄ pueri nō cōfir-
mati saluantur. Sed sic est ne-
cessitatis q̄ cōtemptus ei? dam-
nabilis est. Armean? li. ix. de q̄
stionib; armeozum sic dicit.
Mibi videtur cōfirō sic esse
necessaria q̄ si haberi potest ha-
beatur. ideo in adultis ei? accep-
cō habet vigore; p̄cepti ut mi-
hi videtur hoc ille. postea illud
multipliciter p̄suad; Sco. di. iii.
di. vij. Cōfirō non est sac-
ramētum necessitatis ad salutē
adulto oblata oimoda oportu-
tate sic q̄ tūc nō cōtenat. vñ
ex de sen. ex. nō ē plens xp̄ian?
q̄ cōtenit. Iudicatur aut cōrip-
tus si oimoda oportuitate ob-
lata nō suscipit. hoc de sco. Ad-
ultus sc̄; sco. ē q̄ sig h̄; vsus in
cōis. di. ec. pe. pa. vbi p̄r? Cum
hō teneatur semel in vita cōfir-
si possit ⁊ negligat lic; aliter sa-
cramētum non cōtenat mō-
lit peccat ⁊ dānatur moriens
nisi cōfirmetur tunc si potest
vel nisi peniteat ⁊ confiteatur
de hoc quod in sanitate potuit
⁊ neglexit. Similit̄ si quis bel-
lum aliquod mortale intret. q̄

prius offerri potuit et neglexit
deret similiter tunc de hoc confite-
ri vel offerri si posset. Item confirma-
tio est necessitatis sacramentum ubi
imminet confiteri coram tyranno
et huius confirmationem et omnia parata
quod tunc vix potest excusari a con-
tempitu vel presumptione huius de
pe. pa.

Capitulum Quintum

Quartum sacramentum est
ordinis vel potius ordi-
nationis.

Ubi non
dum secundum magister di. xxiii. iiii. et
tho. et alios doctores ibidem.
quod sacerdos quilibet habet septem
privilegia propter que multum ho-
norandus est ab aliis. a se custo-
diendus a peccatis et deo si bene vi-
uit valde acceptus. Primum enim ad
spirituale dei cultum est septies ad mi-
nus plus quam secularis consecrat.
nam ordines sunt septem et in quo-
libet consecratur spiritualiter et in quo-
libet recipit spirituales gratias sac-
ramentales quarum una est perfectio
alia secundum gradus ordinis quod
in quolibet deputatur ad spiri-
talem actum divinum ad quem gratia exigi-
tur spiritualis. Si igitur locum sacer-
dotum cimiterium et ecclesia ac altare et
vasa sacra puta calix et monstran-
tia et vestes sacre ut corporale
palle idumeta pro missa et hu-
iusmodi sunt reverenter tractan-
da que tamen omnia sunt irrationalia
cur rationalis sacerdos septies sac-
tus deo non plus est honorandus.

Secundo quod quilibet sacerdos vel
tra laicum habet septem characteres
aie sue impressos spiritus differetes
indeliberables per quos hic et in
dicō et in alio seculo agnoscent.
in quo ordine fuit que ei signifi-
ca in magnum gaudium si saluabi-
tur et dēnt vel in magnum tormē-
tū si dānabitur. vñ cuiuslibet sac-
doti orādū est illud ps. fac me
cū signū in bono ut videāt quod
me oderūt et confundantur quoniam tu
dōne adiuvisti me et consolatus
es me. Tertio quilibet sacerdos habet
effectus claviū regni celestis
sane ubi habet ipsum de quibus
dicitur math. xvi. Tibi dabo
claves regni celorum et quodcū-
que ligaueris vel solueris dicit
enī th. ubi ipse. quod clavis rea-
liter est character sacerdotalis cuius
effectus est septuplex. Primum pec-
cata delere si reperit in confitente
hoc dispositio. Secundum macu-
las peccatorum tergere. Tertium gra-
tiam acquirere dispositio. Quartum
penam purgatorij imminuere.
Quintus pena satisfactoria liga-
re. Sextus excommunicare quoniam
est in episcopo sacerdote archidia-
cono vel electo habente iurisdic-
tionem. Septimum indulgentias
dare si est in episcopo. Quarto sa-
cerdos habet potestatem corpus christi
consecrare. Et licet opinio sit an
episcopus sit ordo super sacerdotium
tamen dicit scilicet quicquid de hoc sit

Tertium

Preceptum

act? nobilissim? in ecclia simpliciter est consecratio eucaristie. Et ideo supremus gradus siue nobilissim? est sacerdotium pro nobilitate act? ad quem disponit vic? consecratio eucaristie. **Sexto** vero alij inferiores ordines sunt qui in nobilitate sic se excellunt ut primus sit hostiarius. **Secundus** lectorat? **Tertius** exorcistat?. **Quartus** acolitat?. **Quintus** subdiaconatus. **Sextus** diaconatus a sacerdotium supremum mensuratio per nos nobilissimum actum consecrati eucaristia. per factorum enim ordinum quilibet disponit aliquam ad eucaristiam. **Hanc** autem potestatem eucaristiam scilicet consecrati nec angelus habet nec homo alius quam tunc cum potes aut scilicet factus aut bonus. quodammodo enim sacerdos est qui celos verbo creavit verbo recreare habet. Et cum quem castissima virgo semel genuit quotidie quodammodo regenerare potest. **Quinto** sacerdos est velut alter gabriel archangelus a celestis quodam panimphus. medians inter deuotam animam vel spiritus sanctam ecclesiam a christum eius spiritum cum celebrando orat et offert vota animarum summo patri et clementiam patris renunciat pro se. **Ac** demum coniungit christum spiritum cuiuslibet homini misse assistenti deuote. **Est** ecclesie baculus domini nobilissimi ostentum in sermone spiritus sancti talium quod

Capitulum

Quintum

sermone pater celestis per eum quotidie dicit mundo. **Quante** dulcedis a solacioris est deuoto sacerdoti tantum sacramentum verbo conficere. per oculos habere. ostendere manibus. ore fumere. et alijs ministrare. **Sexto** sacerdos est utilissimus ecclesie quod nullus christianus rite efficitur necessitate deperit per sacerdotem. nullus in christi militum consecratur nisi per sacerdotem episcopum in confirmatione. nulli enim peccatum dimittitur nisi per sacerdotem. **Omnis** fame perirent spiritus. si eucaristiam nullus consecraret nec aliquis mirum potest melius ad mortem quam per sacerdotem dantes eucaristiam et vinctio nem. nec benedictio in minimo quod potest fructuose nisi per eum dantes nec animabus post hanc vitam subuenitur salubus quam per eucaristiam in gremio matris. **Quinto** vero nec per peccatores haberi potest maius quam ut per eum christus offeratur patri in eucaristia ut dicitur. **Septimo** vita sacerdotis hominis tota est angelica. quidam enim angelorum secundum dyonysium a damiano in celo deo habent assistere. **Sacerdos** vero in terra idem habet facere deo in altari et in choro. **Alii** in celo et alibi deo ministrant. **Hic** sacerdos in terra christo. preter hoc omnes angeli in celo triplicia habent officia. videlicet laudare. benedicere. et predicare. que in terra sacerdoti sunt propria. **Ex** istis sequitur plura documenta

salubria. **P**rimo q̄ ois hō secu-
laris tñ potissime i magno ho-
nore tenere debet sac̄dotē. siue
bonū siue malū patz; qz p̄fata
maxio honore sūt digna. ideo
dauid malū sed vnctū saul q̄
q̄ m̄cōrē suū inimicū ledere no-
luit. i. re. xxiiij. **S**ic fecit oīstā
tin? impator ut refert rufin? q̄
cū int̄r̄s̄ locū m̄cōrē oculi; pa-
tres quosdā repiz; inter se ha-
bere iurgia. acceptis ab eis oī-
um iurgioz; q̄rimoniaz libel-
lis eos in sinu colligēs fecit ex-
urine cui hominū innotescere
pos̄ p̄ccatum sac̄dotum. vñ
q̄ alibi fertur dixisse q̄ pomituz
di. xvi. in scriptuis **I**mperator
cōstātīn? dixisse narratur; vñ
si proprijs oculis vidissem sa-
cerdotē dei. ā aliquē eoz q̄ mo-
nachico habitu amicti sunt p̄-
cātem clamidē meā explicare;
q̄ coopirem eum. ne ab aliquo
videretur. **S**ecūdo sequit̄ q̄
grauius peccāt sac̄dotes raro
celebrātes. vel in d̄m̄is indigne
ministrātes. q̄ alijs p̄cāis mōz;
lib? se inquinātes patz; qz cū
crescūt dona. crescūt etiā sc̄dm̄
gre. donoz raciones. q̄ seruus
sciēs volūtatem d̄ni sui q̄ nō fa-
ciēs plagis vapulabit multis
luc. xij. **I**deo etiā xp̄us maxie i
sacerdotes inuexit malos. cum
v̄ multiplex eis p̄dixit math.
xxiiij. **E**t quādo de eoz templo

vēdētes q̄ emētes eiecit math.
xx. **T**ercō sequitur q̄ grauius pec-
cāt qui sac̄dotib? coopantur
ad peccādū puta. ludēdo. c̄pu-
lose viuēdo. q̄ p̄sertim luxuriā
do. tactu. v̄rbo. munusculis. vel
actibus. qz oēs tales maculāt
sac̄dotes d̄ni. q̄ indignos red-
dūt maxis bonis que facere pos-
sent boni sac̄dotes. **Q**uarto se-
quitur q̄ grauius peccāt secu-
lares sac̄dotib? indiscrete det̄-
hentes patz; qz tales maxie ho-
norare tenētur q̄ nō infamare.
Quo cōn̄ deus exo. xxij. p̄cepit.
d̄ns nō detrahēs. q̄ p̄ncipi p̄pli-
tū non maledices. **Q**nto seq̄-
tuz q̄ m̄res q̄ p̄res ac alij nu-
tritij sac̄dotum bonoz dō mul-
tum regratiā tenētur. q̄ letari
debent qz eoz minist̄io aliq̄s
factus est sac̄dos. patz; qz p̄ti-
cipēs sunt sp̄alius bonoz ope-
rū taliū sac̄dotū q̄ alij plures.
hęc sunt tria sacramenta vic;
baptismus. officio. q̄ ordo. solū
caracteres imp̄mentia indelibi-
les. quoz racōem assignat pe-
de thar. sup. iij. dices **C**ū cara-
cter sit signū distinctiuū sc̄d;
statū fidei in eccl̄a militātī. scie-
dū qz triplex est distinctō. vna
totius exercitus ab exercitu cōn̄-
rio. que fit p̄ caracterem baptis-
mi. altera militū fortioz a po-
pularib? infirmoibus q̄ fit p̄
caracterē cōfirmacōis. **T**ertia

ducū ab vtrifq; q̄ sit p̄ caracte-
re ordinis. **P**rimo imp̄mitur ad
fidei susceptōe. **S**ecūdo ad ei⁹
cōfessionē seu defensionē. **T**er-
ti⁹ ad doctrinā fidei siue traditō-
nē. hęc aut̄ triplex distinctio in
triplici sepa cōe a electōe ppli
isrl̄. significata ē. nāi electōe a se-
pa cōe eoz ab egipcijs fiḡtur
Caracter baptismalis. in sepa
cōe bellatorū ab imbellib; **C**ara-
cter oīi cōmis. in sepa cōe vno
leuitaz ab alijs character ordi-
nē. p̄. vñ etiā th̄. dicit q̄ in cu-
iustib; ordinis susceptōe q̄s dux
efficitur quo ad aliq̄d ppli xp̄i
am . . . **C**apitulū. vi.

Actionis extreme sac̄-
mētum exeūtib; de hoc
mūdo est institutū. vbi
p̄mo vidēdū de eius effectibus.
secūdo quō sit recipiēdum **T**er-
tio an sit necessariū recipiēdum
a **Q**uāto ad p̄mū nōnd̄ s̄m
th̄. in. iiii. di. xliij. et alios. q̄
quinq; sunt principales effect⁹
huius sacramenti. **P**rim⁹ a p̄n-
cipalis sc̄dm th̄. est ablatō re-
liquiaz peccati. non aut̄ dicun-
tur reliquie peccati habit⁹ vel
disposicōnes peccatorum sed de-
bilitates ex talibus consequen-
tes. et alias animam ad malum
occasionantes. vnde primus ef-
fect⁹ est quedam sanacō sp̄ua-
lis. que datur contra quādam
debilitatem vel ineptitudinem

q̄ in nob̄ r̄linq̄tur ex pctō actu-
ali a originali. cōtra quā debili-
tatē roboratur hō p̄ hoc sac̄mē-
tū. vñ p̄. de. pa. declarat illd̄ vl-
teri⁹ dicēs q̄ morte im̄state im-
minet gravissima tēptacō inimici
calcaneo insidiāt. **E**t causatur
ex q̄tuor. **P**rimo ex memoia p̄-
cedētiū delictoz ex q̄b; in despe-
ra cōe illabi quis possit. **S**ecūdo ei
plures a graviorib; pctis q̄s cō-
sensit. t̄nto magis meruit tēp-
tacōib; deserti. ibi aut̄ imminet
gravissima tēptacō. **S**ecūdo ex
habitib; malis q̄i ot̄rariū gr̄e
inclinant. a ptunc hō p̄n⁹ ē ad
malū pctā. **T**ercō ex inclinatio-
ne aie ad corp⁹ infirmū dū it̄ta
ē magis ptuc. a p̄ōns min⁹ ai-
ma sibi p̄i int̄ndit. naturalit̄
ei diligit corp⁹. a q̄ separi sc̄dm
p̄m. in. ethicozū terribilissimū
est. **Q**uarto patietur tūc visio-
nes terribiles hō ex hīs oib; aīa
debilior efficit. a gravissimā
iminet tēptacō. idē q̄si pugil
imungit ot̄r̄ demonē sic oīfirmā-
d⁹ ot̄ra mūdū. a sic infirmitas
sp̄ualis p̄ hoc sac̄mētū tollitur
in pte vel i toto. a hoc si infirm⁹
v̄titur racōe. sicut hēs ifra. c. xi.
g. si aut̄ infirm⁹ iā p̄didit vsū
racōnis laps⁹ in frenesim ita q̄
peccatē nō p̄t tūc adhuc r̄stat
in eo infirmitas ab actu gl̄e a pe-
na debita pctō actuali. a ot̄ra
hanc q̄e. secūda infirmitas ē.

Tertium**Preceptum**

datur unctio dicitur pe. de pa. ut
 pugnās in fine vicat et purga-
 tus sine graui purgatio celū
 intret et ppter has duas infir-
 mitates fit unctio. vñ triplex pot
 esse ibi infirmitas. p̄ma corpa-
 lis. secūda spūalis ad resisten-
 dū tēptacōm. tertia spūalis ad
 obligacōem pene. **S**ecūdus
 effectus est secūdarius vic; sani-
 tas corpalis hūc aut nō indu-
 cit nisi scō; q̄ expedit ad finez
 p̄ncipalē sc; ad sanacōez spūa-
 lem. et tunc sp̄ inducit dic. tho-
 dūmodo nō fit impedimentum
 ex parte recipiētis **T**ertius si im-
 minet dicit idē aliq̄ peccatū
 mōrle vel viale quo ad culpā
 tollit ip̄m dūmodo non pona-
 tur obstaculū ex pte recipiētis.
 ita q̄ attritus pot̄ fieri cōtritus
 si non prius fuit. pe. de pa. ad
 dit. ponatur enī q̄ duo infirmi
 sint in extremis. ambo solū at-
 triti nō potētes confitei quoz
 vn̄ inungatur alter nō p̄m?
 pot̄ saluari et alter damnari.
 q̄ in p̄mo unctiois sac̄mētū
 de attrito fecit contritum non
 sic i secūdo **I**te ponatur etiā eos
 esse ofessos tñ i confessione po-
 tuerunt habere tam imp̄fectū
 dolorē q̄ fuerunt ficti respectu
 sac̄mētī penitentie. stat p̄mū
 p̄ unctioē fieri cōtritus non se-
 cūdum q̄ non ungitur. **I**tem
 ponatur etiā eē cōmūicati ad

Capitulum**Sextum**

huc vñ delebitur peccm qd̄ al-
 teri non delebitur non uncto
Qrtus est hilaritas mētis nō
 actualis sed habitualis q̄ fit p
 augmētum gr̄e habitualis si
 p̄fuit et infusio noue gratie sa-
 cramentalis q̄ p̄cedētia efficit et
 cōtus quida; sac̄mētis **Q**ui-
 tus effectus est professio que-
 dā vltimate xp̄iane fidei. sic ohr̄
 cō est professio quedā inchoa-
 te fidei p̄ baptismū. **E**t ista inu-
 untur iaco. v. **I**nfirmus quis ex
 vobis inducat presbiteros ec-
 clesie et orēt sup̄ eū ungentes
 eū oleo in noīe dñi. et oratio fi-
 dei saluabit infirmū et alleuia-
 bit eū dñs. et si in peccis fuerit.
 dimittent̄ ei. **Q**uo ad. ij. tria ^b
 obsequanda sūt **P**rimo inungē-
 dus debet eē penitens saltē do-
 lore attricōnis alias fictus ob-
 staculū sac̄mēto p̄ner; **S**e-
 cūdo deb; vti ratioē actu vel ali-
 qualiter de pp̄ inq̄ vsus fuisse.
 ideo p̄ueis nullaten; est dādū
 nec fatuis. nec furiosis seu amē-
 tibus qui nunq̄ ratioē vfi sunt.
 q̄ sacramentum hoc req̄rit ut
 profit q̄ ex quadā deuocōne
 suscipiatur quā p̄fati nūq̄ ha-
 buerūt. **F**renetici tamē et amē-
 tes si in mēte sana ostituti hoc
 sac̄mētum petuerūt eis dai
 potest iā alienatis a racionis
 vsu dūmō non fatiāt irreuerē-
 tia; sac̄mēto. vñ de ligai p̄nt.

Tertium**Preceptum**

possunt enim tales esse in peccato et in alijs defectibus. Et quia sanis peccierunt: ideo ei effectum habere possunt in infirmitate. **T**ertio oportet ut sit infirmus in periculo mortis constitutus. **R**atio est quia non quilibet sanitas spiritualis est effectus huius sacramenti. sed ultima et perfecta, que disponit immediate ad actum glorie, nec in quolibet necessitate corporali subuenit virtus diuina, sed in extrema deficiente auxilio humano. **I**deo propter utrumque effectum solum in periculo mortis constitutus debet dari. **S**ecundo etiam datur qui moritur et sine aliquo actuali infirmitate, quia defectus nature reputatur in eis pro actuali infirmitate, non ergo datur sanis, nec omnino infirmo adulto, nec in quolibet periculo mortis, quia non datur de capitandis, vel bellaturis. **A**ut nauigantibus, quia mors talium imminet ex euentu fortune, non ex defectu nature. **A**n autem in eadem infirmitate pluries sit dandum. **R**espondeo secundum theologicum, quod sic, quando est diuturna infirmitas, ut ydropisus, tisis et similes secundum quod homo pluries in periculo mortis constituitur. **S**i autem quis sanatur et reciduat: tunc a fortiori potest iterari in periculo mortis. **Q**uo tempore autem primo possit inueniri dari in extremis constitutus: apparet quod tunc quando eucaristia eis datur. **E**t an potest

Capitulum**Sextum**

eucaristiam vel ante sit dandum consuetudini videtur relinquendum, si tamen eucaristiam sumere non possit, vnde Gregorius dicit etiam per de par. quod si quis expressis non petiit hoc sacramentum ante quam puatus fuit ratione, quia forte de periculo non credebatur, tunc etiam non veteri ratione potest dari et deberet, quia ad hoc de uocatio precedens sufficere potest si uisibile esset eum desiderasse amonitum. **Q**uo ad in an unctio sit sacramentum necessitatis. **R**espondet Armeanus li. ix. de questione armeani capi. xxvi. quod non est sic necesse, quod sine eo nullus saluetur adultus, tamen si infirmus sit forte in peccatis mortalibus, vel uno: potest contingere quod non adiutus aliorum sacramentorum ecclesie suffragio, nec unctio sacramentorum, finaliter sine contritione damnaretur, quibus tamen adhibitis: deus sibi contritionem daret. **I**deo propter possibilem casum expedit hoc sacramentum recipere. **E**t capi. xxxix. dicit. **C**onstat iuxta prefata quod potest esse casus in quo dato hoc sacramento, infirmus saluaretur, qui alias damnaretur. **C**um igitur lateat sacerdotibus ecclesie quando ille casus instat, semper aut pro maiori parte sunt incerti quando instet, et ita artantur ex cura quam gerunt pro illius sacramenti remedium succurrere. **A**lio quoniam enim non video quoniam animam infirmi periclitent

Et ex isto sequitur necessitas huius sacramenti in casu scilicet necessitatis talis. Item eius necessitas arguitur ex magna utilitate eius. quod ei tam utile sacramentum negligere cum isto indigeret non imo deum offendere videtur. quoniam sine omni difficultate ex parte sui infirmus possit acquirere. qui ei sine difficultate a molestia potest melius facere vel magnum bonum commo- dum spirituale acquirere si negligat. non video qui sit sue salutis neglector et benevolentie domine contemptor. primo amicus dei non esse conuincitur quod eius beneplacitum cum illud perficere potest non explet quando sine difficultate et molestia possit facere ut dictum est videtur ergo hoc sacramentum necessarium esse ad salutem. ita quod si commode haberi potest habeatur. hec de armano.

Capitulum Septimum

De matrimonio quod consistit in consensu duorum in signo consensu. et inter personas legitimas sunt tria videnda. Primo que eius efficacia. Secundo que matrimonium inchoatum inchoant. Tertio quibus modis sanctificetur matrimonium et quam intentionem habere debeant contrahentes. **Q**antum ad primum nondum quod effectus matrimonium secundum the. et alios in iij. articulis. xxvi. sunt quinque. Primus est

gratia sacramentalis collatio. propter difficultatem perpetue obligationis et propter iuuam necessarium in opibus matrimonij. unde quando queritur cum omnia sacramenta fluxerit a passione christi et ex omni pro sacramenta conformam passioni christi que fuit penalis. quod contrahentes possunt conformari passioni christi presertim cum matrimonium sit delectabile. **h. th. o.** Quia vis matrimonium non conformetur passioni christi quo ad penam tamen conformetur quod ad caritatem pro qua pro eterna sibi in sponsam coniungenda passus est. nam sicut aqua baptismi habet quod corpus tangat et cor abluat ex tactu carnis christi. ita matrimonium hoc habet vicem conferre gratiam ex hoc quod christus sua passione illud representauit et non principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis. **E**t sicut aqua baptismi cum forma verborum non operatur immediate ad gratiam sed ad characterem. ita actus exteriores et verba expressa consensu dicente faciunt nexum quemdam qui est sacramentum matrimonij. **E**t huiusmodi nexus ex virtute domine institutionis dispositiue operatur ad gratiam que gratia concupiscentie fomitem in sua radice habet reprimere. **h. th. o.** **S**ecundus igitur effectus est diminutio concupiscentie propter collatam gratiam. **S**ed dicitur. si matrimonium concupiscentiam

p grā; h; minue ergo virgines
 a deuoti oēs deberēt contrabe
 re. **R.** th. w. hoc est si nō eēt
 aliud efficacius remediū p opa
 spūalia a carnis mortificacōez.
 a p similia. **Tertius** effectus cō
 sistit in bōis matrimoni; q̄ sūt
 fides ut neut̄ aliēo maculetur
 thoro sacramētū id ē indiuisi
 bilitas seu vinculū ppetuū. sig
 nans vniōnē xp̄i ⁊ ecclesie. **Et**
 ples ad cultū dī educāda. hoc
 tam bonū plis est in obligacō
 ne s̄b condicōe sc̄z si euenit. q̄
 suscipiatur gratāter ⁊ religio
 se educetur. vñ est ibi obliga
 cō pro semp̄ ⁊ ad semp̄ non im
 pedire istud bonū studiose. **R.**
 t̄ est excusacō vel decor i actu.
 q̄ alias est actus turpitudis
Nullus enī prudēs d; pati iactu
 rā n̄ p recōpensacōe eglis boni
 vel maioris. **S;** i cōiōne viri ⁊
 fēie rāōis iactura accidit. **Tū**
 q̄ rāō absorbetur. tū q̄ caro
 tribulacōez patitur s̄m ap̄sm.
 i. cor. vij. tum etiā q̄ nulli pro
 tunc gr̄ie p̄ph̄iaz offeruntur i
 actu ergo tria bōa p̄dicta expe
 ctantur ut fiat recōpensacō ta
 lium. **Quintus** effectus consistit
 in accidentalib; bonis s̄m. **ver**
 sus **Hostes** ociliat ⁊ eo discer
 nitur heres. bis ligat. alma no
 tatius trāffert. auget amozes.
¶ Quo ad secundū nōndū q̄
 ad recipiendū quicq; p̄fatas vi

litates requiritur ut accipere volēs
 sacramētū matrimoni; in sex p̄
 cipue se licite teneat. **Alias** pe
 culū imminet p̄cā mōrlis tēpo
 raneū aut diutinū s̄m doctores
Primo videat cōtrahēs ut non
 sit in p̄cō mōrlī. vbi nōt. **Secu**
 tus q̄ quādo queitur. quis sit
 minister matrimoni;. videt ut
 plurimū q̄ ip̄met cōtrahēs
 ministrēt sibi hoc sacramētū.
 vel mutuo. vel v̄tq; s̄ nec hoc
 requiritur necessario. s̄ cū omni
 cōtractū ē sacramētū. nā aliqñ
 patres contrahunt p̄ filio ⁊ fi
 lia p̄sentib; non exprimentib;
 signa p̄pa. **Si** igitur ibi est sa
 cramentū opt; dici q̄ minister
 est in differentē qui p̄t esse mi
 nister in cōtractū matrimoni;
 omnes enī cōtrahēs duas gr̄
 cias accipiunt q̄ due sūt gr̄e
 in animab; cōtrahētū. ⁊ hoc
 w. est nisi sit obex peccati sup
 ple mōrlis hinc ⁊ inde. **Non**
 ei sufficit ad grā; p̄cipiendam
 q̄ cōtrahēs non sit fict; resp̄cū
 sacramētū s̄ opt; q̄ pri; p̄itu
 ent q̄ illd sacramētū nō dat
 primā gratia; hoc scot; **Secū**
 do caueat cōtrahēs ne in ot̄ctu
 solū vel p̄ncipaliter intēdat su
 p̄biā auaritiā vel luxuriōsā w
 luptatē. q̄ dī. wilh. p̄si. de sac
 ramentis. **Qui** matrimonio ōtra
 ria intēdūt multū peccāt. vbi
 grā; q̄ amo ē explēde libidis sue

tm̄ fornicus inrimonia inuē
Siliter q̄ solā ppter volupta-
 tem. ā solam auaritiā. ā solam
 supbia; inijt et cōtraxit m̄rimo-
 niū bonis matrimonij. ā exclu-
 sis aut neglectis. hoc est nō cu-
 ratis taliter otralxtes multum
 peccat. q̄ non in sc̄ificacōe s̄ in
 impuritate terrenoꝝ sac̄men-
 tum recipiūt. ymo abutuntur
 isto sacramento. et uerisiter
 peccat mōrliter dicit wilh. si
 sit quis adultus. ā adeo pue-
 ctus et eruditus ut talia nosce-
 re debeat merito. in tales enī de-

Sed quereres est ne iter ta-
 les m̄rimoniū. **S**e. q̄ sic q̄ et si
 amor libidinis sue explēde so-
 lus illos moueat. vel eoz alte-
 rum. ad omnia tm̄ onera m̄rimo-
 nij vterq̄ se obligat pactiōe
 generali. hoc est ad vxore; re-
 gendam. et seruādā ei fide; tho-
 ri et alia onera. Sicut ei si quis
 baptizaretur cā luxurie tm̄. cō-
 cupiscēs sp̄z alicun⁹ cristiane
 mulieis quā aliter habere nō
 poss̄ n̄ baptizaretur. vire bap-
 tizaretur. et vtz sac̄mentū bap-
 tismi recipere. Sic et iste vtz
 sacramentum m̄rimonij perci-
 pit. lic; non recta intencōe. Cō-
 sensus etiā; iste et si amore libi-
 dinis sit tm̄. m̄rimonialis tam̄
 est. non fornicarius. ā amato-
 rius. nō enim in solā libidine;

cōsentit. sed etiā in omnia one-
 ra m̄rimonij. et ad oia illa se ob-
 ligat. sic et ille q̄ causa luxurie
 sue explēde tm̄ baptizatur. nō
 in solam luxuriā ōsentit. s̄ etiā
 in hoc ut baptizetur et xp̄ian⁹
 fiat. et ad oia agēda et sustinē-
 da q̄ xp̄ianismi sunt se obligat
 ipsa suscepōne baptismi. hoc
 wilh. Tertio caueant cōtrahē-
 tes ne inter eos sit affinitas vel
 cognacō sp̄ualis. ā consangui-
 nitas. m̄rimonij cōtractū impe-
 diens et dirimēs. alias sibi de-
 bitum reddēdo. alter admin⁹
 adulteriū vel fornicacōnez cō-
 mittere. Quarto debet in cōtra-
 ctu cōsensus fuisse in mente. et ex-
 p̄ssus in voce. signo. vel scripto.
 deficiente enī alterius ōsensu. vel
 si non fuit exp̄ssus. nullum m̄ri-
 moniū est. corā deo. Quinto vi-
 deat ne sciēter sit v̄tum deo fa-
 ctū in partes de cōtinēcia. ali-
 as viuens peccare poss̄ mōrliter.
 et deo sp̄sam s̄btrahere. nec
 sine p̄cō mōrli sc̄dm multos
 vnq̄ postea poss̄ petē debitum.
 nec prosperitas tēporaliū in ta-
 li m̄rimonio est multū speran-
 da. ymo etiā grauius videtur
 peccare qui v̄tiuā ducit sciēter.
 q̄ coopatur ei ad p̄c̄m mōr-
 le causā dando fractionis v̄ti
Siliter alij qui tales tradunt
 nuptiū. q̄ rō. i. dicit non solū
 sup̄. excluduntur a regno dei

qui mōrlia faciūt sed ecia; qui
 consenciūt facientib⁹. vbi glō.
Cōsentie est tacē cū possis r̄dar
 guere vel errozē adulando fo
 uere. **Sexto** caueāt ne clamde
 stine nuptias celebrent s; b̄ndi
 ctione; r̄cipiant ī fatie ecclesie
 vbi non sūt b̄mubi. neuter enī
 coniugū tenetur reddere debi
 tum alteri statim cōtracto m̄ri
 mo iudicat thō. i. iij. di. xxxij. et
 fm wilh. sup ray. peccat mōrl
 ter quā āte b̄ndictione; nuptia
 lem vxorem cognoscit in locis
 vbi est consuetū benedictiōem
 e adhiberi. **V**aleat aut bened cō
 matrimonialis. et fit pp̄ multa.
 ut notat hūbert⁹ de officio ep̄i
Et wilh. p̄sien. de sacramentis
Sūq; enī matrimonio annecti
 tur sterilitas cōtra hanc val; be
 nedictio diuina. ps. b̄ndixit eis.
 et multiplicati sūt nimis. Interd
 paup̄tas. cont̄ hanc val; ead
 benedictio q; p̄b̄ioz. x. bene
 dictio d̄m̄ diuites facit Interd
 discordia coniugum s; bened cō
 d̄m̄ val; ad pacem. nūmeri. vi.
Sic b̄ndicetis h̄lijs israhel **Cō**
 uertat domin⁹ vultū suū ad te.
 et det tibi pacem. Interd̄ demō
 accipit potestātē in contrahen
 tes ut patet thobie. iij. de demo
 ne qui interfecit septem viros sa
 re. **S**ed cōtra hoc valet benedi
 ctio. q; ibi est crucis signum
 quod fugat demonē. **I**nt̄dum

in coniugibus cōto d̄natur sic
 equus et mul⁹. **I**do malo amo
 re cōiungūtur contra hoc val;
 benedictio sancta. q; dat gr̄a;
Ecclē. xl. gracia sicut padifusi
 benedcōmibus. gr̄tia autem ele
 uat mentem ad sp̄ualia. **I**nt̄dū
 matrimonio aduēta est m̄sta
 p̄speritas ducens ad malum fi
 nem. **S**ed benedictio diuina
 ecōuerso adducit habūdantiā
 sp̄ualiu bonoz ducentium ad
 bonum finem. ps. lxx. benedcōnem
 dabit legislator. ibunt de v̄tu
 te in virtutem. vii. de ḡm syon.
Quia ergo b̄ndictio d̄ma cōco
 mitatur iuocacōe; d̄m̄i nom̄is
 quā facit sacerdos i sua b̄nd cō
 ne. fm illud nūeri. v. **I**nuocabi
 tis nomē meū sup filios israhel.
 et ego benedicā eis **I**do rōnabi
 liter benedicitur m̄rim om̄ū ali
 quoz. **Q**uo ad tertiu notat f
 wilh. vbi supra **Q**d cū m̄rimo
 niū sit sancta et sc̄ificatiā et p̄fe
 cta societas maris et feine i sp̄e
 hūana. **E**t sc̄itas sit fm dyomifi
 um elongacō ab execracōib⁹ et
 cōtaminacōib⁹ vicōz et p̄cōz
 et adherētia totalis ad deum **I**do
 circo septuplex ē sc̄itas mat̄
 monij huāda a cōh̄tib⁹. **P**ria
 consistit in elongacōe a turpi
 tudine et execracōe phibitorū.
 q; contrahētes intendere d̄lēt
 ut se longe fatiāt ab h̄ijs. **S**e
 cunda consistit in custodia et

et retractioe consortis ab homini.
Tertia consistit in subiectione
 sui ad alterum et in iugo perpetue
 seruitutis quo se alter alteri sub-
 iicit absque participatione. Quarta in
 susceptione oneris vicem prouisi-
 onis et educationis. non enim leue
 est onus viro prouidere de pre-
 gnantibus et nutriendis; **S**i-
 militi custodire puulos et eru-
 dire. Similiti et in muliere do-
 loe partus erunt onus et prouidendum
 quibus odoleat vir et miscia nutri-
 encium et similia. Quinta est exsu-
 scptione regimis ipsius uxoris
 quantum ad virum qui etiam regere
 habet totam domum. ubi mulieri
 competit pars sollicitudinis non
 ei recepit uxorem tamen ad ei exhi-
 benda necessaria victus et vestitus.
 sed etiam ad regendum in compo-
 sitione morum in correctione et p-
 fectione eius. nec leuis cura et
 modicum est onus cura mulierum
 vni. **S**exta ex fructu proles
 ad dei cultum nutriendum. **S**epta-
 ma ex ipso sacramento id est sacre-
 rei signo. Est enim signum comu-
 nicationis christi et ecclesie. christi et fidelium
 anime. christi et beatorum patrie. hec sunt
 significaciones de quibus videtur loqui
 apostolus. i. thess. iij. **N**ec est
 voluntas dei sacrificatio vestri. ut
 abstineatis a fornicacione. ut
 sciat vnusquisque vestrum vas su-
 um possidere in sacrificacione et ho-
 noze non in passione desiderij. si

cut et gentes que ignorant deum.
 non enim voluit nos deus in im-
 munditia sed in sanctificatione in
 christo ihesu domino nostro. . .

Capitulum Octauum.

De penitencie sacramento
 cuius tres sunt partes secundum
 crisostomum. contritio. con-
 fessio. et satisfactio. **P**rimo vide-
 dum est de origine contritionis.
Secundo de officiis contritionis
 necessariis. **E**t tertio de effectibus
 contritionis. **P**rimo ad primum non
 dum primo quod scilicet magister di. xvij.
 .iij. **C**ontritio est dolor voluntarie
 assumptus pro peccatis cum pro-
 positio confitendi et satisfaciendi
Dicitur primo assumptus oportet
 ei in contritione que commuiter
 habetur precedere quedam. scilicet de
 privilegio aut in latrone magda-
 lena et paulo ubi de fonte mi-
 sericordie aperuit ut fieri subito.
 quod alijs paulatim. **S**ic enim sa-
 nauit quosdam subito christus. alios
 quod die sanat successiue media-
 te cursu communi et in aiabus
 fecit ut the. dicit contra gentes.
Secundo dicitur voluntarie non co-
 acte propter hoc periculosum est in ex-
 tremis primo penitere. ut habes
 super. c. vi. **A**. **T**ertio dicitur dolor scilicet
 que fit displicibiliter maior cuius
 cuiusque prouocacione contra deum. **E**t hic
 dolor est voluntatis. nec oportet
 necessario quod sensualiter doleat
 unde stat. quod pro patre mortuo

fenfibilibus plus doleat non intellectualem et gaudeat peccato de dolore tali. Sed quod diu dolebit. **R.** Semp id est quando recollit se male fecisse. **Q.** rto cum proposito confitendi et satisfaciendi. **S.** Secundo non dicitur in bono ut quicquid sunt perambula contritionis ut plurimum non penitentia actualis que est immediata dispositio ad gratiam oritur et incipit in ordine. **P.** rmo a fide cuius actus primus est quo homo agnoscit et credit dei bonitatem et iustitiam. **E.** t quod illi diuine bonitati displicet omne peccatum. **E.** t quod diuina iustitia peccatis sic offenditur quod nullo modo dimittit ultimum. consequenter homo agnoscit se mala commisisse et dei offensam incidisse per iustitiam soluendam. **S.** econdus est actus timoris humilis quo timet se eternaliter miser futurum propter peccatum et retrahitur isto modo a peccatis propter metum gehene in quo timore quasi si solum manere desperaret. **I.** deo tertius actus fidei est quo credit deum tam infinite misericordem ut ad veram penitentiam remittat omnes offensas et in amicum dei recipiat penitentem. **Q.** rto est actus spei de vniuersa consequenda propter dei misericordiam et bonitatem quibus paratus est indulgere et in amicitiam reassumere penitentem. **Q.** uonius est propositum emendandi vite et reuertendi ad deum et se ei confite

randia satisfaciendi per gemitum confessionem et satisfactionem. **E.** t hec omnia inuuntur luce xv. per filium prodigum. **P.** rmo ibi dicam illi scilicet patri pater peccavi in celum et coram te secus ibi. **I.** a non sum dignus weari filius tuus. **T.** rtiu ibi. **E.** t surgens quod non fecisti michi de patris clementia presumpsisti. **Q.** rto etiam ibi dicitur. **S.** urges. **Q.** uonius ibi. **E.** t sic patet quod penitentia incipit a timore seruili. et ut videbitur terminatur in amore filiali. inuunt etiam ad principium contritionis mala considerata que faciunt peccatum mortale. **P.** rmo de quo in principio libri huius de transgressionibus precepta ca. i. d. **Q.** uo ad secundum non dicitur in magistro in. **I.** i. pluribus distinctio ibi de penitentia. **E.** t t. h. et s. q. ad habendam contritionem vel dispositionem sufficientem ad eandem per deletionem omnium peccatorum mortaliu exigitur plura. **P.** rmo diligens discussio conscientie et distincta per cogitacionem omnium peccatorum mortaliu de quibus homo non est prius sufficienter contritus et cuiuslibet eorum cum circumstantiis agguantibus maxime cum circumstantiis in aliud generum mortaliu peccati trahentibus. habeat autem ad memoriam diligentiā sic dicitur capi. ix. f. et ca. xii. f. **Q.** uo probat magister in. **I.** i. di. xvi. **E.** t per augustinum libro de vera et falsa penitentia. **E.** t ad minus in prima contritione id est attritione et preparacione ad

contritiōem exigat ut doleat
 de singulis q̄ mēorie occurrūt
 mōrib⁹. a etiā de singulis eo
 rū circūstācijs q̄ pccā spēm mu
 tātidē i aliud gen⁹ pccā mōr
 lis t̄ hūt de quib⁹ circūstācijs
 clari⁹ dicitur in materia cōfes
 sionis. si cō dicitur q̄ oportet
 ut in sequēti mēbro dicitur
 de singulis detestatiōem spēalē
 habere mēorie saltē occurren
 tib⁹. vnde p̄ceptū eccie. Omis
 vtriusq; sex⁹. li. v. de p̄mi. 7 re
 mis. dicit ois vtriusq; sex⁹ fi
 delis postq̄ ad annos discreti
 onis pueneit. oia sua pccā sal
 tē semel in anno fideliter cōfite
 atur. de hoc Ezechias rex ait p
 saie. xxxviii. **R**ecogitabo tibi
 oēs annos meos in amantudi
 ne aie mee. **S**ecūndum ē dis
 plinentia seu detestatio singu
 loz mōrlum pccōrum suozū.
 quoz in p̄dicta p̄cogitatione
 poterat esse memor. Est autē de
 testatiō ista nolitiō q̄ penitēs
 nollet se illa sua p̄terita pccā
 fecisse. a est volitio conditiona
 lis qua vll⁹ se nō peccasse si es
 set sibi possibile. a optatiua ut
 vtinā non peccassem ita contri
 tum. q̄ aut singula q̄ mēorie
 occurrūt oporteat in spēali de
 testatiōe p̄t. i. Ezechie. xviii.
 vbi dicitur tradidit modū iustifi
 cādi impium dicens Si impi⁹
 egerit penitētiaz ab oibus pec

catis suis q̄ opatus ē a custo
 dieit v muer sa p̄cepta mea scz
 p̄posito a fecerit iudiciū id est
 scrutiniū sup cōmissis 7 iustici
 am id ē exteri⁹ efficaciter cu
 qz qd suū ē tribuendo dō sibi 7
 proximo vita viuet a nō moi
 etur. Idē vlt aplus. i. cor. xi.
 vbi dicit Probet autē seipm hō
 7 sic de pane illo edat. idē vlt
 glō. sup illud ps. Lauabo per
 singulas noctes lectū meum.
 Dicit p̄ singulas noctes itelli
 gere debem⁹ singula pccā sup
 quib⁹ singulariter flere debem⁹
 ad hoc qut lauetur lectus nre cō
 scientie. **N**ō est qz per singula
 pccā mōrlia facta est spēalis
 auersio ab i commutabili dō q̄
 rei mutabili hō adhx̄it. Itē con
 tritiō p̄ cōfessionē explicatur. s̄
 oportet de singulis mōrlib⁹ cō
 fite. igitur etiam oportet de sin
 gulis contēi. Et licet illud ab
 oib⁹ sit faciēd⁹. Est tñ singula
 ter necessariū istis qui adhuc
 aliqua malitia ita infecti sūt ut
 illam vix vel nō dimittere p̄o
 nāt. indigēt hij tam diu lamē
 tari. quo dum p̄ dei grāz de oi
 bus doleāt. **C**ōcordat p̄fatis
 tho. in. iiii. di. xvii. dices. q̄ tū
 ad p̄ncipiū cōfessionis id ē q̄ tū
 ad attritiōē q̄ homo cogitat de
 pccō 7 dol⁹ 7 se prepat ad con
 tritiōē oportet q̄ sit detestatiō
 de singulis peccatis que quis

in memoria habet adhibita diligentia ad memorandum et inveniendum ea. Quotum vero ad terminum contritionis scilicet quoniam ipsa duplicitate format caritate et sit contritio tunc sufficit quod fiat una communis de omnibus similibus. **T**ertium requisitum est una generalis detestatio omnium peccatorum suorum tam obliorum quam ignotorum que peccator omisit et non sciuit et adhuc nescit quot fuerunt peccata. per intellectum autem obliorum peccatorum non dicitur secundum thomam quod obliuio de aliquo potest esse dupliciter uno modo sic quod totaliter a memoria excidit et quod homo non possit illud inquirere nec memorari. Alio modo sic quod partim a memoria excidit et partim remanet. Sic cum in generali recolo me aliquid audiuisset sed nescio in speciali quod fuerit. Et tunc requiro in memoria ad agnoscendum et reminiscendum. Sic etiam dicitur aliquid esse oblitum dupliciter uno modo sic quod in generali maneat in memoria sed non in speciali ut cum homo recolat se unum vel plura omisisse et nescit quod vitium an superbia an auaricia vel luxuria vel gula. Et tunc dicitur homo cum diligentia recitare cogitare ut inueniat peccatum in speciali quia homo tenetur de quolibet suo mortali memorato in speciali contritione speciali. Si autem inuenire non potest nec in parti-

culari in memorari tunc sufficit de eo contritionem quod in memoria continetur scilicet dolere quod omisit quoddam mortale de quo non est memoria. Et debet non solum sic in generali dolere de quodam peccato omisso et obliuio sed debet etiam cum hoc dolere de obliuioe que sibi ex negligentia propria contingit. **A**lio modo potest peccatum esse oblitum sic quod ipsum omnino a memoria excidit nec aliquando de eo habet noticiam etiam adhibita sufficienti diligentia et tunc non tenetur homo de eo contritione particulari quod impotentia excusat eum a debito et sufficit generalis contritio de omni eo in quo deum offendit. Et dicit bonaventura quod penitentibus non debet de obliuioe contritionem in generali sub conditione ut si deum in aliquo peccato offendit sed debet de eis contritionem sub probabilis estimatione debet enim probabiliter et verisimiliter estimare quod in multis offendit deum et sic ex hac estimatione doleat ac si certus esset. tunc est vere contritus de eis et dimittuntur sibi illa obliuioe sicut cognita que detestatur in particulari. **D**e ignorantia vero peccatorum quo sit contritio ubi vitium quod peccauit sed nescit ea fuisse peccata. **S**olandum primo secundum thomam in quarto distinctioe .xxi. quod ignorantia eius quod quis scire tenetur non excusat eum quia ipsa metum ignorantia est peccatum. **V**nde

Tertium

Preceptum

cū aliquis nō cōfiteatur peccā ppter hoc qz nescit ea esse peccā. 7 suo mō videtur si nō oretur de aliqb? peccāis propter hoc qz nescit ea eē peccā a potissimē propt' ignorātiā iuris dīm. tūc non excusatur alias heretici excusarētur quā aliqb? peccā in quibus sūt nesciūt eē peccā. Et etiā excusarētur simplices qui ex negligentia a ex desidia ignorant. 7 qz ignorata ex negligentia sciūtur p diligentia. idō tenetur hō facere qd i se est ut peccā sua cognoscat qtenus de eis oretur cōfiteatur. 7 satisfaciat. Et si quis p qualē diligentia sit repellēda ignorātia. Rñ dicit crisost. super math. omelia xxxix. Si velles scripturaz in greci veritatē nūc pōteis oīombus. nūc quererēs in scripturis. nūc pulsares bonis opib?. nūc iterrogares sacerdotes. nūc istos. nunc illos. Ex quibus scō; bonauē. sup. iij. Et wilh. parisiē. de fide a legibus. Elicitur qz quatuor sunt inuācia cōn ignorātia. Primo tenetur quis discere salutaria sibi. Et hoc p vrbī dēi attentam audientia. p librorū sacre scripture diligente; lectionē. 7 p cordiale meditacōem. deb; enī quilib; scō; status sui exigentia; talib? intēdere. nō solū in qdra gesima s; etiā in oī die festiuo

Capitulum

Octauum

cum ad hoc sit institutus. si ei p alios dies tpalibus intēdicur non i die festo legi dei intēderes. o si q p̄fata fecissent. quāta iā ignorata didicissent. Secūdo exigitur ut quis frequēt ouerletur cū bonis hoibus de rebus loquatur salutaib? 7 querat de eis que ad dī pertinet bonorem a suā salute; **Tercō** hō caueat a peccāis grauib? q iā cognoscit 7 si incidit statū oretur. alias scōm gre. **Peccm** qd p p̄mitētia nō delectur mox suo pōdere ad aliud trahit peccatū 7 lum rācōis ceat ut probat mgr̄ m. ij. di. xxxvi. vñ rō. i. Enūeratis quibusda; peccāis 7 negligentis dic' p̄pterea trididit illos de? sc; p̄hos i passiōnes ignominie q dēu cognoscentes nō sic dēu gloificauerūt. **Quartum** est ut quis crebro deuotis oracōib? dēu a sacros inuoc; quatenus eū de necessariis potissimē dignetur illuare. qz oīs sapiētia a dño deo est. Sic scūs thō. fuit illuatus a deo a etiā ab ap̄lis de qdā dubio instructus. hoc enī fatiēdo. pluima quis discer; de hoc etiam reperies infra p̄cepto. ix. c. iij. k. l. **Ad** p̄positum igitur i qñ quis incipit scōm bonauē. super. iij. **Cognoscere** peccata q prius ignorabat tunc tenetur de eis i particulari oteri.

a cū hoc cōteri de ignorātia sua
 q̄ sibi ex sua culpa euenit. et d;
 etiā istā ignorātia emendare
 p̄ posse. Alias nō videtur eē ve-
 rus penitēs q̄n̄ ē de necēss ad sa-
 lutem. Quamdiu autē ignoat
 aliq̄ peccā: deb; de eis cōteri i ḡna-
 li. ut q̄n̄ hō dolet in cōi de om̄ dei
 offensa per ip̄m cōmissa. doleat
 etiam in geneali de omnib; pec-
 catis oblitis. Et post q̄ hō con-
 tritus est in particulari de om̄
 bus sibi cogitatis. et etiam de om̄
 bus oblitis in generali. Tunc
 debet homo estimare verifimili-
 ter se etiam in multis offendis-
 se deum que ignorat et non nos-
 cit esse peccā. Et de talibus debet
 cōteri ḡnali et cū hoc de sua cul-
 pabili ignorātia seu crassa. et p̄
 talib; hūiliter veniam p̄cetur.
 hoc doc; lex dei in ps̄. delicta q̄s
 intelligit glō. q. d. null; omnia
 Ideo additur ab occultis et. et
 ab aleis p̄ seruo tuo. Et alibi
 Delicta iuuetutis mee et ignorā-
 cias meas ne memineris dñe.
k **S**; q̄reres quāt; dolor seu
 quāta displicentia exigitur ad
 cōtricioē; . R. fm̄ thomā. duplex
 est dolor contricioēis. vnus i vo-
 luntate et est ip̄a. contricio met
 seu displicentia peccati. et debet
 eē maior de peccatis q̄ quicūq;
 deliberatus dolor. aut quecūq;
 volitio eiusdem volūtatis de q̄
 cumq; tēporali re. Quia pl; w

luntas debet detestari peccatum
 quia cōtra deum q̄ nolit quod
 cumq; damnū i alijs rb; . maxi-
 me quādo homo de vtroq; de-
 liberat et ea ad inuicem compat.
 deus enim deb; sup̄ omnia pla-
 cere cū oīa alia fialiter sint in ip̄
 sū ordināda. Et ideo p̄ctm̄ qd̄
 ab eo auertit et eū offendit deb;
 super om̄ia volūtatē displicere.
 Ideo Jeremie. vi. luctum vni-
 geniti fac tibi; vbi glosa dicit; do-
 cet penitētē qd̄ facere debeat nā
 peccator nō hab; nisi vnam ani-
 mā et. Et alia glosa nihil dōle-
 tius morte vni-
 geniti. Et ita fm̄
 rationem et volūtatem nihil de-
 bet eē detestabilis et magis no-
 litum q̄ peccatū. Et addit tho-
 mas et dicit. q̄ etiam in casu in
 quo oportet hominem peccare
 mortaliter. Aut mori. Aut aliam
 quācumq; penam tolerare. tene-
 retur homo in tali casu omnem
 penam p̄ligere. et potius susti-
 nere q̄ peccare mortaliter. Aut
 q̄ velle peccasse. et habere volun-
 tariam et deliberatam complacē-
 tiam in mortali peccato preteri-
 to. Tamen quando non immi-
 net talis casus necessitatis. tūc
 nullus est de hoc temptandus.
 eo q̄ homo non scit de facti af-
 fectus suos regere a mensurare.
 Bonauētura etiā dicit. q̄ mag-
 nū est periculum et stulticia ab
 aliquo infirmo id ē i virtutib;

Tertium Preceptum

in virtutibus imperfecto vel etiam a seipso hoc querere scilicet an vellet mori aut quantum pena sustineret vel moraliter peccare quod hoc est se vel alium temptare a nullo penitente debet confessor hoc querere sed si sponte quis illud dicit signum est magne penitentie. Alius est dolor sensibilis in parte scilicet sensibili et talis non est necessarius ad contritionem per moribus. Primo quod non est semper in parte nostra. Secundo quod sic peccatum per actum voluntatis sufficienter nascitur ita per actum voluntatis vicem per detestacionem peccati voluntaria que est essentialiter contritio sufficienter tollitur sine dolore sensibili peccati laudabilis tamen est si haberet moderate. **¶** Quartum requisitum ad contritionem est ut homo cesset a moribus et ut etiam habeat propositum sibi cavendi per futurum non solum de peccatis commissis de quibus nunc dolet sed etiam de omnibus moribus et occasiombus propter quos ratione quorum verisimilitudo est postea iterum casurus in morte. propter illud per diffinitionem penitentie gratie que est peccata preterita plangere et plangenda iterum non committere id est habere propositum non ea amplius admittendi. Ad id est magister i. iij. di. xv. et xiiij. Ratio propositi istius est quod si homo non habet tale propositum nullum moralem scilicet committit

Capitulum Octavum

ditunc habet voluntatem alicuius vel complacitiam moralem peccati. Dicit etiam augustinus. li. de vera et falsa penitencia. Scio deum inimicum omni criminoso. Quo ergo qui unum crimen rebuat de alio recipit veniam nam luc. xiiij. et ioh. viij. **T**ertium hominem sanum fecit in sabbato. Et nullum demonem in eo reliquit qui legionem habuit. luce. viij. Ex quo patet quod non oteritur qui odium graue contra proximum retinet. Item que occasiones certas peccatorum vitare non proponuntur ut ocubinas. v. furas. et hmoi. Item qui nolunt reuocare seductos malis consiliis et moribus per eos aut diffamatos iniuste. Quintum requisitum est propositum confitendi pro loco et tempore scilicet ecclesie preceptum omnia sua moralia prius non confessata et de quibus prius non est legitime absolutus et etiam propositum satisfaciendi deo pro istis peccatis. **¶** Sextum requisitum est motus liberi arbitrii in deum qui videtur esse maxime dei dilectio super omnia. Ratio est secundum thomam. in. in. p. q. lxxxv. Quia talis dilectio dei est causa de testacionis peccatorum finaliter propter deum et in quantum sunt dei offensiva et contra honorem ipsius facta ut patebit statim de hoc etiam habes. c. xi. penitentia precepto. h. **S**eptimum requisitum est vna generalis detestacio omnium peccatorum moralium. Ad veram enim penitentiam requiritur

dicat thō. ibidem q̄ homo dese-
rat pctm̄ inq̄tum est cōtra deū
Et post pauca subdit **S**i enim
displicet hōi aliquod pctm̄ eo
q̄ est contra deū sup̄ oia sibi di-
lectū qd̄ requiritur ad racōem
vere penitētiē tūc etiā displicēt
sibi oia pctā mōzlia. ideo mgr̄
in. iij. di. xxi. btm̄ aug. allegā-
do dicit **A**rbitriū liberratē que-
rit de9. nō necitatē. caritatem
a nō solū timorē. a s̄ dicit. opz
non solum timere iudicem. sed
a diligere. ergo oportet q̄ hō
deū sup̄ oia diligat. et q̄ actua-
lis dei dilectio sit sibi causa ⁊ eū
moueat ut detestetur peccatū fi-
naliter ppter deū. sc̄. inq̄tū est
dei offēsiuū. a cōtra eius hono-
rē. **E**x quo pt̄. q̄ si homo pec-
cata sua detestetur solū qz sunt
oppoita virtuti moali. aut solū
qz reddūt eū indignū ⁊ vitupe-
rabile q̄l̄ etiā p̄hi. ognouerūt
detestāda eē pccā. aut si solū de-
testaret ea ppter timorem pene.
amissiois vite eterne. inq̄tū illd̄
eēt sibi incomodū. ibi. s̄. tē. do. sine
vltiori r̄lacōem deū. tūc hō so-
lū quereret suū cōmodū. a fuge-
ret suū incomodū. et nullo mō
quereret deū a illi. honorē cōtra
illd̄ apli. i. cor̄n. x. Siue mādu-
catis siue bibitis. a c̄. nec talis
detestacō esset act̄. virtutis. qz
nō circūstancō nata debito sine.
a p̄ ois non formaretur gratia.

nec fieri. otrico. ideo nullū tolle-
ret pctm̄. p̄mo ip̄a ess̄ vicium
a actuale pctm̄. qz circūstancō
nata indebito sine. a p̄ ois etiā
nō esset attricō. vna q̄ de ogruo
meretur gr̄e infusione. a pecca-
toz remissione. sed ess̄ actua-
liter offendens. a ita meretur
penā. **E**xēplum p̄mo de anthio-
cho de quo. ij. mach. ix. q̄ de pec-
cato qd̄ omisit in dei fideles nō
ē a deo miām p̄secutus. q̄ ut die
tho. vniā fuil̄. affecut. si vere
penituisset. nō aut vere penituit
qz non ex amore iustitiē de pec-
catis omissis dolebat. s̄ ex timo-
re pene quā expectabat. vel ex
dolore pene quam sustinebat
Sic demones a dānati oēs pe-
nitentiā agunt magnā p̄ peccis.
nō qz deū offenderūt. s̄ qz in cō-
modum eorum maximum ē. s̄
licet ista septem pūcta sint pro-
babilit̄ ex doctoibus sacre tho-
logie dicta. tñ qui de talibus p̄-
sertim. ij. a. vij. condicionibus
vult p̄dicare. caueat ne populū
scandaliset. vel desperare faciat.
sed more prudentis medici. et
scdm̄ pastorale beati gregoriū
caute loquatur. ita ut duros et
dissolutos terreat. ⁊ emolliat.
pusillanimes autem desperare
de vniā non faciat. **Q**antum o
igitur ad. iij. p̄ncipale qn̄ hō
p̄ illa septē sup̄ dca se preparat.
⁊ deucit ad illā vniā generalem

oim suoz mōrlū detestacōez
 bñ circūstancōnatā. maxīme
 circūstancia debiti hīs scdm
 dicta. Et qñ hmōi detestacō ē
 satis magna p tot 7 tātis pec-
 catis. tunc mox infortuz caita-
 te a fit cōtricio. Et in eo dē istā
 ti deus multa bona ofert penitē-
 ti non ex valoze contricōis pā-
 se seu attricōis. s; ppter meritū
 passiois xpī q; incipit iā aliq;
 modo vīre se xpō ppter quā
 vmonē passio a meritum xpī
 sibi suffragatur p modū influ-
 xus scdm thō. in. ij. p. non in-
 q; ex valoze contricōis pāse q;
 brevis 7 parua est. 7 non suffi-
 ciens satisfactio p pccō mōrli
 qd est aliquo mō infinite mali-
 tie. eo q; p ipm infinitū bonum
 otēntur. Sed dimittit pccā a
 alia bona cōfert ppter meritum
 xpī qui sua passioe nobis me-
 ruit q; qñ hō in fide xpī 7 ppter
 deū detestatur pccā sua scdm
 modū pmissum. tūc de; dimie-
 tit ea ppter hoc q; dei fili; sibi di-
 lectissimus p pccā istis sicut
 p oibus alijs mortu; ē 7 deo
 pri hostiā se obtulit plus scd;
 āsel. Cur de; hō. deo placētē q;
 pccm sit masū a no ciuū. Sūt
 aut effectus cōtricōis seu hōe
 attritionis etiā anq; q; confi-
 teatur actuū pmo. scdm cristi
 exēplum luc. xv. oīa pccā mōr-
 lia penitēti i instāti dimittunt.

a pat̄ celestis ei tanq; filio p-
 digo reūtentī miā mot; occur-
 rit ei et nā penā in tēporalē cō-
 mutādo. Secūdo amicus dī ef-
 ficitur ita q; inq̄tatum ei; am-
 pli; nō recordetur ad irā scd;
 Ezech. xvij. qd significat osculū
 p̄ris. Tercō grā caritas, a cete-
 re virtutes in baptismo infuse.
 7 p pccm pdite aie ifundūtur
 Et hxc est stola p̄ma. Quarto
 heres eterne patrie efficitur q;
 hereditas p fidei annulū in ba-
 ptismo datur ei 7 nunc fides
 caritate for̄ta certa ē de eterna
 felicitate. Quinto oīa opera vi-
 ua oli 7 mortificata p pccā rui-
 uiscūt ut vltut caltiāmēta pedē
 affectuū amō muniēt. **P**refa-
 tas septē condicōes vire conf-
 tionis breui; p̄stringēs can-
 cella. parisiē. ioh. de gersona
 interpti suo inter cetera sic di.
 Sciens misericordissim; pater
 de; a cognoscēs nrā; fragilita-
 tē pmaximā 7 ad malū promi-
 tatē multiplicib; vīis mōrli vi-
 ta durate patissimus est nobis
 delicta r̄mittere a gratiā oferte
 si dūt axat vraciter 7 ex corde
 tres sibi subscriptas veritates
 porrigam; **P**rima veritas dñe
 sic vel sic cōi tuā bonitatē pec-
 caui. qd mihi displicet. ratiōe
 cui; penitētiā ago q; te offē-
 di. q; totus es venerādu; a co-
 lendus. q; q; mandatum tuū

Capitulum Nonū

Confessio ē secūda ps
penitētie de q̄ tria sūt
vidēda. Primo q̄ eius
fructus seu effectus. Secundo
quō quibz et qualiter sit cōfite
dū. Tertio de cōfessionis geneā
lis effectibz et proprietatibus.
a **Q**uitum ad. i. nōndum scdm
thō. et sco. et bouē. di. xvij. in.
q̄ nouē sunt effect⁹ cōfessio
nis et sacramentalis absolutionis
Prim⁹ est magnū meritum cō
fētis et fuga transgressiois istis
pcepti de quo i hoc precepto
xps ait ioh. xx. Quoz remisci
tis peccā remittuntur eis. Obdit
etiā q̄s hoc pcepto ecclie. quo
rū pceptoz transgressio ē gūe
peccatum. b **S**ecūdo valet ad
augmētum grē si quis prius
eā habuit. Tertio valet ad g
cie noue infusione; si ea prius
caruit. facitq; de attrito otritū
Si ei doloz attricōnis peniten
tie non fuisse sufficitis disposicō
ad cōtritionē. tūc cōfessio et ab
solutio ei supradūcte supple
rēt eius defectū dūmō penitēs
ip̄e tunc non ponat obicē grē
per cōmissione; actualis peccā
mōelis. Quarto cōfessio et ab
solutio infimite longā penam i
ferm et acerbā valde mutant in
tpalem penā et purgatoz. et
hoc fatunt cōfessio et absolutio
bite in proposito. etia; anteq̄

hō cōfiteatur se; qn̄ cōfiteatur ve
re. qz sic an̄ cōfessio nē mori
ens finaliter saluaret. Et qz p̄
fata pena q̄ q̄ sit finita tū im
pporcionata est viribz penitē
tis in hoc mūdo vūentis p̄vīm
clauū in cōfessioe et absoluti
one. intntū illa pena p cōfessio
ne; et absolucōe; minuit. qz re
man; ppocōnata viribz peni
tētis ita qz satisfaciendo p̄t se
ab ea i hac vita tōliter q̄s libe
rare. idcirco quito cōfessio et ab
solucō sacramentalis i proporcio
natā hōis viribz penā cōtrito
debitā reddit h̄ proporciona
tā hōi et p̄ oīs penā finitā minu
it ampli⁹. Sexto cōfessio et ab
solucō etiā penā p peccā debi
tā ppter verēcūdiā pl⁹ minuūt
q̄ pri⁹ fuit imminuta. Et idō
q̄nto pl⁹ quis cōfiteatur. tūto
sibi pl⁹ pena minuūt. et totū
cōfitei possit qz oīs pena sibi di
mitteretur per p̄fata. Septimo
cōfessio valz ad peccā cōgnicio
nē qn̄ sit discreto cōfessoi. Octa
uo valet ad cōscie asscuracio
nē. vñ cū dauid corā p̄pheta
cōfitebatur peccm suū. statū au
diuit ab eo. Trāstulit dñs pec
catū tuū. ij. re. xij. vñ de. ij. cor. n.
ij. Gloria nostra hxc ē testimo
niū cōscie nre. Nono scō; et hō.
spālē ornatū imp̄mit faciei ai
me deo honorificū proxiō ex
emplarem et de moni terribilē.

Quoniam ad .ij. principale de
 quinq; circumstantiis satis ne-
 cessarium est dicere videlicet quis
 ubi quoniam quod a quo christianus te-
 neatur confitei primo quis confite-
 ri teneatur **h.** s. m. p. n. o. m. i. a. t. o. s.
 doctores q; adultus q; habet
 vsu rationis. q; post baptismum
 susceptum peccauit mortaliter. p.
 adultum autem intelligit Scotus
 non aliquem tate a tante etatis.
 s; hominem qui habet etatem suf-
 ficientem ad agnoscendum quid
 iustum a quid iniustum contra legem
 dei. Et qui prius instructus a me-
 ro gat? ordinate percipit quid
 iustum a quod iniustum in lege dei. qd
 in vno citis fit q; in alio In non
 nullis etiam malitia supplet etatem
 Ita et potest fieri in his. **S**unt
 quatuor dubia hic. Primum quod
 de muto. Item .ii. quid de igno-
 rante ydema. certum **h.** c. o. m. u. n. i.
 ter s. m. doctores q; tales p. sig-
 na a nutus confiteri possunt no-
 ta tam contenti q; confesso. Si
 autem non habentur signa vtriusq;
 nota: tunc fiat per interpretationem etiam
 secularem qui tacere tenet sicut
 confessor principalis. Scotus tamen
 videtur non esse necessarium con-
 fiteri per interpretationem sed talis qui
 non habet sacerdotem ydema sci-
 entem. habet impossibilitatem
 confitendi homini ydema. propter
 quod ut dicit Scotus: sufficit sibi con-
 fiteri deo cum apposito ista peccata

confitendi etiam sacerdoti oportu-
 nitate oblata. **T**ercium du-
 bium nunquid non habenti sacer-
 dotem penitentem licet mittere a confitei
 peccata per scripturam Scotus a sa-
 cto doctorem in quodlibetis videtur
 q; sit contra rationem confessionis
 sacramentalis: scriptura missa sa-
 cerdoti absenti. Tum q; scrip-
 tura talis de sui natura semper est
 patula cuiusq; legem. Tu q;
 absenti tolleretur vrecordia q;
 est etiam pars maxima satisfacto-
 nis Tu etiam propter pericula que sepe
 possent in reuelando peccata hoc
 christus docuit sumere sacramentum
 ut videtur s. m. Aug. 9. a magis
 di. xvij. Rn luce. xvij. precepit le-
 prophis ut se penitentem sacerdotibus
 Quarto quod de illo q; nullum mortale
 s; solum veniale peccatum habet; **h.**
 s. m. multos q; non tenentur con-
 fiteri ratione diuini precepti quod
 contra mortale solum latum est
 Sed ratione precepti ecclesie
 Omnis vtriusq; sexus tenentur
 s. m. quosdam. **S**ecundo quod tene-
 tur aliquis confitei **h.** q; mortalia
 peccata cum quibus conditionibus? vide-
 licet omnia mortalia a circumstantias
 ad mortale trahentes Dubia quedam
 a quantitas mortaliu a s. m. quosdam
 quantitate quadam Mortalia tenentur
 confitei q; quod prius non est rite confessus
 a de quibus potest habere memoriam
 dicit Scotus premissa inquisi-
 tione diligenti secundum possibilitatem

fragilitatis humane. **R**acō est. qz p qdlibz peccm mōrle effici tur quis dē inimic? 7 sepatur ab vnitāte quadā ecclē. **C**ōfessio autē dīrēcē iſtituta est ut q̄s ostēdatur deo 7 ecclē recōciliatus. **I**tem p oē mōrle naufragatur hō 7 p tabulam secūdā penitentie post baptisimū solū salus acq̄ritur. **S**i etiā dictū est mōrliā illa cōfitei quoz pōe h̄re memoriaz ut tactū est. **E**t dicit sco. qz hō debet tātam diligentia apponere in scrutādo cōsciam suā 7 in quirendo mōrliā a se cōmissa q̄ntam diligentiam apponerz prudens viz cū aliqd multum arduū qd valde est sibi cordi. **S**i cōstat qz hōies p tyalibus arduis que runt diligentissime vias. amicos 7 media prudentissimē. vñ aug⁹. 7 allegatur a mḡro dī. .xvi. dicit **S**it patus facere p recuperāda vita aie que facerz p eutāda corpōis morte. **E**t s̄bdit. cū gaudio enī facere debet immōrliis futuris q̄ facerz p differenda morte moitur⁹. diuturna igitur deliberatio locum maxime habz in diu non cōfidentib⁹ 7 cōterētib⁹ raro 7 a grosse viuētibus. **O**portz etiā oia memorata 7 singula vni 7 eidē cōfessorī cōfiteri. **R**acō qz cōfessio fit sacerdoti loco dī. **S**ed in cōfiteōe oia 7 sin

gula deo debent ostēdi. ergo 7 in cōfessione. **E**t in casu quo cōfessor p̄mus ppter casus reuocatos non possit absolue ab oibus. tñ cōfiteus tenetur p̄mo cōfessorī cōfiteri oia 7 singula. 7 de illis a quibz nō pōt absolue cōfessor debz eū ad supiorē remittere. **D**icitur nōnter oia mōrliā. qz siue sint. cōfessus siue p̄posita. siue v̄rba. siue facta. siue obmissa mortaliē oia sunt cōfitenda. adbitur vñ ex parte cōfiteus qui erubescere dī corā xp̄i vicario. que facere non erubuit corā oipotenti deo. **E**x parte etiā cōfessoris ut sciat de singulis iudicare. 7 sic h̄m⁹ qz oportet cōfiteri mōrliā oia que in mēoria haberi possunt. 7 vni sacerdoti. **O**portet h̄ etiā tercō cōfitei mōrliā cū circūstācijs aggrauātibz 7 in aliud gen⁹ peccā mōrliis tr̄sctibz. **S**icut fūt ille que sp̄ali p̄hibicōne p̄ceptoia prohibent. v̄rbi grā **A**ccipere alienū prohibet ibi. non furtum faties. **S**ed si quis de loco sacro accepit. vel rem sacra. alia prohibitiōe p̄hibetur. ideo oportet ambo cōfiteri. viz de furto. 7 de sacro loco. **S**imiliter si fornicatus est cum adultera. vel cum mortali. vel cōsanguinea. h̄e circūstāte in aliā sp̄em peccā mōrliis tr̄hūt. ergo fūt cōfiteude. **S**ic forte

est de hoc qd qd mōrle peccat
 die festo. qd p mōrle pccm pl⁹
 violatur festū qd p opus me-
 chanicū. de hoc hēs capitulo
 pmo. **H.** h⁹ pcepti. pcedētia ei
 mōrta equalēt duobz mōr libz
 i **O**portz et. nij. quotas pecca-
 toz mortaliū dicere q memo a-
 tur qd. qd quociēs est circūstā-
 tia. vnde o3 dicē. pma vice feci
 cū talibz circūstācijs. 7 secūda
 vice talit̄ a taliter. **O**portz etiā
 fm aliquos dicē qntū vel circū-
 stantias qualcā que licet non
 mutēt spēm: addūt tñ nōbile
 q̄litate malitie a deformitatis.
 ut in furto multū addit ad pa-
 rū vñ qñ qd tales circūstācias
 noscit ex se vel ex ofellois in q̄fi-
 cōe. etiam sūt ofitendē fm mul-
 tos **Th.** tñ dicit qd nō oportz
Scot 9 di. qd nō est certū eas
 confitēdas esse s̄ tutum ē fieri
 k a vtile. **O**portz ei qd qd cōfi-
 teat̄ peccata qd dubitat an sint
 venialia vel mōrta. Quia fm
 bonaueturā qñ homo aliquod
 veniale suum credit esse mōrle
 Aut dubitat pbabiliter an sit
 mōrle. aut veniale. a sic dubi-
 tat an cōfiteri teneatur an non
 Si illud nō confitetur tunc
 exponerz se discrimini. a i hīs
 que sūt salutis dimitterz ptem
 securiorem quā faciliter cōse q̄
 possz. Et **th.** di. xxij. Qd quādo
 quis dubitat de aliquo peccato

an sit mortale tenetur illud cō-
 fiteri dubitacōe manēte. Quia
 quicq̄d cōmittit aut obmittit
 in qd dubitat eē peccatum mor-
 tale peccat graūter discrimini
 se cōmittens. Debet ergo confi-
 teri rem put habz in corde. nō
 dicendo se peccasse mortaliter.
 sed iuditiū cōfessorū de hoc s̄lm-
 quendo. **Tercō** aduertēdū
 vbi. vel cui qd ofiteri teneatur
Re. fm **th.** i. nij. di. xvij. qd non
 oī sed sacerdoti habēti iuris cō-
 nem in cōfitentē. Et sunt prela-
 ti quatuor. papa habz iuris cō-
 nem i oēs. **Ep**us i dyoacōno
Plebano in prochianos suos
 Et prelati collegij. vel mona-
 sterij. vel ordinis. in sibi subie-
 ctos Et q̄libz p̄fator p̄t p̄tā-
 tē suā altei cōmittē. qd ec. fm cō-
 missiō; p̄t absolue **S**; quō
 tenetur ad celacōnez cōfessōis
 hōiēs a etiā ad alia celāda **Re.**
 fm **doc.** cōiter in. nij. di. xxi. Qd
 vij. sūt sigilla hōiēm ad tacendū
 artātia n̄ de re aliūde sciat. Pri-
 mo ligatur ad tacendū ofessor
 de pccis a circūstācijs. a p̄fōis
 in ofessioe pceptis. Secūdo nō
 ofessor qui audit cōfitentem a
 casu. vel a p̄posito. vel in p̄retā-
 do signa muti. vel verba p̄dōa
 ignorantis. Tercio quicūqz
 audit ab aliquo precedentū re-
 uelationem cōfessōis. adhuc
 tenetur tacere. Quarto ofites q̄

Tertium Preceptum

reuelacōe inuicōnis penitē
cie probabiliē crederet ofesso
rē ledi tenetur celare. alio quī
verēda patris sui nō cooperiēs
vel discoopiens cū cham ma
ledicitur. **Quinto** qñ vn? ab alio
petit ofiliū reconmēdas ut hoc
celet. a hoc accipit ad celandū.
tenetur celare nisi aliūde de ob
ligaretur. ut pt; infra p̄cepto
. viij. c. iij. **D. xij. c.** **Sexto** q̄ p
cepit ab alio verba q̄ ex natu
ra facti talis sūt materie q̄ reue
lacō nocer; tenetur tacere mi
n? tñ q̄ si se ad hoc obligass; **Sep̄tio**
seruus auscultās a p
posito vel a casu secretū qd̄ tra
ctatur i cuius domini sui tenet
celare. si frāgit; ius civile gra
uit eū punit. a ius d̄mū. **Octa
u?** modus vōtur sigillū secre
ti a ut dic. p. de pa. vbi prius
q̄ oēs talia sigilla frangentes
de quib? dictū est peccant gūi
ter nisi aliūde sciāt. vel ordo cor
rectionis fraterne. vel denūcia
cōis. vel p̄sump cō boni viri cui
dicitur reuelacōe; q̄rūdam de
p̄fatis aliter fiendum exposcāt
n **¶** An autē possit heī layco cōfes
sio **h.** q̄ i nullo casu necē ē lay
co confiteri. q̄ cum clauēs non
h̄at non pōt absoluerē. s; quā
do q̄s nō h; sacerdotē; sufficit
ppositum cōfiteōi. verūtame
ut dic. magis. di. xvij. 7 alij. do
ctores plures. penitens talis i

Capitulum Nonum

articulo mortis nō habēs sac
dotem nō tenetur s; pōt cōfitei
seculari. ut verēdū sibi cedat
in satisfactionem. a alter sibi
ofiliari possit. a ut ostēdat suū
posse facere. **Debet** etiā cōfites
diligenter cauere ne alterius
famam sic alias etiā. tenetur i
cōfessione ledat manifestādo
alterius persone occultum pec
catum ḡue 7 infamans. quā p
sonā confessor actu nōscit. aut
nōsceret verisimilit̄ p futuro.
nec confessorī sciscitātī deb; eā
patefacere. nisi pri? circa istā
personā seruass; sup hoc fōrm
correctōis fraterne. aut essent
forte aliquē cause ppter quas
etiā extra ofessionē poss; aut de
beret illi sacerdoti illas res denū
tiare. aut alias deferre. alias di
cēs vel iubens dicere. peccat de
trahēdo. **Et** si cui ex inadūtetia
factū est. aut ex ignorantia. d; **o**
illud cōfiteri q̄ in sacramento
penitētie multum ē pccm vitā
dū. vnde peccat qui i cōfessio ē
dicit. vicini mei ista omūter fa
tiūt. vel cōmune est hoc pccm
in ciuitate vel i patria mea. vel
nos oēs sum? tales. **Sed** di
ceres. quid ergo fatiēdū est in
in pccō eiz cūstātonato taliter
q̄ non possum eius sp̄m expri
mere nisi aliū notem. ut si filia
cū p̄re peccauit **h.** q̄ d; quere
re aliū confessorē habentem

autoritatē quē si nō cōpetēter
reperit petat licēciā alicui sacerdo-
ti confiteri. Et semp̄ talē q̄rat q̄
nec noscat aliū nec v̄similiter
nosciturus sit. Et si nullū repi-
ret quī nosceret aliā p̄sonā di-
cit bonauen. a durā. Si etiam
imminz casus necessitatis ut qz
se putat statū moiturz qz famā
p̄ximū q̄tū potest d; custodiē.
s; magis d; suā cōsciētā purga-
re. **Th. i. iiii. di. xvii. q̄stioe de**
cōfessione ar. iiii. diat In casib;
illis quādo cōfiteus scit sacerdo-
tem suū h̄reticū. Aut sollicita-
torē ad malum. Aut fragilem
quī ad peccatum qd̄ quis ei cō-
fiteatur sit p̄nus. vel si r̄uelator
esse cōfessionis p̄babiliter estī-
metur. vel si peccm̄ contra ip̄m
cōmissum sit de quo quis confi-
teri debet. Et in casib; in quib;
p̄robabiliter penitēs piculum si-
bi vel sacerdoti ex cōfessione ei-
facta timet debet recurrē ad su-
periorē vel ab eodē petere licen-
tiam alteri confitēdi. Et si licen-
tiam habere nō possit: idem est
iudicium qd̄ de illo qui nō ha-
bet copiā sacerdotis. vnde ma-
gis debet diligere laico confite-
ri nec in hoc trāsgreditur aliq̄s
p̄ceptum ecclesie. Quia p̄cep-
ta iuris positivi nō se extendūt
vltimāntēciōez p̄cipientis que
est finis p̄cepti. Nec autem est
caritas scdm̄ apostolum. **Qñ**

bernard; dicit. illud qd̄ est in-
stitutū p̄o caritate nō deb; mi-
litare contra caritatem. **S; con-**
fessio p̄o caritate instituta est.
que contra caritatem militaret.
si homo ad cōfiteudum vni sa-
cerdoti artaretur in casibus re-
citatib; nec sit aliqua iniuria sa-
cerdoti si in p̄cedētib; casib;
ab eo diuertitur. Quia priuile-
gium meretur amittere qui cō-
cessa sibi abutitur p̄tate. **Hec**
de th. Item caueat confitens
s̄m̄ p̄fata q̄tum potest ne cō-
fiteatur reuelatori cōfessionis.
vel ei q̄ pronus sit ad odiū au-
dita cōfessionis materia vel ad
luxuriā; et sic de aliis s; nō neces-
saria ibi abscedat vel aliū cōfes-
sozem s̄m̄ p̄dicta querat. **Nā**
quādo circūstantie incitātes ad
libidīnez peccatū agḡrauātes.
nō tamē ad aliud genus pecca-
ti mortalis trahūt. tales quq;
debēt et p̄nt laudabiliter reticēri.
ad h̄ita debita discrecoe s̄m̄ q̄si-
deracoe; turpitudis cōstācia-
rū et p̄nitatis ad malū ex eius
cōfessione siue i ohtēte siue i cōfes-
soze h̄i ec. d. l. v. v̄lētī medita-
ri ohtēda de luxui appetit p̄ do-
mare carnē p̄ ieiunia et h̄mōi.
et ohtēdāre vilitatē peccōz. In-
ferm̄ p̄as et h̄mōi et sic detesta-
ri ne caro icaleseat. Qd̄ si nō iu-
uat oport; vtiq; necessaria ibi
fieri et sacramentum ibi inuāē

Tertium Preceptum

pōt ne noceat scdm illd marci
 vltio Et si mortifex quid bite
 p rint non rē. **¶** Quātus mod?
 in oñtēte debz seruari. vicz ut si
 vult absolui oportet de neāta
 te 7 sb pena noui pccā qz fit in
 caritate vl attritus. vñ a sco.
 dicit qz hō tenetur confitei cū
 displicentia pccā omissi 7 cū p
 pposito abstīnēdi a pccis 7 enā
 cū pposito obediēdi in suādo
 istā satisfactionē a penitentiā
 quā ab ipō sacdote sibi imposi
 tā volūtaie assumpsit siue in se
 suscipiet. Et bonauē. dicit qz si
 accedit ad oñsionē a absolu
 cōez sine pmissa disposicōe pro
 babilī. pmo accedit cū cōntra
 disposicōe. ut qz sibi placz ali
 qd mōrle pccā tūc peccat mōr
 lit qz illud sacmētum qz tum
 i se est irritum fac qd nō est si
 ne otemptu. piculum ergo est
 nolētibz restituere. inuidiā te
 nētibz. 7 carnalē amorē tenē
 tibz luxuriosū. iste tñ qz fictus.
 ē id est qui nō habz ppositum
 cauēdi mōrli a. s. ppositum omet
 tere. vl non displicent pccāta
 mōrli. audiēdus est. a sibi pei
 tētia imponēda p emolitione
 cordis. sed nō est absolūēdus.
 qz fictio talis ē sibi pccā mōr
 qz si sic vellz absolui. **¶** Itē caue
 at confitens ut p tūc non fit i
 excōmūcācōe maiori. qz a nul
 lo pccō pōt absolui nō p abso

Capitulum Nonum

lutus a snia excōmūcācōis ma
 ioris Item oñsio sit vtraut nī
 ibi dicat hō scienter falsum. si
 cte se laudādo vl vituperādo
 etiā se. qz tunc mentiēdo cōtra
 mētez loquēdo fieret pccō. Itē
 fit nuda absqz obscuritate vr
 borz occultante pccā aut circū
 stātiās. s. cōfitens oia cōfiten
 da quātumcūqz sint turpia ex
 primat ut pōt honeste a decen
 ter. talit tñ 7 cū talibz vrbis.
 ut oñsioz plene 7 clare intelli
 gat pccā spz 7 circūstātiās ag
 guātes. **¶** Qnto qñ. id ē tēp? cō
 fitendi obfuan dū est. **¶** Vbi r
 notādū qz ex pcepto ecclie oī
 vtriusqz i decretal. tenetur hō
 ad cōfessionē in omi anno ad
 min⁹ semel a potissime in qdra
 gesima ante pascha qz tunc q
 libz tenetur cōmūicare. **¶** Secū
 do die. sco. ex pcepto dīmo ille
 qz cōmisit mōrle de quo non ē
 confessus tenetur illud confite
 ri quādo cūqz est in mortis ar
 ticulo qz quilibz qñ sibi immi
 net iuditiū dāna cōmis. 7 iudi
 tiū mie: tenetur se ad misericor
 diā preparare qñtum pōt. **¶** S
 ibi est hmōi scz in infirmitate.
 vbi merito formidat sibi mōr
 tē imminere. **¶** Secūdo qñ cūqz
 se exponit actibz piculosis ad
 mortem. sicut in bello mōrli. in
 naufragio. 7 in silibz. **¶** Tercio
 qñ vlt excere act⁹ qbz spēalit

Tertium Preceptum

Capitulum de satisfactioe.

Satisfactio quae est tertia pars penitentie. idcirco cum ea tria sunt videnda. Primo quia de ea oportet fieri in quibus consistat. Secundo de remedijs contra recidivum peccati. Tertio de periculo eorum qui tardant conuerti et satisfacere. **Primum** ad primum non dicitur scilicet et hoc in .iiij. di. xiiij. ad videndum quomodo et cur oporteat satisfieri deo: sicut iudicio accipi debet in humanis. nam homo qui offendit proximum peccat contra amicitiam in quantum sibi affectum debitum non impedit. Et etiam peccat contra equalitatem iustitie in quantum rem alteri debita subtrahit. Sic peccator qui tum ad affectum peccati amicitiam dei violat. et proinde in obediencia dicitur legis deo debitum subtrahit. Ex primo amittit gratiam et incurrit offensam. Ex secundo meretur penam cuius etiam post actum peccati cessationem manet debitor. et semper usque ad penitentiam de peccato illa aut obligatio ad penam vincatur reatus peccati. Contigit autem inter homines aliquando dimitti offensam alicui et hoc per reparacionem amicitie non dimissa pena satisfactoria. ut cum offendens placat offensum verbis et taliter quod recipit eum in pristina amicitia. tamen offensus adhuc ab eo exigit satisfactionem. ad damnum illatum recompensationem.

Capitulum Decimum

aut rei ablata restitutionem vel simile aliquid. Sic ad propositum quando homo per penitentiam se deo subicit pro peccatis conterendo et confitendo in voto ad minus de re mittit sibi peccatum quo ad offensam quod recipit eum ad amicitiam restituendo sibi gratiam gratumfaciente. sed nondum sibi peccatum dimittit quo ad totam penam. sed eternam mortali debitam sibi mutat in temporalem quam contetur in proportionatam tamen viribus penitentis in hoc mundo. et ideo in purgatorio luendam secundum theodoricum et bonaventuram. Cum vero confitetur et absoluitur tunc eadem pena vi clauium sic minuitur quod efficitur proportionata viribus penitentis hic et in toto aboleri potest per satisfactionem in vita presenti. Et vim talem diminuendi christi passio penitentie sacramento otulit. Et sic patet causa quare oportet satisfactionem fieri. **Sed** quereres pro quanto tempore vel pro quot opera purgatorium abolet per satisfactionem hic vel in purgatorio. **Richardus filiacie.** super .iiij. di. xvi. **Quis** hanc profunditatem inuestigaret. cum apertus clamet. **O** altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei. quod incomprehensibilia sunt iudicia eius. **Sed** ne estimas illum summe bonum odio vel inuidia abscondisse. **Sed** potius ex bonitate sua pro nostra utilitate magna. **Scit** enim secundum

Tertium**Preceptum**

spūs tñ hz etiā afflictionē carnis spūi subseruētis. vñ gre. sup ezech. **D**ū crescit i nob fortitudo amoris intimi infirmur pculdubio fortitudie carnis. **T**ertū est ut sit volūtariū. ut sic sit hōis. vñ de si ab aliq tōli ter inuolūtario a remittente exigeretur pena ille nō satisfacere r̄ h̄ forte satis pateretur. vñ apud deū nō est opus satisfactoriū si est opus mere inuolūtariū. **Q**uartū ē ut sit assumptum ab hōie ad hoc 7 p̄t illū finē ut p ipm puniat i se peccatum suū. ut sic placet sibi deum quē offendit p peccm. **Q**intum est ut illud op⁹ sit alias indubitum id est ut ad hoc opus hō nō teneatur aliud. quia si sic tūc nō satisfacere p peccō isto. qz non est correspondēs illi i iustitiā. sed alteri. **S**ed cōn si sic tunc null⁹ possit deo satisfacere. qz rōne creatōis. gubernacōis. redempcōis. 7 p̄pter alia debem⁹ deo omne opus bonū scdm illud xpi. luc. xvij. **C**ū feceritis oia q̄ p̄cepta sunt vob. dicite serui inutiles sum⁹ qd̄ debui⁹ facere fecim⁹. **h̄. r̄. xv.** qz q̄uis homo oē qd̄ p̄t deo debeat debito decētie. nō tñ debito necessitatis a p̄cepti. qz non exigitur de necessitate ab hōie oie qd̄ p̄t face. p̄mo hoc ē ipossibile totū conatū in vnū dirigē.

Capitulum**Decimum**

cū cū multa oporteat distrihi. **E**st aut hōi quedā mēsurā a dō constituta ad quā tenetur. 7 q̄ ab eo exigitur scz obseruancia mādatorū dei. de reliquo vero scz de opibus superogacōis p̄t facere p peccō. potuiss̄ tñ deus nos obligasse sic ut q̄cqd̄ possum⁹ teneremur h̄ ex maxima mia non fecit h̄ solū obligauit vi p̄cepti ad decalogū a ad ea que p̄ceptie in eo cōtinētur de reliquo possum⁹ opera satisfactoria exerce. **E**xēpli grā dominus liberalis h̄ seruū empticiū. quē si vellet iuste possit artare ut quicqd̄ lucratur domini est. h̄ ex liberalitate dñs misericorditer solū petit ut de vinea maḡ decē mēsuras tñ vini det ānua. 7 de residuo ad cōmodū p̄riūa suoz lete viuat. **S**ic etiā de⁹ tñ decalogū a nob exigit 7 que in eo cōtinētur iplicite p modum p̄cepti. **S**ūt igitur ut ex p̄missis inferri p̄t lex opera satisfactoria i genere capiēdo opus satisfactoriū generalit̄ vicz p̄ interiorib⁹ 7 exteriorib⁹ laboriosib⁹ actib⁹. **P**rimū ē cōtriciō interior p̄ peccōis a etiā dolor consequēs in corpore per gemitus. 7 h̄mōi. a hoc cōtriciō tanta p̄t esse ut etiā oēz penam deleat. **E**x quo p̄t primo qz quilibz quādo cūqz de peccato preterito recordatur debet

Tercium Preceptum

dolere de eo. Et quoties hoc facit toties minuit penam. Sed si recordetur cum delectatione tunc augere penam. **Secundo** expedit ut sepe cum amaritudine anime de peccatis sponte doleam? hoc enim faciunt heretici seculorum de dei aicitia delent penam magnam humiliantur a recidivo proficiunt. **Secundo** opus satisfactorium est oris confessio qua humiliat se quod mala propria dicendo ratione cuius pena etiam minuitur pro peccatis. **Unde** expedit distincte confiteri et nudare ut humilitas maior ibi sit et medicamentum aptius apponatur. **Tercium** satisfactorium opus est passio penosa recrudie confessione omnium quod recrudie etiam multum tollit penam. **Unde** augustinus et alexander magister dixerunt quod si quis peccatis pro peccatis erubescatis Erubescencia ei ipsa parte habet remissionis. **Quintum** est elemosina. **Sextum** est ieiunium. **Sextum** est oratio. Et hec sunt tria in genere quod communiter vocantur satisfactoria. **Ratio** elemosina intelligitur esse illud quod ex misericordia expedit vel impediri potest pro in utilitatem pro ieiunium intelligitur omnis corporis afflictio siue per abstinentias siue per vigilias. pergnationes. asperitates vestium. duricias stramentorum. discalcationes pedum. vel labor corporalis. **Ad idem** sunt flagella quibus hic punimur quod licet nobis non infligamur ea tamen aliunde

Capitulum Decimum

infligenda accipimus patienter propter deum in purgationem nostram. **Ro. v.** tribulatio paciam operatur. **paciencia** autem probacione id est peccatorum purgacione ut dicitur gloria per orationem vero intelligitur esse opus exterius ad cultum patrie pertinens et ad hoc ordinatum. ut hoc per hoc adiutus et stimulatus ascendat in deum et templatur. ut oratio. vocalis psalmodia. sacrificia. oblationes. et similia. **Proponuntur** autem tria profata in genere. primo ut per omnia que habemus a deo bona satisfacimus: elemosina de rebus exterioribus. ieiunio de corpore. et oratione de anima. **Secundo** quod cum tria contingunt peccata. **Quedam** enim sunt in rebus ut avaritia. **Alia** in corpore. ut luxuria et gula. **Alia** in spiritu. ut superbia. invidia et accidia. et propter omnia per omnibus satisfaciendum evidet licet per elemosinam contra avaritiam. per orationem contra superbia. **Et** per ieiunium contra luxuriam. **Tercio** quod tria bona tripalia tres radices sunt omnium peccatorum. **Avaritie** ei radices sunt exteriora bonorum contra quod grade remedium est elemosina. **Radix** superbie invidie ac idie ac ire est in spiritu contra quam est oratio. **radix** vero gula et luxurie in carne est ieiunium. **Ex** quibus patet quod cuilibet consultum est ut videat ad quod vitium plus inclinatus est. ut contra illud assumat

Tertium Preceptum

aptius opus satisfactorium.
Sed dubium est an quis in mor-
 li peccato possit satisfacere. **S**e-
 mo secundum seculo. qui penitentiam sibi
 in confessione et in absolucione
 iniunctam a sacerdote et a confiten-
 te voluntarie assumptam abicit vo-
 luntarie et sine rationabili causa et
 necessaria nolens eam implere est
 inobediens et illa inobediencia
 est peccatum mortale. quod est transgres-
 sio precepti ecclesie et vicarii dis-
 tincti illud periculum est sanum confi-
 lium ut confessor non iniungat peccato-
 ri penitentiam nisi de consensu suo.
 nec aliquam nisi de qua sperat quod
 eam impleat. primo a confessore
 ammonendus est confitens an sibi eam
 competat recipere et verisimilitudine
 potest. **S**ecundo dicit the. et com-
 muni? doctores licet seculo. contra-
 rium teneat: quod nullus satisfacere
 potest extra dei caritatem. Opera tamen
 penalia extra caritatem facta que
 reliquissent effectum qui iam in
 contrito esset non oportet itera-
 ri ut in elemosina et maceratio-
 ne carnis fieri potest. Est enim fe-
 re tamen penosum dedisse unum flo-
 renum sicut dare denarium. Et si-
 militer ubi per abstinentiam ef-
 factus in carne relictus esset.

Capitulum Undecimum

Quia in satisfactorio i-
 iunctione et propria ipo-
 sitione sepe providendum
 est contra recidivum peccatum. idcirco

Capitulum Undecimum

hic tria sunt videnda. **P**rimo de
 remedijs contra recidivum peccatum
Secundo de periculis eorum qui
 tardant converti et satisfacere. **T**er-
 cio an vivus pro peccato vivo satis-
 facere possit. et an talis mereatur
Qui ad primum non dicitur quod a
 per doctores quosdam in propo-
 sito bene expressos tres de hoc dan-
 tur regule. **P**rima est quod quis
 est in gravi peccato a quo desideat
 sanari et preservari: statuat sibi
 firmiter obviare aut ad tem-
 pus voueat quod pro qualibet vice
 qua reciduat unam vel plures
 de tribus partibus satisfactorio
 sit implere vice: quod post peccatum com-
 missum infra tres dies ieiunet in
 pane et aqua. **P**rima die dicat
 .vij. ps. **S**ecunda ieiunet in pa-
 ne et aqua. **T**ercia det elemosi-
 nam unum solidum. vel quod quotiens con-
 tingit eum recidivum quod tunc infra
 unum vel duos vel tres dies se
 obligat ad confitendum huiusmodi
 remedium verus penitens ratio-
 nabiliter debet acceptare quod vi-
 demus multos propter penas a
 vicinis cessare ut fures et latro-
 nes. **S**ecunda regula seu b
 consilium est quod quis se sentit pro-
 num ad certum vitium: statuat fir-
 miter vel ad tempus se voto ob-
 liget quod si contingit eum tamen vel huius-
 ter temptari de illo peccato quod etiam
 oino deliberet inter se sic agere.
 tamen in hominibus antea dicere velit

septem psalmos penitentiales.
aut flectere genua coram cruce
to ciens vel oracōnem aliquam
dicere vult beate marie vel alij
sancto anteq̄ op̄ illd̄ nepha-
riū phiciat. **R**acio qz sic fieri po-
test ut deus cum temptatione
fariat puentū ppter oracōes a
hūiliacōes qz qz hō cessat a ma-
lo. **T**ertia qn̄ pccōz de c̄to vi-
cio tēptatur: statuat firmiter
et ad hoc se assuefaciat. qz qn̄
sentit se ad tale pctm̄ inclinari.
mox aimū suū trāsseat ad cogi-
tand̄ aliqd̄ terribile sibi futurū p
tale peccatū. puta d̄n̄ acōez et
nam mortē imminentē amissio-
nem virtutū et cōsortiū om̄ium
sanctorū et dei et regni celoz so-
cietatē demonū i ḡmū flāmas.
Racō qz illa valent ut racō i p̄-
sentia tēptacōis a sensualitate
obumbrata et allecta nō possit
tunc pfectam et solidā cogitati-
onem de dō et honestate virtu-
tum habere. **P**er p̄fatū t̄dum
modum facili⁹ respicit̄ redu-
citur et frenatur a malo ad bo-
nū. nā p̄ illa terribilia racō quasi
sopita excitari potest quasi ad
fugiendū causā tanti mali. **Q**n̄
tūcū qz em̄ quis temptaretur
acriter. si penalia int̄ se q̄s me-
ditaret̄ et firmiter quis crede-
r̄ et t̄ia se i cursū desister̄ et cep-
to malo ut patet in volentib⁹
luxuriari. qn̄ p̄cipiunt hōines

videre vel se decapitādo s. **T**ūc
em̄ excitata racō dicer̄. **Q**uo-
sum tendis. nūquid p̄ tam leuī.
tantū bonum vis p̄dere. h̄c re-
media in foro penitentiali ipi-
ta vel a se sponte extra forū pe-
nitentie assumpta sunt cū adiu-
torio diuino efficacissimā remedia
cont̄i recidiua. **S**z qz h̄c pau-
ci confessi talia remedia aggre-
diuntur et perseueranter seruant
Ideco pauci vire penitētes re-
p̄iuntur ut i estate p̄ pascha
trāsactū rei crebro p̄bat euen-
tus. **Q**uo ad secundū p̄nci-
pale nōnd̄ qz p̄ccato rē p̄ hō-
nem suam tard̄ antē terrere de-
bēt et ad cōuersionē mutare qn̄
qz. **P**rimū est piculū mortis. et
qz rara ē vira et sera penitētia. nā
h̄m oēs doctores i. iij. di. p̄. qz
diu q̄s in hac vita v̄titur racō e-
potest salubriter et vire penite-
re ut p̄bat Augustin⁹ inde v-
ra et falsa penitētia p̄ latronem.
luce. xxij. **E**t ezech. xvij. **Q**uacū-
qz hora ingemuerit pccōz vita
v̄uet et nō morietur h̄m vna
litteram ut m̄gr allegat. **S**ed
tamē ab eo q̄ diu p̄us distulit
penitere vix et multum difficul-
ter potest in extremis haberi v-
ra penitētia sufficiens ad salutē
Quia a hō moritur ita sbito qz
nō aduertit se mori sicut dormie-
do et tunc expedita res est qz
tunc iudicatur sicut reperitur

Tertium Preceptum

Aut peccator aduertit se mori. sed
p vna; hora aut morula modi-
ca. et tunc quod homo in repetitis
opatur fm habitum. ideo non
videt quod habitus in peccatis tunc
penite fiat bonus. aut moritur quod
languore peccator. et sic adhuc
qui prius distulit penitere. vix
et multum difficulter potest in ex-
tremo hunc veram penitentiam; suffici-
entem ad salutem. quod probatur a sco-
lo ex verbis beati augustinus. in de vera et
falsa penitentia quatuor rationibus. Et
magis allegat dixit. quod ad con-
tritionem exigitur versus liber. quod
ratio diligenter de peccatis delibe-
ret. et voluntate libera detestetur
ea. Si istorum versus ubi statim im-
minet mors terribilissima. timo-
re et dolore vehementer impedi-
tur. unde augustinus. Difficile est ut tunc
fit vera penitentia: quoniam tam serua-
mit quando cruciatus membra ligat.
et dolor sensum opprimit. ut vix
homo aliquid aliud cogitare valeat.
melior tamen est serua quam nulla. Simi-
le habes super. c. vi. a. **S**ecun-
da ratio ad veram penitentiam requiritur
ordinata displicentia de peccatis
Ad hoc autem quod displicentia va-
leat et ordinata sit. oportet quod sit
debite circumstantiata. et maxi-
me circumstantiata finis et principij
actiui principalis. ut scilicet sit volun-
taria et propter deum. Si difficile
est tunc hunc actum sic circumstanti-
atum. quod qui versus tunc fuit

Capitulum Undecimum

ipemites. non videt ex seipso extor-
quere displicentiam nouam; nisi timo-
re pene imminetis. et sic non
propter deum fit sed propter se. et tamen
propter vitare malum damnationis
sue. presumitur enim si est remotus
a timore mortis et damnationis:
non extorquet a seipso dis-
plicentiam peccatorum. sicut nec pro-
fecit cum fuit sanus. nec videt tunc
mere elicere displicentiam huiusmodi
Sicut nec mere libere in periculo
nafragij quis merces percipit. sed
solum timore periculi maioris
Sic huiusmodi displicentiam peccatorum
solum timore mortis. aut damnationis
omnis est videt hunc. et talis displic-
entia in eo non est mere libera.
et prosequens non multum placens
deus. nec accepta sibi. Idem augustinus.
dicit ibidem. Nullus expectet quoniam
peccare non potest. arbitrium libera-
tem querit deus. ut delere possit
commissa. et non necessitate. carita-
tem. et non timorem tamen. quia
non in solo timore vivit homo
Qui ergo sero penitet. oportet
non solum timere iudicem. sed dili-
gere. quod sine caritate nemo potest
salvus esse. non ergo timeat tamen
penam quam penitet. sed anxietur pro
gloria. hinc augustinus. Tertia ratio
est malus habitus versus tunc con-
tinuatus et in consuetudinem
versus: multum inclinat ad pec-
cata et ad eorum placentiam. et sic
valde retrahit hominem ab actu

vere penitēdi s̄m quē actū peni-
tendi. vere oꝝ hōiem peccā forti-
ter detestari. Sicut habit⁹ mo-
dinati amoris ad mundū. ⁊ ad
alia p̄ntia radicati in peccōre ipe-
diūt multū displicētia p̄ peccā.
multū nāq; difficile est ut hō
affectū suū quē toto tempe vi-
te sue i hōmōi res fortit̄ inclina-
uit subito ab eis retrahat. ⁊ in
cōtrariū flectat. Vñ aug⁹. di-
lexit ouerſio si contingat alicui.
etiā i fine despond̄ nō ē de ei⁹ re-
missione. Sed qm̄ vix ā raro ē
tam iusta cōuerſio. timend⁹ est
de eo qui penit; sero. maxime cū
filij q̄s illicite dilexit sint p̄sen-
tes. mund⁹ ⁊ vix or ad se uocent.
⁊ ceterā q̄ illicite dilexit. multos
ex hoc sol; sera penitētia decipe-
re ille. Intellige si presentes. i
seip̄is. aut in suis fantasmatib;.
q̄ r̄trahūt a forti displicētia pec-
cator. Vñta racō q̄to aliq̄s est
min⁹ domin⁹ act⁹ sui: t̄nto ad
cōtriciōnē requiritur. iten⁹ or
displicētia ut sit sufficiēs. ad
deleciōnē culpe. Sed iste i extre-
mis positus ē minus dñs actū
suor. qz tunc nullo mō est do-
min⁹ actū exterior ad peccā-
dum. non enī potest mech ai. ā
furari. ⁊ similia ampli⁹ facere. er-
go requirit̄ in eo s̄m strictam
iusticiā itēfior actus displicen-
cie ad ei⁹ iustificaciōnem. q̄ ad
iustificaciōem; s̄m cū tamē vix ⁊

difficultoz habere possit eque i-
tensū. Et ideo vix ⁊ difficultē pōt
tunc habere vrā penitēciam ⁊
sufficiētē ad salutē. Vñ aug⁹.
vbi p̄us. Age penitētia dū san⁹
es. Si sic agis: securus es quia
penitētia egisti qm̄ peccāe potui-
sti. Si vis penitētia tunc p̄mo
agere qm̄ peccare nō pōtes. pec-
cata te dimiserunt non tu illa.
Initiat. v. ad statū se a peccō f
dūten⁹ multiplex scripture et
scōꝝ doct. psuasio. Vñ eccl̄. v.
ne tardes cōuerſi ad dñm ⁊ ne
differas de die i die. subito ei ve-
niet ira illi⁹ ⁊ in tempe v̄ndicte
disperdet te. Item Ecclesiastici
.xxix. re promissio neq̄s̄iā mul-
tos pdidit. nequā videlic; qz
peccator re promittit sibi quod
est xp̄ium dō de futuro temp-
re disponere. Cōtra illud actū
primo. Non est vestrum nosse
tēpora vel momenta que pater
posuit i potestate sua. nequior
est promissio illa. qz cū temp⁹
infiniti valoris sibi a dō datū fa-
tue expēderit. Adhuc tamen p̄-
sumit qz de⁹ multum temporis
aditiet sibi. neq̄s̄iā est illa pro-
missio q̄talis nō solum tps̄ si-
bi datū pdidit. ymo etiā i cō-
tue hā ip̄i⁹ largitoris expēdit. et i fu-
tūz expēdere vult. Itē tardātes
cōuti terreze dēz illō gei. vi. ⁊
.vij. vbi. lic; ad p̄itēd̄ dati eēt
hōib; . Cxx. am; tñ. xx. am; reasī

fuert ppter impniam. Itē luce
 .xij. dicit illi q̄ dicebat aie sue Ai
 ma mea h̄s multa bō r̄posita i
 annos plurimos. req̄sece. co
 mede. bibe. epulare: stulte hac
 nocte aiaz tuā repetet a te. que
 aut̄ prepaſti cui⁹ erūt. Itē luc.
 ibidē Et vs estote parati qz q̄
 hora nō puratis fili⁹ hois v̄iet
 rē Ad idē ē aug⁹. i s̄mone de i
 nocētib⁹. Hac inq̄t animadu
 s̄ionis pena pccōz pcutitur. ut
 moziēs obliuiscat̄ sui. q̄ viues
 oblitus est dī. Et gre. qui tibi
 vniā p̄misit. diem crastmū
 nō s̄pondit. Qui p̄mittit
 p̄tenti vniā nō p̄misit pec
 cātū. **¶** Nō nōt dñs alb. super
 illo ioh̄elis. ij. Quis scit si con
 uertatur ⁊ ignoscat. cōūrtatur
 inq̄ ab ira. s̄ ad miam. licet ei
 v̄ū sit quod dicit. Ezech. xvij.
 Quacūqz hora pccōz ingemue
 rit. oim̄ inq̄tatum eius non re
 cordabor ampli⁹. tñ valde in
 certum est vtz ad vltia; egra
 tudinē p̄tenciā differētī grāz
 dare velit. in tali enī casu dicit
 gre. Qui non vlt cū potuit. iu
 stū est ut infligatur ei nō pos
 se cū vluet. vñ prou. i. V̄oū
 ⁊ rēuolstis. extēdi manū meā
 ⁊ non fuit q̄ aspicerz. desperi
 stis omne cōsiliū meum. ⁊ incre
 pacōes meas neglexistis. ego
 q̄z in intitu v̄ro videbo. **¶** Seq̄
 tur ioh̄elis. ⁊ ignoscat. id ē q̄s

scit si ignoscere velit. q̄uis cer
 tū sit contrito ignosci tñ in cer
 tū est an sit v̄re cōtritus. idō
 ec̄ces. vij. Nemo p̄t hunc cor
 rigere quē ille despererit. Et. ij.
 mach. ix. orauit scelestus. vicz
 athiochus ad dñm a quo nō
 erat miam cōsecutus. h̄c alb.
¶ Huic cōsonāt v̄ba aug⁹. in
 s̄mone de p̄nā vbi dicit. Si
 q̄s positus in vltia nēcitate vo
 luit accipere p̄nitentiā ⁊ acci
 pit. mox reconciliabitur ei hic
 vadit fateor non illi negam⁹
 quod petit. sed nō p̄sumimus
 qz benehinc exit. si secur⁹ hinc
 exierit ego nescio. dare p̄nitē
 ciā possum⁹. scz extēiore h̄ securi
 tatez non. nūquid dico dāna
 bitur. h̄ nec dico qz saluabitur
¶ Si vis de dubio librari. age p̄
 nitentiā dū san⁹ es. si sic agis.
 dico tibi qz secur⁹ es. qz p̄nitē
 tiam egisti eo tempore quo pe
 care potuisti. due res sūt. a ig
 noscitur tibi. anōn ignoscitur
¶ Quid horz tibi sit futurz nescio.
 ergo tene certum ⁊ dimitte in
 certū. id ē age p̄nitentiā san⁹.
 h̄c aug⁹. **¶** Sed quo ad. iij. h
 p̄ncipale dubiū est an v̄uus
 pro te v̄uo pccōze satisfacere
 possit. **¶** R. th̄. i. iij. di. xx. vnus
 ap̄d hūanam amicitia p̄ alio
 p̄t satisfacere. ergo m̄sto ma
 gis apud dñm. tñ qz satisfactō
 est etiā in r̄mediū cōtra futurz

caritate, et talē querāt qz scdm
 cōmūōrē et tuciorē opionē. **A**
 ctus q̄ nō est deo acceptus nō
 pōt esse satisfactorius p̄ faciēte
 nec p̄ alio. ergo q̄ vult penitē
 ciā suā alteri imponere, nisi v
 lit se periculo exponere aliq̄li.
 debet querere hōiē; de quo cōfi
 dat qz sit in caritate viuēs caute
Secūda doctrina qui vult pe
 tentiā suā alteri iniungere; d
 satagere qz non solū ille sit bo
 nus, sed qz sit melior se. ut non
 solū sit satisfactorius; s; etiā ma
 gis satisfactorius. vñ hxc ē t̄tia
 cā p̄pter quā licet; alteri penitē
 tiā tuā imponere; etiā vbi tu pos
 ses met sc; satisfacere; q̄n sc; tu
 vis meliorib; occupari; s; non
 prop̄ amorē carnis quā bene
 vis alias domare; s; qz deo ma
 gis caris vis facere. **T**ertia re
 gula. cōsulēdum est diuitibus.
 nobilib; potentib; et h̄mōi ali
 is p̄ccōrib;. qz querāt p̄cipa
 tionem bonorū que in religioi
 bus sunt; qz ibi sūt penalitates
 plures q̄ alibi. et magis accep
 m te deo q̄ alibi. **S**ed adhuc
 est dubiū. cū tres sint partes
 satisfactoris: orō. ieiunū. et ele
 mosina. qd̄ eorū ē magis satisf
 factoriū. s; durābi. xv. quādo
 aliq̄ opantur inter se, debet cō
 parari ceteris parib; existētibus
Et scd; hoc dō qz sup̄posita pa
 rigra vel caritate, ieiunū ē ma

gis satisfactoriū q̄ elemosina. vel
 orō. indirecte tam et cō comita
 tie elemosina est magis satisfacto
 ria. **P**rimū p̄bat; qz sup̄posita
 caritate illud est magis satisf
 actoriū qd̄ ē magis penale. qz i
 opere satisfactorio for̄lis con
 dicio ex pte opis ē penalitas.
 s; ieiunū est magis penale
 q̄ elemosina vel orō. cōprehē
 dendo s; ieiunio quicquid est
 corpus afflictiuū. ut discipli
 ne, vigilie, et filia. ergo ieiunū
 ē magis satisfactoriū, nec ob
 stat illud. i. thi. iij. **C**orpoalē
 exercitatio ad modicū valet.
 pietas aut ad oia. qz differe
 meitum et satisfactorio. meritū ei
 est ad acq̄rendū p̄miū, ad qd̄
 requiritur et sufficit bonitas ope
 ris. et quod melius est, magis
 merito rū. **E**t sic dare elemosi
 nam est magis meritoriū, q̄ ie
 iunū, cū sit op̄ bonū danti et
 recipienti. ieiunū aut non sic
Satisfactorio aut cū ordinetur
 ad expiācōē; pene requirit q̄
 dē opus bonū. s; for̄le in opere
 est penalitas. quia per penā
 recōpensatur; p̄pter qd̄ ieiunū
 est magis satisfactoriū. **I**n
 directe aut et cōcomitatie, ele
 mosina est p̄cior pars satisf
 actoris. probatur, qz illa est p̄
 cior pars satisfactoris, in q̄ cō
 tinentur virtualiter alie ptes
 satisfactoris, ut de se pt;. **S**ed

elemosina est huiusmodi ut patet primo quod elemosina cum cui datur constituit debitorem ad ieiunandum et orandum et faciendum alia que potest ei que dedit. loquendo de debito morali non civili. Secundo quod elemosina propter deum datur que si quod oblatio deo facta secundum prophetam in ieremiam. Oblatio autem deo facta vim orationis habet. frequenter ei plus impetrat donum quam supplicatio. Tercio cum bona exteriora ad conservacionem corporis ordinantur. subtractio eorum pro elemosina virtute continet ieiunium. Et plerumque contingit quod aliquis artius vivit ex hoc quod sua dedit. Item elemosina completus habet vim satisfactionis quam oratio vel ieiunium. Et propter hoc elemosina indicat ut universalis medicina peccati. luc. xi. date elemosinam et omnia munda sunt vobis. et thom. ii. Elemosina a morte liberat. et ipsa est que purgat peccata ait raphael. et facit invenire vitam et eternam vitam. hec durandus. ¶ Capitulum. xii. de sacramento eucaristie. . . .

Distremo de nobilissimo sacramento eucaristie videntur tria principalia. Primo que exigatur ad communicandum sine novo peccato. cum augmento meriti. Secundo quis fructus boni communicati. Tercio que exigatur ad frequenter communicandos. ¶ Quintum ad primum

non duntaxat secundum theologia et alios doctores in i. iii. cum magis dist. ix. et sequentium. Ad sumendum eucaristiam sacramentaliter et spiritualiter. xv. eriguntur secundum que quisque se probare debet. ¶ Probat inquit apostolus in cor. xi. scipsum homo et sic de pane illo edat. et cetera. Primum est ut omnium sit homo. nam solus homo hoc sacramentum pro se sumere potest sacramentaliter et spiritualiter scilicet non angelus bonus. nec malus. non anima ex purgatorio. vel in inferno. nec animal brutum. probatur quod iste solus sumit pro se sacramentaliter et spiritualiter que videtur sacramentum ut est sacramentum et christus incorporatur. Sed sic nullus profecto valet ergo ante promissum vere. probatur quod ille solus videtur sacro ut est sacramentum qui videtur spiritus sensibilis et volens. b. aliquid spirituale ostendit et que christus amplius vel de novo incorporatur. Sed nullus istorum est huiusmodi nisi homo. Ex quo patet maximum donum dei. nam que propria sunt christo fruuntur letitia que nos. Sed nos christus in eucaristiam fructuosus quod per se possit in essentiali et accidentaliter primo. bene christus habent securus habet nos mirabili. ¶ Secundo est ut quis sit homo viator. b. non comprehensor. Et ideo viaticum dicitur ut nos probet ab hostibus et ab impedimentis vite. unde si appareret aliquis sancti. puta presbyter aut minister deficiet peccatis secundum. Sic quoniam est factum non debet sacerdos eis ministrare

sed pot in missa sacrificiū tale p
eis offerre. Tertium est ut quis
sit fidelis et baptisatus. ideo nō
ē dandū catholicis nec vide
re debet infideles qz null⁹ nisi
ad xpi populū ascript⁹ baptis
matis sacmēto debet admitti
ad sacra eucaristiā. Quartū ē
ut q̄s sit adultus. nā mascul⁹
.xiiij. et femina .xj. sed ptunc
pri⁹ vel posterius qn peccare
possunt mōrlitū. discernere cū
bū corporale a spūali. et deuocō
nū detib; hoc sacmētum masti
care. in septioctauo vel alio
quocūq; debito āno. et hoc iu
dicō bōm viri reliquēdū est. et
statuto synodali vel consuetu
dine bōne non p̄iudicāre debz.
¶ Quintum est ut q̄s sit mēte p̄
ditus. p̄t demoniacos et amē
tes. Vbi sciēdū qz si fatiūt ge
stus piculosos et sūt furiosi. de
quib; possit p̄pendi qz eicerēt
corpus xpi vel tractarēt impu
dice vel irreuerēter. in hoc casu
non est eis eucaristiā ministrā
da. p̄pter reuerēciam sacmēti.
Si aut sit amens et non furio
sus. s; tm loquēs inania et alie
n⁹ a sensu. distinguēdum est.
qz aut p̄tendit actus. et signa
duo cōmis ad sacramentū. Et
sic determinat. c. de ose. di. ij. c.
de infirmitate: tali eucariistiā nō
est negāda. Aut nullū ptūc p̄
tendit actū vel signū deuocō

nis. tūc curzēdū est ad temp⁹
p̄cedēs passionē. vel eni tunc
peccat et deuocōem ad sacmē
tum p̄tendit. si alias nō immi
neret piculū. possz quidē sibi li
cite dari. Sed non vidō dicit
pe. de pa. necitate; magnā. sed
si talis amēs habet; lucida in
terualla. possūm⁹ dare eucariisti
am tpe lucido. demoniacis autē
scz possessis a demone si habēt
deuocōnem ad cōmūicādū da
ri d; sed; et h. Nam Cassi. colla
cōne sereni dicit qz multi p̄ illō
liberati sunt a demone. p̄dictis
oibus cōcordat thō. ¶ Sex
tum est ut sit ieiunus ieiunio
nature. Ratio p̄ma qz sic pla
cuit spūi sacro qz hoc p̄ aplos
eccie hēdum tradidit ut dic. au
g⁹. ad inquisitiones ianuar ij
Secūda p̄t reuerētia; corpa
le. dignū ei ē ut panis celestis
p̄cedat omnē terrenū panem
Tertia ut maior deuotio hēat
que sol; impediri sepe per cibū
vel potum. ois igitur pocō vel
cibacō p̄prie q̄cumq; sine fuerit
sipta ipedit dignā eucaristi
supcōem ut dic. pe. de palud.
Excipiūtur tres casus in quib;
nō ieiun⁹ p̄t cōmūicare. Pri
mo rōne infirmoz de quoz pi
culo tētur: ne sine viatico va
dant: tales cōmūicādi sūt etiā
nō ieiun⁹. Secūdo sacerdos qz su
mit aquā purā p̄ errore p̄ vio

post eucaristiā tenetur integre
sacramētum postmodū phicere
Tercō in paschues cōtingere
poss; q̄ anq̄ eucaristiā; q̄s de
glutir; vinū p̄cederet in stoma-
chū Idē in estate cōtingere pos-
set omūicanti cuilib; cui? pala-
to adherere poss; nec deglutiri
nisi dilueretur vino vel aq̄ pri-
e us stomachū intrate. **¶** Ex quā
b? pt; q̄ si cib? aut potus p̄pe-
sumatur rōne medicine solius
non intencōe se nutriendi impe-
dit eucaristiā Item si q̄s heri-
paturā in ore posuit a hodie trī-
ciat; impedit eucaristiā. Item
qui pbādo vinū seu gustādo vel
cibū aut aquam casu deglutiret
lic; statim euomer; non altera-
tum in aliquo: adhuc impedit;
q̄ ess; comestio vel bibicō n̄ in
aliū ductū gutturis trāssit; a
statū eiectū ess; tunc nō impedit;
Quādo v̄ro fier; degluticio ca-
sualis saluē vel reliq̄az cibi v̄l
aque remanentis post lociōez
dēcū vel oris non impedit dicit
eciā Rich. q̄ si sacerdos an̄ mis-
sam lauet os; et casu gutta aq̄ i-
trat stomachū nō credo q̄ idō
teneatur dimittere missam, ma-
xime in die solemni; cū nō vide-
tur impedire dignā iparaciōez;
nec reuerenciā; sacramenti. Et
de similibus idē iudiciū habe-
atur. Item si q̄s sale et aceto per-
funder; dentes; quicq̄d facer;

dum tñ non deglutir; siue me-
dendo siue lauādo non ess; co-
mestio nec bibicō. Et lic; os nō
sit ieiunum; tamen stomach? ieiunus est; ideo nō impedit. Re-
liquie eciā aque ex q̄ casuali-
ter non ex p̄posito os abluēdo
traiciūt; lic; non sint cōuerse
in saluam nō impediunt. Item
Coci vel tabernarij vel ministra-
tes ad mensam q̄ cibum vel po-
tum ponūt supra linguā solum
ad pbādū a statim p̄ciūt; q̄m
p̄pter reuerētiā primi duo p̄-
tunc deberent a talibus se con-
tinere; et tercius altei pbam cō-
mittere; tam nō impediūt. Si
autē quis talia deglutiret lic;
statim euomer; nō alteratum
impediret. Hec oīa petrus de pa-
Dicitur autem ieiunium natu-
re q̄d incipit ab abstinentia pre-
noiato r̄u a media nocte dicit
eciā lādolfus. n̄ cib? vel pot? dig-
gestus fuerit sano iudicō mi-
nistratis vel recipietis eucasti-
am nō d; sumi hoc sacramētū.
dormicō tñ p̄ cibū nō exigitur
n̄ in q̄tū q̄s sine sono in deuot? effi-
cētur. nō multū ec; dec; bibe-
re pt? matutinas sero dictas. et
multo min? comedē n̄ necitas
vrgeat. Septimū ē ut sit sine cō-
sciā peccati mōrlis pt? diligenter;
discussioez; os scie fue. vñ ap̄ i. co-
rñ. xi. p̄bet aut scip; hōa sic de
p̄ae illo edat. **¶** Vbi nō d; s̄m f

Tertium.**Preceptum**

thō. dis. ix. pe. de thar. sco. q. duobz; moīs pōt atigē aliquē cū pccō mōrli accēdere. primo cōsciā de hoc habēdo. scūdo non. **Prīmū** fit tripliciter. primo sic accedentes cū cōsciā pccā mōrli. quoz cōsciā confurgit ex certitudine sufficiēt. ut qui scit se fornicatū. vel scit se i actu pccā mōrli interiori vel exteriori. puta q̄ sibi sūt cōsciī pccā mōrli nō de eo dolētes. tales accēdēdo pccāt mōrli. qz atē nūt. **Et** qz indigne māducāt. iuditiū sibi māducāt. qz abutuntur scōsātoz. **Et** mētunt se incorporari sp̄o. quod eucari stia figurat. **Secūdo** sunt qdā habētes cōsciā pccā mōrli. q̄ rū cōsciā cōfurgit ex certitudine pbabili. puta q̄ diu morose delātī sūt. et timent fuisse mōrlem cōsēsum. et tūc sic accēdēdo sine cōtriciōne adhuc pccāt mortaliter. qz discrimi se cōmittūt cū ratiō ministeriū. **Tercō** quis hēt cōsciā pccā mōrli. cui cōsciā ex leui confurgit. ut hō scrupulosus qui tūc de leui delcāōne ne fuit pccatū mōrle. et taliter accēdēs dicit pe. de thar. non pccat mōrli. qd̄ v̄z ē scōz; pe. de pa. qn̄ firmā cōsciā nō habz; h̄ timorē quēdā; vel vacillāōez cui tentatur. vñ pe. de thar. dic. i. p̄mo casu q̄s cōtēmit. in secūdo

Capitulum**Duodecimū**

se discrimini cōmittit h̄ tertio non. **Secūdo** quidā sūt qui non hnt cōsciā pccā mōrli. et tūc sūt i pccō mōrli ignorāter. **Et** hoc etiā fit tripliciter. **Et** p̄mo qn̄ q̄s ip̄parauit se et discul sit ip̄paracōe sufficiētē diligētissimē cōsciā; examinādo. et p̄tōs cōsulēdo. et talis accēdēdo nō pccat. h̄ remissionē pccōz si q̄ latēt accipit et meretur. videt̄ aut̄ ista examinācio diligētissima quā tradit sco. dicens diligētē in quāsiōne habita scōm possibilitatē nostre fragilitatis. quātā sc̄; diligēticiā facerz; prudens vir in ardua re quam vllz; exaiare seiose. **Quā** etiā in quāsiōem oportet differentē esse scōz; diuinitatē p̄nitentiū ut maiore apponat diligēticiā. quia forte diuici? non est cōfessus. et in m̄? i aīm suū p̄sūt pccata sua ut ea memoriter retineret. et suo tēpore distincte confiteretur p̄missa in sup cōtriciōne et cōfessione sufficiētē scōz; probabilitatem cōrespōdētē ad p̄dictā m̄siōne. si tūc cōmūmez; nō pccat. p̄mo si aliq̄ alia pccā lateant p̄ illud sacmētū dimittētur. **Alij** sūt qui cōsciā; suā examinant probabiliter et contentur. **Et** tales dic̄ pe. de thar. accēdentes nō pccāt. sed tūc remissionē pccōz nō accipiunt nec merentur. **Sed** thō.

vbi p̄us dicit. Si quis p̄ qua-
tuor signa facta diligētī inq̄si-
cōe sue conscie q̄uis forte non
sufficiētī ad corpus xp̄i accedit
aliquo modo peccato mortali ī
ip̄so remanente qd̄ eius cogni-
cōem p̄ter fugit. nō peccat p̄ mo-
magis ex vi sacram̄ti peccati re-
missiōez; sequetur. Vñ aug⁹.
dicit in quodā s̄mone q̄ quan-
do corpus xp̄i māducatur, viu-
ficat mortuos. **¶** Que aut̄ sunt
illa q̄tuor signa dicit thō. **¶** Ter-
tudo h̄ri non pōt an aliquis
sit sine peccō mōrli. i. cor. iij. m̄-
hil mibi conscius sum, sed non
in hoc iustificat⁹ sū. pōt tñ de
hoc haberi aliqua coniectura
p̄cipue p̄ quatuor signa sic di-
cit Bernard⁹. p̄mo cum quis
deuote vrba dei audit. q̄ q̄ ex
deo est. vrba dei audit Joh. vi
ij. **¶** Secūdo cū q̄s se p̄mptū ad
bene opandū inuicē. Quia pro-
bacō dilcōnis, exhibicō est ope-
ris. ut dicit greg⁹. **¶** Tercō cū q̄s
abstinenti a peccis ī futurū apo-
sitū h̄; **¶** Quarto cū de p̄teritis dol̄;
q̄ in h̄is vera penitencia consi-
stet s̄m greg⁹. **¶** Tercō sunt q̄ neu-
tro modo se discuciūt, sed negli-
gent̄. Et tales dicit p̄. de thar.
peccant mōrli accedēdo a deme-
rētur. maxime si negligēcia sit
magna. dicit etiā scot⁹ q̄ cōtri-
tus q̄ h̄; copīā s̄fessorū tenetur
confiteri s̄b ista lege vic; p̄t

aut̄ seip̄m hō **¶** Octauū req̄situm
est ut quis nō sit conūsiōe in
crimine nōtus ut duellae v̄l s̄.
p̄sertim impetens. Et publicā
penitencia; agentib; non deb;
dai nisi completa penitēcia, nec
histrionibus nequiciosis, nec
susp̄osibus puez his. **¶** Intellige
de saīs ⁊ quousq; appaēat emē-
da aliqua post eoz conūsiōez;
¶ Nonū est ut sit in corpe mūd⁹
¶ Vbi nōndū q̄ quadruplex h̄
est immunditia. **¶** Prima corpa-
lis conūcta cū immūdiā spū-
ali s̄m veritate; sicut in vigilia
fornicantes quī in crastīnū cele-
brāt v̄l statū. **¶** Secūda ē corpa-
lis conūcta immūdiā spū-
ali s̄m quōdā similitudie; ut in so-
nijs sit sor̄didis cū polluciōib;
¶ Tercia est immūdiā corpa-
lis hōrozē causans in p̄mis.
sed nec in re, nec in ymagīe cō-
iuncta peccō, ut lep̄, menstruum.
fluxus semis ex debilitate natu-
re cātus. **¶** Quarta ē indifferens ut
eē sordidū pedib; luto; v̄l fili-
giē tactū, a sudāte. **¶** Prīa ip̄dit.
secūda si ex causa peccati ī vigi-
lia v̄l paulo an̄ p̄ mōrle peccm
est egressa impedit etiā; **¶** Ter-
tia impedit ut non publice q̄s
celebret a crebro cōmunic; sed
occulte non impedit celebrare
¶ Quarta ē ī differēs nō lotis ei ma-
nib; māducaē nō cōmūnat h̄i-
nē ap̄t reuerēciam tñ mūdita

deb; suai q̄tū comode fieri pōt
Decimū est ut sit q̄s sine pe-
 culo vomitus. Et idē est de eo q̄
 stomachū h̄ret taliter disposi-
 tū q̄ a se sūpta cruda egererē-
 tur. protunc enī etiā fier; irre-
 uerētia sac̄mento. ⁊ cōmūicare
 q̄s non deberet dicit p̄. de pa.
Vndecimū ē ut quis nō sit ap-
 picōe miraculosa prohibitus.
Si enī in sp̄eb; illis apparer;
 frustū carnis. puer. vel aliq̄d
 hmōi. nō essent tunc sp̄s ille
 percipiēde. **R**acō. qz xp̄us insti-
 tuit qz sumeretur eucaristia in
 sp̄tie pais ⁊ v̄m̄. **D**uodecimū
 est ut recipiatur a m̄stro p̄ do-
 neo. nō a muliere. non a layco.
 nec a dyacono vbi pōt copia
 sac̄dotis haberi. nec a quolib;
 sac̄dote. s; a papa. ep̄. ⁊ pleba-
 no pp̄rio. vel a p̄lato. pp̄rio. vel
 ab eo cui aliquis talū licētia;
 dederit p̄ doneo sac̄doti scz. nec
 etiā a quocūq; p̄lato. s; a non
 ex cōmūcato. non interdō. nō
 suspēso. **T**ertūdecimū ut reci-
 piatur tēpore debito. ut ad mi-
 nus semel in anno. ⁊ sc̄dm diū-
 sos status a diūsis diuersimo-
 de. **R**itūdecimū ē. ut fiat reā
 intencōe sc̄dm quā xp̄us insti-
 tuit. p̄ medicina vic; aie. non
 corpoz. nec ad maleficiū. **Q**ū-
 tūdecimū ut fiat cū actuali de-
 uocōe. qz ei eucaristia datur ve-
 re in cibū ⁊ potū: oſideranda ē

māducaō nostra realis q̄ con-
 sistit in sp̄ez attricōe. sac̄men-
 talis aut̄ cōsistit in intēori in-
 tellectus ⁊ affect; ruminacōe
 p̄ fidem. cōsiderādo xp̄i passio-
 nē dignissimā. eius incarnacō-
 nem ⁊ similia b̄nificia ⁊ sp̄e fult
 ad amorē eius accēsi ei; v̄m̄o-
 nez. desiderem;. qz sicut nocet
 aut paz prodest cibus corpis
 in stomachū traiect;. sine ma-
 sticacōe oris ⁊ caloe stomachi.
Sic nec eucaristie sac̄mētum
 nisi ruminetur ut p̄mittitur. ⁊
 caritate i xp̄m caleſcam;. **A**ctu-
 alis enī deuocōe causat̄ ex t̄o-
 re ⁊ amore. **T**imor̄ insurgit ex
 consideracōe nostroz defectū.
 ⁊ xp̄i magnitudine. a iustitia.
Sed amor iūgendus est. quo
 xp̄m nedū velut piſsimū p̄ez
 ⁊ b̄nificacōe. p̄mo vitā cordis
 desiderem; aplexib;. **Q**uo
 ad. ij. principale de effectibus
 eucaristie sc̄dm th̄o. sunt sep-
 tez. nōbiles. di. xij. iij. **E**t recipi-
 untur ad similitudinē cibi cor-
 palis. **P**rim;. ⁊ p̄ncipalissimus.
 qz nos deo p̄ amorē amplius
 v̄m̄it. **I**ste ei cib; nō xp̄m i nos
 facit mutari. s; nos in xp̄m sc̄bz
 illud x̄ ad aug;. **C**ibus sū grā-
 diū cresce. ⁊ manducab; me. nec
 tu me mutabis in te sicut cibū
 carnis tue. s; tu mutaberis i me.
Secūsus est restauracio de-
 pditor; in repacōe cuiuscūq;

defectus p̄cedentis Tercius est
 augmētum oīm virtutū. Quā
 tus remissio peccōrum vni aliu
 omniū aut multoz quo ad cul
 paz. s̄m q̄ deuo cō minor a ma
 ior ibi fuerit. Quātus est remis
 sio peccatoz mortaliū si inueit
 in s̄bieto. nō in conscia mō su
 pradicto vel tacto Sextus est
 remissio pene debite p̄ mortali
 a vni aliū in toto vel i pte. Sed
 hoc dicit thō. facit eucaristia so
 lū quādo ē sacrificiū. ut i missa
 p̄ aliquo lecta q̄ certum valo
 rez habz ad satisfaciendū Et vl
 tra illū habz efficaciam ex deuo ci
 one ministri. a pcuratis missa;
 Septim⁹ ē remissio fomitis ut
 minus p̄m sim⁹ ad vicia. Facili
 us enim cauet q̄s futura eciam
 mōrta roborat hoc pane. h̄c
 thō. vbi p̄us. **Q**uo ad terciū
 p̄ncipale de frequētacōe eucari
 stie q̄rit scūs thō. m. iij. di. xij.
 An q̄libz die possit quis eucari
 stia sumere. s̄. in hoc sacramē
 to requiritur ex pte recipiētis de
 sideriū cōiūctiōis ad xp̄m qd̄
 facit amor. a reuerencia sac̄mē
 ti que ad donū timōris p̄tinet.
 Primū incitat ad frequētacō
 nez hui⁹ sacramenti quōtidia
 nam. s̄ secundum retrahit. vñ
 si aliquis exp̄imentaliter cogno
 scerz ex quōtidiana sumpciōe
 feruorez caritatis augetur reue
 rentiam nō minui debet; quōt

die cōmunicare. Si autē sentiret
 p̄ quōtidianam frequētacōez
 reuerēcia; minui a feruorez nō
 multum augetur talis debet; in
 edum abstinere. ut cum maiori
 reuerēcia a deuo cōe postmodū
 accederz. vñ q̄tū ad hoc vnus
 quisq; relinquend⁹ est iudicō
 suo Et hoc est qd̄ aug⁹ dicit.
Dixit quispiā nō esse accipien
 da; quōtidie eucaristia Alius
 affirmat quōtidie sumēda; faci
 at vnusquisq; qd̄ s̄m fidez sit;
 pie credit faciendū esse. h̄c Au
 g⁹. Et p̄bat exēplis zachariā cō
 tu iōnis Quoz vn⁹ recepit dñm
 gaudēs Alius dixit. Nō sū dig
 n⁹ ut intres s̄b tectū meū a vē
 q; misericordiam consecutus ē
 h̄c Thō.

Capitulū. xiiij.

Quo autē inter ea que a
 sacrificanda sūt locus
 dei cōtineatur. Idcirco de
 sac̄ficacōe a vneracōe scōz lo
 corum. puta altaris ecclie a cimi
 terij tria sūt vidēda. Primo cur
 ecclie sanctificari debeat. a p̄ q̄
 Secūdo cur oratio vel alij cul
 t⁹ patrie i ecclia facti deo pl⁹ pla
 ceant a cicius impetrent. ceteris
 paibus q̄ si extra locū sac̄rū fie
 rent Tercio p̄ que de honesten
 tur loca deo sacrata. **Q**ntum
 ad primū nōndum. q̄ ecclia fre
 quētada ē sex de caus; quas s̄
 a; thō. p̄o sūt sup ill⁹ Jos. ij.

Nolite facere domū pr̄is mei
domū negotiacois. Eccl̄a in q̄t
frequētāda est p̄pter sanctorū
reliquias. sac̄mētoꝝ efficaciam.
officōꝝ frequēcias. angelozū
residentias. multas indulgēti-
as. ⁊ mortuozū indigentias hec
tho. in postilla Idcirco dicit be-
atus aug⁹. i. regula sua In ora-
torio nemo aliq̄d agat nisi ad
q̄d factū est vnde ⁊ nomē acce-
pit. ⁊ causā assignat dicēs. ut
si forte aliqui p̄ter horas cōsti-
tutas si eis vacat orare voluerit.
non sint eis impedimēto q̄ ibi
aliquid agendum putauerūt

Sed dubitatur an tpe gra-
cie debeat esse locus orandi spe-
cialis. vidz. q̄ non q̄ mulieri
ioh. iiii. de loco oradi querenti
ih̄sus respondit Venit hora i
q̄ veri adoratores adorabūt in
spū ⁊ veritate. R̄ndit hūctus i
regule exposicione. Nō est in lo-
co ponēda talis fiducia q̄ cre-
dat aliquis alibi se nō posse ex-
audiri sicut fecerūt aliqui iudei
Sed curādū est ex alijs trib⁹
causis de loco. Primo q̄ si nō
ess̄ aliq̄s locus deputatus ora-
cōi tunc nesciretur vtz hoies
orarent vel non ⁊ multi obmit-
terent orare Secūdo quia va-
dens ad locū orandi plus labo-
rando ampli⁹ meretur. Tercō
ut oracōis locus ad orandū ex-
citet ⁊ moneat. sic locus come-

dēdi excitat appetitū cibi ⁊ mē-
sale ad idē ⁊ sic de alijs. **D**u d
bitatur. ij. q̄ in oratio possunt
fieri licite. R̄. sc̄dm eūdem q̄ tri-
plex sunt actōnes in genere
Quēd sunt spūales ut predica-
cōis audientia ⁊ ea q̄ noiata
sunt p̄ t̄io. ⁊ talia regulariter
possunt ibi fieri. hoc ei innuit
nom̄ oratorij q̄d ab oracōe d̄z
accipiēdo oracōez genēaliter
p̄ omni exercicio quo anima eri-
git i deū sc̄dm q̄ oracō a d̄m̄
diffinitur. oracō ē assensus mē-
tis in deū. vñ ⁊ sup̄ illo math.
xvii. Hoc genus demonioꝝ
non eicitur nisi p̄ oracōem ⁊ ie-
iūmū glō. dicit oratio genera-
lis non solū est in verbis sed in
oibus que in obsequiū dei ⁊ fi-
dei deuo cōnez gerim⁹ Simile
dictū fuit sup̄ de partibus satisf-
factōis tribus. Alie vero acti-
ones sunt necitatis ⁊ sine pec-
cato possunt ibi fieri dispēlatie.
nā eccl̄e cū oibus d̄mentis fu-
is debent teneri mūde. nec d̄nt
ibi conuiuia fieri. vel homines
ibi iacere aut sua suppellectilia
mittere n̄ p̄t̄ hostiles incur̄s.
ā incendia repentina seu alias
necitates vrgētes. sic tñ ut ne-
cessitate cessante res i lō pristi-
na reportet̄ Id p̄bat sumiste
extra. de custō. eucaristie. Re-
di. xlii. c. penultio ⁊ vltio. Itē
p̄t̄ metu paganoz h̄reticoꝝ.

piratar. seu p̄donū p̄t ecclesia
in castelliari seu muniti. Et p̄nt
ibi h̄re refūgiū non solū clēici.
s̄ eciā layci. et defendē eccl̄ia; et
q̄ mea sunt. p̄batur ut pri⁹. Et
ad idē ē Ray. et hostie. nō ergo
licet in eccl̄ia comedē bibere. vel
iacere regularit. sed dispēsatiō.
et ex causa. Tercō dic. hūbert⁹
sunt actiōnes quedā que vix ā
nunq̄ sine p̄ccō fiūt. et tales nū
q̄ debent ibi fieri nisi forte i ne
cessitate p̄grinandi de q̄b⁹ di
citur in tercō membro. **Q**uo
ad secūdū p̄cipale nōndū q̄
fm hūbertū vbi prius. Quāuis
oracōes et alia s̄b oracōe otēta
in omni loco possunt fieri s̄m il
lud. i. tbi. ij. In omni loco leuā
tes puras manus. Tam cōpētē
tius et fructuosius in oratio ef
fūdūtur septem de causis. vel ra
cōib⁹. **P**rima. q̄ pie credēdum
est q̄ deus facili⁹ exaudiat i lo
co sibi deputato ad hoc q̄ i alio.
vñ. ij. pal. vii. oculi mei erūt ap
ti. et auēs mee erecte ad oracōes
eius qui in loco isto orauerit.
Secundo quia credēdum est
q̄ angeli sancti locum tale; sā
ctum magis frequentent qui ē
dom⁹ dei. vnde in huius rei ar
gumentum Jacob genē. xxvi
ij. vidit angelos dei ascenden
tes et descendentes in loco qui
dicitur Bethel id ē domus dei
Ipsi aut sūt q̄ necessarij sunt ip

sis oratibus ad ferendū orōes
n̄ras corā deo. Tercio p̄babile
est q̄ demones qui h̄tenci⁹ im
pediunt oracōes non audeant
ita accedere ad huiusmodi lo
cū sanctum sicut ad alia p̄ter
torem quē incutit eis locus sā
ctus. vñ genē. vbi pri⁹. Quā
terribilis est locus iste q̄d vix
est p̄cipue de demonibus. **S**er
to quia oratorium consecratū
est in honore alicuius sancti. p̄m
autem est credere q̄ sanct⁹ pa
tron⁹ ecclesie speciale curam
habet de conuenientibus ad lo
cum sui patronatus. sicut prin
ceps terre de h̄is qui conueni
unt ad loca sui domini. sicut in
uitur de brato Jacobo et de mul
tis alijs sanctis specialiter inuā
tibus sua loca visitates. Et q̄
orantibus nō modicum neces
sarium est adiutorium sancto
rū qui sunt potētes apud deum
fm illud Job. v. Ad aliquē san
ctoꝝ conūtere. **C**onsulcius ora
tur in locis sacris q̄ alibi. **O**ri
to ibi est frequent corpus xp̄i
otinue. aut hora misse ad minu
tione cuius quelib; eccl̄ia excel
lit tēplū primū salomōis in q̄
nunq̄ tantū bonū fuit. In p̄ntia
autē xp̄i si q̄s forti h̄de oratōe
us exaudiri p̄t orans. sic latro
prope cristū i cruce et magda
lena et chananea cito exaudie
bantur cristo presente ergo in

fide accedēdo q̄ plus mereri pōt
 q̄ p̄sentia corporalis xp̄i fatiētis
 miracula hodie tā cito exaudi
 possum? q̄ olīm. vnde ioh̄. xx.
 xp̄s illud thome innuisse vidz
 dices **Quia** vidisti me thoma
 credisti. b̄ti qui non viderūt et
 crediderūt. **Sexto** in ecclesijs
 sunt reliquie s̄ctorū nec dubi
 um talia coo pari ad efficaciaz
 nostre orationis quādo fuerit
 venerate. ideo quo ad quātum
 et sextū h̄b. ix. d̄z **Manna** q̄d
 figurabat corpus xp̄i. et virga
 aaron et tabule moȳsi tāq̄ eo
 rū reliq̄e custodieb̄tur i. p̄pi
 ciatorio siue oraculo et non ali
 bi tāq̄ cōpetencia orōm et p̄pi
 ciacōm. **Septimo** ibi sunt yma
 gines crucifixi. beate virginis et
 s̄ctorū siue angelorū ut frequē
 ter quasi libri laycorū. h̄c aut̄
 sensibiliter in mētē in tro du
 cūt horū memoriā que intro
 ducta multū valent frequēter
 ad excitādum deuo cōem deuo
 tionis autē affectus fūme facit
 orōnez efficacē. vnde auḡ. ad
 probā de orādo deū. dignior se
 q̄tur effectus q̄n feruētior pre
 cedit affectus. sc̄d̄m illd̄. i. cori.
 .i. **Ad** affectū cordis r̄spicit de
 us. piculofum ē depigere yma
 gines luxuiosas **Ezech. viij.** In
 oratorio etiā fit cōcurfus mul
 torū **Sicut** enim ferrum ferro
 acuitur sic deuo cō fidelū mu

tuo excitat. ip̄ possibile enī est
 p̄ces multorū non exaudi **Ite**
 math. xvij. vbi duo vltres et
Quintum ad. iij. p̄cipale sc̄z **f**
 de de honestantibz eccias adū
 tendū q̄ de eccia qualibz itel
 ligi pōt illd̄ gen. xvij. q̄ terri
 bilis est locus iste non est hic
 aliud nisi dom̄ dei et porta ce
 li. v̄re etenim d̄ns ē i loco isto.
 vnde irreuerentes eccias p̄io
 res quodāmodo sunt q̄ demo
 nes qui terrētur a locis sacris.
 sed non hoies illi mali. v̄n cōn
 tales terribilis legitur h̄isto
 ria. ij. machab. iij. de heliodo
 ro p̄ncipe cui irreuerēter tēplū
 intiatū apparuit equ? terribilē
 habēs selsozē. optimis adorna
 tus. isqz cū impetu heliodoro p̄
 ores calces elisit. qui aut̄ i fide
 bat h̄bat aurea arma **Alij** aut̄
 apparuerūt duo iuuenes q̄ cir
 cūsteterūt eū. et ex vtraqz p̄te
 flagellabāt sine intermissione
Subdito aut̄ heliodorus ceci
 dit in terrā in sella gestatoria
 deportus ē ex erario et iacebat
 mutus absqz omi spe salute p̄ri
 uatus. sed post p̄cibz omie sac
 dotis vita ei donata ē. **Sūt** **g**
 aut̄ plura p̄ que irreuerentia sa
 cro loco. siue sit cimiteriū. siue
 eccia exhiberi pōt que tangit
 greg. decimus **Et** ponuntur in
 generali ocilio luḡ. et li. vi. de
 imunitate ecclie et cimiterio rū

C. decet. Decet inquit domū dñi
sanctitudo. decet ut cui⁹ in pace
fact⁹ est loc⁹ eius cultus sit cū
debita veneracōe pacific⁹. Sit
itaq; ad ecclias humilis ⁊ deuō
tus ingressus. Sit in eis q̄eta cō
uersacō deo grata in spitiētibus
placita. que cōsiderātes nō solū i
struat sed reficiat. Et addit q̄
quociens nominatur nom̄ ihu
xp̄i ibi specialit̄ inter sac̄ miste
ria flectantur genua cordis ⁊ il
lud capitis inclinacōne quis te
stetur. null⁹ ibi sedicōem exat⁹.
oclamacōem moueat. impetum
ue omittat. Cessent etiā in locis
illis vniuersitatū ⁊ societatum
q̄lib; cōsilia. cōtenōes. ⁊ publica
plamenta. Cessent vana ⁊ mul
to forci⁹ feda ⁊ prophana col
loquia. Cessent confabulacōes
quelibet. Cessent in ecclsijs ⁊
eaz cimiterijs negocia. ⁊ preci
pu e nūndinarum ac fori cuius
cumq; tumultus ⁊ omnis in eis
secularium iudiciorū strepitus
oquiescat. nulla inibi causa per
lapcos. criminalis maxime agi
tetur. Smt loca eadem a lapco
rum congregacōibus penit⁹
aliena. Et ponit ibi causas illam
ne vbi est pccōrum venia postu
landa: ibi peccandi occasio de
tur. aut comprehendatur pccā
b cōmitti. hxc vbi prius. **¶** Secū
do habet emunitatem hanc ec
clesia aut multi ad eam confugi

entes: vita tueantur corporali.
de illo beatus august. li. p̄. de ci
uitate. dei ca. p̄mo dicit q̄ etia;
barbari pepererunt basilice apo
stolorū rome etia; paganis ad
eā cōfugientib; . postea p̄ plura
capitula p̄bat q̄ pagani vtes
⁊ etiam romani nonnūq; legū
tur peperisse in corpore fugiē
tibus ad deoz suoz tēpla. Et
ca. viij. cōcludit q̄ id quod bar
bari cōfugientib; ad apostolo
rū templum latissimū pepererūt.
hoc cristi nomini. hoc cristiano
templo tribuendum quisquis
inuidet. cecus quisquis inuidet
nec laudat ingratus quisquis
laudatū reluctatur insanus est
hxc ibi. vnde nullus ad ecclesiā
confugiens inde per vim abstr
hi deb; . Excipitur primo latro
qui stratas publicas infidijs ⁊
aggressoris obfidet. Secun
do qui de nocte agros vastat
vel comburit. Tercio qui in ec
clesia cōmisit maleficiū sperā
se ab ecclesia defendi quod sem
p̄ presumitur nisi cōtrariū pro
betur. Et tales etiā in alia eccle
sia extrahi possunt. Quarto si
confugiens sit seruus qui si pre
stita a domino caucōne de impu
nitāte non velit de ecclesia exē
muitus expellitur ⁊ redditur
domino. Quinto heretici qui vi
dentur in tercijs cōcludi. Alijs
autem etiam iudeis. paganis.

pmo de excōmūicatis si cōsue-
tudo de excōmūicatis tenet de-
bet rectores ecciarz saluare vi-
tā ⁊ mēbra. hxc oia per diuer-
sa iura probātur. sed breuita-
tis causa dimitto .. ..

Capitulū. xiiij. de
sāctificacōe sabbati

Quarta p̄t̄cula t̄rcij p̄-
cepti de sāctificacōe
sabbati ē. Sex dieb⁹
operaberis vbi labor mādatur.
a ex dies festos. ¶ Cir qd̄ tria
sūt vidēda. Primo qn̄ labor
fit in p̄cepto. qn̄ i osilio. ⁊ qn̄
phibitus. Secūdo q̄ possint
de elemofinis viuere sine labo-
re manuū in toto vl̄ in parte.
Tercō quib⁹ modis labor ex-
ercēdus ē debite. ¶ Int̄um ad. i.
nōndū q̄ sup. ij. t̄lx. ij. vbi
d̄r. Si quis non vult operari
nō māducat. si quis non obe-
dit vrbo v̄ro p̄ ep̄lam. hunc
nōte ⁊ nō misceam̄ cū illo ut
cōfidatur gl̄o. p̄cipit ut ope-
rētur. ¶ Vbi queit gozra vtz
operari manib⁹ sit p̄ceptū. Qd̄
sic p̄t̄ p̄ gl̄o. ⁊ textum p̄ alle-
gatū. h̄. q̄ sic quedā sūt bō p̄
se usanū esse. quedā p̄ accidēs
⁊ p̄pter alterū ut medici. Pri-
ma aut̄ appetenda sunt sibi se-
p̄ a oibus. secūda in casu ⁊ ali-
quibus. sic quedā precipiun-
tur p̄pter se q̄ p̄ se bō. ut deum
colere. p̄ntes honorare. Et hxc

sūt sēp habita oportunitate i-
plenda ⁊ ab oibus. ¶ Quedam
v̄ro p̄cipiuntur p̄pter aliud ut
generacōi vacare p̄pter multā
plicacōem ⁊ cōseruacōem hu-
mani generis. Et hxc nō semp̄.
nec ab oibus sūt implenda. h̄
aliquādo. qn̄ sc̄z necessitas ho-
rum. p̄pter q̄ data sūt imminet
nec subueitur ab alijs. Laborā-
re v̄ro ⁊ operari manib⁹ non ē
de h̄is que sūt bona ⁊ p̄cepta
p̄pter se. dicit eī de se op⁹ indif-
ferēs nō virtuosum h̄ ē de h̄is
q̄ sunt bona ⁊ p̄cepta p̄pter
aliud. vnde non ligat omnes.
⁊ sēp h̄ aliq̄s. ⁊ in casu necita-
tis p̄pter quā p̄ceptū ē. ¶ Pre-
ceptū autēz ē partim propter
necitatē sp̄ualem ad vitanda
sc̄z pccā que ex otio nascūtur.
partim propter corporalem ad
acq̄rendum sc̄z vnde sustēte-
tur corporis sanitas ⁊ vigor.
vbi ergo occurrit alicui neces-
sitas sp̄ualis q̄ ex otio iplica-
tur pccā q̄ nisi p̄ laborez p̄t̄
vitare d̄; laborare. vbi etiā oc-
currit necitas corp̄al̄ q̄ aliū
de nō p̄t̄ necessaria inuēire de-
bet laborare. vbi etiā occurrit
necitas v̄tr̄q̄z siml̄ ut q̄ alias
non p̄t̄ mō licito ⁊ honesto
viuē sine pccō vl̄ furti vl̄ adu-
lacōis vl̄ huiusmōi necessaria
inuenire: debet laborare. alias
exceptis h̄is tribus casibus

nullū puto teneri ad laborādū
p̄cise. Aliqn̄ tñ expedit laborare
Aliqn̄ nō. Si em̄ homo alias
habz necessaria. mō licito ⁊ ali
as p̄ exercitiū spūale sufficientē
vitat peccata. q̄uis nō teneat
laborare. si tamē vacat op̄i spūa
li vel tp̄ali vtiliori. vel si vacat
vtiliori: tam̄ per labore hūc ab
illo ope nō impeditur nōbilitē
expedit laborare quomā p̄fecti⁹
est vtrūq; facere. q̄ alterū tñ
Sin autem alias. non expedit
ut quādo impeditur exercitium
vel publicū ut lectiōis aut p̄di
caciōis publice. vel p̄uatum ut
lectiōis vel oraciōis p̄uate. hec
gor. Cōcordat thō. in tractatu
cōn̄ ipugnātes euāgelicā pau
ptatem. **S**ed nōndum q̄p̄
ter exercitium manuale alia sūt
exercitia spiritualia licita corpus
etiā multum aggrauātia. puta
oracō deuota. meditacō bō. stu
diū licitum. lectio vtilis. laus
diuina. confessiōis audientia.
dacō consilioꝝ in causis spūali
b⁹ vel tp̄alibusq; huiusmodi.
Quibus exercitijs inherendo li
cite nullus censci debz ptunc eē
otiosus quia spiritualis labor
est penaliōꝝ corpali quāduplici
de causa sc̄dm̄ medicos. Primo.
quia labores spirituales extenu
ant vires natuāles ⁊ animales.
quas labor exterior tanq̄ corpo
rale exercitium vigorat. Secū

do quia laborum spiritualium
quidam vrant die ac nocte p̄
somnia dura. Sed laborem cor
poralem sequitur somnus qui
etus. ⁊ per consequēs bō dige
stio ⁊ virium fatigat ⁊ restau
racō. Tercō quia vires spiritua
les magis lese sūt originali pec
cato. Ideo maiorem difficultatē
patitur homo cum illis oprādo.
q̄ cum viribus exterioribus.
Quāto labor corporalis calore
natuālem ofortat. corpus mū
dificat ⁊ agilitat. s; spiritualiū
laborum multū calorem natuā
lem cōculcat ⁊ exangūt hūori
b⁹ replent. ⁊ ex sanguine me
lācolicum faciūt. Quāto labor
spūalis emulos h; malos spiri
tus impediētes. ne homo ad ve
ritatem ⁊ spālīe ad virtutem p
ueniat sed non sic de corporali.
Otiū igitur idē carentia tā
corporalis q̄ spūalis exerciti
qñq; mala facit. Primo dat lo
cum dyabolo. vnde sancti p̄d
dixerūt. occupatū vno demone.
sed otiosum innumeis tempta
ri. Et Jero. Semp̄ aliquid tui
facito ut te dyabolus inueniat
occupatum. Secūdo graue dā
num sustinet sine causa i vicia
sui corporis. que est anima. Nā
de ore solum quis o cto fructus
poss; colligere qui sunt dei lau
dacō. gratiarum actio. ⁊ oratio
cōfessio. modestia verborum.

abstīnētia. fraterna erudicō.
 vicōꝝ correctio **Tercō** otiosus
 brutus ē deterior. brutis enī cō
 petit comedere. h̄ de ocoſo dicit
 apostoſ. ij. t. x. h̄. iij. **S**i quis
 non vult opari non māduc;
Quarto cōsumit tēp? et nihil
 noui luētur et se facit recepta
 culū oim sordū. vñ bern. **O**i
 um tēptacōnū et cogitacōnū
 malaz et inutū sētina et semi
 nariū est ociū. **Exēplū** dauid
 occupat9 bellis nō luxuriat9
 est. sed tēpe ociū adulterū et
 homicidium cōmīsit. ij. regum
 .xi. **S**ic etiā salomō circa tē
 plū et alia occupatus non ce
 cidit h̄ ocioſus. **Quīto** ociū fa
 cit fugere sanitatē corporis et
 aīe q̄ sequūtur plus laboze q̄
 ociū ut pt; exēplo cathene de
 ferro quā non vsā rubigo ofu
 mit gū? q̄ si quis ea vteretur.
 q̄ et si vsu cōsumitur tñ min?
 q̄ rubigine et etiā dealbatur.
Otiosus etiā non pōt acquirere
 habitū virtutū q̄ habitus
 generatur p act9 frequētato.
 sic etiā aīa ocioſi semp manet
 f nuda. **¶** Quo ad. ij. principa
 le nōndum scōm tho. t̄ctatu
 cōtra impugnātes paupertate;
 euāgelicā. **Et. 2. 2. q. Cxxxvij.**
 ar. v. q̄ nouē sūt genera homi
 nū q̄ excusari possunt a laboze
 manuali in toto vel in parte et
 vti possunt elemofinis **Primo**

p̄lati ecclē et clerici q̄ aposto
 ly ondit. i. cor. ix. dices **R**esci
 tis qm̄ qui in sacrio opantur.
 q̄ de sacrio sūt edunt. qui alta
 rio deseruiūt cū altari partici
 pāt. **S**ecūdo religiosi p̄cipue
 medicātes eadē racōe quo ad
 pluā quā et clerici. q̄ orāt. lau
 dant. studēt. p̄dicāt. celebrāt.
 sacramenta etiā quedā ad mi
 n9 conferunt; p̄pter que opa p
 omunitate ecclē facta tā iuste
 sustēta cōez ab alijs recipiunt.
 qm̄ faciūt ad que instituti sunt.
 sicut stipēdiarij et famuli rez
 tpaliū p̄tū sui labozis. **Tercō**
 phie studio vacātes. aut lris
 artū ut scolares q̄ tales non
 possunt studere et simul labora
 re et ecclā de talib; fructū spera
 re pōt p republica futur9. **Qu**
 to inspirati et vocati sp̄ali insti
 ctu sp̄s sancti ad vltariam
 paupertate; quoz exēplar fuit
 btus alexis qui mendicauit
 plurib; annis. nā in edissa ciui
 tate in atrio ecclē beate virgis
 .xvij. ānis ad elemofinā sedit.
 et postmodū in domo pater
 na totidē annis vltut mendi
 cus ē nutritus licet a patre ig
 noraretur. vnde xps iuueni de
 calogū suāt ait **S**i vis perfe
 ct9 esse vade et vende omnia q̄
 habes et da paupib;. **Quinto**
 inualidi ad laborādū ut pueri.
 vel senes vel egri. aliter talib;

em clericus si habet. vel alij se-
cularēs puidere dnt. **Sexto** ele-
mosina ecia vti pnt qui labora-
re pnt s; nō tantū ut se a suos
nutrie possint. residuū ei de ele-
mosinis accipe pnt. ut sunt inf-
dum debiles muliēs. vel senes
Septio si q̄s diues oia sua de-
disit paupibus. a in seculo vel
religiōe manens eger. nec ar-
tem opandi sciz. vel exercē nō
poss; pp̄t dissuetudinē **Talis** de
eleōsimis victitae poss; sibi da-
tis. vel monasterio ad q̄ se cō-
traxit **Octauo** penitentes aliq̄
mendicāe pnt vel elemosinam
recipe puta hñ quib; p grūib;
peccatis inūctū est. **S;** tales
si hnt dnt iptiri de suis bōis qñ-
tū ipi ofumerent alijs paupib;
Nono pnt elemosinas accipe
aliq̄ p loco vel structura cōmu-
nitati vel dīno serūcō valenti.
a sic medicāt aliq̄ p ecēijs. aliq̄
p pōte. aliq̄ p repacōe vie **Om-**
nes isto modō pbat scūs tho-
mas licitos t̄ctatu quo sup̄ **Et**
2.2. Qui vno sub taliū numēo
nō cōtinentur. 7 tamen otiose
viuūt etiam de redditib; pp̄ijs.
nec recompensāt put tenentur
oracōib; vel alijs diuinis ad q̄
aptitudie; habēt. aut qui eleō-
sinas fidelīū recipiūt. tales no-
cent sibi a paupibus alijs a p-
ximū decipiunt. **¶** Ex quibus
pt; q̄ plura genera hōim dēret

p capita xp̄iam populi corrigi.
qui o cōse viuere volūt **Prio** cle-
rici 7 religiosi o cōsi **Secundo**
nobiles o cōsi. qui eo q̄ diuici-
as nō habent a p̄decessoribus
potius dep̄dantur a alia mala
faciūt q̄ vlint laborāe. **Ad** quē
tamen labore; in tali casu tenē-
tur. **Tercō** validi mendicātes
varijs mendacijs populū decī-
pientes. **Quarto** vsurarij **Iudei** a
xp̄iam. cū vtrisq; i lege eoz sit
prohibitū **Quinto** xp̄iam cābijs
malis 7 cōtractib; pūb̄ insisten-
tes **Sexto** incātatrices 7 pph-
tisse demonū de vaticinio earū
elemosinam recipientes **Sep-
timo** ciues. reddituati etiā o cō-
se viuentes nulli p̄sūt non deo
cui nō seruiūt nō proximo. q̄
nō mercantur nec laborant sed
alios insitiunt. se destruunt a
omnia noua mala infdum re-
periunt. **hxi** q̄ multi reperiuntur
qui talem statum desiderāt ha-
bere **¶** Quo ad tertium prima **h**
pale nōt mgr̄ h̄mricus de hal-
ha super geneb. iij. **In** sudore
vultus tui 7c. q̄ quinq; requi-
runtur ad hoc q̄ quis rem ar-
tificialem faciat. vel naturalem
fieri procuret. **Primum** est re-
c̄ta intencio. que est. ut ipse su-
is laboribus necessitatem vite
acquirat competente; sibi a cō-
muni vtilitati de huiat **Secūdū**
ē ut op̄ suū vtilit̄ sine falsitate

a sophisticacōe fatiat Tertū est q̄ certis t̄pibus ab ec̄c̄a cōstitutis hoc eī festiuitatib; laborēs suos intermittat. ut dñi mis pleni? vacare possit. **Q̄rtū** ut opus suū legaliter a sc̄dm iūstitiaz ciuile v̄dat sine fraude iuxta ei? valozē p̄satis oib; ex pte materie opis ⁊ laboris. ⁊ status cōtinuādi laborātis. **Quintū** ē q̄ non sint artifices cuiositatū a vanaz nouitātū inuētōres in v̄stib; edificijs. ut magis lucrētur. vide de hoc primo mandato de curiositate ⁊ de superbia .. ..

Sequitur quartū p̄ceptū

DReceptum quātum capitulū primū Dili ges primū tuū sic te ip̄sū. **Nōndū** q̄ si aut sub p̄cepto dilectionis dei op̄re h̄dūtur tria p̄cepta prime tabule de quib; hactenus dictū ē. sic sub p̄cepto de diligēdo primū op̄re h̄dūtur septē p̄cepta secūde tabule p̄pter quod xp̄s ait math. xxij Dili ges dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊ ex tō aīa tua ⁊ ex oī mēte tua hoc ē p̄mū ⁊ maximum mādatum. **Secūdu** simile est huic. diliges proximū tuū sic teip̄m In h̄is duob; mandatis vniūsa lex p̄det ⁊ p̄p̄he. Jo.

circo ante q̄ descēdam? ad septē p̄cepta residua necesse ē dicere de p̄cepto dilectionis p̄xi mi. **Et** ponētur quatuor **P̄rio** quō tenem̄ diligere nos ip̄s **Secūdo** quō tenemur diligere proximos sub p̄cepto **Ter cō** de ordine diligēdi. **Quarto** quō p̄ficere debem? in diligēdo proximū prout est consili um. **Quo** ad i. tria ponētur **P̄rio** q̄d sit diligere se. **Secūdo** q̄ requirūtur ad bene diligere se. **Tercō** cur nō ē sp̄ale mādatū de diligēdo se vel sal tē non tā exacte positum sicut alia mādata **Quintū** ad i. nō tādū sc̄d; tho. li. de perfectione sp̄ualis vite. c. xiiij. q̄ diligere se est sibi bonū velle. **Sed** que vel quot sūt tibi bona. sc̄. q̄ quinq; **Primo** maximum bonū est felicitas tua. sc̄; deus immediate ī p̄ria tibi vniēd? **Secundo** virtutes a vitatio vicōrum q̄ sine h̄is null? b̄tificabitur **Tercō** sc̄e aliq̄les q̄ sine h̄is nesciret. quomō virtutes essent acq̄rēde a vitāda vitia. **Quarto** bona corporis ut fortitudo. sēsuū viuacitas. pulchritudo. sanitas ⁊c. **Quinto** bona exteioza ut fama ⁊ possessiones ac pecunie. **Prima** tria deseruūt p̄ncipalit̄ aīe duo residua corpori. **Prima** tria interioi h̄i. alia duo exteioei h̄i

Si q̄reres q̄ de q̄n̄ q̄z bonis dilige-
 gēdo. d̄z q̄s se diligēte. **R.** phs. ix.
Et hi. vbi q̄rit q̄s ē philātus id
 ē amator sui. **R.** Q̄d qui diligit
 ptē p̄ncipalē suā id ē aiā et ei?
 bō p̄ncipalit̄ talis d̄z philātus
 et virtuosus. Qui v̄ro diligit
 p̄ncipalit̄ ptē suā min9 p̄nci-
 palē. vic; corpus et eius bona.
 non est philātus. q̄ a maiori
 fit denomina cō. huic cōcordat
 dictū psal. Qui diligit inq̄ta-
 tem odit animā suā. Et x̄ps ait.
 q̄ odit aiā suā; id est aiāle; et
 sēsuale vitāl̄ hoc ē corpis delitias.
 in vitā et nā custodit ea; Ex q̄
 pt; q̄ p̄ccōres se non diligunt
 h̄ odit. **Q̄ntū ad secūdu ex**
 quo q̄s se diligendo p̄t se ma-
 le diligēte ut p̄ncipalit̄ corpalia
 diligendo. Et etiā bene se diligēte
Ibo necē est scire q̄lis d̄at esse
 dilectio sui ut sit bona s̄m quā
 etiā necē erit proximū diligēte v̄-
 lut s̄m q̄d d̄a exemplar hoc tra-
 didit th̄. vbi p̄us dicit q̄ ad
 sui licitā dilcōem q̄tuor req̄rū-
 tur. **P**rimo ut dilectio sui sit ve-
 ra. secūdo reā. tercō scā. et q̄rto
 efficac̄. **P**rimo vere se amat q̄ si
 bi bonū aliq̄s de q̄n̄q̄z p̄noiat̄
 vult. et nō vult sibi q̄n̄q̄z oppo-
 sita p̄fatis q̄n̄q̄z boīs. Dilcō em̄
 i duo tēdit. i eū cui aliq̄s bonū
 vult ut in te si te diligis. et in bo-
 nū q̄d optas tibi sed illud abu-
 siue diligere dicimur. Diligen-

do ei p̄iscē; nō ēi h̄ tibi vis bonū.
 q̄ p̄iscis d̄struetur quē come-
 dis. h̄ tu fortificaberis. Sic de
 pulis. sic de viō et de alijs simi-
 lib; q̄i v̄sū nr̄z trāseūt. h̄ illa cō-
 di cō diligēdi se; non sufficit ad
 bonā dilcōem. **S**ecūdo ergo ne-
 cesse ē ut dilcō tuī sit reā iusta
 seu ordiata. quod fit q̄n̄ maū-
 bonū de q̄n̄q̄z p̄noiat̄ p̄nois
 miori bono. **M**anifestū aut̄ est
 q̄ bō aiē sūt optia. puta britū.
 do et virtutes. **S**i scia et corpis
 bō sūt media. **E**xteriora v̄ro sūt
 infima bona. **I**deo sūt optia bo-
 na beatitudo et virtutes; q̄ te in-
 vito nec demones nec h̄ies te-
 talib; p̄uaē q̄unt. h̄ solū tua v̄-
 lūtas nō aut̄ sic de boīs corpis
 et exteriorib;. **E**x q̄b; pt; q̄ nō
 reē h̄ curue se diligit. q̄ p̄iculis
 et laborib; inoz d̄mate corp; su-
 um irrationabilit̄ d̄struit pro-
 bonis exteriorib;. **S**ic fatiūt eb-
 osi. hastiliferos. auari. et hijs
 similes. **R**ō q̄ exteriora p̄ferunt
 bonis corpis. **Q**uo cōtra Job.
 ij. dicitur. pellē pro pelle. et om-
 nia sc; temporalia exteriora da-
 bit homo pro anima suā. id est
 pro animā seu corpali vitā. vel
 sanitate. **S**imilit̄ pt; q̄ nō se di-
 ligūt reē: qui bonum rāonalis
 aiē cōtemnunt. inbiantes vel
 inbrentes bonis corpis. ut fa-
 tiūt spaciātū eūtes die festivo.
 et sic sermonem negligendo.

Studentes potib9 et alijs deli-
cijs vacantes neglecto studio.
Clerici et religiosi diuinijs exor-
bitates neglectis officijs debi-
tis. hñ eni sūt de quib9 vbi sup̄
d̄z Qui diligit iniquitatem odit
aiam suam. sed qz istū secundū
modū diligēdi se vidētur etiā
quidā phoz gentiliū habuissē
seut ex. ix. ethicoz pt. 3. et ex. x.
et ex. i. idēo terco necesse ē ut di-
lectio sui sit facta. d̄z aut aliqd
factum ex eo qz ordinatur ad
deū. vnde altare factū d̄z quasi
deo dicatum. et alia huiusmodi
que diuino misterio mācipan-
tur. Qui igitur diligit se ppter
deū et sp̄aliter ex caritate infusa.
sancte diligit se. et eius dilectō
deo dicata est. Rōnabile ei ē ut
dilectōem sui quilib9 ordinet
in deū. qz princeps sumus ē oi-
um. fons b̄tudinis. collator
gr̄e et sciētie. rerū etiā corpis et
aie. vnde ap̄tus dicit phil. i. mi-
hi viuere xp̄s est et mori lucrū
Et. i. cor. x. Siue manducatis.
siue bibitis. siue aliud quid fa-
ciatis. omnia i gloriā dei facite
Et qz non sufficeret ad cōsequē-
dam b̄tudinē qz quis etiā se
sancte diligeret nisi etiā bonum
vult ad opus prodir. scdm il-
lud xp̄i. Nō ois qui dicit inhi-
dñe dñe intrabit in regnū celo-
rū. sed qui facit vultatē patris
mei qui in celis est. ip̄e intrabit

in regnū celoz. math. vii. Idēz
eo quarto necesse ē ut dilectio sui
sit efficax et operosa. ac in exte-
riora opera progrediēs p loco
et tēpore p desiderū bonoz in
ore. in manu. in pedib9. in exp̄-
sione pecuniaz ad elemosinas
ut sic b̄tudo. virtutes. sciētia
et alia ad beatitudinē valēcia
acquiratur. ¶ Qñtum ad. iij. e
principale. Cur deus non tam
exacte p̄cepit dilectōem sui. vel
non tam clare sic dilectionem
dei et proximi. s̄. qz p̄ceptum ē
diligere se debite. et ibi dilige
proximū sic tēp̄m exp̄sse satis
ponitur. Triplex aut rācō est q̄
re non tā exp̄sse p̄cipitur. P̄ria.
qz ad se diligendū in ordinate
hō alias satis inclinat. Se-
cūda. qz natura inclinat ad di-
ligendū se etiā scdm aiaz. ut
pt. ex phozum dictis. Tercia
scdm aug. qz in dilectōne dei.
dilectio sui includitur. quilib9
enī deb9 diligere se facte id est
ppter deū. ergo plus deū.

¶ Capitulum. ij.

De proximi igitur dilectōe
tria vidēda sūt. Primo
quō bñ fieri deb9. Se-
cūdo cur fieri deb9. Tercō quali-
ter p alias dilectōes imittatur.
¶ Pro proximi intellectu nōndū a
qz dilectō proximi valde neces-
saria est hōi. qz hō fm phm est
animal politicū. id ē sociale. pt.

illud p multiplicē scripturā. **N**ā; tāta dilcōe; xp̄s voluit nos h̄re ad p̄rios ut dicer; petro q̄renti quotiēs d̄er; dimitte p̄rio in se peccanti. **R.** q̄ vsq; septuagies septies id ē q̄drigētis nonagita vicib; fm̄ Jero. Itē ioh̄. xiiij. ait mandatū nouū dō vobis ut diligatis inuicē sicut dilexi vob. nouū quo ad p̄fāsimū x̄ mod̄ diligēdi nouū ē. q̄ nos novos facit de vtustis ut exp̄it th̄o. in postillis vel nouū q̄ semp̄ ligat ac si de nouo ligar; vñ rō. xiiij. nemi q̄c q̄ d̄atis n̄ ut inuicē diligatis. Ideo ut Jero. ait. Cū ioh̄ hānes moritur; it̄ discipuloz man; ad eccliam ducētur; a crebro diceret. **F**ilioli diligite inuicē. **E**t q̄dam q̄reret. **C**ur hoc tōciēs replicaret; **R.** mādatū d̄ni ē. a in eo oē mādatū impleri p̄t. hinc ad rō. xiiij. Qui diligit p̄riū suū legem i pleuit. **E**t s̄b d̄it. nō aduileabis. nō occides. non fuābis. nō falsū testimoniū dices. nō occupas rē p̄rii tui. **E**t si quid aliud ē mādatū in hoc v̄rbo instauratur id est cōtinetur et ipletur. **D**iligēs p̄riū tuū sic teip̄m. In isto ec̄ cōtinetur p̄ceptū dilcōis d̄i q̄ p̄ri; nō p̄t ordinate diligēdi p̄t d̄i alias dilcō non est; sc̄a. **S**z p̄t q̄d vñ q̄d q̄z et illd̄ maḡ. hanc etiā obca; ut d̄ic. auḡ. de ciui. d̄i. sepe vñ p̄ r̄liquo p̄itur. hoc etiā vi

detur inuere xp̄s Joh̄. xv. dices. **H**oc ē p̄ceptū meū ut diligatis inuicē sic dilexi vob. d̄ic meū q̄ in dilcōe p̄ximi d̄er; diligitur. **S**ecūdo nōndū q̄s sit p̄ri; vel frat̄ n̄r. **N**ā illā q̄dem mouit legispius xp̄o post hoc p̄ceptū. **L**uc. x. **P**ro cui; solucōe xp̄s mouit p̄bola; de eo q̄ incidit in latrones post quā q̄siuit. **Q**uis tibi videtur p̄ri; **R.** legispi; ille qui fecit ei miā; **R.** ei xp̄s vade et fac similit̄. **E**x hoc auḡ. h. p̄. de doctrina xp̄iana sumit solucōne q̄stōnis. **E**t allegat magis. in. iij. di. xxviiij. qui volunt. **Q**uod proximus censendus est quelibet rāonalis creatura cui a nobis exhibēdum est offitiū misericordie; a q̄ nobis exhibēdum est. **N**on em̄ p̄m̄qtas ḡnis fac proximiū; s̄ op̄; misericordie impensum. **E**x quo p̄t; q̄ quilibet est noster proximi; qui hic viuit quia cui libet p̄t a nobis impendi misericordia; vel nobis impedi. **S**ecūdo q̄ anime i purgatorio sunt nostri proximi q̄ a nobis recipere possunt miām suffragioz. **T**ercō q̄ ec̄ āgeli in celo. q̄ nobis misericordie opera impendere possunt. **Q**uarto omēs anime beate eadē rāone. **Q**uinto xp̄s eadem rāone xp̄us in quā fm̄ q̄ homo. s̄ nec demōes nec anime dānate sūt p̄ximi n̄ri q̄ nec nobis opa misericordie nec

nō

capitulum
secundum
quod dicitur in iohanne xv
hoc est preceptum meum ut diligatis
in uicem sicut dilexi uos
dicit meum quod in dilectione
proximi dicitur diligitur
secundo nondum quis sit proximus
vel fratrem nostrum
nam illam quodam mouit
legispius christo post hoc preceptum
luc. x. pro cuius solucione christus
mouit parabolas de eo qui incidit in
latrones postquam quaesitum
quis tibi videtur proximus
respondit legispius ille qui fecit
ei misericordiam
respondit ei christus vade et fac
similem
ex hoc augustinus habet per
de doctrina christiana sumit
solucione questionis
et allegat magister in iij di
xxviii qui volunt quod
proximus censendus est
quelibet rationalis creatura
cui a nobis exhibendum est
offitium misericordie
a quo nobis exhibendum est
offitium misericordie
non enim premitas generis
facit proximum sed opus
misericordie impensum
ex quo patet quod quilibet
est noster proximus qui hic
uiuit quia cui libet potest
a nobis impendi misericordia
vel nobis impedi
secundo quod anime in purgatorio
sunt nostri proximi quod a
nobis recipere possunt misericordiam
suffragiorum
tercio quod et angelus in celo
quod nobis misericordie opera
impendere possunt
quarto omnes anime beate
eadem ratione
quinto christus eadem ratione
christus in qua forma quod
homo sed nec demones nec
anime damnate sunt proximi
nostri quod nec nobis opera
misericordie nec

nohōis impendim? unde om-
ne bñficabile est nos ter proxi-
m? ut cōmūter dicūt doctores
c. in. iij. di. xvij. **T**ercō nōnd
fm thō. li. de perfectiōe spūalis
vite vbi sup̄ Et. 2. 2. q. xliij. de
non p̄cipit ut pximū toto cor-
de diligam? qz non ē vñ nrm
bonū s; p̄ticulare bonū. nec pre-
cipit ut diligam? proximū eq̄-
liter sibi. vñ que fortiter et eq̄-
intēso affectu qz ordinate quo
ad itēsiōē diligere proximū
de bñ? scd; aug. ut postea di-
cetur vic; ut p̄mo aiā nram.
secūdo aiā; proximi. tercio cor-
pus nostr; diligam? Sed de
bñ? pximū nostr; diligere si-
cut nos. hīs sup̄positis dicit
thō. li. quo pri? a. c. qz p̄fectio
dilectōis proximi que necessa-
ria est ad salutē quatuor deb;
habere. scd; quatuor in p̄cedē-
ti capitulo tacta in secūda pte
de diligendo se. vñ multū eadē
quatuor hic rememōrāda sūt.
nā de dilectione pximi que ca-
dit s; cōsilio in sequēti capitu-
lo determinabitur. Primo igit;
oport; qz delectō proximi sit
vra ut dictū est. Quicūqz autē
aliquid assumit in suū vsū nō
vere amat illd; s; magis seipm.
ut in primo mēbro de dilectiōe
sui dictū fuit. S; sicut aliquas
res assumimus in nostr; vsū.
ita etiā et hōies ip̄s. Ex quo se-

q̄tur qz si p̄imos eo tm̄modo
diligimus inq̄tum in nrm vsū
vire possunt. manifestū est qz
eos nō vere diligim? nec sicut
nohōis. Et quidē appar; hoc
in amicitia vtilis et delectabilis
Qui enī amat aliquē qz est ad
suā vtilitatem et delecta cōnem.
seipm amare cōmicitur. cui ex
altero bonū delectabile vel vti-
le querit nō illū ex quo querit.
Tales enī tā false amat proxi-
mos sicut tu false dicis amare
piscēs galliatos. quos tuo sto-
macho vis. non autē eis bonum
vis. sed tibi. Raco autē quare di-
lectionē proximi oportet esse
vrā non fictā est. qz caritas ut
describit ap̄sus est q̄ procedit
de bono corde. et scia puā et fide
nō ficta. Et. i. cor. xij. Caritas
non querit que sua sūt. hui? rei
etiā seipm exēplū dat ap̄stol?
i. cor. x. dices Non querēs qd
mibi vtile ē s; quod multis ut
salui fiant. **S**ecūdo ad detz d
minatū modū diligēdi proxi-
mū sic se d; ut sit iusta et recta.
oport; igitur ut eo ordme q̄s
bona proximis optet quo sibi
quicqz supra tacta debet optae.
precipue quidē bona spūalia.
deinde bō corpis demū q̄ i exte-
riorib; reb; cōsistūt. vñ tā tibi
q̄ proximo bñtudine et virtutes
orādo de fiderare debet sine odi-
cōe absolute dicēdo. **O** deus illa

mibi confer. rācō est quia talia
bona nulli obesse possunt orādo
aut pro sciētia pro bonis corpis.
et exterioribus condicōnaliter im
plicite peti debent puta si p sunt
ad bñtudine. Rācō est qz talia
multis ob sūt multis etiā p sūt
S; cui profint nouit deus cui
comittitur p ordicōe; hūc etiā
modū soctes orae docuit ut hē
tur in vitas philosophorū Ido
august. de doctrina xpiana dic.
non eque diligatur qd minus
e
vel āplius diligendū est. Tez
cio ex p dīcto mō precipitur ut
sit scā proximi dilcō pro quo
nōnd qz in dilcōe proximoz sem
per attingit plures conuēire vel
adiuari. Quis enī ouemūt in
aliqua naturali vniōe sūm gñā
cionē materiales; puta qz ex eis
dem pntibus ouemūt. Alij vno
ouemunt ouemēcia qdam ciu
liputa qz sunt eiusdē ciuitatis
mūcipes sū eodem pncipe et eis
de legib; gubnātur Alij sūm ali
qd officii vel negociū aliq cō
uenientia vniūt. Sic qz sunt
socij in negociādo vel militādo.
vel fabricādo. Et hmōi proxi
moz dilcōes honeste quidē a
recte possunt esse. S; nō ex hoc
sanctē dicūtur; s; solum ex hoc
qz dilectio proximi ordinatur
in deū. Sicut enī homines qui
sunt vni? citatis o sortes in hoc
conuēiūt. qz vni sub dūtur pñ

cipi cui? legib; gubnātur. Ita
ōnes hōies in qtu naturalit m
bitudie; tēdūt habet quāda;
gñalem cōuenientā in ordine
ad deū sic ad sūmū omnū pnci
pem a bitudinis fonte; et tōci
us iusticie legislatores; cui? bñ
ficio et gubnācōe vniūt. Ho
nū aut cōmune sūm rectā rōem
est bono pprio pferendū ut do
cet natura de vacui puentiōe et
membra in cordis vel in capitis
defensione. Et ciues in ciuitate
et communitatis ppugnacōe er
go in sui pñ? a pxi dilectōe cū
fint pncipalia bō dilectio facta
efficitur qm in deū vniūsale no
strum bonū ordinatur. vñ. i. Jo
hā. iij. hoc mādatum hēmus a
deo ut qui deū diligit diligit a
fratrē suū. Et ex mō dilcō
nis instrūimur ut pxi dilcō sit
efficax et oposa ut sic vnusquis
qz non solū sibi optat bō aiet
corpis; s; etiā effcualit ad habē
dum laborē d; Sicut etiā ad
bonū nō sufficit bonum hēre af
fectū; s; etiā effectū habē oportet.
sūm illud. i. Joh. iij. Non dilga
mus vrbō neq; lingua; s; ope et
veritate. Omnia illa tradit thō.
sētentialiter li. de pfectione spi
ritualis vite. Ex pmissis seq;
tur ptim regula mgralis. quā
do quis peccat mōrliter contra
dilectionē; proximi; que est qñ
aliquid committitur nōbilitē

Quartum Preceptum

contra dilectōez p̄ximū tunc ē
mōrle p̄ccm̄ q̄n̄ non tunc ē ve
male. R̄n̄ aut̄ aliquid sit cōtra
dilectiōem p̄ximū p̄t̄ attēdi pe
nes ista p̄cepta legis nature.
Q̄d̄ tibi non vis fieri alteri ne
feceris. ⁊ ponitur th̄b. iij. Et
quod vis tibi rōnabiliter fieri.
⁊ ex debito alteri hoc idem faci
as. ⁊ ponitur math. vi. Et p̄t̄
etiā attendi penes scādālū ach
uū q̄d̄ ego infero p̄ximo meo
malo exēplo. S; in q̄nto opoz
teat aliquid esse contra dilecti
onem p̄ximū vel q̄ntum sit il
lud scādālū ad hoc q̄ sit mōr
le nō est determinatū p̄cise. qz
in modico facere cōn̄ p̄ximū
non ē mōrle aut in paruo eum
scādālū fare. vñ attēdat qui li
bet penes seip̄m̄ q̄d̄ sibi vllēt
vel non vllēt fieri. Et p̄ q̄d̄ factū
fuaretur inter se ⁊ p̄ximū
amicicia vel nō scdm̄ hoc iudi
cet aliquid mortale vel viale
h **S**ecūdo p̄t̄ ex p̄missis q̄ q̄
libet vllēs p̄ximū suū peccāe
mortaliter. aut cui placeat de
liberāte p̄ccm̄ mōrle alteri. ille
in hoc peccat mōrliter. qz quic
q̄d̄ deliberāte sit cōtra caritatez.
illud ē mōrle. sed velle p̄ximū
mortaliter peccare. aut gaudē
deliberate de p̄ccō mortali cōtr̄
riatur caritati d̄i ⁊ p̄ximū. di
in quē d̄eret p̄ximū sancte di
ligere. p̄ximū cui vlt̄ t̄ntum

Capitulum Secundum

malū. Tercio se q̄tur a for̄ cōzi
qz ille peccat mōrliter q̄ p̄ximū
ad mōrliter peccādū ex delib̄ā
cōne inducit. aut inducere miti
tur. ut cōsilio. iussione. auxilio.
inducere nitēs ad for̄micandū.
p̄dādum ⁊ ad filia. p̄t̄. qz vlt̄
malū mortale p̄ximo quē sic
odit nō diligit. quē t̄n̄ efficacī
ter sic debet diligere. ut ab eo
malum auerēt ⁊ bonū suadez;
¶ Quo ad iij. p̄ncipale nōndū. i
qz plura sunt motia p̄ximū di
ligendi elicta ex d̄cis b̄t̄i am
bro. li. de offic. ⁊ b̄t̄i ansel. li. de
similitudinib;. Primū ē d̄ma ius
sio cui diligētissime est obedie
dum ut patuit i p̄mo nōbili ⁊
p̄mo p̄cepto. sed; illd̄ ps. Tu
mādaſti mādata tua custodi
nimis. Secūdum est exēplum
brutorū aialū se solo iſtinctu
nature i sua sp̄e amātū mirabi
liter. plus aut̄ tenetur hō rōne
p̄ditus. vnde eccl̄. xij. Oīe ai
mal diligit sibi simile. Simile
pat; in mere existētibus. ut aq̄
non contrariatur aque. s; con
cordat. ignis igni. aer aeri. ⁊
terra terre alteri. Tercū ē cog
nacō ⁊ vnitās originis. vnde
scdm̄ aug. li. de doct̄ia xp̄ia
na. Non putād; est p̄ximū
solum qui cōsanguine; ē. Adā
⁊ euam intēdamus. ⁊ sic oēs
fratres erim;. nec i aliqua sp̄e
p̄fecta aialium reperitur qz ab

vno principio pbierit sic oēs
 homines ab vno pmo homine
Quartum est fraternitas spūalis
 melior carnali. nā oēs xpīam
 vnū patrē xpī et matrē vnā
 bñssimam virgīnē mariā et ec
 clesiā catholicam habem⁹. vñ
 math. xxiii. Patrē nolite vobis
 vocare sup terrā vnus enī pat̄
 est vester q̄ in celis est. **Q**uātū
 exemplū est xpī q̄ principium.
 mediū et finē de cursus sue vite
 p nob ec. inimicis posuit. Vñ
 ioh. iij. Sic deus dilexit mundū
 ut vnigēitū suū daret ut omis
 qui credit ī ipm nō peat s̄ ha
 beat vitā eternā. **S**extū est
 k exēplū angeloz q̄ etiā pessios
 homines ex caritate custodiunt
 Vñ math. xviii. videte ne cōtē
 natis vnū ex hijs pusill. Ange
 li enī eoz in celis semp vidēt
 faciem patris mei q̄ in celis est
Septimū est exemplū mēbro
 rū huāni corpis ad huiendū sibi
 inuicē. Nā si pes ifirmatur. ma
 n⁹ leuiter palpat. caput se icli
 nat alter pes ad medicum pedi
 tat dorſū se curuat. videt ocul⁹
 et auis medici pcepta auscultat.
 et sic de alijs. Cū aut tota eccle
 sia vnum sit corp⁹. et singuli al
 teri alterius mēbra. idē facere
 deberem⁹. nec aliqđ mēbrū
 despiciendū esset. Vñ rō. xii. mul
 ti vnum corp⁹ sumus. singuli
 autem alteri⁹ mēbra. **O**ctauū

est similitudo hoīs ad deū ad
 cuius effigiem quilibz ē in mē
 te formatus et baptismo refor
 matus. vñ sicut qđam pueros
 plus diligūt qui sūt similiores
 patri quē dixerūt. Sic et nos.
 si patrem deū diligerem⁹. mul
 tū sibi simile quem libet dilige
 rem⁹. mens enī videlicet meō
 ria. intellectus. et voluntas sūt. q̄
 bus capaces sum⁹ omes ifirmi
 boni et vniuersalis. Idcirco etiā
 ut scot⁹ dicit sup. iij. de caritate
Caritatis habit⁹ inclināt habē
 tem ad velle haberi deum a se et
 etiam ad hoc inclināt ut de⁹ di
 ligatur et capiat a primo. sal
 tem cui⁹ amicitia sit deo grata
Caritas enī non est habitus
 puatū amorē in dilecto q̄rens
Sicut cupiditas vel zelus que
 solum nō vult habere. vel in se
 retorquet omnia. Nonū est in
 titus multiplicis boni ex dilcō
 ne proximi sequentis que vtili
 tas debet esse occasio nō causa
 principalis saltē sic etiam ubi
 odor bonus ē occasio comedēdi
 nō cā s̄ caritas corpis. vel delcā
 cō ei⁹ ē cā comedēdi. Ex dilcōe
 ec. pxi seq̄tur amicitia. suffragiū.
 cōsolacō et vita ppetua. **Q**uo
 ad tertū pncipale nōnd⁹ qđ di
 lco pxi q̄ multiplici mēri posse.
 hui⁹ p q̄tuor falsas pxi dilcōes
 sophisticatur et falsificat. qđ i
 vtilis ad vitā eternā efficitur

Quartum Preceptum

Prima ē carnalis q̄ ut pluimū est inter psonas diuisoꝝ sexuū. sc; solū ppter delectacōnes carnales. 7 sp̄ est mala. nisi q̄ tū inter cōiuges rōne m̄rimoni exculatur. hxc dilectio nonnūq̄ a spū sc̄dm apostolice uerba incipit. 7 ad carnalia degenēat in sefibilit̄. vnde ad dēpl̄ndēdū talē falsitatis. amorē se s̄b palio boni abscondētē. Sciēdū q̄ dēpl̄ndi p̄t p̄ quedā iditia. Est aut̄ primū iditiū carnalis amois q̄ eo capti ad inuicē loquūtur pauca de spūalib; 7 virtutibus. 7 multa de t̄palib; 7 inutilib; 7 ad talia uerba uix sufficit tēp̄ eis. hxc sentiens caueat ne caute capiatur. ne laq̄us hūilit̄ eū. Per oppositū spūalis dilectio proximi pascitur spūalib;. 7 pascit ac ociosa fugit. Secūdū iditiū carnalis amois est q̄ inq̄eto corde cogitāt de se inuicē; cū sunt a se absētes. p̄mo quidē fit de uis. sc̄ cūdo de inutilib;. demū de noxijs. Sed spūalis amor q̄escit ī dō. eū que; uere amat cōmendat deo oꝝmib; quēto corde nec cōpatitur nec congauet dilectio nisi q̄tum racō dictat reā. Tertū iditiū est impaciētia cōdilecti. ut si quē diligit vn; alter tristatur. vel t̄m; se min; diligi. tristatur si bona alieno largiūtur. si familiaritas ei ar-

Capitulum Secundum

ridet. S; caritas oēm hōiē; diligit. 7 odiligi letatur honeste. 7 de beneficio alteri impenso cōgauet. Quartum iditiū carnalis amois sūt munuscula. dulces lre. sudaiola. 7 hmōi transmissa q̄ sc̄d; iero. x̄ amor nō h; nam talia cōseruata dilectioē; nociuā nutriūt. 7 inspecta infitunt. S; spūalis amor h; puras 7 crebras oꝝnes exhortatōias allocucōes. 7 piar; necessitatum subuencōes. Quintum iditiū ē inordiata dissimulacō uicōꝝ ad inuicē p̄dicō maioris profect; in casu quo alter solite; distare oporteret. 7 defensio alteri; in aliq̄ uicō uel excessu. Sed caritas sc̄d; illud apoc. iij. diē. cū xp̄o Ego quos amo arguo. 7 castigio. **S**e m cūda dilectō p̄xi ē cupiditatis. q̄ quis aliū diligit ppter lucz solū. sic serui diligūt dominos. qz uolūt h̄re lucrum. sc; p̄tū. 7 sic econūso domini suos. Sic etiā diligim; equos nostros. vineas. boues. 7 similia. Et illa dilectio nō ē meritoia quādo p̄cedit ex solo amore seu affectōne p̄p̄ij cōmodi. Tercia dilectio ē naturalis. fūdāta ī cōiunctiōne naturalis originis. ut cū uolum; alicui bonū. qz cognat;. vel cōsāguineus. 7 sic p̄ntes liberos. 7 cognati cōsāguineos diligūt. q̄ dilectio p̄t esse bona

no

Quartum

Preceptum

Ambro. dicit Multoz caritas
inordinata e qd pmu e ponit
tertium a quartu. peccat qui p
postere agit. na scire quid fa
tias a nescire ordme fatiendi.
no e pfecte cognicois. Ordini
naq; ignoantia oturbat meri
toz form. Ordo igitur dilige
toz scd; m grm in. in. di. xxix.
prout elicitur ex aug. li. de do
ctrina xpiana. ambro. vbi pri
us. a iero. sup ezech. consistit in
.xii. gradib;. Na pmo oim deo
diligendus e. pmo affectiue sic
sup oia ut diligatur ppt se tm.
a alia oia diligatur ppt deum
relatie in eu ordinado ea a taz
firmo amore ei quis inhxreat.
qz ho potit wllit se a oez crea
tura no esse qz deum no esse a qz
ho propter nullam creaturam deli
berate a sciēter fatiat aliqd otr
pceptu dei sibi dilectiū quo tm
debet cauere. ut habes pcepto
.m. c. viii. k. **Secundo** diligat
sup omnia coplacenter a dele
ctatiue sic qz nulli wllit bonu fi
cut deo **Tercio** effectiue dilige
ndus est sup omnia. maximi eni
effectus exteioris caritatis sibi
exhibēdi sunt. puta honoz. a re
uerētia speālis. oformitas wllū
tatū. obedientia. laus. grarum
actō a filia scd; illō ps. **Lauda**
te eu scd; multitudine magtu
dimis ei. **Ex quo** pt; qz bene fi
bi timere habent qz hōi inter dū

Capitulum

Tertium

reuerēti? huiūt qz deo. a econū
so timere habēt pidentes. talē
honozē sibi sui pmittentes. ut
dicit glō. hester. xiiij. quā ob
causā mardocheus venerai no
luit aman malū. **Secundo** g. d
du quilibet tenetur seipm dili
gere qz tum ad aia; sibi. bonū
wleō put' expositum est pri
mo capitulo. pl; affectiue idest
intēsiōi affectu seu actu dile
ctiūo qz pxio. qz tenetur intē
siōi affectu a wllitōne sibi ppi
wllit bonū bātudis. a virtutū.
a actū bonoz qz cuiusq; alteri
hōi. **Et** tenetur se firm; dilige
re ad illa ita qz min; possit au
ti a dilectōe sui. qz cuiuscūq; al
teri; post se. **Ex quo** pt; qz nō
solum bon; hō ex caritate. pmo
malus debet scdm legem se pl;
diligere a intēsiōi amore opta
tiō qz pximū. saltem ordinato
amore. qui sc; e respectu p dco
rū triplitiū bonoz. non tamē
qz diu e malus debet se pl; pxi
mo bono diligere oplacenter
a delectatiue. qz nō coplacere s;
tristari deb; de eo qd nunc est.
a desiderare qz fiat bonus. **Et** fi
bi hoc qz totū; pot; a diligentis
qz cuiusq; alteri pcurare. **Qui**
libet etiā homo tenetur oēs ho
mines viatores diligere eqlic.
a sic se seipm: rferēdo eqlicitatem
ad pitatē boni qd optat; qz q;
libet tenetur pximo cui libet

optare et velle eādē bñtudine; idest equalē bñtudine quā sibi optat et eandē pfectionem virtutū et grāz qz hoc ē diligere primū tuū sic tēp̄m id ē ad idē bonū ad qd tēp̄m ut vult Aug⁹. sup illo gal. vi. Opem bonū ad oēs. Et ap̄lus dicit. i. cori. vii. Volo oēs hoies eē sic me id est ad tātū bonū licz non e tanto affcū teneat. ¶ Tercō ḡ du post sc̄p̄m tenetur q̄s inter oēs maxime diligere intensiue pntes suos. Quia q̄to res diligibilis est ip̄i diligenti magis cōiuncta Et q̄to magis et p̄us diligebatur ab ea et q̄to plūa et maiora bñficia suscepit ab ipsa: t̄nto plus et intensius d̄z eam diligere. S; pntes alicui⁹ sunt hmoi qz p̄mo ḡdu cōiuncti dilectōe p̄uenientes nato s; a eis eē post d̄m nutriē et disciplinā tradiderūt ergo et c. S; d̄i qd si pntes essent mali nōne tunc ceti min⁹ p̄m qui v̄l etiā extranei boni essent amore pntib; p̄ponēdi. R̄. qz op̄lacēter et delectue debem⁹ plus diligere meliōrē qz d̄emus pl⁹ complacere in bono suo adepto et in maiori bono pl⁹ q̄ in minori bono. S; homo sicut amoe optatio et de fideatio tenetur se pl⁹ diligere intensiue eē. si mal⁹ sit Ita eē optatiue et de fideatiue deb; homo plus diligē pntes malos

q̄ alios viatores quoscūq; bonos qz debet intensiōi actu eis optare et de fideare vitam etnā et ut boni fiāt q̄ cuiūq; alteri viatori etiam meliōi Et debet etiam bono maxime ad hoc conari et cooperari s̄m exigentiam status sui ut boni fiāt et caritatem acquirant. et in ea p̄maneāt. Nō autē deb; approbare eoz mala facta quia hoc est eos odire. Quarto post pntes debet homo maxime diligere intensiue filios et filias. Quinto deinde fratres et sorores. Sexto cōsequenter plus p̄p̄m quos q̄ minus p̄p̄i quos. Septio domesticos pl⁹ q̄ extraneos. Octauo extraneos. Et hoc seruandū est tam s̄m ordinem caritatis infuse q̄ s̄m ordinem rectum nature quem caritas nō auferit s; precipit et regulat. Et notat Richardus i tertio distinctione. xxix. qz intensiō dilectōis attenditur s̄m p̄p̄m p̄p̄m quā ad d̄m que est bonitas ip̄ius diligibilis. potest ergo dicit ip̄e tanta eē bonitas extranei vel minus cōiuncti Et tam parua bonitas et p̄p̄m quā tam imbi magis cōiuncti utpote qua non attinet imbi nisi i tertio vel q̄to gradu qz ex maiori affcū debet diligere extraneum magis bonum q̄ magis cōiunctum imbi et min⁹ bonū. hoc etiam innuit Ambrosius

Quartum Preceptum

cū dicit q̄ domesticū bonū sūt ec̄
malis filijs īponēdi. Nonno de
bono inimicos diligere ut bono
nature eorū bonū velim? S; i
q̄tum sunt inimici id est iuste
nob̄ nocere cupiētes. nō dēmo
f eos diligere. **R**acō secūdi qz
tunc peccm̄ amarem? **R**acō p̄
mi est qz etiā sunt p̄ximi sc̄dm
illud p̄ceptū math. v. **D**iligi
te inimicos v̄ros b̄nfacite h̄is
qui oderūt vs. **P**ro quo sc̄d;
thō. nōndū qz h̄mōi dilectio
nature inimici potest duplici
cōsiderari. vno mō in generali.
a sic diligere inimicū est de ne
cessitate salutis. ut cū q̄s in ge
nerali diligit p̄ximos ab illa
generalitate inimicū nō exclu
dat. alias peccat; mōraliter cōn
caritatē. **A**lio mō consideratur
dilectio p̄ximi in sp̄ali. ut sc̄;
quis in sp̄ali moueatur motu
dilectōis actualis ad inimicū
suū. ita qz actualiter velit qz op
tet sibi bonū. illud nō est de ne
cessitate p̄cepti. **E**xēplū qn̄ co
gitas de sorte inimico. nō opoz
tet qz statim optes sibi bonum
actualit̄. **R**ō est qz p̄ceptū de
dilectōe inimici est affirmatiuū.
ideo nō obligat p̄ semp. s; p̄
cepti ē ut nō odias eū. qz ut nū
qz velis a optes sibi mala. m̄te
cōueniēdi. qz non odire p̄xi
mū est p̄ceptū negatiuū. ideo
obligat semp qz p̄ semp. **E**st tñ

Capitulum Tertium

ut dicit thō. de necessitate caritatis
sc̄d; p̄p̄acōez animi ut sc̄; ho
mo habeat aim paratū ad hoc.
ut in singulari inimicū affectie
diliget si necitas occurrat. S;
qz absqz necitatis articulo hō
hoc actu impleat p̄fectionis ē.
a adhuc maioris p̄fectionis
si amore elicitō actu feratur di
lectiue in inimicū cū affectu vo
lenti sibi bonū potissime qn̄ i
inimicus actu offendit ut xp̄o in
cruce accidit. de hac materia
plen̄ dicitur in p̄cepto quī
to de homicidio. **D**ecimo. vnde
cimo. qz vltio diligere debemus
ex caritate corpa nostra qz p̄xio
rū eis volendo bonū. **S**ūt autē
corpi bona. cibis. potus. aer.
gaudiū. tristitia. somnus. vigi
lia. abstinentia. qz tā prosp̄ra
qz adūsa i q̄tum talia debuit
sp̄ū. in q̄tum v̄ro sp̄ū in vir
tutib; īpediūt. talia a similia
non sunt bona corpori. s; noci
ua qz dānatur p̄ talia eterna
liter vel ad illd̄ disponit̄. **I**tem
quatuor dotes aie sunt optia
corpori que sine labore vie nō
acq̄rim; **E**x p̄missis oib; cō. g
clusiōez illā nō doctoz cōmū
ter qz q̄uis quilib; oēs alios
hoies ex p̄cepto teneatur i ge
nere diligere sic seipm̄ id est ad
equale bonū. non tñ opozt; ip
sū in quēlib; sp̄aliter a equali
er affectū dilectōis dirigere

Sed dubitatur cum multe alie sint conditiones quibus membra christi inuicem coniunguntur propter tactum. ut relatio uxoris ad matrem filii ad patrem spiritualem. subditi ad prelatum. discipuli ad magistrum. et domini ad suum. et e converso. Cur de his non fit mentio per abraham. secundum. b. o. u. e. di. ij. in tercio. quod omnes reducuntur ad prelatas ut prima uxoris ad dilectionem sui. Secunda ad dilectionem patris carnalis dilectionem patris spiritualis et prelati similiter vltima duo ad dilectionem domesticorum. Secundo dubitatur utrum pater carnalis plus sit diligendus patre spirituali. secundum. ibidem. richardum. in tercio. quod sic. Quia licet pater spiritualis magis det non tamen ita vere est causa beneficii quod impedit cum non det filio illud beneficium nisi ministerialiter. Dat autem carnalis dedit filio esse nature sicut causa efficiens et beneficium nutritionis et doctrine. honor tamen magnus debetur patri spirituali propter statum beneficium et etiam propter subsidium. Tercio dubitatur an coniugatus plus teneatur diligere uxorem quam parentes. secundum. fm. thomam. quod uxor coniungitur viro ut vna caro. Mat. xix. Erunt duo in carne vna. Ideo intensius diligitur uxor sed maior reuerentia est parentibus exhibenda ratione principij. Unde in quibusdam magis debet vir assistere parentibus quam uxori. Sed quantum ad ymone

carnalis copule et cohabitatio nis relictis omnibus adhaerebit uxori non simpliciter relictis omnibus quia non hijs que ad parentes pertinent quibus etiam subueiendum est. Quarto dubitatur an creaturas irracionales licite diligere possim. secundum. thomas in summa quod non tamquam ad ea ad que amicitia habeatur sed sicut bona que alij volumus in quantum scilicet ex caritate volumus eas conseruari ad honorem dei et utilitatem hominum. Et sic etiam de eas diligit. Et hoc potest. xij. gradus esse diligendi. Ex quo patet quod male faciunt qui canes. aues. equos. vestes. pecuniam et hominum plura quam animam vel corpus in se vel in alijs diligunt. Quo ad secundum principale. cuius magis sit beneficium. secundum. thomam in quarto di. xv. dicens. Et dicit philosophus. ix. ethico. Illud facile non est determinare propter multas diuersitates boni et necessarii. tamen hoc est tenendum quod semper magis reddendum est debitum quam beneficium impediendum ut ipse dicit. ibidem nisi ex parte altera assistit maior bonitas vel necessitas. et ideo parentibus et propinquis et benefactoribus et eis a quibus spiritualia accipit homo magis debet elemosinam facere si indigeat et ceteris pauperibus melioribus magis et magis indigentibus. Et sic secundum has tres condiciones

debet gradus in elemosinis p[ro]sti-
tuis; sc[ilicet] honestu[m] necessariu[m].
a debitu[m]. Affigre aut[em] i[n] singulis
q[ui] vn[us] altei eor[um] p[ro]feratur e[st] im-
possibile q[uo]d singulares co[n]dico-
nes q[ue] attēde[n]de sunt i[n]finite s[un]t.
et nō cadūt s[ub] arte. de h[is] aut[em]
vnctio docet et prudētū o[mn]iū.
Ite th[omas]. Quo ad iij. p[ri]ncipa-
le queritur cū oēs debeam[us] di-
ligere. an etiā p[ro]cōres deam[us]
diligere. lx. th[omas]. 2. 2. q. xxiiij. Et
mgr in. iij. di. xxiij. In peccato-
bus duo s[un]t cōsiderāda sc[ilicet] na-
tura et culpa. Sc[ilicet]m naturam
quā a d[omi]no habēt capaces sunt
b[ea]titudinis. a id[em] sc[ilicet] natura
s[un]t ex caritate diligēdi. et sic de-
bem[us] eos diligere. sc[ilicet] optādo
eis vitā eternā. p[ro]p[ter] de p[ro]cōs.
iustitiā. et alia b[ona] ad vitā eter-
nā p[ro]mouētia. S[ed] culpa eor[um]
d[omi]no est cōtra et ei displicet et ē
impeditia eor[um] salutis. Et ideo
sc[ilicet]m illā cōsideracōem s[un]t oēs
p[ro]cōres odiēdi. p[ro]mo pater a
mater. a filij. et p[ro]p[ri]m[us] q[ui] ut docet
luc. xiiij. ideo p[ro]s. Im[er]ito odio
habui. vnde gre. in pasto. ex-
ponēs illud p[ro]s. p[ro]fecto odio
odiā illos. dicit Im[er]itos dei p[ro]
fecto odio odisse est. et q[uo]d facti
sunt a d[omi]no diligere. a q[uo]d fatiūt
inrepare. prauor[um] mores p[ro]me-
re vite p[ro]desse. Et sc[ilicet]m aug[ustinus]. i.
sermone quodā. Esto filis me-
dico. medicus enī odit egritu[m].

d[omi]n[us] ē. et ut liber; egrotū febrē p[ro]
se q[ui]tur. nolite amare vita ami-
cor[um] vrōrum si amatis amicos
v[est]ros.

Capitulu[m]. iij.

Doro nūc q[ui]to viden-
dū est de dilectōe p[ro]xi-
mi ut cadit s[ub] o[mn]i[n]o de q[ui]
tractāda sunt tria. sc[ilicet]m tria p[ro]
q[ui] dilectio p[ro]xi ad p[ro]fectioē ten-
dit. Primo de extēsiōe dile-
ctionis fraternae. Secūdo de in-
tencōe eius. Tercō de efficacia
seu effectū eius que o[mn]ia p[ro]mit
s[an]ctus th[omas]. li. de p[ro]fectione spi-
tualis vite. c. xiiij. xv. a. xvi.
Quātū igitur ad p[ri]mū sc[ilicet]m q[uo]d
in extēsiōe dilectionis p[ro]xi-
mi est triplex gradus. Sūt ei
quidam q[ui] aliquos homines
diligūt vel p[ro]p[ter] beneficia
impensa. vel p[ro]p[ter] naturalis
cognacōis vinculu[m]. aut ciuilib[us]
amicitiē. Et iste dilectōis gra-
d[us] ē i[n] minimis ciuilib[us] amicitie coar-
tatur. vnde d[omi]n[us] dicit math. v.
Si diligitis eos q[ui] v[os] diligūt
quā mercedē h[ab]ebitis. nonne a
publicani hoc fatiūt. Et si salu-
taueritis fratres vrōs tm. quid
āplius facitis. nonne a ethnici
hoc fatiūt. Sūt alij qui dilectō-
nis affectū etiā ad ext[er]ne[os] ex-
tēdūt dū tm in eis nō inueniat[ur]
aliq[ui]d q[uo]d eis aduersetur. Et h[ic]
quidē dilectōis grad[us] quos
mō s[ub] nature limitib[us] coarta-
tur. Ois enī homo naturaliter

ē oīs hōis aīe? qđ oñditur qz
aliū erratē i via digit a casu
subleuat. **S**z qz naturalit seip
fū magis qđ aliū hominem dili
git: ex eadē racōe pcedit ut ali
quis diligatur. a ei? cōtrariū
odio habetur. **I**do osequēs ē
ut infra naturalis dilectōis li
mites inimicōz dilectio nō cō
b prelxedatur. **T**ertā aut di
lectiois grad9 est ut dilecō pri
mi etiā ad inimicos extēdatur.
quē qđ dilectiois gradū dñs
docet **M**ath. v. dicēs. Diligite
inimicos vester. bñfacite hīs
qui odēt vs **E**t in hoc pfectio
nē dilectōis demōstrēt eē. vnde
occludit sbdens. **E**stote ergo p
fecti sic qđ p vester pfect9 est.
Quādo aut inimici dilectio sit
necessaria: non ofulta solū in p
cedētī capitulo patuit. **Q**đ au
tē dilectō inimici sit sūma. patz.
qz in dilectionib9 alijs ad dili
gendū mouet aliquod aliud
bonū. puta vel beneficiū exhi
bitū. vel omniō sanguinis. vel
vntas caritatis. aut aliqđ hu
iusmodi. **S**z ad diligēdū im
micos nihil mouere pōt n̄ solus
deus. diliguntur enim in qđtū
sūt dei. qđ ad ei9 ymaginē fa
cti. a ipi9 capaces **E**t qz deum
oib9 alijs hōis caritas pferet:
nō ofiderat certū hōi detrimē
tum qđ ab hostib9 patitur. ad
hoc qđ eos odiat: s̄ magis cōfi

derat simū bonū. si eos diligit.
vñ qđto pfectius viget in hōi
ne caritas dei: tñto facili9 ani
m9 hōis flectitur ut diligit im
micū. hoc de tho. **Q**uo ad se
cū dū sciendū qđ secūdo pfectio
dilectōis primi ofideratur fm
intensionē amoris. manifestū
est enī qđ qđto aliquid intensi9
amatur: tñto facili9 alia ppter
ipm cōtemnūtur. ex hīs ergo
qđ hō ppter dilectōnē primi di
mittit vel otemnit: ofiderari pōt
an sit pfecta dilectō primi. hu
iusmodi dilectiois primi tri
plex grad9 inuenitur. **S**ūt em̄
aliqđ qui bō extēiora cōtēnunt
ppter dilectōnē primoz. dū ea vel
picularitē pris admistrat. vel
tōlit oia neccitatib9 erogāt pri
morū. qđ vidz apls tāgere cū
di. **S**i tradidero i cūctis paupū
oēs facultates meas **E**t **C**an.
viii. d. **S**i dederit hō oēs sbam
dom9 sue p dilectōe. qđ nihil
despiciet eā vñ a dñs hoc optē
dē vidz cū dicit math. xix. **S**i
vis pfcūs eē vādē a vādē oia q
hās a da paupib9 qđ vni seqre
me vbi oim bonoz extēiorum
abdicaōez ad duo videtur or
dinare. scz ad dilectōez primi. cū
dicit. da pauperibus. a ad dile
ctōez dei cū dicit seqre me. **A**d
idē etiā pertinet si quis dam
num in extēriorib9 rebus pati
non recuset ppter dilectionem

Quartum Preceptum

dei et pri. unde apostolus com-
 mendat quosdam dicens iob.
 .x. rapina bonorum vestrorum cum
 gaudio suscepistis Et p. xi.
Qui negligit danum propter ami-
 cum iustus est. Ab hoc ei dilectio
 gaudet de hiis qui de bonis que habent
 proximis necessitate habentibus sub-
 uenire non curat. unde i. iob. iii.
Qui habuit substantiam mundi
 huius et vidit fratrem suum necessitate
 habentem et clausit viscera sua
 ab eo: quomodo caritas dei manet in
 eo. **S**ecundus autem gradus di-
 lectionis est ut aliquis corpus
 suum laboribus exponat propter pri-
 morum amorem: cuius rei exemplum
 apud iosephum ostendit dicens. i. iob.
 h. iii. In labore et fatigatione no-
 cte et die operantes ne quem vestrum
 grauarem? Ad idem refertur
Si quis tribulationes et persecuci-
 ones propter priorum amorem
 pati non recuset. unde et aposto-
 lus. i. cor. i. Siue tribulamini
 pro vestra exhortatione et salute. Et
 i. thi. iii. die. Labore usque ad
 vincula quasi male operans si ver-
 bum dei non est allegatum. ideo omnia su-
 stineo propter eos ut et ipsi
 salutem consequantur. ab hoc autem
 gradu de hiis qui de delictis nihil ob-
 mitterent: a aliquo incommodi su-
 stinerent pro aliorum amore. Con-
 quos dicit amos. vi. **V**e qui dor-
 mitis in lacis eburneis et lacini-
 tis in stratis vestris. qui comeditis

Capitulum Quartum

agnum de grege et vitulos de
 medio armenti. qui carnis ad vo-
 ces psalterii sic dauid. putaue-
 runt se habere vasa cantici. biben-
 tes in phialis vinum. et optio vini
 gero delibuti et nil panebatur
 super contritione ioseph. Et ezech.
 .xiii. dicit. Non ascendistis ex adu-
 erso neque opposuistis vos mu-
 dum israel. ut staretis in phario
 in die domini. **T**ertius autem gra-
 dus dilectionis est ut aliquis animam
 suam pro fratribus suis ponat. i. iob.
 h. iii. In hoc cognouimus cari-
 tatem dei quoniam ille pro nobis animam
 suam posuit et nos deum pro fratri-
 bus animas nostras ponere. **V**ltimus hunc
 autem gradum dilectionis intendi
 non potest. unde i. iob. xv. **M**aiorem
 hac dilectionem nemo habet ut
 animam suam ponat quis pro ani-
 cis suis. unde in hoc perfectio fra-
 terne dilectionis constituitur
Tamen animam id est vitam corpora-
 lem non vitam anime que deus
 est que auferitur pro peccato mortale:
 ponere pro proximorum salute
 cadit sub necessitate precepti in ar-
 necessitatis puta si quis videret
 aliquem ab infidelibus seduci de-
 beret se mortis periculo exponere
 ut eum a seductione liberaret.
Sed ut aliquis extra hos ca-
 sus necessitatis pro salute alio-
 rum mortis periculo se expo-
 nat pertinet ad perfectionem
 iusticie vel osilij. **C**uius exemplum

ab apostolo accipe possumus qui dicit. ij. Cori. xij. Ego autē libentissime impendam et superimpendam ipse pro animabus vestris. glō. perfecta caritas est ut quōs patus sit pro fratribus mori. habet autem quādam similitudinē mortis condicio fututis. que mors ciuilis dicitur. Iso ad eādem perfectionē dilectionis pertinē videtur. quod aliquis seipm seruituti subiciat propter proximi amorem. et quod se mortis piculo exponat. licet hoc perfecti⁹ videatur esse quod homines naturalitē magis mortem refugiunt. Omnia tho.

F Quod ad tertium consideratur etiā fratne dilectionis perfectio ex effectu. Quanto enim maiora bono proximis impendim⁹ tūto perfectior dilectō esse videtur. Sūt autē cū hoc etiā tres grad⁹ considerādi. Sunt enim quidā qui proxis obsequuntur in corpali bus bonis. puta qui vestiūt nudos. pascūt faelicos. et alia opera misericordie hominū infirmis ministrāt que sibi dñs reputat exhiberi. ut patet Math. xxv. Secūdo sūt aliq̄ q̄ bona spūalia largiūtur. que tam non excedunt condicionē hūanam. Sicut qui docet ignorāte consulit dubitanti. et reuocat errātem. de q̄ comedatur Job. iij. Ecce docuisti pluuos. et manū lassas roborasti. vacillantes fir-

mauerūt sermones tui. et genua tremētia confortasti. **T**ertio. g sunt etiā alij qui dona spūalia. et dona super naturā et racōnem excedentia proximis largiūtur. scilicet doctrinā diuinorū maūductionē ad deū. et spūalium sacramētorū comunicōnē. de hīs dñs facit mētionē apostolus gal. iij. di. Qui tribuit nob̄ spūm. et operatur virtutes in nob̄. Et secunda thess. ij. Cū accepistis a nob̄ verbū auditus dei. accepistis illud nō sic verbū hominū sicut ē vere vrbū dei. huiusmodi igitur bonorū collacō ad singularem quandā perfectiōez pertinet fraterne dilectiōis. quod per hoc bona homo vltimo fini coniungitur. in quo summa hominis perfectio consistit. perfectio hoc ostenditur Job. xxvij. vbi dicitur. Nunquid nō scitis. nubium. magnas perfectas sciētias. pro nubibus autē sicut in beato augustinū. sancti p̄dicatores intelliguntur. habet ille nubes semitas subtilissimas. scilicet p̄dicacōnis vias. et perfectas sciētias. dū se suis meritis nihil eē sciūt. quod ea que proximis impendunt. super istos existūt. Additur autē ad hanc perfectiōnē si huiusmodi spūalia bona non vni tū vel duobus sicut toti multitudini exhibentur. Quia sicut philoso- phū bonū gētis perfecti⁹ est et

Quartum Preceptum

simus q̄ bonū vni? hęc omnia
thō. **Capitulum Quintū**

Quartū p̄ceptū qd̄ p̄
mo loco s̄b p̄cepto di
lectionis pri otinetur

Exo. xx. sic ponitur **M**ono

ra patrē tuū a matrē tuā ut s̄v

longeuus sup̄ terrā **U**bi nōn

dum primo q̄ p̄ter patrē n̄r̄m

quem quotidie inuocamus in

orōne d̄nica: adhuc triplices

sunt patres quos honorare de

bem? **P**rimo carnales h. **S**e

cundo sp̄uales p̄lati de quoz

nūero fuit ap̄ l̄us dicēs. i. cori.

.v. **E**go p̄ euāgelīū genui v̄s

Tertio p̄tates temporales seu

domini. vnde hui naaman. iij.

regū. v. et dixerunt. **P**ater si rē

grādem dixiss̄ p̄ oph̄ta. certe

facere debueras. **D**e p̄mis p̄nti

bus p̄mo tria sunt nōnda **P**ri

mo quib? motis filij p̄ntes de

lent honorare. **S**ecūdo quib;

modis honore debent eis exhi

bere. **T**ercō quotupliciter cōn

p̄ceptum hęc contigat peccā

Quintum ad primū q̄ stricte

hęc mādatum sit suandū docz

p̄mo violātū dira maledictio.

nā gen. ix. **C**am deridēs p̄ris

sui wrēda in semine suo male

dictus est gen. xlix. **R**ubē licet

ess̄ p̄mogemitus iacob tū b̄n

dicturus alijs isti dixit. nō cre

scas qz ascendisti cubile p̄ris

tui. **E**sau venatoz a parū in ta

Capitulum Quintum

Bnaculis inhabitans benedictō

nē p̄mogiture perdidit quā

iacob m̄ri obediēs inueit gen.

.xxv. .7. xxvij. **S**ecūdo idē sua

det vite filioz abbreviaco. nā

deu. xxi. **S**i genuerit hō filiū cō

tumacē a proteruū qui nō au

diat patris vel matris īperū.

apprehēdent eū a ducēt ad sei

ores ciuitatis illius a ibi accu

sabunt eū de comessacoib; luxu

rijs a cōuiujs. 7 lapidabit eū

ois populus. snia ē ibidē. **S**ic

duo filij lxli correpti a p̄re nec

emendati fortes vna die occisi

sunt in bello. capta archai. re.

Tercō idē suad; multiplex

natoz benedictio. nam hic in

p̄cepto illo sp̄aliter lōgitudo

vūedi in p̄miū p̄mittitur. sup

ple si filio valet ad salutez vel

ad cōmodū maius **S**i enī nō.

ad hoc valeret diu viuere pla

ga ess̄ diu viuere nō p̄miū qz

diu in peccis viuētes pius dā

natur. **E**t p̄ oppositum diu be

ne viuere. beneficiū dei magnū

est **S**ic sem filius noe qui pa

tres honoraueat. qui sem vidz

fuisse scd; m̄stos melchisedech

rex salem quē constat diuiss̄e

uixisse vic; annis plus q̄. 600.

ex gen. xi. **Q**uod etiā patz in be

nedictioib; ioseph quē pat

omib; filijs predilexit. eo qz

obediens fuerat in arduis ut

patuit i exitu ultio ad pascua

versus fratres hic in q̄ Joseph
quātam māteriā patientie ca-
stitatis. quātā potētā adeptus
fit. 7 semē ei. patz gen. xxxvij.
xxxix. xli. 7 xliij. multipliciter.

Quarto idē docet filioꝝ iudeo-
rū erga pntes pia bonoꝝ pui-
fio a hūiliatio. nā dauid saul
diu in psecuōne mansurus. in
eiusdē pncipio sollicitē mrem
7 patrē comēdauit regi moab
i. lx. xxij. Rechabite cū hiberis
ad iussū p̄ris eorū ionadap
in ppetuū nō biberunt vnum.
domū non edificauerūt. semētē
non serebant. vineam nō plan-
tauerūt. 7 solum in tabnaculis
manserūt nisi in necessitate guer-
raz. Jeremie. xxv. **I**do p̄ cūctis
israhelitis laudātur a deo. Sic
etiam p̄fecti ois exemplar ihs
erat subdit⁹ illis. scilicet pntib⁹
Et in mortis agonia de m̄re sol-
licitus virgīnē v̄gīmī comēda-
uit Joh. xix. **Q**uinto idē docet
paganōꝝ multiplex eruditio.
ut docet valei⁹ libro q̄nto p plu-
ra exempla. **A**lam filia quedā
cui⁹ m̄rī carcerata 7 fame necā-
da iudicis ōsēsu obtinuit vt ma-
trē visitaret. p custodes tñ p̄s
q̄sita ne alimētū afferret. q̄ filia
matrē diu lactās. tādē p custo-
des exploāta ē mrem alere. **Q**d
cū iudex pcepisset vite matrem
filie donauit in pietatis mun⁹
7 locus cōsecrat⁹ dijs a popu.

lo ut alij scribunt. **I**tem ibidē
valerig dicit de Corahano rō,
no qui cū a romanis pro scrip-
tus rex alioꝝ factus esset. **E**t rō-
nis nullatenus nec precio nec
dotib⁹ recōciliari valeret. vniē-
te ad eū de roma matre statim
a filio obtinuit romanis pacē.
Item ibidē de filio cresi regis re-
fert. q̄ cū fili⁹ ei⁹ mutus videret
ab alio quodā patrē debē occi-
di. nec lingua nec vib⁹ hūc p̄s
eē demonstrare possit. **I**n pietatis
mūnus lingua eius soluta est.
7 locutus est hunc patrem. 7
alia clare eloquens in multoꝝ
stuporem. **S**exto idē suadet
creaturē irrationales celi aues.
Nā ut dicitur. exameron. v. **C**i-
come pie aues pntes senes nu-
datos. pluuis tegūt. fouēt alis.
7 nutunt alimētis. **E**t ibid dicitur.
q̄ admiranda ē cornicis cle-
mentia. **N**ā cū pntes p lōgeuā
senectutem plumaz tegmie. 7
alaz r̄gimie miorai otigit. cor-
nices iunioēs p̄p̄is p̄mis eos
fouent. 7 collo cū pascūt. q̄n-
etiā pntes eoz senescūt. eos ful-
tro alaz suaz sbleuāt. 7 ad vo-
land exercēt ut in p̄stimos vs⁹
mēb̄r dissueta reuocēt 7 redu-
cāt. ut dicit. **D**artho. i. de p̄petati-
bz rex. 7 solū ut hystoiogphi
ponūt vltiēs pntes fame piē si-
nūt. 7 ut refert wil. in de apib⁹ p̄-
te sc̄d a. apes iunioēs nō i ope tm.

Quartum Preceptum

sed etiā in fetu q̄ iuuat m̄res.
Septimo illud docet in sen-
 sibilū exēpla. vnde p̄. rauen.
Tolle radī a sole et non lucet
Riuū a fonte et deficcet. ramū
 ab arborē et arefcet. mēbrum a
 corpore et putrescet. Sic sepa fi-
 liū a deuocōne paterna et iam
 nō est filius s̄ collegā istoz de
 q̄bus d̄r. vs a patre dyabolo
 estis et op̄a patris vestri vultis
 p̄ficere. **Q**uo ad. ij. p̄ncipa-
 le nōndū sc̄d; th̄o. 2. 2. q. Cxxij.
 lic; in hoc p̄cepto exprimatuz
 solum honoracō p̄ntum in illa
 tñ honoracōe intelligitur mā-
 dari sustētacō eoz et quicqd
 aliud a suis liberis ipsis debi-
 tum est Sic interpretatur xp̄s
 math. xv. Et sup̄ illo ep̄he. vi.
Honora patre tuum et matre
 tuam dicit gl̄o. **I**ubemus parē-
 tes honorare id est obsequium
 pietatis et reuerētia; exhibere.
 ac necessaria ministrare **C**ōsistit
 aut reuerentia exhibēda parē-
 bus sc̄dm alex. de haliis intrib;
Primo in affectu. ut liberi parē-
 tes amēt. eis bona optēt. p̄ eoz
 orēt. et eximē timeāt eos ac re-
 uereātur et offensa; eoz caue-
 ant p̄pter ptatē quā a deo in fi-
 lios habēt. quoz sūt p̄ncipia
 p̄ deū **S**ecūdo cōsistit i signo
 exteriori et reuerētia que fit af-
 surgendo. si p̄ se locādo. verbū
 p̄rogando loquēdi et hūibus

Capitulum Quintum

Tercō cōsistit in effectu ut eis
 obediāt in oībus saltem q̄ per-
 tinēt ad vtilitate; ac necitate;
 rei familiaris et que p̄tinent ad
 bonos mores q̄ saluti sunt ne-
 cessaria sc̄d; illd̄ ep̄he. vi. **O**be-
 dite fili; p̄ntib; vestris in d̄no.
 id est sc̄d; iustitiā et fidē d̄ni dei
Et col. ij. **F**ili; obedite p̄ntib;
 v̄ris in oīb; id est ut p̄us expo-
 situm est. **Q**uarto cōsistit in su-
 stentacōne eoz fienda p̄ tria.
 verbo p̄ cōsolacōnes. facto per-
 misteria corporalia vbi op̄ est.
 et dono tp̄ali q̄ iustū enim est
 q̄ p̄ntes pueros debiles nutri-
 ant. tā dignū est ut fili; fortes
 p̄ntes debiles iuuent. **D**ubi-
 tatur cū hoc p̄mo vtz homo
 magis debeat diligere p̄rē; q̄
 matrē. hāc questionē mouit se-
 neca li. declamacōnū vic; an
 fili; pot̄ teneatur alere p̄rē;
 q̄ matrē; **S**ub hoc casu. **Q**ui-
 dā pat̄ a piratis captus ad fili-
 um mittit p̄ auxilio habēdo s̄
 matrē ceca domi manēs nec ha-
 bens aliud auxiliū q̄ filiū eū p̄-
 cipit manere. eo q̄ vtrūq; iu-
 uat nō poss; que ergo iuuabit
 fili;. **S**eneca fortiter abas p̄-
 tes roborat s̄ nō soluit. legisse
 tñ r̄ndēt institū. de patria po-
 testate in gl̄o. q̄ citi; h̄at pa-
 trē alere q̄ ex legis p̄supcōne
 ut om̄iū pl; fili; sperat h̄rē a
 patre. **E**t th̄o. 2. 2. q. xxvi. ar. x.

375

dicit q̄ magis tenetur dilige-
re p̄rem Quia dicit b̄tus Jero.
sup̄ Ezech. q̄ post d̄m oim̄ pa-
trē diligēd̄ ē p̄r. 7 postea ad
k dit de matre. ¶ Vbi nōnd̄ q̄
i istis op̄acōib; ut q̄dā dicunt
quos th̄. non reprobat. hoc
q̄d hic dicitur intelligēd̄ est
p̄ se ut vic; intelligatur eē q̄stio
de patre inq̄tū pat̄ est. An sit
plus diligēd̄ matre inq̄tū
mat̄ est. p̄t enī subdit th̄. in
oib; hmōi tāta esse distantia
virtutis a malicie ut amicitia
soluatur vel minuatur ut dicit
p̄hs. viij. ethi. Et ideo ambro-
dic. q̄ b̄m̄ domesticū sūt maliv̄
filijs ip̄onēdi. S; p̄ se loquēdo
pat̄ magis diligēd̄ ē q̄ m̄r
Amatur ei p̄r. 7 m̄r ut p̄ncipia
q̄dā naturalis origis. pat̄ aut̄
h; excellēcōre; p̄ncipij racōem
q̄ mat̄ q̄ pat̄ est p̄ncipiū per
modū agentis. mater aut̄ per
modū patiētis 7 matēie. Et ideo
pat̄ p̄ se loquēdo ē magis dili-
gēd̄. Tñ h̄c sp̄s amicitie de q̄
nūc loquim̄ ē aicitia q̄ debet̄
patri 7 matri fm̄ gnacōis ra-
cōem Est ei alia sp̄s amicitie q̄
diligim̄ amātē Alia q̄ gnantē
Prima sp̄e possum̄ plus dilige-
vnū. Secūda sp̄e aliū. Nā ma-
tres naturalit̄ pl̄ diligūt fili-
os q̄ patres p̄t tres racōnes.
Pr̄o q̄ pl̄ laborāt i eoz gnā-
cōe vñ ponūt ibi magis de suo

Secūdo q̄ magis sciūt q̄ sūt
sui filij q̄ patres Tercō q̄ sta-
tū natos secū tenēt 7 nutriunt.
nō aut̄ p̄res sic a osāguineos
cū qb; magis nutriti sum; vel
oūsati āplius diligim̄. q̄ ami-
cicie naturali ad iūgitur amici-
tia socialis. Et hoc totū redit̄
ad hoc q̄ pl̄ p̄t mat̄ de suo i
filio q̄ pat̄. S; plus de eo q̄d
filius est p̄mitur a patre q̄ a
matre. q̄ pater dat virtutem
formatiuā; q̄ est disposicō ad
nobilissimā; aie rōlie formā. ma-
ter v̄ro materiā. a ideo natu-
litez h̄o pl̄ patre diligit. 7 osā-
guineos ex pte pris. h̄c de th̄.
¶ Dubitatur secūdo An filij a
filie in reuocacōe v̄toz a p̄nti-
b; attēptatis deant obedire. h̄.
fm̄ th̄. 2. 2. q. lxxviii. q̄ filij a
filie s̄b p̄ntum vel tutor̄ de gē-
tes tutela sunt in statu triplici
Quidā qui nōdū h̄nt vsurati-
onis. a tales q̄tūcūq; ānos
non possunt aliquid v̄ue. q̄
non possunt deliberare. Alij aut̄
sunt qui ān̄ annos p̄bertatis
id est masculi ān̄ decimūquātū
annum femelle ān̄ duodecimū
attigerunt vsuratiōis. Et ta-
les p̄nt q̄tum in ipsis est v̄ue-
re sine p̄cō. h̄ v̄tū eoz p̄t ir-
ritari per p̄ntes. quozū cure re-
manent adhuc s̄biecti. que re-
uocacō etiā sine p̄cō fieri p̄t a
p̄ntib; vel tutorib;. h̄o q̄re nati

Quartum Preceptum

uuentes non peccat qz iplici^{nō} te subintelligitur si pntes con-
senserint. **Racō** quare pntes re-
uocādo non peccat qz vtūtur
iure suo. **Quātūcūqz** tñ pñati fi-
lij ante ānos pubrtatis sint co-
li capaces nō possunt obligari
vto solemnī religionis ppter
ecclēe statutū qd̄ r̄spicit id qd̄
in pluribus accidit. **Terco** sūt
qui wuēt post annos pubta-
tis et tales si sūt libere odicōis
q̄tum ad ea q̄ sunt sue ptātis
et sue plone possunt se obligare
vto religionis. vel simplicī. vel
solēmī. sine wlūtate pntum. **Et**
eadem racō est de alijs wtis et
cōtralre possunt nō sunt autē
sue ptātis tales semp quo ad
dispensationem domesticā. id
circo non possunt aliqd̄ uoue-
re quod sit ratum sine cōsensu
patris. **Dubitat** in an fi-
li? teneatur obedire pntibus
carnalibz q̄tū ad oia **h. thō.**
qd̄ li. ij. q. v. ar. i. qz non sed in
quibusdā. nā cū obedientia p̄-
lato debeat ad illa se exten-
dit debitum obediētie ad q̄ se
extendit ius placōmis. habet
autē p̄ carnalis ius placōmis i
filii. p̄mo quidē q̄tū ad dome-
sticā cōsuaōez. **Sic** enī ē p̄
familias in domo. sic rex i reg-
no. vnde sicuti s̄bditi regis te-
nentur obedire regi in hijs q̄
p̄tinent ad gubnacōez regnū.

Capitulum Quintum

ita etia; filij et alij domestici te-
netur obedire p̄familias in
hijs q̄ p̄tinet ad disp̄sacionez
domus. **Secūdo** q̄tū ad mox
disciplinā. vnde apostolus dicit.
lxv. xij. Patres quidem carnis
nostre habuim? eruditores
et obtemperabim? eis. **Debet** enī
p̄ filio etiā disciplinā ut p̄hs
dicit **In** hijs ergo tenetur obe-
dire filius patri carnali. et non
in alijs. vnde illud coll. iij. **Filij**
obedite p̄ntibz vstris quo ad
omnia. intelligit̄ omnia ad q̄
se ius placōmis extēdit. ideo ec-
nō exhibet irreuerentiā p̄ntibz
qui eis non obedit in hijs in q̄
bus eis obedire non tenetur.
Quo ad. iij. principale patz n
ex p̄missis qz multipliciter nati
peccat cōn hoc p̄ceptum in p̄n-
tes **Primo** qui parētes iridēt
pauperes aut debiles. terreat
hos maledictio cham gen. ix.
Secundo quidā pntes duris
verbis contristāt cōn aposto-
lū dicētem. i. thi. v. **Semiorē**
ne increpauis sed obsecra ut
patrem. iuniores ut frēs. anu-
ut matres. iuuenulas ut sozo-
res in omni castitate. **Tertio**
alij parētibz maledicunt cōn
illud exod. xxi. **Qui** maledixe-
rit patri et matri morte moria-
tur. **Et** exod. xx. **Qui** maledixe-
rit patri vel matri extinguetur
lumē ei? in medijs tenebris et

morietur i peccatis suis. **Quar-**
 to q̄ mortem parentū suoz op-
 tant ex eoz odio aut appetitu
 honoris vel hereditatis. vñ pu-
 blicorū. ix. **Qui** affligit prem-
 eit ignominiosus et infelix. **Qui-**
 to q̄ p̄ntib⁹ pauprib⁹ vel indige-
 ntibus non ministrat p̄ posse. cō-
 tr̄ illd̄ **Ecclesiastici** terco. fili sus-
 cipit senectā patris tui et si defce-
 rit sensus eius p̄ sapientiā vel im-
 patiētā sup̄. vñ mā da illi. **Sex-**
 to q̄ nō obediūt s̄ p̄terue real-
 citrant in hijs vijs que p̄tinent
 ad patris imperiū. q̄ iubetur la-
 pidari. vbi supra. **Septimo** q̄ ma-
 nus violētās in eos iniecerint
Cōtra quos exodi. xxi. **Qui** per-
 cussit patrē vel matrē morte
 moriatur. **Octavo** q̄ parentib⁹
 defunctis per suffragia nō subuei-
 unt. contra quos. pu. xix. **Qui**
 affligit p̄ter; eit ignominiosus
 et infelix. **Dubitat** p̄mo q̄re
 huic p̄cepto additur p̄missio
 p̄mij pl⁹ q̄ alteri mādato. s̄.
 fm **Alex.** de habitis i suo terco et
 alios. p̄rio ut ad sustentaciōem
 p̄ntū allicerentur filij ex p̄mio.
 quēadmodū p̄ntes alliciūtur ad
 nut̄cōez filioz ex natūā. **Secū-**
 do q̄ ogruū ē ut vitā p̄telātes
 in p̄ntib⁹ filij tales eē. recipiāt
 lōgitudinē vite i seip̄is **Terco**
 q̄ p̄cepta dātur de eis ad q̄ in
 q̄b⁹ dā hō nō inclinatur ā mo-
 dici. **Sed** ad subueiend⁹ filijs

p̄ntes inclinatur multū a econū-
 lo modo dicū. **Bo** necē fuit māda-
 ri sic videm⁹ etiā q̄ trūc⁹ p̄ui-
 det ramis nō rami trūco. **Corp⁹**
 mēbris. nō mēbr̄ oia corpi. sol
 radio non radi⁹ soli. fons riuo.
 non riuus fonti. **Dubitat** p̄
 secūdo vtrū aliq̄s p̄cepto p̄ris
 possit cōpelli ad mat̄moniū cō-
 trahend⁹. **Respon.** t̄lx. iij. scrip-
 distinctione. xxix. arti. vi. **Cū**
 in mat̄monio sit quedam hui-
 tus p̄petua: pater nō potest co-
 gere filiū ad mat̄moniū per p̄-
 ceptū cū sit libere cōdicōnis s̄
 pot̄ eum iducere ex racōnabili-
 cā. **Et** tūc sic se h̄; filij ad cā; il-
 lā. Ita se h̄; filij ad p̄ceptū p̄ri.
 ut si rō illa cogat de necitate. vñ
 de honestate. et p̄ceptū similit̄
 cogat. alias nō. **lxc** t̄lx. **Du-**
 bitat terco. vtrū i vitis p̄ntib⁹
 filij possit intrare religionē. **s̄.**
 t̄lx. qd̄ h̄. ix. q. v. ar. i. distiguēd⁹
 ē. q̄ aut iste q̄ h̄; p̄positū intrā-
 di religionē videt se i seculo nō
 posse viuē sine p̄ccō mōr̄i vel
 nō de facili. **Si** t̄m; sibi de pe-
 culo p̄cā mōr̄is cū magis te-
 neat salutē aie sue p̄uidē q̄ cor-
 pali necitati p̄ntū nō tenet in
 seculo remanē. **Si** aut vid; se
 posse i seculo ouersari absq̄ p̄ccō
Adhuc distiguēdū est. q̄ aut
 sine eius obsequio p̄ntes nullo
 modo viuē possunt et sic tene-
 tur eis viuē et alia opa p̄faciē

premittere et peccare; eos dimit-
 tes. si vero sine eis obsequio pre-
 sentes aliquiter vivere non aut
 honorifice non propter hoc tenet
 opera perfectionis dimittere. **Se-**
 cus autem est in illo qui iam religi-
 onem intravit quia cum iam sit mor-
 tuus mundo propter professionem so-
 lutus est a lege quam in mundanis
 obsequiis presentibus tenebatur
 secundum doctrinam apostoli rom. vii. In ill-
 autem spiritualibus puta orationibus et
 homini eis tenetur vivere. Et hoc
 quod dictum est de introitu religi-
 onis potest dici etiam de observan-
 tia virginis et de aliis opa-
 tionibus perfectionis. **hxc tho.** **Du-**
 bitatur. iiii. vtz ille cuius pater
 non potest sustentari a filio non con-
 tendo accipiat dotem unde pater
 nutrire possit: teneatur contrax-
 re ut pater sustentet. **fx. tho.**
 eodem ar. **Casus** propositus non
 videtur de facili possibilis. vix
 enim contingere potest quia quis pre-
 sentes sustentare possit absque mi-
 monij contractu saltem manibus
 operando et medicando. **Si** tamen hoc
 contingeret esset idem iudicium de vir-
 ginitate servanda in isto articu-
 lo et de aliis perfectionis operacionibus
 sicut est de introitu religionis
 ut prius dictum est. **hec tho.**

Capitulum Sextum.
De honore secundo patri-
 vicij spirituali exhibendo vi-
 deda sunt tria. **Prius vi-**

debitur quod stricte mandatum sit
 prelati spiritualibus obedire. **Secun-**
 do in quibus sint et qualiter hono-
 randi. **Tercio** quot modis circa
 eos hoc preceptum non fuerit
Quintum ad. i. non dandum quod pater
 spiritualis est quicumque prelati re-
 gis in spiritualibus; aliquem quem do-
 ctrina euangelica genuerit vel
 habet; nutrire presertim si euangelice
 sacramentum vel alia sibi mini-
 strat spiritualia. ut sunt papa episcopus
 plebanus et vicea eorum gerentes
 confessores. predicatores. abba-
 tisse. priorisse. unde apostolus. i.
 cori. v. **Ego** pro euangelium genui-
 us. de his intelligitur illud ma-
 datum apostoli. obedite propositis
 vestris et subiaccete eis. ipsi enim
 pugnant quasi ratione; pro animabus
 vestris reddituri ut cum gaudio
 hoc faciant non gemetes. de his
 christus ait luc. x. **Qui** vos spernit
 me spernit. **Et** ut non solum bonis.
 sed etiam malis obedire debemus.
 docet math. xxiii. christus ubi sic dicit
Iesus locutus est ad turbas et
 ad discipulos suos dicens. **Su-**
 per cathedram moysi sedebunt scri-
 be et pharisaei. **Oia** ergo quecum-
 que dixerit vobis servate et facite.
 sed; vero opera eorum nolite face-
 re. dicunt enim et non faciunt. **Et** ad
 id debuit apte. **Exemplum** in vitali
 patris ubi dicitur quod ad quendam so-
 litarium venit quidam presbiter cuius-
 dam basilice ut consecraret ei

oblatōe; ad cōmūcand. qdā
 aut vnit accusā s sacerdotem
 apud solitarium. vnit ergo
 p̄sbyter qdā vice volens conse-
 crare oblatōem id est celebra-
 re missam. **S**; solitari9 pullā
 si non aperuit. sic sacerdos
 discessit. et vox ad solitariū Ec-
 ce tulerit sibi hōies iudiciū me-
 um. **E**t fact9 est vultu in excessu
 mētis solitari9 videbat q3 q̄i pu-
 teū aureū, situlā aureā et funē
 aureū aquāq3 valde bonā. hau-
 rire aut vidit quendā leprosu
 a refūdētem i vas vidit igit9
 hoc solitari9 cupiebat bibere
 s̄ noluit p̄t leprosu q̄ hausit
Et vox. **C**ur nō bibis? nam iste
 solū hausit. nihil inq̄nauit. **E**x-
 p̄gefact9 solitari9 misteriu m-
 tellexit. a mittēs p̄ sacerdotē sic
 p̄us erat solitus ab eo oblatio-
 nē sūp̄hit. **S**ed queitur in q̄
 b; layci teneātur suis p̄latis ec-
 clestasticis obedire. **R**ndet vl. li-
 bro. vi. ti. iiii. ca. xv. **L**ayci non
 tenēt p̄latis ecclestasticis obe-
 dire nisi in hīs ad quorū ob-
 uātiā se i baptismo obligau-
 erūt. scz ut teneant vram fidem
 cū opib9 a abrenūtiēte sathā-
 ne. a omnib9 pompis a opib9
 eius. a p̄ consequens q̄tum ad
 omne peccatū vitandū. a spūā
 le bonū p̄sequendū. **I**n alijs au-
 tē actibus non subduntur eis
 n̄ q̄tū ad ista p̄tinere seu redu-

ci possunt. **¶** Quo ad secūdum c
 p̄ncipale nōndū q̄ honor de-
 bit9 p̄latis ecclestasticis p̄ ml-
 ta est exhibēdus. p̄mo ut bonū
 eis corde optem9 a nōnūq̄ p̄
 eis cōem9 ne p̄pter peccata s̄b-
 ditor9 prelato gratia vrb̄i dei
 s̄btrahatur. q̄ dicit gregorius
 sup̄ **E**zech. ome. xii. Aliq̄n p̄t
 malos auditores hōis tollitur
 s̄mo doctoib9. Aliq̄n v̄ro p̄t
 bonos auditores datur sermo
 doctoib9 etiā mal9. **V**eniūole
 vald se habuit d̄s erga letalē
 inimicū saulē p̄us v̄nctū regē a
 iā a d̄o abiectū nō obstāte q̄ i
 r̄gē iā v̄nct9 eēt dauid. **Q**uia
 em̄ saul v̄nct9 d̄ni fuit mansue-
 tissime se ad eū habuit dauid.
 ut; p̄mo s̄. ca. mltis. **R**nto pl9
 ad sacerdotes eccie septēpliat
 deo cōsecratos nos veniūole h̄re-
 dem9. **I**tē aliq̄n p̄t peccā populi
 de9 p̄mittit regre p̄p̄tā. **J**ob
 xxxiiij. q̄ eit sic p̄plus sic sac-
 dos. **E**t sic s̄u9 sic a d̄ns ei9 p̄sa-
 ie. xxiiij. **E**rgo ad hoc malū cui-
 tādū optand9 s̄bditis est ne dū
 pastor9 abrupta ḡdit9 grex i
 p̄cipitiū labatur ut greg. di.
¶ Secūdo s̄bd̄iāstudē d̄nt ut
 bō de p̄latis dicat a eos h̄rēt.
 vl de eoz malis taccāt n̄ vbi
 locū h̄; s̄na corrcō. a mō licitō
 spat9 emēda. rō. q̄ illd̄ ad quē
 h̄b9 fieri debet. ergo plus cū p̄-
 latum. nam de omi v̄to ocoſo

redditur i sum? racoem ut veri-
 tas ait q̄toplus de malo r̄p̄
 lato detrahendo alias n̄l sequit̄
 nisi infectio populi r̄ p̄ccm̄ p̄ri-
 um. **T**ertio tenetur subdit
 eis ad reuerentiā gestuū p̄pter
 excellentiā status eoz r̄ digni-
 tatis r̄ tales s̄m̄ magis a min?
 vñ aplus. i. thi. v. Qui bñ pre-
 sūt p̄sbitei duplici honore dig-
 habetur maxie q̄ laborat in v̄z
 puta decimis a oblationibus
 cōibz hōrandi sūt p̄lati ecc̄iasti-
 co a dōctria. **Q**uarto dōmis r̄ obue-
 ac alijs eoz viribz qz talia sūt
 eoz stipēdia ad sustentacōez
 vite eoz ordinata. Et illud p̄-
 bat aplus. i. corin. v. p̄p̄ta
 verba imediate s̄bdēs. **S**crip-
 tū ē non infrenab os hōis tu-
 turantis. dign? ē enī operari?
 mercede sua. vñ r̄ math. x. idē
 d̄: Dign? ē operarius alio suo.
 hoc enī dixit qñ misit discipu-
 los ad p̄existēdū populis ver-
 bo r̄ sermōibz. Raco ē qz in m̄fi-
 m̄tū sūt melioā spūalia t̄pali-
 bz. i. cori. ix. Si nos v̄b spūa-
 lia seminam? nō magnū est si
 nos carnalia v̄ra metam? **Q**u-
 to debet honorari in mādatis q̄
 p̄cipiūt ut in vitādis excōmū-
 catis suandis fistiuitatibus r̄
 h̄mōi. **Q**uo ad. iij. p̄ncipale
 nōndū qz tot mod̄ a plurimū
 p̄t de honorari p̄latus ecclesi-
 asticus quot modis honorari

Primo iudētes p̄latis quo ad
 p̄sonā. **S**ecūdo q̄ eis detrahūt
 leuiter a multiplici infaman-
 do vel maledicūt cōn illis ap̄si
 actu. xxiii. **P**ncipē p̄si tui non
 maledices. **T**ercō q̄ eos gesti-
 bz de honestat sine rōbili cāutē
 cū eis ludētes illicite luxuriatē.
 Et sicut cham v̄reda mox p̄-
 nox r̄ defectuosoz de te gentes.
 cōn illud exodi. xxii. **D**ñs non
 detrahēs a principē populi tui
 nō maledices. **Q**uarto qui eis de-
 bita in dec̄is oblacōibz a alijs
 s̄btrahūt a iuribz eoz cōn illō
 mal. iij. **D**ic dñs. inferte oēs de-
 cimā in hoz reū meū ut sit cib?
 in domo mea. Et ecc̄. xiiij. **F**ili-
 si h̄s bñfac tecū a deo dignas
 oblacōes offer. **Q**uinto q̄ p̄cep-
 ta p̄latoz otemnūt i h̄is in q̄
 b̄ obedire tenetur. ut in excō-
 mūcācōibz suādis p̄cipue scē-
 mris ecc̄ie. Et qui diebz dñicis
 cōtēnūt audire missas r̄ alijs
 festiuitatibz a intere ille d̄mis
 s̄m̄ ecc̄ie ordinacōez r̄ p̄cepta
 r̄ ieiunia ab eis rite iussa trans-
 grediūtur. **C**apitulū. viij.
Tercō p̄re vicz p̄lato
 seculari honorādo tria
 ponētur. **P**rio q̄ necē
 r̄ rōbiliē sint honorādi. **S**ecū-
 do i quibz sint honorādi. **T**er-
 cō quot mod̄ cōn eoz honore
 fiat r̄ cōtra hoc p̄ceptū. **Q**u-
 tum ad. i. notādum qz patres

seculariū personarum sunt omnes videlicet qui gubernare habent aliquē vel aliquos de secularib; in foro eorūde. Sic igitur pater familias ē pat; vxoris filioꝝ. fauloꝝ. a domū inhabitācium. Sic princeps vel signifer seu capitaneꝝ pater ē subditorum sibi. Sic magister suoz scholariū. Et rex suoz i regno. a cōsiliū cū magistro ciuiū oim ciuiū. Subditos autē obedire q̄ necesse sit suis p̄latis a p̄ribus p̄fatis. p̄mo docet p̄mo impat scriptuā. Secūdo scōꝝ exēpla. Terco phoz documēta. R̄ito etiā irrationaliū facta. a q̄nto nō b
 sentiētū regimēta. **¶** Nā q̄ ad p̄mum xp̄s ait Reddite que sūt cesaris cesari Math. xxij. hic petrus. p̄ma p̄t̄ ij. dicit. Subiecti estote omni huāne creaturē ap̄ter dēū. siue regi quāsi p̄cellētū siue ducib; q̄ ab eo missis ad vindictā maloz. laude; vero bonoz. Paulꝝ etiā di. rō. xiiij. Qui ptati r̄sistit d̄i ordiacōi r̄sistit. docēt. ij. illō scōꝝ exēplanā xp̄s tributū p̄ se a petro ex piscis m̄steio tribuit math. xvij. nec pilatū p̄latū seu iudicē xp̄s negauit cui ait nō hr̄s i me ptatē vllā n̄ tibi datū fuiss; desup. Joh. xix. Paulꝝ ad cesarē appellauit a iudices inuocauit iudeles ut p; Actu. xxv. maucis cū suis socijs p̄dolats dyoflectiō

a maximiāo ipatoib; militarē nō rēnuūt vbi dēo v̄ro nō ostra riuū impauit. Ex q̄b; ec. pat; q̄ tam malis q̄ t̄ois p̄latis obediendū est ut pat; p̄ p̄cedēcia. Et p̄ dauid q̄ v̄neatꝝ est saul nō dum depositum publice p̄ dēū. vel p̄lm. vñ p̄ma p̄t. ij. Serui s̄b diti estote i t̄io d̄nis. a nō tm̄ bonis a modestis s̄ etiā discolis. Pat; t̄cio p̄ phica documēta nam aristoteles yconomicoꝝ libꝝ p̄ r̄gimine domꝝ. Et libꝝ os politicoꝝ p̄ regine ciuitatū a regnoz elegātissime cōscripsit. Sic plura exēpla pot̄ valer; a ceteri. **¶** Docet idē t̄ q̄to tā bestialū hōim q̄ irrationaliū vita. vidē ei p̄ dōes vñ obedire. Sic a latrones quia sine obia nulla pax p̄seuat sic gallꝝ gallias regit grus gruel. rex apū apes a caput mēbra i corpore. a t̄lia exacte suis p̄latis obediūt. Quōto idē pat; etiā in nō sentiētib;. In toto etiā v̄mūso dēꝝ ordiauit ignobiliora debere obedire nobilioib;. sic angelꝝ p̄est hōiaia corpi celestia terreis a hūdis luna a oī t̄re cū suis vegetabilib; p̄est sol. **¶** Quo ad. ij. p̄ncipale nōnd q̄ s̄b diti secularēs d̄nt i q̄nq; hōraē suos p̄latis. p̄rio bō eis optādo. a d̄m p̄ eis orādo. vñ. i. th. i. **¶** Obsecro hei orōes p̄mo p̄regib; a hīs q̄ i s̄blimitate sunt

Corium Preceptum

Et baruch .ii. Orate p vita na
buchodonosor. **Racō** ē qz ppter
peccā ppli aliqñ p pccata dat
populis. Et s̄m greg. qz plati
aliqñ non corrigūt populū. Id
circo ip̄i plati ifatuātur a pec
cāt 7 p̄ plus punitur. ij. re. vlti
mo vbi d̄z de dauid qui pcca
uit a tñ popul⁹ punitus fuit.
orare ergo oportet p prelatis
Secūdo honorādi sūt vrb̄ ut
bō de eis s̄bditi referat. **Rō** qz
qn̄ illd̄ nō fit p̄ plus ei⁹ recalci
trat etiā m̄ licitis a sic turbat
r̄ publica. Et sepe ea q̄ apparēt
malefacere vel obmittere plati
ip̄i talia emēdare nō valēt vel
popul⁹ iudicās errat temerarie
iudicādo. ideo paul⁹ ait actū.
.xxij. **Scriptū** ē p̄ncipē popu
litui non maledices. **Tercō** de
lēt q̄stib; honorai s̄ssioib;
a alijs licitis. i. pe. ij. **Deū** time
te regē honoificate. quicqd̄ ei
ei fit deo fit a q̄ ois ptās. **Quō**
funt platis tributa danda exa
ctōes licite p̄ republica. exolo
nea a steure. qz sine talib; cō
mūib; s̄bdichs prudētes cōsili
arij officiales ciuitatis 7 stipē
diarij a milites sua officia fil 7
labrādo p̄ victu facere nō p̄nt.
ideo. i. cor. ix. **Quis** militat sti
pēdijs suis vnq̄. Et roma. xij.
Reddite oib; debita. cui tribu
tū tributum. cui vectigal. vecti
gal. **Quōto** obediēdū ē platis i

Capitulum Septimum

h̄is i q̄b⁹ sūt aliq̄ eoz s̄bditi
eis ut milites capitaneo i reb;
bellicis: famlia p̄familias in
domesticis **Ciues** s̄siliarijs i ci
uilib⁹. **¶** Deo tho. 2. 2. q. Cij. e
q̄rit: an s̄bditi teneātur platis
in oib; obedire. **Rē.** qz nō s̄ in
h̄is vbi sunt plati a s̄bditi es
astricti. vn̄ p̄mo s̄bditi nō te
nentur obedire ei q̄ vsurpā s̄
dñum sibi n̄ ppter scād alū. vel
mai⁹ malū vitādū: obediēdo ta
mē i licitis non q̄s pccat; **¶** Nec
secūdo s̄bditi tenētur obedire
platis vbi i perant vnū 7 alter
mai⁹ platus sub quo ē p̄mus
iubet aliud **Est** ei regula a b̄to
aug⁹. manās qz duob; platis
cōnria p̄cipiētib; obtpandū ē
mai⁹. intellige m̄ licitis **Ter**
tio nullus d̄z obedire vbi pla
t⁹ iuber; aliq̄d q̄d pccē; est; qz
cū d̄z hoc phibeat p̄ p̄cedē
tē regulā q̄ ē oim̄ dñs: deo est
obediēdū **Tñ** scō; ray. 7 alio
plurios q̄ sūt s̄bditi non dico
aici vel non s̄bditi tales s̄bditi
qn̄ dubitāt aliq̄d eē illicitū vel
licitū de lēt plato obediē n̄ est
tale q̄d i quo nullo mō est ex
cusabilis ignorātia. puta cōn
articulū fidei. p̄cepta vel phibi
cōes vel generale statutū ecclē
Racō ē qz dubia sūt in meliorē
p̄tē interpretāda. **¶** Quarto f
s̄bditus non tenetur obedire
dño vel plato si p̄cipiat ei in q̄

nō s̄bditur ei puta si intrōmit
ter; se de actibus anime intēio
ribus. Vnde seneca li. iiii. de bñ
ficijs Errat si quis estimat ser
uitutē in totum hōiem descen
dere ps eius melior id est ania
excepta ē. Corpa obnoxia sūt
a ascripta dominis. mens q̄dē
est sui iuris Ideo dicit osequen
ter tho. In hīs que p̄tinent ad
interiorē motum volūtatis hō
non tenetur hōmi obedire. s̄ i
hīs q̄ per corp⁹ exterioris sunt
agenda nec in talibus oibus.
Quāto igitur in hīs etiam q̄ p
corp⁹ exteri⁹ sunt agenda hō
nō tenetur hōi obedire i omnib;
talibus. q̄ non i hīs q̄ ad na
turā corpis p̄tinent sed soli deo.
quia in ista pte omēs hōmies
natura sūt pares; puta i hīs q̄
p̄tinent ad corpis sustētacōez.
q̄ plis generacōnem. vñ nec te
nētur hui dñis; nec filij p̄ntib⁹
obedire de mat̄mōio cōtralēdo.
vel virginitate seruāda. aut ali
quo hōmōi. Sed in hīs q̄ p̄ti
nent ad dispēlacōem actiū a
rez humanaz tenetur s̄bdit⁹
suo supiori obedire fm racōem
supioritatis. Sicut miles duci
excit⁹ in hīs que p̄tinēt ad bel
lū. hxc de tho. ¶ Quāto ad ter
tū p̄ncipale pat; ex p̄missis q̄
multiplicat s̄bditi fatiūt contra
hoc p̄ceptū de honozando p̄la
tos. P̄tio eis mala fauendo vel

p̄eisen o orādo. cū tamē p om
nibus orādū sit p orōnē domi
nicā. Secūdo qui eis detrahūt
vnde exodi. xxii. dñs non detra
hes glō. iudicib; Tercio qui si
ne timore q̄ reuerētia sūt ad eos.
cōtra illud Rō. xiiij. p̄nceps dei
minister est tibi i bonū. Si au
tem male feceris time. nō em si
ne causa portat gladiū. a p̄g
pauca. S̄bditi estote non solū
p̄t irā s̄ etiā p̄pter cōscientiam
Ideo em tributa p̄statis. Q̄to
q̄ eis debita t̄buta stipēdia steu
ras subtrahūt tales p̄nto sūt
peiores q̄ fuēs p̄q̄to i plures q̄s
peccat quos p̄uat iste q̄ subtra
hit p̄stantes etiā tributa talia
nō p̄dūt s; t̄nto pl⁹ merentur.
q̄to rem cōem id ē d̄mā pl⁹ q̄
p̄riam curāt Vbi pat; quoz
dam modica caritas q̄ iūti sūt
ad talia. Quāto q̄ eis rebellat.
p̄mo potius deo. vñ ea que ōtra
p̄latos sūt deo sibi dei dicit ut
patet numeri. xiiij. vbi p̄plus
d̄i murmurasse ōtra moysen q̄
aaron. Attamē de⁹ ait vsq; q̄
detrahit mihi omnis populus
iste quousq; nō cred; mihi et
ibidē. vsq; q̄ multitudo hxc p̄f
fiā murmuat ōtr me. Sic. i. s̄.
viiij. Q̄n samuelē iudicē p̄plus
petiuit ut regem eis dar; dñs
ait nō te abiecerit s; me ne reg
nem super eos. ¶ Sequitur
p̄ceptū quātū sc; T̄lo occidēs

**Sequitur Preceptum
Quintum. scilicet Non oc-
cides. Capitulum primum**

Preceptum Quintum est
Non occides. De
quo tria principaliter
sunt videnda. **P**rimo
de homicidio in se. **S**ecundo de
causis homicidii. videlicet proximi
et propinquis qui sunt ira. invidia.
odio. detractio. et alie filie inui-
die. **I**tem reconciliatio obmissio.
et fraterne correctionis que omnia
etiam sunt vel esse possunt homicidii
corporis vel anime. et hic prohibetur
Tercio de scandalo. et de derisio-
ne. que occasio sunt occisionis
anime et corporis. De homicidio
in se tria ponuntur. **P**rimo quomodo
iuste quis occidere possit. et quomodo
modis iniuste. **S**ecundo quomodo
non alie lesiones corporales etiam
sub hoc precepto prohibentur.
Tercio de his que valent ad
fugendum et detestandum homi-
cidium. **Q**uintum ad primum no-
tandum secundum the. 2. 2. q. lxxiiij. quod du-
plex est occisio. quedam iusta. alia
iniusta hic prohibita. **A**d occi-
sionem iustam hominis tria requi-
runtur. **P**rimo causa iusta. ut
quod occidatur pro culpa. pro qua
tale mortem et occisionem meru-
erit. unde exod. xxij. maleficos
ordo ut huetur in occisione iu-

ris ordo. et maxime quod homini occi-
sio iubendo vel erequendo fi-
at ab eo qui habet auctoritatem le-
gitime potestatis. ut iudex vel pater.
unde numeri. xxv. homicida sub
testibus punitur. **E**t de. xxi. Fili-
us iobediens patribus iubetur ad
seniores civitatis et ad portas
iudicij duci. Ro. xiiij. quod iudi-
cas alienum servum domino suo stat
aut cadit. **T**ertium requisitum
est iustus animus. ita quod iudex
mandans et minister ereques oc-
cidat propter bonum finem et rectam
intentionem. ut propter obviacionem
iusticie et correptionem culpe. unde
de. xvi. quod iustum est. iuste ere-
quis. **I**udex igitur vel princeps
vel alius secundum talia tria occidens
non peccat. ut aug. 9. probat. i. de
civ. dei. et hec occisio non phi-
bitur. sed iniusta occisio hominis non
animam irrationalem. in qua quis do-
minum habet. quod hinc licite potest uti
occidendo. **I**deo alia est occisio
hominis iniusta hic prohibita. et
fit quadrupliciter. **P**rimo quando oc-
ciditur innocens qui nullam penam
meruit. **S**ecundo quando occiditur
nocens. et qui meruit puniri. licet
non meruit mori. sed minorem
penam. **T**ercio quando qui meruit
mortem occiditur: non servato
legittimo ordine iuris. maxi-
me quando occiditur ab eo qui
modo habet auctoritatem legitime potestatis.
Quarto quando quis occidit

p culpa sua. a ab hñte auctoi-
 tatem s; non sit iusto aīo vel fi-
 ne. ut amore vīdicte v; ppter
 aliū aliqūē idēbitū finē. ¶ Fit
 aut trāsgressio. xv. modis cōi-
 hoc pceptum. put colligit ex
 th. 2. 2. q. lxiiij. Et ex alexan. de
 hal. in suo terco. q. xx. Prio qñ
 iudex vel alter occidit innocen-
 tem voluntarie. puta eū q̄ nul-
 lam penam apd iudicē meruit
 Exo. xxij. Innocētem et iustū
 ne occidas. Secdo qñ iudex v; al-
 ali? volūtaie et scienter occidit
 qui meruit penā corpalem. sed
 non mortē. puta aham penam
 carceris. sc; verbera cōis v; simi-
 lem. Tercō qñ iudex vel alē oc-
 cidit volūtaie vel innocētē v; in-
 nocentem. non seruato ordine
 Juris pre tacto. maxime si occi-
 dens nō h; auctoitatē legitīe
 ptātis. ut qz nō iudex vel qz in
 bello non iusto occidit hostē
 Vñ Actū. xxv. Non est cōsue-
 tudo romanis. qz aliquis dam-
 netur. P; ius q̄ is qui accusat
 pntes habeat accusatores. et
 locū defendendi accipiat. nul-
 lus enī ut dicit Aug⁹. de ci. dei.
 h; auctoitatē recipiēdi vitam
 alteri qui auctoitatē a deo nō
 accepit q̄ dicit deut. xxxij. Ego
 occidiam et ego vīuere faciā. p-
 cutiam et ego sanabo. ac. Qñ-
 to qui occidit hōiem mala intē-
 cōne. etiā alias reū a accusatū

sufficiēter. pūta lūoē vīdicte.
 aut appetitu pene. Quarto q̄ oc-
 cidit opulsus necitate euitabi-
 li tñ. puta qz inuadentē se et oc-
 cidere volētē euadere posset fu-
 giēdo vel adiutorū aliorū in-
 uocādo. et nō vult ppter vēcundi-
 am. Aut alio aliquo mō posset
 se saluare s; nō vult. et occidit
 eū talis homicida est cōtr hoc
 pceptum. ut cōmūter tenēt do-
 ctōres. ¶ Sexto qui dando
 operā rei illicite. a quā euitare
 debet; occidit hōiem casu. a p-
 ter intencōnē. ut qui violēter
 pcutit vterz pgnantis. non in-
 tendens occidere infantem. nec
 matrem. si inde sequatur mors
 mulieris. vel fet⁹: res est homi-
 cidij. maxime si fetus fuit aia-
 tus Exo. xxi. Quia dat opam
 rei illicite. Vel si q̄s picat lapi-
 dē vel iaculū versus locū. vbi
 trāsitus hōminū esse consueuit
 Idem est iudiciū. et sic de simili-
 b; ¶ Septimo. qui dando opaz
 rei licite nō tñ adhibēdo dilige-
 tiam debitam. occidit pter intē-
 cōnē hōies; ¶ Vt si quis i loco pb-
 lico vbi consueuerūt hōies trā-
 fire secat arbore. dat opaz rei li-
 cite. S; si nō adhib; dilige-
 tiam debitā. vic; circūspiciēdo. Aut
 alte clamando ut sibi caueant
 hōmines: occidatur aliquis: re-
 us est. homicidij. De quo casu
 deutro. xix. habes. a sic de alijs

Quintum

Preceptum

Octavo qui vult a intendit
 alium iniuste occidere. coram
 deo homicida e. etiam si nunquam exe-
 quatur ope. vñ sup illud deu.
 .v. Non occides. dicit glō. re vñ
 voluntate. Nono q iubz; aliquē
 iniuste occidi. ut pilatus. ma-
 nus lauans xpm pcepit dari
 militibz; et crucifigi. **D**ecimo q
 suadet a filiu dat ad iniquā
 hois occasione. aut p tali inq
 hominis occasione instat hien-
 da et rogat. Et sic fm marcū
 iudei xpm crucifixerūt hoā ter-
 tia linguis. vñ fm aug9. picu-
 lose decipiunt q est imāt non
 homicidas illos quoz consilio.
 fraude vel exhortacōe hoies oc-
 cidunt. Undecimo q odit p-
 ximū qui vult de fide rat. vel op-
 tat sibi mortem. a hoc solū ex
 appetitu vindicte. et malū altei
 us. vñ de. i. ioh. iij. Qui odit
 frēm suum homicida est. scz mē-
 te a voluntate. quā deus pnci-
 palit respicit. Duodecimo. q ne-
 gligit p posse a morte liberare
 hoiez; quē n osat positū in extre-
 ma necessitate a piculo vite.
 ut cū noscit aliquē hoiez; i tali
 articulo constitutū: q circa eum
 apparēt signa pbabilia extre-
 me necitatis future. n ei sbue-
 atur. si tunc hō negligit illi p
 posse sbuemire de suo dando.
 aut aliū de pcurādo: homicida
 reputatur. a agit cōn p̄sena

Capitulum

Primum

preceptū. vñ Amb. pasce fame
 morietē. si non paueis occidi-
 sti. Et aug9. li. ostra faustū. Si
 incurras in eū famelicū. q moi-
 posset nisi porigēdo cibū sbue-
 mas. iam tu homicida tenebe-
 ris. **T**ercōdecimo mulier que
 est causa abortus. seu ex nimia
 ingluuie. aut ex nimia stricti-
 tudine vestimentoz. ad lasciu-
 uā ordiata. aut ex nimia agi-
 tacōe forte in choreis corpis.
 aut alijs similibz; vanis. aut q
 cūq; alio indebito mō. Et si fe-
 tus iam sit animatus: tūc pec-
 catū est gū9. qz est verum ho-
 micidū. **C**irca hūc modū
 tā viri q mulieres interdū rei
 sunt qui luxuriantur cū impre-
 gnatis. vñ de dicit dñs Alb. li.
 suo de aialib9. li. ix. trac. i. c. ij.
Sepe accidit in q̄t q quedaz
 mulieres simul abortiūt. a o-
 piūt. ita q in vno concubitu
 vn9 exit p abortū. a alt intrat
 p cōceptum. a hoc frequenter
 accidit in hois q multum dele-
 ctantur in coitu. **S**epe etiam
 cōtingit q qñ vir coyt cū muli-
 ere pgnate post octauū men-
 sem opletum mulier abortum
 facit. a ideo piculosum ē tales
 mouei saltādo aut choifando
 post oceptū. qñtūcūq; semen
 bene receptum sit. **N**ulla au-
 tem aliozū aialiu femia oīno
 ab hoie recipit a sustinet coytū

Capitulum
 Primum
 mulier que
 causa abortus
 est causa
 abortus
 seu ex nimia
 ingluuie
 aut ex nimia
 strictitudine
 vestimentorum
 ad lasciuam
 ordiata
 aut ex nimia
 agitate
 forte in choreis
 corpis
 aut alijs
 similibus
 vanis
 aut quicquid
 alio indebito
 modo
 Et si fetus
 iam sit animatus
 tunc peccatum
 est genus
 quia est verum
 homicidium
 Circa hunc
 modum
 tam viri quam
 mulieres
 interdum rei
 sunt qui
 luxuriantur
 cum impregnatis
 Unde dicit
 dominus
 Albius
 libro suo
 de animalibus
 libro nono
 tractatu primo
 capitulo nono
 Sepe accidit
 in quatuor
 quod quedam
 mulieres
 simul abortiunt
 et operiuntur
 ita quod in
 uno concubitu
 unum exit
 pro abortu
 et aliter intrat
 pro conceptu
 et hoc frequenter
 accidit in
 hominibus
 qui multum
 delectantur
 in coitu
 Sepe etiam
 contingit
 quod quando
 vir coit
 cum muliere
 progenerata
 post octauum
 mensem
 opletum
 mulier
 abortum
 facit
 et ideo
 piculosum
 est tales
 moueri
 saltando
 aut choifando
 post oceptum
 quantumcumque
 semen
 bene
 receptum
 sit
 Nulla
 autem
 aliorum
 animalium
 femina
 omnino
 ab homine
 recipit
 et sustinet
 coitum

Quintum**Preceptū**

post impregnationem. mulier vero tunc plus appetit. equa tamen aliquando simile patitur. **Hec ibi.** Idem libro. x. tracta. ij. ca. ij. dicit qd cauendum est etiam. tam viro qm impregnate mulieri a multis alijs. **Casus** inquit abortus concepti fetus sunt multi valde. **Aliquan-**do fit abortus ex percussione. aut ex casu ab alto. aut per exercitium corporale laboriosum. aut ex vehementi saltu. **Adhuc** et passiones anime aliquando faciunt abortum. **Sicut** ira vehemens. aut tristitia. aut timor. **Similit** faciunt aliquando frigus superfluum aeris. et etiam superflua calida. **Vnde** longa balnea medicamentis eis prohibent. **Fit** etiam aliquando abortus ex repletionem vehementi. aut facilitate plurima naukata. **Idem** li. ix. tracta. ij. ca. viij. dicit. **Femina** obstetricandi indiget magno exercitio. eo qd de facili in partu periclitatur. **Matrem** et partum. nisi vterque caueatur valde. **Hec** de alberto. que tamen non sunt omnia predicanda vulgo. nisi quedam et cum cautela maxima. ne discant malefacere qui nesciunt. **Quarto** decimo peccat contra hoc preceptum qui dat mulieri venenum sterilitatis. aut mulier que homini recipit propter hoc ut iam non concipiatur puer. **Aut** quocumque

Capitulū**Primum**

alio modo illicito impediunt voluntarie. ne commixtione viri et mulieris fetus concipiatur.

Quinto decimo peccat homicidio qui sibi manus imicit. se voluntarie occidendo. nisi ex speciali dei reuelatione certa hoc fieret ut de sampsoe dicit **Augg.** primo de ci. dei. **In** quolibet alio casu peccat mortaliter se occidens. et tanto grauius quanto agit contra naturalem inclinationem. quam quilibet tenetur se diligere ex ratione. et diligit naturaliter. et sic peccat contra naturalem inclinationem. id est contra caritatem sui. et contra iustitiam communem cuius membrum est et sibi admittit homo tempus penitendi. hic etiam reus est sui qui sic viuunt vel agit propter quod vitam suam nobilitate abbreviat. et nobiliter accelerat mortem. **Vnde** **Jeromus** dicit. **Elon** refert utrum puo tempore. aut magno te interimas. **Et** hoc secundum bonauenturam. i. iij. di. xv. contingit dupliciter. **Primo** cum quis sibi diminuit vitam et accelerat mortem. et facit hoc scienter voluntarie. et ex intentione. **Et** de illo loquitur **Jeromus**. et est graue peccatum. **Sit** exempli gratia inter plura unum exemplum. **Alquis** sic se sanctum putat vel iustum. ut securus de gloria iam impacies propter se affligit per indiscreta ieiunia.

vigilias. et cetera exercitia cor-
 palia. et propter hoc sibi abbre-
 uiet vitam ut cito sit cum christo
Tales male agunt et perducunt non
 nunquam vitam presentem et futuram. Si-
 cut simile legitur in collatione pa-
 trum collatione. ii. moysi de patre
 qui se in puteum precipitavit. Se-
 cundo contingit hoc cum quis sibi ab-
 breuiat vitam et accelerat mor-
 tem. dando opera rei inutili superua-
 cue et illicite. ut solet fieri per mi-
 niam crapulam et superflua potatione.
Illud est contra primum preceptum.
Quo ad .ii. principale notandum
 est. 2. q. cxxij. q. licet in hoc ma-
 dato expressatur solum homicidium
 cum dicitur. Non occides. tamen in illo ho-
 micidio tanquam in principali et
 maximo corporis nocumeto intel-
 liguntur omnia alia corporis nocu-
 meta prohibita et naturalium le-
 sio. puta mutilatio. vulneratio.
 incarceration. verberatio. quater lesio.
 et similia. primo prohibetur etiam
 afflicto talia inferendi. vel op-
 tatio. vel consilium. iussio. et consensio.
Sicut dictum fuit de homicidio.
 unde in talibus contra hoc preceptum
 fatiunt multi. Primo iudex vel
 alius qui innocentem verberat. vul-
 nerat. et similia facit. qui talia
 in eo non meruerit quod sibi im-
 ponit. Secundo iudex vel alius
 qui nocentem lederet. vulneret.
 carcere. et similibus. sed plus quam
 meruit. Tertio qui talia face-

ret nocenti non secundum ordinem iuris.
 maxime quando ledens non habet priu-
 endi legitimum potestatem. Quarto
 iudex vel priuata persona muti-
 lans vel ledens nocentem etiam
 secundum ordinem iuris. qui non facit
 talia iusto animo. sed vindictio.
Quinto qui dat operam rei illicitae.
 et per hoc ledit aliquem in
 corpore. ut in exemplis prius de
 homicidio patuit. Sexto qui
 dat operam rei licite. non tamen
 adhibet diligentiam debitam. et sic
 ledit ut prius. Septimo qui
 iubet. suadet. vel auxiliu[m] dat. vel
 homicidio. ut iniusta lesio iusto p-
 ximo inferatur. vel etiam qui ma-
 licose retrahit eum. qui hoc de-
 fendere vult. aut conseruare
 ab homicidio iniusta lesione. Octa-
 uo qui ex odio optat aut desi-
 deat. primo homicidio mutilationem
 vel lesionem. aut gaudet. ideo
 solum quod nocumetum primo est
 illatum. Nono qui mutilaret
 se membro aliquo. de mpto ca-
 su quo membrum esset nocuum cor-
 poris. seu periculosum ratione putre-
 dimis. nisi hoc aliquando ex spiritali
 instinctu fieret spiritus sancti. sicut
 de marco pollicem sibi ampu-
 tati legitur. vel origene. qui se ca-
 stravit. ut fidei inter mulieres si-
 ne suspitione predicare valeret
 quod licitum fuit si a deo habuit.
 alias nulli licet se mutilare. Ro-
 mana. quod nullus nisi deus et res

publica potestatem habet aliquem pro
 re vita aut membro viuo. **Qui**
 dicit. Ego occidam et ego viuere
 fatiam. **Secunda** ratio quod etiam am-
 putato membro quocumque ad pecca-
 tum inclinante. vel coopante. vi-
 cium in voluntate in nullo est era-
 dicatum. **Nulli** ergo ut dicitur. **Crisostomus**
 super **Matthaeum**. licet se castrare. cor-
 poraliter membris abscindendo. sed
 mens castranda est. et corpus simili-
 ter per fugam mulierum. per ieiunium.
 per custodiam visus et aliorum sensuum.
 et maxime per vigiliam. aie ad
 expurgandas cogitationes ma-
 las. **Ibi** est radix peccati et essentia.
 puta in voluntate secundum **Crisostomum**. ubi pro-
 us super verbum. **Sunt** eunuchi qui
 se castrauerunt propter regnum celorum
Non inquit membrorum abscisione
 dicitur. sed cogitationum. **Abscidere** ei
 membris demeritum temptacionis est
Alotandum tamen quod princeps qui pro
 est ciuitati a regno que est perfecta
 coitas habet in suos subditos perfecta
 potestatem coercendi. **Et** ideo potest eis
 pro se vel pro alio qui eius potestate fun-
 gitur infligere penas etiam irrep-
 abiles. maiores et minores secundum
 merita delictorum. **Seruando** pre-
 sentata tria in primo membro posita
Pater vero qui solus pater fami-
 lie domesticae que est imperfecta com-
 munitas habet imperfectam potesta-
 tem coercendi scilicet solus secundum leui-
 ores penas que non inferunt irrecu-
 pabile nocumētum que ad mo-

dum est verberatio mediocris. quam
 iubet spiritus sanctus per salomonez. **pro-**
xiij. d. **Qui** patet virge odit fili-
 um. **Et** infra noli subtrahere di-
 sciplinam a puero. **Si** enim per-
 cusseris eum virga: non morietur
Tu virga percussis eum. et aiam
 eius de inferno liberabis. **Na** pa-
 ter familias tria tenetur sibi sub-
 ditis. **Primo** nutrimentum cor-
 poris. **Secundo** de crimina que corre-
 ctionibus vel verberis interdum
 crescit. **Si** sine tercio parum valet
Ideo etiam debet dare exemplum bo-
 num. que si non habet timeat illud
Apoc. i. thi. v. **Si** quis suorum et
 maxime domesticorum curam non
 habet: fidem negauit. et infideli-
 est deterior. **Quo** ad tertium prin-
 cipale ad cessandum ab occasione
 et lesionibus alijs non inferendis
 multa valent. **Primo** docet talia
 abominari natura. nam omne ani-
 mal diligit sibi simile **Eccl. xij.**
Et ratio naturalis docet pro non
 inferendum quod sibi odit fieri. **Secun-**
do. cohibere debet magna pena
 quam ex scriptura legimus infligi
 iniuriosis tam in presenti quam in futu-
 ro. **Vn** **math. xxvi.** **Oes** qui ac-
 ceperit gladium. gladio peribunt
Et **gen. ix.** **Quicumque** effuderit
 humanum sanguinem: fundetur sanguis
 illius quod potest intelligi tam de futura
 quam de presenti pena. **Tercio** horum
 habet peccati vi: effusionis sanguinis quod
 clamat ad deum contra adularium

Sunt autem quatuor peccata clamantia ad deum quorum quartum est homicidium. et in alijs tribus quod sunt quod dicitur homicidium: deo etiam clamare dicuntur ad deum. **Primum** est homicidium. **Gen. iiii.** de primo homine homicida dicitur. **Gen. xii.** sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra: sed ad te vindicandum. **Ideo** subditur. **Maledictus eris super terram. que aperuit os suum: et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua: Gen. iiii.** **Secundum** est opprobrium innocentium de quo **Exo. ii.** clamor filiorum israel ad me venit. videlicet afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. **Tertium** est peccatum sodomiticum. de quo **Gen. xviii.** clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. **Quartum** est detentio mercedis mercenariorum. de quo **Jacob. v.** Ecce merces operariorum que messuerunt regiones vestras qui fraudati sunt a vobis: clamat et clamor eorum in aures domini sabaoth introiit. **In peccato** eius contra naturam effunditur illud quod potuit esse materia humani corporis. **In opprobrio** vero innocentium et detentio mercedis mercenariorum vita pauperibus auferitur. **Unde** **ecc. xxxiii.** panis egestium vita pauperis est qui defraudat illum. **homo sanguinis est.** **Et ibidem.** Qui auferit i sudore panem quasi qui occidit

primum suum. **Et ibidem.** Qui effundit sanguinem et qui fraudem facit mercenario fratres sunt. **Quarto** debet prohibere a naturalis. **Unde** **seneca.** ferina rabies est ista sanguine et vulnere letari. et hec est abiectio homine siluestre animal transire. **Unde** **quinto** cohibere deberet custodia angelorum primi quem invadens graviter offendit. **Math. xviii.** Videte ne contemnat unum ex his pusillis. **Angeli** enim eorum in celis sepe videt faciem patris mei qui in celis est. **Utriusque** ei offenderet regem frantie: qui sub eius latere tutum invaderet. **Sexto** quod fratres sumus plus omnibus animalibus: quod omnes unum patrem habemus. et in celis unum christum scilicet qui quem libet tam pretiose redemit. **Unde** **dicere** debet illud **Gen. xxxvii.** Quid prodeit nobis si occiderimus fratrem nostrum: et celaverimus sanguinem eius. **Septimo** ymago dei in proximo quam vilipendit quis et inhabitatio spiritus sancti. cuius templum est homo. **Unde** **Gen. ix.** postquam deus dixit Quicumque effuderit humanum sanguinem fundetur sanguis illius: subditur causa. **Ad ymaginem** quippe dei factus est homo. **Ideo** et habitaculum dei est homo. **1. Cor. iii.** **Nescitis** quod templum dei estis vos et spiritus dei habitat in vobis. **Si quis** autem templum

Quintum Preceptum

dei violauerit: disperdet illum deus
Nec valet si quis dixerit hoc
concludere de lesione iustorum. quia
quo ad quodam grauius est lede-
re occidendo peccatores; quam iustum
Quia per dicitur: mors peccatorum pes-
sima. Eo quod statim forte danna-
tur. Sed preciosa est in conspectu
domini mors sanctorum eius. **Capitulum. iij.**

Nunc de causa homicidii
videndum est. que sunt ira
a et inuidia. putat christus no-
tat Math. v. d. Audistis quia
dictum est antiquis. non occides.
qui autem occiderit rem? erit in iudicio
Ego autem dico vobis. qui irascitur
fratri suo: reus erit iudicio. Ecce
prohibet ire. Et statim rancorem
inuidie prohibens subiungit. Si
ergo offers munus tuum ad alta-
re. et ibi recordatus fueris. quod
frater tuus habet aliquid aduersum
te relinque ibi munus tuum et va-
de prius reconciliari fratri tuo. et
tunc venies offeres munus tuum

b De ira igitur primo viden-
dum quomodo malum vicium sit. Secundo
quomodo vicium sit. et quando non.
Tercio de remediis contra iram
Quintum ad primum nondum.
quia ira ideo est magni vicium. quia
capitale. Ex quo secundum Gregorium
lib. xxxi. mora. Sex nascuntur filie
vix indignatio. tumor. clamor
contumacia. blasphemia. et rixa. que
postea declarabuntur. Vnde deus
ira multum offeditur. Primo. quia

Capitulum Secundum

per talia peccata. hospitium dei turba-
tur. **Ephes. iij.** nolite contristari
secundum dei spiritum. Gregorius dicit. ira animu
pulsat spiritum sancto hitacoe; sua tur-
bat. primo quoniam premitur a filio. et
spiritum sanctum de hitacoe cordis eicit.
et dyabolum introducit. Quia si-
cut secundum per. In pace factus est lo-
cus eius; sed dei. Ita in ira locus dy-
aboli. **Secundo** quia ymaginem dei
in templo cordis dissipat. vnde
Job. v. Dixit stultum inquit ira-
cundia. Super quo Gregorius. Ma-
fuetudo in nobis ymaginem dei ser-
uat. qui semper tranquillus est. sed
ira dissipat. que multis virtuti-
bus priuat. Tercio quia templum dei
incedit. vnde per. Incenderunt ignem
secularium tuum in terra. **Et. i. cor. iij.**
Nescitis quia templum dei estis.
a et spiritus sanctus habitat in
vobis. Si quis autem templum
dei violauerit: disperdet illum
deus. **Secundo** malum ire ostē-
ditur. quia homini valde nocet. In
anima. corpore. et rebus. In anima quidem
propter vitia pretaeta. Anima enim que
ad ymaginem dei est formata. mul-
tis malis assimilatur. Primo. quia
iratus est velut homo lignum
habet domum. cui quoniam accidit
quod vespere diues est. et mane nihil
habet. quia ignis totum vastauit. sic
est. facta ira domum cordium. quo con-
tra ait apostolus **Ephes. iij.** Sol non
occidat super iracundiam vestram
Secundo assimilatur demonia co.

Quintum**Preceptū**

de quo dicitur mare. ix. Magr̄ at-
tuli filiū meū ad te hntem spi-
ritū mutū. qui vbiq; ap̄ hē-
berit eū: allidit eum a spumat.
a stridet dentibus. Tercō assi-
milatur olle nimmū habēt de
igne que ebullitō emittit qd̄
in ea erat optimū a postea cre-
pat. vñ proubi. xv. Os fatuo-
rū ebullit stulticiā. Quāto rap-
no assimilatur. qui ignem ex
se producit. fm̄ iosephū ex im-
petu venti a se a alia destruit.
Quinto bestijs a apro. cam ra-
bido a vrsō assimilatur ira. Id-
circo assimilatur serpentibus
ignitis qui interfecerūt filios
israhel in deserto. numer. .xxi.
Dicit etiam corpi multiplici-
ter. Primo amarum reddit ho-
minez. quia ira fm̄ dam. ē eu a
poracō fellis. a fm̄ August. in
ep̄la ad nebridū. ira crescente.
augetur fel in corpe. Secūdo
tristitiam ingeit. animus gau-
dens etate floridā facit. h̄ spiri-
tus tristis exsiccat ossa. puer.
.xviij. Tercio membrīs valitu-
dinem a sanitatem adimit qz
totum corpus ppter sāguinis
ebullicōnem a spiritū turbā-
cōnem alteratur fm̄ medicos.
Quarto vita citi⁹ priuat. vñde
fm̄ phos. Aialia iracūda bre-
uiorēs hnt p̄yotos ceteris pa-
ribz. Quāto demoni interdum
corpus totū ppter irā possiden-

Capitulū**Secūdum**

dū tr̄ditur. ut accidit interdū
blasphm̄antibz in ira. Tlocz
etiā rebz. qz iratis familia triste
seruit. Amici tales fugiunt: a
prudentes horrent. ex quibus
paucā tēpalia iratus pcurat.
Tercō malum ire oñditur. d
qz dyabolo multum placz. Pri-
mo qz valde potens efficitur
ad destruendū bona virtutū
mediāte ira. sic etiā homo me-
diāte igne qui est maxime ac-
tiuus multa mala facit. de quo
igne pōt intelligi illud Jobel.
.i. ad te dñe clamabo. qz ignis
comedit speciosa deserti. a flā-
ma succendit om̄ia ligna regi-
onis. Secūdo placz dyabolo:
qz racōis cecitatem inducit ira.
ad quam sequūtur multa ma-
la. vñ sicut puer. xiiij. Sz. Regi
scz celesti acceptus est mister
intelligens. Sic regi inferna-
li cecus. Nam iratus se in pa-
tientem facit: filios. vxorem. fa-
miliam. a extraneos. a illicita
oīa sibi licita putat iratus. qz
oīs ira appetit v̄ndictā sub ra-
cōne a apparenā iusti. Ideo
puer. xv. Expediit magis v̄rse
occurrere raptis sc̄tibz qz fatuo
confidenti sibi in stulticia sua
Tercō dyabolo placz qz bona
multa sibi pcurat p iram. Non
enim vnū hominē p iram lucra-
tur. sed interdū genealogiam
totam vel priam p rixas. vñde

Quintum Preceptum

pū. x. y. Vir iracundus rixas p
uocat. qui autem paciens est miti
gat fuscitatas. Exemplum de ca
ne iracundo. qui omnes alios pro
uocat. ¶ **Q**ntum ad secundum quoniam
ira sit peccatum. natura. vel meritum.
Sciendum quod secundum the. i. 2. q. lvi.
Et 2. 2. q. clviij. Et philosophum. ii. Re
th. Ira septem gradus potest habere
Primus est ymaginatio vera vel
falsa. de lesione vel yuipensioe
facta tibi in persona tua rebus.
amicis. et hominibus. Et ibi est fundam
entum omnis ire. Quia quilibet ira a ta
li incipit ymaginatioe. que sepe
falso mittitur inter se esse. vno.
Ex quo potest quod verum habuit quod omnia
sibi illata putat iusta esse. et dei
misericordis salutare flagellum.
difficile irascitur. quod tribulatio
ones non recipit ut lesiones sicut
sunt dei patris medicinales iustitia
ones. **S**ecundus gradus est postquam
quis iudicauit se lesum vel yuipen
sum ab alio: cum naturale sit nocu
menta repellere: surgit quod dicitur vix
mens et impetuosis animi motus
quod est appetitio vindicte vel motus
inclinas fortiter ad vindicte ir
rogationem. et hic appetitus vi
dicte potest irascibilis est ir
put est passio. **V**nde super illo ma
th. v. Omnis qui irascitur fratri suo.
dicit gloriose. Ira est vixmens mo
tus animi ad nocendum. hinc ira
si est tam subita in aliquo ut pre
ueniat omnem deliberationem rationis.

Capitulum Secundum

nis et omnem motum volunta
tis. **D**icitur primus motus. **E**t
quia non est in potestate nostra si
cut nec ceteri primi motus. **I**d
circo non est peccatum. sed pe
na potest esse peccati. **H**ec enim
ira non est peccatum quod diu non
dependet a voluntate positue.
scilicet eam volendo. aut priua
tiue ei non resistendo cum pos
sit. **V**nde Augustinus super il
lo ps. Irascimini et nolite pecca
re. **S**i surgit motus ire quod pro
pter penam peccati non est in
potestate nostra saltem mone
at conscientia. ut ei non consen
ciat. ut mente que regula
ta est secundum deum seruamus legi
dei. si adhuc carne viuimus le
gi peccati. **A**d illum autem mo
tum qui est appetitus vindicte.
vel repulsionis nocenti. id
est ire sequuntur naturaliter tria
Primo euaporatio fellis. **V**nde
Augustinus in epistola ad nebr
dium. **A**ssiduitate irascendi fel
crescere etiam medici affirmant
Cremento autem fellis rursus
et facile ac prope nullis causis
existentibus irascimur. **I**ta quod
suo motu animus facit in corpo
re: ad eum rursus commouendum
valebit. **S**ecundo sequitur ascen
sio et accensio sanguinis circa
cor. et cordis dilatatio. **V**nde
materialiter Aristoteles diffi
nit iram dicens. **I**ra est accensio

sanguinis circa cor. totū etiā
 corpus onter calescit. **Tercio**
 sequitur turbacō a inordina
 cio spūum a humorū. q̄ tria
 cōplectens dām. sic dicit. Ira ē
 feruor eius q̄ circa cor est sāgui
 nis ex v̄ appracōe fillis. vel per
 returbacōnem fiens. Sicut ei
 ad motum localem naturalē
 sequitur in corpe apto calor.
 sic ad appetitum v̄m dicte vel
 repulsionem nocumētū natura
 lit sequitur i corpe p̄fata tria
Tertius gr̄dus est cū racō
 possit p̄ape talem d̄cordiacōez.
 a volūtas possit mod̄rai vel ex
 tinguere. a neutrū sit. s̄ negli
 genter ab̄ se h̄nt. a tñ possent
 vigilantia sua talia rep̄mere. a
 tunc fit ira peccatū: v̄iale q̄ dē
 qñ ira preueit rōez. sic ut p̄mit
 titur. a vltra nō progreditur
 nōbilit̄. vigili ei aimo hō in
 teiora tanq̄ oim bonoz a ma
 loz p̄cipalissima assidue cu
 stodire d̄beret. ne hostis qua
 cūqz parte lederet. sed qz hoc
 pauci faciunt. id̄circo v̄ras vir
 tutes pauci possidēt. licz multū
 d̄ exterioribz magnā v̄im faci
 ant. vñ. i. thi. iiii. Corp̄alis ex
 ercitatio ad modicū vtilis est.
 pietas autē ad oia. **Quartus**
 gradus est. qñ racō p̄cipit iraz
 a appetitum v̄m dicte. s̄ tñ de
 libracōem racōis irā p̄uenit. a
 tunc volūtas p̄t in irā cōscire

saltem surrepticie: p̄ h̄tie iram
 vlendo. vel in ea op̄lacēdo. aut
 p̄uatiue ei non resistendo. s̄ eā
 in aimo cōtinuat. vel inualesee
 re sinit. a sic est v̄male. s̄ ma
 ius q̄ in tercio gradu: saltem
 quādo ira adhuc recens est. qz
 delibracōe racōis mod̄rai nō
 potuit. qd̄ d̄. p̄pter eos q̄ statū
 irati v̄rbis maledicis seu male
 dictis. vel gladio proximos le
 dūt qui non excusantur. ut s̄
 p̄ de blasphem̄a patuit p̄cep
 to. i. c. iiii. d. **Quintus** gra
 dus a duo sequētes sunt quos
 xp̄us p̄hibuit math. v. dicēs
Ois q̄ irascitur fratri suo. reus
 erit iudicō. **Qui** aut dixerit fra
 tri suo racha reus erit con filio.
Qui aut dixerit fatue. reus erit
 gehēne ignis. **Vnde** dicit th̄.
 .2.2. vbi p̄us d̄min? math. v.
 tñ p̄mit tres gradus ire: non
 sp̄s. qui gradus accipiuntur
 h̄m p̄cessum hūani act̄. i. quo
 p̄mo aliquid i corde occipitur.
 a q̄tum ad hoc dicit. **Qui** ira
 scitur fratri suo. **Secūdo** autē
 cū p̄ aliqua signa exteiora ma
 nifestatur exteri? eciā atē q̄ p̄
 rumpat in effectū. a q̄tum ad
 hoc dicit. **Qui** dicit fratri suo
 Racha. qd̄ ē interiectio irascen
 tis. **Tercius** gradus ē quādo
 pecc̄m interi? cōceptum ad effe
 ctū p̄ducitur. **Est** aut effectus
 ire nocumētū alterius s̄ rōne

vindictæ. **M**inimum autem no-
cumentoꝝ est quod fit solo
verbo. **E**t ideo quātum ad hoc
dicit. **Q**ui dicit fratri suo fatue
Vnde s̄m Augustinū in p̄mo
gradu est vnum sc̄z ira t̄m. In se-
cundo duo sc̄z ira et vx. In ter-
cō vtro tria sc̄z ira et vx et i w
ce vitupacōnis exp̄ssio. **E**t sic
pt̄z q̄z secūd̄ addit sup̄ p̄mū. et
t̄ciū sup̄ vtrūq̄z. vñ si p̄mū est
p̄ctm̄ mōrle i casu i q̄ dñs loq̄
tur sic dictū est: multo magis
alia. **I**deo singulis eozum ponū-
tur correspondētia aliqua per-
tinentia ad condemnacionem.
S̄ in p̄mo pōitur iudiciū. q̄d
min⁹ ē. **Q**uia ut Aug⁹. dicit. In
iudicō adhuc datur loc⁹ defen-
sioi. In secō vtro pōitur oñiū
in quo iudices inter se cōferunt
quo supplicō dānari debeat vel
oporteat. In tercō pōit gelx-
nā ignis. que est certa damna-
cō. **E**t lic̄z aliquib⁹ mix videat̄
tur. q̄ aliquis p̄ mīmo nocu-
mēto q̄d fit solo verbo fit reus
gelxne ignis. **C**rib. tñ oñdit
hoc non mix esse. cū qñq̄z pua
verba plura homicidia peperit.
et ciuitates et regna euerterint.
nec tamen puum estimes fr̄z
stultum vel fatuum vcare au-
ferens prudentiam et intelligē-
tiam quo hominēs ab irracōna-
libus distant. **E**xempla vide
ymē in spe. histo. **P**rimo quō

narses Rome patrici⁹ cū pt ali-
am totā ab hostib⁹ lib̄alij. **E**t
impator Justin⁹ cū romanis i
gratus suū narsētis in pacēū
crealij: vxor iustini iā narsēti
cōstātinopolim exulātū sic deri-
sorie demādauit. In cōstāno-
polim r̄mea. et cū puellis tuis
in gemicō sc̄iaz lanarū p̄sa di-
uide. **A**d que v̄ba narses respō-
dit. **T**alē se telā orditurū quam
dū viuer; nō deponer; q̄ d̄ se
cit nam et lōgobardos de p̄ano
mā vcauit q̄ totā ptaliā in bre-
ui optinuer̄. excepta roma et
rauēna. **S**ic cū spado impato-
ris eraclij rogas et dona vel ele-
mosiās militib⁹ distribuere. et
sarraceni impatori militātes idē
petere. **S**pado eis dixit. vir
sufficit impator dāe rogas militi-
b⁹ suis. **Q**uāto magis cambus
istis. **Q**ui ex ac̄bati conuocatis
alijs sarracenis i breui romāg
uib⁹ malis vxauerūt. **Q**uā h
autē ira s̄m p̄dictos tres
gradus fit mortale. vel quādo
veniale peccatum. **F**lota p̄mo
s̄m tho. vbi prius q̄ ira fit quī-
tupliciter peccatum. **C**um enī
ira fit appetit⁹ vindictæ. **V**in-
dicta fit iniusta quadruplicat̄
Primo quando quis ex ira pu-
nit. vel vult illum punire qui
non meruit. **S**ecundo quan-
do maiorem penam illi infert a
inferre appetit q̄ ille demeruit

Tercō si tantā quātā demeru-
it. si non s̄m ordīnem iusticie.
ut q̄ vult punire aliquē p̄ seip-
sum. cui? supior non ē aut s̄m
p̄termissioez; alteri? ad debitū
ordīne iusticie requisiti. Quā-
to si iustam penam ⁊ sc̄dm or-
dinē iusticie infert: non tamē
bona intencōne. aut non p̄pter
bonū ⁊ debitū finē. Deb; enī in-
tencō p̄uentis esse bonū ip̄sig-
p̄uiti. aut obuacō iusticie omu-
nis. ā dei honoz. ita ut peccans
corrigat se vel alij p̄ ei? exēplū.
⁊ dei honoz fiat. vñ semp̄ pec-
cat q̄ ex odio vel rācore in ma-
lū alterius vindicām appetit. ā
ut punies dicatur strennuus.
aut bonus iustitarius. aut p̄-
ter lucrū. aut p̄pter faciari vni-
dicta. aut p̄pter alium malum
finē. Rñ to ira fit peccatū p̄pter
modum in debitū. id ē nō bene
modificatum. etiā si prefata ca-
ueantur saltem q̄da; utpote.
si q̄s nimis ardentē irascitur
interius. vel si nimis exterius
maifestat signa ire. Ira igit̄ s̄m
thō. q̄n sc̄dm quatuor modos
p̄mos vel aliquo eoz homo in-
fert aut vult inferre talē vindi-
ctā alteri: est de suo gñe p̄ccm
mōrle. q̄ contrariatur iusticie
⁊ caritati. ¶ Potest tñ cōgēre
q̄ talis illacō iniuste vindicte.
⁊ etiam vlicō inferēdi. ⁊ etiā
ira ad hoc inclinās esset solum

peccatum vniāle. ut cū q̄s ap-
petit se vindicare i aliquo mo-
dico. q̄d quasi nihil ē reputan-
dū. ita q̄ illd̄ ita modicum sit.
q̄ si actu inferretur: non esset
mōrle. ut si quis parum tr̄hat
alienum puerū p̄ crīmes vel ali-
q̄d h̄mōi faciat. vel etiā manz
veniale p̄ccm propter impfe-
ctioez; actus. ut cū motus ire
sbito oritur in animo ⁊ p̄uenit
iuditiū rācōnis ut i antedictis
declaratum ē. Rñ aut̄ quis q̄n-
to modo irascitur appetēs vindi-
ctam. ut si quis nimis ardentē
irascitur interius. vel nimis ex-
teris maifestat signa ire. Sic
ira s̄m se non hz; ex suo genere
rācōem p̄ccā mōrle. p̄t tamē
cōtingere q̄ sit p̄ccm mōrle pu-
ta si ex vhemētia ire aliquis
excidat a dilectioe dei ⁊ p̄xi-
mī. h̄c snialiter thō. Dicit quidā
alius doctoz. Si cōsideretur in
ordīacō ire ex pte modi irascē-
di puta q̄uis ista vindicta iu-
ste ⁊ debite appetatur. q̄n tam̄
multum inordinatus ē motus
ire. ⁊ nimis vhemens interi⁹
⁊ exterius. tūc credo si p̄cedat
ex habitu vicō solo sc; ex supbia.
vel inuidia vel ex ira etiā in ha-
bituata vilitate. vbi habitus
est ⁊ p̄ncipia ex q̄bz; talis mo-
tus p̄cedit sūt mōrle. Credo
etiā q̄ illa inordinacō ire sit pec-
catum mōrle. Racio est quia

refertur in eūdem finem vicij. vnde procedit. vel si non procedat ex habitu vicioſo. ſed ex hoc graue ſcandalū dicitur. Puta quod ille contra quē irascitur mō inordinato. vel alij audientes vel videntes ad peccā mortalia impelluntur. p hoc quod motus huiusmodi ire tam inordinatus est qui alias ad dicta peccā nō moueretur. peccā mortale credo in dicto mō committi. Si tñ talis motus inordinatus non procedat ex habitu vicioſo. nec graue ſcandalum generat; ſed ex naturali complexione irascentis proueniret. qui forte multum eſſet colericus et debilis; vel infirmus. et alias nimis colera infectus. poſſet eſſe peccā mortale. niſi tñ debilitas. vel motus colere inordinatam accēſionem ire cauſans ex culpa mortali pueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula. vel alioquo huiusmodi. vel ipſe motus inordinatus ire intētū irascentem inflāmaret quod a caritate dei vel proximi caderet.

¶ Capitulum.

Dabitur hic primo quomō ira ſit capitale viciū. ſcōd; t h. 2. 2. vbi prius. Ira dicitur viciū capitale. eo quod multa vicia ex ea oriuntur. Tū ex parte obiecti quod multum h; de ratione appetitus. in quōtu ſc; vindiā appetitur ſub ratione iuſti et honeſti. quod ſua dignitā

te allicit. Obiectum enim ſeu cā prima omnis ire in nobis. eſt appetitus vindię ſub apparentia. vel exiſtētia. ut ſi alijs nobis intulit iniuſtum. aliquod. iniuriā. vel percipit nos propter que merito ſit vindię ſibi infligenda. Tū etiā quod ira ex ſuo impetu mētē h; precipitare ad inordinata queq; agenda. Jo glō. ſuper illo puer. xxix. Vir iracundus prouocat rixas. In nra inquit viciorum omnium eſt iracundia. qua clauſa. virtutibus intrinſecus dabitur quod es. qua aperta ad omne faciē armabitur animus. Ira enim dicitur ianua viciorum per accidens quod dem. remouēdo vici; prohibens. id eſt impediendo iudicium rationis per quod homo trahitur a malis. Directe autem et per ſe eſt cauſa aliorum ſpecialium viciorum que dicuntur filie eius. Et ſm greg. libro. xxxi. mora. ¶ Sūt ſex. duo in corde. b. tria in ore. et vnum in facto. Prima filia eſt indignatio. qua homo illū contra quē irascitur reputat indignum ut ſibi quiddam tale fecerit. quod videtur eſſe quedam vilipenſio. ymo quodam contemptus proximi. Secunda eſt tumor mentis. ut cum irascentis replet animū ſuum diuerſis cogitationibus amaris. quibus apud ſe aliquā cogitat diuerſas

Quintum**Præceptum**

vias se vindicandi. et huiusmodi multum
plex propositum alteri nocen
di. Et huiusmodi sunt magna pec
cata. quia non solum in actu exte
ri peccatum est: sed magis in volun
tate etiam: si non impletur ad ex
tra pro opus. Tertia est clamor.
quod est inordinata et confusa lo
cutio quo aliquis quo ad mo
dum loquendi exterius demon
strat iram suam. Quarta est blas
phemia cuius sunt tres species ut
dictum fuit in nono præcepto. Quinta
est contumelia. cum quis ex ira pro
rumpit in verba opprobiosa et
iniuriosa quae sunt contra proximum.
Et hoc fit frequenter ex ira. quia
cum ira sit appetitus vindicte. et
nulla vindicta fit irato ita pro
pterea sicut contumelia. ideo in eam
statim prorumpit. Est et contume
lia proprie cum quis manifeste
contra honorem alterius dicit si
bi defectum suum solum aut coram
alijs. Et est maior contumelia
cum quis coram multis dicit ali
cui defectum suum eo quod pro hoc ma
gis damnificat in honore aut re
uerentia sibi ab alijs impeden
da. potest tamen etiam dici contumelia. cum
sibi soli dicit in quantum scilicet ille qui
loquitur contra audientis reueren
tiam agit quem videtur vilipendere
ex hoc quod manifeste verba contra
eum profert. Et sumuntur quoniam pro
eodem. contumelia. et impro
perium. Exemplum. cum quis dicit

Capitalum**Tertium**

Tu es filius meretricis. fur. mi
ser. vel simile. vel cum aliquis al
teri improperat quod in paupertate
eius sibi plura dederit. secundum illud
ecclesiasticum. xx. exigua dabit et multa i
mperabit. **V**bi secundum theodosium. 2. 2.
9. lxxij. non dicitur quod quoniam in tunc
preferretis contra aliquem contumeliam
aut contumeliam ad hoc fertur ut
per verba que profert alteri hono
rem minuatur. tunc est peccatum mor
tale. non minus quam furtum a rapi
na. non ei minus homo amat suum
honorem quam rem possessam. unde
christus illud voluit. Math. v. qui
dixerit fratri suo fatue. reus est
ielthene ignis. Si quis vero al
teri verbum leuis contumeliam aut con
tumelie dixerit non aio de hono
radi. sed ex animi leuitate. aut ex
leui ira. sine firmo proposito ali
quem de honorandi. sed forte vult
ipsum lenire et modicum contrista
re: tunc potest esse veniale. Si quis
vero alteri dixerit verbum conui
tium non animo de honorandi. sed
propter correctionem. tunc potest esse
sine peccato. si alias sit bene circum
stanti conatus. Sicut ei licitum est
aliquem sibi subiectum verberare. et
in rebus damnificare causa discipli
ne. sic et verbum et conuicium causa di
scipline dicere. Sic christus luc.
xiii. vocat duos de discipulis
tardos et stultos. Et apud gal.
iii. discipulos suos vocat miser
satos et stultos. Dicit tamen beatus

Aug⁹. in sermone dñi in monte.
 q̄ raro a ex magna necessitate
 sūt hm̄ oī obiurgacōnes exhibēde.
 in quibus non ut nob̄ s̄ dño seruiatur
 instigemus. Ad dicit thō. q̄ in vsu talū
 vrbōrū magna discrecō seruāda ē
 necessario. vt vi; quis talib⁹ vrbō
 bis caute ⁊ moderate vtatur in
 correctōne ⁊ alias. qz poss̄ eē
 tam graue cōuiciū qz p̄ incaute
 lam plātū auferret honore ei⁹
 cōtra quē p̄fertur. ⁊ tunc poss̄
 homo peccare mōd̄liter. etiā si
 non intēderet de honozacōnem.
 Sic eē. si q̄s aliū ex ludo incaute
 pitēs grauit ledat. nō carz
 culpa. Sexta filia ē rixa p̄ quā
 intelligūtur oīa nocumenta q̄
 ex ira p̄xis inferūtur exteriori
 facto. siue in corpe. siue in rebz.
 qd̄ multiplicat̄ sit ut ostat. p̄t;
 igit̄ quātis mal⁹ iratus patrat.
 p̄t; eē. qz i ostēdo nō sufficit di
 cere act⁹ ⁊ vba exterior⁹ plata
 ⁊ p̄cepta. s̄ opt; eē interiorā gr̄
 uia ostēri ⁊ plāgere. **D**ubi
 tatur scdo q̄t sint species ire.
 R. h̄m thō. 2. 2. vbi p̄us. Et hūb
 tū i expōsicōe rgule bti Aug⁹.
 Et ph̄m. iiii. ethicoz. qz tres.
 Nam ea que dñs Math. v. po
 nit sunt grad⁹ ire ut dictū est
 in alio capitulo. Est prima spe
 cies. ira acuta. scda amara. ter
 cia difficilis. Dam. li. ii. vocat
 eas felleā maniaz ⁊ furorem.

Scdm̄ p̄mā q̄dā acuti sūt qd̄
 p̄t; ad origīnē ut q̄ nimis cito
 irascūtur ex cā q̄libz leui. Tales
 si cito irascūtur ⁊ cito vniā pe
 tūt. sunt sicut aq̄ q̄ cito calefcit
 ⁊ statim frigescit. qd̄ ē min⁹ ma
 lū. hñ non sūt meliores p̄t; ire
 frequenciā. cū oīs hō debeat eē
 tard⁹ ad irā. **I**ac. i. **S**; p̄t; cele
 rē satisfactōem. cito ei culpā su
 am r̄cognoscūt. Itē sic signū ē
 bone oplexiōis se cito purgan
 a supueiente infirmitate. Itē
 signū bōe osciē. se statim vniē pe
 ticoe mūdare. Itē delicta sūt tñ
 to ḡuioza: q̄nto diuici⁹ tenent
 aiaz; ergo a cōnizio. tñto leuio
 ra: q̄nto cit⁹ eā dimitunt. Est
 ergo p̄ma sp̄s leui⁹ p̄ccm̄. **T**ū
 qz ea moti culpā suā cit⁹ cog
 noscunt. tum quia cito se pur
 gant ab illa iniuria. tū eē. qz i
 iuriā maltez omissam nō plō
 gāt. **D**e scda sp̄e sūt amari q̄
 rū ira multo tpe durat ⁊ manet
 In quib⁹ tristitia difficulē ab
 sorbetur. nisi diuturnitate tpe
 q̄ non prorūpit ad exteiorā si
 gna iracūdie. Tales tard⁹ ira
 scūtur. ⁊ ad vniā petendā tar
 di⁹ iclīmātur. similes ferro. qd̄
 tarde ignescit et difficulter in
 frigidatur quod p̄ius est. Ta
 les tripliciter peccant. Primo
 quo ad proximum. quia post
 offensam caritatem fraternā
 quā turbauerūt differūt repae

Secundo in se quod satisfactioem salutis sue necessaria pertrahunt facere. Tercio in deum quod ira dei contra se exortam occasione offensus commisit in suum suum otemnunt placare. Tales triplici laborat vicio. Quo ad primum accidit. quod tardus ad bonum. Quo ad secundum ire que nondum in eis sedata est. Et quo ad tertium superbie. quod ex superbia procedit quod ledens satisfacere indignatur hoc triplici funiculo collo eius appeso in baratiz mergitur amar. Quo contra psalmum. Disrumpamus vincula eorum. et piamus a nobis iugum ipsorum. De tertia specie sunt difficiles qui ita obstinati sunt quod non dimittunt desiderium vindicte nisi puniant. Tales nunquam volunt petere veniam sicut lapidi ab alio. de quo dicit augustinus. in de civitate dei. quod semel accessus nunquam extinguitur. Nos tres gradus Augustinus ponit in regula dominus. Melior autem est qui quamvis ira sepe temptetur. tamen veniam impetrare festinat ut ei dimittat cui se agnoscat fecisse iniuriam. quam qui tardius irascitur et ad veniam petenda tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam. sine causa est in monasterio etiam si inde non punitur.

¶ Quod autem ille tres species sunt peccata mortalia. secundum quidam doctores in eo casu ubi acuti qui minus

sunt mali peccant mortaliter non est dubium amarus et difficiles peccare mortaliter. Et tanto grauiori reatu. quanto peiores sunt in moribus. siue motus ire ipsorum sit ex iniusta vindicta desiderata vel illata. vel ex inordinato modo irascendi. a hoc patet per Augustinum in regula. quod ira acutorum in quibus crescit in odium. et in tantum reatus eius aggrauatur quod facit trabem de festuca. et facit aiam homicidam. Qui enim odit fratrem suum homicida est. Iohannes in. In difficultibus ergo quorum ira non cessat donec iniuste puniant. patet quod ira semper est peccatum mortale. nisi vindicta illata esset minima iniuria. sicut si quis modicum de melle vel guttam aque super aliquem proiceret vel puerum aliquem in debite per capillos traheret. In amaris autem quia ira conuertitur in odium secundum reatum suum trahit in spem peccati mortalis. In acutis tamen appetitus vindicte in debite potest in delictum atus esse. et preuenire iudicium rationis quod in alijs nunquam vel rarissime contingere possit.

¶ Dubitatur tertio. Si ira sit licita et meritoia secundum theodorem ubi prius secundum tractatum gregem in mora. Duplex est irarum una vocatur ira per vitium. de qua prius dictum est. Alia per zelum. cum quis ex amore dei. proximi. aut iusticie irascitur peccato proprio. a

primi. et appetit vindictā iustā. scz in eum qui peccauit. et tātā quātam demeruit. et h̄m ordie; iustitie ad honore dei. et modo debito. Et tali ira non solū licitum est. p̄mo expediens et debitum aliqñ vti. ut ptz p̄ crib. sup Math. dicentē. Qui sine cā irascitur. re⁹ erit. qui v̄ro cū causa non erit re⁹. Nā si ira nō fuerit: nec doctrīna p̄ficiat. nec iudicia stāt. nec crimina cōp̄scūtur. Itaq; q̄ cū causa non irascitur: peccat. Patientia enī irracōnabil. vitia seminat. et negligētiā nutrit. et nō solū malos s; et bonos inuitat ad malū. Item greg. v. moza. Si nulla ira ex virtute surger; dīne aī adūlionis impetū per gladiū phimees nō placasset. hanc irā qz h̄ly nō habuit: in se et in suis. ḡuiter punit⁹ fuit. De hac ira dicit ps. Irascimini et nolite peccare. qd̄ quidā male. solū intelligunt sibi p̄ his irasci licitū fore. s; si p̄ximos ut nos amare p̄cipimur. restat ut sic p̄ximoz ezratibus sicut nostris vicij; irascamur. h̄c sentētia lit⁹ greg. Idē dicit. Aisto. iij. a. iij. ethicorum. Sic Exo. xi. cū loq̄retur moyses pharaōi et ille noluit audire. exiuit a pharaone iratus nimis. Sic etiā Exo. xvi. cum p̄hibēt moyses ne vsq; m̄ae seruariēt māna israhelite. Illi ma-

ne suantibus et mane scaturirete vermib⁹ iratus ē moyses cōtra eos. Sic videns vitulum et choros iratus piccit de maib⁹ tabulas decalogi. Exo. xxxij. Simile de eodē moyse legitur leuic. x. Et numeri. xvi. Sic christus Mar. iij. Cū circūspexisset dñs. cum ira iudeos qui obuabant eū: contristat⁹ est sup cecitate cordis eoz. ¶ Dubitat⁹ h̄ quarto quando licitū sit vti ira. s; h̄m gregorū. v. moa. qz duplex est ira. vna racōne p̄ueniens. ut patuit in scdo p̄ncipali vsq; ad quartū gradū inclufiue. Alia est racōne sp̄. rectam subsequens. Sūt ergo tres regule. Prima homo nō d; vti ira racōnem p̄ueniēte. s; qz statim p̄cipit eam: deb; ei resistere totalit⁹ excludēdo. nec aliquā penam inferat quousq; animus totaliter quiescat. Racō est. qz ira racōnem p̄ueniens trahit racōnem a sua rectitudine. vñ habet racōnem mali. Ira enī deliberacionem racōnis p̄ueniens cecat racōnem. ut iudicet iniuriam illatam que non est iniuria. vel maiorem qz fit. et sic in alia vicia. ira p̄cipitat. Secunda regula. ira racōnem sequente est aliqñ vtedū. Exempli grā. quando homo p̄fecte cognoscit peccm alterius h̄m oēs circūstantias et quiete

Quintum Preceptum

et integre delibavit de salubri
pena et vindicta pro illo peccato
infligenda. attamen adhuc se pre-
cipit homo timetere aut negligenter;
in exequendo dictata pena tunc
assumere potest iram tantam quan-
tam potest regere ratione ideo ut ex-
equatur melius predictatam pe-
nam. Hec enim aliquando locum habent
in iudice respectu republice. In
magistro respectu scholaris. In domino
respectu sui. In plato respectu sub-
diti. et In viro respectu uxoris.
Ratione dicti est ut dicit thomas ubi
super quod passio ire sic et omnes alij
motus appetitus sensitivi ad
hoc dati sunt: ut homo promptus ex-
equatur illud quod ratio dicit. Alio-
quin frustra esset in homine appetitus
sensitivus. Extra predictos autem
casus nunquam utendum est ira. quod
nihil potest ira alias et obtemperari
multum in multa mala precipitando
faciliter. Tertia regula est quod
uis ira predicto modo assumi possit
cum delibet a ratione per instrumentum virtutis
et eius adiutorio. illud tamen non
expedit omnibus hominibus indiffe-
renter. non quidem imperfectis.
semper his perfectis. Ratione est. quod non
omnes propter difficultatem homi-
nis vis ire sciret eam regere ratione
odiu et alia vitia nata esset ira
gnare. non autem sic in hominibus vir-
tute perfectis. Simile est in me-
dicinalibus. Nam aliqua medicina
licita sunt pro medico ad

Capitulum Tertium

hibere qui scit modificare ea que
prohibetur imperito. **¶** Quia pre-
dicta probatur auctoritate ex-
emplis et ratione. **Auctoritate**
beati gregorii v. moral. dicitur. **Cum**
aimus per zelum movetur curandus
sumope est: ne hoc eadem ira que
pro instrumentum virtutis assu-
tur. menti donetur. nec quasi dona-
peat. sed quasi ancilla ad obse-
quium parata a rationis tergo
nunquam recedat. **Tunc** enim robu-
stius contra vitia erigitur. cum
subdita rationi faulatur. nam qua-
tulisque ira ex zelo rationis fur-
gat. si immoderata mentem vicat.
rationi pertinere suare contemnit. et tanto
se impudenter dilatat. quanto
impacite vitium virtute putat
Exemplum phoz illa patet. Nam ut
dicit valerius libro xi. Archita
magister pitagore et plato is
villico suo iratus. **Superfissum**
inquit a te supplicium mihi iratus
essem. maluit enim impunitum
relinquere quam propter iram gravius
iusto punire. **Sic** socrates ut
dicit seneca li. x. de ira. **Cum** fuisset
eum offendisset quem habebat di-
scipulum ei dixit. **Cedere** te mihi ira-
tus essem. **Corepocem** enim
seruum in tempus distulit sanius.
nec fuit ausus se ire committere.
Erat autem in eo ire signum. v. cem
submittere. et loqui potius. quod
apparebat sibi tunc obstare. **Ita**
dyogenes ut dicit seneca libro

iii. de ira. Cū de Ira differerz: adole-
 lecentul? p̄uuis in eū d̄spuit
 Interrogatus vro an irascere-
 tur cōtra illū: ait. nō irasco: sed
 dubito an irasci oporteat. Si
 de platone dicitur: ut dic̄ vale-
 rius libro primo. Cum aduer-
 sus serui delictū v̄xmentū ex-
 arhisset. ponere illū statū tunicā.
 ⁊ p̄bere scapulas v̄rberib? uis-
 sit sua manu ip̄m cesur? post
 modum intelligens se irasci. iā
 i alto manu suspenso. q̄sit? ē a
 sponsiſſo amico suo quid age-
 ret. Exigo inquit penas ab ho-
 mine iracundo. oblitus q̄ iam
 serui. quia alium quem potius
 castigaret inuenerat abstulit si-
 bi in seruum potestatem. Tu
 inq̄t sp̄s iſte v̄rberā. nolo
 ut sit ille me? p̄tate. id ē i mea
 qui in sua non est. Racione ec̄-
 generali p̄fata patet s̄m tho. i.
 2. q. xlii. Quia quāuis ho mo
 sit animal māfuetū cōfideatis i
 generali racione recta. ⁊ t̄p̄at̄
 ſima hūana cōplexione. t̄n cō-
 siderata colera hōmis magis de-
 facili inflāmātur multi ad iram.
 q̄ ad cōcupiscētiā vel aliā pas-
 sionem. ⁊ etiā q̄ ira est passio
 v̄xmet̄issima. . . . .

Capitulum q̄rtū. v. p̄cepti

Sep̄tia fili a ire pot̄ poi
 maledictō. que sepe ex
 irā orit̄. De quo vi
 cō tractat ut sequitur tho. 2. 2.

q. lxxvij. Est enim s̄m eū male-
 dicere impre cando. impando. ⁊
 optando p̄nuntiare contr̄ aliū
 malū. ⁊ sub racione mali. ⁊ nō
 ad emendacōnē alteri? s̄ solū
 in malum eius. optare aut̄ q̄ i
 p̄io mouē ad malum alterius
 sub racione mali. s̄m se r̄pugnat
 caritati. Quia debem? diligere
 p̄ximū v̄lēdo bonū ip̄ius. Et
 idō s̄m gen? suū ē p̄cēm mōz
 le. Vñ. i. cor. vi. neq; maledici.
 neq; raptorez regnū dei posside-
 bunt. Et ē h̄mōi maledictio t̄n-
 to grauius peccatū. q̄nto male-
 dicit q̄s p̄loē quā magis ama-
 re ⁊ reuereri debet. Vñ leuic.
 xx. Qui maledixerit p̄ri. ⁊ m̄ri.
 morte moriatur. Subdit tho.
 Contingit t̄n v̄bū maledictō-
 nis p̄rolatum p̄cēm esse v̄ma-
 le. v̄l p̄opter p̄uitatem mali
 quod quis a l̄tei maledicendo
 impre catur. v̄l eciam p̄pter af-
 fectum eius qui p̄fert verba
 maledictōis cum sc; ex leui mo-
 tu. v̄l ex ludo. v̄l surzep cōe ali-
 qua talia v̄rba p̄fert peccata
 enim v̄rborum maxime ex af-
 fectu pensatur. **D**ictum est
 autem notāter in descriptione
 maledictōnis. sub racione ma-
 li. ⁊ solū in malū eius cui ma-
 ledicitur. Quia si quis impre-
 cetur. impet. aut optet malum
 alicui sub racione boni: sic est li-
 citum. nec p̄prie maledictō est.

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

Preceptū

Quintū

eo q̄ intencō p̄ncipalis nō fer-
tur in malū illius. s̄m bonum.
Contingit enim optare malū
alicui s̄b racōne duplicis boni.
q̄n q̄ s̄b racōne iusti. a sic iudex
iuste maledicit illū cui p̄cipit
iustam penā inferri. Sic etiā
eccl̄a maledicit anathematizā-
tō. q̄n q̄ s̄b racōne vtilis opta-
tur malum. ut q̄n quis optat
aliquē p̄ctōre; pati eḡritudiez.
vel simle. ut melior efficiatur.
vel a p̄secucōe bonoz desistat:
Et q̄uis maledicere bene pos-
sit fieri s̄m p̄dicta. tamen crea-
turis irracōnalib⁹ hoīes regu-
larit̄ nō dnt maledicere. tū q̄
illō om̄it̄ fit ex irracōnabili q̄-
dam ira. tū q̄ solet indiscrete
fieri in malum hoīm quoz sūt
Tamē ut th̄. ibidē dicit **M**a-
ledicere reb⁹ irracōnalib⁹ in q̄-
tū creature sunt dei. ē peccatū
blasphemie. **M**aledicere autē
eis s̄m se cōsideratis ē otiosū et
vanū. q̄ p̄ se quēs illicitū p̄mo
maledicere est a deo illicitum.
ut etiā dyabolo hei nō debeat.
vnde puer. xxij. dū maledicit
impi⁹ dyabolū. maledicit ip̄e
aiā; suā. id ē maledicto culpe q̄
pene se subicit. q̄ cum dyabol⁹
sit natura bonus. p̄ccm est sal-
tem ut sic ei malū optare. vnde
bt̄us iudas in canonica sua di-
cit. **C**ū michael archangel⁹
cū dyabolo disputans altrica-

Capitulū

Quartū

retur de moy si corpe non ē au-
sus inferre iudiciū blasphemie.
sed dixit imperet tibi dñs. vbi
glō. **D**iligenter intuendū est.
q̄ si michael archangel⁹ dy a-
bolo sibi aduersanti blasphemā
dicere noluit. s̄m modesto
s̄mōe eū coeruit. q̄tō magis
hōimib⁹ oīs blasphemā est
cauenda. q̄uis enim in volū-
tate malus sit demon. tamē na-
tura bonus est. **A**d cauendū
aut vitū maledictōis monē
dnt exempla sacre scripture q̄
bonoz xp̄ianoz. **N**ā xp̄s cum
malediceretur sp̄. in cruce. nō
maledicebat. i. p̄. ij. **P**aul⁹ eti-
am dicit. i. cor. iij. **M**aledici-
mur. a benedicim⁹. **E**t petrus. i.
p̄. ij. **N**on reddētes malum
p̄ malo. nec maledictū p̄ ma-
ledicto. **E**xēpla etiā xp̄ianozū
bonoz ad idē sūt que osten-
dunt q̄ interdū maledicentes
siue inuiti sint siue volentes in
malum eoz exaudiuntur. vnde
greg. iij. dyal. refert q̄ cū sim-
plex a s̄ctissim⁹ florenti⁹ pro
pastore h̄ret vsūm ouiculas
pascētē. discipulī quatuoz cu-
iusdā s̄cti patris qui diceba-
tur eutitius. vsū in campo oc-
culte occiderūt. de quo cū flore-
tius valde tristaretur. eutitius
flentem fratrem vlit cōsolari
Cū florenti⁹ **S**pero in oīptē-
tem deum q̄ in hac vita ante

60

oculos hominum vindictam accipient qui innoxium vrfum occiderunt. Statim autem quatuor rei discipuli elephantio morbo percussis membris putrescentibus interierunt. Unde omni tempore florenter flebat se homicidam proclamans. Item ibidem refert greg. q. cum famulus cuiusdam stephani presbiteri negligenter ei seruire clamauit presbiter veni dyabole discaltia me famulo sic loquens. Statim autem demon affuit a corrigie fume caligarum se soluerunt: in signum demoniacae fuitutis. Ex quo patet dicit greg. dyabolum promptissimum esse in maledictioibus ad puniendum. Simile in quarto refert de romano filium quinquenarium nutriendum qui mox blasphemare consueuerat cum ei aliquid resisteret: vnde in patris sinu pestilentia laborans simile ad apparitionem demonis fatiens necatus est. Sic cesari in dialogo suo dis. v. refert q. vir quidam motus ira contra uxorem ei ait. vade dyabole. mox autem illa per auriculas demonem intrare sentiens furiebat. Cum quidam sanctus abbas super caput eius legeret euangelium super egros manum imponent. Illa terribilissime clamabat. Et cum demoni impari ut exiret. Ille respondit. non dum vult altissimus. postea tamen modum

quo demon intraret ipsa patefecit. Item quidam iratus dixit filio suo. vade dyabole. quem mox demon rapuit. nec vnde comparuit. Item puella quinquennis cum lac comederet. pater eius iratus ait dyabolum comedas in ventrem tuum. mox autem verata est puella usque ad maturationem. In qua cum limina apostolorum petri et pauli visitarer liberata est. Si ante demonem in ea ait. me egresso. hoc nunquam post hanc vitam sentiet aliud purgatorium. hoc cesarius. Sic vicinimoprino de ciuitate dei refert Augustinus de vidua nobilitate diuite habente septem filios et tres femellas eis maledicente. Omnes autem statim tremore omnium membrorum terribiliter sunt percussis. et cecum suorum oculos verentes in orbem dispersi sunt. omnibus spectaculum facti miserum. Et si nunquam maledictis optio impleretur: tamen semper ille qui maledicit: seipsum primo maledicit ut verificetur illud gen. vi. et simoleptio quo ysaac de iacob ait. Qui tibi maledixerit. fit ille maledictus. Tertio principaliter videndum est de remedijs ire. Sunt autem quedam remedia contra iram propriam. quedam contra alienam. Remedia ire proprie sunt noue

Præceptū**Quantum**

Primum est radicē ire euellere. q̄ est amor sui in cordiat. et suo. Rūi ei ardēter diligit in cordiate se. amicos. filios. tēpalia. et hōres. statū credit sibi iniuriam illatam esse. vel se p̄cipēdi. ut dicit Arist. in rethorice. vnde eccl. xviii. s̄m ligna filie. sic ignis exardescit. et s̄m virtutem hōis. sic iracundia illi erit. et scdm s̄bam suā exaltabit iram suam. Secundum ē silentium. Nam natura ire est. ut plata magis ferueat. vñ puer. xxi. Rūi ip̄it stulto silentium iras mitigat. vñ scūs pat̄ ysaac req̄situs. Cur demones eū tātū timerent. Rndit. ex q̄ factus sum monachus. statū apud me. ut iracundia extr̄ guttur meum non proceder̄. Et ps. Posui ori meo custodiam. cū cōsister̄ peccator adūm me.

Tertū remediū ē exēpla patēciū inspicere. p̄ncipalissimē xp̄i passionē. de quo greḡ. dicit. Si passio dñi ad memoriam reuocetur. nihil a deo durū est. qd̄ non equo animo toleretur. i. cui? figura nūmer. xxi. filij isrl̄ lesi a serpētibz. ignit̄. inspx̄to serpēte eneo. id ē xp̄o crucifixo sanati sunt. ad idē valent exempla Job. Exēplū etiā illius mulieris nobil̄ de q̄ refert cassian⁹ in colla. patrū que p̄tuit viduam iracundis.

Capitulū**Quartū**

firmam in qua patiētia discer̄. Talibz ei exemplis. vel ut optio elixio aia muniti p̄t. Quātū est cogitare quō deū sepe p̄prijs malis cōtēpim⁹. vel p̄cipendimus. et q̄ indigem⁹ etiam in p̄rijs defectibz a p̄rimis sup̄ortari. vnde greḡ. v. moā. Est alius seruāde māfuetudis modus. ut cū alienos excessus cōspicim⁹. nra q̄bz excessimus delicta cogitemus. Considerata quippe ifirmitas p̄pria. peccata nobis excusat aliena. patienter namqz iniuriam illatā tolerat. q̄ pie meminit q̄ fortasse adhuc habeat in quo debeat ip̄e tolerari. Ideo tā facili ter quidā irascuntur. qz p̄pos defect⁹ q̄bz a deo. vel p̄ximo sup̄ortatur non agnoscunt. vñ puer. xix. hō indigens. misericors est. Seneca regū animos in diuimus. illi oblitū fue ifirmitatis aliene debuit q̄ iniuriam accepit.

Quintū remediū ē cōsolatō dñe ordinatōis. Nullū enī malū nobis p̄t inferri nisi diuina ordinatōe. qd̄ maximū debz eē fidelibz. Deus ei est velut medic⁹ fidelissimus. qui aquā tribulationis cuiqz p̄p̄inat. scdm sue ifirmitatis exigētia. ps. Statuit aquas quasi in vtre. sc̄ de celo eā dispēsans filijs. vnde i. cor. x. Fidelis deus qui non

macharij eū pcedēs ait ad sa-
cerdotē y dolor ligna portan-
tē Quo vadis demon. q̄ iratus
vulneravit grauit̄ discipulū
Cū autē machariū supuē-
ens sacerdoti diceret. Salue-
ris laborator hoc wr̄to lenit̄
p machariū cōūsus est in mo-
nachū. vñ cā vulne a cōis red-
dita. vulneratū ambō i mona-
steriū portauerūt. hō eī iratus ē
vlut olla buliēs. cui aqua fri-
gida supfundenda est. vnde
puer̄. xv. Os fatuoz ebullit
stulticiā. Secūdu remediū ē
silentiū. wr̄ba enī sūt vlut li-
gna. si saltē sint wr̄ba irato
displicibilia. h̄ ad extinguedū
ignē oport; materiā lignoz
imminuere. vñ. eccl̄. ix. Nō liti-
ges cū hōie litigioso. nō stru-
es in ignem illius ligna. Se-
curius ergo est̄ interd̄ ab ira
to recedere. qui nollet cōburi
sicut ⁊ ab igne hō. xij. nō vñ
defendētes km̄i. h̄ date locū ire
Ter cū remediū est bñficiū
Bñficia enī irato impensa sūt
vlut carbones igniti. valētes
p caritate pximi. Ideo puer̄.
xxv. Si esurierit inimicus tu-
us da illū. Si sitierit da illi
aquā bibere. prunas enī ogre-
gab sup caput ei⁹. ⁊ dñs red-
det tibi.

D Capitulū Quintū
De inuidia que ut pluri-
mū ē cā h̄icidij. de q̄

Job. v. puulū occidit inuidia
Tria sunt p̄ncipaliter viden-
da Primo q̄d sit Secūdo quā-
te noceat Tercō de remedijs
Quintū ad p̄mū. Inuidia di-
cit b̄t̄is aug⁹. ē odiū felicitā-
tis aliene. Dam. li. ij. dicit q̄ ē
tristitia de aliēis bonis. Et d̄
inuidia q̄ nō p̄t videre bona
alioz Vñ ambro. li. de offici.
Inuidus bono torquetur alie-
no. null⁹ aut̄ p̄t videre equa-
nimit̄ illd̄ de quo torquetur
Pro cui⁹ intellectu nōndum
h̄m th̄. 2. 2. q. xxxvi. q̄ inuidia
ē tristitia de alieno bono in q̄-
tū q̄s aliū excedit in bono ap-
parēti. p̄cipue de quo est glo-
ria vel in quo h̄oies appetunt
h̄orari. ⁊ in opimōe eē In q̄tū
alienū bonū d̄minuere videt̄
appriā excellentiā. vñ greg. xx
xi. mō. **I**nuidia ex iam glo-
ria vel ex supbia nascitur. Qd̄
sic p̄; Nā cū supbus inamiter
gloiosus appetit sup alios ex-
cellere ⁊ magnus apparere. ⁊
ognoscit in alio aliq̄d bonū.
tunc timet q̄ i hoc ipsū alter
excellat vñ sibi equetur. ⁊ tūc
tristatur in q̄tum hoc minuit
gloriam suā ⁊ excellentiā quā
h̄ret in opimōe h̄oim Ex hoc
enī q̄ alius in aliquo bono si-
bi eq̄tur. aut eū excedit ip̄e mi-
n⁹ gloriofus estimatur: quia
tūc nō sup alios ip̄e excellēs

putatur. **Exemplum** Tu scis artificium in ciuitate: uenit pegrinus? quod equaliter tibi, uel melius te operatur de quo ipse laudatur. sed tu times eum tibi equari, aut te excellere. et de les de fama eius? uel bono. quod fama tua minor erit. hec tristitia de alieno bono est inuidia uera. **Et uidetur principaliter esse tristitia de gloria alterius? in quantum minuit gloriam tuam quam appetis. Sic similiter est inter diuites. nobiles. predicatores. magistros. et similes quo ad pulchritudinem. fortitudinem. scientiam. uirtutem. de uocacionem. et de quo cum quod uero. uel estimato bono. de quo quis gloriam querit.** **Secundo** notandum secundum mattheum. ubi patet quod cum inuidia sit tristitia de alieno bono: **Quadruplex est tristitia. quod de alienis bonis in alio cognitis potest oriri. et solum quarta est inuidia. Primo enim quis tristatur de bono alterius. in quantum ex eo timeatur nocumetum. uel sibi. uel alijs bonis. Et talis tristitia non est inuidia. sed magis timoris effectus. et potest esse sine peccato. et laudabilis. Unde puer. xxxix. In multitudine iustorum letabitur uulgus. Cum impij superint principatum gemet populus. Et gregorius. xxii. mora. Euenire plerumque solet ut non amissa caritate. et inimici nos ruina letificent. et rursus eius gloria sine inuidie cul-**

pa otrist; **Cum** a ructe eo quod dam bonum erigi credimus. et proficiente illo: plerumque iniuste opprimimus formidamus. **Secundo** modo potest quis otristari de bono alterius. non ex eo quod ipse habet bonum. sed ex eo quod nobis deest bonum illud quod habet ipse. **Et hoc proprie est zelus ut dicit philosophus. in rethorica. Et si zelus iste sit circa bonum honestum laudabile est. Unde in corinthios. xiiii. Emulamini spiritualia. Et Iero. in epistola ad aletham. de instructione filie dicit. habeat solitas cum quibus addiscat. quibus inuideat. et quarum laudibus mordetur. **Vbi** fumitur inuidia pro zelo quo quis dicitur imitari ad proficiendum cum melioribus. **Si** autem sit de bonis temporalibus potest esse cum peccato: et sine peccato. **Ter-** **cio** modo aliquis tristatur de bono alterius. in quantum ille qui accipit bonum est eo indignus. que quidem tristitia non potest oriri ex bonis honestis. ex quibus aliquis iustus efficitur sicut philosophus dicit. in rethorica. sed de diuicijs. et de talibus que possunt prouenire dignis et indignis. **Et** huiusmodi tristitia secundum eum uocatur nemesis. et pertinet ad bonos mores. **Sed** hoc ideo dicit. quia considerabat ipsa bona temporalia semel. prout possunt magna uideri non respicientibus ad eterna**

Sim doctrinā fidei bona tēporalia q̄ pueniūt idignis ex iusta dei ordinacōe disponuntur ad eoz correctiōem v̄ ad eoz dānacōez. Et hmoi bona quasi nihil sūt in cōpacōe ad bona futura q̄ seruantur bonis. Et ideo hmoi tristitia prohibet̄ in sacra scriptura. Scdm̄ illō ps̄. **N**oli emulā in malignātibz neq; zelaueris fatientes iniquitatē. Et alibi pene effusi sūt gressus mei q̄ zelauī sup̄ iniquos pacem peccatorū videns. Quāto modo aliquis tu statur de bono alicuius inq̄tum alter excedit ip̄m in bonis. a hoc pprie est inuidia: et hoc est semp̄ prauū: ut dicit Arist. .ij. retho. Quia dolet de eo de quo est gaudendū: sc̄ de bono proximi s̄m caritatē. cui etiam directe cōtraiatur ut dicitur.

Quo aut̄ fiat inuidia v̄iale p̄ctm̄ vel mōrle notandū tercō q̄ tres ibi sūt ḡdus. Prim⁹ vbi materia. origo. a causa inuidie ē cognicō boni alieni excellentis in h̄ie vane gloriose. Talis enī faciliter timet de diminuōe sue glorie. et tristat̄ faciliter de bono proximi. vñ s̄m greḡ. xxxi. mora. Inuidia ex inani gloria nascitur. a ex ead̄ radice etiā scdm̄ p̄m. .ij. retho. multe sūt cāe inuidie. Pr̄o similitudo aliquoz sc̄bz

genus. cognicōez. staturā. habitū aut opimōez. **N**acō ē. q̄ ad istos tm̄ est inuidia quib; hō se vult equare. vel preferre. hoc aut̄ non est nisi resp̄cū nō multum distantū. **N**ullus enī nisi insanus studet se equare. et preferre in gloria h̄is q̄ multo maiores eo sūt. puta plebeus regi. vel cōuerso: ideo h̄is quibus multum distat loco. vel tpe. vel statu. homo non inuidet. s̄ quibus est pp̄inquus. **N**ā cū pp̄inq̄ videantur in gloria excedere. eos nitimur excellere. a ex eoz gloria qua cōnīnāz. v̄lūtate pollent tristari in cipim⁹: a sic inuidere. **S**ecūdo facilius inuidet pusillanimes q̄ oīa reputant maḡ a gloriosa q̄ nō h̄nt. **T**ercō senes facilius inuidet iuniorib; q̄s putāt possidere. q̄ ip̄i non habuerūt. vel nō habēt. **C**apitur tñ inuidia sic cetera passiōes q̄nq;.

Sicut dicit Aureolus sup̄. .ij. di. xxi. q. .ij. quasi p̄ quadā naturali inclinacōe ad passiōē inuidie. **S**ūt enī ut inquit in appetitu sc̄fitio appetibilitatis quod fatientes in corpe reales trāsmutacōes. cōsequētes oplexiones corpoz naturales. **V**nde q̄ sūt oplexiōis fr̄igide et hūide. sunt naturaliter magis inclinati ad inuidiam. ut p̄ de multis p̄eis.

mulieribus. et quibusdam hominibus
 flegmaticis. Et ratio est quod tales
 qualitates passivae sunt. ideo est in
 corpore aptitudo ad casum et de-
 pressionem propter quod in appetitu se-
 fitivo oritur pro portionalis que-
 dam aptitudo ad depressionem. et
 ad casum. ut facilius deprimatur
 et cadat ad apprehensionem boni
 alteri. **U**n sic est quod omnia alia
 quedam reputantur superiora respe-
 ctu sui. ideo timent confundi na-
 turaliter et deprehendi. **R**atione igitur
 talis complexio. quoniam quod vi-
 det bonum in aliquo statim inclinat
 tur ad invidendum. et tunc fit or-
 dinis transmutatio in corpore. puta
 quidam casus manifestus in vultu.
 et prope dicitur invidia. **E**t hoc modo
 accipiendum invidiam. scilicet per natura-
 li aptitudinem et passionem. vel eti-
 am ut talis passio est primus
 motus. ut sic non est peccatum. sed pe-
 na peccati. vel peccatum largo modo
 cum sit pena peccati originalis. hec
 de aureo. **U**n **A**ugustinus. libro primo. con-
 fessio. dicit. puulum quendam collacta-
 neum suum toruo vultu aspexisse.
 et illud invidie attribuit. **V**i-
 di inquit ego et exptus sum zelam
 tem puerum. nondum loqueba-
 tur. et ituebatur pallidus ama-
 ro aspectu collactaneum suum.
Secundus gradus est quedam
 subita et non deliberata tristitia
 de bono proximi in quantum excel-
 lens est. **T**ertius est tristitia

talissimo deliberata. seu perfecta
Prima est veniale peccatum. **S**ecunda
 est mortale peccatum. **U**n **th**. ubi
 prius de utroque dicit Invidia
 ex genere suo est mortale peccatum
Benignus ei peccati consideratur et ob-
 iecto Invidia autem secundum rationem
 sui obiecti contrariatur caritati per
 quam est vita anime spiritualis. secundum
 lud. i. **J**oh. iii. nos scimus quo-
 niam translati sumus de morte ad
 vitam quam diligimus fratres. **U**trius-
 que enim obiectum caritatis et in-
 vidie est bonum proximi secundum contra-
 rium motum. nam caritas gaudet de
 bono proximi secundum illud. i. cor. xiii.
 non gaudet super iniquitate. et gau-
 det autem veritati. Invidia autem
 de bono proximi tristatur. **U**nde
 ex suo genere vincitur pecca-
 tum mortale esse invidia. **I**do **J**ob.
 v. puulum occidit invidia. **S**ed
 nihil occidit spiritualiter nisi pec-
 catum mortale. **S**ed sicut dictum
 est super in quolibet genere peccati
 mortalis inveniuntur aliqui im-
 perfecti motus in sensualitate existe-
 tes. qui sunt peccata venialia. **S**ic in
 genere adulterii primus motus occu-
 piscencie. et in genere homicidii primus
 motus ire. **I**ta etiam in genere
 invidie inveniuntur aliqui primi
 motus: quoniam etiam in vitiis per-
 fectis qui sunt peccata venialia. **I**te **th**.
Quartus gradus invidie est peccatum
 in spiritu scilicet quod dicitur invidetia fratre
 gratie. **U**n **th**. m. ii. di. xliii. dicitur.

Inuidia duplex est quedā q̄
est de p̄speritate vel exaltacōe
hōis. Et qued̄ que est de exal
tacōe gr̄e sicut q̄ multi ad de
um ouertātur vel aliquid hu
iusmodi. Et talis inuidia solū ē
p̄ccm̄ i spūm̄ sanctū. vñ ibidē
bonauen. dicit. dupliciter pōt
aliq̄s inuidere aliene gr̄e. vno
modo. q̄ ex hoc minuitur bo
nū p̄p̄iū. cuius p̄mo cōem ap
petit singulariter. a sic ē p̄ccm̄
capitale. Alio mō. q̄ visus aie
sic ē dep̄uatus. ut sic nō vid;
bonū in se. sic etiā nōlit videre
bonum in alio. 7 tūc ē p̄ccatū
in spūm̄ sanctū. hoc autē ē i illis
maxime qui vix possunt i alio
videre bonū. Et ita alio modo
ē capitale vitū. a alio modo
p̄ccm̄ in spūm̄ sanctū. 7 isto mo
do non p̄cedit nisi ex magna
corrupcōe a malitia volūtati.
q̄ adeo gustū p̄uertit ut bonū
fariat aparere malū. 7 ecōuer
so. **S**ecundo p̄ncipaliter
videndū est de inuidia quātū
noceat. a q̄ sit detestabil̄ p̄p̄
nouem. Primo nocet p̄p̄io s̄b
iecto in corpe multipliciter q̄
est tristitia. **S**3 tristitia sc̄d̄m
tho. i. 2. q. xxxvij. saltem mala:
multa mala facit. q̄ aḡuat
aim ut inter d̄ mot̄9 corp̄is ex
terior impediatur. 7 fit hō stupi
dus. 7 int̄sa tristitia p̄ oibus
aie passioib̄9 maī9 nocumē

tū infert corpi. vñ puer. xxv.
Sicut tinea vestimēto. a ver
mis ligno. ita tristitia viri no
cet cordi. q̄ anim̄9 gaudens
etate florid̄ a facit. spūs tristis
exsiccat ossa. Et ec̄c̄ xxxvij. de
tristitia festinat mors. s̄ hoc
verū est de tristitia que spem
non h̄ annexam. **S**icut con
trito hab̄ sp̄m̄ a gaudiū de
remissione a intuitu d̄ine mi
sericordie. **S**ecundo d̄anosa ē
inuidia. q̄ recipit eā h̄nti soti
etate ec̄c̄ie. p̄s. Particeps ego
sū oim̄ timentū te a custodiē
tū man. tua. **A**uḡ9. pensent in
uidi. quātū bonum sit caritas
que sine labore n̄ro. aliena bo
na nostra facit. **T**ercō inuidia
nulli p̄cit. De nocētī notum ē.
de innocētibus pat̄. **C**ū cayn
inuidus abel. fratres ip̄h̄9 io
seph eūdē. a saul dauid sine
eā sint persecuti. **T**ales p̄iores
sunt pilato. de quo math̄. xx
vij. **S**ciebat q̄ p̄r inuidiam
tradidissent eū. **Q**uarto inui
dia valde difficult̄ curatur. q̄
est velut ignis grecus q̄ i aq̄
tribulacionum ardet. 7 diffi
cult̄ extinguitur. **I**deo gal.
v. non effitiam̄ inanis glorie
cupidi. iuicē puocātes. iuicē
inuidētes. sup̄ quo **C**yp̄anus
zelus iste modū non h̄. p̄ma
nens iugiter sine fine cū alia
fimiatur sceleā. **Q**uanto q̄ ille

Quintum**Preceptum**

cui inuidetur crescit in successu meliore: tanto inuidus liuoris ignibus inardescit. Quinto inuidia ostendit hominem pusillanimum et in finis rebus operatur Job. v. p. unum occidit inuidia nobiles sunt coicatum ut patet in hominibus in leone. In aquila. **E**cce in igno biles sunt inuidi. Sexto signum est per quod demon suos agnoscit. Sicut caritas ecclesiarum Joh. xiii. In hoc agnoscunt quod mei estis discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. Septimo socii sunt dyaboli in lucro et in damno. quia quando dyabolus lucratur et male succedit homini: inuidus hoc lucrum suum putat et e conuerso. Vnde cum simitulum Amicorum sit idem uelle et nolle: patet propositum. Octauo peccatores plerumque efficiuntur. psalmus xlii. ne comedas cum homine inuidio: et ne desideres cibum eius. quoniam in similitudine arioli et colectoris estimat quod ignorat. Comede et bibere dicet tibi. et mens eius non est tecum. Nono inuidus grauissima anime infirmitate tenetur. gustum ei anime ad infectum habet: ut bonum inimici putet malum. et e conuerso per sal. v. De quod dicitis bonum malum et malum bonum. ponentes tenebras lucem et lucem tenebras ponentes amaram in dulcem et dulce in amarum. **T**ercio principaliter de remediis inuidie notanda

Capitulum**Quintum**

duo quod contra eam ualeat quibus. Primo ut homo ponat dilectionem in ea bono quod potest similitudo a multis hominibus et a finibus plene. Sic est predicatio. **E**u caustie corio dei super omnia dilectio et regnum celorum. Vnde Gregorius. **Q**uia facit inuidie carere desiderat illam hereditatem appetat quam numerus possidendum non agustat uirum iustus per hoc quod in terris nihil appetit: aliis profectibus inuidere nescit. Secundo inspicere debemus quantum fratermitatibus inuicem omnes ei proximus est frater naturalis a quorum omnium unum fuit pro adam. multi sunt fratres nostri spirituales. Quorum omnium unum pater christus est. et mater una uirgo beatissima maria. Sic et mater una sancta ecclesia. Sumus enim membra unius corporis ecclesie. i. cor. xii. Si quid patitur unum membrum: compatitur cetera membra. Tercio contra inuidiam ualeat eradicatio proprie superbie quod ex ea oritur. Vnde de contra contra superbia uel manet gloria ualeat etiam hic. Quarto ualeat contra inuidiam meditatio multiplicis damni quod ex ea potest ut in secundo membro patuit. Sic ei grecus ignis arena et aceto solus extinguitur sic inuidia in desideratione infructuosa stat quod habet et amaritudinem et consuetudinem uirum potest extingui. Quinto ualeat contra inuidiam exercitium in operibus misericordie circa proximos uel inimicos. unde prouer. xxv.

Quintum

Preceptum

Si esuriet inimicus tuus... illu. si fuerit: potu da illi. prunas ei ogregabis sup caput ei? et dñs reddet tibi. mia ei di recte oppoitur inuidie. qz p or colet de miseria pximi. postei or vtro de felicitate pximi. vn de mia dr. 2. cor. xi. qd ifirmat a ego no infirmor de inuidia vtro Jude Joha. xii. qd iudas murmuauit de effusioe vngēti sup caput ihu

Hunc de filiabus inuidie differēdū ē. Primo q̄ occasiones sūt huiusmodi corpal. Secūdo de odio i specialiq̄ sit. a de ei? appetitib? Tercō an peccōres se odio habent. **Q**uintum ad primū nōndum fm thx. 2. 2. q. xxxvi. Et b. greg. xxxi. mora. Quicqz sūt filie q̄ ex inuidia oriri pnt. vi; su furru. detrectō. exultacō in aduersis. afflictio in pspis pximi et odiū. Qd sic p; nam in conatu inuidie est aliqd tā q̄ pncipiū. et aliqd tanq̄ mediu. a aliqd tanq̄ termin? Principiū quidē est. ut aliquis dimmuet glam alterius veli occulto. a sic ē susurracō. vel maifeste. sic ē detrectio. mediū aut ē; q̄ aliq̄s intēdat di minuere glaz alteri? aut pōt. a sic est exultacō in aduersis. Aut nō pōt. et sic ē afflictio in pspis Termin? aut ē in ipō

Capitulum

Sextum

odio. Quia sic bonū delectās causat amōrē. ita tristitia odium. **Q**uo ad secūdū sciendū b qd differūt. ira. inuidia. et odiū. fm. thx. 2. 2. q. cētesima quinq̄. gesima octaua. Ira enī ē p quā appetim? malū pximi fm quā dā mensuram. put sc; habet racōe; vidiēte. odiū aut ē per qd desideratur malū pximi absolute. Et ira est inter d̄ causa odij qz p hoc qd aliq̄s appetit malū vni dicte sub racōe iusti. et cū hoc frequēter facit. puenitur ad appetitū mali absolute in pximū qd est odiū. Inuidia vtro ē tristitia de bono aliēo. vn sicut tristitie oppoitur gaudiū: sic odiū amori et causatur odiū tā ex ira. q̄ ex inuidia. h̄ directi? ex inuidia. qz ex eo qd q̄s tristatur de bono pximi: statū displicētiam seu odiū fa aliter capit. **D**ubitatatur pmo vtz deus possit odiri ab aliquo. s̄ndē t̄ thx. ibi dē m. deus potest duplicat ab hoine apprehēdi. vn o modo fm seip̄sū puta cum p eēntiaz vidē. Alio modo fm effectus. sc; cū inuisibilia dei p ea q̄ facta sūt intellcā ospitūtur de? p eēntiā suā est sūma bonitas quā null? pōt odio h̄re. sic vifā qz sic nō h; nisi racōem diligibilis non odibilis. qz ibi nihil mali aparet intellectu.

Quintum

Preceptum

Sunt autem effectuum dmonum duo genera quidam qui nullo modo possunt corrigi voluntati. ut esse vivere. et intelligere. et talia sunt omnibus etiam appetibilia. Et prout deus est talium effectuum autor. etiam non potest odiri. Alii sunt effectus dei qui repugnant inordinate voluntati scilicet inflicto pene. et cohibico peccatorum per legem divina. repugnantem voluntati peccatorum. Et quantum ad tales effectus deus potest odiri ab aliquibus. in quantum videlicet deus apprehenditur. ut peccatorum prohibitor et penarum inflictor.

Secundo dubitatur an odium dei sit gravissimum peccatorum simpliciter. Respondeo secundum thomam ibidem quod sic. quoniam est deliberatum. ratio quod optimo oppositur pessimo. per philosophum viii. ethici. Sed amorem dei qui est optimus oppositum odium dei. Ideo cum primum sit optimum. Secundum est pessimum. primo odium dei ex deliberatione est maxime peccatum in spiritu sancto secundum quod peccatum in spiritu sancto nominat aliquo dicitur in spiritu sancto non tamen computatur in seipsum peccatum in spiritu sancto. quod generaliter invenitur in omni spiritu peccati in spiritu sancto. unde odium dei maius peccatum est infidelitatis peccatum. quod ex eo oritur. ut effectus ex causa. Dubitatur. in quantum quod possimus et debemus odire. Respondeo secundum thomam ibidem. licet odio habere illud quod a dyabolo deivatur. ut

Capitulum

Sextum

peccatum. et omne illud quod pertinet ad defectum divine iusticie. et quicquid a deo abducit nos. secundum quod a deo abducit. Sed naturam fratris. gratiam. et huiusmodi cum sint a deo sine peccato non possumus odire. De primo dicit lucus xiiii. Si quis venit ad me. et non odit patrem aut matrem: non potest esse meus discipulus. et romani i. detrectores dei odibiles. de secundo. i. iohannis ii. qui fratrem suum odit. in tenebris est. huiusmodi summa cautela secundum gregorium ibi videnda est. ne scilicet veste boni odij. se occultet. dicitur frater. Quo ad tertium. videlicet peccatores se odiant. Respondeo quod sic. unde per Augustinum. Qui diligit iniquitatem. odit animam suam. per cuius intellectum non est huiusmodi. 2. 2. q. xxv. Ubi queritur. Videlicet peccatores se diligant. Amare seipsum. Vno modo commode est omnibus. Alio modo proprium est bonorum. Tertio modo proprium est malorum. Quod si aliquis amet id quod seipsum esse existimat hoc commune est omnibus. Hoc autem si esse aliquid dupliciter. Vno modo secundum substantiam suam et naturam. Et secundum hoc omnes existimant bonum commode se esse illud quod sunt. scilicet ex anima et corpore compositos. Et sic etiam omnes homines boni et mali diligunt seipsum in quantum diligunt sui ipsorum conservacionem. Alio modo si esse bonum aliquid secundum principalitatem. Sicut princeps civitatis dicitur esse civitas

Quāto p̄ncipes fatiūt: dicit̄
ciuitas facere: Sic autē non
oēs existimāt se esse illud qd̄
sunt. P̄ncipale enim in homi-
ne est mens ratiōnalis. secūda-
riū autē est natura sensitua et
corpālis. Quoz p̄mū wcat
ap̄. interiorē hominē ut pat̄
2. cor. v. **H**omi autē existimāt
p̄ncipale in seip̄ ratiōnalē
naturā siue interiorē hominē.
vñ fm hoc existimāt se eē qd̄
sūt. mali autē existimāt p̄nci-
pale in seip̄is naturam sensit-
uā et corpālē scz exteriorē homi-
nē vñ nō recte cognoscētes se
8 ip̄s non wre diligunt. **E**t
hoc pbat philo. in. ix. ethi. p
quiqz. que sūt amicitie p̄pria.
vnusquisqz enī amec9 p̄mo
quidē vult suū amecū esse. et vi-
uere. **S**ecūdo vult ei bō. **T**er-
cō opatur bō. ad ip̄m. **Q**uar-
to ouiuūt ei delectabiliter. **Q**u-
to cō cordat cū ip̄o quasi in eis-
dem delectat9 et cōtristatus.
Et fm hoc homi diligūt seip̄s.
q̄tum ad interiorē hominē
Quia etiā volūt ip̄m obserua-
ri in sua integritate. **E**t optāt
ei bona eius que sunt bona spi-
ritualia. et ad assequēdū opaz
impēdūt. **E**t delectabiliter ad
cor redeūt. quia ibi inueniunt
bonas cogitatōes in presenti.
et memoriā bonozū preteri-
toz. et spem futurozū bonozū

ex quib9 delectacō causatur.
Similiter etiā nō patiūtur i-
seip̄s dissentionem volūtatis.
qz tota aīa eoz tēdit in vnū
Econtrario autē mali non vo-
lunt cōseruari in interioris ho-
minis integritate. nec appetūt
eius spūalia bona. nec ad hoc
opantur. nec delectabile est
eis secū cōuiuere redeundo ad
cor. qz inueniūt ibi mala p̄sen-
tia. p̄teita. et futura que ab hōz
rēt. nec etiā sibi ip̄s cō cordat
ap̄t cōsciētā remordētē fm
illud ps̄. **A**rguā te. et statuā
cōtra fatiē tuam. **E**t p̄ idē p̄-
bari pōt qz mali amat seip̄s
fm corrupcōem exterioris ho-
minis. **S**ic autē homi nō amat
seip̄s. odiūt ergo mali seip̄s
sc̄m p̄ncipale sui. vicz aīam.

Capitulū. vii.

Hec necessariū est scire a
quo inimici vel pecca-
tores sint diligendi vel
odiendi de quibus xp̄us p̄ce-
ptum dat ma. v. dices. **A**udi-
stis qz dictū est. diliges p̄-
mū tuū. et odio habeb̄ inimi-
cum tuū. **E**go autē dico v̄b̄ di-
ligite inimicos vestros b̄nfaci-
te h̄is qui odert̄ vs. et orate
p̄ p̄sequētib9 et calumnianti-
bus vs. ut sitis filij p̄ris v̄ri:
qui in celis est. **Q**ui solē suū
ocari facit sup̄ bonos et malos.
et pluit sup̄ iustos et iniustos

Quintum   **Preceptum**

vbi dicit glō. q̄ inimici nostri
tribus modis pugnat contra nos.
scilicet mentali odio. verbali oppro
briō. et corporali nocumēto. siue
lesione in exteriori bono ut no
tatur in verbis predictis. **S**ed ibi
e contrario tria iubet veritas in
imiciis impendenda. videlicet diligere
corde. benedicere ore. et opibus sub
uenire. de quibus tribus videndum
erit. **P**rimo quomodo corde sint dili
gendi inimici. vbi tria occurrunt
de claranda. primo an inimico et
dilectio sit nobis possibilis. **S**e
cundo si sic. **C**ur inimici sint dili
gendi et non odiendi. **T**ercio an
ad eorum dilectionem necessaria sit
sp̄ialis actiō. **¶** **Q**uintum ad
primum reperitur tam e contra ratione
et intellectus voluntate ut affirmet:
et quidem credat sibi impossibi
le esse quod inimicos diligant contra
quos scriptura. scilicet doctrina.
et prophetarum ac naturalium exempla.
Et in **Matth. v. 32.** Si dimiseris
tuis hominibus peccata eorum dimittet
et vobis patrem vestrum celestis de
bita vestra. **S**uper quo glō. vi
detis fratres. quod cum dei gratia in
peccata nostra positum est quomodo
ad deum iudicemur. **I**nquit enim
dominus. Si dimiseritis dimittetur
vobis. Si non dimiseritis non
dimittetur vobis. **I**n peccata autem
nostra est dimittere et non di
mittere. **E**xempla habemus in **gen. 34.**
¶ **V**bi post extremam iniuri

Capitulum   **Septimum**

am per fratres illam Joseph. ex ami
cicia singulos osculabatur. et
super singulos flebat. sic **Exo 3.**
xxxij. **M**oyses a populo crebro
veratus cum iam prope lapidaretur:
tunc ait ad deum. Si non dimiseris
peccatum populi tui. dele me de li
bro quem scripsisti. **E**t in **1. re. pri**
mo Dauid cui suus inimicus se
mei in fatiē maledixit. maluit per
cere. et letales inimicos flere no
uit. et eosdem occidētes punire.
ideo ait in psalms. Si reddidi retribu
entibus in mala et cetera. **¶** **M**eito ab
inimicis meis iustus **Jo. 3. 17.** sic
deus dilexit mundum ut unigenitum
suum daret. ut ois qui credit in eum
non peccet sed habeat vitam eternam. **¶** **A**t
Rō. viij. Sic nos christus dilexit quod
tradidit seipsum pro nobis in mortem
Iustus pro iniustus cum tamen inimici
eum. **¶** **E**t pro se persecutibus in cruce
ait. pater ignosce illis quod nesciunt
quod faciunt. **¶** **Q**uē beatus stephanus se
ques pro inimicis se lapidantibus.
¶ **A**ct. vij. flexis genibus et clamā
do orabat. **V**bi pro se stans ora
uerat dicens domine accipe spiritum me
um. **¶** **A**d idem sunt scriptura dicta
et exempla. nam quod possibile sit
nobis inimicos diligere patet
per **Augustinum** qui de seruo
pigro qui non utebatur viri
bus sibi a deo collatis. sic dicit
Seruum pigrum qui secundum histo
riam euangelicam talentum do
mini sui creditum sedit in terris.

Quintum Preceptum

qui mala intencōne gaudet de malo pximi. Aut tristatur de eius bono. Dicitur p̄mo qui affectat alteri malū non ad correctione eius. sed tm̄ in malū suum. puta ex odio. rancore. vel animi amaritudine. Quia si quis vellet alteri malum pene ut carceres. vrbra. paupertate. infirmitate. et hmoi. a solū ad correctione sui et p̄fectum aie eius. Aut p̄pter coem vtilitatem. et faceret illud non ex amaritudine animi. rancore. vel v̄m dicta. s̄ fraterna dilectione. Talis nō est inimicus alteri. censend⁹. sed amicus. q̄ p̄desse conatur. q̄uis obesse videatur. Ideo parentes puniētes pueros suos. et m̄gri scolares. nō sunt eorū inimici estimādi. sed amici. Secūdo d̄r non ad iusticiā exercendam. Quia q̄ vult aut infert alteri malū pene. amore exequenda iusticie: non ē inimic⁹ persone puniēde. Vñ licet non est inimic⁹ eius quē occidit mediante iusticia. nec iudex similit̄ dummodo non ex odio. vel rancore. sed solū p̄pter coem vtilitatem illa faciant. amore p̄clarissime iusticie. D̄r tercio. vel propter aliqd̄ aliud bonū. q̄ medicus qui prodesse intendit tanq̄ amicus: vrit infirmum que sanare intendit. Dicitur quarto vel qui mala intencōne gau-

Capitulum Septimū

det de malo pximi. a tristatur de ei⁹ bono. Quia si intencōne bō facit. ut de tristitia inuidie fuit dictū: nō ē inimic⁹ censendus. Ex quib⁹ p̄t; q̄ hō potest licite velle i casu amico suo malum. sc; paupertatis. infirmitatis. mortis. v̄l hmoi. dūmodo sine rancore fiat. et bō intencōne. ad bonum peccatis. vel coitatis. seu iusticie. Vt greg. dic. xxi. mor. Sed ut ibidē s̄bdit. ad huc suanda valde necessariū ē subtilissime discrecomis examē. necū nra odia exequimur: fallamur sub specie vtilitatis aliene. videlicet estimātes nos mala inimicis nostris velle. p̄pter eorum correctionem. vbi ex odio volum⁹ rancore. vel mala affectione. Et statiloq̄tur de tirano p̄pter facinorā p̄uoto. Subtiliter inq̄t pensare de b̄m⁹. q̄d de b̄m⁹ ruine peccatis. a quod iusticie dei ferietis. Nā cū puer hū queq̄ oipotens de⁹ percussit. a cōdolēdū ē miserie peūtis. a cōgaudēdū ē iusticie iudicis. **S**ecundo nōndū q̄ inimic⁹ eo duo sūt cōsideranda. primū ē inimicitia odii. seu rancore. que habet ad pximū suū. et h̄m illa non debemus inimicū diligere. hoc est q̄ non debemus velle q̄ sint inimici nostri. aut aliorū. aut ut habeāt odii. inimicitia. a hmoi vrb⁹ nos. v̄l pximos.

Capitulū Septimū

quia hoc esset velle eoz mala a peccata contri caritatem. Et hoc tenet comiuter doctores i. iij. di. xxix. a. xxx. a. tho. 2. 2. q. xxv. Quo dñs dñda em im mco iphi? natura fm qua ad dei ymaginē creatus ē: capax glorie nobiscū: a nr̄ p̄ximus Et fm hoc dicendū. primo q̄ ex p̄cepto tenemur inimicos nostros nō odire fm naturā. fm quā sūt nr̄i p̄ximi. Secūdo q̄ tenemur eos fm naturā non solū nō odire. s; etiā tene mur eos diligere. Ita ut veli m̄ eis bona felicitatis eterne. virtutū. a bona nature. fortu ne. inq̄tū eos talia pmouent ad b̄titudinē eoz. Primū patet p̄. xxv. Si ceciderit inimicus tuus. ne gaudeas. ne forte videat deus a displiceat illi. et aiat irā suam ab eo. a cū ab illo auerteit. ad illū dirigat q̄ de inimici ruina gaudebat. Et exo. xxij. Si videris afinū im mci tui in luto iacentem. non p̄terib̄ nisi p̄ri⁹ eleues eū. Si inimici afin⁹ nō est relinquen dus in luto. q̄ totus in xpi s̄a guine redēptus. a dei ymagie insignitus. non d; negligi hō. Ido. i. Joh. iij. Qui odit fr̄ suū. homicida ē. Et satis q̄ ois homicida nō habet vitā et nā in se manentem. Qs̄ doctores exponūt sic Qui odit fr̄trē

Quintū Preceptum

fuum. qd̄ p̄ri⁹ est q̄ nō dilige re eū. homicida est suū p̄ri⁹ spi ritualiter. a fr̄is sui corporalit. dispositiōe tñ. Secūdū pat; qz mat. xxij. p̄ceptiōe. diliges p̄ ximū tuum sicut teip̄sū. S; m inimicus ē p̄ri⁹ tuus. ut patu it sup̄. Itē mat. ix. v. dñs p̄cep tuiē dicit diligite inimicos ve stros b̄nfacite h̄is qui odēt vs. Idem probat mgr̄ m. 3. di. xxx. ¶ Hic autē quare te nemur inimicos diligere ē. qz dilectio quā xps nob̄ p̄cipit qua tenemur diligere p̄ximū est caritas. que h̄ntem facit at tendere q̄ q̄libet p̄ximus via tor est ad ymaginē dei. dei ca par a b̄titudinis que capaci tas cū sit naturaliter i inimico a i amico: oēs tenemur dilige re ad tale bonū. Deus enī ē vni uersale bonū i nullo inimubi lis ex cōicaōe sui ad aliū. cū bono fauere delētm⁹ a optae ut ab omb̄? h̄ib⁹ viatorib⁹ honoretur. Diligam⁹ ergo in inimico oē illd̄ qd̄ ē i eo a deo. a odiam⁹ in eo oē illd̄ qd̄ ē a dyabolo. Sic cū medicus in firmū diligit. s; febrem pleq̄ tur. Et mater filiū diligit. sed eius scabiē odit. ¶ Quo ad ḡ terciū p̄cipale vtrū ad di ligendum inimicū exigatur sp̄tialis actuaō mētis. Nōn dū fm tho. vbi sup̄. q̄ dilectō

nature inimici potest dupliciter considerari. Vno modo in generali. et sic est in precepto. ut cum aliquis in generali diligit proximos: ab illa generalitate inimicum non excludat. **U**n qui oraret ex deliberatione: corde. vel ore. dicendo domine da pacem huic civitati. vel regioni. de precepto tali inimico meo: peccat; mortaliter. quia contra caritatem ager; **A**lio modo considerat dilectio proximi in speciali ut scilicet aliquis in speciali moueatur motu dilectionis actualis ad inimicum suum. ita quod actualiter velit et optet sibi bonum. **I**llud secundum theodoricum non est de necessitate precepti. **E**xempli gratia. **C**um quis cogitat de sorte inimico suo: non est preceptum quod statim velit vel optet sibi bonum actualiter. **Q**uia preceptum de dilectione inimicorum est affirmatiuum. **I**deo non obligat per seipsum. **S**ed preceptum est ut non odiat eum. et nunquam affectus vel optet sibi malum intentione nocendi. **Q**uia non odire proximum est preceptum negatiuum. **I**deo obligat ad semper et pro semper. **E**st tamen secundum theodoricum hoc de necessitate caritatis. secundum preparationem animi. ut scilicet homo habeat animi patum ad hoc ut in singulis inimicum affectiue et etiam effectiue diligat; si necessitas occurrerit; **S**ed quod absque articulo necessitatis homo hoc actu impleat: perfectionis est. **U**t Augustinus probat in entychidion. **E**t

ut ibidem dicit. est adhuc maioris perfectionis. quod homo magno conatu et perfecto amore elicitur ferretur dilectiue in inimicum cum affectu sibi volendo bonum. potissime me dum ille inimicus actu offendit. ut fecerunt christus in cruce. et Stephanus moriturus.

Capitulum viii.

Secundo cum inimici a nos persequatur ore. **D**e benedictione eis dilectionis beneficia ostendere non solum corde. sed et ore. quod fieri potest tripliciter. **D**e quibus pro presentia tractabitur. **P**rimo de reconciliatione. **S**ecundo de vitanda calumnia. **T**ercio de oratione. et de impendenda benedictione. **Q**uintum ad primum: valet illud **M**atth. v. **S**i offers munus tuum ad altare. et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi munus tuum ante altare. et vade reconciliari fratri tuo. **U**bi primo non dicitur quod sit templum in quo offerendum sit munus. quod altare super quo. et quod munus seu sacrificium. **T**emplum est anima mundi et corpus per quod fuit deus per christi passionem in baptisate consecrata teste apostolo. **1. cor. iij.** nescitis quod templum dei estis vos. **E**t iterum templum dei sanctum est quod estis vos. **E**t alibi scriptum estis portio magno gloriificate et portate deum in corpore vestro. **A**ltare est fides vera et firma de qua **1. pet. i.**

Valem? altare de quo edere
 nō hnt qui tabernaculo de sez
 iuit **F**undamētum eni aliud
 sup. q̄ fidē ihu xp̄i nemo po
 test ponere pref id q̄ positū
 est quod est xp̄s ih̄sus. i. cor.
 .ix. Quia sine fidē impossibile
 est placere deo. h̄b. xi. **M**une
 ra a oblaōes sūt act̄. princi
 paliter interiores aie. ut medi
 tacō bonoz. op̄lacentia d̄ino
 rum. affect̄. oracō mētalis.
 d̄i dilectio ⁊ pximi. ⁊ h̄is si
 milia. **E**x quib? interi? in tem
 plō cordis oblat̄is. debet h̄o
 prūpe ad actus exteriores la
 tie vel dulie. ut ad iubilacōez.
 ymnū. oraciōem wcalem. ob
 lacōem. opera mie corpalia. ⁊
 spūalia ⁊ similia. que sine ite
 riorib; mūerib? fere nulla sūt
Et ista ē expositō sc̄m Aug?
Sec̄do notādū q̄ ista mune
 ra nō eēt deo ḡta si nō eēt in
 offerēte caritas fraterna. vnde
 nullum op? est d̄o acceptū si
 ne caritate. teste ap̄lo. i. cor.
 .xiii. dicēte. **S**i linguis h̄oim
 loquar ⁊ angeloz. ⁊c. Et idō
 factur̄ aliq̄ op? bonū qd̄ ē
 mun? deb; qd̄ bonū p̄positū
 non totaliter dimittere. s; mu
 n? relinq̄re añ altare. id est hu
 iusmoī op? differre. ⁊ ad fra
 trem p̄gere pedib; corpis. v̄l
 anime ⁊ recōciliari fratri: satisf
 faciēdo. v̄l b̄o. facto. v̄l v̄tzo q̄.

a tunc offerre deb; mun? suū
Vnde auḡ. in sermōe domi
 ni i mōte. **C**ū aliq̄d tale obla
 turi sum; in interiori tēplo: p̄
 gendū est ad recōciliacōnem
 cū fr̄e. dimittendo tale munus
 spūale. p̄gendum est nō pedi
 bus corpis. s; motib? animi.
 humilit̄ te ex affectu proster
 nēs fratri. ad quē cara cogita
 cōne cōcurras in cōspectu ei
 cū munus oblaturus. **S**i
 frater p̄ns est. ⁊ ad eū ire po
 tes. nō simulato aīo leniē. atq;
 i gr̄a; reuocare. v̄mā postulā
 do. **S**i hoc corā deo prius fece
 ris p̄gēs ad eū nō pigro mo
 tu corpis. s; celer rime dilcōis
 affectu. atq; inde v̄mēs id est
 intencōem reuocās ad id qd̄
 agere ce paras: offeras munus
 tuū. hoc enim remediū est cō
 tr̄ p̄ctm̄ ire qd̄ s; m̄ auḡ. sup
 bi aplecti nō valent. **I**nflati eī
 hoc medicamē caritatis ⁊ hū
 litatis subire nolūt. **T**ercō
 notādum q̄ trib? modis oī
 git frat̄e h̄re aliq̄d cōtra te.
Primo modo si ille habeat cō
 tra te irā aut odiū. q̄uis tu illi
 nullā iniuriā feceris. nec fueris
 sibi iniuste ⁊ p̄ aliquod debi
 tū causa istius odij. a ire. **S**i
 forte susurratores aliq̄ suis su
 surris hoc fecerit: **A**ut ille for
 te frater sp̄te assumpsit sibi
 cōn te irā. odiū. l̄ indigcōem:

ex falsa vel solū estimata iniuria quam credit ex leui aut friuola suspicōe. In isto casu nō est preceptum ut ad eum vadas. a coneris procurare reconciliacōnem sui. cum nullā sibi iniuriam feceris. Esset tamen consiliū a magni meriti se humiliare coram fratre. modo statim dicendo. et eū ad pacē et concordiam reuocare. Et eēt adhuc maioris meriti a perfectionis. hoc agere cum fratre. quē tu non offendisti. si ipse te. **V**n de crīb. non dicas: mihi nocuit. non ego illi. **S**i enim pro gloria salutis tue iubet deus amicitia; facere: tu offensus debes preuenire offendētem. ut duplicem gloriam consequaris. vnam scilicet. quod iniuste offensus es. alia; quia prior ad amicitia moues. **E**t est aduertendum quod in illo casu non debet homo a fratre sibi sic sine causa irascēti veniam petere. ex quo non in eum deliquit. **S**i vadat ad eū a se apud ipm exculct siue caritatie declaret quod in eū non peccauit. et sine demerito cōtra eū irascitur. Et sic eū a rancore et ira reuocet: nisi forte homo timeret quod hmoi humilis reuocacō verisimiliter in detrimentum fratris cederet. iniuste irascentis. qui forte aut superbiret. aut audacius alijs

noceret. Et cū hoc timeret cautus eēt. ut intermedie plone rā corosū inducendo ad concordia pōneret. et innocentē pteō p dimissioe offense. **V**n Aug. i sermone dñi in monte. Tunc habet frater aliquid aduersus nos. cum nos cum i aliquo lesimus. nos aut aduersus eum habem. si ipse nos lesit. **V**bi non est opus pergere ad reconciliacionem sed tm dimittere. sicut tibi a domino dimitti cupis. quod ipse commiseris. **E**t in sermone de concordia fratru cu. 9. initium dies isti. dicit Aug. nolo ut metiaris. nolo ut dicas illi. da mihi vniā; quod te nosti non peccasse in frē; tuū si tu scis quod iste peccauit in te. nō tu in illum. **N**oli venire ad fratres tuū qui i te peccauit. a vltra ab eo petere vniā. debet tñ inter vs esse alij pacifici qui illum oburgent. ut a te prius vniā petat. Tu autem esto paratus ignoscere proorsus. ex corde dimittere iam dimisisti habes adhuc quid facias ora pro illo ut petat a te vniā. quia scis ei nocere si non petat. **S**ecundo attingit fratrem e aliquid habere contri te. ut si habet contra te iram vel odiū. **I**deo quod tu ei iniuria fecisti. et ei iniuste. et occasio illi. odij fuit. In illo casu dēs obmissis

alijs actib? tuis fratri a te le-
 so p iniuria sibi illata satisfi-
 cere. actu a voluntate. a ei mō
 supradicto ut melius poteris
 recōciliari. vñ **Cris.** sup illo va-
 de p̄us recōciliari fratri tuo di-
 cit in p̄sona dei ego libēter con-
 temno. ego libēter hono-
 ris mei patior dānū. libēter ego
 dñs expecto huos. tñ mō vs
 in amicitia veniatis. **Vade** er-
 go ut scias. qz plus diligo cō-
 cordiā fidelium meorum. q̄ mu-
 nera. qz munera hōim nullū fa-
 tiūt deo lucrū. **Caritas** vro il-
 loz. dei glam opatur. p̄ hoc
 itaq; oia facta sūt. p̄ hoc
 deus hōmo factus est. a p̄pter
 hoc vniuersa negotiatus est.
 ut hōies ad caritatiuā cō cordi-
 am in hōno cōgregar. **Et** ite-
 rū q̄ diu hōies fideles inter se
 aliquā dissensioem habuerit.
 mun? eoz non suscipitur. ora-
 cō nō exauditur. nec de? vult
 eē amicus fidelium q̄ diu inē-
 se fuerint inimici. **Et** oñter di-
 cit **Qual** aut p̄cessit offensio.
 talis d; sequi recōciliacō **Si**
 opibus offendisti. opib? re-
 conciliare. **Si** cogitatu offen-
 disti: cogitatu recōciliare **Si**
 verb? offendisti: verb? recōcili-
 are **Ido** etiā x̄ps math. v. sta-
 tim post p̄fata verba vbi docz
 recōciliacōem fraternā dicit.
Esto oñtēs aduersario tuo

cito dū es i via cū eo. ne forte
 tradat te aduersari? tu? iudi-
 ci. i iudex tradat te mīstro a i
 carcerē mittais. **Amen** dico ti-
 bi. nō exies inde donec reddas
 nouissimū quadrantē. vbi fm
Aug. p̄ aduersariū in via in-
 telligitur ille cui iniuriā fecisti
Per iudicē x̄ps. p̄ ministz de-
 mon. p̄ carcerē infernus. a do-
 nec capiatur nō p̄ distancia
 t̄pis finita: s; infinita. penas ei
 ibi positus semp reddet a nū-
 q̄ persoluet. **¶** **Tercō** mō oñi f
 git q̄ frater tu? h; aliquid ad-
 uersum te ut scz cū tu sibi iniu-
 riam fecisti. hoc h; contra te. a
 lic; sciat q̄ sibi iniuriā fecisti:
 siue nesciat: nullā tñ cōn te ha-
 bet p̄pter hoc irā odiū vel rāco-
 rem. In isto casu nō oportz le-
 detē petere veniā a ad cōcor-
 diā reducere: ymo in casu nō
 expedit: ut si lesus ignoret si-
 bi iniuriā factā qz hoc faciēdo.
 sibi manifesta occasio rācoris
 daret **Tñ** debito iustitie optz
 ut lesio satisfiat. cui abstulisti
 honore vel res: p̄ verba. vel fa-
 cta satisfaciendo: vñ **Aug.** in
 ep̄la. ad macedoniū. **Si** alie-
 nū. qm̄ p̄ctm̄ est cū reddi pos-
 sit nō redditur: nō agitur pe-
 nitētia. s; fingitur **Si** aut vā-
 citer agitur: nō dimittitur pec-
 catū nisi restituatur ablatum
¶ **Sūt** aut circa p̄cedētia. xij. 8

dubia que mouet hūbert⁹ i ex
 pōsicoe regule bñ Aug⁹. 7 sol
 uit. **D**ubitatur prio Quē mod⁹
 tenere d; q̄ recōciliare vult fra
 trē quē offendit. Rñdit. tripli
 cem. vrbō plac; cito. 7 māfue
 tudine. **P**rimo q̄dē q̄libet tene
 tur ad satisfactōe; illi quē lesit
 vrbō in rixando. **A**rgumētum
 ad hoc est **E**xo. xxi. **V**bi d; q̄
 si aliqui rixati fuerint. 7 percusse
 rit alter alterū a mortu⁹ nō fu
 erit. s; in lecto iacueit: tenebit⁹
 eidem ad expensas i medicos.
Si hoc vrbū est de lesione tali
 ergo a vrbō satisfacere d; q̄
 vrbō lesit. cū vrbis aliqñ gr̄
 ius quis ledatur q̄ plagis.
Secūdo cito tenetur eē. ad sa
 tisfactionē q̄ in restitucōib⁹
 qñ sine die debētur: om̄i die de
 bentur. **I**ta 7 hic vñ **E**ph. ii. ij.
Sol nō occidat sup iracūdiā
 v̄rā. **T**ercō eē i satisfactōe sic
 d; cauere a mō supbō. vel aspi
 tate q̄ satisfactio p̄hit ad cura
 cōe; ire fraterne. p̄pter illa dic.
Aug⁹. in regula. **Q**ui cōuicio.
 vel maledicto. vel etiā criminis
 obiectu. aliqñ lescit: memine
 rit satisfactioē q̄ to citius cura
 re q̄ fecit. **D**ubitatur secūdo
 p̄ quot q̄s satisfacere d;: Rñ de
 tur p̄ tria pōt hmoi satisfactō
 eē. vna p̄ vrbā. ut cū q̄s petit
 vniām de offensa ab offenso.
Sic fatiebat **A**ug⁹. scribēs **J**e

ronimo. **O**bscuro te per māfue
 tudine; ih̄x̄u cristi. si lesi te: ig
 nosce mihi. **A**lia est per corpo
 ris humilitatem. **S**ic fecit se
 mei dauid cui maledixit. n̄. re
 decimo nono. **S**emei prostra
 tus coram rege ad eum dixit.
 non reputes mihi ad iniquita
 tem neq; memineris iniuriā;
 serui tui aē. **T**ertia est per ob
 sequia. **S**ic **J**acob muneibus
 voluit placare fratē suū esau.
 Rñ. duo decimo. **S**i furierit
 inimicus tuus: ciba illum. **S**i
 sitit potum da illi. q. d. per hoc
 placabis illum 7 redibit amia
 cia. **D**ubitatur tercō an qui
 lib; offendēs teneatur ad oēs
 huiusmoi satisfaciones Rñ.
 q̄ non. **S**icut ledens aliū in
 reb⁹: non tenetur nisi ad cer
 tam quantitatem rei restituē
 de. **I**ta a offendēs in vrbō: nō
 t̄netur ad omnes satisfactio
 nes. s; ad certam. s; m quanti
 tate; offense. **D**ubitatur quar
 to q̄ statū offendēs teneatur
 recōciliare offensū. Rñ. **A**ut of
 fensus est absens aut p̄ns **S**i
 absens sufficit offendētī pro
 positum satisfactōe di sine mo a
 cū potest sic in restitucōib⁹: nec
 opt; q̄ vadat in hoc casu p̄di
 b;: s; sufficit aio. **S**i vrbō e pre
 ses. **A**ut fuit leuis offensa. **I**ta
 q̄ nō creditur offensū ḡuiter
 turbat⁹. vel grauis **S**i leuis:

non est perfectiois. **V**er est Ali-
ter non videtur esse. **D**ubita-
tur octavo. **V**t in iuriat? te-
neatur querere reconciliacone
iniuriatis. ipse non potest. **R**e. qd
non tenetur ex hoc solo. **S**ed ratio
ne fraterne caritatis potest tene-
ri in casu. scilicet si crederetur proba-
bilitate qd per hoc liberaretur a
ab odio mortali. et non esset occa-
sio mali in eo vel in alijs homini
excellens humiliatio. **Q**uid autem
dauid iniuriatus qui fuit reconcili-
acionem a saule non penitente.
et similia opera sanctorum. non oportet qd
imitentur. qd magne perfectiois ope-
ra fuerunt. **D**ubitatur nono
Esto qd aliquis offendat alium
verbo in secreto. et peccat offensio
satisfactio in publico. nunquam
tenetur ad homini satisfactio. of-
fendens. vel e converso offendat ali-
quis aliquem in publico. vult satis-
facere tamen in secreto. nunquam sufficit
ei. **R**esponso ad primum qd non tenetur.
non forte quod secretum fuit in secreto.
publicum fuisse. **S**ic fur qui late-
ter accipit. non tenetur publi-
ce satisfacere. **A**d secundum dicen-
dum qd non sufficit. argumentum est
ad hoc actu. **xvi.** de paulo. cui
publice ordinato ad carcerem.
non sufficit occulte liberari. **S**ed pu-
blice **D**ubitatur. **x.** ponatur qd
aliquis imposuerit alteri culpam. et
lesus non vult accipere satisfacti-
onem a ledente. non dicat se mentitum

fuisse. nunquam tenetur ad hoc le-
des. **R**e. **S**i ledens scit se dixisse
verum. nullomodo dicitur conueni-
nec hoc dicitur ab eo requiri. **S**i autem
scit vel credit se dixisse falsum vel
dubium. **S**ed magis qd hinc in conscientia sua. sic
dicere debet. sic restituere tene-
tur quod res ablata cum damno
sue rei. potest tamen adicere aliquam alle-
uiantiam culpam suam. videlicet qd per ai-
turbacione illud dixit. vel qd ita
audierat. vel credebatur tunc. licet
modo reputet falsum. **A**d hoc autem
qd dicat se mentitum fuisse non
tenetur. quia per hoc reuelatur se-
cretum mentis sue peccatum quod
sibi multum nocet. et alijs non
predestinat. qd ita restituitur fama
alteri per hoc qd agnoscit se falsum
dixisse. sicut si diceret se mentitum
fuisse. hoc omnia humbertus.
Dubitatur. **xi.** **Q**uid facere
debeat offendens qui petit vni-
am a lesio. sed lesus non vult di-
mittere. **R**esponso. **A**ugustinus in
quodam sermone sic. **S**i fratri
tuo per te offenso in corde in-
vra humilitate et caritate non
ficta dicis. dimitte mihi. et ille no-
luit tibi dimittere. noli esse sol-
licitus. **S**erui estis. ambo vnum
dominum habetis. **C**onseruo
tuo debet. eum rogasti. noluit
tibi dimittere. interpella dominum
amborum. et quod tibi dimit-
sit dominus. si potest exeat ser-
uus. vult **A**ugustinus. qd petendo

Quintū

Preceptum

vniā a suo tali. a post. vel an
 a deo liber est. lic; si intulit dā
 nū: p illo satisfacere debet le
 so. Et lesus grauiter peccat cu
 ius ut dicit aug9. oracō nō ex
 auditur. mun? non accipitur.
 p nec dimititur peccatū. ¶ Du
 bitatur. xij. vtrū prelatus aut
 ali? supior racōne isti? pcepti
 de recōhacōne fratris tene a
 tur vniā ptere. fm modū
 dictū a subdito suo. q̄ eū miu
 ste lesit. Aut in corrigēdo mo
 dicū lesit. Rndet aug9. in p̄di
 cto sermone dicēs Sunt p̄lo
 ne humiles p ordie; seculi hu
 ius. a quib? si petim? vniā m.
 extollūt in supbiā. Et s̄dit.
 durū videtur ut iubeā q̄ si hō
 dñs. peccat i seruū suum. miu
 ste litigādo. iniuste cedēdo. ¶
 similia. q̄ dicat ille isti. Igno
 sce. dā mibi vniā. non q̄ non
 d; facere: s; ne ille incipiat sup
 bire. Quid ergo fatiat domin?
 an oculos dei p̄teat eū. Et si
 nō p̄t dicere seruo suo. q̄ nō
 optet. dā mibi vniā. blande
 tm illū alloquatur. blāda enī
 appellacō. vniē est postulacō
 Et in regula dicit aug9. Quā
 do necitas discipline vs dice
 re dura verba cōpellit. Si etiā
 v̄h̄pi excessisse modū sentit.
 nō a v̄b̄ exigitur. ut a v̄bis
 s̄ditis vniā postuletis. ne
 apud eos quos opt; esse sub

Capitulū

Octauum

iectos. dū nimum suatur hu
 militas: regendi frangat au
 ctoritas. ¶ Quo ad secūdum q
 p̄ncipale sciendū. q̄ x̄ps alio
 modo iubet ore b̄n̄facere. vide
 lic; inimicis b̄n̄dicēdo. eis nō
 detrahēdo. vñ hō. xij. nemi ma
 lum p malo red dētes. s; bene
 facite p̄sequētibus vs. b̄n̄di
 cite a nolite maledicere. Et iō
 x̄ps iubet. math. v. dicēs Ora
 te p̄ p̄sequētib? vic; p opa. ¶
 calūmiantibus vs. sc; per ver
 ba Calūmniai etenim est miti
 defectū in aliq̄ inuenire vel cri
 mē sibi imponere. Et ē duplex
 calūmiator. vnus est q̄ falsum
 crimē aut defectum. altei impo
 nere nititur. Aut si v̄z. ramen
 occultū. imponit publice. nō
 suato ordine dim iuris. Et fa
 cit hoc tm in malū alteri? . ut i
 de puniatur l̄ diffametur. Alē
 est qui etiā benefacta ab alio
 nititur ostendere mala. aut fi
 cte facta. ut eū p hoc p̄p̄critā
 ostendat. aut ut ad p̄nam v̄l
 malam famam ap̄d alios tra
 hat. ¶ Sed dubitatur vtrū
 aliquis pecc; infamā non re
 pellendo. h̄. t̄lx. q̄lib. .ix. q. vi.
 ar. .ij. Vtrūq; sc; otempt9 fa
 me a appetitus. p̄t esse lauda
 bilis. a viciōsus. Fama enī nō
 est necessaria h̄i p̄pter s̄p̄sum.
 s; p̄pter p̄ximū edificandum.
 Appetere ergo famam prop̄

prīmū: caritatis est. Appetere
 vero p̄ seipm̄ ad inanē glo
 riā spectat. Et ecōtrario cōtem
 ptus fame racōne sui p̄ hū
 litatis est. Racōne v̄ro p̄xi
 mī ē ignaue et crudelitatis. **M**lli
 ergo q̄b? incūbit ex officō vel
 ex statu p̄fectōis alioꝝ saluti
 p̄uidere peccat. nisi infamiā p̄
 p̄ziā iuxta posse repellat. Alij
 v̄ro q̄b? magis custodia sue
 salutis imminet. p̄nt sue humi
 litati p̄uidentes famā vel infā
 miam cōtemnere. **S**z cū infā
 mia dupliciter repellatur: sc̄z oc
 casionē subtrahēdo. Et linguas
 detrahētū cōpescendo. **P**rīmo
 modo omēs tenentur infamiā
 vitare. alias sine scādalo acti
 uo fieri non possj. q̄d sepe est
 p̄ccm̄. **S**z secūdo mō nō tene
 tur nisi q̄ntum debet aliq̄s sa
 luti p̄xi mī p̄uidere. **V**n̄ gre
 go. ome. ix. sup̄ Ezech. dic̄. lin
 guas detrahētū sic non debe
 m? n̄o studio excitare. ne ip̄i
 peant. Ita p̄ suā malitiā excita
 tas debem? eq̄nimit̄ tolerare.
 ut nob̄ meritū crescat. Aliq̄n̄
 ec̄ opescere. ne dū de nob̄ mala
 dissemināt: eoz q̄ nos ad b̄o
 audire poterāt. corda ino centiū
 corūpant. Et infra. h̄j etemim
 quoz vita in exemplū imita
 cōis est posita. debēt si p̄nt de
 trahētū sibi verba opescere. ne
 eoz p̄dicacōez nō audiāt qui

audire poterāt. et i p̄uis moib;
 rmanētes b̄n̄ viuere otēnant.
 h̄c de t̄lo. p̄nt t̄n̄ saluo p̄fectio
 nis statu p̄fecti cōare dū ut li
 berēt a calūnantib? ne i eoz
 p̄secucōe ruāt. v̄n̄ p̄s. Redime
 me a calumnijs h̄imut custo
 diā mād̄ata tua. **Q**uo ad t̄
 tū p̄ncipale iubenī ec̄. cōare
 re a corde p̄ p̄sequētib; et calū
 niantib; nos. q̄tūis cōuertāt.
 Et h̄c oracō a fidelib; diligētis
 sic ē obfuaō a. q̄ exaudibilis
 fiā ē. a maxie meritoria q̄ ex
 m̄gna caritate p̄cedit. Cōsuata
 ei caritas facit p̄ inimicis cōare
 m̄gno desideio ut outāt ab
 errore vie sue. nec q̄q̄ ut dicit
 cris̄. sic p̄picū est ut inimicos
 amare. et p̄ p̄sequētib; et calū
 niātib; cōare. Et vicūsa inter
 oēs nr̄as orōes illa priorē et pi
 culosior et irrōnabilior. q̄ ora
 m? ut nos deus videret de im
 micis nr̄is. Tales ut cris̄. dic̄.
 sagittas p̄nicōsas infigūt. et
 dignos se efficiūt ut malū q̄d
 inimicis imp̄cātur: eis deus i
 nfligat. Et h̄m eundem. Cum
 a proximis molestamur: non
 h̄immi cui compati debrem?
 sed demoni h̄imnem vxanti
 indignari deberemus. **S**i ei
 ipse homo naturaliter h̄immi
 febricitanti grauit̄ condolet.
 non irascitur. Cur anime de
 moniacis infirmitatib; presse

a hmoi: occidisti. **S**; s; p̄cep-
to tenem non occidere. ergo i
necessitate sub p̄cepto. s; buem
re etiā inimicis. **S**ecūdo meri-
torū esse p̄t q̄ quis talia bñ
ficia a dilectōnis siḡ exhibeat
inimico oī oꝝruo tpe. 7 opoz
tunitate se offerēte. **S**; tñ extri
casum necessitatis nō est de ne-
cessitate salutis. nisi s; m̄ prepa-
cōem animi. Optet enim ut hō
patum aim habeat q̄ si occur-
reret necitas in illo casu inimi-
co suo talia bñficia dilectōis ex-
hiber; p̄ posse. **E**t tenet exhibē
taliam etiam inimico q̄ncūq; ca-
sus necitatis occurrerit. 7 opoz
tunitas adst̄ 7 pl̄ tenet ami-
co in necessitate. **S**; q̄ aliquis
extri casū necessitatis hmoi be-
neficia alicui inimico exhibeat.
est super oꝝa cōm̄is 7 consiliij.
c **¶** Quo ad secūdo. An sit magis
meritorū inimico q̄ amico bñ
facē. **R**e. q̄ sic. **¶** Rñ vic; id hō eq̄
intens actib; 7 ex eq̄li caritate
a ceteris paib; diligit vno tpe
amicū. a alio tēpe inimicum. a
vtriq; bñfac. xl si vn̄ diligit
amicū a al̄ diligit inimicū. 7 ce-
tera sūt paria. sc; q̄ diligūt eq̄
intēsis actib; a ex eq̄li caritate.
7 sunt eq̄liter dispositi. **T**ūc di-
lectio inimici 7 bñficia ei; sunt
magis meritoria q̄ dilectio a
bñficia amici. vnde greg;. **S**ez-
uitia q̄to sūt minus debita: tñ

to sunt magis accepta. **S**; mi-
n̄ debitu ē inimicū diligere q̄
amicū. **C**ui? est racō q̄ s; m̄ t̄ho.
2. 2. q. xxvii. **E**t s; m̄ doctōes in
iii. di. xxvii. Quatuor sūt q̄ au-
gēt in nr̄is bonis actib; meritū
Primū ē libtas. **¶** Q̄nto eni ho-
mo opatur pl̄ s; m̄ racōnem a
volūtate nō naturalit̄ mere nec
coacte: tñto ceteris paibus pl̄
meretur. s; in dilectōe inimici.
nec natura. nec bñficia inimici
mouēt ad diligend;. vmo ma-
gis ad odiū. **¶** **S**ecūdo ē diffi-
cultas. q̄ q̄nto actus aliq̄s ex
se ē difficilior: tñto ceteris pa-
rib; est magis meritorius. **E**t
d̄z notātez ex se q̄ duplex est
difficultas i opando. vna pue-
mēs ex ip̄o ope ex se ut ieiunāē
i pane a aq̄: ē difficilior q̄ cum
vmo 7 piscib;. **E**t paupe; daē
denarium de necarijs. ē difficil-
lius q̄ diuitē dare denariū de
superfluis. 7 hxc difficultas au-
g; meritū. **A**lia ē pueniēs ex in-
disposicōe opantis solū. **P**uta
q̄ se neglexit ad bonū dispo-
re. xl male se hitrauit. a hxc
non aug; meritum. vnde pat; q̄
sepe pl̄ meretur cū modico
guamine ieiunans religiosus.
q̄ male assuetus mereatur ie-
iunando cum maiore labore.
S; certū ē q̄ facilius ē amicū
diligere q̄ inimicū. **T**ertium ē
caritas. **N**am nullus actus est

Quantum Preceptum

meritori? nisi a radice aliquo
 mo pcedat caritatis. Et q̄ to
 act? ex maiori caritate pcedit.
 t̄nto ē deo acceptor. a magis
 p̄ oñs eo meremur. **S**i dile
 ctio inimici ex caritate causa
 tur totaliter a solū depēd; ex
 dilectōne dei actuali vel habitu
 ali. a nullā aliā cā; mouētem
 h; n̄ deū Amici v̄eo dilectō m̄
 tas alias cās h; puta bñficiū
 a alia. Quātū ē conat? ad bo
 nū. qz vbi maior conat? ē ad
 bonū ibi mai? est meritū. vñ. i.
 cor. iij. vnusquisq; mercedem
 accipiet s̄m suū laborē **S**i cer
 tū ē maiorē conatū exigī in di
 lectione inimici q̄ amici. ergo.
¶ Quo ad terciū de difficultē
 rācorē dimittētib? nōndū qz
 qdā sūt tā discordes qz raro vl
 nunq̄ remittunt iniurias Isti
 sūt valde mali p̄t̄ tria Primo
 qz nō sūt x̄p̄iani. q̄ inun
 gūtur in baptismo ad bñdū
 cor p̄nū. 7 non mollescunt ad
 pietatē. s; sūt iudei dure ceru
 cis. a marciāsi cordib? 7 au
 rib; resistentes sp̄ sp̄ū sancto
 ut ait bt̄s steph. a. actu. viij.
 volūt h̄re oculum p̄ oculo dē
 tem p̄ dente leuiti. xxiij. **S**e
 cūdo sūt sicut holofernes gēti
 lis. de quo Judith. iij. d̄z qz fe
 rocitātē animi ei? mitigare nō
 poterāt. Tercō qd̄ p̄i? est. sūt
 h̄c dyaboli? de quo dic. greg.

Capitulum Nonum

qz nullo p̄t̄ placai obsequio
 Con h̄s est qd̄ de alexandro
 magno legitur. qui dū offen
 sus a quodā nullaten? ire co
 dere vlllet: ei ait su? m̄gr aris
 nobilissimum tibi adhuc docu
 mentū tradere possum **A**lexan
 dro aut̄ dicēte p̄sto sum audi
 re. ait aristo. Quis est qui re
 gna sup̄auit. nōne cor tuum
 a potētia? **S**i maiorē victoriā
 acq̄ris hodie: aim̄ p̄p̄riū si vi
 ceis. **S**i aut̄ neglexeris: alium
 victorem habeb. **A**d que ver
 ba placat? ē. vñ p̄. xvi. Qui
 dñatur aio. forcor est expug
 tore vrbū. **S**ic legitur de iu
 lio cesare qz nulli? solebat ob
 liuisci nisi iniuriar. **C**ertū est
 etiā senecā m̄gr̄m neronis ad
 eū scripsisse libz de clemētia.
 q̄ est s̄m tūliū virtus p̄ quam
 aim? in odiū alicui? occitatus
 benignitate retinetur. **S**cri
 būt naturales. leonē p̄cere p̄
 stratis nec regē ap̄ū aculeum
 h̄re ergo miserāda res ē xp̄ia
 nū rācorē manē. vbi monar
 chx mūdi placātur. gētil libz
 scribit. 7 aialia bruta docēt. p̄
 tere a dic. ap. col. iij. donātes
 vob̄metip̄. si q̄s aduersus ali
 quem hab; q̄relā **I**tem math.
 .v. Sanctoz est non solū re
 mittere. s; etiam benefacere ini
 micis. **I**tem xp̄us piissime ora
 uit p̄ crucifixozib;. luc. xxij.

quōlōge ergo sunt ab applica do
arma. a scōz vita. ⁊ xp̄i exem
plo. qui remittere nolūt offen
dētibus eos. Sūt autē alij q̄dā
discutiētes culpas offendētū.
qui multā pretēdūt difficulta
tē in remittēdo. mō qz magne
sunt offense. **M**odo qz multo
tiens omisse. ⁊ remisse multo ti
ens. nō sic facit de? ymo mag
rimitit **J**ohel. ij. p̄stabilis sup
malitia. malitia ei sonat in cul
pā gūe. multa etiā dimittit qz
multo ē ad ignoscēdū ysa. lv.
Et multociēs math. xvij. **N**ō
dico tibi septies. s; vsqz septua
gies septies.

Capi. x.

De detractōne que est fi
lia inuidie. **N**ūc dicen
da sūt tria p̄ncipaliē
Primo q̄d sit. ⁊ q̄n pccm. **S**e
cūdo cur sit fugienda p̄pter ei?
magnū malū. **T**ercō quō pec
cent detractores audientes.
¶ **Q**uātū ad primū nōndū s; m
tho. 2. 2. q. lxxij. **E**t alex. i. sum
ma. ij. pte. qz detractio ē aliene
fame p̄ occulta v̄rba demigcō.
hoc est ablacō vel dīminucō fa
me alteriūs. p̄ v̄rba que dicū
tur. ab sente alio. vel ignorāte
eo cōn quem dicūtur. **N**am de
trahere est de aliquo toto ptem
tollere. **V**nde detrahēs: aliquid
de bono proximi trahit. **Q**uia
ymagmē dei. virtutes. ⁊ natu
ralia de pximo nō pōt trahere q̄

sunt bona hōminis. s; famā eiꝰ
potest dīminuere aut tollere.
¶ **F**it autē detractō sex modis b
s; m thō. dīctē quadruplicat.
Primo cū q̄s p̄ v̄rba sua alteri
falsum crimen imponit ⁊ adim
uenit. **E**t est pessimā detractō de q̄
Eccl. xi. **A**ttēde tibi a pestifero.
fabricat enim mala. **S**ecundo
cū peccatū alteri? suis v̄rbis
ad augz. ut cū peccatum de pxi
mo narratur qd̄ forte v̄r est.
⁊ alius ad augz. v̄rb̄ suis ag
grauando. pl? q̄ sit in sc. de q̄
Eccl. xi. a scintilla augetur ig
nis. ⁊ a doloso augetur sāguis.
id est peccatum. **T**ercō quādo
quis occultum reuelat. **I**ta qz
peccatū alteri? licz v̄rum. s; oc
cultum manifestat. nō seruato
ordine caritatis ⁊ fraterne coz
rectiōis a dño in euangelio in
stituto. **C**ōn illud **E**ccl. xxvij.
Qui denudat archana amia.
fidem perdit. **Q**uarto quādo
illud quod est bonum dicit ma
la intencōe factum ut cum q̄s
ieiunat. orat. ⁊ similia facit de
genere bonorum: alter non po
tens accusare opus. accusat in
tentionem que in corde est. ⁊
quam scire non pōt. nec habet
ad hoc signa suffitētia. **S**icut
luc. xi. **J**udei dixerūt xp̄o **I**n telie
bub principe demoioꝝ eicit de
momia. **Q**uo contra **E**ccl. xi. d̄z
bona i mala ouertēs insidiatur.

et electis ponit maculā. Indirecte autē fit detractio dupliciter. Primo negādo bonū alterius. ut si de aliquo vere bona dicunt. q̄ sit doctus. uirgo. nobilissimus. et similia. Ego dicā. non est talis. uel si a me queritur utrum prefata bona in primo sint. et ego rēdēdo negem. cū tñ sciam sibi in eē. Sic Joh. ix. Iudei negabāt. primo miraculū de illuminacōne cecī. Secūdo bonū alteri? reticēdo malitiose. Sicut si de primo fit sermo quō bona fecerit. me pñte. uel a me queritur de tali. et ego malitiose taceā ex odio. uel inuidiā. Sicut milites taceuēnt xp̄i resurrectōez et iudei. **Math. xxviii.** Secūdo notā dum h̄m th̄. q̄ peccā uerborū sūt maxime ex intencōe loquētis diuiciāda. Rñ q̄s aliq̄ dicit de alio illa intencōe ut p̄ hoc auferat uel minuat famā eius: tūc uere dicitur et pprie ei detrahere. Et h̄mōi detrahō est p̄ se loquēdo peccm̄ mōrle. Qd̄ p̄ batur primo. q̄ Rñ. i. d̄ detrahētores deo odibiles. qd̄ ideo additur. ut dicit gl̄o. ibidē. ne putetur leue eē peccm̄ pp̄ hoc q̄ consistit in uerb. Secūdo sic p̄ batur. nā peccā q̄ cōmittūtur cōn̄ primū p̄sanda sūt penes nocumēta que p̄ ea primo inferūt. S; p̄ detractōnē ma

ius nocumētum inferitur primo q̄ per furtū aut rapinā. eo q̄ p̄ detractōnē auferitur h̄i fama. et per furtum diuitie. **Fama** autē multo p̄ciosior ē diuitiis. vñ puer. xxij. meli? ē nomen bonū q̄ vngētū p̄cōsum. et diuitie multe. **Et eccl. xli.** Curā habe de bono noie. hoc enī magis p̄manebit tibi q̄ mille thesauri magni et p̄cōsi. nā per furtū fame a multis bonis h̄i impeditur. tā in spūalib? q̄ in corp'alib?. Primo q̄ infamati doctrina min? sapit i. p̄ximo. Secūdo infamatus promior est ad peccandū q̄ cōspicit se honore p̄didisse. Tercō vno infamato alij multi pñt infamari. ut patz i monasterijs religiosoz in domib? et ciuitatibus. Quarto in tp'alib? ottractib?. matrimonij. mercātiar. et huiusmōi h̄i min? credit. p̄pter q̄ h̄oies iterdū mori pati sūt cā defendēdi famā. sic i duellantib? patz. ergo plus est mortale q̄ furtum uel rapina tp'alij. **Sūt autē tres ḡd? detractōrū.** Quidā mali. q̄ detrahunt simplicib? p̄ris. alij p̄iores q̄ detrahūt deuotis l̄religiob?. vñ iij. **Re. ij.** Cū pueri male loqr̄tur de heliseo p̄pha. qui vitam duxit sicut religiosi. dicētib? pueis. Ascēde calue. statim exiuerūt duo vñ de filia occidēt

plenū arena a tergo. 7 mino-
rem in pectore pedes: egredie-
batur. **A**q̄ cū causam q̄fissent.
ait: pprijs peccatis mḡnis ob-
litus. aliena pua ptracto. ora-
te queso ut mibi mea dimittā-
tur. Quo audito tacuerunt de-
tractores. Refert bt̄s greḡ.
primo libro dya. **Q**uō cū bt̄s
fortunat9 eps demonē a quo-
dam eiecisset: demon in sp̄e pe-
grim sero clamtabat p plate-
as ciuitatis. **O**virū sanctū for-
tunatū. pegrinū a suo eiecit
hospicio. **T**ūc quidā pegrinū
istū hospicio recepit. **E**t cum is
qui fictū pegrinū suscepit. p̄-
sente vxore puulū ppe ignem
haberet. demon puulum inua-
sit 7 ignē pietū cremauit
Et dicit greḡ. q̄ mala a detra-
ctoia intēcoe iste pegrinū ho-
spitauit. ac si eps immisericors
fuisset. **S**ic in vitisphoz de
socrate dicitur q̄ aliq̄n selose
suis det̄ctozib9 auditū p̄bu-
it. **C**ausā autē sc̄s̄c̄atib9 red-
didit. nā si eoz que in sunt di-
xerint corrigemur. si vero nō.
mihil ad nos. opt; inq̄t ita fie-
ri ut si bene dicūt: corrigamur.
si male nihil ad nos. **S**ic cū
q̄dā dyogem diceret de ami-
co suo quomō dyogem male
dixisset **R**ndit dyogenes. an
amic9 ista dixit nō iudico. s̄
certū est te ista mibi de amico

meo retulisse. **S**ic etiā xenoc-
tes p̄hs tātum a senatu hono-
rat9 ut testis nūq̄ iurare co-
getur. **C**ū i p̄ntia quozūdam
detractorz taceret. eis cām q̄rē-
tibus. **R**ndit. me dixisse aliq̄n
penituit. tacuisse vero nunq̄.
¶ Quo ad tertū sciendum q̄
nō solum peccat det̄ctozes. sed
ali9 plures. 7 interdū plus q̄
detractozes s̄m thō. **P**rimo q̄
aliū ad detrahēdū inducit. **S**e-
cundo qui detractozē audit. 7
sibi detractio plac; ppter odi-
um ei9 cui det̄ctoziz. vel ppter
aliquā aliā malitiā. vt q̄z illo-
rū peccat. 7 non m̄m9 q̄ detra-
hētes. vñ rō. i. nō solū q̄ talia
agūt. sup̄. sūt morte digni. s̄
etiā q̄ fatētib9 osentiunt. **I**tē i-
ducens 7 oplacēs detractozī
facit cōtra caritatē pximi. qz p̄-
mus le dit famā. 7 sc̄s̄c̄ cōpla-
cet in pximi malo vñ **B**rn. ij.
lib. de cōsideracōe ad eugeniū.
detraxre. aut detrahēte audire.
q̄d hoz dānabilius sit non fa-
cile dixerim. **Q**uādo qz autem
otigit q̄ aliquis audit det̄ctoz-
tem 7 non plac; sibi det̄ctio.
nō tñ repellit detrahētem. nec
ei resistit. 7 hoc ppter aliquē
hūanum timorē. aut ppter ne-
gligentia. vel vrecūdiā. tūc
adhuc peccat. **Q**uia ea racōe
qua quis tenetur subleuare a
finū alteri9 iacentē s̄b onere

ut precipitur deus. xxij. Ead raco
ne tenem nō pati detrimētū fa
me pximi Et idō si possum? in
uare tenem Vñ Jero. Si es h i
nob diligētia ne passim obtre
ctatoib? crederem? :iā oēs de
trixere timerēt. Et i epla ad ne
potianū Jero. di. Nemo inuito
auditorē libēter detribit. Sa
gitta ilapide nō figitur s iiter
dū r filiēs pcutit dirigentē di
scat detriCTOR dū te vid; nō libē
ter audire nō facile detralxre.
Et dicit thō. q tal non resistēs
ex caus iā d cis peccat plerūq;
wialit. Rñq; ec. sit peccm mōz
le. ut cū alicui ex officō incūbit
detriXTē corrigere. ut forte fu
pioi resp cū inferior. wl cū ex
tali detriCTIONE natū ē se q mag
nū piculū n phibxatur. wl pp
radicē sc; timorē hūanū q pot
m eē peccm mōzle. ¶ Sūt aut re
prehensibiles trib; de caus q de
tralxtes audiūt. a eis non resi
stūt. 7 libēter audiūt. Prio qz
vidēt fratres suos a canib; di
lacerari 7 non resistūt saltem
clamore cū pnt. wl lapidibus
corcōmis. qd si non fatiunt be
stie vidētur. vñ Eccl. xiiij. Que
coicacō sacti hominis ad canes
Secūdo nō resistētes. a placi
biliter se ad detriXTes habētes
falsā ei? mīstrāt. q frēx comedūt.
qz detractōib; sine audientū
leto vultu comestio carniū hu

manazim detractōne in sibi da
for; Vñ Jero. Nemo inuito
auditorē libēter narrat. vnde
pū. xxv. Vent? aqlo dissipat
pluuas. 7 faties tristis liguā
detraxēt Tercō audiētes detri
ctores libēter. inuste agūt cō
tra legē natūe. scripture. a hu
manā. qz frequēter credūt vñ
testi. Cū tñ i ore duoz wl triū
stet oē verbū. Et qd pū? ē Citi
us interdū de luno viro credi
tur vñ ribaldo q decem pbis
ad cōzū vbi ē vitas meā. p
pter hoc Bern. dic. lingua detri
ctois ē vippe a ferocissā q leta
lit tres interficit vno flatu. sc;
detraxēt. cui detribitur. a ipm
q detriCTōib; delcatur. ¶ S; n
dubitatur quō hō deat resiste
re oī detracti. Cū dicatur Eccl.
iiij. non cōndicas verbo vita
tis vllō mō. qñq; aut aliqs de
tribit verba vitatis dicēdo. sc;
q si detriCTOR ē scio falsū de alio
dicē possum sibi sic resistē. q
eū p verba arguā de falsitate.
Si aut scio eū vrū dicere de
alio tunc non deleo eū de falsi
tate arguē. s; deleo verb corri
gere. de hoc q peccat fri detri
bendo. wl saltē deleo oñdē q
mibi displic; detractō. 7 hoc
deleo pncipalit oñdē p tristi
tiā faciei. Qui ei detriCTORi hila
rem oñdit faties: facit eū puta
re q placeat sibi detriCTio sua.

et sic audatior sit ad detrahendum. **Qui** autem triste sibi exhibet faciem. facit eum citius obmutescere. propter hoc dicitur proverb. xxv. **Ventus** aquilo dissipat pluvias et facies tristes linguam detrahentem. **Sed** contra predicta fatiunt quidam. **Non** quoniam aliqui detractores corripuntur a bone conscientie viris: statim respondet **Ego** veritatem dico de isto. et si peccator esset cui detraho. sibi in facie dicerentur. **Respondetur** quod tales graviter errant. quod putant quod in facie aliquem vitium levius peccatum sit. cum tamen peius sit vitium quod detrahere. ut ostensum est de contumelia in materia de ira. **Secundo** respondendum est talibus quod non sufficit ad vitandum peccatum dicere veritatem: sed oportet ut debeat circumstantiis dicatur. sicut illud. **Quod** iustum est iuste exequaris. deuter. xvi. **Tercio** respondetur quod rari est apud quosdam detractores. illa eos audere in facie dicere quod a tergo euomunt.

Capitulum xi. de correctione fraterna.

Quia fraterna correctio preseruat iter dum infamam. **tem** quod non dicitur detractores. sed potius aie proximi de morte peccati suscitator. et quod occiditur frater in eius dimissione ut augustinus dicit. **Idcirco** nunc tria sunt dicenda de fraterna correctione. **Primo** quantum noceat ob-

missio eius. et proficiat eius exercitium debitum. **Secundo** quomodo fidelis debeat. **Tercio** quomodo ad eam teneatur. **Quantum** ad primum. **ad** tunc primum quod fraterna correctio est sicut in doctores ammonitio fratris de emendatione delictorum ex fraterna caritate. dicitur primo ammonitio. quod oburgatio verbi. et castigatio verborum pertinet ad prelatum. sed ammonitio per solum verbum pertinet ad omnes. dicitur etiam de emendatione delictorum. quod ille finis eius est dicitur dicitur ex caritate. ex qua procedere debet. **Secundo** non dicitur quod valde periculose peccat dimittentes sine rationabili causa fraterna correctionem quod patet tripliciter. **Primo** quia sicut loquendo quis peccare potest: ita tacendo. **Est** enim ut dicitur ecclesiastice in tempore tacendi. et tempore loquendi. **Unde** ysaia. vi. lamentatur se tacuisse dicens. **Me** quia tacui. gloria. quia os iam et alios libere non reprehendi. **Secundo** quod sancti de hoc terribiliter sententiant. **Unde** gregorius. **Qui** proximi mala conspiciunt et silentio pretereunt. quasi conspectis vulneribus. **vsu** medicamentis subtrahunt. et ideo mortis auctores fiunt. quo vulnus quod curare poterant. nolunt. **Et** augustinus. **Tu** vulnus fratris contemnis. tu eum perire vides. et negligis. peior es tacendo. quam ille committendo. **Tercio**

no

no

Quintum Preceptum

oēs doctores concorditer tenēt
q̄ reus est cū fure. qui scit fur-
tum. ⁊ nō indicat corrigendū
Et eadē mō vidē de p̄cipacō-
ne cuiuslib; delicti Cū ergo tā-
tus p̄pha p̄niteat sup̄ hm̄ oī.
Cū facti tā graue hoc iudicēt.
Et cū hm̄ oēs mḡros hoc repu-
tetur cōsensus in delictis: dicit
bt̄us Aug⁹. Innocentes qui p̄-
pe non estis si v̄ros fratres q̄
indicādo corrigere potestis. ta-
cēdo p̄ire p̄mittitis. Et v̄re
nō sūt tales innocētes triplici
de cā. q̄ nocēt sibi. p̄ccanti. ⁊
socijs. Primo nocent sibi. la-
bia polluedo delicto alieno. ut
non sint digni deum laudare
psa. vi. Ve mihi q̄ tacui. quia
vir pollutus labijs ego sū. scz
ex ista taciturnitate gl̄o. quia
oziā a alios nō correxi Idō cū
angelis deū laudare nō merui-
ne dicatur in. Quare tu enar-
ras iustitias meas ⁊ assumis te-
stamētum meū p̄ os tuum ⁊ c.
Secūdo nocēt ei qui est corri-
gend⁹ Vñ Aug⁹ in Ep̄la ad
Jero. Obsecro te p̄ māuetudi-
nem ihu xp̄i. si lesi te. dimitta
mihi. nec me vicissim ledendo
rōdas malū p̄ malo. ledēs au-
tē si tacueis mihi errozē meū.
quē in factis meis. v̄l i dās in-
ueneis. Interpretatue ergo tot
occidim⁹ quot ad mortem re-
tepidi ⁊ tacētes videm⁹. Ter-

Capitulum Undecimū

cō nocēt socijs. qui eoz exē-
plo tacentes idē peccatum
tacetur nitatis incurrūt Sicut
etiā ecōtra pestilēte castigato.
Stultus sapiētior erit. Si autē
corripueris sapientem: intelli-
get disciplinā. p̄. xix. Por-
ro ex fraterna correctōe sextu-
plex potest sequi fructus. Pri-
mus est aie libracō Simquit
xp̄s. te audieit: lucratus es ai-
mam fratris tui Math. xviii.
Si autē te non audierit: salte-
luct⁹ es animā tuā. Vñ Ere-
iij. Tu v̄ro animā tuāz libra-
sti. scz postq̄ dixisti ip̄o ipie-
tatem suā. ⁊ noluit cauere. Se-
cūdu ē dyaboli fugacō. fugit
enī sicut lup⁹. dū exclamatur
Quo cōn dīc. Verū. Securus
accedit tēptator. v̄bi null⁹ tē-
tur reph̄nsor. Tert⁹ est p̄ccā-
cognicō. frequēter enim cōmit-
tens culpam non aduertit q̄
fecit. Aut si aduertit: non cogi-
tat se malū fecisse. aut si malum.
non multum male. Quartus ē
cautela de futuris. Quintus ē
puritatis augmentacō. vas ei
aureum v̄l argenteū q̄ top̄l⁹
confricatur: t̄nto magis puri-
ficatur. Ita boni viri ⁊ religio-
si. Et ideo intelligētes. hoc nō
ferunt grauit̄. Ecclesiast. x.
vir prudens ⁊ disciplinatus
non murmurabit correct⁹ Ex-
emplum de Augustino q̄ dixit

no

Ego senex et episcopus patus sum ab omnibus corrigi et emendari. et illum amicum meum estimo. cuius lingue beneficium ante diem extremi iudicii anime mee maculam tergo. Sextus est amicitie acquisitio. quibus enim religiosus correctus interdum seatur molestus in principio. Ad cor tamen reuertens. amicum intelligit. vñ pñ. xxviii. Qui corrumpit hominem inueniet gratiam postea apud illum. magis quam ille qui per lingue blandimenta decipit. propter ista beatus augustinus. quolibet tractat ad correctionem fraternam. Omeli. xiiii. sup Ioh. sic. d. Quis comeditur zelo domini dei. nisi qui omnia que ibi videt pueris fatagit corrigere et cupit emendari. Si emendare non potest: tolerat et gemit. non est maior domus tua quam domus ubi habes salutem eternam. si ergo in domo tua: ne puerum aliquid fiat fatagis: in domo dei ubi salus proposita est et requies sine fine non desis pati quantum in te est si quid forte ibi puerum videris esse. verbi gratia. vides fratrem tuum currere ad theatrum. prohibe. mone. et testare. si zelus domini dei comedit te. vides alios currere et inebriari velle. aut alia que non licent petrare. prohibe quos potes. tene quos potes. terre quos vales. quibus non potes blandire noli. non quiescere

fac quicquid potes. vniat in mentem seruus ille qui abscondit talentum et noluit superrogare. nunc quid accusatus fuit quod perdidit. et non potest quod sine lucro suauit. Sic ergo fratres mei non quiescatis. Nolite quiescere lucrari christo. quod lucrati estis a christo. Ixc Aug. **S**ed queres quoniam correctiois fraterne obmissio sit peccatum et quoniam non. Respondeo. bñ. th. 2. 2. q. xxxiii. quod aliquando est meritoria. Aliquando peccatum mortale. Aliquando vitale. nam tripliciter contingit correctio: obmitti fraternam: vno modo merito: ut cui quis defert correctionem vsque ad oportunitatem tempore. vel ideo obmittit. quod non sperat eorum emendationem: sed vniusimiliter estimat quod ex hoc propter impatientiam ipsi corrigendi deteriores fiant: aut quod aliquod aliud malum ex hoc sequitur peius quam correctio sit bona. aut ex aliqua alia causa rationabili. Si tunc obmittit ex caritate: tunc obmissio est meritoria vñ augustinus. primo de ciuitate dei. Si propterea quisque obiurgandis et corripiendis male agitur: bñ potest: ut oportunitatem tempore inquiratur. vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonam vitam pie erudiendos impediant. alios infirmos: et potest ac autat a fide non videtur esse cupiditatis occasio sed

Quintum

Preceptum

odiu caritatis. Et dicit notanter
 qm non sperat emendationem fratri. sicut
 visum sit putat de teiora coram ut
 forte quod propter me. vel occipet
 que odium contra me ad aliud peccatum
 committere pro quod prior fuerit: quod pro
 primum peccatum. Tunc ei non solum
 laudabile. sed etiam debitum est ces-
 sare a correctione. quod ordinatur
 ad bonum fratris et non ad malum
Et illud vult scriptura pro. ix.
Et gregorius super eodem ut postea po-
netur. non ei ex correctione visum
est melius aliquid proferri. quod proca-
uetur maiora mala quam odium illi-
us sit malum tunc est odium quoniam
da aliquid timendum. Et cum melius
bonum ex correctione sequitur quam sit
odium malorum tunc odium malorum
est ostendendum. In quo casu Iohannes he-
rodem correxit propter edificatione-
ne; aliorum ut vult Crisostomus. et sic in-
terdum etiam sancti correxerunt tyran-
nos super persecutionem christianorum cum
tamen sciverint ex hoc odia magis ge-
nerari in eos. et aliquid contra in-
mortales. et in se sequi propria mor-
f **tem. Secundo contingit corre-**
ctione fraternam obmitti cum pec-
cato mortali. ut cum quis delinques
occurrit. et est opportunum tempus
corripicndi. et speratur ei emen-
datione nec timetur aliquid aliud
malum peius inde provenire. et non
est alius presens cui ex officio
incubatur corrigere. vel si est pre-
sens. negligens tamen apparere. si

Capitulum

Vndecimum

tunc homo huiusmodi delinque-
 tem obmittit corrigere forte
 propter timorem humanum. vel mun-
 danum. ut quod sicut dicit Augustinus.
 ubi super. Iudicium timet vulgus
 a carnis excruciatione. vel etiam
 propter peccatum. vel aliud tale mi-
 nus malum quam peccatum illius pro quo
 corrigi debet: tunc videtur pec-
 care mortaliter. Quia ex quo spe-
 rat emendationem fratris. et ob-
 mittit corrigere propter timorem:
 tunc ostendit dominum preceptum. Et
 videtur huiusmodi quorum amissionem
 timet. caritati fraternae et salutem
 proximi imponere. Cum tamen secundum
 ordinem caritatis anima proximi
 plus sit diligenda quam proprium
 corpus. Exemplum de elemosina
 corporali. video hominem famelicum
 tem. qui non habet. nec ex se
 habere potest. unde pascat. nec
 apparere alius illud faciens. nec
 potest facere. ego teneo tale secundum
 possibilitatem nutrire. quod si ne-
 gligo: pecco mortaliter. et eius
 occasor reputor. Sic si video
 proximum tendentem ad peccatum
 mortale. pro quod moreretur in anima.
 et spero ipsum posse corrigi pro am-
 monitionem meam. et non est visum
 simile quod sequantur alia priora.
 nec est aliquid quod eum corrigat: tunc
 ex precepto multo plus subveni-
 re anime ne peccet. quam corpori in casu pro-
 cedenti. unde gregorius in omni. super. Cum
 audisset Iohannes in vinculis

plus est aiam i eternū victurā
 pabulo vrbī reficere. q̄ v̄tē
 carnis moiture terreno pane
 satiare. vel scire aliquē eē i pec
 cato mōrli. a habere spem q̄
 emendaretur ad cor̄ rectōem
 meā. nec timere aliud p̄ius se
 cutur. a nō ē imbi v̄risimile
 q̄ p̄ aliū corrigatur. aut q̄ p̄
 seipm̄ emendetur. h̄ q̄ v̄risimili
 ter in isto p̄ccō moriatur. tūc
 ex p̄cepto teneor eū corrigere
 ne aia moriatur eternaliter.

g Tercio hmoi correctionis
 obmissio ē p̄cā m̄ veniale. vicz
 q̄n timor a cupiditas aliquē
 tardiorē fatiūt ad corrigēdū
 delicta fratris. nō tñ ita q̄ si ei
 cōstaret q̄ fratrem possit ap̄cō
 retrahere p̄pter timorē. vel cupi
 ditatē dimitterz. quibz in aia
 ip̄oit caritatē fraternā. Et hoc
 mō aliquē etiā viri facti negli
 gūt corrigere delinquētes. Et
 s̄ in p̄dictis notāter. si spera
 tur emēdacō fratris p̄curai p̄
 hmoi correctionē. Quia hmoi
 fraterne correctionis est emē
 dacō fratris. Et ista intēcone
 fieri d̄z. vbi v̄ro p̄babiliter ti
 metur. q̄ ammonitōez ip̄e fra
 ter non recipet. h̄ ad p̄iora la
 beretur. nec aliud bonū inde
 pueniret ut alioz edificacō
 q̄ scādalisati sūt. aut scādalisā
 tur v̄risimiliter. Tūc esset ab
 huiusmodi cor̄rectōe d̄sistē

dū. Quia que ordinātur ad fi
 nem hnt racōem boni ex ordine
 ad finē. vñ p̄u. ix. noli argue
 re derisorē. ne oderit te. vbi di
 cit glō. a est greg. non ē timē
 dum ne is qui arguitur cōtue
 lias tibi inferat. h̄ hoc p̄ci? p̄
 uidend̄ ne tract? ad odiū inde
 p̄ior fiat. Et dicit th̄. vbi pri
 us diligens p̄uidēdū ē. ne ex
 correctione sequatur odiū ex
 nra culpa p̄pter indiscretā cor̄
 rectōez. Si aut sine nra culpa
 ad odiū puocetur. ex illo ex
 quo debet; ad dilectōez incita
 ri: nō est curādum. p̄cipue q̄n
 eius p̄ccm̄ in dānū alioz vr
 git. vel etiā dānū sequens. vel
 p̄ccatū ip̄m est ḡui? odio q̄d
 i nos excitam? . vel q̄n spam?
 q̄ odiū paulatī tepescet. a tñ
 cor̄rectō sequatur. q̄ sicut di
 cit greg. Meli? est odiū p̄p̄
 deū. q̄ amicitia q̄ est p̄ter ip̄
 sum. Cū enim p̄pter ip̄m ama
 mur: debito res dei sum? Cum
 odio p̄p̄ ip̄m habemur: debi
 torē eū nob̄ facimus. hec sen
 tētaliter th̄. Cācellari? parisi
 en̄. mgr̄ Joh. gerson tradit re
 gulas tres in d̄ florib? regla
 rū moralū. Prima p̄ne sūt re
 stringendē sic q̄ absqz utilita
 te reipublice. vel ei? cui infligi
 tur. neqz institui. neqz institu
 te exe q̄ deberēt. a p̄ccat oppo
 sitū fatiētes. eas cū instituerit

non tollentes. **S**ecūda in omni republica tolerari pnt aut dnt vitia que absq; de teiori periculo neq; corrigi neq; extirpai valent. **Q**uādo aut illud ē. q̄ q̄n non difficile est. a sepe impossibile generaliter diffinire nisi p̄ ut circūstācijs pticulāib; inspectis p̄lati superiores q̄ sapiētes determinabūt. **E**xēplū ē de meretricib; v̄suris. q̄ filib;. q̄ q̄nq; p̄mittūtur. **E**t ita de ocubiaris sacerdotib; p̄ loco a tpe stare forte eē fatiendū. **T**ertia oīs error facit ius ad hūc sensū vel intellectū a similes q̄ p̄lati a p̄ncipes sepe aliq̄ fatiūt. a p̄mittūt iustissimē ob errorē sb̄ditoꝝ cōmunē q̄ alias si fierēt a p̄mitterētur: ad culpā eosdē obligabēt. **S**i cū teneam̄ corrigē p̄ximū p̄ mōrib; dubitatur eē an de v̄malib; peccis h̄nd; hūbertus in expōsiōe regule b̄ti auḡ. **V**eialia sunt disposiō ad mōre. **S**i q̄dā sūt disposiō remota. q̄dā p̄pinq̄. vel racōne multitudinis. sic ille q̄ assidue huiusmōi sine numero omittit. vel racōne maḡtudinis. sicut sunt aliqua mēdacia a aliq̄ d̄t̄ctiōnes a similia. vel racōne cōnexiōnis cū mortali. sicut sunt colloquia a impudicus visus a h̄mōi circa mulierē. **S**icut ergo aliquis vidēs aliquem aliū incedētē p̄ viā; p̄ quam credit

q̄ statim incurret; piculū mortis. peccat; nisi retraher; eū. **I**ta potest aliquis peccare mortalit̄. nisi corrigat fr̄s; de h̄mōi v̄malib; que sūt disposiō ad mōre. a de talib; est ptulātia oculorū. **T**enemur ergo interdū ad correctiōes de v̄malib;. non i q̄tum v̄malia. sed q̄tum ad mōre ductia. **H**ec ille. **Q**uo ad. ij. p̄ncipale sc; quomō fieri debeat fraternā correctiō. notandū q̄ sex in modo sunt attendenda cum maxima diligētia. **N**am ibi agitur de cura aime nobilissime. q̄ si nō fit ut oportet; picitur aia in p̄petuā dāna cionem. q̄ in finit boni dei minister occiditur. **A**gitur etiā crebro ibi de bono fame q̄ est mētpalia bonū maximū. **V**nde p̄mo deb; fieri cū lenitate. quia delinquentes sunt quasi infirmi. **A**d gal. vi. **I**nstruite h̄mōim spū lenitatis. **S**ecūdo cū hūilitate. super b; enim ē animus. a idē cū quis ei super loquitur. sequūtur iurgia. nō fr̄cūs. **J**uxta illd̄ puer. xij. **I**n sup̄b; sp̄ sunt iurgia. **T**ercō cū opassione. non ei ē v̄re iustitie indigēri peccōrib; s; opati. q̄ ex opassione eos corrigendo dirigē. p̄s. **C**orripiet me iust; imia. sc; cōpassiōis. **Q**uāto cū discreciōe. q̄ alit̄ sūt corrigēdi maiores. aliter pares. alit̄ minores.

Aliter grauiā peccata. aliter le-
uia. aliter occulta. aliter mani-
festa. In oībus obseruandus
est locus. et tēp. et optunitas.
q̄ non obſuātes quid. emula-
tōnem dēi q̄s hnt fm aposto-
lū. s; non fm sciam **Rō. x. Dñ**
Beni. zelū tuū r̄frenet sc̄a ascz
discreōis. Quinto cū modera-
mine. non enī de festiuitatē pri-
morū sūt trabes faciendē. sicut
fatiūt illi qui docti sūt i culpis
aliorū aggrauandis. i. thi. ij.
Seruiū dēi cū modestia corri-
piētē. id est cū debito mō Est
autē modus dēbitus. ut potius
semp culpe alleuiētur q̄ aggr̄-
uentur **Contra qd̄ quidā faci-**
unt. ouū frangere cupiētes se-
curi. et ad extingūēdū muscā q̄
runt gladiū **Sexto fieri debz**
cū tranquillitate. Correctō enī
que fit cū turbatō est animus.
frequēter est quedā impatien-
te effusio. mētens se correctō-
nē **Exemplū patz i platone.** q̄
dixit suo dñm offendenti. n̄ es-
sem iratus: te urberarē. mōs
p̄fatos inuūt urba b̄ti aug9.
fmōe dñi in mōte. libro p̄mo
Cū inqt̄ necessitas nos cogit
aliquē rephendere: primo co-
gitē? vtz tale vnq̄ vitium
habuim? **Et si nunq̄ habui-**
m? cogitemus nos h̄re potius
se. lxxies enī sum? **Si vtro ha-**
buim? tāgat memoriā cōis i

firmitas. ut rephensionē illā
non odiū. s; mīa p̄cedat. q̄ si
nos idē vitū habem? in q̄ est
ille quē rephendere volum?. nō
rephendamus illū. s; in gēmi-
scamus. et nō illū ad obtpan-
dū nob. s; ad p̄iter conādū i-
uitemus. h̄c ille. **S; dubi-**
um ē q̄cā sit q̄tā caute ē in cor-
rectione fraterna p̄cedendū
se. fm thō. vbi p̄us. Cū q̄s pec-
cat: illud noc; aīe. et si publica-
tur. etiā noc; fame. **Et q̄ pru-**
dens medicus nititur sanare
vnū mēbrū sine lesione alteri-
us **Idō sic debemus p̄ fraternā**
correctionē conari ad hoc ut
sanemus fratris aīa; sine lesi-
one fame. q̄tū fieri p̄t. **Et si**
nō p̄t oīno sine lesiōe fieri tūc
fiat cum minori lesione qua fi-
eri p̄t. vrū q̄ aīa p̄ciosior ē
fama. idēo si aliter non p̄t fra-
ter sanari: tūc oport; cū potū
in tota fama damnificai p̄ pu-
blicā denūtiacōem ut aīa salua
fiat. Est autē tribus de causis
fūme cauēdum i correctiōe ne
idebite ledatur fama peccātis
Primo q̄ melius est nomē bo-
nū q̄ diuitie multe puer. xxij.
Ex q̄ patz q̄ qui aufert famā
pl? noc; q̄ qui tollit diuitias
Secō diuitie ablatae p̄nt r̄sti-
tui. s; vix fama. q̄ forte post
diffamacōez excusāti nō credē-
tur. vn̄ b̄n̄ s; i glō sup luc. q̄

fama est res lubrica. Sicut ei lubricum elapsum vix re haberi potest. ita fama. Tercio quod infamat. non solum reum infamat: sed etiam ledit omnes audientes. Sicut qui lutum mouet. non solum se. sed omnes astantes inficit. Vnde ambr. tolerabiliores sunt furces qui vestes et alia bona rapiunt quam qui famam. Tum quod magis recipiunt. Tum quod nunquam restituunt. Tum etiam quod non vni sed multis nocent. vnde super illud luc. i. ad virginem desponsatam dicit gl. Maluit dominus aliquos de suo ortu quam de virginis pudore dubitare. Ecce quantum Christus curauit de fama aliena.

¶ Capitulum xij.

de ordine fraternelle correctionis

De ordine ergo corrigendi dicendum est modo. vbi tria sunt videnda. Primo quod duplex est correctio. Secundo quis ordo sit debitus procedendi in correctione fraternali. Tertio quod ad correctionem fraternalis teneatur. ¶ Quatum igitur ad primum notandum secundum the. vbi prius. q. xxxij. Et in. iij. di. xix. quod duplex est correctio quedam est potestatiua. qua non solum intenditur emendatio fratris. sed etiam imendatur peccatio boni communis. Et illa non fit solum per simplicem ammonitionem. sed etiam quandoque per penam et afflictionem ut ipse frater. vel alij timeant. et a peccato desistat.

stat. et hęc correctio solum pertinet ad prelatos et superiores. et iudices respectu inferiorum suorum. et nunquam ad inferiores. respectu superiorum. et de hac nihil dicemus h. et aliquid dictum est in primo capitulo. Alia est fraternalis correctio et est simplex ammonitio fratris de emendatione delictorum. Et illa correctio proprie ordinatur in emendationem fratris delinquentis. et est actus caritatis. que maxime malum proximi id est peccatum per correctionis limam tollit. Et pertinet correctio hęc ad quemlibet adultum in caritate existentem in casu siue sit superior siue inferior et etiam respectu superiorum et inferiorum.

¶ Secundo non dicitur quod ordine corrigendi potest Christus Math. xviii. d. Si frater tuus peccauit in te. et secundum doctores prenotatos et alios coiter intelligitur sic. peccatum proximi tui. aut est occultum. aut manifestum. Si est publicum. sic quod non peccat in me solum. id est me solo sciente. sed etiam alijs scientibus: tunc illud peccatum est coram eis coram quibus factum est et ad quorum noticiam venit publice arguendum. Vnde. i. thi. v. peccatum coram omnibus argue. ut ceteri timorem habeant. quod intelligitur de peccatis publicis secundum Aug. i. si mone domini in monte. Ratio dicti est quod correctio talis

famā non minuit rei. corā eis
 corā quib? sit cum p̄us sciant
 ⁊ etiā p̄uidetur eoz scandalo
Si aut̄ peccm̄ sit occultū tm̄.
 tunc qz etiā in peccis ocul
 tis p̄t pari offensa primoz.
Ad hoc dicendū ē. qz aut̄ ē in
 nocumētū cōitatis seu mul
 toz aut paucoz **S**i in multo
 rū seu cōitatis corpale vel spū
 ale puta cū q̄s occulte tractat
 cū aliq̄bz q̄liter ciuitas sit tra
 denda hostib?. vel si hereticus
 priuate hoies a fide auerteret
Tūc non est expectāda secre
 ta ammonico: sed statū aut al
 teri qui p̄desse p̄t a plato vl
 alteri sup̄iori. qui tale piculū
 precauere p̄t: est denūtiādū
 oseruādo famā illi? q̄ tum po
 test cū salute reipublice ⁊ non
 aliter. **V**t si ille cui rector ciui
 tatis pl? cōfidit cui clauēs tra
 didit: ess̄ illa nocte eā tradi
 tur? hostib?. vel aliq̄s hmoi.
 ⁊ nullo mō vult desistere. nec
 p̄t isti piculo aliter p̄uideri.
 tunc ess̄ isti noiātim dicēdū
Cauētis ne clauēs: isti hac
 nocte t̄datis. qz p̄ditur? est
 ciuitatē. haco dictū ē. qz bonū
 cōitatis p̄ferēdum est bono p̄
 uato **S**ic cum fama sit de ma
 ximis bonis religiosozū vnū
 si vn? religiosus scandalizat ali
 os ⁊ secreta ammonico nō iu
 uat: plato dicēdum est ut p̄

iudeat famē cōitatis **S**ic etiā
 de heretico est intelligendū. nisi
 aliq̄s forte firmiter est imaret
 qz p̄ secretā ammonicoez pos
 sent hmoi mala impediri. **E**t
 idem iudiciū est hndum de si
 milib? casib? **V**n̄ Jero. **Q**ue mi
 sericordia est p̄cere vni ⁊ mul
 tos in discrimē adducere. pol
 luitur popul? ex vno peccato
 re. sicut ex vna oue vniuersus
 grex **S**ep̄ igitur bonū multo
 rū d; p̄ferri bono vni? **S**i c
 aut̄ peccm̄ primi occultū est i
 nocumētum vni? vel paucoz
Tūc si est nocumētum tā puū
 qm̄ melius sit illud paruum pa
 ti q̄ aliū diffamari. qz si for
 te modo nō corrigitur postea
 forte corriget? ut si ess̄ ei factu
 rus dānum modicū ⁊ i modi
 co valoz: tunc d; corrigere si
 ouemēter p̄t. h̄ nō d; reuela
 re. **S**i aut̄ est nōbile nocumē
 tum. ut qz vult occidere nocte.
 vel hominē spoliare cū iaceat i
 cama. vel vult decipere filiā. vl
 vxorē abducere. aut domū cō
 burere. vel huiusmodi filia fa
 cere. ⁊ non spatuz. qz p̄ secretā
 ammonicoem possit huiusmo
 di dānum impediri. nec p̄ ali
 quē aliū mod: tūc meli? est in
 nocētē seruare indēnem. q̄
 isti oseruare famā **I**llud tñ sic
 dicēdum est in secreto ⁊ sub si
 gillo secreti qz nō possit agere

ad illi? infamiaz: reuelādo. nec
 ad penam ipm denūtiando. s; **S**
 solūmō ad sui cautela: **S**i
 aut pccm fratris sit occultum.
 q; nō est infamatz de illo. nec
 pōt sufficienter probari coram
 iudicō illi? qui h; corrigere. a
 si est solum in nocumētum pec
 cātis. a forte ei? in quē peccat.
 q; ab eo leditur. vel p solā no
 ticiā. **T**ūc ad hoc solum tendē
 dum est ut fratri subueiatur. et
 emēdetur. **E**t ideo si spatur q;
 p correptionem corrigatur ut ē
 pmissum: tūc primo corripien
 d; est secrete. ut innocentia re
 cupet. a famā nō pdat. **E**t hoc
 voluit dñs cū dixit. **C**orrip eū
 inter te. et ipm solum. non solū
 semel; pluries. a semp secrete.
 a q; diu probabilit; spes habe
 tur q; p eā corrigatur. **Q**uādo
 aut pbabiliter estimatur q; se
 creta amonico nō pficiat. nec
 est visibile q; ex testium indu
 ctōe aliq; pei? sequatur. s; vi
 similit; proficit ad fr̄s corre
 ctōne: tūc est vltorius proce
 dēdū. ut primo paucis: vni vel
 duob; mōstretur peccatū fra
 tris. q; possunt prodesse. a de q;
 b; non creditur q; ob sint dif
 famando. ut sic saltē sine mul
 titudinīs infamia emendetur
Et isti testes adhibētur pñ
 cipalit;. **P**rimo ut fratrem amo
 neant a corrigant. **S**ecūdo ut

ammonicois fr̄s sint testes.
Tercō ut negantē coram supi
 ore ouicāt. de actu si act; itere
 tur. **S**ūt eni testes inducēdi
 ut actū iteratū videant s; **A**u
 gustinum. **S**i aut iterati ostē
 di testibus non possunt: debēt
 tñ adhiberi ut corā ipis reco
 gnoscat. vel saltem ut ipi eum
 ammonent. a ut obiurgacō
 plurimorum ipm corrigat. **E**t
 has duas causas tangit. glō.
Sup verbo adhibe tecū vnum
 vel duos testes. **S**i autem ad
 talium testium inductiōe; nō
 corrigitur: tunc quia cōsciētia
 preferenda ē fame: d; in publi
 co denūciari supiori. ut sic tam
 cū dispendio fame a peccato
 liberetur. **E**t hoc voluit crist;
 cum dixit. dic ecclesie id est p
 lato. vel alteri superiori per pu
 blicam denūtiacōnem. **E**t ille
 potest peccatum eius publica
 re. ut alij sciant se ab eo custo
 dire ne inficiantur. **E**t potest
 eum punire in rebus vel in cor
 pore. vel p excomunicacōnem.
 ut respiscat a pccō a p̄t coem
 iustitiā ut alij vidētes penam il
 lius. caueant sibi. etiam timoē
 pene. a similib; peccatis. q; pe
 ne sūt medicinales. **D**ñ s; **A**u
 g; i. r̄gula. **S**i q; oculi p̄tulā
 tiā i aliq; adūteit. **P**rimo statū
 d; amonē fr̄m ne cepta p̄gre
 diatur. **S**ecūdo si nō emedat:

plato tāq̄ patri si haberetur
 idicandū ē. ut secretū correctū
 f nō innotescat ceteris. **T**er-
 tio si non iuuat: testes dñt ad-
 hiberi. **Q**uarto in publicū pro-
 duci ouincēdū est si negauit.
 sed duo media dñs in vno cō-
 prehēdit. **S**i thō. in tractatu
 de fraterna correctiōe sic pce-
 dere docet. a pceptū de correcti-
 one fraterna s̄m q̄ ptinet ad
 oēs sic d; s̄m eūdem doctorem
 q̄s exequi. **C**ū dicatur **S**i pce-
 cauit in te. id est cōn te. tūc est
 pceptū de dimittēdo. vel i te.
 id est sciēte te. **E**t hoc pōt fieri
 duplicat. vel te solo sciēte. tūc
 corripē eū inter te et eū solū. **S**i
 te audierit: lucratus es aiām
 fratris tui. **S**i te non audierit.
 non dēs vltra pcedere. non ei
 potes addē vnū vel duos. cū
 nullū alius sciat. tñ potes ei di-
 cere q̄ pōt pdesse. non obesse.
Si autē otingat q̄ alij postea
 sciāt. et sit adhuc in illo pccō:
 tūc debet vnū l' duos adhibe-
 re ad eū corripieñdū. **E**t sic est
 pcedēdū si pccm est occultū
Si aut sit manifestū ita q̄ plu-
 res sciāt: tunc est sic pcedēdū
Si peccauerit in te. id est te sci-
 ente nō tñ solo. corripē eū an-
 te et remaneat. **S**i te audierit.
 luctus es aiā; fr̄is tui. **S**i autē
 te non audierit: adhibe tibi
 vnū vel duos. sc; de illis q̄ sci-

unt: non sc; p auditū. s; p visu
 ut dicat glō. ut q̄ ad vnū moi-
 cōem corrigi noluit: multo rū
 obiurgacōe respiscat. **S**i te
 non audierit: dic ecclā. id est p-
 lato. tūc potes ea dicere denū-
 tiando. et tunc vnū adhibēdū
 est. qz in denuntiācōe ut qdā
 dicunt sufficit vnū testis. **S**i
 si sic. videtur q̄ publicū pccm
 occultum. s; q̄ pccm dicitur
 occultum triplicat. **P**rio si hō
 ut solus de q̄ non alio modo
 vel ut homo loco dei sicut ille
 q̄ ex sola sacramentali ofensiōe
 scit. tunc nō pōt corrigere vel
 aliquid facere. s; tacere. sicut
 quī nescit. **S**ecūdo modo si scit
 pccm vnus solus hō ut homo.
 tunc d; eū corripere inter se et
 ipfū solū. nec d; vltra proce-
 dere ut dictū ē. **T**ercō mō dicit
 occultum si pauci sciāt. et tūc
 occultum et manifestū non cō-
 tradicunt. **S**i tunc te audierit
 non est pcedendum. **S**i nō.
 tunc adhibēdus est vnus vel
 tres. **S**i nec vnū nec tres au-
 dierit. et plures nesciant: quō
 tunc dicit ecclā. qz sic videtur
 alteri pccm publicare. dicē-
 dum qz ecclā non dicitur hic
 o gregacō siue multitudo fide-
 lium. s; dicitur ecclā. prelatū
 cui potest dici. eo qz pōt pdesse
 non obesse. vñ non ē publica
 cō criminis. **I**te de thō. vbi p̄s

Aliter autē esse procedendum quā
 correctō eēt p̄tātua. p̄lati vide
 lic; ut ibidē dicit. ¶ Quo ad
 tertium principale q̄s corripere
 teneatur. R̄ndetur s̄m thō.
 Frāna correpcō p̄tin; ad quē
 lib; aduultum regularit. qui ca
 ritatē h̄; siue sit p̄lat9 siue sub
 dit9. p̄t q̄d d̄r. xxviii. q. iij. Tā
 sacerdos q̄ reliqui oēs fideles
 sumam debēt h̄re curam de h̄is
 qui peunt. q̄ten? eorum redar
 gucōe aut corrigātur a p̄c̄is.
 aut si incorrigibiles appareāt
 ab eccl̄a sepentur. p̄mo sic iſe
 rior d; corripere prelatū suum.
 aut aliū sup̄iorem. q̄ est op?
 misericordie. q̄d maxime prela
 to debetur. Dñ eccl̄. xvij. Vni
 cuiq; mandauit de? de p̄mo
 suo. Tñ cum modestia d; fieri
 ad p̄latos. s̄m illud. i. thi. iij.
 Seniore ne increpaueris. sed
 obsecra ut p̄re. Dc̄m ē aut no
 tant q̄ correpcō p̄tin; regulari
 ter ad quēlib; q̄ i casu nō p̄ti
 net ad q̄sdā. Vñ gōra super
 math. xviii. Qd̄ i quib; casib;
 q̄s absoluitur a p̄cepto frater
 ne correctōis. Prim9 cū nō ē
 aliq; sp̄s correctōis. Vnde Jer.
 frustra m̄ti. a n̄l aliud q̄ odiū
 q̄rere. extreme demēte ē. Et p̄
 uer. ix. Noli corrigē deisorē ne
 odit te. Secūd9 cū t̄ietur de fe
 ct9 p̄bacōis. a criminalit̄ agi
 tur. vbi sc; obligat̄ actor ad

talionē si p̄bacōe defecit. vel
 deficiat. Terc9 cū p̄lato tāq̄
 iudici notum ē factum. q̄ ille
 notori9 vel ouict9 ē. Quart9
 cū meliori opi. vel ad minus eq̄
 bono vacat. sic mōchi q̄ non
 obligātur in dispendiū anima
 rum suarum ext̄i monasteriū
 vagari. Quintus cum multitu
 do. vel potestas est i culpa. vbi
 correpcō plus nocet; ecclesie
 q̄ prodesset. Vnde uerus. Nō
 sp̄s. non testis plebs. p̄sul
 scit. monachus sum.

¶ Capi. xiiij. de scandalo.

Sexpedita materia cor
 rectionis fraterne. qua
 quis intendit alium
 emēdare. et in anima uiuificā.
 Tractandum est de scandalo
 quod directe contrariatur cor
 reptioni fraterne. quia per sca
 dalū quis wre vel interpreta
 tue intendit alium in morali
 vita corrūpere. de quo scanda
 lo tria sunt principaliter dice
 da. Primo quid sit. q̄ntum. et
 q̄tuplex. Secundo quā sit pec
 catū mōde. uiale. uel nullū. Ter
 cō q̄ sint p̄t̄ scādalu vitāda. uel
 fatiēda. ¶ Q̄ntum ad p̄mum
 nōndū s̄m thō. 2. 2. q. xliij. Et i
 .iiij. di. xxxviii. Qd̄ scādalu s̄m
 Jero. sup math. xv. ē dem. uel
 sc̄m. l. obmissum min9 r̄ctm. p̄
 tes occasioē; ruine. d; prio di
 ctū non cogitatū. q̄ cogitacō

nō opponitur alicui ut offen-
diculū. Dicitur scđo dictū vel
factū obmissum. qđ istis mo-
dis pōt p̄xim? ruīnā patia no-
bis. Dicitur terco. m̄n? rctm̄.
nō qđ ab aliq̄ supatur i recti-
tudie. s; qđ h; aliquē rectitu-
dis defectū. vel qđ ē fm̄ se malū.
sicut peccā. vel qđ h; sp̄m̄ mali-
lic; de se non sit malū. p̄bet ta-
men occasiōe; ruīne. ut p; de i-
climāte se p̄dolo non puerla i-
tencōe. vñ ap̄lus. ij. thessa. v.
Ab oī sp̄e mala abstinete vōs
Dicitur quarto. p̄bens occasi-
onē ruīne. nihil ei pōt esse ho-
mini sufficiens cāpccā. qđ est
sp̄alis ruīna. nisi pp̄ria volun-
tas. idō dicta vel facta alteri?
pōt esse cā imp̄fecta a occasio
peccandi. v̄catur aut scādalu
grece. latie offensio. impulsio.
vel ruīna. qđ sicut oīgit qđ ali-
quis obex pōitur alicui in via
corpali. cui impigēs dispōitur
ad ruīnam. a talis obex d; scā-
dalū. Sic filiter in p̄cessu vie
sp̄ualis oīngit aliquē dispōiri
ad ruīnā sp̄ualem. p̄ dictū. vel
factū. vel obmissum alteri? in
q̄tum sc; aliquis sua amōicō-
ne. vel inductiōe. aut exemplo
aliū trahit ad peccand. a hoc
p̄p̄e d; scādalu. ¶ Est aut scā-
dalū valde detestabile pecca-
tum. ut oīdit x̄ps q̄ntuplicia-
ter Math. xvij. vbi dicit Qui

scandalisauit vñū. ergo plus
peccat qui multos De pusillis
istis. id ē i firmis Jero. ibi dicit.
qđ recte d; pusill? qđ qui ma-
gnus est. id est robustus i fide
a caritate mouei non pōt. p̄u-
o. xij. Non tristabit iustū quic-
quid ei acciderit. qui in me cre-
dūt. qđ magis fidelium scādalu
ē cauendū. Ecce iam peccatum
scandali positū ē. Tūc seq̄tur
p̄mo pena. Expedit ei. id ē m̄-
n? malū ei foret: ut suspēdatur
mola afinaria in collo eius. a
demergatur in p̄fundū maris
Et fm̄ Jero. loquitur fm̄ ritū
palestine. vbi p̄ maiorib; cri-
minib; ligato saxo ad collum
solebat hō in mare p̄ici. Mola
afinaia id est quicūq; grauis
lapis. ut ē afinus. vel qui one-
rat afinum. a d; mola quā vl-
uūt afini vel equi cū rota i mo-
lendinis. Secūdo alia pena in-
nuītur. v̄ mundo a scandalis
Nā tot aiaz mors p̄curatur.
quot scādala fiunt. ut exp̄it
Bern. illd̄ p̄ sai. xxxviiij. In pa-
ce amaritudo mea amāissima
Amara in nece martirū p̄ tyrā-
nos. amāior in p̄secutiōe here-
ticor. s; amāissima in scādali-
fatis falsis xp̄ianis. Terco po-
nit sp̄uale malū peccati mōelis
ibi. v̄ hōim p̄ quē scādalu v̄-
nit. Quarto oīdit malū scan-
dali i multiplici pena a sp̄alitē

ignis eterni. vñ sequitur. melius est tibi ꝛc. q̄ mitti in igne eternu. Quāto alia pena additur de verme. math. ix. Vbi de matena istiꝝ scandali dicit. vbi sc̄z in gehēna vermis conscientie sc̄z eorū non morietur. S; potuiss̄ q̄s a xp̄o quesisse. Si ita malū est alios scādalisare: cur p̄mittis scandala euenire. Ideo r̄ndit xp̄s. necesse ē. id est exp̄diens ad aliorū p̄bationē. vel necesse si mundꝝ vult male vivere. **S**ecundo potuisset quis itꝛꝝ quesisse. Si ē necesse: ergo scādalisantes nō sūt puniēdi. R̄n. q̄ p̄mo. q̄ v̄ hominū illi p̄ quē scādalu v̄mit. Et illa oīa dicta sūt. de scādalo actiuo. seu dato. q̄ illd̄ est aliqñ speciale pecc̄m. Est autē duplex scādalu. vnum actiuū seu datum. q̄s diffinitū est. ⁊ isto dicit quis scādalisare. Aliud est scādalu passiuū seu acceptum. i eo quī ex dicto. vel alteriꝝ factu ruit. ⁊ illud non est speciale peccatū. sed generale. ⁊ ip̄o dicit quis scādalisari. Item nōndum q̄ dictum. vel factum alicuiꝝ potest alteri eē occasio peccandi dupliciter. Vno mō per se. Alio mō p̄ acc̄ns. Per se. quando quis intendit suo malo exēplo. v̄bo. vel factu aliu ad pecc̄m inducē. vel etiā si ip̄se hoc non intendit: ip̄m factū

ē tale. q̄ de sui natura r̄cōeꝝ habet ut sit iductiuū ad peccād. utpote cum aliq̄s publice facit pecc̄m. vel aliquid q̄d habet similitudinē pecc̄i. Et tūc ille qui hoc facit. p̄pe dat alteri occasioꝝ ruine. potissime qñ hoc intēdit. ⁊ vocatur scādalu actiuū. Per accidens vero. v̄bū. vel factū vnius est alteri eā peccādi. quādo p̄ter intēcōnē opantis. ⁊ p̄ter cōdicōnem opis aliq̄s malus male dispositꝝ inducit ad peccādū. puta cū q̄s inuidꝝ bonis aliorū. Et tūc ille q̄ facit talem actū rectū. nō dat alteri occasioꝝ peccandi. s; alius sumit. Et idō hoc ē scādalu passiuū sine actiuo. q̄ iste q̄ recte agit non dat occasioꝝ ruine quā alē patitur. Et de passiuo scādalo loq̄tur xp̄s vbi p̄ius math. Si oculꝝ tuꝝ scādalisat te. si manꝝ. si pes ꝛc. Cotigit ergo qñqꝝ q̄ siml̄ sit scādalu actiuum in vno. ⁊ passiuū in altero. puta cū ad iductōeꝝ vniꝝ alē peccat. Qñqꝝ ē actiuū sine passiuo. puta cū q̄s iducit aliu v̄bo vel factu ad peccād. ⁊ iste nō ofētit. Qñqꝝ vero ē passiuū sñ actiuo ut p̄ dē mē de dicto vel factu p̄ acc̄ns in malicioso. **¶** Quintū ad secundū p̄ncipale: b qñ scādalu sit pecc̄m v̄male. ⁊ qñ mōre. ⁊ q̄t mōis fiat pecc̄m ē h̄c cōclusio s̄m th̄. ⁊ alios

q̄ scādalu actiuū seu p se nūq̄
 ē sine culpa scandalisantis. Et
 scādalum passiuū nūq̄ ē sine
 culpa scandalisati. Actiuū tñ
 bene est sine culpa scādalisati.
 ⁊ passiuū sine culpa scandali-
 santis. **Prima** ps p; qz omne
 scandalū actiuū. vel ē p̄ctm̄.
 vel habet sp̄m̄ p̄cā. **Si** ē pec-
 catū: p; p̄positū. **Si** v̄ro nō
 fit de se peccatū h̄ h̄at sp̄z pec-
 cati. ut comedere ydolattu co-
 ram infirmis: d; dimitti ex cai-
 tate ad tollēdum lesionē pri-
 mi. **Et** qui nō dimittit: cōn̄ cai-
 tate agit. sicut dicit apls **Rō.**
xiii. **Si** ppter cibū frater tu?
 tristatur. iā non s̄m̄ caritate
 ambulas. **Itē** p; math. vbi. s.
 Alie tres ptes patēt ex ultimo
 nobili p̄tacto p̄cedēti articulo
¶ **An** autē scandalū sit sp̄ale
 p̄ctm̄ vel generale. **R̄nd;** t̄ho.
 qz scādalu actiuū p se qñ vic;
 p̄cedit ex intēcone agentis. ut
 cū aliquis suo dicto. vel facto
 intēdit aliū trahere ad p̄ca-
 tum: tunc ē sp̄ale peccatū. **Tū**
 qz ibi ex intēcone sp̄tial̄ finis
 lozitur racōez sp̄tial̄ p̄cā. eo
 qz finis dat sp̄z in moralibus
Tū etiā qz sp̄tiali virtuti op-
 p̄nitur. vic; caritati prout im-
 pat correctionē fraternā. qz
 scandalisās intēdit aliū corrū-
 pe. vbi fraternaliter corrigēs
 intēdit aliū emēdare. **Scan-**

dalum v̄ro actiuū qd̄ fit p̄ter
 intēcōem agentis. puta cū ali-
 q̄s suo facto. vel verbo inordi-
 nato non intēdit alie dare occa-
 sionem ruine. h̄ solū satisfice-
 re sue voluntati. ⁊ sic nō ē spe-
 tiale peccatū. Quia qd̄ est per
 accēs. nō ostendit sp̄m̄. h̄ est
 tūc circūstātia aggrauās. scz
 qz in publico fit. **Scādalum**
 aut passiuū non p̄t eē sp̄tia-
 le peccatū. qz ex dicto. vel fco
 alterius cōtingit aliquē ruere
 s̄m̄ qd̄cumqz genus peccati.
¶ **S;** qñ scādalu ē p̄ctm̄ mōz f
 le vel veniale: **h̄. t̄ho.** **Scāda-**
lū actiuū p se fit mōzle pecca-
 tū. **Prio** qñ q̄s intēdit aliū in-
 ducere ad peccandū mōzliter.
Secūdo qñ q̄s intēdit inducere
 aliū ad peccādū venialiter
 p̄ actū p̄cā mōzlis. **Tercō** au-
 tem est veniale qñ q̄s intēdit
 aliū inducere ad peccādū veni-
 aliter per actum p̄cā venialis.
Scandalum v̄ro actiuū per
 accidēs. qñ scz q̄s non intēdit
 aliū trahere ad p̄ctm̄. p̄mo est
 mōzle p̄ctm̄ qñ aliq̄s actum
 p̄cā mōzlis omittit. sc̄do quā-
 do quis suo actu cōtemnit sa-
 lutē p̄xi. ut cū p̄ ea cōseruā-
 da non pretermittat aliq̄s fa-
 cere qd̄ sibi libueit. vnde etiā
 in scripto dicit t̄ho. qz qñ quis
 omittit actū i quo nō intēdit
 p̄xi nocumētum. qui act⁹

alias est veniale vel indifferens. hñs tñ similitudinē peccāi mōel. tunc scādalum actiuū eēt peccatū mōle. ex aliquib; circumstantiis occurrentib; ex quib; estimari pbabiliter posset q; i firmi aspiciētes peccarent mortaliter. veniale aut potest eē dupliciter. Primo qñ q; actū cōmittit peccati venialis. Secundo quādo q; actū omittit. q; nō est b; m se peccm. s; hab; aliqua spēm mali cum aliqua leui indi-
 g scēcōe. ¶ Quādo aut passiuū scandalum sit mortale vel veniale. Notand; q; cū scādaluū impōrt; impactōe; quādā p; quā aliquis disponitur ad ruina; ideo scādaluū passiuū qñq; est peccm veniale. quādo h; impactōne tñm puta cum aliq; ex i ordinato dicto vel facto alteri us cōmouetur motu venialis peccāi. Qñq; vzo est mōle quā si cū impactōne habēs ruina; puta cū aliquis ex inordinato dō vel facto alteri; procedit vsq; ad peccatum mortale h; de thō. ¶ Quo ad tertiuū pñcipale que bona sint dimittēda vel non dimittēda ppter scandalum vic; passiuum. id est ne ali; scādalisetur. Rōndū prio q; triplita sūt bō. Primo que dā spūalia que sunt de necessitate salutis. Secūdo qdā spūalia q; non sunt de necessitate

salutis. Tercō qdā tpalia. Secūdo nōndū q; tria sūt gñā hōi nū i qb; scādaluū occiri pōt. Primo qdā ex malicia. ppa scādalisatur. puta cū aliqui volunt impediē bona spūalia prio vel secūdo mō dca. Et illō d; scandalum phariseoz. Ali; scādalisatur interdum ex ignorācia. puta q; ignorāt opa quedā eē licita. q; tam sūt licita. Et tercō ali; ex infirmitate scādalisatur nō ut pmi ex malicia ppa. a taliū vic; secūdo a tēio mō d; scādaluū pusilloz. ¶ Qñ ergo qri-
 tur q; bō sint dimittēda ne q; scādalisetur sñ. s; m thō. pñ bō q; vic; sunt de necessitate salutis. puta que non possunt p; termiti sine peccō mōeli. talia nullus deb; dimittere ne aliis scādalisetur etiā quicūq; ha cō est. q; q; lib; tenet se diligere prius a pl; q; alter; ergo ea q; sunt de nccitate salutis nō debēt dimitti ppter scandalū alteri; vitādū. vnde pt; q; quando ofilioz obfuacō. a implecō opoz mie tpalium. vel spirituum est de nccitate salutis. tūc talia non sunt ppter scādaluū alicui; dimittēda. ut pt; i hñs q; aliq; ofilia wuert. a i hñs q; b; immin; ex debito defectib; alioz s; buenire temporalib; ut pascedo esuriētē. vel spūalib; ut docedo ignorātē. siue hmoi

hant debita ppter inuictū offi-
tium, ut p; in platis. siue ppter
necessitatē indigētis. qz de ta-
libus eadē racō est sic de neces-
sarijs oim. nō solū autē pctm
mōrle vnq; est fatiendū ppter
vitādum scandalū cuiuscūqz.
sed etiā nec veniale peccatum
est vnq; omittere dum ut vitet
scandalum alterius. licet ali-
quis actus q̄ alias esset pctm
veniale, ut verbū otiosū, aut si-
mle hei poss; nullū pctm ppter
utilitatē alteri? dicit etiā bñs
Jero. qz dimitte dū est scāda-
lum oñe qd pot p̄mitti. sal-
ua triplici vitate. sc; vite. iusti-
tie, a doctrīe. Que declarans
scūs th. m. iij. vbi sup. sic. d.
nullo modo aliquis peccat d;
ut pctm alteri? vitet. quicūqz
aut veritatē relinquit peccat.
Veritas ei de qua loquimur
consistit i hoc. qz homo in dictis
a factis suis rectitudinē dīne.
siue dīne legis regule se cōfor-
met. Cui quidem hō cōforma-
ri d; a in hīs q̄ ad cognitiōez
ptinent. ⁊ hoc ptinet ad veri-
tatē doctrīe. Et in hīs q̄ ad
actionē spectāt. siue ea debeat
aliquis p seipm agere. qd ptinet
ad veritatē vite. siue ea de-
beat ab alijs obseruāda pml-
gare. qd ptinet ad veritatē iu-
sticie. que consistit in rectitudi-
ne iudicij. nō tñ quicūqz pre-

ter mittit aliquid i quō se diuī-
ne legi cōformare pōt. verita-
tē dimittit. qz illo remoto: veri-
tas adhuc remanere pōt. S;
tunc dicitur aliquis veritatez
dimittere. qñ obmittit. vel facit
aliquid. quo obmisso. vel scō:
veritas nō manet. qd sine pec-
cato esse non pōt. Et ideo veri-
tas nullo mō ppter scandalū
passiuū alteri? dimitte dā est.
hē tñ. vñ Ray. dicit. Doctoz
vel p̄dicatoz nō d; falsū doce-
re pro aliquo scandalo. tace-
re tñ pōt a d; si oēs obstinati
sunt. Ita qz de teiores efficiant
Vñ extrali. v. vtilius scanda-
lum nasci p̄mittitur. qz veritas
relinquatur. Veritas sc; do-
ctrīe. vite. ⁊ iusticie. Secūdo
vero modo bona spūalia que
nō sūt de necessitate salutis. ut
sūt ofilia. vñ pmo dico qz ista
non sūt dimitte dā. nec ad-
temp. nec semp. ppter eos q̄
scandalifantur ex malitia. di-
coscō qz vbi piculū nō immi-
net: bene sūt differenda. vñ oc-
cultanda ppter eos qui inde
scandalifarentur pbabiliter
non ex malitia. sed ex ignora-
tia. vel infirmitate. Tā dū au-
tē ppter tales. opa q̄ nō sūt de
necessitate salutis vbi piculū
nō imminet. sūt occultāda vñ
differēda. quousqz debite red-
dita racōne instruat alij qz

non debet ex talibus scandalis
 r. s. p. c. i. edificari. Et si p. t. red
 ditam ratione; h. m. o. i. scandalum
 daret. Jam videtur scandalum
 esse ex malicia non ex ignorantia
 vel infirmitate. Vn. in scripto
 dicit th. q. p. t. tale scandalum
 passiuum consilia sunt ad tempus
 intermittenda. vel occulte agen
 da. non aut. o. i. n. o. dimittenda.
 q. homo plus sibi q. p. x. i. m. i. s. i.
 sp. u. a. l. i. b. u. s. p. u. i. d. e. r. e. d. e. b. i. t.
 Et ig
 norantia si diu daret. in malitia
 p. o. b. s. t. i. n. a. c. i. o. n. e. m. o. p. u. t. a. t. u. r.
 T. a. m. e. n. a. t. t. e. n. d. a. e. s. t. q. u. a. n. t. a. s. s. c. a.
 d. a. l. i. a. b. o. m. i. q. d. c. o. n. t. i. n. g. i. t. e. x. o. s. i.
 l. i. o. s. e. r. u. a. t. o. r. i. s. i. n. h. o. c. a. l. i. q. u. a. n. d. o.
 c. o. n. s. i. l. i. a. s. u. n. t. i. n. t. e. r. m. i. t. t. e. n. d. a. p. p. t. e. r.
 s. c. a. d. a. l. u. m. p. u. s. i. l. l. o. r. u. m. v. e. l. s. c. a. n. d. a.
 l. u. o. t. e. n. e. n. d. u. m. p. p. t. e. r. o. s. i. l. i. a. h. e. c.
 k th. **S**ed quid de opibus
 alijs a consilijs seu superogatio
 nis opibus que vocantur indif
 ferentia ex genere. ut comedere
 carnes. bibere vinum. tepalia mo
 licito acquirere. acq. sita custo
 dire. debita repetere. et sic de alijs.
 nunquid sunt propter scandalum
 dimittenda. Sunt enim tripli
 cia opa. quedam necessaria ad salu
 tem. Alia superogationis a consilij.
 Alia vero indra ex genere. h. y.
 h. y. c. h. m. i. i. i. j. d. i. x. x. x. v. i. i. j. O. p. e. r. a.
 i. n. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. e. x. g. e. n. e. r. e. q. u. o. r. u. m.
 o. b. m. i. s. s. i. o. n. u. l. l. i. a. l. i. j. p. r. i. u. d. i. c. a. t. n. o. n.
 o. p. a. n. t. i. e. t. i. a. m. i. n. t. p. a. l. i. b. u. s. t. m.
 o. b. m. i. t. t. e. n. d. a. s. u. n. t. a. d. v. i. t. a. n. d. u. m.

scandalum proximi proueniens ex
 infirmitate vel ignorantia. q. n.
 pbabiliter appar. q. n. tale op.
 obmittatur: proximus scandalu
 sabit. Et si pbabile e. q. scada
 lificetur mortaliter: tunc obmissio
 illius op. est in p. cepto. Si au
 tem pbabile est q. non scada lise
 tur nisi vialiter: tunc obmissio
 illius op. est in consilio. post q.
 tamen proximo est onsum q. ex
 tali ope scandalisari non debet.
 et debito modo suafu ut non scan
 dalificetur. sic non tetur obmitte
 re illud op. p. p. t. e. r. p. x. i. m. i. s. c. a. d. a.
 l. u. v. i. t. a. d. u. m. Quia scandalu p. t. ta
 lia ortu h. o. r. t. a. m. t. a. p. u. e. i. e. n. s. p.
 p. r. i. e. e. e. t. e. x. m. a. l. i. c. i. a. V. n. d. e. p. p. t. e. r.
 i. l. l. u. d. n. o. n. e. s. t. d. i. m. i. t. t. e. n. d. u. m. h. e. c.
 h. y. c. h. Et dic. durad. i. i. i. j. d. i. s.
 . x. x. x. v. i. i. j. q. s. u. n. t. i. n. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. h. i. c.
 c. o. m. e. d. e. r. e. c. a. r. n. e. s. v. e. l. a. b. s. t. i. n. e. r. e.
 a. b. e. i. s. d. e. o. i. a. d. i. m. i. t. t. e. n. d. a. s. u. n. t. q. d.
 d. i. u. d. u. a. t. s. c. a. n. d. a. l. u. p. u. s. i. l. l. o. r. u. m.
 h. e. c. i. l. l. e. Et p. r. o. b. a. t. p. A. u. g. 9. i. n.
 s. m. o. n. e. d. n. i. i. m. o. t. e. d. a. n. d. u. m. e. r. e.
 u. t. p. o. s. t. e. a. p. a. t. e. b. i. t. Et dic. non
 t. e. r. q. d. i. u. d. u. a. t. s. c. a. d. a. l. u. p. u. s. i. l. l. o.
 r. u. m. p. r. o. p. t. e. o. s. q. u. i. i. n. f. o. r. m. a.
 t. i. i. n. s. c. a. n. d. a. l. u. p. h. a. r. i. s. e. o. r. u. m. i. n.
 c. i. d. u. n. t. e. x. m. a. l. i. c. i. a. a. u. t. i. n. v. o. l. e. n. t. i.
 b. u. s. i. m. p. e. d. i. r. e. b. o. n. a. s. e. p. e. a. p. p. a.
 r. e. t. I. t. e. m. u. t. s. t. a. t. i. m. d. i. c. e. t. u. r. s. m.
 t. h. o. m. a. m. e. t. o. m. n. e. s. c. o. m. u. n. i. t. e. r.
 T. e. m. p. o. r. a. l. i. a. n. o. n. s. u. n. t. d. i. m. i. t. t. e.
 n. d. a. p. p. t. s. c. a. d. a. l. u. o. r. t. u. m. e. x. m. a. l. i.
 t. i. a. e. r. g. o. m. i. s. t. o. m. i. n. a. b. s. t. i. n. e. n. t. e.

et hmoi quedā pl⁹ huiētia viz
 l¹ tuti q̄ tpalia. **E**t dicit. wilh.
 frater rap. q̄ non dicit q̄s esse fa
 cilis ad credēdū. q̄ alij scāda
 lisentur de bono ope qd̄ facit.
 nec dicit q̄s facile p̄p̄t metu scan
 dali cessare a bono ope. Quia
 dicit p̄sumere de alijs potius q̄
 sint boni. q̄ q̄ mali sint. Sem
 per enim iudicādū est i indiffe
 rentib⁹ in p̄te meliore. Tamē
 durate oſcia q̄ alij scandalise
 tur. dicit dimittere. v^l op⁹ occul
 tare. racō p̄mi dicti vic³. q̄ p
 pter scandalū ortum ex mali
 cia nō debeat q̄s dimittere ope
 ra bona cō filij. Quia si p̄p̄t ma
 litia taliū bona deberent semp
 obmitti. mali bona frequēter
 impediret. et occasio daretur
 mal⁹ malignādi. vñ hoc scāda
 lum est phariseor. qd̄ etiā cri
 st⁹ docuit non curare. Vñ p̄t⁹
 q̄ xps Math. xv. p̄ntib⁹ scri
 bis et phariseis p̄dicast⁹ xpo
 discipuli dixerūt. Scis q̄ pha
 risei audito hoc verbo. scanda
 lisati sūt. At ille respōdens ait.
 omnis plāta cō quā nō plan
 tavit pater me⁹ celestis eradi
 cabitur. **S**imite illos. ceci sūt.
 et duces cecor. Cecus autē si ce
 co ac. **R**acō scdi. vic³ q̄ vbi pi
 culū nō imminet. opa supero
 gacōis sūt differēda vel occul
 tāda. p̄pter scandalū p̄ueiens
 ex ignorantia l¹ infirmitate quo

vsq³ tales informētur. et aliq̄
 modo cōfortentur. **R**acō inq̄
 est ista. q̄ ex occultacōe op⁹
 superogacōis. v^l ex dilacōe
 et p̄xim malū vitatur. q̄ info
 mabitur. et p̄xim bonum non
 minuitur. vñ dicit. ryc^h. super
 inij. di. xxxviii. Qd̄ tūc q̄s mei
 to p̄prio non p̄iudicat. q̄ sic
 op⁹ superogacōis int̄mittere
 meretur eq̄le premiū. p̄mo de
 bito opi superogacōis qd̄
 obmittit vel mai⁹. **V**nde talis
 obmissio nō minuit de perfecti
 one caritatis. s̄ magis ad eius
 augmētū disponit. **V**ñ xpus
 hoc scādalū p̄ phariseor Math.
 xviii. vitare iub³ ut patuit su
 pra. **E**t math. xvii. ne scādali
 sar³ didragma petentes: illud
 psoluit. **E**t idem supra patuit
 de ap̄lo hō. xiii. **E**x predictis
 p̄t⁹ q̄ frequēter amici qui scan
 dalisantur. de ingressu alicui⁹
 i religionē. scādalu h̄nt pha
 riseor. propter qd̄ Jero. i. epi
 stola ad helyodōr dicit. lic³ in
 limine iaceat p̄. ficcis oculis
 ad vexillū crucis euola. solum
 gen⁹ pietatis ē i hac re eē cru
 delē. **T**ercō mō bō tpalia
 quādo sint dimittēda ne alijs
 scādalisentur. distinguēdum ē
Et lā bona tpalia s̄m thō. aut
 non sunt nra. s̄ nob̄ p̄re alijs
 cōmissa ad oseruādū et dispo
 nendū p̄ cōitate. sicut bona

ecclie committuntur platis. a reo-
ribz reipublice committuntur bo-
na coia reipublice. talia nosunt
ppr scandalu dimittenda Quia
taliu cōseruacō sicut a depofi-
toz imminet hīs quibz sunt
omissa. ex necessitate pcepti tu-
enda Et ideo nō sunt ppr scan-
dalū dimittēda. sic nec alia bo-
na prima que sunt de ncitate
salutis Vñ btis tho. cātuariē.
reperit res ecclie cū scandalo
regis Aut bona tpalia sūt nra
quoz nos sum? dñi. Tunc ite-
rū distinguēdum est Quia cū
ea dare nō volumus. xl apud
aliū de tenta rptēmus Aut scā-
dalum oritur ex malicia alicui-
us alienū volentis vsurpare
vel detinere. qd est scādalum
phariseoz. Et illud scandalū
nō est curādum. et bona tempo-
ralia tūc sunt repxēda Tū qz
nocerz bono coi. daretur enim
illis occasio rapiēdi aliēa Tū
etiā: qz nocerz rapiētibus. inu-
sta rapiēdo. vel retinēdo alicui-
num: peccazēt. Vñ dicit gre. i
mora. loquēs de raptoibus ali-
enoz. Quedam suata equita-
te pbienda sunt. nō sola cura
ne nostra subtrahātur. s; ne ra-
piētes nō sua semetipōs pdāt
Aut scādalu oritur ex ignorā-
cia vel inhzmitate alioz. qd dicit
scādalu pusilloz. Tūc ppter
illud dimittēda sunt tēporalia

ad temp? quousq; sedet scā-
dalum p animo micoem. xl per
aliquem aliū modū Vnde bea-
tus Aug? in s̄mone domini i
monte. dandū est qd nec tibi
nec altei noceat. qntum ab ho-
mine credi potest. et cum nega-
ueris qd pxtit. indicanda est ei
iusticia. et meli? ei aliquid da-
bis cū pxtentē iniuste correxeris
Si aut post suffitētes amoi-
cōnē. et suffitētem instructōez
scandalū non sedāctur: pfecti-
onis est sua dimittere. s; nō ē
ncitatis. Vñ Math. v. Si
quis vult tecum in iudicio con-
tendere. et tunicam tuam tolle-
re: dimitte ei. et pallium. et loq-
tur de ofilio. Et si sit pceptum.
intelligēdū est ut dicit Aug?
s̄m prepacōem animi. s; ut hō
patus sit talia facere si hoc ipe-
diat pmo cōem fidei. et bonoz
morum. ¶ Sed dubiū ē quo-
modo p̄dicatoz p̄dicando. vel
princeps. xl platus et eis simi-
les se dēt habere circa malos
et scandalifatores bonozum. p̄-
fertim qñ multitudo ē in causa
s; qz mali aliquādo tolerandi
sunt. aliquando puniēdi Vñ
vl. li. vi. tracta. in. q̄stioe. viij.
assignat quatuor causas disti-
mularōis circa peccata. in quo-
rum propter quas nō potest
vel non expedit z̄zama euelli.
¶ Una est cum mali sūt occulti

nec pnt discerni a bonis. **A**lia causa est. si multitudo tanta est in causa. q non possit extirpari sine scismate eccie In quo etiam boni involuerentur. et sic eradicaretur etiam a triticu. vñ aug. nos ad doctrinā sacrā pertinere arbitram. ut et canes in ecclesia ppter pacē eccie tollerentur. vel si vnus solus est. vel paucissimi hoc non pot fieri sine scandalo bonorum. eo q eos latet crimen nocentis. **S**icut dñs nocentem Judā vsq ad dignū exitum tolerauit. **Q**uā tñ multitudo est in culpa: pnt aliqui magis rei ex eis pūri ad terrorem multitudis. vñ turba iniquorum cū facultas ē in populis p mendicū sermonē. generali oburgacōe feriēda est ut dicit. **o** Aug. cōn pmeianū. **T**ercia causa est. qñ pbabiliter psumitur de eoz correctōe. eo q peccat ex infirmitate. vel ignorantia: nō obstāta malitia. **S**i ei tales extirparētur. sepe eradicaretur triticu. id est ipse q postmodū oūsi fuerūt triticum factū. **S**ic pat; de paulo. **V**ñ btis dñico spū. p lxxi. cō. inter hreticos igm tradendos vnū fecit reseruari q post multos ānos ouersus fuit. **Q**uarta causa si exercitādo bonos. profuit eccie et non obfuit. **T**uc ei tolerari pnt ne boni ocio tor-

peant in caritate et sic eradicet triticum. **V**nde ps. dñs ostendit mihi super inimicos meos ne occidas eos. ne quādo obliuiscātur populi mei. **Q**uod s̄m Bern. ad lram hodie de iudicis potest intelligi. vñ etiam Judicū. ij. nō delebo gētes quas dimisit iosue. ut in ipse expiar israhel: hxc de vlt. Ray. addit q si peccatū qd faciūt auctoritate defendūt. q non sit peccatum. tūc non d; cōn tales dormire seueitas discipline. **N**am tales etiam hretici possunt dici. de pe. di. vi. ca. i. in fine. **E**t s̄m eūd. m idem videtur seruādū circa publicā delinquentē multitudinem. vñ principē. p̄dica cōne. quod dictum est de correctōe. vel ex cōica cōe faciēda. vel dissimulanda. **S**atis cōcordare videtur th. 2. 2. q. cviii. **D**e materia scādali tradit cancell. nouus quatuor regulas de florib; regulaz moralū. **P**rima. nullus agens bene s̄m ōnes circūstātiās dici d; dare scandalū alteri. q tūcunq; scādalisctur ali. **Q**uia scandalū est dictū. vñ factū min; rectū p̄bes alteri occasionem ruine. **N**ā in via oino recta si quis ceciderit: nō ex scādalo viē. s; ex pprio defectu pueniet. **S**cdā. sol; ille scandalisat actiue. qui aduertēs. aut adūtere debēs alios. p̄niores

esse ad peccandum ex modo suo agendi. qui sibi non est in precepto. nihilominus ipse operari non desistit. Secus in casibus hic exclusis. ubi malitia propria est scandalum gratis acceptum. Ubi preterea non est aduertentia nec esse de hoc de scandalo alterius. et ubi quis ad illud operandum teneatur. Tertia regula Ille scilicet ex malitia sua peccare a scandalum accipere non ex actu alterius qui informatus sufficienter de vitate homini actus: nihilominus cadit in ruinam. ut si ex voto religionis emissio pentes post sufficientem de religionis perfectione informatio eius se scandalisari querantur. scandalum est hoc non iam pusillorum sed phariseorum: acceptum si non datur. Quarta regula. Quilibet ab omni actu cui non est astrictus alium tenetur desistere. quod aut timet aut timere debet. sicut videlicet in uoluntate diuersura scandalum pusillorum. quousque de illo compescendo diligentiam compleuerit. nisi forte pro communi utilitate. uel ueluti spiritu sancti doceat illud tunc agendum. ut christus fecit in publicatione uitatis sacramenti.

Capitulum. xiiij.

Deterea cum derisores seu irrisores magna mala faciunt in ecclesia occidentes conceptus spirituales honorum operum. de irrisoris uicibus tria

principaliter uidentur. Primo quale vitium sit. et quid sit irrisio. Secundo quod detestabile sit. Tercio Utrum risus sit licitus. **¶** Quatuor ad primum notandum a thomae. 2. 2. q. lxxij. a sequentibus quod iniuria et iniustitia sit uerbo per quicquid uicia. Sunt enim quintuplicia bona hominis quantum ad propositum sufficienter. uicibus fama. honor. amicitia. gloria seu testimonium conscientie. a bona nature a fortune. Detractor famam recipere nititur. Contumeliosus seu conuicator honorem. Sufurro amicitiam inter aliquos uult tollere. derisor ad confusionem conatur proximi. et eripere uult gloriam bonorum anime. Maledicens uero penam impetratur. et si peccatum alteri optat: tamen illud facit in penam primo. Et quatuor prima uicia eo ordine quo ponuntur se excedunt in malicia. Quia detractor est malus. peior contumeliam inferens. quem excedit sufurro. qui amicum recipere gessit. Et adhuc peior est irrisor. intellige semper. ceteris paribus. Sed etiam interdum pessimum fuit maledici. **¶** Quale autem peccatum sit derisio: et ab alijs distinctum. Notandum secundo secundum thomae. ubi prius. q. lxxv. quod peccata uerborum sunt precipue pensanda in intentionem proferentis

Et ideo s̄m d̄uerſa que quis i-
 tēdit. cōn aliū loquēs. h̄mōi
 peccā d̄iſtinguūtur. Sicut ei
 aliquis cōuitiādo intendit cō-
 uitiatū honore d̄primere. ⁊ de-
 tr̄hendo d̄minuere famā. ⁊ fu-
 furrādo tollere amicitā. Ita
 etiam irridendo aliquis inten-
 dit. q̄ ille qui irridetur erube-
 ſcat. Nā de ope virtuoso aliq̄
 apud alios ⁊ reuerentiā mere-
 tur. ⁊ famam. ⁊ apud ſc̄ipm
 bone cōſciē gl̄az. ⁊ s̄m illd̄. ij.
 Cor. i. gloia n̄ra h̄c ē. teſt̄imo-
 nium cōſcientie noſtre. vñ ecō-
 trario de actu turpi ⁊ vicioſo
 apud alios quidē tollitur ho-
 minis honore ⁊ famā. ⁊ ad hoc
 cōtumelioſus ⁊ detractor de
 alio dicit. Ap̄d ſc̄ipm aut̄ per
 turpia q̄ hic dicitur aliquis
 p̄dit cōſciēte gloriā p̄ quā d̄
 cōfufionem ⁊ erubeſcētiam. ⁊
 ad hoc turpia d̄icitur derisor. ⁊
 q̄ hic est finis d̄iſtinctus ab
 alijs. Ido etiā p̄ccm irriſionis
 d̄iſtinguit̄ ab alijs p̄ccis. Se-
 curitas enī cōſciēte ⁊ quies il-
 li? magnū est bonū. s̄m illud
 Ec̄c. xv. Secura mēs. quāsi iu-
 ge cōuiuū. Et ideo qui cōſciē-
 tiam alicui? in quietat̄ ofūdē-
 do ſc̄ipm: aliq̄d ſp̄ale nocumē-
 tū ei infert. **¶** Qñ v̄ro fit pec-
 catum mōrle. s̄. ibid̄m sic. Ir-
 riſio nō fit m̄h̄ de aliquo malo
 vel defectu. Malū aut̄ ſi fit ma-

gnū: non p̄ ludo accipitur ſed
 ſerioſe. Vñ ſi m̄ ludū. vel riſū
 v̄rtatur. ex quo irriſionis v̄l
 illuſionis nomē ſumitur. hoc
 ē. q̄ accipitur ut puū. p̄t au-
 tē accipi aliq̄d malū ut puum
 dupliciter. vno mō s̄m ſe. **Alio**
 modo racōe p̄ſone. Cū aut̄ ali-
 q̄s alteri? p̄ſone malū vel de-
 fectū i ludū vel riſum p̄it. q̄d
 ſm ſe puū malum ē: veniale ē.
 ⁊ puū p̄ctm. s̄m genus ſuum
Cū autem accipitur q̄ſi par-
 uum racōe p̄ſone. ſicut defectus
 pueror̄ ⁊ ſtultor̄ paz p̄d̄ā-
 re ſolem̄. Sic aliq̄e illudē
 vel irridere. est eū oīno p̄uipē-
 dere. ⁊ eū t̄ā vilem eſtimare.
 ut de eius malo nō ſit curādū.
 ſed ſit quaſi p̄ ludo habendū
Et ſic deriſio ē peccatū mōrle.
 ⁊ graui? q̄ cōtumelia. que ſili-
 ter eſt i manifeſto. Quia cōtu-
 melioſus videtur p̄cipe malū
 alteri? ſerioſe. Irriſor aut̄ illu-
 dit. ⁊ ita videtur eē maior cō-
 temptus ⁊ de honore. Et ſm
 hoc illuſio eſt ḡue peccatum.
 ⁊ t̄nto graui? q̄ t̄o maior r̄ue-
 rētia d̄etur p̄ſone q̄ illuditur
¶ Vñ grauiſſimum eſt irride-
 re deū. ⁊ ea q̄ dei ſunt. s̄m illd̄.
 p̄ſai. xxxvij. Cui exprobr̄ſti. ⁊
 quē blaſp̄ixmaſti. ⁊ ſup̄ quē
 exaltaſti v̄cē tuā: Et p̄t? ſub-
 ditur. ad ſanctū iſrah̄l. d̄ide
 ſc̄dm locū t̄net irriſio pentū

Vn puer. xxx. Oculum q̄ sub
 sannat p̄rem. a despiciat ptum
 matris sue. effodiāt eū corui de
 to: rētibus. a comedāt eum filij
 aquile. Deinde iustoz derisio
 grauis ē. qz honoz ē virtutis
 p̄mum. Et contra hoc dī. Job
 .xij. deridetur iusti simplicitas
Que q̄dē derisio valde nociua
 est. qz p̄ hoc hoies a bone agē
 do impediuntur. fm̄ illud greg.
 qui in alioz actibz bona exori
 ri aspiciūt: mox ea. manu p̄sti
 fere exprobratiois euellūt. Et
 q̄uis ludus nō impozt; aliqd
 cōtrariū caritati respectu ei⁹ cū
 quo luditur. inter amicos em̄
 interdū luditur. p̄t tñ impoz
 tare aliqd cōtrariū caritati re
 spectu ei⁹ de quo luditur p̄pter
 cōtemptū ut dictū est. hxc tho.
¶ Quo ad secūd p̄ncipale deri
 sio ē valde detestabile vitū tri
 plici de causa. P̄rio qz p̄ irriso
 res dyabolus occidit. necat. ⁊
 suffocat puulos ecclē. cū bonū
 mchoatum p̄t eos dimititur.
 ⁊ interdū pl⁹ nocent q̄ hereti
 ci. Vn̄ sunt sicut pharao. q̄ s̄b
 merfioe puuloz populū isra
 hel delere voluit. Exo. i. Sūt si
 cut herodes q̄ xp̄m puulū occi
 dere voluit. et puulos postea
 occidit innocentes. Math. ij.
Secdo irrisores malis aialibz
 assimilant. ⁊ eis peiores sunt.
 draco ei stetit Apoē. xij. añ mu

lierē q̄ eāt pitura. ut cū p̄pisset
 deuozaret filiū eius. **S**irriso
 res ptū m̄ris nō expectāt. vicz
 ecclē fructū quē p̄posito bono
 ocep̄rūt ei⁹ fideles. Sūt vulpe
 cule v̄meam d̄m̄ demolientes
Can. ij. Capite nobis vulpecu
 las puulas q̄ demolūt v̄meas
Sūt ec̄. bufones. q̄ nō p̄nt o
 dorē et florē bone vite sustinē.
Tercō irrisoēs nocēt m̄lis. ⁊
 impij sūt i oēs. i d̄m̄. qz rursus
 crucifigūt filiū dei. hebre. vi. Et
 fm̄ ps̄. sup̄ dolorē vulnez eius
 addūt. dū aias p̄ q̄bus mortē
 sustinuit ei auferūt. Sūt deri
 soēs impij in p̄mū. dū vuln⁹
 eius spūale iam p̄ p̄niam sana
 tum. itez renouāt ⁊ cōcidūt.
Job. xli. Cōcidit me vulnere
 sup̄ vuln⁹. **S**unt impij in ma
 trem eorū eccliam: tam in mili
 tantem q̄ triūphantem. dum
 defraudant eā gaudio qd̄ ha
 bere debuit de cōuersione pe
 catorum. magna reuera crude
 litas necare iniuste filium quē
 mat̄ p̄pria genuisset magnis
 doloribus. **S**ic in proposito
 magna ē crudelitas penitente
 magnis fletibus ecclē con
 uersum p̄uertē irrisombus.
Ram Jobā. xvi. **M**ulier cum
 parit tristitiam habet. **S**unt
 et impij in se. quia cū in mari
 mūdi scz. naufragent p̄t̄coz
 peccā: tñ p̄nie tabulam leuā

post naufragiū otēnūt. vel vi
 lipēdunt. **¶** Vñ sacra scriptu
 ra cōtr̄ irridētes graues penas
 fulminatas cōmemorat. **Gl̄a**
 .i. Regum. xxv. nabal verba nū
 cior̄ dauid deridēs ait. **Quis**
 est fili? ysaī. hodie increuerūt
 hūi qui fugiūt dños suos. vñ
 post pauca misere mortu? est
 deo eū necāte. p̄us aut̄ dauid
 iuraueāt eū ⁊ domum suā totā
 interficere. **Sic. ij. re. vi. postq̄**
 q̄ dauid lulerat ante archaz
 dñi ⁊ saltaueāt: egressa est in
 occurfū dauid michol ei? vx
 or ⁊ deridendo ei ait. q̄ glorio
 sus fuit rex israhel hodie disco
 opiens se ante ancillas seruo
 rū suor̄. ⁊ nudatus ē q̄si si nu
 detur vn? de scurris. **Igitur mi**
 chol filie saul non est natq̄ fili
 us vsq; ad diē mortis sue. **Et**
 .iij. re. ij. **Cū** descenderet hely
 seus p̄ viam. pueri p̄ui egressi
 sunt de ciuitate. ⁊ illudebāt ei
 dicētes. **Ascende calue. ascende**
 calue. egressiq; sunt duo vr̄si
 de saltu ⁊ lacerarūt ex eis. xliij.
 pueros luc. xvi. postq̄ xp̄us
 p̄dicauit nemo pōt duobus
 dñis seruire: nō potestis dō. serui
 re ⁊ mā mone. **Sequitur. audie**
 bant aut̄ hec oīa pharisei qui
 erāt auai ⁊ deridēbāt eū. **Et ait**
 illis ih̄sus. vs estis qui iusti
 ficatis vs corā hoīb? de? aut̄
 nouit corda vstra. vñ actu. ij.

discipulis deuotissime sp̄m̄sā
 ctū accipiētib? Alij eos irride
 bāt. d. qz multo pleni sūt. **Iđo**
 sp̄sancto ceci manētes carue
 runt. **¶** Quo ad tertiū est du
 gbiū. vtrum ridere sit p̄ccm. **Re**
 fm alex. de hal. pte. ij. **Quidā**
 ē risus q̄ causatur ex iocūdita
 te sp̄uali. ⁊ iste non est p̄ccm.
 s; est meritozius v̄l effect? mei
 torie op̄lacentie. **Est enim fru**
 ctus sp̄s de quo ap̄ls ad gal.
 v. loquitur. vbi numerat etiā
 gaudiū. benignitatē. ⁊ alia. **Et**
 phil. iij. gaudete in dño semp̄.
 itez dico gaudete. de quo risu
 etiā d̄r de muliere forti p̄.
 xxxi. ridebit in die nouissimo.
 hic risus nō est cum cachino.
Unde bt̄us benedict?. tertiū
 gr̄dum humilitatis ponit nō
 esse p̄mptū ad risū. **Sic etiā;**
 modest? risus in eutrapelia me
 ritorie fieret. **Vñ alb. sup luc.**
 vi. v. vobis qui ridetis dic. bo
 nus homo nō cachimis. s; mo
 derate vix ridet. **Et Sc̄n. Sci**
 to qz verū gaudiū seuera res ē.
 fm illud **Ecc. xxi. Fatu? in risu**
 exaltat v̄cē suā. sapiens aut̄
 vix tacite ridebit. **Sc̄d? est q̄**
 causatur ex māfuetudie natu
 re. ⁊ est passiōis hūane p̄pri?
 effect?. ⁊ pōt fieri sine p̄ccō. ⁊
 merito. ut in dōrmietibus i pu
 eris. ⁊ in q̄busdā tam subito
 ut racō p̄uere neq̄at sicut alie

exhereditacō filioꝝ legitimo
rū. geneis ignobilitacō. p. cu
racō aboz suū. et cetera hmoi. p.
pter que in maledictioe relin
quit memoriā eiꝝ. et de decus il
liꝝ nō delebitur. ecc. xxiij. **Se**
cūdo dicit In spāli nō mecha
beris. Ad excludēdum hūane
puer sitatis opimionē. qua vi
ri nōnūqꝫ putāt nō indecēs vlt
turpe si fornicentur. pmo de
incontētia gloriātur. et p op
positum mulierē vult infamē
psequūtur. Vñ aug. de decē
cordis dicit. Ad hoc dilapsa
est hūana puzitas ut vir ha
teatur qui victꝫ est a libidie.
et non habetur p viro q̄ est
libidinis victor. **H**oc ergo
mādato. non mechaberis s̄m
Aug. Ero. xx. phibetur etiā
ois illicitꝫ scubitus. et etiā om
nis genitaliū mēbroꝝ. siue fiat
per concubitum. siue illicitus
et inordinatus. siue etiā in natu
ralis vsus. vel cōtactus qui fit
ad pcuracōē libidinis. et cā ex
piende vnere delectacōis. de
hoc etiā luxurie vicio tria p̄ci
palit̄ iam sūt vidēda. **P**rimo
q̄ detestabile illud vitium fit
Secdo de remedijs cōtra luxu
riam **T**ercō de falsis excusacōi
bꝫ quozūdā dicentū se nō pos
se cōtinere. **Q**ntum ad pri
mum notādū q̄ hoc vitū i se
est abhominabile ppter q̄ncqꝫ.

est enim nōciū q̄ntupliciter
Et est p̄t̄ triplices eiꝝ effcūs
miserabile. Ab hominabile ē p̄
mo. qz est anxiatiū et p̄niam
inducēs Jero. **A**ppetitus forni
cacōis anxietas est. facietas
vero p̄nia. Vñ p̄cedētia sūt
āxietates m̄lte q̄s dñs sp̄mas
vocat Osee. ij. di. **S**epiā viā
tuā sp̄mis. **S**p̄me sūt vigilie.
timores. exp̄se. et sollicitudies
Secdo ē erubescibile vicium
Vñ Job. xxiij. oculus adulteri
obscuat caliginē. illud natura
p̄clamat. et seneca cōi d̄poge
nē. q̄ caninꝫ dicitur ut Aug. dicit
in de ciui. dei. **T**ercō est fe
tidum. Vñ Job xl. i. Jumenta
cōputruerūt in stercoꝝ ribꝫ suis.
vbi s̄m greg. **S**tercꝫ luxuria.
et oputrescere est mori. nā eti
am ad h̄am dicit wilh. de vi
cijs. viri sp̄uales fetozē huius
p̄cā interdū sentiunt. ut scola
ris q̄ p̄ntiaꝫ scorti in sua domo
sētiebat p̄ fetozē. **E**t archidia
conus q̄dā in suo sētiebat q̄n
fornicatus fuerat **Q**uarto est
fcdū seu maculosū. **V**nde sup
illud. i. Cor. vi. **O**mn̄e peccatū
q̄d cūqꝫ fecerit homo. extra cor
pꝫ est. q̄ aut fornicatur in cor
pꝫ suū peccat. dicit. glō. **C**etra
p̄cā tm̄ aiāꝫ maculat. fornicā
cio vero non tm̄ animā. sed et
corpus otainat. et **S**eneca in
voluptate nihil est maḡficū

Sextum**Preceptū**

nisi qđ naturā deo p̄ximā dece
at. qz mēbroz vilū ac turpū
ministerio vlxmēs delectatio
eritū sed at. **Quāto** est infame.
Vñ eccl̄. xlvij. **Inclīnasti** femo
ra tua mulieibz. a postea macu
lā dēdisti in gloria tua. **Est** igz
luxuriosus iā qđā infern⁹ hñs
ignē cōcupie. fetozem immūdi
cie. a vermē cōscientie. **Se
cūdo** luxuria est qñ qz generi
bz nocīua. xl displicibilis **Pri
mo** deo. cui⁹ tēplū violat⁹ pol
luit. **Vñ**. i. **Cor**. iij. a. vi. nesci
tis qz tēplū dī estis vs. a spūs
domini habitat in vobis. **Si** q̄s
aut tēplū dei violauit. disp̄z
det illū de⁹. **Et sequitur** **Empti**
estis p̄cō magno. glorificate⁹
portate deū in corpe v̄ro. **Sup**
quo vltimo v̄rbo dic. glō. **Si**
non parcis tibi p̄p̄ te. xl p̄ce
tibi p̄p̄ deū. qui sibi fecit te do
mū. **Secūdo** displicz angelis
omnibz. qz homo relicta spūa
li natura. p̄tē iumentāz sociat
sibi. a eidē se copulat. vñ dē i vi
tas p̄m. **Angel⁹** ad aspectū for
nicatois nares obturauit. non
aut ad fetozē cadaueis. displic
cz aut valde p̄p̄o angelo. qz h̄m
p̄s. **Angelis** suis de⁹ mādauit
de te ut cuf. te multum ei displic
erz iuuem. cui t̄r dīssz in custo
diā rex filiā suam. si custodis
negligentia violaretur. **Dicit**
ergo **Bern**. In quouis angu

Capitulū**Primum**

lo. In quouis diuorsio reuerē
tiā exhibe angelo tuo. ne au
deas illo p̄sente. qđ me videte
nō audēs. **Tercō** luxuria in e
iuiatur multū p̄rio. qz rapit ei
nō sua. h̄ seipm̄ **Idō** p̄. vi. nō
grādis ē culpa cū q̄s furat⁹ fu
it. furatur ei ut e furiētē i pleat
aiāz. de p̄h̄ sus qz reddet septu
plū **Qui** aut adult⁹ ē. p̄p̄ cordis
in opiā p̄det aiāz suā. **Inops** ei
ē adult⁹ corde. qz inspiēs carēs
dī sapia **Inops** ec. qz nulli fidē
suat aitei ut ptz i dauid. ij. Re.
xij. **Qui** fidelē mlitē p̄curauit
occidi fact⁹ adulter. **Quāto** no
cz luxuria p̄prio subiecto in re
bz ut ptz luc. xv. in filio prodi
go. qui cōsumpsit luxuria oēs
s̄bstātiā suā. nocz in corpe. qz
senescere fac. vitā adimit. vires
eneruat **Idō** interdū ec. multi
p̄pter v̄m⁹ luxuriā interficiun
tur. ut ptz de sych̄ filio. emoz.
gen. xxxij. nocz etiā in fama
Vñ dē gen. penultimo. **Ruben**
propter luxuriā. p̄r iacob p̄ua
tus est primogenitura. **Ruben**
inquit primogenitus me⁹. **Et**
post prior in domis. maior i im
perio. sup̄ esse debueras. **Sed**
seqtur. non crescas. **Quāto** luxu
ria est displicibilis **Quia** valde
placz dyabolo. ut ptz in demo
nibus incubis a succubis **Vñ**
Job. quadragē. legitur. **Uhe**
moth i locis humidis dormiē.

nam in luxurie peccō demon sp
 bimos hōies luctur. a emit p
 vilissio peccō sede a momēta
 nee delectacōis. Tercō luxuria
 ē abhominabil' pp' triplices
 eius effectus. Prim' ē. q' luxu
 ria est multū efficac' ad capie
 dū hōies. Vñ numeri. xxij. ba
 laam eā elegit. ad vincendū
 israhel. quē alias vincere neq'
 uit. sapientissimos cecavit. ut
 salomonē et dauid fortissios
 dicit ut sampsonē. Secūd'
 ē. q' luxuria ē potēs ad retinen
 dum in malo. Vnde pū. xxij.
 fouea profunda os aliene simi
 lis vulue. cui iratus est dñs. in
 cidet in eā. Qui enim hoc vico
 laborat. vix pōt capere ea q' dei
 sunt. i. cor. ij. Aialis homo nō
 capit ea q' sūt dei. Et dan. xij.
 In semib' de quib' dicitur. de
 clinauerūt oculos suos ut nō
 viderent celū. nec recordaren
 tur iudicōz iustoz. vnde et q'
 vxorē duxit. non se excusauit
 cū alij se excusarēt de vniēdo
 ad cōuinū. ut pat' luce. xij.
 Tercū effectus ē q' durissime
 sūituti subicit. Animā enī nō
 bilissimam facit seruiē corpi
 et ei' turpissimo mēbro totū
 corp' siue hōminē facit seruire
 mulieri. Vñ tuli' Ego nullū
 liberdico cui mulier impat. le
 ges impōnt. vcat. vniendū
 est. abicit. atxūdū est. hūc er

go nō modo seruū. s' nequissi
 mum suū iudico. Malitia f
 etiaz hui' vicij pt' ex septem
 filiab' q's enumeat greḡ. xxxi.
 mōz. que sunt cecitas mentis
 Incōfideācō. p'cipitacō. amor
 sui. odiū dei. affectus pñtis se
 culi. hōz or et desperacō futuri.
 quaz pprietates ostēdit scūs
 thō. 2. 2. q. Clij. di. Quādo infe
 riores potentie vlxmēter affi
 tūtur ad obiecta sua: osequēs
 est q' supiores vires deordmē
 tur et impediātur i suis actib'.
 p' vitū aut luxurie appetitus i
 ferioz sc' occupabilis vlxmē
 ter intēdit obiecto suo. sc' de
 lectabili pp' vlxmētia de
 lectacōis. et ideo consequēs ē
 q' p' luxuriā maxime supiores
 vires deordmentur. sc' racō. et
 volūtas. Sūt aut racōis qua
 tuoz act' Prim' q' dē simplex
 intelligētia. que cōprehēdit
 aliquē finem ut bonū. Et hic
 act' impeditur p' luxuriā s'm
 illō dan. xij. Spiritus de cepit
 te. et cōcupiscētia s'buertit cor
 tuū. Et q' tum ad hoc ponitur
 cecitas mentis. Secūsus actus
 est cōfiliū de hīs que sūt agē
 da pp' finē. et hic etiā impe
 ditur p' occupiscētia luxurie. Et
 q' tum ad hoc ponitur precipita
 cō que impōrtat s'btractionē
 cōfiliū. Tert' est iudiciū de
 agēdis Vñ dan. xij. Senes

Sextum

Præceptum

auerterunt sensum suum ut non recordarentur iudiciorum iustorum. Et quantum ad hoc ponitur inconsideratio. Ortus est præceptum rationis de agendis. quod etiam imprecatur per luxuriam. ne exequatur quod decreuit esse faciendum. Ex parte autem voluntatis consideratur duplex actus. mordiat. quorum unus est appetitus finis. Et quantum ad hoc ponitur Amor sui. quantum scilicet ad delectationem. quam mordiate appetit. Et per oppositum odium dei. in quantum deus prohibet delectationem occupatam. Alius est autem appetitus eorum qui sunt ad finem. et quantum ad hoc ponitur affectus presentis seculi in quantum scilicet in eo vult frui voluptate. Et per oppositum ponitur despectio futuri seculi. Quia dum nimis detinetur carnalibus delectationibus. non curat pervenire ad spirituales. sed eas fastidit. **¶** Quoad secundum principium. non dicitur quod contra luxuriam septem sunt remedia. Nam cum luxuria sit ignis quodammodo olla semialium vasorum calefaciens. operatur ut quodammodo vel aquam frigidam in ignem precipiat. et ligna subtrahat. vel ollam ab igne semoveat. Unum primum remedium est contra luxuriam ut ad aquam recurrat frigidam ad lacrimas. se in frigidam dicitur. vel lacrimis se riget. vel aliquam aquam tribulationis sibi intet. ut disciplinam bonam quodammodo sibi det. vel flagellet se fortiter. vel capillis se trahat barbe vel capiti.

Capitulum

Primum

vel tribulationem inferni vel alterius saltem perimaginet. **¶** **Jo Eccl. xi.** Malicia vinum. luxurie oblivione facit. luxurie multe. Sic in vitas primum. per quam mulierem hospitas temptabatur. candela accensa omnes digitos obussit. dicens. Si hunc ignem sufferre nequis. quomodo sustineres infernale. unum non minus si quodammodo dicitur aie domini. luxurie ignis cremat. quod aquam tribulationis assumme tardat. Secundum remedium ut temptat materiam luxurie. ut sunt cibi et potus nocivi per abstinentiam subtrahat. Et sicut de re dicitur. foret quod diceret sibi displicere domum suam manerari. quod accense domum continue fasciculos flammigeros imceret. Sic qui luxuria ardet. a carnes vinum et cetera superflua non vitat. Nam sicut ligna filie exardescit ignis. Et sicut virtute hominis sic iracundia illi est. dicitur **Eccl. xxviii.** Tertium remedium. ut quis se elonget ab igne luxurie visu. auditu. tactu. et cohabitatione mulierum quantum valet. quod iubet apostolus prima Corinthi. sexto dicens. Fugite fornicationem. ubi ambrosius. Cum aliis nempe vicinis potest expectari consiliatus. hanc fugite. ne approximetis. quia non potest aliter melius vinci. In cuius exemplum Joseph fugiens pallium in manibus mulieris reliquit **gen. xxxix.**

h a saluabitur aia ei? **¶** Quartum remediū. Cū luxuria non sit qualiscūq; ignis. s; iferna-
lis: oracōe opus est. Et sicut
paciētes hūc ignem qui infer-
nalis dicitur. vel sancti antho-
nij. non recedūt de ecclia sācti
anthonij nisi liberētur. Sic ta-
les nisi iuuetur. ab oracōe nō
cessent. ⁊ adiutus debet; quis
sancto grās quotidie agere
q̄ eū iuuat. hoc remediū docet
sap. viij. Sciu q; non possum
aliter esse continēs nisi de⁹ det.
⁊ hoc ap̄m erat sapiē scire cui⁹
esset hoc donū. adij dñm ⁊ de-
catus sum illū. **¶** Spāliter autē
virginū virginū hic seruiēdū
est. s; a votis stultis ⁊ indiscre-
tis cauendū. **¶** Quintum reme-
diū ē occupacō seu labor. Sūt
enim tria i hoīe occupāda. vi-
delic; mens p̄ncipalissime. se-
fualitas. ⁊ corp⁹. ne otū habe-
ant. alias p̄ has tres ptes. ve-
lut p̄ r̄mas tēptacō intrat. vñ
i vitaspr̄m p̄res dixerūt occu-
patū vno. oco sū vco plurib;
de moib; tēptari. Et Bern. oi-
um tēptacōnū ⁊ malaz cogi-
tacōnum sentina est mens oti-
um. Et Jero. ad rusticū. Sēp
aliquid opis facto. ut te dya-
bol⁹ inueniat occupatū. mens
enim occupāda ē meditacōe
scripturarū. vñ Jero. ad rusti-
cum. Ama scripturaz studia ⁊

carnis vitia non amabis. Sē-
fualitas aliquo tristabili ca-
stigāda est. ut in primo mem-
bro dictū ē ne lasciuat. Cor-
p⁹ etiā corpali labore grauan-
dū est interdū. vñ in vitaspa-
trū. pater cum esset artifigul⁹
⁊ nimis impugnaretur a for-
nicacōe: figurauit de luto vxorē
corpisq; dixit. Ecce nūc p̄ te
⁊ vxore laborare oportet; ⁊ p̄ 9
pauca dies cum tēptacō nō
cessasset: figurauit de luto filiā
dicēs. ecce nunc ⁊ filiā nutrie
oportet. Cūq; labore minimum
vxaretur. dixit corpi. p̄o. Si
hūc laborē ferre nō vales: no-
li fornicari. Quā diligentia vi-
dens de⁹: ab eo temptacōem
fugauit. Sextū remediū est
elemosina. vñ. i. thi. iij. pietas
ad oia vtilis est. vbi glō. am-
bro. Si quis misericordiā se-
quitur. si lubricū carnis patia-
tur: vapulabit quidē: s; nō pe-
ribit. Sanctus tho. in. iij. di.
xlvij. dicit nō p̄bit. id ē dispo-
netur p̄ talia opa mie ad non
peundū. **¶** Septimum reme-
diū ē attēta custodia memo-
rie. cū inuocacōe dñe gratie.
ne inimic⁹ menti cogitacōnes
luxuriosas inserat. Et si imise-
rit: statū expellamus conatu ⁊
oracōe. Sic enim caput ser p̄-
tis cōterim⁹. Sic s; m ps. b̄tis
qui tenebit ⁊ allidet puulos

suos ad petram. h. s. m. c. e. d. i.
 ctu. principis obsta. tarde me-
 dicina patitur. Sicut enim facilius
 corui in orto tuo m. d. i. c. a. n. t. e.
 expellitur. si prohibetur cum so-
 la ligna. siue stipulas comporta-
 re inceperint. difficilius. si oua
 genuerint. h. d. i. f. f. i. c. i. l. i. m. e. c. u. o. p. e.
 re pullos habuerint. Sic etiam
 facilius cogitationi resistit q. s.
 difficilius delectationi. h. d. i. f. f. i. c. i. l. i. e.
 consensui. seu op. i. Optimus est
 ergo gra. stabilire cor: l. x. b. x. i. i. j.
 ¶ Quo ad tertium principale no-
 tandu. q. multi luxuriosi sunt q. d. i. c. u. t.
 se non posse otinere. q. d. non
 est vr. u. si ad p. fata media ten-
 derent. p. batur tripliciter. Pri-
 mo a u. o. i. t. a. t. i. b. s. s. c. r. i. p. t. u. r. e. N. a.
 gen. i. i. i. i. ad ch. a. y. n. d. e. u. s. d. i. x. i. t.
 Sub te erit appetitus tu. 7 tu
 d. n. a. l. e. r. i. s. i. l. l. i. ¶ It. e. c. c. i. x. v. d. e. u. s.
 d. i. c. i. t. h. o. m. i. n. i. A. p. p. o. s. u. i. t. i. b. i. i. g. n. e. a.
 aqua. ad q. d. u. l. u. e. r. i. s. p. o. n. e. m. a. n. u.
 nu. An homine vita 7 mors. b. o. n. u. m.
 a. m. a. l. u. m. q. u. o. d. p. l. a. c. u. e. r. i. t.
 d. a. b. i. t. u. r. i. l. l. i. ¶ Et a. p. l. u. s. i. c. o. r. x.
 fidelis deus qui non p. m. i. t. t. i. t. u. s.
 temptai sup. id quod potestis
 Et x. p. u. s. m. a. t. h. x. i. J. u. g. u. m. m. e. u.
 suaue est. 7 on. me. u. l. e. u. e. ¶ Et q.
 modo leue: si i. m. p. o. r. t. a. b. i. l. e. ¶ Et. i.
 J. o. h. v. h. x. c. e. s. t. c. a. i. t. a. s. d. e. i. u. t. m. a.
 data ei? c. u. s. t. o. d. i. a. m. 7 m. a. d. a.
 ta ei. g. r. a. u. i. a. n. o. n. s. u. n. t. ¶ Et J. e. r. o.
 m. a. l. e. d. i. c. t. 9 q. d. i. c. i. t. d. e. u. p. c. e. p. i. s. s. e.
 i. m. p. o. s. s. i. b. i. l. e. ¶ Et Aug. u. g. n. e. m. o.

peccat i eo qd vita nō pōt. qz
 s. m. e. u. d. e. p. e. c. c. a. t. u. m. e. s. t. a. d. d. e. o. u. l. u.
 tarium. q. si non est uoluntari-
 um: nō est peccatum. Et nedū
 ista theologo. h. e. c. i. a. m. t. r. a. d. u. n. t.
 philosophi. Alā ut dicit phi-
 losophus tercio ethicorū. Su-
 m. 9 d. n. i. o. m. n. i. u. m. n. o. s. t. r. a. z. o. p. e.
 ra. c. o. n. u. m. a. p. r. i. n. c. i. p. i. o. u. s. q. i. n. f. i.
 nem. Et Seneca. Obmitte ex-
 cusa. c. o. n. e. s. n. e. m. o. p. e. c. c. a. t. i. n. i. u. t. 9
 ¶ Secundo idem ostendit m
 expiētia humanorum actuum
 Nam ab actu luxurie facit ces-
 sare u. r. e. c. u. d. i. a. d. e. u. i. s. i. o. n. e. p. a. u.
 corum hominū. Cur ergo nō
 attente ymaginata: a tempta-
 to uisio dei a omnium angelo-
 rum et sanctorū. Ideo Boecio
 i. f. i. n. e. v. d. e. c. o. n. s. o. l. p. h. i. e. M. a. g.
 na uobis si dissimulare nō vul-
 tis iudicta est necessitas p. b. i. t. a.
 tis cū ante oculos iudicis agi-
 tis cūcta cernētis. It. 3 ab actu
 fornicationis cessare facit timor
 mutilationis uel mortis corpo-
 ralis i. n. t. e. l. e. y. m. a. g. i. n. a. t. u. s. u. t. p. a.
 tet in istis. qui fugiunt mortē
 ad loca ubi nulla est mulier.
 Cur ergo non idē facer. timor
 mortis eternē. 7 v. t. r. i. u. s. q. s. h. o. i. s.
 Vnde p. u. x. d. o. l. o. r. u. l. n. e. i. s. a. b.
 sterg. mala. It. e. a. b. a. c. t. u. l. u. x. u. i. e.
 compesceret amor pecunie. ut
 si ex otinēcia lucri d. e. t. e. r. 3 q. s. c. a.
 s. t. r. u. e. l. m. i. l. l. e. m. a. c. a. s. ¶ Cur ergo
 nō otinerem. 9 a. p. t. r. i. g. n. u. c. e. l. o. r. 7.

Sextū**Preceptum**

propter quod quidam se castrauerunt.
Math. xix. Ideo **Bern.** dixit
 Ignosce dñe. excusamus. ter
 giuerfamur. vix est aliquis q̄
 in eis que ad te sunt velit expiri
 quid possit. etiam quod promptissi
 me potest in carne. vel in secu
 lu. siue timor impulerit. siue cupi
 ditas traxerit. **Tercio** per idem
 a simili in irrationabilibus. **Na**
 piscis se tunc potest ab esca si ha
 mum suspicatur. **Auis** a cibo
 rethris si dolu suspicatur. **Aia**
 lia a laqueo cauēt abscondito
Cur ergo homo se non tparet a
 veneno luxurie a cibo delectaco
 nis. et a laqueo demonis. cum talia
 vix cognoscat. **Vnde** ecci. vij.
Inueni mulierem amariorē mor
 te. mulierem id est voluptate que
 corpus necat et animam. **Ca. ij.**

Iam de speciebus luxurie et
 eius fomentis tria sunt
 videnda. **Primo** que sunt
 species luxurie. **Secundo** que sunt oc
 casiones graues luxurie ut ca
 t. tactus. oscula. et que sunt pec
 cata choree et hmoi. **Tercio** que
 lia peccata sunt tactus. oscula. et hu
 iusmodi quo ad gradus. **Quin**
 tu ad primum non duntaxat in thō.
 2. 2. q. Clij. quod plures sunt dif
 ferentie seu species luxurie que po
 nuntur. xxxv. q. i. ca. **Lex** illa et
 excedit se in malicia in quod gra
 dibus hic annumeratur. **Prima** est
 simplex fornicatio **Secunda** pe

Capitulū**Secūdum**

ior adulterium **Tertia** incestus.
 et utraque agguat raptus **Quarta**
 sacrilegium **Quinta** vitium con
 tra naturam omnibus istis pecca
 tur contra sextum preceptum. **Prima**
 est simplex fornicatio. que est
 concubitus soluti cum soluta pri
 us corrupta. quod dicitur propter
 stuprum. quod non est simplex for
 nicatio **Intelligitur** in **Alexa**
 de ha. i. suo tercio **Solutus** et
 soluta a vinculo matrimonij.
 et sanguineitatis. ordinis. religi
 onis. et voti continentie. vnde forni
 catio proprie dicitur luxuriosus usus
 viduarum. meretricum. et concubina
 rum et iam corruptarum aliarum **Hec**
 simplex fornicatio species est mor
 tale peccatum. **Quod** potest primo thob.
 iij. vbi thobias ait filio suo.
Attende tibi ab omni fornicatione. et
 propter uxorem tuam non patiaris cri
 me scire. **Crime** autem importat
 peccatum mortale **Item** gal. v. pre
 missa fornicatione et alijs qui
 busdam vicijis dicitur. que talia agunt.
 regnum dei non possidebunt **Et**
 i. cor. vi. nolite ezare. neque for
 nicarij. neque ydololatrias seruientes.
 neque adulteri et c. plura ibi po
 nit **Et** sequitur. non scitis tales re
 gnum dei possidebunt **Eph. v.**
Scitote quoniam omnis fornicator et
 immundus. aut auarus quod est
 ydolorum seruitus non habet heredita
 tem in regno dei. **Vnde** numeri.
 xxv. legitur. quod cum fornicatus

Sextum**Preceptum**

per alias circūstantias. vici; si
 vna psonaz fuerit religiosa. ⁊
 alia in m̄rimonio cōstitutā. ⁊
 vna fuerit in sacris ordib⁹. ⁊
 alia in m̄rimonio. aut si fuerit
 adinuicem cō sanguīnee. viri
 etiā ut supra patuit ceteris pa-
 rib⁹ plus peccāt q̄ mulieres.
 q̄z dēberēt eē rectores. **¶** Q̄n-
 tū aut malū sit adulteriū ptz
 ex septem. **¶** Primo. qz assimilāt
 homicidio quodāmo: ⁊ ē ma-
 ius omi pecunie furto. ⁊ sic fit
 iniuria aut coniugi. pprie. aut
 aliene Cū ei vir ⁊ mulier sint
 vna caro. qui auferit vxorem
 suā alicui. idē est ac si ei seip-
 sum auferret. vñ adulteriū ex-
 supat omne furtum Quia qd
 auferitur. vici; creatura racōna-
 lis meli⁹ est q̄ q̄cūqz terrena
 s̄bstātia Idcirco phibitō ad-
 ulteriū immediate ponitur i de-
 calogo post phibitōez homi-
 cidij. ⁊ an phibitōez furti vñ
 clemens pp. dicit. qd in omib⁹
 peccis adulterio graui⁹ scdm
 i p̄mis tenet locū. **S**; fur suspē-
 ditur pro pua re. ⁊ adulter q̄
 si nihil patitur. **E**tiam adultē
 q̄ peccat cum soluta. se furatur
 vxori legitime. **S**cdō fit per
 adulteriū iniuria maḡ deo. cu-
 ius sacramētū violatur ⁊ ma-
 culatur. qd i paradiso instituit.
 incarnatus approbavit. ⁊ pas-
 sus sanctificauit. **C**ontra illd

Capitulū**Secūdum**

Coll. iij. viri diligite vxores ve-
 stras sicut ⁊ xp̄us eccliam suā
 dilexit. p qua vici; sanguinē
 fudit. ⁊ de cui⁹ xp̄i latere sacri-
 menta oia fluxerūt. **A**dulter
 enī qd de⁹ cōiunxit sepat **T**er-
 cō ex adulterio sequūtur hōici-
 dia sepe **Vñ. ij. Re. xi.** **S**tatim
 postq̄ dauid adulteriū cōmi-
 sit. pcurauit occidi fidelē vriā
 mlitem suum. **Q**uarto tales
 info: tuātī sūt sepe i trāitorioy
 reb⁹. ut ptz in eodē dauid. cui
 .ij. **Re. xij.** **D**e⁹ post adulteriū
 dixit. non recedet de domo tua
 gladi⁹ vsqz i sēpitemū. eo qz
 despxeis me ⁊ tuleris vxorem
 vriē et hxi. **Q**uinto interdū ex
 adulterio sequitur exheredita-
 cō filioy legitimoy i malum
 magnū tpale eoz. ⁊ in malū
 aīme adultere. que tenetur re-
 stituere. **Vñ Eccl. xxxij.** **Q**u-
 lier ois reliquēs viz suū pec-
 cabit. **S**tatuēs hereditatem ex
 alieno m̄rimonio. ppt̄ hxc om̄i
 lege phibetur adulteriū. ⁊
 grauib⁹ p̄mis punitur. **I**deo
 sexto adulter cōtra oēz legem
 peccat. **P**rimo oīra legē natu-
 re que dicit. qd tibi nō vis fieri.
 altei ne feceris **E**ull⁹ aut est
 qui velle; vel velle debet; qz ali⁹
 cum sua vxore vel filia luxuria
 retur **I**deo gen. xvi. **A**bime-
 lech statuit q̄ nō fuit de lege
 circūcisoz. ut quicūqz vxorē

Sextum**Preceptū**

abraix tangeret: occideretur
 Et lex rōnoxū fuit vsqz ad thx
 odosij xpīam tpa. adulterā ppe
 tuo antro clausam manere Et
 ff. no. li. x. ca. iij. Lex humana
 pūit adulterz pena capitis. qđ
 hodie suatur in quibusdā xpī
 anoz terris. lex etiā vtz dī ma
 sic dicit leuit. xx. Si mechatz
 fuerit quis cū vxore alterius.
 ⁊ adulterium ppetrauerit cū vx
 ore pximi sui. morte moiatur.
 Et numeri. v. p iudicium zelotti
 pie adultere dī. Si declinasti
 a viro tuo ac si polluta es. ⁊ cō
 cubiasti cum altero viro. hīs
 maledictōib⁹ subiacebis. det
 te deus in maledictōe me replū
 eꝝ cunctozū i populo. putresce
 re faciat femur tuū. ⁊ tumens
 vter⁹ tuus dirūpatur. Septi
 mo quodāmō infames efficiū
 tur. adulteri ⁊ adultere. Vnde
 ut supra. apud romanos vsqz
 ad tpa thxodosij. Adulterā ppe
 tuo clausa antro tenebatur. ⁊
 ea ut scorto lenones vti pote
 rāt. h̄ thxodosius Impator hāc
 penam in aliam commutauit.
 e **Q**uarta spēs luxurie est ince
 stus. quī est illicitus concubi
 t⁹ ⁊ sanguineoz ad inuicem i
 gradu prohibito. siue sit inter
 cōsanguineos. siue int̄ affines.
 Et peccatū hoc tñto est grū⁹
 qñto gradus cōsanguinitatis
 est p̄p̄inquoꝝ. Qñtum autem

Capitulū**Secūdū**

peccatum istud sit detestabile.
 ptz p Apostolū. i. cor. vi. qui tr̄
 didit sathane illū fornicatorē
 q̄ cum nouera sua fornicatus
 fuerat Et secundi Regū. xij.
 Aman qui sororem suaz corru
 perat a fratre suo Absolon int̄
 fectus est. **Q**uinta spēs ē sa
 crilegiū. quod est illicitus con
 cubitus. quo cōtinentia deo sa
 crata leditur siue violatur Et
 dicit Alexan. de hal. q̄ cōtinen
 tia deo sacrata dicitur continē
 tia de religiosis professis. siue
 viris. siue mulierib⁹. ⁊ i hīs q̄
 susceperunt sacros ordines.
 ⁊ qui vtum continentie emise
 runt. omnium ergo talium cō
 cubitus sacrilegium est. Dici
 tur enim sacrilegium violatō
 siue lesio. vel irreuerencia illicita
 vltuz pacō sacre rei inuito
 domino. Et dicitur sacrilegiū.
 quasi sacrilegium. idē sacrum
 ledens. Quilibet autem di
 ctarum continenciarum est
 res sacra. quia deo oblata. Et
 est actus religionis. ipsa ob
 uacio talis castitatis. Quia ad
 diuinum cultum est ordinata.
 et per concubitum violatur.
 inuito domino. scilicet deo cui
 oblata est. Est autem hoc pec
 catum valde grande ⁊ graue
 propter quinqz. Primo quia
 fit semper cum circūstantia v
 nfractiois Et fm apostolum

Interpretatione
 in istis verbis dicitur
 quod si quis concubitus
 fuerit cum aliquo
 deo sacra dicitur
 continētia de religiosis
 professis siue viris
 siue mulieribus et in
 his qui susceperunt
 sacros ordines et qui
 vtum continentie emiserunt
 omnium ergo talium
 concubitus sacrilegium
 est dicitur enim
 sacrilegium violatio
 siue lesio vel irreuerencia
 illicita vltuz pacō
 sacre rei inuito domino
 Et dicitur sacrilegium
 quasi sacrilegium idē
 sacrum ledens
 Quilibet autem
 dictarum continenciarum
 est res sacra quia deo
 oblata Et est actus
 religionis ipsa ob
 uacio talis castitatis
 Quia ad diuinum
 cultum est ordinata
 et per concubitum
 violatur inuito
 domino scilicet deo
 cui oblata est Est
 autem hoc peccatum
 valde grande et graue
 propter quinqz
 Primo quia fit
 semper cum circūstantia
 vnfractiois Et fm
 apostolum

primā fidem tales irritam faciunt. **S**ecūdo quod ibi semper committitur furtū. vel rapia. quod deo sacratum. eo iniusto. auferitur. quod tūto peius est. quod tūto subtractum donū est. in eo pabili. vnde ecc. xxvi. ois pōderacō non digna est aie cōtinētis. **T**ercio quod vase deo sacrato immūde quod abutitur. **S**icut enim in loco sacro quis luxuriās. vel peccās. alit plus peccat quod extri talem similia fatens. **S**ic etiā plus peccat quod cū psona deo sacrata peccat quā maculat. contra illud psal. liij. **M**ūdāmini quod fertis vasa dñi. **N**ō sicut qui calicē in lutū proiceret. sic isti corpore deo sacratum in lutū peccā pitūt. **Q**uarto de angelo dñi quod deo hūire delict; fatiūt demōez spurcissimū. **V**n malach. ij. labia sacerdotis custodiūt scientiam. et legem requarūt ex ore ei. quod angelus dñi exercitūū ē. **Q**uinto de dīno facit hominē bestialē. deo enim sacrata psona. vatur deo. **V**n exo. xxij. dñs non detrahēs. pōt enim sacerdos ostēdē. quod nullus valet angelus. et similiter dimitte deo peccā. **S**exta species luxurie est peccā contrā naturā. p quā intelligitur ois inordmata effusio semis extra vas sibi debitum in ordme ad generacōez. **P**redicāō aut de hoc vico pu-

blice debz quilibet cautus esse. et tū in genere de ipso loqui. taliter tū. quod qui rei sūt ex hoc valeāt cognoscere culpam suam. **S**; spēs et modos huius turpitudinis nō expedit cōi populo piculariter explicare. ne pure aures maculētur. et ne quis facere discat quod ignorabat. **Q**uilibz tū distīcte in cōfessione si reus ē se debz accusare. et ofessor prudēs de hoc caute vbi oportz rimari. **S**ūt autē huius nephandissimi peccā multi modi sūm thō. vbi pus. **P**rimus vocatur immūdities siue mollities. puta quā sine ocubitu. volūtaie pcuratur pollucō cā delectacōis venere. **E**t fit p otactū pprii genitalis siue alit em. et p quoscūqz alios modos illicitos. quibz hmoi pollucō pcuratur volūtaie ppter experiri delectacōez veneream. **S**ecūdus modus a peior fit quādo nō seruatur naturalis modus ocubendi. **E**t hoc fit quod tum ad instrumentum. vel quod nō ad debitū vas. sed quod a natuā ad generādum deputatū est. aut quod tum ad alios ocubendi modos bestiales. a mōstruosos. **T**ercius est peior scō. et pprie vocatur sodomiticū peccā. quod fit p ocubitum ad non debitum sexū. puta cum masculus ocubitur cum masculo. **A**ut femina cū

fia. de hoc peccō loquitur apls
Rō. i. Quartus est pessimus. q̄
 dicitur bestialis. et fit p̄ cōcubi-
 tum rei non eius dē sp̄i. ut cum
 quis cōcubit cū bestia. hoc pec-
 catū sexte sp̄i. vicz viciū cōi-
 naturaz est grauissimū int̄ oīa
 peccā carnis s̄m aug⁹. de adul-
 teriis cōiugijs. Et patet hoc
 tripliciter. Primo quia grauif-
 sime hoc de⁹ puniunt. qz causa
 diluuij fuit s̄m metho diū. Vñ
 gen. vi. omnis caro corruptat
 viam suam sup terrā. oīs caro.
 id ē homo. et gen. xix. dñs plu-
 it sup sodomā et gomorrā ignē
 a sulphur de celo. Et gen. xxx
 viij. Onā fūdebat semē sup ter-
 rā. idcirco percussit eū dñs. Se-
 cūdo leges pena mortis hoc ple-
 ctūt Vñ leuit. xx. Qui dormie-
 rit cū masculo cōp tu seineo. mo-
 riatur. Tercō infra bestia hōie;
 mergit. nulla enī bestia similia
 facit. non ergo mirz si ut facti
 dicunt et Jero. p̄fertū. in nocte
 natiuitatis xp̄i ones sodomite
 occisi sūt. Et fere incarnai de⁹
 b̄ ppter hoc vitū desijt. **¶** Se-
 cūdo p̄ncipalit̄ vidēdū est de
 fomētis et nutrimentis sp̄i lux-
 xūe. Et sūt plura q̄ vix sine pec-
 cato luxurie fieri p̄nt. ut visus
 mulieris incaut⁹. auditus. cā-
 tus. locucō de venereis. et tact⁹
 oscula. aplexus. et h̄mōi. nō so-
 lū aut fornicacō et sp̄s luxurie

sunt peccā mōelia: s̄ ecia p̄fata
 impudica actū carnalis co-
 pule p̄cedēcia et ad eū alliciēcia
 sunt peccā mōelia q̄n sunt libi-
 dimose cum aliena muliere. ut
 q̄n quis cū non sua facit talia.
 illa intencōne ut p̄ hoc in se. vel
 muliere excitet cōcupiam eiu.
 aut ip̄am inclinet ad sui cupi-
 scēcia; qd̄ pt; **¶** Quia Math. v.
 32. Qui viderit mulierē ad ocu-
 piscendū eā. id est eo aio ut cō-
 cupiscat. Illud enim non est iā
 titillai solū. s̄ plene cōsentire li-
 bidini. Et sequitur. mechatus
 est eam in corde suo. Sup quo
 dicit cris. qz viris doming hic
 loquitur. hoc eciam de feminis
 dicit. ergo multo magis oscu-
 lū libidinosum. tactus. a similia
 sunt mortalia et contra precep-
 tum non mechaberis. Ideo Cy-
 prianus in de virginitate. Cer-
 te ipse concubitus. ipse ample-
 xus. Ipsa confabulacio. et oscu-
 lacio. a feda dormitacō crīmē
 est. Item non solum delibera-
 tus consensus in actum pecca-
 ti mortalis est mortale: sed ecia
 am consensus deliberatus in de-
 lectacionem peccati mortalis
 i venereis. est sp̄ciale mortale
 peccatum. ut patebit in nono
 p̄cepto. Ego pl⁹ p̄fati tactus.
 a visus. a h̄mōi. dicit tamen
 thomas. 2. 2. q. Clinj. peccatū
 mortale dicit aliqd̄ dupliciter.

Septu**Præceptum**

Vno modo fm sp̄s; suā. ⁊ hoc modo osculū. āplex⁹. vel tact⁹ fm suam sp̄m non noinant pccm mortale. pnt ei hxc abs qz libidie fieri. vel ppter con fuetudiem patrie. vel ppter ali quā necessitatē. aut racōnabi lē causā. **A**lio modo d̄z aliqd esse pccm mōrle ex sua causa. sic ille qui dat elemosinam ut aliquē inducat ad h̄resim **E**t isto modo tact⁹ ⁊ hmoi ut di ctū fuit p̄us sūt mōrta pccā. q̄ hūt ppter delectacōnem mo rosam i ueneris. **T**ercō p̄nci paliter nōndum q̄ sicut mai⁹ p̄ctm est adulteriū q̄ simplex fornicacō. ⁊ sacrilegiū mai⁹ q̄ adulteriū ut p̄us dictū est **S**ic etiam tact⁹. oscula. ⁊ hu iusmoi inter adulterates. vel q̄ cūqz alie impudicite maiora pccā sūt. q̄ inter talia que hūt soluti cū soluta. **E**t sic de oscul sacrilegorū maiō a sūt q̄ adul teroz **C**apitu. tertū. **E**t p̄terea aliud mul tū peccato luxurie deb uiens. uic; chorea. de q̄ uideā sūt tria. **P**rimo q̄ pe nulosus lud⁹ fit. **S**ecdo an possit fieri sine pccō. **T**ercō qn a fit p̄ctm mortale. **Q**ntum ad primū nōndum q̄ choreisa re est piculosus lud⁹ valde p pter septem **P**rimo qz chorea dyabolicū h; exordiu. ut r̄fert

Capitulū**Tercū**

m̄gr historiaturum. nā a sarep thauo quodā demone sic di cto exordiu habuit. q̄ demō i similitudie thau gerētis i hūe ris signū lūe corniculate albe. egrediēs de flumie. ab egyptijs in die quodam festo cum tympanis ⁊ choreis est uenē t⁹ **E**t sarepthaur⁹ iste i flumi ne mli ibidē gest⁹ ostēdit. sal tādō. quos egyptij secuti sūt in terra chorifando. post q̄ aut sarepthaur⁹ eos excitaueāt ad chorifandū: euanescebat. vñ ⁊ nūc loco sarepthauū uetula aliq. id est puella aliq̄ p̄ ceterū ducit. **S**ecdo qz scriptura **d**e maris malis r̄fert. que cho reas secuta sūt ut pluzimū **N**ā **E**xo. xxx. **C**ū moyses appropi quasset ad castra. uidit vitulū ⁊ choreas: **I**ratus est valde. ⁊ proiecit de manu tabulas. ⁊ confregit eas ad radicem mō tis. deinde assumptis secū filijs leuī interfecit. xxiij. milia ho i nū. **N**ā hodie in choreis vitu l⁹ p̄ quē d̄ signatur lasciuia uene ratur. neglecto dei hūicō. **S**ic **M**athe. xiiij. **S**altatrix sic. āputai caput Joh. baptiste q̄ maior inter natos muliez nō surrexit **E**t ezech. xxv. d̄z p̄ eo qz plaufisti manu. ⁊ percussisti pedē. ⁊ gausa es ex toto affcū sup terrā. ecce ego extēdā ma nū meam sup te. ⁊ tradam te i

nō bñ de chorea

Sextum

Preceptum

dizep cōem et interfitiā te de po-
 pulis. Tercō dīssuadēda ē cho-
 rea. q̄ ibi demonib; valde mul-
 ta arma ad occidēd̄ animas.
Mulier enim ut ait Jero. Bla-
 dius est igne⁹. Ibi enim vic; in
 chorea tot sunt gladij. quot
 ad capiēdū vstib; fur ornati.
 Ibi enī gladij accuōres. quia
 ad aspētū. an̄. retro. infra. et sur-
 sū. pacōres. Ibi etiā gladij flā-
 mei luxuriā accēdentes. Ibi in-
 sup arma forciora ad vincēdū.
 q̄ mulier ibi quā dēmo elegit
 ad adam. sapsone; dauid. sa-
 lomonem. iob. thobiam. ad fi-
 lios israhel seducēdos. **M**ulier
 enī ornata est sagena dyabo-
 li. p̄ quā multitudinē; infinitā
 stultoz capit ad interitū. Sic
 etiā conūso de viris ē itelligē-
 dū. dyabol⁹ eī; ppria spēm m̄-
 horribilis est. Ideo p̄ vir. vel
 mulierē seducit. **Q**uarto q̄
 in chorea quod dāmo cōtra oīa
 sacramēta eccl̄astica excedit.
Rāi baptismo patrinus ait lo-
 co baptisadi. Abrenunco dyabo-
 lo. et omnib; p̄p̄is ei⁹. **S**;
 in chorea est processio dyabo-
 li. ibi fistulator est cātoz. scola-
 res peccatores. et transitus ad
 sinistram. contra ordinem hē.
 cuius causa. vespas. sermones.
 et huiusmodi. tales negligūt.
 matrimonij; ibi fides facilliter
 etiam visu violatur. **C**ōfirma

Capitulu

Tercū

cōm q̄ p̄ crisma signū crucis in-
 p̄ssit frōti iniuria fit. p̄serta et
 p̄p̄la. et cetera illicita q̄ sunt si-
 gna demōis. p̄nie sacramēto
 iniuriatur qd̄ i q̄dragēsimare
 exp̄t. et iā se demōnū exercitiū
 imiscēt. **E**ucaristiā quā suscep-
 rat. sic iudas. p̄cās statim macu-
 lat. **E**xtrēme vncōi h̄ij q̄ susce-
 perūt in ḡti sanitate collata ab-
 utūtur in corpore toto. et spālē
 mamb; et pedib;. **Q**nto chō-
 risātes oib; q̄nq; sc̄ib; et mē-
 bris peccare p̄nt. vic; gressu.
 ornatu. et antu. visu. et auditu.
 nā supbiā et auaritiā puocāt
 nō habētib; h̄ia. sic ipsi vsti-
 mēta luxuria ibi cōis ē in corde.
Indignacōe; p̄curat cū mulier
 et puelle volūt a matris. vel p̄n-
 tib; habere precōsa. **I**nuidia
 ibi p̄curatur cōm eos q̄ magis
 excellūt. **B**ula nōnunq̄ sequi-
 tur. et potissime accidia. **R**uia
 sic gustato spiritu desipit ois
 caro s̄m grego. **S**ic gustata
 carne desipit dei famulatus.
Sexto quia multa dissuadent
 ineptam. leticiam choree et ali-
 orum. **S**umus enim in exilio
 sursum respiciendo. suspiran-
 dum esset q̄ sumus exules. et in-
 certi de reditu. **I**ntra infernus
 quem intrare possumus. et ter-
 ra i quā sepulti sūt. n̄. a dextris
 prosp̄a. et a sinistris adūsa q̄
 nos peccatē faciūt s̄m illō p̄fal.

Cadēt a latere tuo mille **A**tergo sūt nra peccā que fecimus. An in q̄ cadere possum? Intra mordens oscia cum carne infecta. Et extra demonū m̄suplex pug. Vñ Jero. gladiū tenet hostis ut me pimat. ex oī pre e sūt picula. ¶ Septimo disuadent choreas. s̄ctorū a prudētum exempla. nā refert greg. li. iij. dyalogorū q̄ virginē de uote maia virgo apparuit nocte ei ostendēs coeuas in alb puellas. quibz cū virgo se adiungere uellet: maia ait ut nihil ultra leue agerz. a risu r̄io cis abstineret. Sicqz tricesimo die eis iungeretur. Qd̄ factū ē. nā visio disparuit. virgo se a prefatis abstinuit. parentibz mutacōem mirantibz. visionem aperuit. xxv. die febre corripit. Et. xxx. die i hora exitus maria cum puellis p̄ nominatis uidit. Quā virginē cū maria uicaret. mortua clamauit ut potuit. Ecce dñā uio. Ecce dñā wmo. a sic ead̄ wce sp̄m r̄didit. Ex q̄ patz q̄ choree r̄ inepte leticie ab ingressu regni ipediūt. vñ i uitis philosophorū de soc̄te legitur q̄ ceromā uenit populūqz ibi in luxuria lapsum auctoitate sua ad usū frugalitatis reuocauit. matronas a uiris sepatas. r̄ pueros a pentibz. ad pudici

tiam r̄ ab debita societatis obsequia suo studio reduxit. Induxitqz matronas ut auratas vestes. ceteraqz sue dignitatis cenamēta. uel luxurie instrumēta deponerēt. r̄ in iunonis edē delata ip̄i deē ossecrarēt. docēs vera matronarū ornamenta pudiciam eē. ¶ Quo ad. ij. f p̄ncipale. an choreisare sit peccatum s̄. s̄m alb. i. iij. di. xvi. q̄ chorea a hmo i ludi siue siant cantu. siue musicis. s̄m se non sunt mali. qz p̄nt bene fieri aliq̄n. Sed ex triplici cā posunt fieri mali ex circūstantia. Quaz vna a precipua ē mala intencō. ut q̄n sūt ad ostēdam iactanciā. a puocandū libidimē. Sicut s̄re oēs modo exercēt. a ido etiā ecclesiastice plone talia deposuerūt. qz etiā in signis gaudij. non est cōicādū cū peccōribus. Alia causa est. quādo nō sunt suo tpe ut tpe tristitie. Quia sic s̄z ecci. xxij. musica i luctu. importuna narracō. Et hoc mō m̄dicatur penitēti. ne sit i ludis. qz dum penitet tēp̄ est flendi. Tertia causa est ex officio plone sumpta. sicut clericis interdicitur wna cō. a alij ludi. quia in sorte dñi electi. alijs exercicijs debēt occupari. Puto autē qz quicqz cōcurrētibz ad choreā non sit reph̄nsibilis. Primū qz sit

Sextum**Preceptum**

debito tpe scz gaudiū. sic i nup
rijs. vel tēpe victorie. vel libera
cōmis homis. vel patrie. vel ad
uētus amici de terra lōg in qua
Secundū est. qz sit cum hone
stis psonis de quibz non oria
tur p̄supcō mali. non cum lec
catoribz. vel meretricibz. **T**er
tū qz fiat a psonis secularibus.
qz moralibz. mōchis. qz cleri
cis ppter hoc qz in alijs debent
occupari oēs choreā puto illicitā
tam esse. **Q**uartū ē. qz honesto
modo fiat nō gesticulacōibus
mimis inhonestis. v̄l iordimatis
Quītū est qz cant⁹ excitās ita
libz et musica non sint de illicitis.
s; de moribz. v̄l de dō. de me
lodya aut nō est curādū ut pu
to. qz in talibz nec ē est fieri me
lodyam leuem. q̄ aliquoaliter ex
g primat mod⁹ chorifadi. **¶** Quo
ad tertū p̄cipale. qn̄ chorifa
re sit peccatum. **Q**ueritur vtz
peccēt mōrlit choreatrices du
cēdo choreas hmoi illicitas. si
ue in festis. siue i p̄festis diebz.
R̄ndet wilh. sup ray. **C**redo qz
sic si hoc faciāt causa incitādi
vel se vel alios ad libidiez. **A**ut
si choreas ducūt de cōsuetudie
licz hoc non faciūt corrupta in
tencōe ut dictū est. peccāt mōr
liter. siue in diebz festiuis hoc
faciāt. siue p̄festis. cū inspitiē
tes adeo prouocent ad libidi
nem. qz dicat Jero. in quadam

Capitulum**Quartum**

omeli. qz non credat viro si di
cat se illesū euasisse a spectacul
taliū. cum dauid exeo qz vidit
berfabā lauātē se ad libidmē
puocatus sit. **S**i aut aliquis
vel aliqua mulier raro et sine
aliq corrupta intenōe immi
scent se hmōi choreis: non au
deo dicere qz sit mōrle peccatū
Sed nec audeo cum vel eā ex
cusaē qz assecurare a peccō mor
tali. cū se ingerat periculo puo
candi alios ad libidmem. **E**t
ipō facto videatur approbare
choreas. a exēplo suo auctori
tatē alijs similia faciēdi p̄staē.
hoc ille. **¶** **C**apitulum q̄rtū

Nunc de actu cōiugali
qui fit in matrimonio
vidēda sūt tria. **N**am
fm Alexan. de hal. a thomani
in matrimonio triplex est ge
nere concubitus. **P**rim⁹ licit⁹
Secundus fragilis. **T**ertius i
petuosus. **L**icit⁹ fit tripliciter
Primo causa suscipiēde prolis
ad d̄mum cultum educāde. **E**t
sic est in officium multiplicāde
nature. **V̄n. i. thi. v. Volo iu
mores nutre. filios procreare**
¶ **E**st igitur concubitus in m̄ri
moio meioris qz virtutis act⁹.
q̄ d̄z castitas cōiugalis. qn̄ fit
solū cā plis p̄creande. a religi
ose educāde ad āpliādū cultū
d̄mū. **E**t si tūc assunt alie debi
te. circūstātie. est act⁹ virtutis.

Sextum Preceptum

que est religio. Secundo est mei-
 torius et virtuosus actus. mri-
 moial quoniam alias est bene circumstanti-
 onatus. et fit solum cum reddendi
 debitu alteri coniugum. quia tunc est
 actus iustitie que unicuique reddit
 quod suum est. vñ. i. cor. vii. **V**rozi
 vir debitu reddat. **T**ercio est mei-
 torius quoniam alias non illicitum inter-
 ueit. et fit solum ab vno coniugum. p-
 pt vitare fornicationem in altero.
 quia alias in eo faciliter cauere
 non possit. Et sic est in remediu occu-
 piscetie. i. cor. vii. **V**nus quis-
 que habeat suam uxorem ac. ut si vir
 videat uxorem de alio temptari. et
 adhibita diligentia sufficiens in
 cohibendo. adhuc timet de ma-
 lo fornicationis eius. et ad eam non
 petentem accedit. non propter ple-
 num ut ponat remediu fornicationis
 eius. **A**ut e converso. si mu-
 lier videt virum in adulteriu incli-
 natu. et ab eo petit debitu. et
 tales meretur. **S**ic etiam me-
 retur mulier modo actu conatu
 portado. solum idoneo ne maritus
 propter uxoris contemptu adulte-
 retur. **V**n. i. cor. vii. mulier que
 nupta est cogitat que mundi
 sunt quomodo viro placeat. **E**x-
 tra illos tres casus est peccatum
 actus coniugalis. **I**nterdum petenti
 solum. **I**nterdum reddenti. et poscen-
 ti. **I**nterdum veniale. interdum
 mortale. vñ. ut p. de palu. p. vit
 i. iij. fit licitus actus. **Q**uarto quoniam

Capitulum Quartum

quis petit debitu propter vita-
 dam fornicationem in semetipso.
Sed queritur propter secundum modum
Vterque coniugum teneatur
 sub precepto alteri reddere debi-
 tum. s. s. m. t. h. **S**co. et magi-
 strus i. iij. di. xxxij. quod quilibet
 coniugum tenetur ex precepto alte-
 ri petenti reddere coniugale debi-
 tum exceptis casibus rationabi-
 libus postea exprimentis. p. p.
 verba magistri dicentis: vbi p-
 us. **C**um in omnibus vir prefit uxori
 et ut caput corpori. est ei caput
 mulieris. **I**n soluendo tamen debitu
 carnis pares sunt. **I**deo apostolus vñ
 que precipit in hac causa sibi mu-
 tuam subici dicentis. i. cor. vii. vir
 uxori debitu reddat. similiter
 et uxor viro. quia mulier non habet
 potestatem corporis sui. s. vir. **S**imi-
 liter vir non habet potestatem cor-
 poris sui. s. mulier. **E**x quibus patet
 quod in tractu matrimonij vir dat
 corpus suum uxori ad actu ma-
 trimonialē et e converso mulier
 viro. **N**on sic ex primo precepto.
 et de rigore iustitie tenetur ho-
 mo non auferre alienum inuito
 domino. **I**ta tenetur ex precepto et
 iustitia alienum reddere petenti.
 ergo cum vnus coniugum petit cor-
 pus alterius ad actu matrimonialē
 et hoc s. m. debitu vsu: tunc
 tenetur reddere nisi habeat le-
 gitimam excusationem. **A**lias fac-
 con dei preceptum non restituendo

Sextum   **Præceptum**

alienū. Et si alter ppter hoc inci-
dit in fornicacōe; etiā nō red-
dēt aliq̄ mō imputandū ē. Et in-
telligendū est illud. siue expli-
cite debitū petatur. ut p̄ verba.
siue implicite. ut p̄ aliq̄ signa.
Sūt aut̄ hī casus in quibz
etiā petenti nō tenetur reddē
Prim⁹ qñ petens amisit ius pe-
tēdi. ut qñ fornicat⁹ est. ⁊ hoc
alteri publice cōstiterit. Tunc
em̄ nocēs pdidit ius petēdi. ⁊
ideo innocēs p̄teum repellere.
nec tenetur reddere. n̄ postq̄
ip̄m nocētē sibi recōciliauit
carnaliter sibi cōmiscēdo. Raco-
dicti est. qz ex quo non fuauit
nocēs siue fornicās fidem. alter
non tenetur ei fuare fidē n̄ ut
nō cōmiscēatur alteri. vñ dicit
tho. i. iij. dis. xxxv. ar. i. Vir p̄-
prio arbitrio p̄t dimittē vx-
orem quo ad thoz. debitū vide-
licz negādō. q̄ cito sibi cōstat de
vxoris fornicacōe. nec tenetur
ei reddere debitū. nisi p̄ eccliam
cōpellatur. Qñtum vero ad co-
habitacōez. non p̄t dimittere
vxorē fornicariā nisi iudicō ec-
clesie. hoc ille. Et ecōuerso de vx-
ore respectu viri. de isto loq̄tur
xps. Math. v. Qui dimisit vx-
orē suā n̄ ppter fornicacōez. ⁊c.
Secūd⁹ casus ē qñ nondū ac-
quisiuit ius petēdi debitū. ut in
tpe post m̄rimoniū cōtrictū. h̄
nōdū cōsumatum. qz interim

Capitulum   **Quartūm**

pōt̄ r̄ religioē; p̄mō fm̄ wil-
hel. p̄cat m̄oelī. qui ante be-
nedictionem nuptialē vxorē
cognoscit in locis vbi consue-
tum est benedictionem adhi-
beri. Tercius casus est fm̄ tho.
quando maritus redditur im-
potens ex causa ex m̄rimonio
secuta. puta si p̄t⁹ debitū red-
didit. ⁊ ex hoc factus est impo-
tēs ad iam reddēdū. tūc muli-
er nō h̄z ius petēdi. Et tūc ipe-
tēdo magis se meretricē onde-
ret q̄ cōiugē. Quart⁹ qñ quis
maiori vinculo astrict⁹ ē ad nō
reddendū. eo qz vrgit. i nota-
bile nocementū sanitatis fue-
Tenetur homo pl⁹ ad cōsua-
tionē sui. q̄ ad reddicōez debiti.
ut qz p̄sona infirma ē. aut p̄ba-
biliter timeretur ex reddicōe
eius infirmitas. dic̄. aut̄ tho. Si
mulier infirmatur. certū ē qz ex
carnali coytu ei piculum immi-
net. Quint⁹ est qñ vrisimilit̄
vl p̄babiliter timeretur de pei-
culo extinctōis fetus. aut ab or-
tu. tūc neuter teneretur redde-
re alteri. quia maiori vinculo
tenetur ad cauedum occisio-
nem fetus in vtero pregnantis.
aut ut nō nascatur ab orfus. q̄
teneatur reddē debitū. Sex-
tus non tenetur reddere debi-
tū i sacro loco. qñ nō sacer lo-
cus et apt⁹ haberi p̄t. quia ali-
as irreuerēcia fieret loco sacro

Sextum Preceptum

qui pollueret. et reconciliacōe indigeret. ut tenent Ioh. An-
dree. hosti. arch. de cōsacra. di.
i. Eccl̄s. extra ca. i. S; qñ ali-
us locus q̄ sacer habet nō pos-
set tūc ibi teneret q̄s fm alb.
reddere debitū. nec etiā r̄dde-
re sic; debitū. nec quis tenet
in loco etiā non sacro qui est
in publico ut deducit. aug⁹. de
ci. dei. cōi dyogenem. Septi-
m⁹ casus qñ cōiuges pai con-
sensu wuerūt otinētiam in do-
mo. tūc neuter tenetur alteri de-
bitum reddere. ymo neuter
pōt wtum reuocare. ut pt; per
aug⁹. ad editiā. et pmit magi-
ster i. iiii. di. xxxij. Raco est. qz
yterq; refugit iuri suo. Octa-
u⁹ est fm pe. de pal. q̄ dic. i. iiii.
generaliter. Vex ē vbi cōiugi
alici non pōt puidet aliter de
securitate vite sue. nisi aliū cōi-
gem dimittēdo: nō tenetur ei
debitum reddere. nec cohabi-
tare cū piculo corporis sui. Elo-
nus est. vbi vna ps copule est
infidelis. xl incidit in heresim.
de quib⁹ tamen ista est cōclu-
sio. qz qñ duo tpe legis euan-
gelice otraxerūt m̄rimoniū ex-
tra legem xp̄ianoz: si alter
eoz solū cōuertitur. tunc nō
tenetur cōuersus reddere de-
bitum infideli. nec eidē coha-
bitare. s; statim debent separi
hammoitus noluit cōuerti

Capitulū Quartum

Si wro inter xp̄ianos vnus
cōiugū heresim incidit: alter po-
test eū dimittere quo ad coha-
bitacōe; tpalem quousq; cor-
rigatur. S; ut tho. dic. non p-
pter vnū actū infidelitatis pōt
dimittere s; ppter osuetudinē
que p̄tinatiā ostēdit. qz ex tā-
li infidelitas pficitur. Ex sup̄
dictis pt; qz vn⁹ cōiugū tene-
tur debitū reddere alteri con-
iugum qui oīno vult et debi-
tū exigit. etiā leproso. sic; ei co-
habitare nō teneatur. Itē mē-
struata quādo vir scit et oīno
istat. Itē tpe qñ tūcūq; sacro
quādo mait⁹ nō vult de sistere
In talib⁹ aut exact⁹. d; p mo-
deata vrbā ab incōtinētia re-
trahere aim alterius si pōt sine
piculo fornicacōnis alterius.
Omnia ista diffuse tāgit tho.
m. iiii. Vñ si in talib⁹ reddēs
debitum non fatiat illd cā cō-
cupie. s; solum ppter reddere
debitum sicut obligatur. me-
retur. et grauit̄ peccat; si nō
redder; . Pat; ig; p̄mū qñ vi-
delic; act⁹ cōiugal̄is sit licit⁹
et meitorius. ¶ Dictū ē scdō
qz ali⁹ est act⁹ fragilis m̄rimo-
nialis. et sit multiplicat. et sep-
est pccm vniū ad min⁹ Pri-
mo quādo fit cōcubitus solum
causa delectacōis expiende i
cōiuge. Ita tñ qz nō vll; p ta-
li delectacōe expiēda accēdē

Sextum   Præceptum

ad aliam **S**i tunc nihil aliud
 inordinatum inveniatur est vi-
 ale peccatum. **I**tem qui cognoscit ux-
 orem cum sanitate peccat. quia que-
 rit per ineptum medium sanitate;
 sicut qui per baptismum quereret
 sanitatem. **I**tem cognoscens ux-
 orem cum vitande fornicationis in se
 peccat secundum Augustinum. **I**tem qui cogno-
 scit uxorem post partum ante purifi-
 cationem. ob hoc precise non pec-
 cat mortaliter. **I**tem qui in die festo
 petit debitum sine contemptu temporis
 et ecclesiastice exortationis non pec-
 cat mortaliter. **I**tem qui petit debi-
 tum in loco sacro quando alium locum
 habere non potest. peccat veniali-
 ter secundum Albertum. **S**i exigit cum gemi-
 tu. quia scilicet sine usu matrimonii esse
 non potest. In hijs casibus coiter do-
 ctiores tenent quod actus matrimonialis
 potest sine peccato mortali fieri.
Sed sunt alij casus in quibus
 periculum est vel non tam securum an
 sit veniale vel mortale exigere et
 reddere debitum. **P**rimus qui reddit
 debitum ante benedictionem nupti-
 aliam vel antequam in facie ecclesie contra-
 hat. **I**tem qui exigit a menstruata
 que est menstruata naturaliter. **I**tem
 de menstruata naturaliter que vo-
 luntarie reddit et complacenter.
Item qui petit in loco sacro cum
 alium locum habere possit. **D**i-
 ctum est tertio quod quidam ma-
 trimonialis actus est impetu-
 osus. et fit coiter cum peccato mortali

Capitulum   Quartum

Primo qui querit delectationem
 in actu matrimoniali. extra limi-
 tes matrimonii. sic videtur quod patet
 esset idem facere cum uxore etiam
 si non esset coniunx. et est mortale
 peccatum. **E**t dicitur ardentior ama-
 torum uxoris. **S**ecundo impetuosis
 est. qui fit cum faciende libidinis.
 et homo se ad hoc provocat per
 meretricias blandicias. vel de
 industria vitur calidis. et val-
 de incontinentis. aut per alium modum
 homini actum a se quasi exigit
 propter facietatem delectationis. **T**ercio
 fit concubitus contra naturalem mo-
 dum. ut cum obmittitur debitum
 vas. et hoc semper est mortale
 peccatum. quia plures sequi non potest. et in-
 tencio nature totaliter frustratur.
Quarto est impetuosis. quando fit contra
 naturalem modum esse. ad debitum vel
 nature. ubi tamen dispositio corporis
 bene sustinetur naturalis modus. **E**st
 autem modus talis secundum Albertum. multiplex
Primus modus est malus. quando concubi-
 tus lateraliter fit. **S**ecundus propter uxorem. qui
 fit sedendo. **T**ertius adhuc propter uxorem
 qui fit stans. **Q**uartus est pessimus qui fit
 a tergo. **U**bi dicitur. **U**bi ob-
 mittit debitum modus concubendi so-
 lum qui ad situm non est semper peccatum
 mortale ut quidam dicunt. **E**t est quicquid
 sine peccato. **S**ic quando dispositio ali-
 um modum non patitur. hoc ille. **S**i
 alij dicunt secundum Albertum. quod est contra intencio-
 nem nature. et impeditur concep-
 tio. et est signum concupiscentie mortalis

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

nisi dispositio corporis alium fitum
exigeret quod naturalis situs est.
ut fieri possit. propter egritudinem.
vel pinguedinem. vel periculum suf-
focandi fetum. aut propter aliam
causam rationabilem. Quinto
fit occubitus impetuofus cum
fit tpe prohibito. et tunc potissi-
me peccat ille qui petit. Sexto
cum fit in loco indebito. ut in sa-
cro. vel in publico in scandalum
aliorum. Septimo qui acced-
dit ad impregnata vicinam
petui. vbi timor est de abortu.
Octauo cum quis accedit ad
menstruatam saltem naturaliter
menstruam habentem. vbi videtur
hinc scio. quod petens scienter peccat
mortaliter. quod ut dicitur. non est ve-
risimile quod lex noua minime in-
dat castitatem quam veteris. **S**icut
xx. dicitur. Qui cooperit cum mu-
liere influxa menstruo. et reuela-
uerit turpitudinem eius. Ipsa quoque
aperuit fontem sanguinis sui.
terfietur ambobus de medio po-
puli sui. hoc autem hinc scio. non in-
fligitur nisi pro mortaliter. **B**ona te-
net hic scotus. scilicet thomas. ad idem
declinare videtur in. iiii. Unde
glosando illam auctoritatem dicitur
quod intelligitur quod vterque volunta-
re consentit. **E**lono videtur im-
petuofus in eo qui petit debi-
tum propter votum continentie a se emis-
sum pari consensu. Aut ante ma-
trimonium emissum. cum quo non

est dispensatum. In prefatis casi-
bus omnibus actus matrimonialis
est peccatum mortale. vel multum pro-
pinquus mortali. **N**otandum tamen
pro intellectu nominis modi. quod ille
qui vivit castitate. et contrahit
matrimonium intentione consumman-
di pro carnalibus copulam. peccat
mortaliter. **S**ecus si solum ani-
mo coniugalis societatis. **I**tem
quod quis qui vivit continentia. pro-
petua. non peccat mortaliter propter
primum actum matrimonialem: peten-
ti coniugi implicite vel explicite
debitum reddendo secundum multos.
tamen peccat mortaliter debitum a
coniuge petendo. nisi secum fue-
rit dispensatum. **I**tem sic neuter con-
iugum potest continentiam vivere
sine consensu alterius. sic etiam pro-
babiliter est quod neuter posset vi-
vere nolle petere debitum sine
alterius consensu. omnia illa sunt de
mente sancti thome in. iiii. **I**tem
qui vivit continentiam perpetuam
etiam peccat mortaliter. primo
actu matrimoniali pro quo consum-
mat matrimonium. quod votum sua-
re poterat post contractum. religi-
onem intrando quod non fecit.

Capitulum quintum

Quia ventris in gluu-
es fit causa mechie et
luxurie ut patuit in
parietibus que post cibum sta-
tim erubuerunt. **g**en. iij. **E**t **R**o.
xiiij. non abule? in mella coib;

Sextum**Preceptum**

a ebrietatib; . Et sequitur. nō
 in cubilib; a in pudicijs. Idē
 patuit in 3o domitis. **Vn** eze
 ch. xvi. hxc est inq̄tas sororis
 tue 3o domē. supbia. saturitas
 pais. ⁊ habūdātia. ⁊ otū ip̄i
 us ⁊ filiaz ei. Idcirco de vicio
 gule tria sūt vidēda. **Vn** salua
 toꝝ luc. xxi. ait. Attendite ne ḡ
 uētuz corda v̄ra crapula ⁊ ebe
 tate. Crapula id ē cruda epu
 la. Idcoq; de vtroq; vidēdū ē.
Primo de gula i. gñe. **Secūdo**
 de sobrietate. **Tercō** de ieiunio
 quomō ad illud teneam. **Qñ**
 tū ad primū tria dicētur p̄nci
 paliter. **Primo** quid sit tpan
 cia. ⁊ quid gula. **Secūdo** que
 sint species gule. **Tercō** qñ sit
 mortale vel veniale peccatum.
Qñtum ad primū notandū
 q̄ ad intelligēdū quid sit vici
 um castrimargie. ogruit scire
 quō abstinēdū sit. Est aut ab
 stinētia sumpcō vel s̄btractio
 cibi vel pot; s̄m q̄ rcā dicitur
 racō. **Vn**. ij. pet. i. miltate in fi
 de v̄str̄ virtutē. in virtute au
 tē sciētā. in sciētā aut absti
 nēciā. **Ex** q̄ opt; abstinētiā fieri
 optere s̄m sciā; vic; qñtū op
 t; sumendo. q̄lia opt; vbi opt;
 quādo oport; ⁊ p̄t quid opoz
 tet pro congruentia hominū
 bonozum cum quibus vivit
 homo. ⁊ pro congruentia per
 sone sue. ⁊ pro sue valitudinē.

Capitulum**Quintum**

consuetudinīs. etatis. laboris.
 roboris. ⁊ incomoditatis. ne
 cessitate. vel congruentiaur di
 at **Aug**. in li. de questionib;
 euāgelij. Et etiam s̄m regionē
 in qua quis degit. quia i vna
 cit; consumitur abus. q̄ i alia.
 ⁊ sic de tempore. **Secūdo** b
 notādum q̄ corpus nobis da
 tum est ut seruiat spiritui n̄ro
 ad opera bona. que in hac vita
 non potest spiritus exercere si
 ne corporis ministerio. **Sed** ci
 bus. potus. somnus. ⁊ huius
 modi sunt nobis data: ut p̄ eo
 rum vsū cōseruem; corp; p̄
 posse in tali habitudine ut sit
 bene dispositum ad spiritui ser
 uendum. **Sicut** instrumētū
 bonum ⁊ aptū de seruit expedi
 te artificii ad laborādū. Est er
 go regula q̄ tunc homo tpa
 te vivit in cibo ⁊ potu. quādo
 in eis talem modū seruat i quā
 titate ⁊ qualitate. vicib;. ⁊ sic
 de alijs circūstancijs. q̄ p̄ hoc
 corp; suū in tali statu ⁊ robore
 ponit ⁊ cōseruat. q̄ ip̄e possit fa
 cē ea q̄ sibi op̄tūt s̄m offitium
 ad vitādū vitā. ⁊ de die i diem
 p̄ficiēdi i vtutib;. **Idē** itelligo
 de sōno. vigilia. ocio. ⁊ exercitiō.
 ⁊ s̄lib; ad corp; p̄tinentib;. ut
 vult **aug**. i li. de moib; eccie.
 dicit aut signē q̄ in spiciēda sūt
 etas. oplexio. cōsuetudo. ⁊ filia.
 q̄ iuueis val; q̄ nō val; puer

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

Sextum Preceptum

San? qd non valz infirmus. paup valet qd no diues. vn si diues delicate nutritus statim vellet grossa fumere: infirma retur. adeo dic. de diuitib? **Au** g? in de urbis dñi. vtatur diuites cōsuetudine infirmitatū sue. h? doleat se alit non posse. meli? enim vellēt si aliter possent. Tu ergo diues vttere cib electis et p̄tiosis. qz sic cōsueuisti et aliter non potes. Quia si cōsuetudinē mutas: egrotas. **C**ōceditur ergo tibi vttere subtilib?. da paupib? superflua. vttere p̄cōsis. da paupib? vilia. hxc ille **S**ic etiā senex indiget melioribus q̄ iuuenis fortis **S**imiliter delicate oplexionat? indigz p̄ bono statu sui corpis subtilioribz: et magis delicatis q̄ robustus. et grossi corpis homo. quē panis et legumina pl? accēderēt q̄ alterū carnes. **S**ic etiam fm offitia attēdendum est. qz fabz vel simile mecharnicū pl? et crebri? oportet comedere. et sibi forte grossiora sufficit q̄ infudati studio. **T**ercō notādū fm q̄ aliqui vaias intēcōnes hnt qui fumunt cibum aut potū moderate. fm hoc etiā sūt diuerse abstīnētie. **E**t sunt sex. quarz vna sola virtus est. vnde vsus **A**bstīet eger. eges cupidus. gula. simea. virtus.

Capitulū Quintum

Prima abstīnētia dicitur medicina. q̄ fit solū p̄t sanitatem corpis cōseruandā aut recuperandā. et non est virtus. qz ibi deficit optima circūstātia q̄ est finis debitus. i sc̄so nobili tact? dicitur aut solum. qz si abstīnerz propter sanitatem corpis. non ibi sistendo. h? eam i bonū virtutis et dei obsequiū ordinādo. esset merito ria. **S**ecūda dicitur abstīnētia auaritiē. que fit solum ad p̄cendum expensis. nec virtus ē dicitur etiā solū. qz si abstīnerz p̄t minus expēdere. nō ibi sistendo. h? vltērius referēdo in fines debitos. ut p̄t miscicordie opa fatienda. vel sibi racōnabiliter in futurū prouidēdo. vel ad laudem dei. et ad similia. tunc virtus est. qn̄ saltem alie circūstācie debite ibi eēt **T**ercia dicitur paupertatis. que fit solum ex necessitate penurie. nec ista est virtus. nisi paup non habēs vn̄ laute viuerz abstīeret. contentus hīs que h? tñ cum illa intencōe. qz si etiā mltā possiderz: nollet laut? viuerē. ex quo illd sibi sufficit pro cōuenienti corpis validudine **S**i si vllēt sic viuerē p̄t deum. illa eēt vna virtus abstīnētie. **Q**uarta vocatur abstīnētia p̄pocrib. que fit p̄t hoim inanem gloriā. et hxc sep est mala **Q**uinta est religionis. q̄

Dicitur quārto ppter concupi-
scētā cibi delectabilis nā si q̄s
excedit i qualitate. q̄titate. ā
fm aliam circūstantia; Ita q̄
appetat. autumat cibū plus
debito. aut delectatiōe q̄ neces-
sariū sit: aut añ debitam horā;
7 hoc nō p̄t cōcupiscētā. sed
estimās sibi necessariū. non p̄-
tinet hoc ad gulam ut dicit thō.
2.2. q. Cxlvij. h̄ ad quādā im-
piciā; nec est semp p̄c̄m. q̄
nō p̄t semp ab homine vitā
Vñ dicit greg. iij. mor. Quia
per esū voluptas necessitati mi-
scet̄. quid necessitas p̄tat. a
quid voluptas suppetat. igno-
ratur. Et Aug. x. cōf. Quis ē
dñe qui aliq̄tulū extra meta-
necitatis cibū nonumat. S;
si q̄s ppter cōcupiscētā. id est
amōre. 7 desiderū delectacōis
que habetur i edēdo 7 potādo
excedat mensurā i edēdo a
potādo. hoc est gula. siue sit ex-
terior sū p̄cō. siue sola interior
volitō vl appetitō. 7 semp est
p̄c̄m ¶ Sedo principaliter
ē videndū q̄ sint sp̄s gule Sūt
aut̄ plures. q̄nq; p̄mit glō. 7
greg. super illo gen. xxv. vbi
esau ait. Jacob da m̄ de coctio-
ne hac rufa. Et sumuntur ex
xxx. mor. Et oēs sunt fm ob-
missionē a defectū circūstanci-
arū principalū que requirū-
tur i virtute abstinentie Vñ

ūsus Pre. p̄rie. laute. nimis
ardenter. studiose. Prima ē cū
ante debitā horā sumitur cib⁹
aut potus sine racōnabili cau-
sa. h̄ solū eximordimata concu-
piscētā ciboz aut potuū. de ta-
lib; dicit apls. phil. iij. quozū
de⁹ v̄ter est. q̄ primo quert
regñū dei sui Regnum aut̄ dei
eoz est esca 7 potus. Sed a ē.
quādo homo quert laucōres 7
p̄ciosiores cibos. quos nō req̄-
rit sup̄ dicta sui corpis valitudo.
nec honestas. stat⁹. aut per-
sone. h̄ hoc i eo causat mordi-
natus amor delectacōis que i
talibus est Sic filij israel nu-
meri. xi. carnes desiderabant. 7
puniti sunt. Et luc. xvi. Diues
epulo epulabat̄ q̄tidie splen-
dide. Quo cōn Sen. palatum
tuum fames excitat; nō sapores
Tercia q̄n homo ea q̄ i cibis
ā potibus sumēda sūt. vult a
appetit ea nimis accurate ip̄a-
razi. frigēdo. assando. elixando.
a p̄ diuersa exquisita cōdimē-
torum genēa. ut hominē ad sū-
pflue sumēdum non solū inci-
tent gustu p̄ diuersos 7 delica-
tos sapores: sed etiam visu per
varios colores. a olfactu per
multimōs odores. Sic fierūt
filij lxlij. p̄mi re. ij. qui ut dicit
magister i hist. scolastica An̄
q̄ adolerēt adipē. tollebat̄ ab
offerentibus crudam carnem

quinque milibus non rara sunt coia
 in ista terra in qua fuerunt pecu-
 rasse. cum de quinque panibus et
 de accis et duobus piscibus facia-
 uit eos. non enim legitur quod
 potum vini dedit. carnes aut de
 pane triticeo. quod coibus. comu-
 nia sufficiunt. et plus non unquam
 proficiunt. ¶ Quo ad tertium prin-
 cipale dubitatur quoniam gula pec-
 catum sit mortale. vel non. h. b. m.
 th. vbi super. ¶ Quoniam homo tantum amat
 et desiderat delectationes in cibis.
 ut propter eos consequendos deum contem-
 nit. paratus agere. vel etiam
 agens contra divina precepta. ut
 huiusmodi delectationes consequatur.
 tunc est mortale peccatum. quod pro-
 nit delectationes homini deo. ¶ Quoniam
 vult quis amat homini delecta-
 tiones plus debito: citius tamen deum.
 quod licet amet et desideret plus debito
 homini delectationes: tamen nequam
 quam vult propter eas agere contra
 legem dei. tunc est veniale peccatum.
 Et hoc vult augustinus. in sermone de
 igne purgatorio. vbi dicit. Quoties
 aliquis in cibo aut potu plus
 accipit quam necesse sit: ad minu-
 ta peccata nouerit pertinere. Et
 hoc intelligitur cum propter amo-
 rem delectationis hoc contingit quam
 plus debito amat. licet citra deum.
 ¶ Quoniam autem gula quod ad potum sit
 mortale patebit statim. Ex primis
 his patet quod gula est peccatum mortale
 quando propter crapulam. ieiunia

ecclesie. vel missa in diebus dominicis
 vel magnis seu principalibus festis
 negligit. Secundo possit esse mor-
 tale. quoniam conscientia alicui probabi-
 liter dicitur. quod comedere vel bi-
 bere ultra talem mensuram esset de-
 structio nature. vel soluere ie-
 iunium tali die. et comedere tales
 cibos esset contra preceptum ecclesie. et
 scandalisaret non bene iiter primum.
 Tercio possit esse mortale quando
 quis comeditur vel bibitur sine di-
 spensacione vel necessitate contra illud
 quod vult. patent ista. quod in om-
 nibus istis homo paratus est face-
 re contra dei preceptum propter gulam.

Capitulum Sextum

Dicitur est in precedentibus
 de vna specie temperantie. vi-
 delicet de primordia seu
 frugalitate que est moderate supra
 contra vel subtractio cibi secundum rectam
 rationem. Jam dicendum est de
 alia specie. videlicet de sobrietate. que
 est virtus disponens hominem ad ha-
 bendum se bene circa usum potus in-
 ebare valentis. de qua tria tangen-
 tur. Primo quod necessaria sit so-
 brietas. et quod sit vitium sibi op-
 positum. scilicet ebrietas. Secundo de
 filiabus gule. Tercio de remediis
 videbitur. gule tam quo ad
 primordiam. quam quo ad sobrietatem.
 ¶ Quintum ad primum non dicitur. a
 quod sobrietas est virtus inclinata
 habentem ut dictum est. ut vitatur
 potu temperate in quietate.

Quarto nōndum q̄ circa
 potum vmi multa cōtingūt re
 plēhibilia. p̄mo i q̄titate **I**so
 i. thi. v. modico vtere vno.
Bern. Si tñ vobis placet au
 ctōritas apli de bibendo vno
 obsecro. ne tradatis obliuioni
 q̄ dic. modico. **S**cdo i nume
 ro 7 varietate vnoꝝ. nam in
 nobilissimo diuino q̄d apud
 gētilēs legitur hitū fuisse he
 ster. i. nō legit q̄ diuisa vna
 fuerit mistrata. h̄ vnu habū
 dans ministrabatur ibi nō vi
 na. ibidē p̄mo. **T**ercō in qua
 litate p̄tiositatis. vñ v̄x pelli
 moꝝ. **Sap. ij. dic. vno p̄cio
 so nos impleam⁹.** Quarto in
 actione q̄ ad fortia vna **Ecc.**
 .xxxi. Quā suffitēs est homini
 vnu exiguu. id est debile. Quā
 to in tpm viab⁹ extra ordina
 rie bibēdo. p̄iores a finis q̄ cer
 tis viabus ad aquatur. de h̄ij
 p̄. xxiiij. Cui v. nōne h̄ij q̄
 morantur in vno. p̄fata omnia
 indecentia sūt in seculai. p̄ferū
 in muliere. vel puero. **P**erora i
 clerico. h̄ pessima in religioso.
 hec quōd de immoderātia vmi
 sup̄dicta sūt que otigere pos
 sunt i ebrijs. 7 etiā i nō ebrijs
Si ebrietas speāle malum ē
 vitium **E**t h̄m thō. 2. 2. q. Cl. Ca
 pitur dupliciter. **V**no modo
 put dic. quēdā defectū hois q̄
 accidit ex multo vno. aut alio

potu fumoso potato. ex quo fit
 ut homo non sit cōpos racōis
Isto modo non est culpa cum
 non sit volūtaria. nemo enim
 vult h̄mōi ebrietatem saltem
 p̄ se vel solam. h̄ est defectus q̄
 dam culpam cōsequens. **A**lio
 modo dic. actū quo q̄s in hūc
 defectū incidit. ut est interior
 vlicō potacōis immoderate
Aut ē ip̄amet exteior potacō i
 modeāta 7 inebriās. **E**t potest
 ista ebrietas cōtingere f̄plici
 ter **P**rimo q̄ homo nesciat po
 tū esse immoderātū 7 inebriāē
 potētē. q̄ forte ignorat for
 titudinem vmi. 7 credit se tan
 to idigere potu. a sic inebria
 tur **S**ic de noe videtur esse fa
 ctum gen. ix. **E**t hodie otinge
 re poss̄. ut si quis in itinere pe
 grinādo multum fatigatus 7
 calefact⁹. nesciēs fortitudiez
 vmi illi⁹ terre bibeꝝ in q̄titate
 q̄tum credet; se indigere. 7 tñ
 apt̄ nimiam fortitudinē vmi
 quā oino ignorat inebriatur
 aliquo aliter **S**iliter cōtingere
 poss̄ de aliquo simplici q̄ pu
 tar; se debile vinum bibere. q̄d
 tñ sibi p̄ industria; forti vno
 simp̄atū ess̄ eo p̄itus igno
 rante. **E**t sic pōt esse ebrietas
 sine p̄ccō. p̄cipue si non ex ali
 q̄ negligentia hoim cōtingat
Scdo modo sic q̄ homo p̄
 piat eē immoderātū potum nō

tñ estimat ipm̄ inebriare potē-
tem. Et sic esse pot̄ cum peccō ve-
mali eo modo quo sup̄ dictū
est de gula. Tercō modo pot̄ cō-
tingere q̄ aliquis tm̄ p̄cipiat
potum esse immoderātū et ineb-
antē. attē magis vult ebrieta-
tem incurrere q̄ abstinere. Et
sic est peccm̄ mōrele. Quia talis
volens et sciēs p̄ruat se vsu ra-
cōis. q̄d est optimū hoīs. et fi-
ne quo nec virtutes operatur
nec vicia declinat. Et hoc vult
aug⁹. i. h̄ mone de purgato. iob.
vbi dic̄ q̄ ebetas si sit assidua
est peccatū mōrele. non intēdes
p̄ hoc q̄ ebrietas fiat mōrele p̄
solam iteracōem. Sed ideo q̄ nō
pot̄ esse q̄ homo assidue ineb-
etur. quā sciens et volēs ebrie-
tatē incurrat. dum sepe expituz
fortitudinem vim̄ et suā habi-
litatem ad ebrietate. ¶ Quo-
ad secundum p̄ncipale nōn
dum q̄ quinq; p̄mit̄ gregor.
xxxi. morali. filias que ex gula
vicio generātur. que etiam sūt
cause vel occasiones aliorū m̄-
torum malorum corporis et ani-
me. Prima est ebetudo sensus
circa intelligibilia. Acies enim
racōis obtunditur et ebetatur
p̄ immoderatā ciborū et potuum
sumptōem p̄pter fumositates
inde surgētes et caput p̄turbā-
tes. nam sicut fenestra obstru-
cta limo obtenebr̄tur. sic intel-

lect⁹ cibis et potib⁹ obscuratur.
Secūda ē inepta leticia. Cū ei
p̄ immoderatā cibi et pot⁹ q̄si-
sopitū ē racōis gubernaculū.
tūc sequūtur ut plūmū multe
discordiācōes i appetitū. et male
inordiate passioēs. et sp̄aliter
vaga q̄dā leticia et inepta. Ter-
tia filia ē multiloquiū. p̄ q̄d in-
telligi pot̄ inordiatō locutiōis
siue q̄ ad sup̄fluitatē verborū.
siue q̄ ad honestatē eorū. vtrū-
q; ei oitur ex inordiatā sup̄cō-
ne ciborū et potuum. Vnde gre. in
pas. Nisi gule deditos imodera-
ta loq̄citas capet. diues ille q̄
epulatus q̄tidie splendide d̄.
i. lingua graui⁹ nō arderet. Qu-
ta filia d̄ scurrilitas. id ē q̄dā
leuitas in exteriōrib⁹ motibus
et gestib⁹. siue quedā ioculai-
tas que risum mouē solet ut di-
cit glō. Eph. v. Vñ dicit gre-
gori. ome. de diuite epulone.
Prima male cōiuuātib⁹ culpa
fabulatur loquacitas loquaci-
tatemq; ludendi sequitur le-
uitas. scribitur enim. Sedit po-
pulus manducare et bibere. et
surrexit ludere. Quinta filia est
immūdiācia corporis. que pot̄
attēdi h̄m̄ inordinatam emissi-
onem quazūcūq; sup̄fluitatū
et maxime seminis. aut p̄ vmi-
tum. Sequūtur etiā plura ma-
la anime et corporis ex gula. Pri-
mo avaritia. quia plūa ferula.

wlētes h're' vel delicata victa
 alia facili? conatur p ph as 7
 nephas acq̄rere tpalia. vnde
 Jero. Delitie et epularum vaie
 tas auaritie fomenta sūt. **Se**
 cūdo seq̄tur luxuria. vnde Jero.
 q̄ diu eua i paradiso abstīnu
 it: virgo fuit. q̄ cito p̄ceptum
 abstīnēte violauit: corrupcō
 nē sēsit **Tercō** Ira et inuidia. vñ
 .ii. Re. xiii. Absolon fecit diuū
 um et interfecit fratrem suū amā
 cū temulēt? eet vīno: **Quarto**
 p accidiam requiē prestat de
 momib? **Iso** legio demonū di
 xit **Marci. v.** mitte nos i gre
 gē porcor. qd dñs pmisit eis.
In signum q̄ gulosi sunt. **Im**
 glōz. demonū habitacula. **Qu**
 to gruat spiritū et ab omni de
 uocōe dicit. vnde luc. xxi. Attē
 dite ne ḡuentur corda v̄ra cra
 pula et ebrietate **Crapula** autē
 ē cruda epula. qn̄ tātū de cibo
 sumitur q̄ calor naturalis nō
 sufficit ad ei? de cocōez. **Sex**
 to sequitur corpis infirmitas.
 pmo infirmitates plures. **Iso**
Eccā. xxxvij. In multis enī esca
 erit infirmitas. **Septimo** sepe
 mors sequitur. **Vnde** ibidem
 p̄t̄ crapulam multi pierunt.
f **Quo** ad terciū p̄ncipale no
 tandum q̄ cōtra gulam sunt
 plura remedia. **Prīmū** est ser
 mo dñi? hoc dat dñs. **Math.**
 .iiij. d. op̄ ablo de gula tēptā.

ti non i solo pane viuit homo.
 s̄ in omni verbo qd̄ p̄cedit de
 ore dei. ad h̄ram enim frequēs
 spūalis cibi studiū gulā restri
 git. secūdū ē mod̄ rata occupa
 cō. **Vñ** p̄. xxi. desideria occi
 dunt pigrū. noluerunt enī q̄c
 q̄ man? ei? opari. tota die cō
 cupiscit et desiderat. ad h̄ram nā
 q̄ aures otiosi desiderāt rumo
 res. oculi vanitates. et os gulo
 sa. **Tercium** est elongacō ab
 h̄is que dāt occasionem exce
 dendi i cibo et potu. **Sicut** sūt
 delectabilitas. vaieras. vel ni
 mietas ciboz. fugere enī i vi
 cio gule sicut luxurie victorio
 sum est. **Vnde** gen. iij. d̄. Vi
 dit mulier lignū qd̄ bonū ess̄
 ad v̄scendū. et pulchz oculū.
 aspectuq̄ delectabile. tulit de
 fructu illi? et comedit. **Quartū**
 est cōfideāre frequēter qualis
 post mortē caro sit futura. **Qd̄**
 docet greg. dicens. **Nihil** adeo
 valz ad domand̄ carnis deside
 ria: sic cogitare qualis sit futu
 ra mortua. **Quintum** est me
 ditacō eterne cene quā nō vl
 tarde gustabūt q̄ i p̄adio hu
 ius seculi se filiis porcor refi
 tiūt. **Sic** etiā cenā auide gusta
 re neq̄t qui i p̄adio se reple
 uit. vñ math. v. b̄ti q̄ esuriūt
 et sitiūt iustitiā. qm̄ ip̄i satura
 buntur. **Si** b̄ti q̄ esuriūt: ergo
 beacōres q̄ saturabūt. **Sextū**

Sextum**Præceptū**

est consideratio malorum quæ gula facit in secundo membro tactorum. Nam tripliciter infert mortem: culpe corporis et fine damnationis. Unde Job .vi. gustat aë quæ potest. quod gustatum affert mortem. nam sic cum prudētissima mētura fumitur medicina vltipriaca: sic sumi debet discretissime victualia. **Septimū** est consideratio penurie christi in se et membris suis. **Tren. iiii.** Recordare paupertatis. et transgressionis. et fellis. quod ad primū. Quis etiā quo ad alterum cogitare posset pauperum pro victu sollicitudines. labores. modicitates. et exiguitates quæ patiuntur captiuū. mendicū. viduē. et dei amici. **Octauū** et optimū est dei gratia. unde qui laborat hoc gula vitio. debet orationibus instare. **Ido Job. iiii.** Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei non faciet in eternū. **Et lxx. xiiij.** optimū est gratia stabilire cor. non escis que non profuerint ambulanti in eis.

Cap. viij.**De abstinentia et Ieiunio**

De abstinentia et ieiunio tria nunc sunt videnda. Primum quod sunt utilitates consequentes ieiunium. et quod mala sequantur non ieiunantes. **Secundo** quod teneatur ad ieiunandum. quoniam a quibus **Tercio** de potentia abstinentie in homine. **Quintū** ad primum notandum primum quod ieiunium secundum the. in .iiij. di. xv. est primo via victus. ab

Capitulū**Septimū**

abstinentiaque ciborum. **Primum** scilicet primo via victus semper est necessaria ad virtuosum actum habendum in sumendo et appetendo cibum. **S;** secundū scilicet abstinentia in certis cibis et potibus. certis horis non solum necesse est sua esse quoniam ieiunium indicitur ut postea dicitur. **Secundo** non dicitur quod quintuplex est ieiunium seu abstinentia. scilicet nature pro sacramento eucaristie in sano necessarium. **Secundū** est spirituale. videlicet abstinere a vicibus secundum Iero. etiam ad ejectionem demonum necesse est. **Tertium** est meroris. ut discipulorum christi in triduo mortis christi. **Et** etiā aliorum quibus dulcedo spiritualis subministratur. **Quartū** est gaudij. ut discipulorum christi in eius presentia. et deuotorum in pena consolationis spiritualis. **Quintū** est ieiunium ecclesie quo tamen semel certa hora. et certis cibis. quis abstinet. et quis est fructus. de hoc solum est ad propositum. **Tercio** non dicitur quod gulaosi quidam dicunt ieiunium minimum virtutis esse actum. **Quo** contra secundum the. in .iiij. di. xv. fructus. xii. et utilitates ieiunij in summa ponit. **Primum** est diminutio fomitis quem ab adam et parentibus contraximus. qui licet peccatum non sit. tamen valde inclinat ad peccatum nisi ieiunijs et alijs opibus virtuosis sibi resistatur. hic fomes ignis est. virtutum opera destrues.

de futuro qui tam p̄aliter puni-
ti sūt de p̄terito. ut patuit **Jone.**
iiij. In ieiunio nimitaz a r̄ge
mūcto. **Non?** est. q̄ p̄ ieiunū
fit decimacō t̄pis quedā. **Vñ**
bt̄us greḡ. dicit i ome. duct?
est ih̄sus in desertū. dignū enī
ē ut qui tot dieb? vltra semel
refici possim? in corpe: etiā int̄-
dum abstineam? a corpalib?
ut recreemur in mēte. **Decim?**
est. q̄ ad sacramenta p̄repat
ut fructuosius sumantur. **Ideo**
tota q̄dragesima ieiunatur ut
i die pasche deo te coicetur. p̄p̄
q̄d etiā eccl̄a p̄cepit a non ie-
iuno sine necessitatis articulo
nullū debē cōmunicari. **Vñ** **deci-**
m? ē. q̄ p̄ ieiunū xp̄o passo ml-
tū oformamur. q̄ sic ad horam
nonā in cruce ē p̄ nob̄ passus:
sic nos p̄p̄ eū vsq; ad eādē ho-
rā nos cruciādo ieiunem? ut di-
cit **tho. i. iij. di. xv.** **Duodecim?**
ē q̄ facilius p̄ nob̄ et alijs ea q̄
petim? a deo obtinemus. sic da-
mel oratur? ieiunauit **dan. x.**
et facti multi. **Q̄d** aut̄ ieiunia
ab eccl̄a instituta sint rigide ob-
seruāda: ad hoc multa inducūt
Primo ritus iudeoz quozūdā
qui a d̄o rigide seruabāt suas ab-
stinētias ut potius mori elige-
rēt q̄ abstinetiā indictā solue-
rēt. ut pt̄. **ij. machab. vi. et viij.**
Quāta ergo verecūdia ē xp̄ia
nū tpe gr̄e faciliē solue ieiunū

Secūdo q̄ nō inuenitur aliq̄d
p̄ccm̄ hūanū gr̄uius punitū q̄
fractō abstinetie impoite ut p̄;
in p̄mis pentib; gen. **iiij.** **Quāta**
ergo pena infligenda ē faciliē
abstinetiā nō seruātibus. **Ideo**
zach. iij. **Adā** exēplū meū ab
adolescētia mea **Tercō** abstine-
tia multos malos h; impugna-
tores. **Eā** caro impugnat. **Ite;**
creature visu pulchre. et ad ve-
scēdū suaues **Ite** dyabol? ut p̄;
in xp̄o a p̄mis pentib; p̄mo ip̄
sā ipugnat racō q̄d ē maximū
q̄ facile cōn̄ eā reperit multa ar-
gumēta **Ite** societ̄as hūm̄. **Ideo**
t̄nto virtuosior est act? abstu-
netie. q̄nto plures h; ipugna-
tores. **vñ** ps̄. viriliter agite a cō-
fortet̄ cor v̄rm̄ oēs q̄ sp̄atis in
d̄no. **Secūdo** p̄ncipaliter ma-
gis i sp̄ali videbit̄ q̄n̄ sit p̄cep-
tū ieiunae et abstineē **Qualiter** te-
neam̄ ieiunae. et an ieiunū sit
dispensabile. de p̄mo **hm̄ tho. 2. 2.**
q. Cxlvij. Ieiunū cadit in coi-
sib̄ p̄cepto legis nature. **Primo**
in q̄tū p̄tinet ieiunū ad necēsi-
am cōhibicōez a p̄ccō **Secūdo**
in q̄tū p̄tinet ieiunū ad satisfā-
ctōez i p̄nia. et sic cadit sub p̄ce-
cepto d̄mo. sc; put̄ inūctū ē in
p̄nia simplicit̄. et sic ē ps̄ sac̄-
menti **Tercō** cadit sub p̄cepto
eadē abstinetiā in q̄tū p̄r cibū
aliquē pbabiliter quis sanita-
te corporis et vita priuaretur.

Sextum Preceptum

Quarto cadit sub pzecepto legis dñe. qñ q̄s vult ieiunare. Quinto sub pzecepto ecclie cadunt ieiunia ab ecclia instituta. et p̄cipue ieiuniū q̄d̄i gesime. q̄tuor tpm. vigiliarū oim apostolorū p̄ter vigiliās Johānis euāgeliste philippi et Jacobi. Et filia ieiunia q̄ ab ecclia instituta sūt. vel p̄ geneali osuetudine ecclie tanq̄ ieiunia necario obfuaanda approbata sūt. Ista cadūt sic s̄b pzecepto. q̄ q̄ ea sine necitate et legitima cā trāsgreditur: peccat mōrliter modis immediate p̄ sem̄ t̄ho. ex p̄mēdis **Vñ. i. q. vii.** Si q̄s omnē eccliastricā tradicōez scriptam vel nō scriptam violat: anathema sit. null⁹ aut̄ nisi p̄ mōrli anathematisatur. Et t̄ho. vbi prius dic̄. Qd̄ si quis auctoritatē legislatoris contēnit. p̄ceptū ei⁹ trāsgrediēs ex contemptu. vel si q̄s trāsgreditur hoc modo q̄ impediatur finis quē intēdit legislator: tūc peccat mōrliter. Si aut̄ aliquis ex aliq̄ racōnabili causa statutum non fuet. p̄cipue in eo casu in quo legislator si p̄ns est dēcerneret non esse seruādū: talis non peccat mōrlit̄. Et i scripto sup̄. iij. di. xv. dic̄. Intēcōi legislatoris obuat. qui ex contemptu. vel sine aliqua racōnabili cā ordinationē nō seruat

Capitulū Septimum

Si autem i aliquo casu ordinatione non fuet in quo probabilit̄ credi pōt si legislator adesset eū obligari non velle: talis non est reputād⁹ trāsgressor p̄cepti. et ideo non est necessariū q̄ quicūq̄ aliquē diē ab ecclia institutū ieiunae obmittit q̄ mōrliter peccet. Pōt enim hoc aliqñ oino sine peccato otigere. Aliqñ aut̄ sine mortali cum veniali. qd̄ intellige. qñ racōnabilis cā subest. Aliquādo aut̄ cū mortali. et hoc s̄m diuersas occasiones q̄b⁹ homo ducitur ad ieiuniū frangendū hoc t̄ho. Concordat p̄. de palm. iij. di. xv. dicēs Ieiuniū ecclie cadit s̄b iurē positio **Vñ** ei⁹ trāsgressio sine causa ē peccatū mōrle. ut in adā. et olim **Aia** q̄ se nō afflixerit vic⁹ **Exo. xij.** abstinēdo a fermentato. p̄bit de populo suo. Quādo aut̄ fractio ē cū causa non ex toto suffitiēt: est veniale ut de hīs qui legūt matutinā i cōpletorio. Quādo q̄s simpliciter nulla culpa est ut i necitate. **Quo** e mō autē ieiunare teneam̄ nō tādum s̄m eundē q̄ ieiuniū tripliciter pōt solui. Primo quādo q̄s comedendo etiā semel. p̄ totā mensam irascitur male. et gulose comedit p̄ totū. vel huiusmōi facit qd̄ est cōtra virtutem t̄pantie. Secdo quādo q̄s

soluat. hęc ibi. **A**ddit tñ. i. iij. de hora ieiunij. **H**oram Ieiunij in comedendo nõ optet stricte considerare. s; sufficit grossa est imaco. scz q; sit circa horam debita. nec multũ nocet. si ex aliq; causa illa hora aliquatũ preueiatur. vel si forte p;pter infirmitatẽ. vel etatem. v; aliquid huilimoi. tali hora comedere ceder; alicui magnũ grauamẽ. eẽt cũ eo de Ieiunio dispelãdũ. v; ut aliquatũ p;uenir; hora p; de pal. etia; dicit q; ieiunium frangitur notabili hore anticipacõe sine causa. dico nõbili nõ de illa que vocatur spẽs gula. Dico etiã horã nonã omnĩ tpe. tardi; tñ d; edi in quadregesima. q; in alijs ieiunijs. In q;dragesima ergo p; officium v;spaz. añ horã v;spertinã nõ lic; edere. **E**x quo oĩstat q; hora nonã tranũt. sicut in alijs ieiunijs. post offitium enim none ante horã none. dũ tñ cõstat horam sextã tranũisse vel eẽ. hęc p; v;cant aut doctores p;noia ti horam sextã meridiẽ. **T**er cõ fm tñ. vbi prius in summa r; scripto. **E**ius carnium g;naliter in omni ieiunio p;hibitus e;. **R**acõ est. q; generaliter magis e; delectabilis. r; ad hũorẽ luxurie magis ceteris opatur. **C**õcordant Innoç. r; host. **V**nde etiam in sexta scia necessario e;

abstĩmẽdũ a carnib;. r; etiam in sabbato fm quorũdã ofuetudines. In quadregesima vero int; dicuntur v;niuersalitez oua r; omnia lacticia. In alijs aut ieiunijs circa hęc comedenda vel dimittẽda diuise ofuetudines existũt ap; diuersos. q; quisq; obũuare d; fm more; eorũ inter quos conuersatur. **V**n Jero. loquens de ieiunio dicit. vnaqueq; p;uitia habũdat in suo s;su. r; p;cepta maiorũ leges ap;licas arbitret. **S**; nunq; d; dieb; ieiuniorũ potest q; de castore comedere. **R**ũd; wilh. i. ronal. p. vi. ca. de dñi ca. iij. aduẽt;. **C**ũ q;dam pisces sint habẽtes ex vna pte fo; mã q;drupedis aialis. r; ex altera piscis. ut bimet;. In ieiunijs posunt comedi ex pte qua piscis. ex alia vero minime hęc ille. tñ di. iij. demq; d; sic de ieiunio. nequa q; sup;tuosiora marinarũ beluarũ idest mõstruorũ r; cet;. ouiuia ipar;. **Q**uarto circa v;fũ istorũ ciborũ q; alias cõiter non sumũtur ut electuariorũ r; spẽrum. sic q; se d; habere ut si modicũ sumat: non tñ i hoc deb; exorbitare. vic; q; q;rat solũ delectacõe; in eis. vel multũ sumat. **V**n fm thõ. in .iij. sup; cõ electuariorũ modica etiã ad delectacõem ieiunijum e;ciẽ non soluit. q;uis hõ

Sextum**Preceptum**

possit totaliter vel in parte ex hoc meritum ieiunii per deum vel eorum morali peccare si sit immoderata libidinis non tamen est transgressor precepti ecclesie nisi in fraude sumerit. Aut si eis quasi alijs cibis uteretur ad famem extinguentem; Per electuaria ei ut in summa dicitur non soluit ieiunium. sic nec per alias medicinas nisi quis in fraude electuaria sumat in magna quantitate per modum cibi. Quinto in potu non dicitur quis exorbitare. **Alia** ut per deum dicitur in iiii. **Et** thomas in iiii. potus etiam ante et post non soluit ieiunium nisi in fraude fiat. **Respondeo** autem dicitur quod potus nec ante nec post soluit: illud intelligo dicitur per quod non constituitur ex illis quod consueverunt sumi in cibum ut potus ceruicie. **Respondeo** autem potus constituitur ex illis quod consueverunt sumi in cibum ut amigdolatium brodium et huiusmodi quod etiam ante in cibum sumuntur. secus forte est ut in purreta. **habet** ille et alibi de quatuor comens tenet quod potus ante prandium huiusmodi soluit ieiunium. **In** notandum tenet quod non propter consuetudinem per deum ubi prius addit. **Si** quis non propter famem vel voluptatem sed timore ne deficiat per inanitate sic aut purretam aut aliquid huiusmodi prohiberet per modum medicine sic non est fractum ieiunium. **Sexto** debet ieiunare locum et terram

Capitulum**Septimum**

considerare in qua forte vult ieiunium soluere. **Vnde** dicit per deum ubi prius. **Si** consuetudo est in aliqua dyocesi quod ieiunetur certo die illi de dyocesi tenentur ieiunare sic et tenentur si episcopus indixerit. **Rationem** quia consuetudo rationabilis et prescripta obligat. **De** xii. c. illa. **Et** hoc intelligo quo ad indigenas non autem sic faciunt consuetudines ribaldi et malicie plures sunt numero qui nec cetera ieiunia observant quod non est consuetudo ratione obligata sed corruptela. **Alii** ex genere vero si veniunt animo in habitam diligantur et ieiunio consuetudinario sicut a scripto hoc per. **Si** autem solus transierit per terram tutissimum est ut servaret ieiunia terre proprie et aliene. **Et** huiusmodi prescriptum doctorum tenentur servare ieiunia proprie terre in alienis locis. **Et** si ieiunia consuetudinaria aliene terre quam pertransierit ieiunare non debent tamen tenentur non scandalisare bis comedendo. **Vnde** publice non debet bis comedere. **Iacobus** i. cor. viii. **Si** esca scandalizat fratrem meum dicit apostolus non manducabo carnes in eternum. **Ad** illud est illud quod habet de xii. **Illa** ubi **Augustinus** interrogavit per matrem beatum **Ambrosium**. **Qui** respondit. **Cum** romam vivo sabbato ieiunio cum mediolani sum non ieiuno. **Sic** et tu ad quacumque

Scapitulum
de ieiunio
et de sabbato
et de diebus
festis
et de ieiunio
et de sabbato
et de diebus
festis
et de ieiunio
et de sabbato
et de diebus
festis

Sextum Preceptum

etiam veneris. et? more serua
 ficuiq; non vis ee scandalum.
 nec queq; tibi. ex q; fut verfus
Cu fueris rome romano viu
 to more. **Cu** fueis alibi. viuito
 sicut ibi. **Septimo** deb; a ieu
 nante inspici tps. **Na** fm thō.
 in summa: die dnica ieiunare nō
 couenit. qz dies est leticie. **Vn**
 si quis tuc ieiunatz: con osue
 tudinem populi xpiami facerz
 q; p lege fm **Aug?**. habēda ē
Addit bonauen. li. de euangeli
 ca perfectio e. nisi valitudo ali
 ud requirat. vel familiais insti
 ctus spūsancti aliud requiāt
 pe. pa. 7 thō. dicūt. q; etiam in
 festo natiuitatis dñi quis ieu
 nare pōt ut pat; in multis reli
 giomb;. **Et** qui vniuersi. pl
 tunc tenentur. **Que** dicta sunt
 de ieiunio i aliena terra fuādo.
 etiam intelligēda sūt de absti
 nentia a carmb; vel lacticijs
 ne scādaliset q; s. **Vn** extra de
 obf. Je. ca. **Explicai.** d; q; in fe
 sto natiuitatis xpi si i sexta fe
 ria vnit a carmbus abstinere
 tenetur qui ad hoc obligāt
 voto vel regulari obseruācia.
Et q; etiam hñ nō sunt repbē
 dendi q; pro tunc ob deuocōez
 vluerint abstinere

Capitulum Octauum.

Ed adhuc queis q; te
 neatur ieiunae. 7 quā
 do in ieiunio dispēsa

Capitulum Octauum

ri possit. a q; s. **Vbi** nōndū a
 fm dur. thō. 7 pe. de pal. q; nul
 lus auctoritate sua d; soluere
 ieiunū. qz null? est iudex i sua
 cā. si como de pōt habere recur
 sum ad superiozem suū. **Et** fm
 hosti. nō sufficit licentia simpli
 cis sacerdotis. si pōt hñ episco
 pus. **Alias** si non pōt omode
 habei epūs: pōt curatus dispē
 sare. **Tñ** i summa thō. addit.
In talibus recurrendū est ad
 supiois dispensacōem. nisi for
 te vbi ita cōsuetum ē q; ex hoc
 ipō q; plati dissimulat. annue
 re videtur. **Sūt** aut quq; b
 cause principales. racōnabiles
 a legitime apf quas pōt q; s
 dispensare in ieiunio. vel in pre
 ueniendo hōrā. vel i comedēdo
 aliū cibum. q; ieiunātes forte
 p tunc comedāt. **Et** sunt **Etas.**
 infirmitas. necessitas. labor. a
 ministeriū. **Prima** cā est **Etas.**
Vnde fm thō. vsq; ad finem
 xxi. anni non tenetur ieiunae
 iuuenes. q; idigēt ut plurimū
 ante illud tps de nut mēto. du
 plici de cā. vic; ut nutriantur
 7 etiā ut crescāt. **Tamen** infra
 predictū tps decens est ut ad
 aliquā abstinētiā se exerceant
 plus a min? fm modū sue eta
 tis **Sed** q; q; to ad terminū p
 dictum appropiquatur: tñto
 virt9 nature magis roboratur.
 a augmentum. tardiq; pcedit.

aliud tēpus differre non pōt.
 a quē cogitur cum magna fa-
 tigatione otinuare. In tali labōe
 nō tenentur ad dicta ieiūnia.
 maxime q̄ nō sūt ita fortes q̄
 simul possent laborare et ieiū-
 nare. Ex quo patet qd̄ teneāt
 peregrinātes. itinerātes. laborā-
 tes in vineis. agris. et artibus
 mechaicis. Vñ in. iiii. diē. tho.
Si sit talis pegrinacō q̄ possit
 sine incomodo differri: debet
 peregrinacōe; homo differre si
 simul cū ea non pōt ieiunare.
Si autē pegrinacōe comode dif-
 ferri non pōt. vel qz tempus iei-
 unij hominē in via p̄occupat.
 vel qz dies festus alicubi immi-
 net ad quē ex deuocōne homo
 p̄gere cupit. vel qz mora in pi-
 tentia piculū h̄z. spūale vel cor-
 porale. pōt s̄m dispensacōe; sui
 superioris omnib; p̄dictis p̄sa-
 tis pegrinacōe ieiūniū soluere.
 hoc tñ intelligitur de h̄is q̄ la-
 bore itineris adeo affligūtur.
 qz simul cū ieiūniō itinerare nō
 pōt. nec obstat qz p̄ceptū dēt
 ipom̄ cōsilio. qz intencō huius
 modi p̄ceptum dantis non ē
 alias p̄ias et magis necessari-
 as causas excludere: nec inten-
 cō maioris lucri nō necessarij
 laborātes corporalit̄ eos a p̄ccō
 excusat si ieiūniū frangūt: nec
 illi itēz a p̄ccō immunes sunt
 q̄ oparios cōducere nolunt n̄

tali pacto ut ieiūniū soluant. n̄
 forte causa sit necia q̄ festina
 cōnem opis p̄ quo laboratur
 exposcat. h̄c tho. ¶ Quāta cā e
 p̄ueniendi cibum ē ministeriū.
 vnde seruientes nobilib; diu
 mēsam p̄trahētib; si ex causa
 necia p̄ueniāt aliquātulū ho-
 rā comedendi comedēdo ex to-
 to. vel si p̄libāt modicū ne defi-
 tiāt ī fruendo. et hoc faciāt posi-
 tis iā mēsis. vel parz añ. Ita qz
 p̄t cōtinua cōem t̄pis totum
 debeat reputari vna mēsa: nō
 credūt quidā doctores qz pec-
 cēt. Sicut nec peccēt fruitorē
 mediocriū p̄sonaz q̄ surgunt
 de mēsa dñoz suoz ut vadāt
 ad portandum vinum. vel ut
 portēt exenia. et reuertētes ite-
 rum comedūt. de regulaib; q̄
 debent legere ad mēsam ī refe-
 ctorio idē dicens. sicut de fru-
 torib; nobiliū. dūmo do hoc
 licētati faciunt. ¶ Quo ad ter-
 tium principale nōnd. qz mul-
 ta virtus abstīnēdi est ī hoīe
 quā paucissimi expiuntur nisi
 corp; suū exerceāt ieiūnijs. ab-
 stīnēcijs et similib; qd̄ p̄z priō
 in abstīnēcijs p̄hoz pagano-
 rū. Nā ut legitur in vitis phi-
 losophoz de socrate. Socra-
 tes tātpatus fuit ī victu. ut fe-
 re per oēm etatē suā īfirmitate
 caruerit. et ī peste q̄ at̄enas va-
 stauit ille sus trāfizeret. Itē cum

Septimum Preceptum

de rapina holocaustū offert. q̄
 vel ciboz nimia egestate. vel
 māducādi. vel somni penuria i
 moderate corp⁹ affligit. **Ter**
 cio si fit t̄nta abstīnētia q̄ hō
 ab opibus vtiliorib⁹ impedia
 tur q̄uis ad ea ex necessitate
 non teneatur: m̄ discretū est ie
 iumū. a si nō sit illicitū. **Vnde**
Iero. dic̄. Rōnabilis homo dig
 nitatem amittit. qui ieiunium
 caritati. vel vigiliis sensus ite
 gritati prefert. **Queritur.** n̄
 an ieiunia possint redimi p̄ pe
 cunia. vel alio mō. **R.** s̄m Inno
 c̄. q̄ triplex est Ieiunū. vnum
 ab eccl̄a mādatū. de quo sup̄. a
 hoc non p̄t redimi. nisi cā vel
 necessitas in ieiunante sub sit
 Alia ieiunia sūt volūtaria. id est
 v̄tia. a talia sine causa que in
 ieiunāte sub sit. dūmō alias sit
 vtile redimi p̄nt. auctoritate
 sup̄ioris. **Tercō** sūt ieiunia i pe
 nitentiā iniūcta. a de istis idem
 est sicut de voluntarijs.

Preceptū. vii. Capi. Primū

Quo vidēdū ē de se
 ptio p̄cepto. non
 faties furtū. **Ubi**
 nō solū de q̄ phibz
 furtū: s̄ rapinā. oēz infidelē emp
 cōez. venditionez. laboz. a oēz
 modis quibz hō voluntarie in
 fert alteri damnū in rebus suis

Capitulum Primum

tpalibus. **Qd̄** nōuit Aug⁹. cū
 i q̄stioibus. **Ero.** dixit furti no
 mine intelligitur ois v̄surpācō
 rei aliene. nō ei rapia; p̄misit.
 q̄ furtū phibuit. sed apte totū
 phibere voluit. **Vñ** cōn aua
 riciā hoc mādatū traditur de
 q̄ videnda sūt tria. **Primo** q̄d
 sit auaritia. a quale p̄ccm. **Se**
 cūdo q̄d detestabil̄ sit. **Tercio**
 cur diuitie q̄ sunt infima bō tā
 tū diligūtur ab hōie. **Quintū** a
 ad p̄mū sciēdum q̄ auaritia ca
 pitur s̄m tho. 2. 2. q. ex viij. Du
 pliciter. **Vno** mō est inordina
 tus appetitus. seu amor h̄ndi a
 possidendi aliena. **Ex** q̄ amore
 mouet hō ad volendū seu pos
 sidendū aliena i debite. vicz sur
 ripiēdo ea aut retinēdo **Et** sic
 auaritia oppoitur iustitie **Et** sic
 accipitur **Ezech. xxij.** p̄ncipes
 ei⁹ i medio ei⁹ q̄si lupi rapiētes
 p̄dā **Alio** modo accipitur aua
 ritia p̄t ē iordinatus amor a
 appetitus ad diuitias p̄prias.
 ut cū q̄s nimis amat res vtilēs
 exteriōres. a p̄t hoc nimis desi
 deat eas acq̄rere. **Aut** nimis cō
 placz i nā possessis. a i dō nimis
 retinz eas. q̄uis nō velit rape
 ā retinē aliena **Et** sic oppoitur
 liberalitati. que modeatur hu
 iusmōi affectioēs circa p̄prias
 diuitias. **hoc** auaritia semp̄ est
 p̄ccm. **Vñ** lxx. vlti. d̄z. **Sunt**
 mores. id est vita sine auaricia

Septimum Preceptum

sanctus tho. 2. 2. q. Cxviii. Si homo diligit diuitias supflue et plus debito, non tñ plus q̄ deū s̄ c̄tra deū, nec vllz p̄pter diuicias aliqd̄ facere qd̄ esset contrariū amorī dei aut p̄xi mi. **Tūc** talis auaritia est peccatū q̄ immo d̄erat? amor a cōn re c̄tā racōez, s̄ est vialē. eo q̄ nō est cōtrariū caritati dei aut p̄xi mi. **Si** aut̄ amor extēior rez sit tā imoderatus a magn⁹ q̄ homo pl⁹ diligat diuicias vlt̄ rē aliquā vtilē q̄ deū, ut q̄ pl⁹ vlt̄ carere dō q̄ talire, vlt̄ q̄n̄ p̄pter amorē diuiciar̄ non v̄retur facere cōn amorē dei aut p̄xi mi. tūc talis auaritia ē peccatū mōrle. **Sicut** cū amore nō necessarij lucra a sine causa rācōnabiliviolat; diē dñicū aut multum solemne diē. **Aut** piurat, a d̄ammificat p̄ximum, a sic d̄ alijs auaricie filiabus. **Et** hoc vult ap̄ls Ro. v. **Ubi** cū p̄missi s̄ repletos oī iniquitate, fornicōne, auaritia a similib⁹. **S̄** d̄it qui talia agunt digni sunt morte. **Quo** ad ij. p̄ncipale nōndum q̄ auaricia est valde d̄testabile vitū. p̄pter quicq; p̄mo q̄ est capitale viciū, ex qua filie valde notue oriuntur s̄m gre. xxxi. moā. **Differunt** aut̄ mōrle vitium, a capitale. **Quia** mōrle est qd̄lib; priuans hōiem vita aie, qd̄

Capitulum Primum

ē grā. a vita eterna. **Cui** peccō debetur pro pena mors et̄na. et̄ talia mōrta sūt valde multa. **Sed** capitale est ex quo multa alia peccā ut frequēter oriuntur, p̄ modū p̄ncipij a cause efficiētis. **Vñ** sicut caput ē p̄ncipale membz a tanq̄ p̄ncipium a quo alia quodāmodo oriuntur et̄ dirigūtur. **Et** sicut dux exercitus p̄pter p̄ncipalitātē alios regit. **Sic** ad similitudinē talū quedā sūt vitia q̄ propter p̄ncipalitātē et̄ d̄pendēciā alior̄ ab ip̄s̄ dicūtur capitalia. **Et** sūt. vij. quor̄ vnū ē auaricia. de q̄ tho. 2. 2. q. Cxvii. declarādo filias auaricie quas vbi prius enumerat gre. d̄ic. q̄ auaricia est supfluus amor habēdi diuicias a i duob; hñ dat. **Primo** i retinēdo. et̄ ex hac pte ex ea oritur ob duracō cōn misericordiā. q̄ sc; cor nō emolitur mia ut diuicis suis s̄bueniat miscis. **Secdo** auaritia hñ dat i accipiēdo. **Et** s̄m hoc auaritia p̄t̄ ofiderari dupliciē. **Vno** modo s̄m q̄ est i affectū. a sic ex auaricia oritur inquietudo, inq̄tū ingerit hōi sollicitudines et̄ curas supfluas. **Alio** modo p̄t̄ ofiderari i effectu. et̄ sic i acquirēdo aliena vitē aliquando vi. qd̄ p̄tin; ad violenciā. **Quādo** q; aut̄ dolo. q̄ si fiet i vrb̄, eit fallata q̄tū

Septimum Preceptum

qz putat solacioes veras diuicias conferre. et virtutum diuicias tristitias facere. contra illud xpi Joh. xvi. In me pacem habetis. in mundo pssura habebitis. Et math. xix. Omnis q reliquit domū. vel fratres. a sorozes. aut patrē. aut matrē. a vxorem. aut filios. a agros. ppter nomē meū. cētuplum accipiet. et vitā eternam possidebit. Caritatem diuicijs tradit. quia vbi est thsaur9 tu9 ibi ē h et cor tuū Math. vi. Quinto facit ad detestacōnem auaiicie qz inter infirmitates spūales ipsa vna ē de peiorib9. Vñ Ecc. v. ē infirmitas pessimā quā vidi s̄ sole: diuitie cōbuatē i malū dñi sui. pēit ei i afflictōe pessimā. meito dicit pessimā qz infirmitas mala est debilitas corporis. sed hxc in bonū cedit aie. Est infirmitas pior pccm vialē et que dam mōtia. qz aiā vulnerāt. ppter que vulnera xpm medicum vñire oportuit. Sed auaritia est infirmitatū pessima q ad pluā. sicut et infirmitas magna corporis. Primo qz diuitur na. eo qz materia vix perfecte euacuatur. ut ptz in diuite iu uene q nolūt relinqre omnia. Secūdo qz continua. Ecc. iiii. vñ? ē et secūdo non h3. non filiū. nō fratrē. et tñ laborare nō cessat. Tercō qz acerbē affligit i

Capitulum Primum

retinendo. graui9 in acqrendo. grauissime vno in amittēdo. i. thi. vi. Radix oim maloz ē cupiditas. Et statim seqtur. quā quidā appetētes errauerūt a fide. et miserūt se multis dolorib9. Quarto qz pestis est vniūsal. nam iuuenes et senes. diuites et paupes. infirmos et sanos. stultos et sapiētes. clericos inficit et seculares. non sic aut est de luxuria. Vñ Jere. vi. A minore vsqz ad maiore omēs student auaiicie. et a ppheta vsqz ad sacerdotem. cūcti faciūt dōlū Seneca. Quid stulci9? qz deficiente via viaticum augere. Quinto quia celestis medicus hāc infirmitatē ad mortē quasi iudicauit. Mathei. xix. dicens Amen dico vob9 qz diues difficile intrat in rgnū celoz. Sexto qz hxc auaiicia expulsiōe et potentissimo medico a cura abstulit vñū infirmū. iudā vic9. Septimo qz celestē medicum irrisit. et ad vltimū interfecit. Vñde luc. xv. Audiebāt verba hxc pharisei qui auai erat. et irridebāt eū. Octauo qz hxc infirmitas nimis varia est. ut pitissimi aiaz medici vix eā agnoscant. ut ptz in vsurarijs. contra ctib9. symonij9. et mercatōib9. Tot enim inuēcōes et modos inuenit hūana malicia in acqrendo tpaia. et c. Vñde gene. xx

margin notes on the left side of the page, including phrases like "Septimum Preceptum" and "Capitulum Primum".

margin notes on the right side of the page, including the number "80" and other small characters.

Septimum Preceptum

Abimelech dedit ierare tres ar-
 geteos in velamē oculoz. No-
 no. qz xps otra hāc infirmita-
 tem indixit qz null⁹ ei⁹ discipu-
 lus esse possit nisi renūciat omi-
 bus q̄ possidet. luc. xiiii. ¶ Quo-
 ad tertū p̄ncipale. Cur diui-
 tie nō faciēt appetitū fm qz di-
 citur Eccl̄s. v. Auar⁹ nō implebitur
 pecunia. Et fm p̄m li. poli. Appetitus
 pecunie ē in infinitū. Dicendū qz
 hui⁹ sūt q̄nq; cause. Prima est capaci-
 tas aie infīnita que aptitudinata ē ad so-
 lū dū recipiēdū si d; faciat. vñ
 Aug⁹. li. cōfēs. fecisti nos dñe
 ad te. a inq̄tū est cor n̄m. do-
 nec req̄s cat i te. Et sap. xi. Cū
 orbis terraz sit añ dñm. quasi
 gutta rosis antelucam q̄ d̄scē-
 dit in terrā. Quō finitū possēt
 faciare infinitum. Secūda cā
 est infīnitas inordinati affectus.
 a fineitas rez tpaliū. q̄ ad n̄ra
 puerla desideria. Nullo em̄ fine
 mēsuatur affect⁹ ei⁹ qui cupit
 oim glā; a grā; h̄re. ac supple-
 cōnem defectuū. qd̄ tñ cui libet i
 possibile est. ut p; i xpō p̄fectis-
 simo hōie. de quo s; Joh. vii.
 qd̄ d̄ dicebāt qz bon⁹ ē. alij dix-
 erūt nequaq̄. s; seducit turbas
 Cū aut finitū nō possit replere
 vel p̄p̄or cōnai in finitū. nec ē est
 ut desideria tpaliū diminuat
 a tūc pauca sufficit. ut p; i aia-
 lib; brutis. Et. i. thi. vi. hñtes

Capitulum Primum

alimentum a quib; tegamur
 hijs contenti sumus Ideo seneca
 Si vis te diuitem facere nō pe-
 cumie est adiciēdū s; cupidita-
 ti subtrahendū. Tertia causa ē
 qz noua tpalia acq̄sita semper
 vel frequēter aliq̄d vacuū r̄qui-
 runt in quo recipiantur. vel ut
 custodiantur. vel pot⁹ habent
 defectus annexos Exēpli grā
 Si acquiris aux indiges scri-
 niō. sera. a camera. Si faccā in-
 diges stabulo. feno a famula.
 Si adiciis tpalia. pluravis ha-
 bere fercula. familiā. a ita de si-
 milib; sile ē iuditiū Ideo Eccl̄. v.
 Vbi multe sūt op̄s. a mlti sūt
 qui comedunt eas. Tales em̄
 faciunt sicut multum ficiētes. q̄
 ad extingued sitim aquā salā
 bibunt. nam in eo qz aqua ē. si-
 tim habet extinguerē. s; qz sal-
 sa est: siñ hab; puocare. Sic
 tpalia aliquem defectū tollunt.
 s; ad alia plus affectum accen-
 dunt. Ideo Joh. vii. Qui bibit
 ex aqua hac: faciet iterum. Q̄-
 ta causa est. qz errāt i satisfaci-
 endo potēcie que sitit. a defectū
 p̄ncipalit̄ patitur. puta intelle-
 ct⁹ q̄ vult p̄mū v; fm Auro
 im sup illo. i. metha. Ois hō na-
 tura scire desiderat. Et p̄mū bo-
 nū. fm illud primo ethicorū.
 Oia bonū appetūt Sed auari
 si sitim p̄ncipalem vellēt extin-
 guere. sciētā a vtutes delerēt

Septimum Preceptum
 Abimelech dedit ierare tres ar-
 geteos in velamē oculoz. No-
 no. qz xps otra hāc infirmita-
 tem indixit qz null⁹ ei⁹ discipu-
 lus esse possit nisi renūciat omi-
 bus q̄ possidet. luc. xiiii. ¶ Quo-
 ad tertū p̄ncipale. Cur diui-
 tie nō faciēt appetitū fm qz di-
 citur Eccl̄s. v. Auar⁹ nō implebitur
 pecunia. Et fm p̄m li. poli. Appetitus
 pecunie ē in infinitū. Dicendū qz
 hui⁹ sūt q̄nq; cause. Prima est capaci-
 tas aie infīnita que aptitudinata ē ad so-
 lū dū recipiēdū si d; faciat. vñ
 Aug⁹. li. cōfēs. fecisti nos dñe
 ad te. a inq̄tū est cor n̄m. do-
 nec req̄s cat i te. Et sap. xi. Cū
 orbis terraz sit añ dñm. quasi
 gutta rosis antelucam q̄ d̄scē-
 dit in terrā. Quō finitū possēt
 faciare infinitum. Secūda cā
 est infīnitas inordinati affectus.
 a fineitas rez tpaliū. q̄ ad n̄ra
 puerla desideria. Nullo em̄ fine
 mēsuatur affect⁹ ei⁹ qui cupit
 oim glā; a grā; h̄re. ac supple-
 cōnem defectuū. qd̄ tñ cui libet i
 possibile est. ut p; i xpō p̄fectis-
 simo hōie. de quo s; Joh. vii.
 qd̄ d̄ dicebāt qz bon⁹ ē. alij dix-
 erūt nequaq̄. s; seducit turbas
 Cū aut finitū nō possit replere
 vel p̄p̄or cōnai in finitū. nec ē est
 ut desideria tpaliū diminuat
 a tūc pauca sufficit. ut p; i aia-
 lib; brutis. Et. i. thi. vi. hñtes

Septimum Preceptum

pmo acquirere tunc cessar;
 sitis respectu alioꝝ fm illd Jo
 h. iij. Qui biberit ex hac aqua
 qua ego dabo: no fiet ietnu
 Quia vro auai non sic fatut
 h tpalia q nec in intellectu nec
 in affectu pnt ponere h bene i
 cistam vel stomachu. ideo nu
 q faciantur. sic nec ille corpa
 lem sitim sedar; qui potum in
 caltium. dolium. pedes. aures. vel
 hmoi poner;. Quinta causa e
 qz aia est spualis. a temporalia
 fut corporalia. talu aut nulla
 e proporco. Vnde sic cista no
 pot ee proporconata sapie. sic
 nec aia tpalib;. **Tercio pnci**
paliter queitur. vnde pueniat
tatus affectus ad diuitias. cum
tame tot curis et malis acqui
rant. et possideantur et amittan
tur. h. qz ex trib;. Primo qz ho
mies multu diligut corp;. ho
nores. phidencias. et hmoi. Et
fm huanam estimacoem putat
qz p pecunia talia adipiscantur
S; videat hñ exemplu luc. xij.
diuitis q multis diuicijs con
gregatis ait aie sue Ia gaude
epulae. et letare. qz reposita ha
bes multa bona in annos plui
mos. Sed ei dz Stulte hac
nocte reptent aiam tua a ter
que cōgregasti cui? erit. Se
cūdo qz hoīes nō cogitāt ma
la puenētia ex diuicijs p? ta
cta. Vnde apłs. i. thi. vi. ha

Capitulum Primum

dix omiu malozum est cupidi
 tas. id est auaricia Et iter ibi
 dem Qui volunt diuites fieri
 incidunt in temptationes. et in
 laqueos dyaboli. et in desideria
 inutilia et nociua. que mergut
 hoīes in interitum et in pdico
 nem. **Exemplu de otactib;. la**
borib;. et hmoi Tertia causa
est quia ut pri? tactu e. non cu
piditati detrakere studet hoīes
h pecunie adiciunt. Vnde fere
ta impossibile e que cu auaitie
obieto carere auaritia. sic luxu
rie obiecta habeo. id est mulie
rum frequētia et castu ee. Ideo
sic ignis non extinguitur sed
intenditur si materia lignoz
aptoꝝ sibi ministratur. sic
et auaritia. nō ergo miru qz do
min? diuicias spmīs cōpat.
math. xij. di. Solitudo se
culi et fallacia diuiciarū suffo
cant verbum dei. diuicie enim
fm Aug? velut bitumen au
um sunt. et si eas nō capiat: tñ
multaz cōtēplacoꝝnum pennis
priuat. Vnde Cesarius diui
tes in suo statu cōpat aptissime
navi in mari tēpstatib? quas
sate. que a perit aut mergitur.
aut iactura onerum vacua ad
litus venit. Sic reuera diuitū
status. a ad infernu trahit. a i
purgatoriū mergit. a plurimū
glorie gradibus priuat.

Capitulum Secūdu

Septimum Preceptum

Elemosina ab omni peccato liberat et a morte. et non patietur aia; ire i tenebris. **S**ecundus effectus seu fructus elemosine est quod misericordes per opera misericordie frequenter a magnis peccatis resurgunt. **V**n math. v. **B**eati misericordes. quoniam. et **M**ath. xxv. disceptatio fiet de misericordiis quibus enumerantur **E**t. i. thi. iiii. pietas ad omnia valde dicitur glosa Ambro. **O**is summa disciplina christiane in misericordia et pietate est. quam aliquis sequens si carnis lubricum patitur. sine dubio vapulabit; non pibit. **Q**uam auctoritate th. in. iiii. di. xlvi. exponens dicit quod sic intelligi potest. quod in vita ista exites. illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt. mortalia seu venialia. per opera misericordie ad penitentiam disponuntur. **V**n talis non pibit. id est disponetur per talia opera ad non peccandum. **A**d idem est Aug. in epistola ad euodiu ubi refert Aug. se a gymnadio medico audiuisse **Q**ui gymnadii cum iunior esset elemosinas magis daret **E**t cum de vita post mortem dubitaret. dormiente gymnadio apparuit ei iuuenis pulcherrimus. a se sequente duxit ad civitatem in qua nos audiuit ad dextram supra modum suaves. quos cum iuuenis audisset fore gaudia beatorum evigilavit gymnadii. **A**lia autem

Capitulum Secundum

nocte iuuenis inter dormienti apparentis querit. an se id est iuuenem agnoscat. **Q**ui respondit quod sic **E**t iuuenis per quem respondit ginadii. per visionem alterius noctis **E**t iuuenis nunquam vides me in somno. **S**e. gymnadius quod sic **E**t iuuenis ubi est motus corporis tuum. respondit ginadii in cubiculo meo **E**t iuuenis. **S**cis ne in eorum corpore ligatos oculos tuos habere. et nihil eis mediamentibus videre. **S**e. gymnadius. scio **E**t iuuenis. quod ergo sunt oculi quibus nunc me vides. **E**t ille non inuenies quod responderet; obmutuit **E**t Iuuenis ait. **S**ic oculi carnis tue. iam non vident. sed oculi tue mentis. sic post mortem corpe iacentis. anima vivit et oculi mentis videbit. noli esse ammodo incredulus **Q**uia ex visione ois dubitatio a gymnadio recessit operibus misericordie dicit. **A**ug. adiutus **V**nde et Jero. dicit non meminisse me legisse male mortuum. qui libenter exercent opera pietatis; habet ei multos intercessores; et impossibile est multorum preces non exaudiri **E**t leo papa **Q**uicquid in opera pietatis expeditur non minuitur. sed augetur. nec unquam apud deum perire potuit quod fidelis benignitas erogavit. dum quod cuique tribuit. id sibi ad premium reddit **T**ertius effectus elemosine est meritum primii

29

no

se

39

Septimum Preceptum

sciendum qd vtili⁹ est hōi ut det
 quis denariū vnū i vita sua. q̄
 ut toci⁹ mundi diuitie alteri⁹
 ordinaçō ne solū post ei⁹ mor
 tem dentur. p eo m elemofinā.
Quia pro vno denario dato ex
 caritate in vita. dans meretur
 vitam eternā. vel spālem ḡdū
 eēnlis ppetuū gaudij. teste ma
 th. x. vbi dicit xp̄us. Quicūqz
 dedit potū vni ex minimis istis
 calicē aque frigide tm̄ in noie
 discipuli: amen dico vobis nō
 perdet mercedē suā. q̄nto ergo
 magis meretur qui amplius
 dat in nomine discipuli. id est
 ex caritate qua quisqz xp̄i disci
 pulus efficitur. p nullum aut
 bonū datum p eo p⁹ mortē. al
 teri⁹ dono. etiā si mund⁹ dare
 tur corpore⁹: pōt de functo me
 reri grad⁹ ppetuus gaudij in
 vita eterna. sed tm̄ diminucio
 purgatorij. aut ei⁹ tōlis pene
 ablacō. **Q**uia s̄m oēs doctores
 thologie null⁹ pōt alteri mere
 ri: excepto xp̄o augmētum gr̄
 cie. a p osequēs glorie. s̄ q̄libz
 solū sibi. licz aliquis alteri me
 reri possit diminucōnem pene
De stultitia ergo p̄mo⁹ et secū
 do⁹ licz minor sit dicit salomō
Ecc. iij. Consideraui et reperi
 aliā vaitatem sub sole. vn⁹ est
 a secū⁹ non h̄z. non filiū. non
 fratrem. et tñ laborare non ces
 sat. nec saciatur oculi eius di

Capitulum Tertium

uicijs. nec recogitat dicēs **C**ui
 laboro. et defraudo aiā meā
 bonis. **D**e sc̄dis etiā p; quō ani
 mā suā defraudant: cōpando
 actum donaçōnis denarij in vi
 ta. a ordinaçōis rez post mor
 tem. **E**tā virtus ut dicit ph̄us
 .ij. ethicoz ē circa difficile. **E**t
 regnū celoz vīm patitur. ma
 th. xi. **E**t **Matth. viij.** Intrate p
 angustā portā. quia lata porta.
 et spaciōsa est via que ducit ad
 pdicōez. et multi sūt qui intrāt
 eam. **Q**uā angusta porta et ar
 ta est via que ducit ad vitā. et
 pauci sunt q̄ inueniūt eā. **¶ Ex 8**
 quo patz qd etiā meritū exigit
 actum difficilē saltē ex pre ope
 ris. **S**ed in ordinaçōe tue pe
 cumie dan⁹ post mortē nihil ē
 difficile tibi. **Q**uid enī patris
 cum post mortem p̄mo distri
 buitur p te. quo necio. vlis.
 nolis carebis. dacō autem vo
 luntaria vni⁹ denarij in vitā
 saltē aliquā molestiam tibi in
 fert. qz amatum tradis. multū
 ergo aiāz defraudat bonis q̄ i
 vita dare potēs ordinat. p̄mo
 post mortē dandum. **E**st tñ al
 terum meritorij. s̄ tamen lon
 ge min⁹ p̄mo. **R**azo enim h̄ze
 des p̄t auariciā exequūtur fi
 delit ordinaçōez. **¶ Capi. iij.**
Quod dū est nūc qn̄ te
 neamur dare elemofi
 nā. vel nō. **V**bi sciēdū

Septimū

Præceptū

q̄ dae elemosinā s̄m thō. 2. 2.
 . 9. xxxij. Aliqñ ē p̄ceptū. aliqñ
 ofiliū. aliqñ phibitū. de quibz
 a tribz vidēdū erit. ¶ Præceptū
 est p̄mo qñ p̄xim⁹ est ostitu-
 tus in vr̄gente necitate a picu-
 lo vite. aut grauis infirmitatis.
 a iste qui videt. nō h̄z tūc illa
 necitatē. s̄ supfluū quo ad illā
 necitatē. idigētū tūc dae. q̄ s̄m
 possibilitatē s̄buenire isti i sua
 necitate i victua v̄stitū cadit
 s̄b p̄cepto. ut cū quis occurrit
 in tali articulo ostitutus q̄ cū
 eū apparēt pbabilia signa ex-
 treme necitatis futuē n̄ eis̄bue-
 niat. Si tūc nullus apparz in
 p̄mpto q̄ possit aut velit eis̄bue-
 uenire: tu teneris q̄ntum tibi ē
 possibile: de tuo d̄ ad. aut aliū
 de ordm̄ ad. q̄ si negligis: pe-
 cas mōrliter oīra p̄ceptū de di-
 lectione p̄xim⁹. vñ Ambro. pa-
 sce fame moriētē: si nō pauisti.
 occidisti. Ita eē. de q̄libet alia
 necitate intelligendū est Ideo
 Basī. Est panis fālicī quē tu
 tenes. tunca nudi quā ofuas
 Indigētis aurū vel argētum
 q̄ possides. q̄cū tot iniuriaris.
 quot exhibere valeres. Et ad-
 dit thō. di. xv. obligat p̄ceptū
 qñ apparēt signa pbabilia ex-
 treme necitatis future. n̄ eis̄bue-
 ueniat. ut cū q̄s videt. aliq̄s
 impotentes vel pigros ad sub-
 ueniendū. a paup̄z indigētē

Capitulū

Tertium

cibo a potu a alijs vite necessa-
 rijs. nec sibi satisfacē posse. nō
 enim est expectāda vltia neces-
 sitas. qz forte non poss̄ inuari
 naturaiā fame vel siti cōsupta.
 dicit enim crīb. super Joh. non
 optz paup̄em vlulātē decepto
 rē v̄care. si acō aut dictoz est.
 qz caritas pl⁹ diligit vitā p̄xi-
 mi q̄ oīa bona tp̄alia. etiā dece-
 cia statum. vñ de bt̄us Marti-
 n⁹ cū in dececia v̄stitus sui ve-
 stiuit paup̄em. a hoc est p̄cep-
 tū Johis baptiste. luc. iij. Qui
 habz duas tunicas. quod ē de
 necitate: det vnā non h̄nti: qd̄
 est nature. qz extra padisū nō
 pōt viuere nud⁹. Videm⁹ etiā
 bruta naturalit̄ subuenire paci-
 entibz necessitatē. vñ gallia nu-
 trit alienos pullos. a catti q̄
 dā alieōs fet⁹. Sic etiam bt̄us
 dominicus necessaria quo ad
 statum suum. a supflua q̄ ad
 p̄sonā. libros ⁊ omnē supel-
 lectilez vendidit p̄pter famem
 paup̄erū palencie. Qd̄ quia ⁊
 epulo nō fecit de quo luce. xvi.
 Idcirco sepult⁹ est in inferno
 ¶ Secundo elemosinam da-
 re est p̄ceptū qñ quis h̄z sup-
 flua. duplicia ei sunt tp̄alia. q̄
 dam sunt necessaria h̄omi. alia
 supflua. necāria. sunt adhuc
 duplicia. quedāz simplicit̄
 sine quibz h̄mo esse non pōt
 aut viuere. Alia sūt necessaria

Septimum Preceptum

non simpliciter. s; sine quibus
 conuenienter vita trahi non potest
 secundum statum et conditionem persone
 proprie et aliarum personarum quarum
 cura ei incumbit. Et tunc que ultra
 hanc necessitatem sunt dicuntur superflua.
 unde quando quis talia habet superflua.
 ista secundum artem sub precepto
 tenetur distribuere in elemosinam
 pauperum. et in alios pios usus.
 quod si quis non facit: transgre-
 ditur mandatum dei. et peccat
 mortaliter. **Quod** patet quia luc. xi. dicit.
 christus **Quod** super dicit in elemosi-
 nam. et ecce omnia munda sunt uobis
 Et loquitur preceptiue. **Idem** cri-
 stus ad ignem eternum condempnat
 eos qui esurietes non pauperum.
 et ita de alijs **Matth. xxv.** quod
 non diceretur nisi elemosinam
 dare eadem sub precepto. et non
 de necessitate nisi in casu necessitatis.
 igitur de superfluo. **Idem** uult
 beatus Iohannes in. iij. ca. prime ubi
 non solum affirmat: s; etiam pro-
 bat quod que in reseruacione diuitiarum
 superfluarum claudunt vi-
 scera pietatis necessitate paci-
 entibus peccat mortaliter: quia dicit
 quod caritas dei non manet in eis. eo
 quod non diligunt primum opere
 et ueritate s; tamen uerbo et lingua.
Item probat **tho. 2. 2. q. lxxvi.** idem
 sic ea que sunt **Juris humani**
 non possunt derogare iuri natura-
 li uel diuino. s; secundum naturalis or-
 dinem ex diuina prudentia in-

Capitulum Tertium

stituti. res inferiores sunt ordi-
 nate ad hoc ut ex eis subueia-
 tur hominum necessitati. Et ideo pro-
 reo diuisionem et appropriationem
 de iure humano precedentem non
 impeditur quin hominis necessitati
 sit subueniendum ex hominum rebus
 Et ideo res quas aliqui superba-
 bundanter habent ex naturali iure
 debentur pauperum sustentationi
Item de istis qui superflua di-
 uitiarum congregant dicit **Aug. 9. li.**
 de decem cordis. **Seruat tibi primum**
 tuas. suas tu filiis tuis. **Ser-**
 uant filij tui filiis suis. et nullus
 est seruaturus preceptum dei.
Quare illi non suas omnia. qui te
 et alios fecit ex nihilo. neque ei
 melius committis primum tuum
 filiis tuis quam creatori tuo. hanc il-
 le **Verum** quia patres dicunt se excu-
 sando temporalia se retinere amore
 filiorum. quibus prouidere uolunt. ubi
 tamen auaritia sepe est in causa **Idem**
 circo subdit **Aug. 9.** Amittat a-
 mator siue seruator diuitiarum fi-
 lium suum. tunc utique si propter filium
 seruat. mittit post illum partem suam.
 quare illam tenet in seculo. et re-
 liquit filium ab animo: reddet illi quod
 suum est. reddet illi quod seruabas. si
 propter ipsum sic agebas. mortuus
 recessit ad deum. pro illius datur
 pauperibus **Illi** enim datur ad quem
 prexit qui et dixit quod unum ex mi-
 nimis meis fecistis. in fecistis.
 videte fratres quia mendatum

Secundū in homine considerā
dū: est honestas persone q̄ est
excellētia p̄sone i aliquib⁹ ho
mī: q̄ ei insunt racōe quoz red
ditur p̄sona honore digna. qz
tho. 2. 2. q. Cxlv. dicit. honestū
ē aliquid ex hoc q̄ est honore
dignū. Vñ s̄m̄p̄s̄id. honestas
dicitur q̄si honois status. S;
qz honestas hoīs maxime oñ
deratur s̄m̄ virtutē a opera vir
tuosa. Ido inter oia hoīs bona
virtutes reddūt eū magis ho
nore dignum. Vñ p̄hs p̄mo
ethico. dic. q̄ honoz est p̄mi
um virtutis. Et in. iij. In verita
te soli homī sunt honozādi. Ido
etiā honestas p̄sone maxie est
virtus p̄sone ⁊ opa ei⁹ bona.
Dñ si nobilitas gñis ⁊ aliq̄
exteriora fatiūt hoīem excellē
tem aut honore dignū. hoc ē
solū in opinione hoīm erratū.
aut inq̄ tū iuuāt hoīem ad vir
tutū opa. Et dicitur notanter
q̄ vera honestas p̄sone oñstīe
in hijs que fatiūt vere honore
dignū. ut sunt virtutes. sciē. ⁊
opa virtutū. Quia honestatē
p̄sone nō fatiūt multe diuicie.
grādes familia. vestes p̄ciose.
apparatus mēse. dom⁹ gloiose.
⁊ filia exteiora. s; magis iho
nestū fatiunt. ⁊ signa sūt sup
bie ⁊ auaritie insaciabil. Si
cut etiā inditia virtutū eadē
ostendūt. **T**ertium in hoīe

27
considerādū ē status eius seu of
ficiū. vel artificū. vel alia bitu
do ipsius in cōitate. qd̄ totum
oprehēditur sub statu. Ad sta
tum aut̄ sepe multa requirun
tur. que officia talium exigūt.
Vñ magister ciuū plus indi
get q̄ ceteris parib⁹ simplex
ciuis. plus dux q̄ comes. plus
ep̄s q̄ pleban⁹. ⁊ sic de alijs.
Item mechanic⁹ vn⁹ indiget
de instrumētis sue artis. de ma
teria quā faciat. ⁊ de talibus.
Vnde ad hoc q̄ hō exēqtur
cōueniēter p̄tinēcia ad statū
suū: necia sunt sibi p̄fatavltra
duo p̄ma ⁊ illa dicuntur neces
saia statui. **Q**uartū in hoīe
considerādū est honestas stat⁹
Et sicut honestas p̄sone per ea
q̄ dicta sūt sc̄o mēbro non ē
grādis familia ⁊ hmōi. Sic
nec honestas stat⁹ ē hmōi. s;
est virtutes tali statui debite
⁊ factio opm̄ tali statui debi
toz. ⁊ p̄ncipaliter opa exteio
ra racōi recte omēsurata. que
hoīracōe status sui. vel officij
faciēda incūbūt ad regimē ali
ozum ⁊ p̄fectū t̄paliū ⁊ sp̄uali
um. Et ad cōseruādū talē sta
tus honestatē sepe vltra p̄dca
tria que sūt necessaria: requiri
tur aliqua familia. aliqua ve
stes. ⁊ aliqua hmōi. ⁊ diuicie
ad hoc req̄site dicuntur honest
stat⁹ stat⁹ necie. ⁊ accōmode.

Septimum Preceptum

Et illa necessaria sunt differentia
 secundum dram statum. Stat⁹ enim
 honestior plura in talibus requi-
 rit. Et nota quod quanto virtutes
 ad statum pertinentes sunt excellen-
 tiores et opera ad quod homo tene-
 tur ratione status sunt presentiora.
 tanto status videtur honestior.
Et ita status episcopi cui principaliter
 incumbit regimen omnium in dyo-
 cesi honestior est quam status ple-
 bani. qui solum subministratorem
 quorundam habet. ideo etiam licite
 episcopus recipit vltra necessitatem
 persone et status aliquam familiam
 et vestes et plures quam stat⁹ ple-
 bani. Et sic de plebano respectu
 altaris. Et ducis respectu militis.
Et militis respectu rustici. Et sic
 que episcopo quantum est ex parte istius
 conditionis secundum rectam rationem
 sunt necessaria diuiciis. eunt sim-
 plici plebano superflua et conuer-
 so. Debet tamen illud quod impeditur
 pro honestate status et persone
 esse moderatum. quod secundum Augustinum li-
 primo de ci. dei. De ratione hone-
 statis est usus rerum modestus et
 recte rationis moderamine mesu-
 ratur. quia Augustinus ibidem expo-
 nit honeste uti rebus pro uti mo-
 deste. sobrie. temperate. et pie. Etiam
 honestas versusque viciis stat⁹. et
 persone paucis contentatur. Cuius
 fitati vero pompe. et varietati
 versusque status totum minus est ista
 omnia deuorant. et pauperibus nihil

Capitulum Tertium

relinquunt. et fatiunt quod multi diu-
 sis modis illicitis laborant quod
 congregent diuitias quibus super-
 bias et voluptates suas nutri-
 ant et dilatent. Istis igitur qua-
 tuor pensatis ea temporalia que resul-
 tant ex istis quaduplicibus ne-
 cessariis. dicuntur necessaria homi-
 ni ad transgendum uenientem vitam futu-
 ram secundum exigentiam status sui. et con-
 ditionem persone proprie. et aliorum
 quorum cura sibi necessaria incu-
 bit. Et de istis necessariis loquitur
 apostolus. i. thi. vi. di. Nunc
 alimenta et quibus tegamur hijs
 contenti sumus. Et salomon pu-
 xxx. dic. Domine diuitias et medi-
 citam ne dederis mihi. sed tamen vi-
 ctui meo tribue necessaria. pro
 quibus secundum Augustinum ad pb. om-
 nis panem nostrum quotidianum
 da nobis hodie. Et homo
 quicquid super illa quatuor habet
 superfluum reputet et in pios
 usus distribuatur. quia precep-
 tum est. Et dicit ps. de pal. di-
 xv. i. iiii. quod habens talia super-
 flua non solum tenetur subuei-
 re pauperi extremam paupertatem
 patienti. sed etiam patienti
 necessitate in vite honestate. ha-
 cō est quod quilibet debet uelle ex ca-
 ritate proximo quod sibi. Non con-
 cūctate faceret si seipsum de hone-
 staret. eo quod crudel est qui famam
 negligit ideo etiam concūctate pro-
 ximi facit si eius honestati de-

Capitulum
 Tertium
 Et nota quod quanto virtutes
 ad statum pertinentes sunt excellen-
 tiores et opera ad quod homo tene-
 tur ratione status sunt presentiora.
 tanto status videtur honestior.
 Et ita status episcopi cui principaliter
 incumbit regimen omnium in dyo-
 cesi honestior est quam status ple-
 bani. qui solum subministratorem
 quorundam habet. ideo etiam licite
 episcopus recipit vltra necessitatem
 persone et status aliquam familiam
 et vestes et plures quam stat⁹ ple-
 bani. Et sic de plebano respectu
 altaris. Et ducis respectu militis.
 Et militis respectu rustici. Et sic
 que episcopo quantum est ex parte istius
 conditionis secundum rectam rationem
 sunt necessaria diuiciis. eunt sim-
 plici plebano superflua et conuer-
 so. Debet tamen illud quod impeditur
 pro honestate status et persone
 esse moderatum. quod secundum Augustinum li-
 primo de ci. dei. De ratione hone-
 statis est usus rerum modestus et
 recte rationis moderamine mesu-
 ratur. quia Augustinus ibidem expo-
 nit honeste uti rebus pro uti mo-
 deste. sobrie. temperate. et pie. Etiam
 honestas versusque viciis stat⁹. et
 persone paucis contentatur. Cuius
 fitati vero pompe. et varietati
 versusque status totum minus est ista
 omnia deuorant. et pauperibus nihil

sic supfluo non subuenit **I**do
 brato **N**icola? vicino qui se de
 honestate voluit pstitueno
 filias: subuenit **E**xemplū de la
 trone qui liberauit vxorē vni
 us detēa de carcere ac. q̄uis vi
 de retur maior necitas vitā di
 pccm **E**t in neemia ⁊ esdra q̄si
 de mōrli reprehēdūtur israheli
 te. de hoc q̄ fratres possidebāt
 in suos ⁊ ācillas dātes eis vi
 ctum ⁊ veltitū. q̄ nō tenebāt
 eos s̄m decentiā stat⁹ sui cū es
 sent liberi ⁊ non hui. ⁊ de super
 fluo quo eos tenebāt seruos
 poterāt eos tenere ut liberos.
 vel mutuādo ut thobias fecit
 galxlo de sua habūdātia dā
 do primo. vel ad dēter filias
 suas maritādas sic fecit btus
Nicola? s̄m pe. pal. **V**erū
 cū mediū t̄pantie non consistat
 in indiuibili. s̄ in latitudine
 quadā: nō opt̄ q̄ p̄ctualit̄
 predcā necaria sciātur **S**;
 exēpli grā **S**i cētū floreni sūt
 necarij p̄cise ad quatuor p̄fa
 ta: tñ qui sine dolo ⁊ s̄m racōez
 rectam ⁊ muestigacōem dili
 gēt̄m centū ⁊ duos florenos
 putar; necessarios: non maḡ
 vis cēt. q̄ punctuale mediū
 nō est necessariū scire **E**x quo
 pat̄ q̄ multi sint iniusti possesso
 res t̄paliū fures. aut raptores
 q̄ supflua habēt. de quoz nu
 mero fuit epulo diues qui nō

legitur illicita acq̄uisse. attā
 mē i inferno sepultus fuit. q̄
 supflua non dedit. p̄ dictis sa
 tis o cordat th. 2. 2. q. xxxij. ar.
 .v. ⁊ addit q̄ non opt̄ q̄ di
 ues. vel alter o sider; ad oēs ca
 sus qui p̄nt otingere i futur.
 hoc enim eēt de crastino cogi
 tare. q̄ dñs phib; math. vi.
S;
 ⁊ b; iudicai supfluū ⁊ ne
 cessariū s̄m ea que pbabilitez
 ⁊ ut plurimū occurrūt. **S**;
 dicit; aliquis diues. **C**uilibet li
 t; re sua vti ⁊ eam rem retinere
S;
 recipiendo rē suā aliquis
 elemosinam non dabit. ergo
 non est p̄ceptū dare elemosi
 nā. s̄. th. vbi sup̄ **B**ona t̄pa
 lia q̄ homini diuinitus cōferū
 tur. ei⁹ quidē sunt q̄ tū ad p
 prietate. **S**;
 q̄ tum ad vsum
 non solum debet eē ei⁹. s̄ etiā
 alioz qui ex eis sustēari pos
 sūt. ex eo q̄ ei supfluit **V**nde
 basilus **S**;
 i fateris ea diuini
 tus tibi puenisse. s̄; bona t̄pa
 lia. **A**n iniust⁹ est deo me qua
 liter nob̄ distribuens. **C**ur tu
 habūdas. ille v̄ro mendicat.
 n̄ ut tu bone disp̄sacōis meita
 cōsequaris. **I**lle v̄ro patientie
 meitis decoretur. **E**st panis fa
 melici quē tu tenes. nudi tum
 ea quā i cōclauī cōhuas. discal
 crati calti⁹ qui penes te marce
 scit. **I**ndigetis argentū quod
 possides inhumatū. quo circa

Septimū Preceptum

tot iniuriis quot dare vales
hec xp̄i mens luc. xvi. dicētis.
facite vob̄ amicos de māmona
iniquitatis. ut cū defeceritis. r eci-
piāt vob̄ in eterna tabernacula.

110

Vñ aug⁹. oia bō sua dedit de-
us duobz hoibz. diuitibz terre.
na. pauperibz celestia Sed de-
us volēs vtrūqz saluare: cōsti-
tuit ut hic diuites i sua heredi-
tate recipiāt paupes. a paupe-
res eos in sua hereditate collo-
cent ut vtrūqz p aliū collocetur

k Est aut elemosinā dare ali-
quā b̄m th̄. abidē pccm a phibi-
tum. vic; de necario certo daē
Obi nōt q necariū dz aliqd
duplicat Vno modo sine quo
aliquid eē nō pōt. de tali necā-
rio. oīno elemosinā dare non
dz. quis. puta si aliq̄s in necessi-
tatis articulo constitut⁹ h̄ret
solū vñ sustentari possent filij
sui. a aliq̄ ad eū ptinētes. de hoc
em elemosinā; dare ess; sibi a
suis vitā subtrahere S; hoc di-
co n̄ forte talis cas⁹ iminer; ut
subtrahēdo sibi dar; alicui mag-
ne p̄sōe p quā ecclā v̄l respub.
sustentaret. Quia p talis p̄sō-
ne libracōe sc̄ipm a suos lauda-
bilit̄ morti exponer; cū bonum
cōe sit. p̄pō p̄ferēdū Vñ. in. Re.
xvii. Vidua victui suo a filij.
ipofuit victū helpe dicētis Fac
m̄ sibi inericū panē. tibi aut a
filio facies postea. laudabilē

Una mo

Capitulū Tertiu

ei p̄ferre poterat vitā helpe. q̄
cur⁹ fuit israel x̄l a iugae i⁹. a
morti se exponē. Et sic p̄t; p̄eti-
az duo cas⁹ sūt i q̄bz elemosinā ē
i phibicōe. Prim⁹ rōe dātis. q̄
eqliter indig; . vel pl⁹ in p̄pā p-
sona. Ra cō ē. qz caritas ordiata
incipit a seipā Vñ ecclā. xxx. mi-
serē aīe tue placēs de o Secūdo
casus qn̄ indig; p suis. vñ de. i-
thi. v. Si q̄s fuoz. a maxime
domesticoz curā nō h; . fidē ne-
gauit. a ē infideli detrior. vñ au-
gg. Si q̄s vult filios exheredi-
tare a ecclā; institue. aliū q̄rat
q̄ augustinū p o filio. Et intel-
ligit̄ casus n̄ alia rō vtilitati
publice cōmū suader; ut sup̄-
dictū ē. Qñ vero elemosinam
dare sit o filij. a qn̄ quis pōt de
necario elia; daē illd̄ doc; vbi
p̄us th̄. d. qz secūdo mō aliqd
dz necariū sine q̄ nō pōt ouem-
enter t̄nigi b̄m odicōe; vel sta-
tū p̄sone p̄pē a aliaz p̄sō naz q̄
rū cura ei icūbit. h̄mōi necariū
t̄min⁹ nō ē i diuisibili cōstitu-
t⁹. s; m̄tis additis nō pōt diu-
dicai eē vltra tale necessariū Et
multis sb̄tractis: adhuc rema-
net vñ possit ouenientē vitam
trahē. b̄m statū p̄pū. de h̄mōi
ergo elemosinā daē ē bonū. a nō
cadit sb̄ p̄cepto. s; sb̄ o filio. In
ordinatū aut ess; . si aliquis tā-
tū sibi de bonis p̄p̄is sb̄tr̄beret
ut alijs largietur. qz de residuo

1)

2)

2° mo

Fragmentary text from the adjacent page, including words like "Aug⁹", "p̄p̄", "filio", "elemosinā", "necario", "indig;", "p̄sō", "bonis", "largietur", "residuo".

non possit vitā transigere ouemē-
 enter s̄m p̄riū statū. et nego-
 tia occurrētia. nullū enim in cō-
 ueienter viuere dicitur. s̄ ab hoc
 tria sūt excipiēda. q̄z **Primum**
 est. q̄n aliq̄s statū mutat. pu-
 ta p̄ religiōis ingressum. tūc
 enī oīa sua largiēs p̄pter xp̄m
 op̄ p̄fectōis facit se i alio sta-
 tu ponēdo. **Secūdo** q̄n ea que si-
 bi subtrahit. et si sint necessaria
 ad ouemētā vite. t̄n facili-
 ter refartiri p̄nt ut nō seq̄tur max-
 imū in cōuemēs. **Tercō** q̄n oc-
 curret; extrema neccitas alicu-
 ius p̄uate p̄sone. vel etiā aliq̄
 magna neccitas reipublice. In
 hijs enim casib; laudabiliter
 aliquis p̄mitteret; id q̄d ad
 decētiam sui status p̄tinere vi-
 detur. ut neccitati maiori sub-
 m uemr; h̄c tho. **Secūdo** p̄ri-
 paliter sciēdū Quis dare pos-
 sit elemosinā. s̄. s̄m omnes. q̄
 isti q̄ h̄nt dñum libet; et palū.
 vel amistracōe; taliū et p̄tātē
 erogandi. ut religiosi q̄ h̄nt
 disp̄sacōe; a p̄lato sibi cōmis-
 s̄a dare p̄nt elemosinā s̄m cōmis-
 s̄ū vel p̄suptū. Si v̄ro nō h̄nt
 disp̄sacōe; sibi ommissa; nō pos-
 sūt dare corpalem elemosinā
 sine licētia p̄lati exp̄ssa vel p̄-
 s̄pta. nisi in neccitatis casu
 extreme. **Racō** dicti est. q̄ n̄
 h̄nt p̄riū. famuli etiā domno-
 rū nō possunt dare elemosinā

de rebus dñoz nisi panē et su-
 p̄flua coquina et h̄mōi q̄ non
 inferunt sensibile nocumētū.
 de quibus eis cōstat aut veri-
 similiter p̄sumitur q̄ non di-
 sp̄licat dominis suis. **Si** enī
 alias darent; tunc otrectarēt
 rem alienam inuito domino. et
 sic furtū cōmitterēt. **Fili;** fami-
 lias. q̄ ea q̄ h̄ sunt p̄ris: non
 p̄t dare elemosinā nisi forte
 aliquā modicā de q̄ p̄t p̄sume-
 re q̄ patri placeat. nisi forte
 alicui; rei esset sibi cōmissa di-
 sp̄sacō a patre. v̄rox etiā nō
 p̄t de omnibus sibi et marito
 cōmūibus. **S;** s̄m tho. **Rap.** et
 p̄. pal. p̄t facere elemosinā
 et alienacōnem sine licētia vi-
 ri in multis casib;. **Primo** n
 si v̄rox hab; res p̄ternales.
 id est p̄prias res p̄ter dotem.
 vbi huiusmodi de cōsuetudie
 locū habet. **Secūdo** si sit lucra-
 tua. ita q̄ exhibita debita gu-
 bernatione dom̄ opibus suis
 lucratur: p̄t de illis elemosi-
 nam dare. nec illud intelligi-
 tur; deducendo exp̄sas vict̄g
 sui. **Quia** vir tenetur ad oīa
 h̄mōi onera p̄t dotem et p̄t
 obsequiū ab v̄roxē exhibitū.
Ratio dicti est. q̄ talis mulier
 virago est et q̄si virilis. **Tercō**
 de rebus viri. ut de pane. v̄mo.
 et h̄mōi q̄ de approbato moe
 solent ad disp̄sacōe; v̄roxis

dignus non est quo vscitur.
Proptinquitas etiam fm au
 87. li. primo de doctrina xp̄ia
 na. d; inspici. qz illi qui sūt no
 bis magis cōiuncti. quasi qua
 dā sorte nob̄ obuemūt ut eis
 magis prouidēre dextram? vti
 litas etiam inspicienda ē. que
 expectat̄ a p̄sona cui subuemit̄.
 vel ab eis data est. p̄ dica
 torib; nāq; a p̄latis ex debito
 subuemitur. Vñ sacerdotibus
 a p̄his annona olim dabat̄
 de publico. qz multitudo sapiē
 tum sanctas est orbis terrarū
 sap. vi. Et leuite etiā nutriebā
 tur de tuis coib; ut pt; leuit.
 in multis locis. Magis autē
 predicatoī subuemēdū ē Vñ
 de. i. Cor. ix. nō alligabis os
 bovis trituratis. Idō dic̄ th̄o.
 vbi p̄us in sūma. qz circa h̄c ē
 discretiois racō adhibēda. fm
 oūctiois dram. sanctitatis. et
 utilitatis. **C**ui aut magis sit
 danda elemosina a pl? bene
 fatiendū. dicit th̄o. m. iij. Vbi
 prius non est facile determīa
 re p̄pter multas diuersitates
 boni a necarij. ut dic̄ phus. ix.
 ethico. Tamen hoc ē tenendū
 qz semp magis est reddendū
 debitū. qz beneficiū impendēdū
 ut ip̄e phus ibidē dicit. n̄ ex p̄
 te altera assit maior boitas vel
 necitas. qz idō pentib; a p̄m
 quis. a benefactorib; a eis a

quib; spūalia accipit. magis
 d; h̄o elemosinā facere si indi
 geat̄. Et ceteris pibus. melio
 bus magis. qz magis indige
 tib; Et sic fm has tres cōditi
 ones d; gradus in elemosina
 cōstitui. sc; fm necariū. hone
 stū. a debitum. Assignare autē
 in singulis qn̄ vnū altei prefe
 ratur est impossibile. qz singu
 lares cōditiōes que attendēde
 sūt. sunt infinite. qz non cadūt
 sub arte. de h̄is aut vnctō do
 cet. a prudētie cōsiliū h̄c th̄o.
Tercō principaliter viden
 dū ē de elemosina spūali. quē
 dicit th̄o. in sūma vbi p̄us. est
 septuplex. Et sūt docere igno
 ratē. cōn̄ defectū intellectus spe
 culatiui. Cōsule dubitātū. cōtr̄
 defectū intellectus p̄ctici. Cor
 rigere peccatē. cōtra inordi
 natā volūtātē p̄xim. Remitte
 re offendenti in q̄tum p̄ximus
 peccat in nos. Consolari tristē
 cōn̄ passionem appetitue p̄u
 mit̄ qz maxima ē tristitia. Doc
 tare onerosos qz graues. cōtr̄
 sequelā peccati. Ex inordinato ei
 actu grauātur ei cōiuētes eti
 am preter peccatis intecōnem
 fm illud Ro. vi. Debemus nos
 firmiores in firmitates alioz
 portare. vmo non solū tales
 fm qz infirmi sunt graues ex i
 ordinatis actib; s; etiā qlibet
 eoz onera sūt sup̄ oētāda fm

Septimum Preceptum

illō gallath. vi. Alter alterius
 oneā portate. **U**ltimū est oꝛo
 p quā poscimus auxilium a deo
 vñ vsus. **C**onsule castigare
 mitte. solae. fer. oza. **E**t sibi cō
 sule op̄ixndit doctrina a osili
 um. **Q**ueitur aut̄ utz elemosie
 spūales sint meliores q̄ corpa
 les. **h. th.** ibidem simplici lo
 quendo q̄ sic. **P**rimo ex pte do
 mi. q̄ illō qd̄ exhibitur est no
 bilis sc̄; dōnū spūale qd̄ pree
 minet corpali. **S**ecūdo rōe eius
 cui subuenitur. q̄ spūs nobili
 or est corpe. vñ sicut hō sibi ip̄i
 magis d̄ puidere q̄ntū ad spi
 ritū q̄ q̄ntum ad corp̄. ita eē
 p̄mo quē d̄ tanq̄ seipm̄ dili
 gere. **T**ercio q̄ntum ad ip̄os
 actus p̄ q̄s a q̄b; subueitur pro
 xio. q̄ act̄ spūales sūt melioꝛ
 corpali; q̄ sunt quodmō hūi
 les. **U**t q̄b; pat; q̄ dicitores
 sūt p̄dicatores a docētes sacra
 scripturā ex op̄assioe p̄p̄ deum
 pure a q̄b; aux̄ a argētū deest.
 q̄ de spūalib; op̄ib; mie plura
 facē p̄nt. vñ plus merentur ta
 les nobiles euāgelici canes vl
 tera lazari. i. p̄ccōris sanando.
 q̄ diues epulo mereri poterat
 micas dando. **E**t ecouerso plus
 p̄ccat abscō d̄s talētū d̄ni. sc̄;
 v̄bū dei. q̄ diues negās micas
 tp̄alis s̄bstātie. **V**ñ ezechielis
 .iiij. **S**anguine; eius vic; pec
 catoris de manu tua requiram

Capitulum Tertium

Quē ergo medici visitant infir
 mos. a aduocati defendunt pu
 pillos. a doctores legum docēt
 iscios. q̄uis nō sit p̄ccm̄: tñ nō
 est elemosina si sit p̄pter lucrū.
 q̄ non sit ex op̄assione a pro
 pter deum. **S**i aut̄ gratis hoc
 facerēt. a p̄p̄ deum. elemosina
 esset non spiritalis. sed corpo
 ralis. quia ille sciencie lucrati
 ue sunt p̄ncipaliter p̄pter in
 digentias corpales sup̄plēdas.
 possent tamen spūales elemo
 sine comparari corpali; s̄m a
 liquē p̄ncipalē casū. a tūc p̄fer
 ri corpali; spūali. puta magis
 pascēd̄ eēt fame moriens. q̄ p̄
 eo orand̄. **S**ic etiam s̄m p̄m̄
 Meli⁹ ē idigēt d̄itari q̄ p̄hai
 q̄uis hoc simplici sit melius.
Querit etiā quē ele sint dāde
 ut fr̄uose d̄etur. **h.** p̄mo sūt ex
 caitate dāde. i. cor. .iij. **S**i distri
 buero i c̄tos paupm̄ oēs facul
 tates meas. caitatē aut̄ nō ha
 brā n̄l̄ m̄ p̄dest. s. ad eēnle p̄mū
 i celalic; als multip̄ p̄fit. **S**e
 cūdo dāde sūt ex bō itencōe. nō
 p̄p̄ manē glā; s. tanq̄ deo. q̄
 qd̄ vni ex m̄imis xp̄i sit. xp̄o sit.
Math. xxv. vñ math. vi. **Q**uā
 facis elā; nesciat sinistra. i. ma
 nis glā qd̄ faciat dextera tua. i.
 r̄ca intentio nō ip̄diatur p̄ simi
 strā itencōe; **T**ercō ut ordiate
 fiat. p̄mo tibi. secūdo p̄ximis.
 tercō aliemis. **¶ Cap. iij.**

29
 Sicut 10
 10
 20
 30

Sicut 10
 10
 20
 30

Capitulum
 Tertium
 Quē ergo medici
 visitant infirmos.
 a aduocati defendunt
 pupillos. a doctores
 legum docēt iscios.
 q̄uis nō sit p̄ccm̄:
 tñ nō est elemosina
 si sit p̄pter lucrū.
 q̄ non sit ex op̄assione
 a propter deum.
 Si aut̄ gratis hoc
 facerēt. a p̄p̄ deum.
 elemosina esset non
 spiritalis. sed corporalis.
 quia ille sciencie
 lucratiue sunt p̄ncipaliter
 p̄pter indigentias
 corpales sup̄plēdas.
 possent tamen spūales
 elemosine comparari
 corpali; s̄m a liquē
 p̄ncipalē casū. a tūc
 p̄ferri corpali; spūali.
 puta magis pascēd̄
 eēt fame moriens. q̄
 p̄ eo orand̄. Sic etiam
 s̄m p̄m̄ Meli⁹ ē idigēt
 d̄itari q̄ p̄hai q̄uis
 hoc simplici sit melius.
 Querit etiā quē ele
 sint dāde ut fr̄uose
 d̄etur. h. p̄mo sūt ex
 caitate dāde. i. cor.
 .iij. Si distribuero
 i c̄tos paupm̄ oēs
 facultates meas. caitatē
 aut̄ nō habrā n̄l̄
 m̄ p̄dest. s. ad eēnle
 p̄mū i celalic; als
 multip̄ p̄fit. Secūdo
 dāde sūt ex bō itencōe.
 nō p̄p̄ manē glā; s.
 tanq̄ deo. q̄ qd̄ vni
 ex m̄imis xp̄i sit. xp̄o
 sit. Math. xxv. vñ
 math. vi. Quā facis
 elā; nesciat sinistra.
 i. manis glā qd̄ faciat
 dextera tua. i. r̄ca
 intentio nō ip̄diatur
 p̄ sinistra itencōe;
 Tercō ut ordiate
 fiat. p̄mo tibi. secūdo
 p̄ximis. tercō aliemis.
 ¶ Cap. iij.

DE furto pprie dco qd
directe cotrariatur p
cepto septio. tria pn
cipaliter videda sut. Prio vbi
expresse comittatur furtu. vel
rapina. 7 quot modis. Scdo
vbi talia comittantur vlate.
a Tercō quo i reb; iuētis. **Qu**
tum ad primū diffinit Ray. a
vl. in trecta. in. furtū qd est cō
trectacō rei aliene. mobil. cor
pals. fraudulosa inuito dño.
lucrifatiēdi grā. vel ipi⁹ rei. vel
etiam vsus eius possessionisue
Dicit pmo o trectacō. qz sine
ea non ē furtū. pprie. licz inter
ueiat vlūtas. vrbū. vel scrip
tura. Alias si occupat qz res
alienas illicite a sine cōtrecta
cōe. est trasgressor alteri9 pre
cepti. scz non occupat rem p
rimi tui. Dicit rei aliene. qz nō
omittitur furtū i re plenissime
ppria. Plenissime dico. qz si ali
us hz; i re illa ius. puta credi
tor cui res ē pignori obligata
ut comodat. 219. id est ille cui ē
aliqd comodatū. vel soti⁹. vel
filiis psona alia a dñs furtie
furripies alicui tali psonē. fur
tū omittit. Dicit mobil. corpa
lis. qz i reb; immobilib; vel im
corpals; ut sūt actiōes a fūi
tatis furtū nō omittitur. qz ta
lia nō pnt o trectai pp sui im
mē sitatē 7 incorpētatē. Dicit
tur fraudulosa. qz si aliqs cre

debat rē eē suā. a credeb at sibi
licere rē suā furzipe. nō comit
tit furtū. licz alias tēatur resti
tue si nō fuit suā. 7 idō si crede
bat se facere dño vlēte. nō fa
cit furtū. qz nō facit dōlū. **Dr** i
uito dño. qz si credeb at dñm
pmisur 7 s best iusta cā crede
di. nō tenetur. **Si** vro nō s b
est causa. quare debebat crede
re. de hoc tenetur. **Et** dñs in
uitus. etiaz si videat rē auferri
qzuis non cotradicat. **Si** autē
putat facere inuito dño. 7 tñ
dñs vult. furtum quodē facit
q̄tum ad intencōnem. a mōe
lit pccat. s non tenetur ad re
stitutōem. nec dñs pōt petere.
obstāte sibi suā voluntate. **Dr**
lucrifatiēdi grā. Quia si quis
alienā ancillā vel meretricem
rapueit. vel celauit. nō causa
lucrifatiēdi. s; causa libidinis
exercendē. nō comittit furtum
licz alias q̄uit pccat. **Dicitur**
ipi⁹ rei vl vsus ei⁹ possessionis
ue. Quia nō solū comittit furtū
q̄ rei dñum vult lucrifacere
sic furtue. si etiā q̄ vsū vel pos
sessionē rei. **Addit thō. 2. 2. q.**
lvi. qz sicut furtū comittitur
in occulta accepōe rei aliene
Ita 7 i occulta detēōe iniusta
Est aut tā furtum q̄ rapia b
ut docz thō. vbi p̄us pccatum
mōle. qz cōn dñm p̄ceptū. ut
patuit supra. 7 cotra iustitiam

Septimūm   **Præceptū**

qua vnicuique reddendum est
quod suū est. Et cōn caritate; de
diligendo proximum. quia rapina
et furto humana sollicitudo p̄r;
et tam furtū q̄ rapina aggr̄ua
tur. ex circūstancijs loci. tēp̄is.
et persone. et similib⁹. ut si rem
sacrā in loco sacro auferat. tunc
est sacrilegium. aut alia speci
es. Aut si debito tpe oracōi au
ferat alienā rem. Si etiā persōa
damnificata pauper fuerit in
se. vel in suo statu. aut in suis hē
dibus ex hoc gr̄ue damnū pa
ciatur. **S**i quereres. est ne
peccm mortale si quis alteri fu
retur acū. vel p̄nam ad scri
bendum. vel talem puā rem
fm th̄o. vbi prius. q̄ in talib⁹
rebus minimis hō cui auferatur
res nō reputat sibi dānū infer
ri. et ille qui accipit p̄t p̄sumē
hoc nō esse cōn ei? volūtate cu
ius res ē. et si esset p̄ns ip̄e non
dissentir; ergo si q̄s h̄mōi res
furtiue. id ē alio nesciēte accipit.
p̄t excusari a peccō mōrli. Si
autē h̄at aīm furandi et alteri in
ferēdi dānū: p̄t in talibus
minimis eē peccm mōrle. sic et i
sola volūtate furandi est mōrle
Vbi etiā extrinsec⁹ nullū noci
d mētū infertur. **E**x q̄b; pat;
q̄ multis modis cōn septimū
mādatum peccat hōies. Prio
quādo quis rem alienā iniuste
auferat alteri; ignorante illo cu

Capitulū   **Quartū**

ius ē. et eo iniūto. sic q̄ si hoc
cognoscer; sibi displicer;. Et
non solū oīra hoc septimū p̄ce
ptum peccat; s; etiā tenetur re
stituē iniuste ablatum. **S**e
cūdo sc̄q̄tur fm th̄o. q̄ q̄ rem
suam apud aliū iniuste detētā
occulte recipir; peccat; q̄dem
furtim auferēdo. non quia gr̄
uat illū qui detin; nec tenetur
ad restituendū aliquid. vel ad
recōp̄sandū. Sed peccat oīra
cōmunē iustitiā. dum ipse vsuz
pat sue rei iudicium. iuris ordi
ne p̄termisso. Et ideo tenetur
deo satisficere et dare operam
ut si inde ortum fuit scandalū
proximorum q̄ illud sedetur.
Sed p̄. Aureoli q̄dlibet. m̄. q̄
xxi. dicit q̄ hęc op̄inio videtur
habere veritatem in casu i quo
persona priuata potest per iū
dicem. siue p̄sonam cōmunem
satis de facili recup̄are rem suā
Sed in casu vbi talis p̄ iudicē
non posset rem suam recup̄are
bono modo. vel q̄ iudex non ē
p̄ns. q̄ factum ad eius notici
am peruenire non potest. Aut
quia iudex non audeat inquirē.
vel ille cuius res detinetur nō
audeat aliū accusare vel alio mō
consimili In tali casu vnusquis
q̄ sit quasi minister iudicis.
et executor legis. Ita q̄ rem su
am vel equiualens accipere po
test. nec peccat i re accepta nec

Septimum Preceptū

in modo accipiēdi. **I**xe ille. **E**t
 pbat p **Aug** 7. in epistola ad
 macedoniū 7 p racōez. **E**ādē
 opimōnē p. pa. recitat nec eā
 improbat. **T**ercō peccat cōtra
 septimū pceptū q̄ p̄ximo suo
 nec in se nec in re sua eam nō q̄
 de m sibi vsurpando 7 retinēdo.
 s; siue occulte. siue manifeste de
 struēdo 7 corrupēdo. ut qui cō
 burit alteri domū. interficit ai
 malia. aut destruit agr̄ eius. 7
 similia vastat. **Q**uāuis eī nihil
 de illa re apud eum maneat. tñ
 q̄ p̄ximum iuste dānificat.
 peccat contra hoc pceptum. 7
 tenetur dānnum recōpensāe
Ritō peccat cōn hoc pceptū
 qui hmoi dānnum p̄ximo in
 iuste illatum sibi non recōpē
 sat q̄tum p̄t. qd̄ vtiq; tenet.
 nisi alter qui dānificatus est
 sibi illud volūtariē remittat. ā
 ab eo habeat volūtariam dila
 cōem. aut impossibilitatem re
 stituendi. vel similit̄ excusacōez
 licitā. **E**x quo p̄t; respōsio ad
 q̄sdam alios casus. **V**n? ē q̄
 si aliquis accipit equū. v̄l aliā
 rem ac comodatā vsq; ad cer
 tum locum. 7 ip̄e vlt̄ illū locū
 p̄cedat cū illa re. **S**e. fm **Rap**.
 q̄ furtum cōmittit. nisi in casu
 quādo sc; credebatur dominū nō
 fore inuitū si sc̄r; **A**li? q̄ si ali
 quis rē sibi ad vtēdum cōces
 sam ali; cōmodauit. **S**e. **Rap**. q̄

Capitulum Quartum

furtum vtiq; cōmittit. qz non
 erat ei cōcessa ad vsū istū. **A**liū
 casus vtz creditor cōmittit fur
 tum si pignore sibi obligato
 vtatur. **S**e. **Rap**. q̄ sic **I**n hoc au
 tem casu 7 similib; sc; cum fur
 tum cōmittitur in vsu rei: tene
 tur fur ad estimacōnem vsus
 rei. etiā re ip̄a domio restituta
 fm **Rap**. 7 **hosti**. **Q**uinto pec
 cat vti hoc pceptum qui vine
 am. agrū. ortum. ā qd̄ cumq;
 aliud sue cultue cōmissum inf
 de h̄ a fallaciē colit. 7 p hoc p
 ximum suum dānificat. 7 tene
 tur ad dānni restitucōem **D**e
 intelligendum puto de quoli
 bet infideli 7 fraudulēto labō
 tore. sc; carpentatore. muatore.
 p̄ximū dānificatē iuste **S**ex
 to peccat qui r̄minos a groz
 suorum. vineaz. ortoz. prato
 rum. vel simliū possessiōnū sciē
 ter dilatat in dānnum p̄ximi
 sui. p hoc aliqd̄ sibi de sua pos
 sessiōe auferēdo. 7 tenetur ad
 restitucōem. non solū ablati. s;
 etiā fructuū quos inde p̄cepit.
 7 quos p̄cepiss; domin; rei si
 eā possediss; deductis tñ exp̄s
 factis pro fructib; q̄rēdis. cō
 gregādis. 7 cōseruādis. **S**ep
 t̄mo peccat iudex q̄ ex cupidita
 te. timore. odio. amore. ā ex q̄cū
 q; alia cā sciēter male iudicat
 7 sentēciat i dānnum p̄ximi sui
Et fm **Rap**. tenetur illi quē sic

[Marginal notes on the left side of the page, partially obscured and difficult to read.]

115

116

117

118

Sep̄timum   **Preceptū**

39

82

18°

subditis p̄tere s̄b̄idiū **Tertius** si in bello ex pacto suo iusto fuerit captus ab hostib⁹. ⁊ non sufficit se redimere absq; dāno graui **Quartus** si debeat filiam maritare. aut filiū de sp̄sare **Et** si aliqua alia causa similis emerget. de quib⁹ vide latus in summis. p̄t licite a s̄b̄ditis p̄tere auxiliū. s̄ moderatū **Si** v̄ro domin⁹ extr̄ tales ⁊ similes rōnabiles causas vltra cōsuetum exigere vll⁹: teneretur ad restituendū eū s̄m **Kap.** ⁊ alios **Decimo octauo** peccat interdū q̄ in contractu conductōis mercenariū de p̄tio suo non statim soluēdo **n** damnicat **Vñ** dicit alex. de halis i s̄m a. talis tenetur restituere damnū. ⁊ etiā tātum quātum mercenario nocuit **Vñ** leuit. xix. non morabitur opus mercenarij tui ap̄d te vsq; mane. idē opis merces. **Et** eccl̄. xx. xiiij. Qui defraudat mercedem mercenarij. ⁊ qui effundit sanguinem fr̄es s̄nt. **Et** Jac. v. dicitur diuitib⁹. Ecce merces operariorū ⁊ stroz que fraudata est a v̄bis clamat. ⁊ clamor eorū in aures dñi sabaoth introiūt **Potest** aut̄ ille cui p̄tium solui deberet multipliciter damnicari nō solutus. **Aut** quia tātum tenetur eadem nocte soluere **Aut** alimoniā. ⁊ alia necessaria emergere vel p̄ncipi obnoxii fieri. au

Capitulū   **Quartū**

19°

aliud hm̄oi incurere p̄pter carentiam sibi debite mercedis. **D**ecimo nono peccat qui defraudat dños aut ciuitates in stauris licite impositas. modo in dū illicite p̄ tiranos extortis: **Exempli** gr̄a. dñm⁹ alicui⁹ ciuitatis sibi subdite imposit ei aliquā exactionē iniustam. s̄ rector̄es dicte cōmunitatis p̄ se ⁊ cōmunitate ut maius malū euentent promittūt eidem dño quādam pecunie sumam. ⁊ statuūt quēdam modum recipiendi siue colligendi dictam pecuniā a singulis de illa cōmunitate. imponēdo cuiuslibet certā pecuniā soluēdam: s̄m multitudinē bonoz suoz. vel alit̄. posito etiā q̄ aliq̄s ciuū dictā summā pecunie vel simul vel p̄ ptes p̄mittēs soluēdicto modo recipiat ad firmā pecuniā impositam cōmunitati dicto modo colligendā. de mū posito q̄ aliq̄ de dicta cōmunitate existimātes hm̄oi exactionem iniustā. ⁊ ideo non soluēdā nisi p̄ violētā ⁊ coactionē: aliquā pecunie sumā eis impositam. clam. vel occulte retineant **Querit** ergo gofred⁹ q̄d libt. viij. q. xv. **Verum** sic retinētes illud quod est impositum eis teneātur illud restituere. ⁊ hoc illi q̄ recipit dictam collectā ad firmam. **Rñd̄it** debitum est ut vnusquisq; tāq̄ pars tribuat

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

Septimum Preceptum

ad omne bonū cōsuandū suā
 p̄conem. **S**icut etiā quisq;
 p̄ salute pp̄ria tenetur dare ti-
 rano bō exteiora v̄l p̄dere pl?
 q̄ p̄mittat se p̄rimi ab eod̄. **E**t
 bñ stāt simul in p̄posito casu ⁊
 in alio q̄ aliq̄d iniuste ab ali-
 quo recipitur. ⁊ tñ iuste pōt
 ab alijs exigi. ut si dñs a tiran-
 no capitur. si captus sine sub-
 ditorū bonis redimi nō pōt. ⁊
 tñ tyrannus iniuste p̄eciū reci-
 pit. ⁊ restituere tenetur. ⁊ s̄b-
 diti bñ fatiūt dñm liberando.
Sic ē in p̄posito. vbi oēs de
 cōmunitate sūt sicut vnum cor-
 p̄. ⁊ rētores om̄iū tatis qñ rō-
 nabilit̄ s̄bditis aliquid soluē-
 dū imponūt tenētur soluere.
 alias cōmunitatē defraudant.
 p **V**icesimo p̄ccāt q̄ sciēter
 tradunt h̄ib; malas pecunias.
 v̄l alias res p̄ h̄ois. post q̄ ab
 alijs sic ad ip̄s puenerūt. ta-
 les ei nec dant p̄ciū iustū. nec
 fideliter agūt. nec bñ intēdūt.
 s̄ hoc quo ad pecuniā p̄cipue
 intelligendū est. qñ datur pecu-
 nia que est falsificacō monete
 om̄iū. **S**ecus si non est falsi-
 ficata moneta. s̄ i vno grosso
 pl? de argento a casu q̄ i alio
 q̄ ⁊ min? de cupro. **V**icesimo
 primo p̄ccāt s̄m plures q̄ me-
 liores denarios eligūt de mo-
 neta non pure argentea. ⁊ re-
 soluūt i argētū. v̄l v̄dūt p̄ci-

Capitulum Quartū

ofius. ⁊ leuiores eque care v̄-
 dūt. p̄t; q̄ tūc monetam red-
 dūt min? acceptā: ⁊ tales faci-
 unt interdū librā denarioꝝ ita
 leuem sicut p̄siores monete.
 quod tñ oino illicitū ē. ergo
 nocent coit̄ati. eadē racōne i-
 terdū. sicut isti de quib; p̄uer.
 xi. d. Qui frumenta absco die-
 maledicetur in popul. **S**e r
 cūdo p̄ncipalit̄ videndū ē de
 palliatis furtis ⁊ rapinis de q̄-
 bus ē p̄ma regula **M**agistri
Math. li. de otactib; **Q**uicū
 q̄ exhib; se. qualē scit se nō es-
 se. cui p̄t hoc p̄ncipaliter q̄
 creditur eē talis qualē se exhi-
 bet: datur. mutuatur. v̄ditur.
 v̄l fit aliquid boni. q̄ nō da-
 retur aut fier; si sciretur nō eē
 talis. illud ip̄ iniuste p̄cipit. ⁊
 ad restitucōez tenet. m̄ si sibi
 aliūde op̄etat de iure. v̄l ip̄ p̄-
 babiliter ignor; q̄ hac racō-
 ne sibi datur v̄l fiat. **D**atēt ista.
 quia si nō datur alias de **Ju**-
 re: non datur sibi voluntarie.
 p̄mo inuolūtarie. q̄ ex ignorā-
 tia cui? ip̄ est cā p̄ suam falsā
 exhibicōez ⁊ simulacōnē: seq̄-
 tur q̄ ip̄ fraudulēter r̄cipiat
Si iuxta hāc regulā discute-
 rēt se h̄oines: o q̄ multi inueni-
 rēt se iniustissimos occupato-
 res. q̄ de diuicijs suis glorian-
 tur. ⁊ aspn̄atur ceteros ut ma-
 los: **P**rimo enī p̄ncips q̄ h̄nt

20

21

10

Secundū**Preceptū**

defendere terriā ⁊ sibi ditos. eisq;
 puidere de iustitia ad q̄ tribu
 cōe sub ditoz quasi pre cō con
 ducti sūt. de q̄nto defensionem
 debitā ⁊ iustitiā negligūt detri
 to contribuconem iniuste reci
 piūt. **Secūdo** idem iuditiū est
 de hīs qui se clericos verbo di
 cunt. vel habitu. vel officō exte
 riori oñdūt. ⁊ nō sunt tales q̄
 les racōe clericatus esse deberēt
Ex quo enim ille quē ep̄us nō
 acceptauit ⁊ ordinauit in cleri
 cum iniuste recipit beneficia ec
 clestastica. ⁊ fructus eoz. **Quo**
 modo ille corā deo iuste recipi
 et. quē deus nunq̄ in clericum
 acceptauit. **Quomō** aut̄ est cre
 dibile q̄ deus illū vnq̄ in cleri
 cum acceptauit. qui nunq̄ ut
 clericus viuere. vel ut talis deo
 seruire p̄posuit. **S;** si aliqd̄ de
 hīs que ad clericū p̄tinent as
 sumptit aut̄ facit. hoc p̄ncipali
 ter ideo facit. ut p̄ hoc facilius
 redditus ⁊ pecunias possit ob
 tinē. ⁊ p̄ illas seculares h̄re ho
 nores. conuiuia. luxurias. ⁊ va
 nitates seculi exercere. **Et** si ali
 quādo bonū p̄positū habz. ⁊ p̄
 tunc iure percipit: nonne etiam
 tunc quando mutat p̄positum.
 ⁊ opere strarium implet. itez
 percipiendi ius perdidit. **Ter**
 cō similiter est iudicandū de re
 ligiosis habitu. ⁊ irreligiose
 viuētibz. **Quis** enim credit.

Capitulū**Quartum**

puto aut̄ q̄ nec ip̄met credere
 possunt hoies ideo eis bona da
 re. cōstruere monasteria. elēo
 finas ⁊ oblatōes p̄rigere: ut
 inde ⁊ de talibz ostra. deū ⁊ regu
 lam uiuant. **Cū** ergo ipsi solū
 sub pretextu huiusmodi ⁊ co
 loze petāt ⁊ recipiant. ⁊ hoc in
 titū eis detur. ut vic; s̄m sta
 tum assumptū deo seruiant ⁊
 uiuant. **Ipsi** non habēt ius ui
 tendi data in aliud: maxie con
 rium: q̄ ad id ad q̄s data sunt
 ⁊ ipsi receperunt. q̄ cito ergo
 quispiā religiosoz scient̄ con
 ea facit. q̄ ad statū religiosum
 de necitate salutis p̄tinent. iniu
 ste percipit ⁊ abutitur oibz. **Quo**
 modo donatis. etiā pane. vel ha
 bitacōe nisi mutz intēcōez. ⁊ w
 lit eis vti sic d; ad restitucōez
 tētur. **Quo** ofozmit p̄tē dicit
 q̄ q̄ scient̄ con ātur ut res q̄cū
 qz v̄alis melior appareat. q̄ ē
 bō. quā emptor p̄pter hoc emit
 p̄ncipalit̄ qz talē credebat eā ef
 se q̄lis apparebat omniū iudi
 cō tātum tenentur restituē q̄n
 tū recipiūt vlt̄ v̄z eius valo
 re. **Et** si reddatur eis res eoz i
 tegra: totum p̄tium reddere te
 nebūtur. qz non fiebat empco
 nisi p̄ tali re qualis s̄m iudici
 um omune apparebat. **Simili**
 ter sentiendū ē de hīs q̄ re bonā
 eē venale oñdūt ut vinū clay
 ⁊ lapid̄ i vitro. ⁊ p̄gea turbid̄

Septimū Preceptum

vel alias malū vasis vniū infū
 dūt hē de p̄fato mat̄xo. Quū
 to f̄mp̄dicta iūste agūt mer
 catores vel alij q̄ accomodāt
 pecunias ab alijs. 7 ut decipi
 ant: vestes 7 appat̄y h̄nt pre
 ciosos ut eis credatur. cum t̄n
 pbabilē soluere debita nō in
 t̄ tēdūt vel ne queāt. **S**ecūda
 regula eiusdē. quicūq; indebi
 te est alicui hōi causa timoris.
 wre cūdie. tristitie. vel alteri?
 passiōis sibi oīno inuolūtāie.
 cui? quidē passiōis occasio
 ne ille hōio mouetur ad dan
 dū mutū ad. vel aliqd vtile sibi
 faciendū. hoc ipse iniuste reci
 pit de tāto de quāto illa dacio
 ex illa inuolūtaria passiōe p̄
 cedit. Et ad restitucōem tene
 tur. nisi forte sic p̄tractū ē illud
 sibi ex aliquo iure debeat. vel
 nisi bona fide pbabiliter igno
 ret an inuolūtariae sibi detur. s;̄
 pbabile habeat p̄supcōez de
 voluntario. Illd̄ pt; qz qn̄ iste
 non h; ius 7 scit illū dare non
 volūtariae. a vltra hoc est inde
 bite causa illi? dacōis. quō po
 test sibi res iuste wire dico au
 tem cui? est indebite causa. qz
 si das paupib; elemosinā ex
 timore mortis. aut dānacōis:
 ipi non iniuste recipiūt. qz nō
 sūt causa illi? timois. p̄mo ad
 huc si quis est; cā illi? timois
 s;̄ non indebite. ut si necesse es

Capitulū Quartum

set nauta; facere foramē in na
 uū. p̄pter qd̄ opt; eici vel alijs
 dare merces. Si aut̄ non est;
 necesse. s;̄ facer; hoc qz spar; se
 obtētur merces eiectas. ipse
 ceteris pibus non solū merces
 eiectas. 7 demum inuentas in
 iuste recipet. s;̄ etia; teneretur
 refūdere. dato qz eas nunq; in
 ueniret. **E**x p̄missis possunt
 multa elici. Primo qz potentes
 a dñi qn̄ petūt sibi aliqd dai
 vel mutuari a subditis. quod
 pre timore indignacōis nega
 re non audēt. de tāto iniuste
 recipiūt: de quāto ex inuolun
 taio timore donatur. **S**ecūdo
 si quis petit vel mēdicat p̄ tam
 honorabile psonā cui quis p̄
 wre cūdia tam puā rem nega
 re a vultum ei; non audēt cō
 fūdere. **T**ercō debitores q̄ mi
 nātur credito rib; n̄ ps debiti
 remittatur eis. se totū velle ne
 gare coram iudice. nulli talū
 sunt absoluti a debito qd̄ occa
 sione illi? timoris dimittitur.
Quarto hij qui molestauerūt
 homines. 7 minātur amplius
 inimicari eis si non o cordaue
 rit cū eis p̄ vto ipōz: non de
 bēt credere se vire 7 euāgelice
 recōciliatos. etiā si offensi ex il
 lo timore se iniuria; dimittere.
 7 verbo testētur 7 scripto. **Q**u
 to mimi 7 ioculatores qui nō
 vocati vniūt ad hōies. sed eis

Septimum Preceptum

a sunt ab eo derelictae. et istas si quis inuenit et eas accipit. non aio retinendi sed eas restituendi domino earum qui eas non habet pro derelictis: ille non committit furtum nec in re cum sint derelictae nec voluntate. cum eas derelictas sciat aut credat. Si autem in uitate non sunt derelictae. Ipse tamen inuenitor bona fide hoc credit. et accipit etiam animo retinendi. tunc ignorantia facti eum excusat ut dicit alex. Si autem non credat eas derelictas. et accipit eas animo retinendi: tunc furtum committit. quia correctat rem alienam. et de hoc intelligitur illud Aug. in quadam omelia sic dicitur. Si quid inuenisti et non reddidisti: rapuisti. dicit tamen per. pa. in. iij. de consuetudine. et thesaurus ubi cuius inuentus sit: est principis. et sic ille solus potest facere elemosinam. Est enim thesaurus uetus depositio pecunie cuius memoria non extat. Sed quo restituatur inuenta. quoniam nescitur cui. s. fm Ray. faciat inuenitor publice dici per pcones vel per ecclesias ubi rem inuenit. Et s. fm hostien. Antequam domino restituat. si dubium est cui sit certificari debet inuenitor per circumstantias rei. alias forte multi non domini eam peterent

Capitulum quintum
de emptione et de uenditione. circa quod sex plura

Capitulum Quintum

valde illicite acquiruntur. tria nunc sunt uidentia. Primo quod requiratur ad talia. Secundo quod periculosum est habere officium mercatorum. Tertio qualiter se debeant habere bene ut saluetur mercatorum. **Q**uintum ad primum non b dum quod s. fm vincetium in speculo hysto. li. ij. mercatorum proprietates chaim primus habuisse uideatur. qui simplicitate uite hominum ad inuentionem mensurarum et ponderum permutauit. atque ad calliditatem et corruptionem perduxit. et minus et re primus posuit. rapinis et uolentia opes congregans. suos ad latrocinia inuitauit. Quauis igitur negociatio ut hodie res se habet. de se non sit illicita. quia ipsa mediante bona terrarum quondam alijs terris taliu carentia habentibus aduehunt et euerlo: tamen ibi magne fraudes sunt. **U**nde secundo non c dum quod s. fm. th. 2. 2. q. lxxvij. Et sec. m. iij. di. xv. Duplex est commutatio. Una perconomica. quando commutans intendit recipere rem non ut mercetur in ea. sed ut ipsa utatur. Alia est commutatio negotiatio ubi commutans intendit lucrari de re quam acquirat. emit enim rem non ut utatur ea. sed ut uendat eam. Ad primam commutationem ut sit iusta quinque requiruntur. et ad secundam ut sit iusta eadem et adhuc duo alia

Septimū Preceptum

requiruntur **P**rīmo igitur ad cōtractū emp̄cōnis a vendicōis. 7 ad quemcūq; contractum requiritur libera volūtas in vtroq; sc; vendēdi in vno. a emēdi in altero id est q; dāns velit trāsferre a recipiēs velit accipere rem trāsferendā. **S**ecundo requiritur libtas in vtroq; ita q; neuter ipsoꝝ prohibeatur lege sup̄ioris nec per actū alterius a quo dependeat. **E**t ppter defectum hōi non potest monach; sine licentia superioris. nec filius familias sine licentia patris emē. vel vendē. **T**ercio requiritur q; fiat cōmutacō sine fraude inueniēte bō fide. **J**o. i. t. lxxv. iij. lxx est volūtas dī ne quis sup̄grediatur neq; circūueniat in negocō frēm suū. p li sup̄grediatur iēqlitatē iusti p̄cū excludit. de quo p̄t9 pauca dicetur a circūueniat p fraudē.

Fit autē in th̄o. fraus t̄plicit̄. **P**rīmo in substācia rei vēdite. ut cū q̄s rē vni; sp̄i sciēter vendit p re alteri; species a substātie min; p̄ciose. ut auricalcū p auro. a aquā p vīno. **A**ut mixtū p̄o puro. a denariū cupreū p auro. cōn illd̄ p sa. i. **A**rgētū tuū v̄rū est i scōziā vīnū tuū mixtū ē aqua. **S**ecūdo cōmittitur fraus i quātitate. q; p mēsurā agnosatur siue res mēsuratur p pond; siue p aliā mēsurā.

Capitulū Quintum

corporalē ut modū vel sextariū. siue sit in liq̄dis siue aridis. **E**t similiter in libra 7 p̄dere. et in oib; istis vniuersalit̄ oport; eē iustā mēsuram in vendēdo a emēdo. alias iniustū sit. **J**do deut. xxv. dicitur nō habebis in sacco diuersa p̄dē a mai; a min;. nec eit i domo tua modius maior a minor. **A**lxviii. natur em̄ dñs cū q; hoc facit. 7 adūsatur oē; iniusticiā. **T**ercō omittitur fraus i q̄litate. puta cū q̄s animal infirmū vēdit q̄si sanū. **A**ut vīnū corruptū q̄si sanū 7 purū. **A**ut crocū mixtū cū re viliori. **E**x q; pat; q; q; faciūt res inutiles 7 defectuosas. defectusq; earū ex industria a studiose obtegūt a occultant tenentur ad restitucoē; illi; qd̄ occasiōe talis occultacōis eis datur p reb; n̄ res nō obstāte defectu tantū valeat quātū datur. **E**t similis ē de hōib; res venales iudicādo. oia ista p̄batur. extr. de iur̄is 7 dāno dato. **Q**ui em̄ dat occasiōē dāni. dānū dēdisse videt. s; defraudās aliū in s̄ba. q̄litate. a quātitate. dat ei occasiōē dāni. **A**lias ei nō pmutat. **E**t in hīs omib; dicit th̄o. nō solū p̄ccat q̄s iniustā vendicōne; faciēdo etiā ad restitucoē; tenetur. **Q**uō ex igr; q; adm̄n; habitualiter itēdat si vāciat agnoueit rē nō

capitulum
quintum
corporalet ut modum vel sextarium
siue sit in liquidis siue aridis
Et similiter in libra et pondere
et in omnibus istis vniuersaliter oportet
esse iustam mensuram in vendendo
et emendo. alias iniustum sit
Iudo deut. xxv. dicitur non habebis
in sacco diuersa pondera maiora
et minora. nec erit in domo tua
modus maior et minor.
Ab xviii. natur enim dominus cum quod hoc facit
et aduersatur omnes iniusticiam
Tercio omittitur fraus in qualitate
puta cum quis animal infirmum vendit
quasi sanum. Aut vinum corruptum
quasi sanum et purum. Aut crocum
mixtum cum re viliori.
Ex quibus patet quod quod faciunt
res inutiles et defectuosas. defectusque
earum ex industria et studiose
obtegunt et occultant tenentur
ad restitutionem illi qui
occasione talis occultationis
eis datur pro rebus non
obstante defectu tantum valeat
quantum datur. Et similis est
de hominibus res venales
iudicando. omnia ista probatur
extra de iuris et damno dato
Qui enim dat occasionem damni
damnum dedisse videtur. sed defraudat
alium in substantia. qualitate. et
quantitate. dat ei occasionem
damni. Alias ei non permittit.
Et in his omnibus dicit
thomas non solum peccat quis
iniustam venditionem faciendo
etiam ad restitutionem tenetur.
Quo ex igitur quod administrans
habitualmente iterum dat si
vaciat agnouerit rem non

Septimum Preceptum

fuisse talem qualis fm contractu esse debuit qd hoc velit sic rationabile fuit emendare. Si ei venditore ignorante aliquis predictorum defectuum in re vendita fuerit: venditor qd non peccat. tenetur tñ cu ad ei? noticiam pueneit wraciter saltē damnum recōpensare emptori. Et qd dictū est de venditore etiā intelligendū est ex pte emptoris. Cōtingit enī quādo qd venditorē credere rem eē min⁹ pccosam q̄tū ad sp̄ciem. puta si quis aurū vendat loco auricalci: emptor si illud cognoscat: iuste emit. et ad restitucōnem tenetur. Et eadē racō est de defectu qualitatis et quantitatis. ut si quis simplex pegrin⁹ credens equū suū valde infirmū exhibet eū vnalem. et emptor astutus q̄uis noscat defectū eē puum. aut forte per noctē sanabile. et tamē emit eū p paruo p̄cio quasi valde infirmū. ille scienter et iuste dānificat pximū suū. et peccat contra hoc mādātum. et tenetur ad restitucōnez

¶ Quinto requiritur eqlitas valoris inter res pmutatas. à inter rem emptā. aut venditā et p̄ciū. Nā rem carius vendere. aut vilius emere q̄ valz i seculi estimacōne hoim est contra iustitiam fm p̄m p̄mo politi. Et contra **Math. viij. Oia que**

Capitulum Quartum

cūq; vultis ut faciāt vob̄ homines et vos facite illis. S; null⁹ est qui sibi vell; rē cari⁹ vendi q̄ valeat. qz sic dānificaret ut plurimū vel semp. Vñ **Aug. xij. li. de ci. dei. Velle vile emere. et care vendere. reuera viciū est d; aut qd non lic; rē carius vendere vel vilius emere q̄ valeat in se vel in estimacōe hoimnū.** In tribus enī casib; lic; rem cari⁹ vendere q̄ sit emptā. Ideo qz à res meliorata est in se. vel in estimacōe hoim. Aut racōe seruicij circa rē emptam exhibiti. Primo ei res emptā p̄t meliorari. aliqñ naturaliter. ut quādo fit de ipuro vmo purū. et de gracili ligno forte. Et de equo triū annoz octennis. Aliqñ artificialiter fit emptā rei melioracō. ut melior est pān⁹ in tuncā format⁹ q̄ simplex pann⁹. Aliquādo fit naturaliter et artificialiter. ut melior ad ignē valent liḡ sicca q̄ hūida. Secōdo p̄ncipaliter res emptā p̄t meliorari nō in se. s; i opinione hoim. Aut qz nesciebatur prius q̄ bona esset. Aut qz est iam indigentia ei? q̄ prius non fuit. ut p; de pillulis pestilentialibus extra tpe pestilētie. et in tpe pestilētie. et in multis alijs modis. Et tā in primo q̄ in secūdo melioracōis modo p̄t res cari⁹ vendi q̄ emptā ē

Septimū **P**receptum

Tercio pñcipalit̄ idē fieri pōt ex pte vēditis. vic; rōne hūicij. qđ cū eā fecit. vel officij qđ cū eā h; .7 hac rōne collocōres hospitiū. cāpsōres. institores. caupo. nes. penestici. .7 q̄cūq; st acō. narij. pñt rem etiā nullomodo mutatā nec in se nec in estimā. cōe hōim vndere cari⁹ q̄ eme. rūt. .7 hoc pp̄t sumpt⁹. labōes. industrias. curas. picula. .7 ali. as occupacōes racōnabiles. .7 multo plus q̄ adducūt res a lō. gīm q̄. **R**acō ē qz .i. cor. iij. vnus q̄sq; recipiet mercedē h̄m suū pp̄m labōre. **E**adē enī ratio ē de mercato re. sic de alio labora. tore. qz sibi merces det p suis. labōre. industria. cura. .7 simili. b; **V**n̄ tā h̄m dīmā q̄ natuā. le legē illicitum reputatur si in emptiōe .7 vēditōe non sit eq̄. litas iustitie hūata scient̄ **E**t il. le qui plus h; postq̄ innotue. rit sibi illd̄ tenetur recōpensa. re ei q̄ dānificatus ē si sit nōbi. le dānū. **Q**uod dico. qz iustū. precū rez qñq; non ē punctu. aliter determinatū. s; magis i. quadam estiatione cōsistit. ita qz modica additio vel minucō. non videtur tollere equalita. tem iustitie. ut thō. dicit. **E**t ad. dit scotus. qz quando cōmutā. tes pensata necessitate mutua. reputant hinc inde equiuales. dare .7 accipere. ita qz v̄q; cō.

Capitulū **Q**uātum

putat tantum dare qñtum re. cipit. .7 econuerso recipere qñtū. dat. si tunc aliquod modicū. deficit ab indiuiduali equali. tate non erit iniustitia reputā. da. qz quādo ex tali estimacōe. de dacione .7 recepçione equi. ualentis mutuo sunt contenti. tunc mutuo sibi volūt remitte. re. verisimilit̄ si in aliquo defici. unt ab illa iustitia req̄sita. **E**t. sic isto r̄ū cōtractuū quemlib; cō. comittatur aliqua donacio. cō. ditionalis. **V**t si aliquid sit. amplius in re data. **V**erūp̄ h. tñ si aliquis multū idiger; de. re aliqua .7 alius ledatur si ea. careat. .7 per magnam instan. ciam ille inducitur ad vnden. dum rem suam: vel ad pmutā. dum p re alterius tunc cū pos. sit se cōseruare indēnem erit in. casu tali. iustū pretiū nō respi. tiendo solum ad rem que vēdi. tur: sed etiam ad damnum qđ. vnditor ex vndicōe incurrit. **E**t sic licite pōt aliquid carius. vēdi q̄ valeat h̄m se. q̄uis nō. vndatur plus q̄ valeat h̄nti. **S**i vero aliquis multū inue. tur ex re alteri⁹ quā accepit. Il. le vero qui vndidit non dāni. ficatur carēdo re ista. non debet. eam superuendere quia vali. tas que alteri accrescit non ē. ex vndicione. sed ex conditio. ne ementis. nullus autē debet.

vendere alteri qđ non est suū.
 lic; pōt; ei vēdere dāmnū qđ
 patitur. Ille tñ qđ ex re alterius
 accepta multū iuuatur. pōt; p
 pria vltimate vēdētī aliqđ su
 perogare qđ p̄tinet ad ei⁹ ho
 nestatem. **E**t sic p̄t; q; qñq;
 requirūtur ad cōmutacōnem
 yconomica. **S**; ad negotiati
 uā adhuc sup̄ p̄fata rēqrūtur
 alia duo. **P**rimo si debeat eē iu
 sta: opt; q; talis cōmutacō sit
 vtilis reipublice. **S**ic ē de mer
 catorib; illis q; afferūt res de
 patria vbi habūdant: ad p̄ri
 am vbi deficiūt. quaz tñ vsus
 ē ibi necariū. **E**t etiā qui res
 emptas cōseruāt ut p̄mpte in
 ueniātur vnales a vltētib;us
 eas emere. tales habēt actum
 vtilē reipublice. **O**port; enī q;
 nec aliq; credat nec credēdi
 racōez; h̄at emp̄cōez; eē omuni
 tati vel reipublice p̄uiditales;
Propter defectū illi⁹ cōdicōis
 sūt aliqui vitupabiliter nego
 tiatores. puta qui nec trāsserūt.
 nec cōseruāt. nec eoz; industria
 melioratur: res vnal. nec cer
 tificat; ali⁹ simplex de valore
 rei emēde: s; emit mō ut statim
 vendat sine oib;us iā dictis cō
 dicōib;. **T**alis eēt exterminā
 d; a republica tāq; nociu⁹ coi
 tati. eo q; p̄hib; imediatā cō
 mutacōez; vltētiū yconoice cō
 mutare. **E**t sic fatiūt qđlib; vā

le vsuale cari⁹ emētī qđ debet;
 eē: vili⁹ vēdētī. a sic dāmficāt
 vtrāq; p̄tem. p̄t; etiā q; illi q;
 frumēta vel alias res vtilēs co
 mūitati vel necarias a bonas
 ad hoc p̄ncipalit; emūt. ut nō
 defint ciuitati p̄rie. vel aliqua
 alia bō intencōne. non intēde
 tes caustia inducere. s; qñcūq;
 necessitatē vel notabile gr̄ua
 men paupm viderint: vendere
 iuxta cōem r̄ racōnabile estia
 cōez;. **T**ales enī licite a meito
 rie p̄nt hoc facere. a aliqñ cari
 stia impedire. **S**; illi qui i cō
 gregādo talia nec coitati pro
 sūt nec vtilitatē ei⁹ intendūt.
 s; solū lucrū suū nī nisi caustia
 expectādo. grauissime peccant
Racō est q; quilibet in coitate
 viuens racōe caritatis p̄rimi
 a racōe emolūmētī ut pote sola
 cū defensiōis r̄ similitū d; coita
 ti eē vtilis. r̄ maxie nō nociu⁹
Et s̄m iura **T**urpis est pars q;
 se non cōformat suo toti. p̄nt
 aut vtriq; p̄missozū se ex hoc
 cōsiderare. **Q**uia q; intendit cai
 stia. dolet de frumētoz; copio
 so p̄uētū. **A**lius vro ex hoc vl
 letus est. vel otentus. r̄ nō tri
 stis. **S**ecūdū requisitū ad
 cōmutacōez; negotiatiuā ē. ut
 vendens p̄ re vēdibili recipiat
 iustū pretiū. **E**st aut iustū pre
 tiū cōsiderādū s̄m q; res vendi
 biles valēt ad vsūm hominū

dolosa. a venditor tenetur ad
 damni recōpensatiōem. Si ve
 ro vitium sit manifestū. puta cū
 equus sit monocus. vel tale
 manifestū vitium hz res vendēda.
 vel cū vsus rei licet non queat
 vni venditori: pot tñ cōueniē
 esse alteri. et si tunc ipse venditor
 ppter hmoi vitium subtrahat de
 precō qntū optz: tunc non te
 netur ad manifestādū vitium
 rei qz forte hmoi emptor vllz
 plz subtrahi de precō qz essz sub
 trahēdū. Vñ pot licite venditor
 in dēmitati sue ofulere vitium rei
 reticēdo. vrbz grā. exēplificāt
 doctores alij. Tu vendis mibi
 equū oīno malū. et qz nihil va
 let ad equitandū et das mibi
 eū p tanto precō. qntum sola
 cutis valet: nihil iniustū facis
 mibi qz equus non valet ad eq
 tandum. nisi ego in cōtractu i
 terrogare; an equus valet; ad
 eqtādum. et tu diceris qz sic.
 tunc ei tractū iniustū ē et frau
 dulentus. Si autē ego ex sim
 plicitate vel in adūtentia non
 cōsiderarem illū defectū: nec in
 qrerē. tu tñ bene scires. qz ego
 principaliter ad equitādū eū
 emerē. et ex simplicitate vel in
 adūtentia id non dicerē. Tu qz
 dem peccas cōtra me: non iniu
 ste ad extra vendēdo. hz minz
 fidelit et caritatie circa me agē
 do hoc est sētētia tuij qz narrat

de antipatre pho acutissimo.
 qz dixit oia vitta emptori. pā
 dēda sūt. Et post plura ei9 ver
 ba occludit tui9 li. iij. de offi.
 nihil debz venditor emptori ce
 lare. Qd si increpandi sūt qre
 tacent: quid de hīs estimādū
 est qui fucatiōis vanitatem ad
 hibet. **S**; quid de hīs mer
 catoribz; et strahētibz; qui scūt
 verisimilitēz iustū pretiū. et tñ
 signo. vel verbo. vel silencio. rē
 supuendūt. Rñ. qz tripliciter
 pnt tales vitium omittēre. Prio
 si vidēs hominem simplicē et iex
 ptum circa rē. nō facit dilige
 tiam fidelē ut ei non supuedat
 Quia enim in expertus homo ne
 scit rem estimare. Idō venditor
 nō pot se hui9 exhibitiōem
 in vendēdo regere. hz tota eius
 estimatiō sibi incūbit. Et ergo ni
 si fidelē diligentiam adhibeat.
 nō est sine peccato si rem sup
 uendat. **S**ec9 autē est quan
 do res venditur homini intelli
 genti et experto circa rē. **S**ecun
 do qn emptor a venditor ē az
 tatus neccitate vll inordiata af
 fectione impulsus. tunc neqz
 qz pot alter dubius de valore
 rei tā secura ofciētia dur9 eē er
 ga eū ceteris pibz; sic erga libe
 rū et omni tali impulsu carētē.
 habz ei timere qz ex illa aztatiō
 ne car9 emat qz alias faceret.
 emptor vll qz venditor vendat

Septimū**Preceptum**

remissio **Tercio** quando venditor aliqua arte vel cautela venditorum etiam si vera sint et non falsa inducit emptorem ad emendum carius quam alias emerit ut si venditor rem que vix valet unum denarium scilicet exhibeat pro quatuor et emptor ex veracundia vel quod non credit superhiberi rem in quodruplum exhibeat et det plus quam unum venditor coram deo tenetur ad restitutionem eius quod plus uno recepit **Tenetur** enim ad restitutionem si rem scienter superuenderet etiam si illud nullo modo induceret quod tamen magis quando hoc pro cautelas efficit et maxime pro falsitates et mendata hoc percurat. **Secundo** principaliter videndum est quod periculosum sit mercari vel negotiari. Et hoc potest ex septem que eam reddunt periculosam. **Primo** ignorantia inter se valoris rerum et quantum estimandi sint labores cure pericula et cetera huiusmodi que negotiantes habent circa venales res in quarum estimatione merito quilibet est sibi suspectus utpote iudex in propria causa. **Et** in hoc minus periculose stant que venduntur res apud multos inuevibiles et venales quod facilius et propius qui potest haberi estimatio et homines non sunt artati ad unum. **Quisquis** vero habet rem venalem vel exercet officium aut laborem non possibile apud alium haberi.

Capitulum**Quintum**

Sic aliquando solum unus est notarius medicus apotecarius vel alius talis hic dicitur sibi multo magis esse suspectus et valde cauere ne in necessitate hominum exigat aut recipiat ultra rei aut laborem sui valoris. **Secundum** reddens negotia commemorem periculosam est diffidentia de primis que surgit ex cautela et fraudibus omnium die contingit. **Propter** quod vendentes multo carius exhibent res quam valent et ementes multo minus quam velint dare. **Et** sic utrobique multa falsa dicuntur et non pauca mendantia et quandoque puriora committuntur. **Tertium** est inordinatus timor damni et lucri desiderium excessivum ac affectus res cito vendendi. **Ex** quibus oritur consuetudo laudandi vendenda et emenda vituprandi que quidem timor et desiderium tempe contrahunt sic mentem urgent et occupant quod modicus vel nullus respectus ad deum vel iustitiam solet haberi. **Quartum** continua et anxiosa sollicitudo et occupatio cum talibus rebus extrinsecis et diversis hominibus que rano mentis recollectionem admittunt et in quibus tanta habetur diligentia quod debitum deo servitium et cura proprie salutis obmittitur. **Quintum** est malum exemplum quod quis videt in maiori parte mercantium propter quorum multitudinem homo plane vitiosus

Septimum Preceptum

prætere. vix potest aliquid lucrari mercando. **Sextum** est continua occupatio cum vno obiecto. et materia auaritie scilicet cum temporalibus bonis et etiam cum forma eius. quia cum modo acquirendi eadem nec non cum auaris. circa quod videtur tam difficile vitare auaritia sic assidue querendo cum peccatis; mulieribus continentiam seruare. **Septimum** est raritas pure intentionis. quia valde rari est ut quis recte intendat in mercando utilitatem proximorum. et sic secundum utilitatem officii vel obsequii sui victum mereri quod tamen intentio tam necessaria est quam sine tali intentione actuali vel habituali nullus actus negotiationis est merito nisi apud deum. etiam si quo ad homines nihil iniusti fiat primo dubium et disputabile est. **An** iste qui non intendit in mercando hominum utilitati seruire. etiam si utilis sit: possit aliquid scilicet deum pro labore suo recipere. **Tercio** principaliter videndum est quomodo mercator cupiens saluari debeat se tenere. **Re** quod debet. an omnia intendere. non plus debito recipere. vel minus dare. sciens. et velle supplere vbi perierit defectum. et fideliter seruando a prestando hijs a quibus vult victum acquirere. et cum timore lucrum recipere secundum nobilitatem et grauitatem et utilitatem cure

Capitulum Quintum

laboris. industrie. et sumptuum quos et quos contingit habere. nec non secundum magnitudinem. multitudinem. aut precositate rerum in quibus seruit aut ministrat hominibus; nec tantum negotiationi intendere. ut per hoc aliquid eorum negligat quod sue sunt necessaria salutis. dico autem nobilitatem et cetera quia dato quod negotiatiois merces adducatis tantus esset labor sicut militis defendentis terram. nobilior est tamen labor militis ceteris paribus. quam alterius. quia ad nobiliores finem tendit. **Sic** etiam staret quod labores. cure. et essent eque nobiles et graues. et tamen vni esset magis necessarius alio. pro isto certe sibi magis daretur. **Dico** etiam secundum multitudinem magnitudinem et precositate rerum. quia penestica vendens. scilicet pisum et olera. et de vno flor. omnium seruiens non potest tantum lucrum recipere. sicut institutor vendens nobiles et multum utiles res. nec institutor in quiete quoddammodo residens ceteris paribus. potest tantum lucrum recipere. etiam de eadem magna pecunia. sicut res eque bonas de partibus longinquas adducens. **Et** ideo si quislibet secundum statum suum vellet viuere. et secundum meritum suum lucrum recipere: omnia starent eo melius. **Sed** quia penestica de modico pretio et labore tantum vult lucrari. quod quotidie bonis abis

Septimū Preceptum

et potibus repleta sit. et vlti hoc continue pl? dicitur. que si de bite pender; vix nudū panes mereretur. et istoz de modico labore et precō respectie vult se et suos tā delicate nutriē. et precō se vestire sicut vn? de multo maiori sūma. grauiori et vtiliori labore cōmūitati bviens et ita discurredo de alijs. hinc ē qd qd si oēs auaritie et supbie et voluptatis morbo laborat p q tntū excecatur qd credūt ita eē dēre ex hoc qd illa sūt tā omūiter iā cōfueti qd qsi oēs sic agūt. cū tñ nulla ofuetudo possit excusae i hīs q sunt cōn rectā rōnez. s; solū in indifferētib? que possūt fieri bene et male. nulla aut ratio recta videtur dictae hoc bonum qd filia simplicis militis aut burgenf q tumlib; opulētā dēferat tam precōsam veste; cingulum. aut coronā. que pro statu sufficiet; cuiuscūq; magne pncipisse aut regie. nec hoc qd q tumlibet diues mercator tā splendide in vestibus. tā magnifice in sumptibus viuat qd sufficiet; regi vel pncipi bene magno Et hoc mō multa sunt qd s; dissimulacōne trāseūt nec reputantur tā mala que tamē si recte pensarentur: manifeste viderentur excessiua recto iudicio racōnis. Ex quib? patet qd qntificacō precij iusti pensāda

Capitulum Sextū

est in libra racōis recte attendendo bona fide id est fideli intecōne suā idustriā cū rē. sollicitudinē. necitatē. et nobilitatē rei vōdibilis. magnitudinē. multitudinē. labōes. picula et sūptus.

Sequitur. vi. capi. de vsuris.

De vsuis mō et alijs cōtractib? tria ponētur. **P**rio quot modis vsurarij faciūt cōn septimū preceptum. **S**ecūdo quāta mala ludos comitentur **T**ercō quomō peccāt lusoēs. **Q**uātum ad p mū prenōnda sunt quatuor. **P**rimo qd vsurarij tenentur ad restitucōem vsure et ad restitucōem damni p vsuras alicui illati. **O**mnis enim vsuā cōmittitur circa mutuacōem vel cōcessionem. **E**st aut mutuacō actiua seu cōcessio. dacō gr̄uita rei quā vel equiuales tenetur reddere recipiens iuxta pactū **M**utuacō vōd passiuā ē tal' rei receptio. s; aut mutuacō. qsi meū tuū facō. hoc tñ qd tibi mutuo nō simpliciter dēmit eē meū. sed solū ad tēp? d; eē tuū vñ vracie dicē possū me tātū hre apd te et ille nō dicetur oino paup cui debitores bñ soluturi teneantur multa. s; aut mutuacō pecunie vel huiusmodi dacio. quia dominū trāfferitur. vñ in scriptura vocatur mutuacō dacio. **E**xo. xxij. deut. xv. luce. vi.

Capitulum Sextum
De vsuris
De vsuris mō et alijs cōtractib? tria ponētur. Prio quot modis vsurarij faciūt cōn septimū preceptum. Secūdo quāta mala ludos comitentur Tercō quomō peccāt lusoēs. Quātum ad p mū prenōnda sunt quatuor. Primo qd vsurarij tenentur ad restitucōem vsure et ad restitucōem damni p vsuras alicui illati. Omnis enim vsuā cōmittitur circa mutuacōem vel cōcessionem. Est aut mutuacō actiua seu cōcessio. dacō gr̄uita rei quā vel equiuales tenetur reddere recipiens iuxta pactū Mutuacō vōd passiuā ē tal' rei receptio. s; aut mutuacō. qsi meū tuū facō. hoc tñ qd tibi mutuo nō simpliciter dēmit eē meū. sed solū ad tēp? d; eē tuū vñ vracie dicē possū me tātū hre apd te et ille nō dicetur oino paup cui debitores bñ soluturi teneantur multa. s; aut mutuacō pecunie vel huiusmodi dacio. quia dominū trāfferitur. vñ in scriptura vocatur mutuacō dacio. Exo. xxij. deut. xv. luce. vi.

Septimū Preceptum

Si inquit mutuū dedeitis hīs a quibus spatis recipe. q̄ gratia ē vob. nā a pccōres pccōrib⁹ fenorātur ut recipiāt eq̄lia. Et statim sequitur. mutuū date. nihil idē spantes. ⁊ eit merces vestra multa. ⁊ eritis filij altissimi. qz ipse benign⁹ est sup̄ inq̄tos ⁊ malos. **Dr̄** gr̄uita da. cō. Quia sic pura ⁊ simplex donacō fit gratis sine limitacōe. sic ista deb; gratis fieri salua ista limitacōe de reddēdo. **Vñ** xps vbi s. dicit. n̄l inde sperantes. sup̄. vltra reddicōem rei. **Additur** quā vel equiualens tenetur reddē. qz nisi hoc esset. pura ⁊ simplex foret donacō. **Dicitur** vñ equalēs. qz aliquā res eadē non pōt reddi. qz distrahitur ut pecunia vel p̄dit aut perit ut equ⁹ aut dom⁹. **Dicitur** etiā iux̄ pactū. Quia mutuo recipiēs nō tenetur rē mutuatam simpliciter reddere. nisi ita sit pactum. pōt ei tale pactū fieri qz restituat si petatum fuit. vel si a dū vneit ad p̄nigūozem fortunā. ⁊ tūc si nō vneit ⁊ dīcō: reddere nō tenetur. **Secundo** notandū qz quīs mutuās possit iure rem mutuatā vel valore ei⁹ recipe ⁊ repetere: n̄l tñ pōt vltra hoc ab hōie rōe rei mutuate vñ mutuatōis repetere recipe vel sperare. **S; bñ** pōt recipe qd̄ a mu-

Capitulū Sextum

tuū recipiētē non p̄ mutuo s; spōte vel ex alia iusta cā datur aut pia. **Prīmū** ptz qz recipiēs mutuū. nullū ius habet ad rē nisi ad ex cōcessione mutuātis. **S; mutuās** nō dedit aut mutuauit nisi ad certum tēp⁹ vltra qd̄ inuito dño tenere non deb; . **Secund⁹** ptz. qz quando in mutuatū pecuniā vel hmōi. tunc res ista interim ē mea facta ⁊ ei⁹ vsus ē meū op⁹. cui⁹ signū est. qz si apud me p̄dit pecunia vel res mibi ē p̄dita nō tibi ut oēs volūt. **S; cōtra** rationem ē. qz ego tibi dēxā dare aliqd̄ de vsu ⁊ labore meo quē habeo de pecunia mea. lic; ptz ea teneat tibi dare pecuniā tuam ⁊ equalens quā a te mutuauit. ⁊ qñ hoc facio: tunc tuū tibi restitui ⁊ satisfeci. **Sed** dicer; q̄s. cū ille cui mutuo an hoc mibi potuit dare vnū flor. volūtariē. cur ergo pro mutuo non pōt dare vnū flor. **Re. idō.** qz non vendibile null⁹ pōt vendere. **S; quilib; bene** pōt dare suam rē. q̄ saltē liber est. **Sed** mutuatō cū sit act⁹ volūtatis elicitus vel impat⁹. quo quis vult qz res sua sit alteri⁹ ad beneplacitū eius qui h; potestate sic disponēdi de re vel vtz qz. sc; actū interiorē ⁊ exteriorē; cōprehēdēs ⁊ nullū talium ē v̄dibile eo mō quo vsurari⁹

377
 cupit. Ex quo etiā pt; q; vsuā
 cōtra legē nature ē. Tercū pa-
 tet. q; non est prioris odicōnis
 q; mutuū p̄stitit alicui post mu-
 tuacōe; q; añ. s; potuit recipere
 spōte vel ex alia pia aut iusta
 causa data ab eo q; haber; pote-
 statē dādi. ergo 7 postea habz.
 pmo recōpensacōne; eorum q;
 pecunia nō mēsuratur licite po-
 test pro mutuo q̄s exigē. s; in
 multos. puta beniuolētiam a
 amorē ei? cui mutuauit. vel ali-
 qd hmoi. Sed dicer; adhuc
 vsurari? Si nihil possum reci-
 pē p bono qd tu habes ex pecu-
 nia vel vsu eius: tamē tu tene-
 ris mihi p dāno quod habeo
 q; interim q; tu habes eā. ego
 non possu emere cēsū p ea. nec
 possum vti ea nec cū ea lucrai.
 qd totū possem habēdo pecuni-
 am ipsā. Cur nō p tali dāno
 aliqd recipiā? **R.** Quicūq; ē cer-
 tū dānū qd mutuās ex mutua-
 cōe incurrit: tunc nisi illi petēti
 sit tāta nccitas. p q; iste mutu-
 ans teneretur illd dānū s; b̄re.
 ipē b̄n pōt sibi denegare mutu-
 acōe; Si autē iste petēs volue-
 rit illd dānū in se recipere ad vi-
 tādū suū q; dānū: hoc mu-
 tuans licit pōt facere 7 in dē-
 mētati sue puidere. nec recipit
 hoc rōe mutuaōis. s; ad vitā-
 dū dānū. quod sibi ex mutu-
 acōe iminet vbi vro non est

aliquod certum dānū sibi ni-
 hil certū pōt recipi. Et multo mi-
 n? qn eque verisile est occasio-
 ne mutuaōis bonū vire sicut
 malū vel dānū vitare sic incur-
 rere. Sufficit enim p possibili
 dāno. possibile lucrū vnde sic
 arguitur oīa vsurariū. Si hoc
 est dānū tuū. q; nō potes lu-
 crai cum pecunia tua. Tūc hoc
 est lucrū vel bonū tuum q; nō
 potes pdere pecuniā tuā ex spo-
 lio. furto. vl alijs dolis. vel mez-
 cādo dānū sicut cū ipa vtrum-
 q; em est eque possibile a con-
 tingens. ergo si teneor tibi p
 ista: tu teneis mihi p isto. 7 sic
 fit recōpensacō. **T**ercō nōnd e
 q; habēs s; statū hui? mundi
 sicut tenetur inter dū s; p̄cep-
 to. aliqn s; cōsilio dare aliqd
 simplicitē ut elemosinā indigē-
 ti ut supra habitū est de elemo-
 sina p̄cepto quito. Itē sup ca-
 .ij. p̄ntis precepti. Sic etiā; te-
 netur i casu rē suā dāe ad tēp?
 qd ē mutuaē eadē rōne. Quia
 p̄ma Joh. iij. q; habueit s; stā-
 cia; hui? mudi 7 viderit frēm
 suū nccitatē patientē. clausit
 q; viscēa sua ab eo. quō caritā-
 dei manet i eo. S; certū ē q; p̄-
 mū tenetur q; s; facere libere a
 ḡtuite. 7 nihil p eo sp̄raē pro-
 dacōe vel recipere tanq; debitū
 ciuile. q; uis talis elemosinari-
 us possit licite intēdere q; alijs

Septimū Preceptum

pius sit ad ipſū orando p̄ eo. paup̄ ei in uitate obligatur racōe opis pietatis orare. uel p̄ esse p̄ benefactore. ergo a secūndū debz fieri sic libere uide licz mutuū. ubi res datur ad tēp̄. Opa enī pietatis debent gr̄as fieri. Vñ luce. vi. Estote misericordēs sicut a p̄r uelster misericors est. qui uic; gratis ē. Et ibidē. Si bñfeceritis hīs q̄ uobis bñefaciūt: que uob̄ ē gratia. Quarto nōndū h̄m th̄o. 2. 2. q. lxxviii. q̄ q̄dam sūt res quaz vsus nō est cōsumptio earz. ut vsus dom̄y ē in habita tio a dissipacō eig. vsus equi. ē ei; eq̄tācō uel alt̄ eius labor. q̄ in talib; pōt vsus cōcedi ser uata p̄prietate. Et pro talū re rū vsu pōt homo licite recipere precū ut sit in earz locacōne. alie sūt res quaz principalis vsus ē earz cōsumptō. ut sunt pecunia. panis. triticū q̄ h̄mōi. vsus ei panis ē comestio per quā cōsumitur. Sic etiā de ui no. a similib; Sic vsus p̄ci palis pecunie ē ei; distractio. scdm̄ q̄ in cōmutacōne expēdi tur. q̄ in talib; non d; nec usus p̄ncipalis cōcedi sine dñio qz in illis p̄ mutuū fit trāflacō do minij. Si ei mutuū tibi pecuni am. illa erit tua p̄ mutuū. Nā mutuū d; q̄h̄ de meo tuū. Et ideo si mutuū p̄ditur: ip̄m

Capitulum Sextum

p̄ditur illi q̄ mutuo recepit. li c; teneatur reddere equiuales. Similit̄ de pane. uino. q̄ simi lib; intelligendum ē. Hīs p̄renotatis ocluditur q̄ q̄uis vsura in nullo casu sit licita: tñ in quibusda; casib; pōt quis licite recipere ultra ualorem rei mutuate. nō p̄ mutua cōe. sed alia de causa. primū p̄t; qz uide tur eē cōn legem nature ut iā patuit. a etiā ē cōn declaratio nem ecclie. Extra de vsu. li. v. fe re p̄ totū. Et oītra dīmā legem. p̄s. q̄ pecuniā suā nō dedit ad vsurā. Secūndū p̄t; primo ca su si q̄s detinet iniuste p̄ uolē tiā bō mea. a mutuo sibi pecu niā: recipiēs eadē bonam pi gn̄. si q̄ fructus ueniunt de il la re impignorata: ego iure re cipio. non racōe mutui. sed qz pertinebat ad me etiā sine om̄i mutua cōe. Secūndus casus si añ tpa tibi mutuū. q̄ hodie debz soluere. a qz non soluis ego ex legitima causa cogor tñtū pecunie s̄b vsuā recipere tūc illud qd̄ p̄ usura teneor soluere tu debz dare. q̄ ego iure re cipio non p̄ mutua cōe qz iā finem habet nec tu tenes rē il lā ex mutua cōe s̄ detines uio lēter. uel me iurto. Et qz ex ista iniuria tua habeo dānū: tu te neris mihi illud refundere. Ter tus casus est si ego fiduciū p̄

19

29

39

te ei qui tibi mutuauit. et tu te
pe solucōis nō soluis. nec libe
ras me a fideiussioe. mutuās q̄
recipit pecuniā sibi debitā sub
vsuā ut p̄us et p̄t̄ p̄missiones
meā obtinet iure a me illō q̄d
dedit pro vsura tu teneis mihi
illō reddē. nec ego recipio vsu
rā a te. nec tu das illō residuū
racōne mutui. s̄ p̄t̄ damnum
q̄d ego ex negligētia tua incur
ri. **¶** Q̄rtus casus ponitur extri
de vsuris salubrit̄. Si socer q̄
differt dare genero dotē. obli
get sibi in re cuius vsus non ē
ei? cōsūp̄cō pign̄? p̄ dotē quā
mox dare deberet. tunc gener
nō tenetur fructus quos de bo
nis impignoratis p̄cipit cōpu
tare in sorte. hoc intellige cum
maritus sustinet oneā m̄rimo
nij alias non. Et dicitur nōnē
in re cui? vsus et c̄. Quia s̄m ml
tos non potest de decem floze
nis vnum recipere. q̄ cōn natu
ram pecunie est q̄ gener; sc̄d; p̄
p̄m. Sed tamē hoc non p̄t
esse p̄t̄ hoc q̄ gener expectat.
et dat indutias socero numerā
di vel soluendi dotē quia hoc
eēt pro mutuo recipere. S; hoc
videtur eē licitū. quia ius p̄su
mit q̄ quādo quis dat alie fi
liā suam. non vlit eos deficere
vel perire. ymo s̄bleuare i one
ribus matrimonij. vnde presu
mitur ex caritate facere q̄cquid

facit v̄l q̄ papa qui hab; pui
dere saluti h̄im ordiauit hoc
in penā differēcium dotē vel in
fauore matrimonij. Et q̄ hoc
mūcus acceptauit. quilib; ta
le pign̄ obligās videtur renū
tiare quodā mō iuri suo. Quā
t̄ casus s̄ dubi? ap̄d quosdā
est. et tāgit̄ Extr̄ li. iij. de feod.
ca. in sinuacōne. Quando v̄asal
l̄ bō feodalia impignorat do
mino feodi. quia tūc sc̄d; legi
stas et canoistas d̄ns nō tene
tur oputare in sorte percepta
de bonis predictis. etiam si p̄ci
piat aliqd̄ vltra labores et im
p̄sas. maxie q̄n̄ interi non exi
git seruitiū. T̄n̄ in hoc casu se
curior ē opio Inno c̄c̄ij dicētis.
q̄ ibi oport; fruct; cōputari in
sorte. **¶** P̄t; ex p̄dictis q̄ mul
tis modis vsurarie peccat q̄s cō
tra septimū p̄ceptū. P̄rio q̄ ali
cui pecuniā mutuatur. et p̄ solo
tali mutuo exigit lucrū tp̄alei
pecuniā. aut in alia re cui? va
lor p̄t̄ pecuniā mēsurari. Dico
nōnē p̄ solo mutuo q̄ s̄m th̄.
q̄ mutuū dat. p̄t̄ absq; peccō i
pactū reducere cū eo q̄ mutuū
accipit recōp̄sacōne; damni
ut patuit in secundo nōbili a
in quarto p̄ casus. dico etia; q̄
exigit lucrū. q̄ sc̄d̄m eundem
th̄. Si mutuās accipit aliqd̄
ab eo cui mutuatur. nō quasi exi
gēs nec q̄n̄ p̄ aliq̄ obligacōe

Septimum Preceptum

tacita vel expressa sicut grati-
 itum donū: non peccat ut sup-
 patuit **S**ecundo contra hoc man-
 datum peccat p vsurā qui p q
 cūq; re que vsu cōsumitur mu-
 tuata accipit ex pacto vltra
 sortē pecuniā. a aliā rem cuius
 valor pōt pecunia mēsurari qz
 cū talem rē mutuat alteri: tūc
 ampli⁹ non est sua. h̄ istius q̄
 eā mutuo accipit. **S**i ergo ex-
 igit p ea lucrū: tunc exigit lu-
 crū p re nō sua. **E**x q̄ pat; qz
 vsurā omittit q̄ pro mutuo ex-
 igit mun⁹ ab obsequio. vel a
 lingua. qz vt qz valor pecunia
 mēsurari pōt. ut pat; in laborati-
 b; aduocatis a similib; **T**ercio
 peccat otr̄ hoc p̄ceptum p vsu-
 ram q̄ mutuat. xvij. libras p
 vna vel centū etiā p vna cum
 pacto de illa soluēda pmo so-
 la spes de lucro ratione mutui.
 scdm illd luce. vi. mutuū date
 n̄ idē spātes. **E**x hoc pat; qz tal
 spans lucrū p mutuo fit vsurā-
 ri⁹ mentalis. xru est quando
 spes lucri est cā mutuari. Ita
 qz alias non est; mutuaturus
 nisi de lucro recipiēdo spar; a
 aliquo alio emolmēto ut de
 ppina vel simili lucro. **S**i q̄s
 xro principaliter moueret
 ex caritate ad mutuū. et cū hoc
 spar; de retribuōne alicuius
 lucrū: illud nō est; vsura nec vi-
 tiōsu ut dicit **Alb.** sup illo lucē

Capitulum Sextum

vi. mutuū date n̄ inde sperātes
Obligatur enī ex beneficio qui
 mutuū recepit. s̄m illud luce.
 ibidē pro ut vultis ut faciant
 vob; hoies et vos facite ill' simi-
 liter. **E**t dixi nōnter. **S**i quis
 mutuar; xvij. libras p vna.
Quia si nō mutuar; realiter s̄
 emer; vnam librā p. xvij. sup
 aliq̄ re immobili ānuū census
 a. xvij. libre essent iustū pre-
 ciū pro vna ppetui cēsus. vel
 ad remēdū: tunc cōtrict⁹ nō
 est; vsurari⁹. **Q**uarto vsurā cō-
 mittit q̄ mutuat alteri s̄b tali
 pacto ut etiā sibi postea remu-
 tuet qz vult aliū obligare ad
 pecuniā estimabile. lic; cū licitū
 sit a dignū. qz mutuari vnu.
 mutuetur aliud. nō tñ est lici-
 tum aliū ppter mutuū obliga-
 ri ad r̄mutuand. **Q**uinto vsu-
 riā cōmittit qui habēs molēdi-
 nū mutuat pistozib; aut alijs
 illo pacto qz molāt solū i suo
 molēdino **A**ccipit enī vlt̄ sor-
 tē in tali mutuo sc; istā como-
 ditatē q̄ est pecuniā estimabil.
 et aufert eis libertatē alibi mo-
 ledia tenetur eis ad satisfacti-
 onē **S**exto cōmittunt vsuraz
 q̄ mutuaerūt res suas ad certū
 terminū q̄ veniente nolūt da-
 re prologacōez nisi data pecu-
 nia ppter mutuū vel alio equalē
 ti. **S**ūt enī vsurarij. etiā si ex-
 presse nihil petāt. **S**eptimo m

vsurā omittūt q̄ rē cari⁹ vōdūt
 q̄ sit iustū p̄tū ip̄si⁹ p̄p̄ hoc ut
 emptori de pecuniā soluenda
 expectent vsq; ad certū termi-
 num. vel qui rem vili⁹ emit q̄
 sit ei⁹ iustū p̄tū p̄p̄ hoc quia
 pecuniā soluat prius ante q̄ si-
 bi res possit tradi. Aut etiā qui
 tpe collectōis bladi. vini. ⁊ con-
 similiū cū minus soluere solēt
 vendit talia pro p̄tio q̄d vali-
 tura sūt circa pasca. Aut alio tē-
 pe in quo pl⁹ soluere consueuerūt.
 ⁊ sic de singulis modis pallia-
 te vsure con. vii. p̄ceptū fit ⁊ te-
 netur in oib; talib; q̄s ad resti-
 tuōem dām p̄rio sic sibi imū-
 ste illati. **O**ctauo q̄ mutuāt
 ad vsurā noīe aliēo. ⁊ hoc ma-
 xime est vix de tutore pro cura-
 tore. ⁊ similib; q̄ in hoc non p̄-
 stant nudum ministeriū. s; etiā
 autoritatē. ⁊ sic vsuras accep-
 tas nomine alieno tētur hmoi
 restituere. si iste cui⁹ nomine
 accepit nō est in soluendo aut
 si non vult restituere. Idē intel-
 ligo p̄ omnia de vitricis ecclesie.
 ⁊ de hijs quib; commendata sūt
 hospitalia aut alia loca religio-
 sa ⁊ pia nec excusat eos q̄ hu-
 iusmōi lucra cōuertātur in pi-
 os vsus. q̄ ē regula iuris non
 sūt faciēda mala ut euēniāt
 bō. Et q̄ scō; se vsura ē mala:
 nūq̄ pōt fieri bene sic alia simi-
 lia ut dicit Aug⁹. libro contra

mendaciū. **N**ono peccant o
 oēs isti ciues cōtra hoc precep-
 tum quoz autoritate. cōsilio.
 vel cōsensu alicuius. cōmunita-
 tis mutant ad vsurā. Et oēs q̄
 autoritatē prestant. aut p̄cep-
 tum ad hoc dant. aut consiliū
 sine quo ciues hmoi vsurā nō
 cōmississent. tenentur ad resti-
 tuōnem insolidū. Ceteri vero
 ut cōsentientes p̄p̄ emolimen-
 tū quod eis ex hoc accrescit: te-
 nentur ad restituōem ei⁹ p̄tis q̄
 ad eos puenit. aut q̄tum rele-
 uati sūt in expensis quas alias
 fecissent de suo. a quas eos sol-
 uere oportuiss; . Notat autē do-
 ming⁹ Alb. sup illo luc. vi. Mu-
 tuū date nihil inde sperates. Cō-
 tra mutuū in q̄t multis modis
 peccatur. Primo indigent nō
 dādo. vñ ecciastici. xxix. Feneā
 re primo tuo in tepe necessita-
 tis illius. Secūdo datū nimis
 impotune repetēdo. q̄n hō nō
 pōt soluē cōn q̄d vsa. lviij. oēs
 debitoēs vros r̄p̄titis. vbi glō
 Qui r̄p̄tit nō habētē dō. facit
 violētā. Tercō pignoā necia.
 ul detinēdo ul destruēdo. de q̄b; **J**
 Job. xxiiij. Abstulisti p̄ pigno-
 re bouē vidue. Et exo. xxii. pri-
 mo tuo pign⁹. a vestimētū ei⁹
 añ solis occasū reddes. Quarto cū
 vsura exigēdo ut h. Et ezech. v
 iij. Ad vsurā nō omodaueit q̄d
 vic; ad vix iustū necio panet

Septimum Preceptum

Ero. xxij. Si pecuniam de deis mutuo. nō vigeat eū nec vsuū opprimes. Quinto p dilacōne termini solucōis munera accipiēdo. de quo ps. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā. **¶** Qñtum ad secundū pñcipale quētur vtz ea licite possint recipi et retineri que acq̄runtur p ludos aleæ. scacoꝝ vel alios. et ex pacto mutuis hoīm. de currib; equoꝝ galloꝝ. et alioꝝ animalium morib; bellis. vel duellētiā hoīm. vel de duracōne pluvie vel siccitatis. vel q̄cumq; alio incerto futuro. vno vna; ptē contradicōis. alio aliā eligēt. Et ponat casus. exēpli ḡcia. Smt petr⁹ et paul⁹ ab oīni iuris. signo. verbo. vel factotalē pactū faciāt mutuo. q̄ petr⁹ debeat dare florenū i casu quo crastina die non ceciderit pluvia. vel si i tessere vnerint tres oculi. Et ecōtra paul⁹ petro i casu q̄ ceciderit pluvia vel q̄ tuor oculi vnerint in tessere. ponatur etiā vltēri⁹ q̄ veniat illd qd petr⁹ elegit. Tūc quētur vtru isti peccēt sic paciscēdo. hoc ē. q̄ vn⁹ eorū obligat se sic alteri. ponendo rem suā tale dubiū et fortunā. et q̄ recipit reobligacōnem ab alio. et vtz impleta dīcōne quā petrus elegit. paulus possit licite retinere rē suā. vel an teneatur

Capitulum Sextum

eam dare petro et an petr⁹ possit eam licite iure recipere et retinere tāq̄ suam In istis enī consistit tota vis ludi. Pro quoz intellectu nōndū q̄ non oportet dubitare an licitū sit ludicū vltio cosa exercere p recreacōne. et quasi p qdā quiete virtutis aialis cū tā theologo q̄ p̄bicit hoc ponat virtutē eutropele vel iocūditatis. **¶** S; q̄ talia q̄ pro alleuacōne mētis inuenta sunt sūt p acq̄sīcōne pecunie et pecunia estimabiliū Idcirco dubiū motum ē. sūtergo ad dubiū septē sūt tenēda **¶** Prīmū est. q̄ homo habēs dñiū rei pōt licite se obligare ad dādū eam sub tali dīcōne fortuita nisi forte q̄s haberet dñiū quo ad hoc restitutum. vel nisi dīcō vel obligacō vel ambo simul aliqd mali implicaret. ptz qz talis pōt simpliciter et libere dare sic et quomodo vult et statim. ergo pōt etiā dare impleta dīcōne que nihil mali includit **¶** Rō autem pōt quis licite facere: ad hoc faciendū pōt se pacto vel pmissio restringere **¶** S; hic adūendum ē q̄ talis obligacō pōt etiā male fieri. utpote quādo q̄s sūm recta; racōem deberet p se aut suis seruare **¶** Sūne qñ obligat; se ibi vbi sciret venire in malū **¶** Secundū est q̄ homines

Septimum Preceptum

dicto pot tam aliquis sic ludē
 do peccare venialit. **Sicut** si lu
 deret puer ex toto desiderio lu
 crandi p glo bulo. vel lapillo
 Aut alia tam puare q primo
 nō noceret. **Primum** est. q pau
 lus in casu principali non pot
 iuste retinere rē de q pactū fe
 cit. pbatur. paul? pdidit ius
 suū qd habuit ad illam rē. et
 non acq̄huit aliqd noui iuris
 ad eā. igitur non datur sibi.
 7 p osequēs nō pot retinē eam
 sibi. **Primum** vic; q pdidit ius
 suū pt; q paulus potuit iuri
 suo renūciare a renūciauit. er
 go pdidit. **Aliud** p pria pte
 pt; ex casu. p secūda pte pba
 tur. paul? ex quo cōsensit in lu
 dum: cōsensit ex p̄sse vel tacite
 q si sic euenerit sicut petr? ele
 git. q res non est s; sua ergo re
 nūciauit rei illi si sic eueniret
S; sic vit. igit. **Secūd** vic;
 q non acq̄huit nouū ius pat;
 qz pdendo illud nihil iuris acq̄
 fuit. a nil aliud int̄ueit iuxta
 casum. qz p illū omnia alia ex
 cludūtur. **Quintum** ē q petrus
 non iuste occasiōe ludi recipit
 rē istā ad sibi retinendam. p
 batur: petr? nullū ius h; ad rē
 in hoc casu. a non datur sibi
 q̄tuit ut casus inuit. ergo **Pri**
 mum vic; q nullum ius habe
 at ad rem pat; qz nemo ex in
 iusto fundamento suo pot in

Capitulum Sextum

aliquare ius acq̄rere. eo q sic
 nemo colligit de sp̄imis vuas.
 nec de tribul̄ sic? **Math. vii.**
 sic nec ex iniusto pot wire ius.
 nihil eni dat qd non h; **Sed**
 petr? ad acq̄rendū rem pauli
 h; iniustū fundamentum eo q
 facit iniustam obligacōne. a
 damnicat pximū a abutitur
 donis dei ut in secūda pbacone
 patuit **Sextum** est. q res
 p casū lucrata ad cuiuscumq;
 man? duciat occasiōe ludi sci
 entis q res talis sit: ē ad pios
 vsus ouertenda. vel auctozita
 te superioris qua sibi talē disp̄e
 sacōem reseruauit. vel si null?
 superior sibi talia reseruass;: Ip̄e
 per se d; facere vel disponere q
 per aliū fiat. pat; qz omnia tē
 poralia sūt ordinata a deo a or
 dināda ab hominib; vl imme
 diate ad laudē d; vel ad utilita
 tē hominū. In qua tamē etiam
 laus d; int̄cedēda est **Si** ergo
 ordinatur ista res immediate
 ad laudē d; manifestū est q
 i pios vsus ouertitur cum pie
 tas sit cultus dei s; **Augusti.**
Si aut ad utilitatē hominū ra
 cōnabiliter ordinatur. cū nul
 li debeat de iure. planū est q
 cui datur. datur ex misericordia a pie
 tate a sic iterum in pios vsus
 conuertitur. **Sed** querer; ali
 quis ex quo res ista d; in pios
 vsus cōuertit: vtrū hoc spectet

Septimū**Preceptum**

ad petrū vel paulū vel aliquē
aliū. Rūde. q̄ vterq; eoz debz
ad hoc conai. quia quilibet eo
rū est causa q̄ res sic cōuertē
da est. a p̄pterea etiā vterq; eoz
debet facere diligentia et impe
dire ne aliē conuertatur. vñ si
paul⁹ timet q̄ petrus nō sic cō
uertat: debet q̄tum de iure p̄t
puidere q̄ non veniat ad ma
n⁹ eius. notificando vic; sup̄i
ori ad quē p̄tinet dispositio. vel
ponendo ad manus cōmunes.
vel procurando ar̄ estacōnem.
vel aliquo alio modo iusto aut
benigno. Similit̄ debet facere
petrus ne res veniat in manus
pauli si cōformit̄ timet de ipso
Si v̄ro nullus talis iuridic⁹
mod⁹ locum haberet: quia ta
men paul⁹ pactum fecit se da
turū petro si pluer; hodie. tūc
ex quo pluit: videtur securius
q̄ det vel dimittat petro posses
sionem rei. q̄ q̄ sibi refuet. pa
cta enim seruāda sunt q̄tum
possunt sine p̄ccō maxime quā
do dubiū est quomō petr⁹ rē
cōuertat quia tūc presūmēdū
est de bono vel quādo non p̄t
iuridico vel benigno modo in
debitam conuersionem rei quā
p̄didit impedire. nō em̄ vide
tur q̄ paul⁹ ad impediendā
illam conuersionē rei in debitā
etiā si v̄similit̄ timeat de ea de
beat se piculo exponē vel pug

Capitulum**Sextū**

re Aut se ponere ad scādalum
vulgare. ut notetur de non ob
suacōe pacti. mēdacō. vel falsi
tate. nisi si q̄tum aliq̄d istorū
de iure debitū est. vel scdm iusti
tiā expedit. ¶ **S**eptimū est. q̄
occasione ludī nihil oino p̄t
de aliena re recipi vel tenei de
iure. nisi q̄tum p̄sumitur de vo
luntaria p̄dentis dacōne etiā; si
nō perderet. Sic enim fit in
amicos q̄ aliquando sine ludo
pl⁹ dant q̄ p̄ ludū amittāt. Et
is o qui ludut in solacō pro eli
bilib⁹. vel potabilib⁹. vel alijs
reb⁹; t̄nto securius sumūt acq̄
sita q̄to v̄rius p̄sumūt p̄dētē
voluntarios ad dādū ex amicitia
etiā sine ludo. igitur se nō lucz
s; solaciū de victoria intendere
Det̄nto v̄ro insecuiores de qu
to illos inuite dare intelligūt.
vel se lucrū ut lucrū intendisse.
¶ **S**ed quereres p̄nt ne i ali
quo casu p̄dētēs in ludo de iu
re perditā repetere. Rū. q̄ sic
nā quando furiosi innores
maxie pupilli. mente capta. fur
di. ceci. muti. et morbo p̄petuo
laborātes sui. religio si. filij fami
lias. q̄ nihil habēt nisi a patre.
v̄rores que non habent p̄ affir
nalia. perdūt aliquid ludol
la iure possunt repeti debent
restitui. vel illis. vel eorum tu
torib⁹. curatoib⁹. dominis. mo
nasterijs. patrib⁹. aut matris

Item debet hec si administrator rerū eccl̄asticarū de rebz eccl̄ie aliquid ludo pdidissz. similit̄e repetere possz a reddi deberet si aliq̄s in iure ludendo ad ludum coactus aliqd pdidissz. **C**ōformiter credere repeti posse a reddi debere. si q̄s solū cōsensisset in simplicem et planū ludū. et aliq̄ p fallitatem quā iste nō agnoscerz lucraretur. ludēs ei taliter nō iuste pdit rē suā. nisi p osensū in illd. mediante quo pdit ut patuit. **I**le autē de quo hic dicitur non osēsit in fallatā per quā lucrās obtinet qd̄ intēdit. **Q**uātum ad tertiū principale nōndū qd̄ ad detestacōez ludi. tria faciūt **P**rimo multitudo peccatorū q̄ in ludo accidere pnt. primum cupiditas q̄ fm apl̄m. i. th. vi. ē radix oīm maloz. nec ē ibi quecūqz cupiditas. h̄ rapina. vult ei primū spoliare rebz suis. **S**ecūdū est pdicatio. vult ei spoliare illū cū q̄ comedit et bibit **T**ertū ē immia. vellet enī eū spoliare si possz etiaz camisia. **Q**uātum ē. qz vsurariū excedit in malo. q̄ infra mensē de. x. flor. vnū luctur. h̄ iste statū luctur eadem die. **Q**uātum ē afflictio patris dei. quē iurādo et imprecādo de honestat. **S**extū ē mādatū eccl̄ie. qd̄ quodā modo. p̄mittit. de h̄is duobz

puer. xix. **Q**ui affligit patres. et fugit matres. ignominiosus est et infelix. **S**eptimū est scandalū. primi. corūpūtur enim multi qui ad ludū videns ouemunt. **O**ctauū est obmissio multoz bonozū q̄ debet; quis facere tempe quo ludit. **N**onū ē peccatū p̄iurij. **D**ecimū fraud quā cōmittit in alterū. **U**nde cimū ira et ouitia cō peccozū. **D**uodecimū ē fractio solēnitatū. in quibus plus cōueniūt. **D**ecimū tertū inter dū homicidū etiam p̄ modico verbo. **D**ecimū quātū ē ydolatria. qz sup̄ illo phil. iij. quoz deus vnt̄ ē. dicit gl̄o. hoc ab homine colitur. qd̄ pre ceteris ab eo diligitur. **S**ecūdo faciūt ad detestacōez ludi qd̄ in eo quasi oia p̄cepta decalogi trāsgrediūtur. **P**rimo illd̄ nō habet deos alienos ut iam tactum ē. **S**ecūdū nomē dei i vanū facit̄ assumit. **T**ertium sabbatū sepe violat. **Q**uātum et alia facit̄ patet. preter nō mechaberis. qd̄ ad mīn⁹ spūaliter trāsgredit̄. qz ad luxens alicui alij a deo cōn̄ dū fornicacōem omittit. amorem anime cū creatura re cōbinādo i ordinate. p̄mo sepe tales socij sūt fornicatores ad lra. **T**ertio facit̄ ad detestacōez ludi mlt̄plex. ibi omīssa stultitia. **Q**uia p̄mo vilissime fuituti se luso

1^m
2^m
3^m
4^m
5^m
6^m
7^m
8^m
9^m
10^m
11^m
12^m
13^m
14^m
15^m
16^m
17^m
18^m
19^m
20^m
21^m
22^m
23^m
24^m
25^m
26^m
27^m
28^m
29^m
30^m

1°
1^m
2^m
3^m
4^m
5^m

exponēdo hōs versus vbi p̄us
Et 2. 2. q. lxij. dicit q̄ int̄ illa q̄
 in hīs versib⁹ enumeāta sūt.
 qñq; obligāt semp ad restitu-
 cōez. **Primū** est iussio. ut cū q̄s
 iub; aliq̄e d̄p̄dari. aut alias
 iniuste dānificare. si ex ei⁹ ius-
 sione fit: tenetur ad restitu-
 cōez. **Secūdu** est d̄sensus in
 rapinam aut in aliam iniustā
 dānificacōez; hōc i eo s̄n cui⁹
 d̄sensu talis rapia aut alia dā-
 nificatio fieri non poterat. **Ter-**
 cū est recursus. sc; qñ quis ē
 receptor latronum. et prestās
 p̄ocaniū. Nam qui r̄ceptat la-
 trones et tuetur eos. aut rem
 raptā f̄furatā dolose celat. ita
 q̄ p̄ hoc impeditur restitucio
 rei. ille tenetur insolidū cū hīs
 q̄ abstulerūt. **Quartū** p̄cipās.
 ut cū quis p̄cipēs ē in crimie
 furti. p̄de. vel similiū. ut q̄ la-
 tronem se sociavit ad spoliand⁹ et
 p̄tē accepit. **Et** ille q̄ p̄cipat
 in crimie t̄etur insolid⁹ de toto.
 si ille qui p̄cipat nō in crimi-
 ne s; solū in re accepta. ille so-
 lū tenetur restituere qd̄ de re
 sciēter emit vel accepit. **Quintū**
 nō obstās. cū sc; h̄mō; spoli⁹
 latrocinij. et ceteris malis. ex
 officio obstare tenetur. ut p̄ci-
 pēs terre. q̄ iustitiā cōsuare
 tenetur si nō obstat cū obsta-
 re possit. et sic p̄ ei⁹ defectū in-
 ualescūt latrones et ceteri male-

fcores ad restituōez t̄etur. **Si**
 milit̄ intelligatur de nō mani-
 festate. et cū ouenit ex officio
 manifestare. **Aut** h̄m scotū. q̄ in
 iudicō re q̄sit⁹ tac; vbi res fi-
 nalit̄ poss; restitui ei cui⁹ ē a-
 dicēdo veritatē vbi nō immine-
 ret sibi p̄iculū status aut p̄so-
 ne. **Cō**similit̄ p̄dictis itelligē-
 dum ē de non repl̄dēte. et cui
 hoc cōp̄tit ex officio ut dicit
 th̄o. 2. 2. q. lxij. **Et** s̄bdit q̄ p̄nci-
 pib; terre ex hoc imminet p̄-
 culū p̄pter hoc ei p̄tate publi-
 ca potuntur. ut sc; sint iustitie
 custodes. In alijs aut enumeā-
 tis in versib; non tenetur hō
 ad restituōez. n̄ in certis cas-
 b; sc; quādo hō pbabiliter cre-
 dit q̄ suū d̄hilū fuit efficac; et
 q̄ alias sine suo d̄hilio non fu-
 iss; facta ablatō. **Similit̄** non
 ois palpo vel adulator tenet̄.
 si ille qui adulatō icitat ad au-
 ferendum laudās p̄ illo a di-
 cēs signū eē strennitatis. **Et**
 maxie tūc tenetur ad restituti-
 onē qñ pbabiliter credit q̄
 sua adulacō fuit cā iniuste ab-
 lacōis. **Item** intelligatur de de-
 trahēte si p̄pter d̄tractionē ip̄e
 audiēs puocatur et dānificat
 iniuste eū cū detractū ē. **Et** di-
 factus th̄o. 2. 2. q. lxij. q̄ p̄nci-
 paliter restituere tenetur illi
 q̄ fuit p̄ncipales in facto. **P̄**io
 quidē p̄cipiens dānificacōez

Septimū Preceptum

licita ad aliqd obligatur. et ei non soluit alio iurto. ut cū nō reddit depositū rite repositū. nō restituit accomodatū. non soluit mutuū. non red dit p̄tū mercenario. Aut nō soluit alias debita. ut sūt vectigalia. et hōmō ad q̄ soluēda q̄s iuste obligatur. Secundo cū q̄s iniuste aliqua ac q̄s iuste quo cūq; modo. siue p̄ vsuraz. siue p̄ furtū. siue p̄ rapinā. siue p̄ defraudacōez in mēsurā liq̄dorū vel aridorū. siue p̄ p̄dā falsā. siue per fraudem vel falsitatē in rei substantia. quātitate vel q̄litate. ut supra dictū fuit. Tercō cum ei aliqd tale datum ē in mūnere. a relictū in hereditate. a in testamēto. Aut ē sibi v̄ditū ab eo q̄ ius in eo non habuit. eo q̄ res sua non fuit. aut p̄tatem eam dādi nō habuit. Omne igit̄ tale opt̄ restituerē. alias cōtra p̄ceptum hoc agitur. a q̄iūter peccatur. Et istis additur. q̄ q̄ alteri iniuste nocuit. et dānū in reb; intulit. tenetur sibi dānū recōpensare etiā si in de nōl habuit. ut si conbussisti domū meā iniuste. teneis mihi ad recōp̄sacōez totū dānū q̄uis nihil de domo apud te remāserit. Secūdo d̄r q̄ non solum iniuste ablatū. ē restituen dū. s; etiā fruct; ei? si sit res de se fru-

Capitulū Septimū

ct. sc̄a. ut ager. vinea. Et hoc dicit esse v̄z de possessore male fidē. et de fructib; q̄ sup̄sūt deductis ex pens; que sūt gr̄a fructuū querēdorū. q̄gregādorū. a cōseruādorū. Si aut̄ ablatum sit res q̄ non est de se fructifera. ut pecunia: tūc aut̄ res vel imūste detinēs tenetur ad restitucōez equiualeētis. et ad recōp̄sacōez dāni q̄s ille passus est ex carētia pecunię sue. non t̄n opt̄ q̄ t̄ntum restituat. q̄ntū ille lucrari potuiss; cum pecunia. s; s; m̄ estimacōez lucri q̄s acciderē s; h̄uēuit. p̄sato labore. et fortunij; q̄ in lucro alias acciderē potuissent. lucrū enim non solū pensatur vel causatur ex pecunia a labore. Rā s; m̄ th̄o. 2. 2. q. lxij. Q̄n dācō alicui? illi cita ē. et cōn legem. ut cū q̄s symoniace dedit. tunc nō p̄t reperere. s; meretur illud datum amittere. nec deb; sibi restitucō fieri. Et alius q̄ symoniace accepit non p̄t retinere. s; deb; in pios vsus dūtere. Terc̄ e cū est dubiū. cui sit restituen dū. R̄ndēt doctores q̄ illi q̄ v̄rō d̄ns rei ē. Aut iniuste dāni factus. si ē viū? et noscitur. S; si nō est p̄ns: debet expectari aduētus ei?. et tūc sibi restitui si saltē speratur aliquñ reuersurus. Si aut̄ nō speratur redit; ei?. tūc si res ē magni valoris

d; sibi trāsmitti si pōt omo de fi
 eri. nec obstat dicit scūs thō. si
 remittēs dānū remittēdo pati
 atur. q; p se sibi p; hui? dānū
 cā fuit. p hoc q; altei suum inu
 ste abstulit vel detinuit. Si autē
 trāsmittēre nō possit. ā si forte
 res nō sit magni valois. ita q;
 nō possit sibi rmiti sine maio
 ri incōmodo q; res ess; sibi vti
 lis si eā hret. tūc pōt eā d aē ali
 quib? cognatis ei? ppi quoz
 b? q; psumitur lege natuē q;
 ille vlit magis restituēz hei
 p; in q; suis q; aliens. Et si nō
 hret cognatos. aut non nosce
 rētur. poss; rē committēre vni i
 cenobio cū tali ptestacōne. q;
 reddere teneatur. si vnq; req;si
 erit vel cōparueit. aut etiā resti
 tuat h;redib? suis si vnq; tales
 opauerit. Si autē dñs rei resti
 tuēde vel ipē dānificatus oīno
 inētus sit 7 ignotus. nec pote
 rit sciri. 7 similit; h;redes ei? i g
 norātur oīno. nec sciri pnt ad
 hibita suffitiēti diligētia. tunc
 paupes sunt h;redes illaz rez
 restituēdaz. nō ei ille iniustus
 ablatoz vl detētoz aliearū rez
 p hoc deobligat; a restituēdo.
 nec pōt sibi p; retinē. h; tenet
 dare p aīa illius cui restitucio
 debebatur. Si vro dñs rei re
 stituēde ē mortu? detur h;redi
 b? suis. 7 si nō sciūtur h;redes.
 nec facta diligētī inquisicōne

sciri possunt. detur paupib? p
 salute aīe sue scdm mos pre
 missum. Cui enī non pōt tpali
 ter reddi. reddatur spiritua
 lit;. Reddicio autē spiritualis
 fit cū datur paupibus p ipso
 7 p ipso aīa. ¶ Quartū dubi
 um ē p cui? manus debēt talia
 distribui paupibus a reddi.
 R. q; per man? ofessoris vel ali
 cuius alteri? de cuius fidelitate
 ofidat. S; discō. q; nō inuene
 rit. q; necessario dēminat; fit
 mediator i distribuēdo paupi
 b? illa. Et addit vidz m q; tal
 p seip; possit paupib; reddere
 7 distribuē. cōsilio tñ alicuius
 boni viri. Quia poss; cōtingere
 q; dar; tali mediatoz de cuius
 fidelitate cōfider;. 7 q; talis tñ
 sibi p; applicar;. vel alijs vsib;
 q; debet;. vñ vbi lex diuina vl
 ecclesiastica non ligat psonā.
 sequēda est rō naturalis. Illa
 autē magis dicit q; psona q;
 tenetur magis restituat p seip
 sū q; p aliā. nō tam excluēdo
 ofiliū boni viri; magis inclu
 dēdo. ¶ Quintū dubiū. Qñ sit re
 stituēdū. R. q; quilib; tenetur
 statim restituere alienum. nisi
 dilacōez volūtaria; heat ab eo q;
 ē dñs rei. q; ut dictū est p;us.
 Sic ē cōn iustitiā 7 dilcōez p;ri
 mi 7 otr pceptū dei auferre ali
 enū. Ita ē cōtr iustitiā. cōn dile
 ctōez p;riā cōn dñm pceptum

Septimū Preceptum

tenere alienū iniuste. ideo est magnū peccatum. **S**ostat q̄ p nullū tēpus licet peccatū cōtinuare. s̄ quilibet tenetur peccatū statim dēserere tam q̄ ad actū voluntatis elicitū. q̄ quo ad actū exteri⁹ impatum. **J**uxta illō Eccl̄. xxi. quasi a fatie colubri fuge peccatū. **I**gitur q̄libet tenetur statim restituere ablata. a quecūq; aliena in q̄b? non hab; ius nisi ip̄e obtiner; volūtariā dilacōem a dño rei. qz non lic; dētinere alienū. id ē eo nolēte. **A**b isto tñ excipit **S**cotus aliquos casus i q̄b; fm eum licitum est differre restitucōez exteriorē. dū modo assit interior restitucō. id est firma volūtas restituēdi q̄ cito occurret circūstantie oportune. **E**t illi casus oprehēdūtur s̄ hac maxīma. licitum ē dētinere re alienā. qñ ille sc; dñs rei racōnabiliter dēber; velle eā dētineri. **S**i in aliquib; casib; racōnabiliter dēber; velle q̄s re suā dētinere de facto. q̄ tñ haberet firmā volūtate restituendi. positus ibi ad hoc circūstantijs oportunis. **P**rim⁹ illoz casuū fm. **S**cotum est. **Q**uādo restitucō ad statim ess; notabiliter dānosa omunitati: tunc nō tenetur ille statim restituere. qz i tali casu alter dēber; velle restitucōez nō statim sibi fieri. qz

Capitulū Septimū

magis d; velle bonū omunitatis. **E**t ideo d; racōnabiliter velle aliq̄le; dilacōez illi⁹ restitucōis boni vtilis. **S**ecūd⁹ casus qñ restitucō ess; dānosa eicui dēber; fieri ut reddere gladiū furioso. q̄ mediāte se vel aliū interstitiat ut dicit sc̄us t̄ho. 2. 2. q. lxij. qz si res restituēda appar; p nūc grūiter noxia illi cui restituenda for; vel etiā alteri. tūc nō dēber; restitui ei. qz restitucō ordīnatur ad vtilitatē illi⁹ cui restituitur. **O**ia ei q̄ possidētur s̄ racōe vtilis otinentur. nec tñ q̄s dēber; sibi eas appriare i tali casu. s; d; re suaē ut o gruo tpe restituat. vel alii cui tradere tutius cōservāda;.

Terti⁹ casus ē qñ immēdiata restitucō ess; diffamatoria restituēti. **S**icut fur occult⁹ nō tenetur statim dē facto restituere s; p̄t captare tēpus i quo sine sui diffamacōe restituat. dēber; tñ habere volūtate restituēdi q̄ cito oportune possit. a dēber; ad hoc diligētā adhibere. **A**ddit etiā scotus qz quādo ablacō fuit occulta: tūc nō tenetur ablatoz se p̄dere. nec tenetur p seipsum restituere. s; p̄t hoc facere p aliam psonā discretā; a fidelē; a expedit p ofessorē cui prius ē peccatum in cōfessione detectū. suppositoz qz sibi credatur de fidelitē

29

39

no

no

19

restituēdo id qđ sue fidei cōmis-
sū est. Et etiā qđ caute restituat
sine manifestacōe eius qui pri-
us abstulit. 7 nō restituit Et i
tali casu pōt restitucō differri
quousq; volūtas 7 optunitas
talis psonē medie possit haberi

h **Q**uartus casus. quādo accele-
racō restitucōnis eēt multū dā-
nosa restituere debēt. 7 brevis
dilatio restitucōnis non esset
dānosa. vel nō multū dānosa
ei cui fieri debet. tunc itēz non
tenetur statū restituere de fco.
s; sufficit qđ statū ex affectu re-
stituatur. cū cessabūt impedimē-
ta hinc inde. **Q**uintus casus qñ qđ
est oīno impotēs ad restituē-
dū. Talis em̄ ptūc nō tenetur.
sed cū peruenit ad pinguiorē
fortunā. Actio enim nō extin-
guitur p̄ inopiā s; sopitur. Et
talis deb; habere forte volūta-
tem restituēdi si aliquādo po-
tēs erit ad hoc Et fact? Tho. 2.
2. q. lxij. dicit. qđ i hoc casu deb;
homo remissionē petere ab eo
cui restituendū est. vel saltē vo-
lūtariā dilacōe; 7 hoc petat ā
per se. aut p̄ alium. Et videtur
qđ pari racōne fit faciendū i
casu precedēt. hęc sunt dicta de
restituōe facta. 7 de bonis for-
tune. **i** **S**iquēritur quō resti-
tucio fit faciēda de bonis cor-
pis que quis aufert. **sc.** **S**co.
vbi prius. qđ si occidit aliquē

imuste: si sibi pro illo a iudice
scdm legem istius loci infligi-
tur mors. ut sic vitā reddat p̄
vita. debet illā patientē sustine-
re a sic solue penā illā. Si autē
sibi a nullo infligitur iudice tūc
expedit sibi ut vitā suā expōat
in causa iusta. ut oīra infideles
a inimicos ecclesie p̄ restitucō-
ne fatēda illi cui vitā abstulit.
Qđ si non velit tātam restituti-
one; facere non pōt tamē a re-
stitucōe oīno immunis eē. **S**i-
cut quidā dicit scō. absoluunt
homicidas. nec eis restitucōe; ne-
cessario incubentē inuigentes. qđ
si facilius possit trāsire homicida
qđ homicida. v. l. homicida. qđ si oc-
cidit s; quis bouē p̄ri sui. vel ca-
nē. nō absoluētur sine restitu-
cōne. tenetur ergo ille ad resti-
tucōem faciendā equiualentē
vite quā abstulit. a hoc eo mō-
quo pōt equiualentia in talibus
esse. **N**ec hoc solū tenetur. s; ut
addit **S**co. si interfecit sustenta-
bat aliquos. ut patrē matrē. v. l.
pp̄mquos: tētur interfectoz oī-
b; illis ad tātam restitucōe; quā
tam eis abstulit p̄ interfectōe;
istius. **D**e mutilacōne vero. **k**
aut alia corporali di. **S**co. de-
bet fieri restitucō p̄ pecuniā 7 il-
la debet rñdere non solū dāno
qđ quis incurrit p̄ mutilacōe;
p̄ toto tpe vite sue quo vsurus
fuisset membro absciso. s; etiā;

Septimū Preceptum

debet rñdere expēsis appositus
in curacōe a vltra hoc placacō
in lesiō q̄ req̄reret. etiā si nō esset
talis mutlacō a solacōm sic
afflictū q̄ p̄petua ē sibi a sola
cō a tali mutlacōe. pl̄ etiam
s̄m sco. p̄ d̄ rāda est mutlacō
paup̄is q̄ diuitis quia paup̄
pl̄ indigebat mēbro absiso
ad victū necariū ac q̄rēdum.
De talibz restitucōibz hēdis
p̄ vita ablata. a p̄ mutlacōm
b̄ mēbroz. a lesiōmibz. a dā
nis corp̄is dic̄. sc̄us thō. 2. 2. q̄.
lxj. q̄ in q̄ non p̄t recōp̄sai
ēquales: sufficit q̄ recōp̄satur
q̄d est possibile. Sicut p̄t de
hōnōribz. qui sūt ad d̄u. a ad
parentes. q̄bz non p̄t redci
ēquales ut dicitur. viij. **Et hi.**
Sic etiā i p̄posito quādo illd̄
q̄d ablatū est. non ē restitui
bile p̄ aliqd̄ egle: debet fieri re
cōp̄sacō qualis possibilis est.
puta cū q̄s alicui abstulit mē
brū: debet ei recōp̄nsare i pecu
nia. vel in aliquo honore. a si
milibz. a si d̄ a a d̄icōe vtrius
q̄z p̄sone. a s̄m arbitriū hōi vi
ri. **Secūdo p̄ncipalit̄ dicē**
dū ē de restitucōne hōne fame
ablate i toto vel in pte. **Ubi**
nōndū s̄m thō. a sco. in. iij. di.
xv. a ex dictis s̄cti thō. 2. 2. q̄.
lxij. q̄ q̄druplicat̄ attingit ali
quē dānificare aliū i fama. **Pri**
mo vrū crimē suū a co mani

Capitulū Septimū

festādo a iuste. ut cū q̄s maliti
am alterius maifestat ei q̄ cor
rigere habz. **Aut si in corrigibi**
lis ē: maifestat in ospectu eccie
a hoc bō in rēcōe. sc̄z ut confu
sus a p̄cō d̄sistat. vel saltem
ut aliū discedat ab ei⁹ cōsorcō
infectio a corruptio. suato tñ
ordie iuris a fraterne correct
onis. **Et qui isto modo manife**
stat crimē alterius. a sibi au
fert famā: nō peccat in hoc. nec
tenetur sibi famāz restituerē.
Secūdo dānificat quis aliū
in fama a hoc iniuste. sc̄z falsū
crimē sibi imponēdo. id ē false
eū corā alijs accusādo de crimi
ne de quo nō ē re⁹ a q̄ isto mo
do accusat a p̄ximū dānifi
cat in fama sua. grauiter pec
cat. quia mai⁹ ē auferre famā
q̄ temporalia. **Et qui aufert tem**
poralia alteri. grauiter peccat ut
dictū fuit sup̄ p̄cepto quinto.
cap. viij. q̄. r. **Et p̄cepto. vi.**
ca. ij. b. ergo q̄u⁹ peccat q̄ sic
iniuste aliū dānificat in fama.
hōies enim diligūt pl̄ famāz
suam q̄ t̄palia sua. **Talis enī**
sic false a iniuste dānificās p̄
ximū. tenetur sibi famā suā re
stituerē. hoc illo mō q̄ vr̄bū
suum retractet absolute apud
oēs ad quos p̄ eū puenit. dū
mō sciat a possit. debz ei apud
oēs cōfiteri falsū se in hoc a illo
dixisse ut dicit sc̄us thō. a sco.

Septimū . Preceptū

dicat q̄ d; sic fama; restituere.
q̄ retrēct; vrbū suū seu illō q̄d
sibi false impo sūt. ⁊ hoc ita pu
blice sic sibi ipso sūt. q̄ alias nō
sua iustitiā i reddēdo p̄xiō q̄d
suū ē. Ex q̄ em̄ hō tenetur resti
tuē tēpalia ut dictū ē multo a
forcozi tenetur restituere famā
sic iniuste ablatā. q̄ ē multo p̄
cōsioz t̄paliū. vñ p̄. xxij. dicit
tur. Meli⁹ ē nomē bonū q̄ diui
m tie multe. **S**; dicit; aliquis.
nō impo it tale crimē i publico
asserēdo illō de eo. s; murmurat
ei incaute ⁊ indiscrete loq̄tur.
vel alicui corā plurib; loq̄tur
⁊ narrat hmoī non tanq̄ sibi
certū. s; dicit se sic audiuisse. An
talis teneatur famā illi restitui
ere s; scō. d. rara fides idō. quia
multi multa loquūtur. Et ideo
sic murmurās ā incaute loquēs
de alio. falsū ē men sc; dicendo
ap̄d alios: forte ille fecit hoc.
certe pōt eē q̄ fecit. ā dicendo
ego audiui q̄ ille fecit hoc. Et
hoc n̄ ex mō dicēdi tal' oñdat
aliquā certitudiez maiorē q̄ ex
r̄lacōe cōi: nō aufert ex natura
act; illi i opioe illoz audietū.
q̄ si illi firmit̄ accipiāt ⁊ credāt
ex hoc illū de q̄ est hmo crimio
sū eē. leues sūt. Quia q̄ cito cre
dit. leuis est corde. Verūpt̄n q̄
a scādalo p̄silloz opt; caue.
Juxta illō pauli. i. cor. viij. Si
esca mea scādali set fratre meū.

Capitulū Septimū

nō māducauo carnes in eñū.
Et multi sūt tales pusilli leues
ad credēdū mala. ⁊ ideo p̄culo
sū ē corā; ip̄s talia audita ex re
lato referre. Et si hoc fiat ex in
tencōe mala. ut sc; aīo ⁊ intēci
one ledēdi famā illi⁹ de q̄ hmo
ē: tūc nō ē facile excusae q̄n. sit
cōn caitatē. ⁊ p̄ oñs mōzle. **S**i
aut̄ fiat corā talib; pusill' ale
uib; ad credēdū mala. ⁊ fiat ex
incoñsideracōne. durū ē dicere q̄
exeat gen⁹ p̄cā v̄nialis. q̄ lim
gua in lubrico posita ē: ⁊ q̄ nō
offendit vrbō. h̄ p̄fect⁹ est vir
Et dicūt aliq̄ q̄ si q̄s ex alicui⁹
tali relacōe notā ifamie incur
riss; ap̄d illos. apud quos sic
locut⁹ ē. tenet̄ ille sibi restituē
famā. ⁊ dicē apud eos se falsū
in hoc de isto audisse. ⁊ minus
cautū se locutū fuisse. vel q̄ sibi
nō fueāt credēdū. cū tale cōn p̄
xim dixit. q̄n illō retulit otr̄ bo
nū p̄xi. de quo nullā cōtitudinē
habuit. vñ aliq̄ ofili mō restitui
at p̄xiō famā. put meli⁹ potue
rit. **T**ercō oñgit q̄ aliq̄s dā. n̄
mificat p̄xim i fama. ⁊ hoc vrb
de eo dicēdo. s; iniusto mō. ut cū
q̄s occultū crimē alteri⁹ p̄dit
cōn debitū ordiez. seu cū vrb cri
mē alteri⁹ s; occultū nō suato
ordie iuis cōn eū i publico p̄po
nat. de hoc dic. s. thō. tētuz illi
dā mificato i sua fama restituē
famā q̄ tū pōt. tñ sine mēdacō.

Septimū Preceptum

ut q̄ se dicat male dixisse. vel
 q̄ iniuste eū diffamaueit. vel
 alio tali modo. **Et si non**
 p̄t famā sibi restituere: debet
 sibi illō dānū aliter recōpēsaē
 put etiā de alijs damnis supi
 us fuit dictū. **Et scō. de hoc dicit.**
 q̄ talis nō tenetur retractare
 verbū suū. qd̄ p̄posuit i publi
 co. q̄ sic fatiēdo mētiretur. cū
 sciat illud qd̄ cōtra eū p̄posuit
 esse v̄z. a ideo non d̄ mētiri
 p̄pter qd̄ cūq̄ bonū alteri red
 dēdū. p̄mo in nullo casu ē mē
 tiendū. s̄ tenetur alio mō licit
 to sibi red dē famā. ut p̄ hmōi
 vrba non credatis eū esse ta
 lē. **Male ei dixi. et fatue dixi.** **Et**
 illō suū dictū. tūc est v̄z. q̄
 non fuato ordīne iuris p̄posu
 it in publico. qd̄ non fuit v̄z
 publicū. a ergo in hoc male
 stulte a fatue dixit. **Et illa sua**
 fio. sc̄z nō reputetis eū eē talez
 ē bō. q̄ qlibet p̄sumendū ē bo
 nū donec p̄betur contrariū. **Iuxta**
 illud. **Extra de scrutinio i ordi**
 ne fatiēdo. hūana fragilitas
 istū quē indignum eē non no
 uit. dignū deb̄ estimare. **Sil**
 lenon ē p̄batus malus corā
 illis. a ergo hoc p̄suadēdū ē
 eis ut eū non r̄putēt indignū
 a malū. **Quāto otigit quem**
 dānificare aliū i fama. sc̄z verū
 crīmen. s̄ occultum i publico
 sibi impositum negādo. q̄ ip̄

Capitulū . Septimū

sum q̄ sibi crīmē imposit ostē
 dit in hoc mendacem. a notat
 eū de calūnia. id est de falsi crī
 mis impositōne. **Et de illo dicit**
 scō. q̄ ille sic negās. non tene
 tur retractare negacōez suā q̄
 negauit in publico. v̄z crīmē
 sibi impositū. q̄ ut dicit. nō te
 netur in publico quicūq̄ sta
 tim in iudicō cōfiteri se reū. nisi
 fuit cōuictus. **Tenetur tamē**
 p̄ quedā vrba sobria ut sta
 tū an hoc dictū fuit restituere
 famā illi accusati. quē idirecte
 notauit de calūnia. v̄z dicen
 do non habeatis eū p̄ calūnia
 toze. q̄ credo q̄ habuit intēcō
 nē bonā in p̄ponēdo. vel forte
 ip̄ credidit se p̄bare posse in
 tētū suū. a deceptus ē. **Ex q̄bus**
 p̄t̄ q̄ p̄iculosū a magnū pec
 catū sit aliq̄ue ifamae. **Ter**
 cō p̄ncipalit̄ d̄d̄. ē de dānifica
 te aliū in aīa sua. id est in bonis
 aīe quō teneatur restituere
Ubi nōndū s̄m scō. per bona
 aīe intelligendo bona moīs. q̄
 acq̄sita corūpūtur. a acq̄ren
 da impediūtur. p̄ vitia enim a
 peccata virtutes iā acq̄sitate cor
 rūpūtur. a q̄ deberēt ex bonis
 actib̄ generari. p̄ vitia impedi
 unt ne generētur. **In istis bonis**
 aīe sc̄z virtutib̄. a actib̄ vir
 tuosis non p̄t vnq̄ aliū dire
 cte dānificare. auferēdo ea si
 bi sic auferūtur extēiora bona.

Septimum Preceptū

aut infūdeō sibi contraria. scz vi-
tia 7 peccā. qz peccm intntum ē
peccz inq̄tum est volūtariū. nā
si nō essz volūtariū nō essz pecca-
tū ut dicit aug⁹. in de vera reli-
gione. Igitur sola volūtate. p̄pa-
pōt quis sic directe dānificari.
scz in seipso causādo volūcones
malas 7 peccā. pōt tamen vn⁹
dānificāe aliū indirecte scz tr-
hēdo ex intencōe a bonis opibz.
7 sic impediendo a gnācione
vtutū. 7 inducēdo ad mala ope-
ra q̄bz vtutes corrūpūtur. 7 vi-
cia generātur. Et talis inductō
ad malū. 7 retractio a bonis cō-
tingit multis modis. vicz iube-
do. cōsulēdo. p̄suadēdo. rogādo.
deridēdo bō. 7 laudādo mala. 7
sic de alijs modis. Ad p̄positū
igz p̄mo dicēdū qz q̄ alium sic
dānificat in istis aie bonis grū-
ter peccat. qz cōn dilcōnem dei
agit. eo qz r̄trahēdo a bonis minu-
it hōrez q̄ deo exhibētur. 7 idu-
cēdo ad mala. augz dei in hono-
rē. 7 offensā. Agit etiā cōtra
dilectōez p̄ximī. cui debet velle
7 facē bonū. s; vult. 7 facit sibi
malū. Et peccmē tnto grū⁹. qz
to dānū est mai⁹ qd̄ p̄rio ifer-
tur. Exēpli grā. grū⁹ peccat ce-
teris paibz q̄ dānificat p̄ximū
in libra qz si in solo denario. Cū
aut bonū anime sit inestimabi-
le melius bonis corpis a fortu-
ne. sic aia incōpabilē melioz ē

Capitulū Septimū

corpe: sequitur qz multo grū-
us peccat qui dānificat aliū in
bonis aie. ut in virtutibz. 7 opi-
b⁹ bonis quibus meretur eter-
nū bonū. qz peccet q̄ dānificat
in bonis corporis aut fortune.

Secūdo dicitur qz sic dānificas aliū in bonis aie. tenetur sibi ad restitucōez modo possi-
bili ut dicit. Seco. Et p̄t. qz cū
bona virtutū sint maxima bō
inter oia hūana bona in p̄nti
vita s̄m aug⁹. li. primo retri-
ctiōnū. pl⁹ dānificat p̄ximū q̄
in istis eū dānificat. qz in q̄bul
cūqz alijs. 7 p̄ oīs plus tene-
tur s̄m iustitiā ad restitucōez
suo p̄ximo de tali fatēda. qz tū
sibi possibile ē. qz de alijs bonis
Talis aut restitucō fiat sic. ut
dānificas illū dānificatum
suadēdo. inducēdo. exhortādo.
7 alijs bonis modis efficaciter
inducat ad penitētiā. ad vite
emēdacōem. ad actus bonos:
virtutū gnatiuos. Et si nō suf-
ficiat sua p̄pa p̄suasio aut exhor-
tacō 7 similia. adducat alios
efficacōez. dūmodo tamen illi
non p̄dat peccatū illius occul-
tum. Et si nō sufficiūt p̄suasio-
nes hōmōi 7 inductio ad bonū.
qz facilius est peruertē qz con-
uertere: tunc tenetur vltra hoc
q̄tum pōt impetrāe illi ouerfi-
onē p̄ oracōes p̄prias. 7 p̄ orati-
ones alioz p̄ ipm impetratas

Septimū Preceptum

a pecunias et alijs similibus aut melioribus modis possibilibus. Damificans igitur aliquem in bonis anime tenetur sibi restituere quod tibi est possibile. secundum tamen sic agendo quod non publicet istius occultum peccatum. et ei personam quam noscitur aut noscerentur vix similiter pro futuro. Et hijs est diligenter ostendendum quod magnum peccatum est sollicitare et inducere alium ad peccandum. quod in se est magnum peccatum. et ultra hoc tenetur homo illi restituere et danum recopensare. quod homo vix potest facere ad odignum. eo quod voluntate iam allecta ad malum vix potest homo reducere ad virtutem. pauci etiam sunt qui sic restituere conentur. cum tamen multi sunt qui sic restituere teneantur. Creber rima est illa damificatio. et maxie circa iuvenes vtriusque sexus qui sepeissime inducuntur ad mala super dictis modis. et non nunquam maiorum exemplis pessimis corruptuntur. **S**ed quod faciendum est de eo qui damificat alium retrahendo eum a religione. **R.** scilicet quod si quis abstrahit a religione aliquem iam obligatum ad religionem professionis obligatione: tenetur agere restitutionem. et damificavit ei religione; in illa persona tenetur agere ut ille redeat ad religionem. **S**ed si aliquem dispositum ad intrandum religionem retrahit. aut in

Capitulum Septimū

pediuit ne intraret. et hoc non fecit intentione consilendi proprie utilitati sed sine fraude. Aut ex aliqua rationabili causa. sed fecit intentione nocendi religioni. Et tunc quod interest inter habere et impedire esse: ideo non tenetur ad tantam restitutionem religioni: ad quam tamen teneretur si ille fuisset in religione acceptus actualiter. Tenetur tamen ad aliquam restitutionem: ut ad inductionem illius retracti. ut adhuc ingrediatur. vel ad inductionem aliquem alicuius alterius aliquem equalitatis. Tenetur restituere religioni iniuste pro eo damificata. persone vero iniuste pro eo damificata. ut quam retraxit extra religionem. Aut quam impediuit ne ingrederetur. tenetur etiam ad restitutionem. Tenetur ei omni diligentia inducere ad intrandum monasterium. quod si non potest efficere. a forte ille quem impediuit ne intraret. potest se ad statum nunc impossibilem religioni ut matrimonij: tenetur sibi in suasionibus. et in alijs spiritibus alibi bonis ad equalitatem illorum bonorum in quibus eum damificavit retrahendo a religione. et ad quod maiora proficiscitur in religione quam in seculo. Et hoc tenetur facere secundum modos superpositos de damificato in bonis anime quo ad virtutes. Aut secundum alios meliores prout poterit.

Sequitur capitulū Octauū.

Quoniam vniuersi satisfacere possunt pro defunctis. et pro mortuis. et pro alijs viuis. et illa negligendo grauiter peccat. **I**tem circa adhuc de satisfactioe. scilicet quomodo pro suffragia possunt satisfacere pro mortuis tria ostenduntur. **P**rimo quod anime iuuari possunt pro suffragia. **S**ecundo quibus rebus iuuari possunt. **T**ertio qui eas iuuare possunt. **D**e primo non dicitur. quod sex sunt loca animarum ut dicit magister in. in. c. d. xx. et xxi. **E**t tunc cum alijs theologis. videlicet celum. infernum. danatorum. limbum. puerorum. limbum patrum. hic mundum. et purgatorium. **E**t solum in purgatorio. et hic exantibus presentibus sunt suffragia quo ad liberaeone; penne. **I**n primis enim locis exantibus non presentibus sunt suffragia. scilicet exantibus in celo pro modum indigentie quo ad primum essentialia. **D**icente beato Aug. **I**n iuria facit martiri. qui orat pro martire. prodest tamen eis suffragium ad premium accidentale. quod gaudium est in celis super vno peccatore penitentiam agente. **L**uce. xv. **O**rare enim pro talibus in celis infidelitatis est. **E**st autem certum aliquem esse in celis quod tripliciter. **P**rimo per bibliam noui testamenti de apostolis. de mpto iuda. **S**ecundo de patribus veteris testamenti per bibliam veteris testamenti. **T**ertio qui sustinuit martirium

pro fide etiam; si ante peccauerit ut de Cypriano refert Aug. quod falsus martirij abstulit vialia ab eo. **Q**uomodo si potest baptismum statim deo datur puulo. et tunc si ipse presentem celebratur missa. dicitur de; pro omnibus defunctis. vel pro alijs. **S**i autem maior infante moritur: tunc potest pro eo celebrari. **C**um beatus gre. in dyalo. dicat danatum. puerum necdum quinquennem. **S**i etiam adultus statim post baptismum moreretur: orari potest pro eo. quod forte non penituit nisi pro mortuis. et tunc indiget pro venialibus. **Q**uomodo si est canonicus pro peccatis. **I**n secundis locis non presentibus sunt suffragia. scilicet exantibus in danatorum inferno. vnde aug. **S**i patres meum esse in inferno scire non possumus pro eo quod pro dyablo orare. **E**t teste ecclesia in inferno nulla est re de peccato. secundum legem eorum. quod dicitur propter. **T**ertianum quem beatus gre. librasse legitur de inferno orado. **E**st autem certum esse in inferno hereticos primo. secundo iudeos. tertio paganos. de christians autem non sic certum est. **Q**uoniam enim peccatum eorum manifestum sit. non tamen pena. vnde potest pro eis orari in secreto. et possunt suffragia fieri pro illis qui seipsum occiderunt. qui in bello iniusto mortui sunt. qui duello interierunt. aut qui in torneamentis succubuerunt. aut cum meretrice. **D**icit Aug. in de cura pro mortuis

Septimum Preceptum

habēda. p omnib; deb; fieri ora-
tio. **S**i nō deb; fieri publice p̄p̄
scādalu. Exēplū habes de gre-
go. iiii. dyalog. q̄ pro pprieta-
rio orare diu distulit. Simili-
ter d; fieri suffragiū pro suspēb;
7 iuste dānatis. a subito mor-
tuis. qz etiā latro in cruce peni-
tuit. **S**i aut̄ inueniatur subito
mortu; q̄ p̄us bone vite fuit.
publice oro deb; fieri. qz iust; 9
si morte p̄occupatus fuerit: i
refrigio est. **S**api. iiii. In ter-
cō nō p̄sūt suffragia sc; existe-
tib; in limbo pueror; qz non
sūt i statu disposito. sicut nec
isti i inferno. qz non sunt de cō-
mūitate fidelū. Est ei vna vni-
uersal' eccl'ia in caritate diūcta.
q̄ ē societas a amicitia spūalis
de q̄ i simbolo. scōz omūiōnē
Et p̄s. p̄cipē me fac de; oim
timētū te. a ē. **I**do q̄c q̄d vnus
lucrat p̄ oracōes penitēs hic
a illa societate: ē omnū. aut
quo ad ḡtulacōem. a quo ad
sbuencōez. **S**i isti i inferno
dānatoz sūt de societate dya-
boli. a vltut mēb; putrida. **E**t
q̄ i limbo pueror; sūt. a socie-
tate scōz sūt exclusi. **I**do non
p̄sūt eis nrā suffragia. **I**n quar-
to non p̄sūt sc; existe tib; i
limbo patrū non q̄ ad meritū.
qz nullū est post hāc vitā. nec
ad satisfaciēdū. qz non habe-
bant satisfacere nisi p̄ debito

Capitulum Octauū

būane natue toti; ad sol; xp̄s
p̄ infinitū meritū tollere potu-
it. **I**n q̄nto loco existētib; d
sc; i hoc mūdo suffragiū pro-
dest. sc; tā illi q̄ facit. q̄ isti aie
p̄ q̄ facit. si est in purgatorio
Primo enī idē satisfaciēti pōt
p̄desse tripliciter. **O**no modo
ad merend; si sit i caritate. nihil
ei ming; meretur de gaudio ce-
lesti q̄ si p̄ se fier; suffragium
fm̄ illud p̄s. oracō mea i finū
meū dūtetur. p̄mo q̄nq; plus
meretur q̄s oracō. vlt celebrā-
do p̄ alio q̄ si pro se facer; qz
maiori feruore caritatis succēss;
vid; qui sc̄illas feruoris mit-
tit ad alios maxie ad inimicos
In cui; euidentia xp̄o orate pro
inimicis latro dūsus ē ad peni-
tentiā. **E**t fm̄ aug; 9. **S**tepha-
no orate p̄ inimicis. paul; tā-
de dūtetur. **A**lio mō prodest sa-
tiēti ad satisfaciēdū p̄ se i mdi-
recte. qz si iste p̄ quo suffragi-
um fit non indig; ut qz ē i ce-
lo. a qz non ē capax. ut si est i
inferno. q̄n tūc suffragiū faci-
ens ē talis intēcōis habitu qz
p̄ se facer; si nō cred; p̄desse
illi: tunc suffragiū satisfaciēti p̄
fatiēti si indig; **S**i aut̄ non i-
dig; dicit pe. pa. di. xlv. quātū
tunc i suffragio deb; sep̄ esse
iplicita intēcō fatiētis ut alijs
p̄sit indigētib; hic. vlt i pur-
gatio. **S**i aut̄ fiunt suffragia

Septimūm**Preceptū**

multa et specialia pro illo quoniam non indiget. ut quod est in gloria. vel in inferno. non. et superest. vel quod minus indiget. tunc diuiditur indigentibus pro deo. **Sic** secundum Augustinum in regula dicitur. **Cum** datur vestis in monasterio. vel aliud non indiget. datur abbas illi qui indiget. **Et** idem dicit theodosius. et probat ex sermone quod ad damianum dicitur. **Tercio** modo indirecte potest fieri quo ad orationis subsidium. quod iste cui suffragium prestat. siue sit in celo. siue in purgatorio. tenetur orare saltem cum liberatus fuerit pro faciente suffragium. alias esset ingratus. unde mattheus. **Si** quidem fuerit filius pacis. residet super illum pax vestra. si autem aduersus reuertetur. **Quarto** modo tamen non potest directe ad satisfaciendum. vnde si tibi iniunctum est unum psalterium. et defuncto iniunctum fuit aliud psalterium. si dico pro defuncto unum psalterium. adhuc sum obligatus ad dicendum aliud pro me. **Simile** est in humanis debitis. si debeo unum flor. **Iohanni.** et fratrem meum. eadem etiam unum. dabo unum pro fratrem non me acquiram. **In** purgatorio autem existentes sunt in magnis debitis erga deum. que debita si non eis subuenit. luere oportet. **Et** permissis. et sic satisfacere. **Ex** premissis patet quod multis modis melius est orare pro mortuis fidelibus. quam pro viuis. **Quia** mortuus autem est me ignorante in inferno. et tunc

Capitulum**Octauum**

gradum glorie merui per opus bonum: si sum in caritate et satisfactio cedit mihi. **Si** autem super extra caritatem. per actum suffragii disposui me ad caritatem aliquam. et opus ad minus fieri premeitorum et si non meitorum. **Aut** est in purgatorio. **Et** tunc licet secundum omnes nihil in mereri possit nec sibi: tamen secundum multos pro me potest exaudibiliter orare. **Sic** et gere. **ii.** machabeorum. **xv.** orant exaudibiliter pro israel. **Et** secundum omnes ad minus orabit pro me cum venerit ad celum. aut iam est in celo. vel ut iam dictum est eis ibi. tunc sciet illos qui pro eis orauerunt et pro eis orabunt. **ymo** etiam si suffragantes propter peccata sua illis non profuissent: adhuc pro eis orabunt. **Et** ratio est. quod amicitiam virtuosio considerat affectum plus quam effectum. **Sunt** autem tunc beati in caritate perfecta. per quam orationum expressa auditur facilliter. **Secus** autem est de viuis quando pro eo oro. quia forte ignoat quod pro eo oro. et sic non orabit pro me. **Item** forte est peccator. et sic modicum valebit. **Item** si est iustus. non tamen in voto semper exauditur. **In** sexto existentibus loco scilicet in purgatorio profut suffragia. tum quia caritatem habent que facit eos capaces. tum etiam quia de nostra fidelium sunt societate ut tactum fuit de

Septimum Preceptum

existētib; in limbo puerorū de
 omumione ecclē **De loco huius**
 purgatorij sex sūt videnda. q̄
 tradit t̄ho. sup. iij. di. xij. prio
 q̄ sit. pbatur auctoitate scrip
 ture p̄ illō. iij. mach. xij. **Scā**
 ergo a salubris ē cogitacō p̄
 defūctis exorare ut a peccatis
 soluātur. ergo purgātur **Item**
 probat greg. iij. dyalo. p̄ ex
 ēpla plura **Et** p̄ illō. i. cor. iij.
Si quis edificauerit sup̄ fun
 damētum hoc. id ē xp̄m. aurū.
 argētum. et lapides p̄ cōsōs. **Et**
 sequitur. vic; lignū. fennum. sti
 pulā. vniuscuiusq; op̄? quale
 sit. ignis pbabit **Itē** dy om̄ sig
 vlti. capi. celestis ierarchie **Cō**
 memorat ritū p̄mitie ecclē orā
 tem p̄ mortuis **Itē** auctoitate
 p̄horū **Socrates** enī libro q̄
 dicitur fedrō plato nis **Suecū**
 q̄ inq̄t aīme p̄uidebūtur me
 diocriter egisse. vniēt in locū
 vbi p̄ penas absoluētur **Et** po
 nit aīas bonas habere nullas
 penā. mediocrit̄ bonas medi
 ocre hēre penā. malas aut̄ ma
 gnas. **Ad idē** est **Auicēna**. ix.
 metha. sue ca. vltio. qui tamē
 machometista fuit **Ad idē** ē hēz
 mes termegist̄ ad **Esculapū**
 hōne etiā sic. opt; satisfaccere
 quēcūq; penitētē **S;** aliq̄ mo
 rūtur in caritate q̄ non satisfice
 rēt pro peccis preteitis. ergo
 opoz; i futuro alicubi satisfice

Capitulum Octauū

cere. et hoc ē purgatorij. **Exē**
 plis pbat greg. iij. dyalo.
Secūdo nōt q̄ triplex est **g**
 purgatorij. vñ i p̄nti vita p̄
 tribulacōes toleratas ut opoz;
 t; Aliud i alia vita fm legē cō
 munē. tā p̄pe infernū damna
 toz. ut idē sit ignis q̄ dānatos
 cruciat. et q̄ electos purgat. si
 cut s̄beodē igne auz purga
 tur. et ferz crematur ut exēplū
 ficat **Tertū** purgatorij ē fm
 disp̄sacōez. **Et** sic q̄nq; in diu
 sis locis aliqui puniri legun
 tur. vel ad viuoz instructōez.
 vel ad mortuoz s̄buencōem.
 ut viuētib; eoz pena innote
 scēs p̄ suffragia ecclē mitiget̄
Tercō nōt q̄ duplex ē pena ai
 maz in purgatorio. vna s̄sō.
 qua dīma iustitia p̄ ignē p̄uit
Alia dāni. que consistit in p̄uaci
 one visiois b̄tifice ad tempus
Et de vtraq; dicit. q̄ mīma pe
 na purgatorij. excedit maximā
 penā huius vite. **Vñ** aug. de
 vera et falsa p̄nia. **Hic** ignis
 purgacōis. et si etern? non sit.
 miro mō est gr̄uis. excedit ei
 oēm penā quā vnq̄ quis pas
 sus est i hac vita. **Nunq̄** i car
 ne tāta inuēta est pena. lic; mi
 rabilia martires passi sint toz
 mēta. et multi neq̄ter inq̄ quā
 ta sepe sustinuerit sup̄plitia **Itē**
Aug. libro de igne purgato
 rij dicit. aliq̄s non ad rē p̄tin;

quod diu moras habeas tū ut ad
vitā et nā pueniā. Nemo hoc
dicat frēs kīmi. quia ille ignis
purgatorij diuior erit quod quod
quod potestis in seculo. aut videre.
aut excogitaē. Et statū sūū gīt
Ideo totis virib⁹ vnusquisq⁹
labor; capitalia cōmia. et mīuta
pccā ita opib⁹ bonis redimē. ut
ex ipf⁹ nīl videatur remanē. qd
ignis ille possit absumē. Exēpli
ficat ibi. Quā dux sit h digitū
modicū i ignē tenere: quod topi⁹
totā aiām medullit⁹. dicit ec.
cōis thologoz opimio quod pur
gatorij pena incōpabilit̄ ē ma
ior p̄is mūdi. De pena dām p
bat. quod quod to aliqd magis defi
deratur. t̄nto ei⁹ absentia ē mo
lestior. Et quod affcūs quo deside
ratur sūmū bonū post hāc vitā
in animab⁹ scīs intēfior ē quia
nō retadatur affect⁹ molestia
corpis. Et etiā quia terminus
fruedi iā sūmo bono adueniē. h
mī aliqd impedir; Ideo de tar
datione maxime affligūtur. de
pena sensus pbat. quod cū dolor
non sit lesio. h lesionis sensus:
t̄nto aliq⁹s magis dol; de aliq
lesiuo. quod to magis ē sensitiuū.
vñ lesiōes q̄ sūt in locis maxie
sensibilib⁹. ut i oculo. et in filib⁹
mēbris. maximū dolorē causāt
Et quod tot⁹ sensus corpis ē ab ai
ma. Ideo si i ipsā aiā; aliqd lesi
uū agat. de necessitate opt; quod ma

rie affligatur. **¶** Quarto nōt quod h
aie volūtaie. cū mag⁹ paciā su
stinet penā; purgatorij. pt; quod
hnt cor rēm. et p̄ oīs oformat
volūtatē suā dōme volūtatē iu
sticie. Itē oīs sapiēs vult illd. si
ne q̄ nō pōt pueniē ad finē intē
tū. h sine illa p̄a nō pnt vniē
i celū. Itē p̄tūt suffragia cū ma
xio desiderio sū illd. Job. xix. mi
seremi mei. miseremi mei saltez
vos amici mei. hnt enī aie pur
gatorij. quod duplicē scīaz. vñā p
spēs influxas a deo sic alie sbe
sepate. secūdā p ea q̄ h didicerūt
tertiā p aiās illic adueientes.
quā p āgelos bonos reuelan
tes. quā p malos sc; aliqñ eas
sū th. deridētes. **¶** Quinto no
tat. boni angeli nō puniūt ani
mas i purgatio. quod eoz ocuē
sūt amicissimi. t̄n possibile ē quod
eas ad loca p̄az deducāt. nec
crutiātur misterio demonū. quod
aie eoz victores fuerūt. possibi
le t̄n ē quod ipi demones q̄ de p̄is
hōim letātur. aiās comitēt cū
deducūt ab āgel scīs et assistāt
purgādis. tū ut eaz p̄is satie
tur. tū ut i eaz exitu a corpe su
um aliqd recipiāt. In hoc aut se
culo quā adhuc loc⁹ pugne ē
p̄iunt hōies. et a mal āgelis
sic ab hostib⁹. ut pt; de Job. et a
hōis sic pat; de Jacob cui⁹ nez
u⁹ femoris angelo pcutente
emarcuit. Genes. xxxij. Sola

Septimum Preceptum

aút dñia iustitia aīmas igne
mediāte purgat. sic aurifaber
p ignē aux. sic tribula granū.
a cauteio medic⁹ morbu⁹. **Q**ue
da; etiā ibi pccā leuia illuc de
portata purgātur ut dicit gre
go. iij. dyalo. **E**t aug⁹. i. de ve
ra penitētia. **O**ēs vtro pene p
pcās q̄ tumcūq; grūib⁹ debi
te. q̄s penas nō plene deleuit
hōtrico. ibi ignis purgabit.
Sic pt; q̄ in purgatorio sūt
quadruplices pene **P**rimo car
cer loci mal⁹. q̄ in terra a. ppe
infernū. **S**ecūdo ignis vni for
mis. s; hōm dñā iustitiā diffor
miter cruciās. **T**ercō demonū
assistētia cruciatia. **Q**uarto pua
cō beatitudis. **E**st aut̄ triplex
ignis purgatorij. **P**rim⁹ ē in
alio mūdo in purgatorio q̄ est
acerbissim⁹. **C**ui⁹ officū ē tri
plex. vici; purgare a pcās vi
alib; **A**pmis p mōr lib; cōtri
tis. a p vni alib; pro quibus
hō nō est satisfactū. a ab alijs
scōrñs aīe q̄ sunt hitus vicōh
errores. a fomes. **S**ecūdus
ignis ē cit⁹ purgatorij. q̄ cit
in cōflagcōne mūdi. **T**ertus
purgatorij ignis ē tribula
cōpntis vite. **E**t ille mltō plus
purgat a cit⁹ q̄ ignis i loco
purgatorij. q̄ meritū eterne
prie aug; a modic⁹ multū de
pccōr pms delet. a mōr lē cul
pā a vialē delere pōt quo ad

Capitulum Octauū

penā. **S**ed ignis purgatorij
p̄mi solū delet vni ale pccm. a
penas debitas p mōr libus cō
tritis a vni alib; s; nihil mere
tur de gaudio. a in cōpabilit̄
tñ ē maior ter cō igne. **S**ex
to notat q̄ vna aīa citius pur
gatur q̄ alia ut doc; ap̄lus. i.
Cor. iij. **E**xēplificās de ligno.
feno. a stipula. q̄ quedā vni
alia sunt maioris adhxentie
q̄ alia. hōm q̄ affectus magis
ad ea incliatur. a fortius i eis
figitur. ideo talia tardi⁹ pur
gātur. **Q**ue aut̄ aīe acerbius
purgātur. vel q̄ tardius. **S**ecū
dū q̄ acerbitas pene. pprie re
spōdet q̄titati culpe. s; diutur
nitas rñdet radicaōi culpe in
subiecto. vñ pōt otigere q̄ ali
q̄s in purgatorio diut⁹ morē
tur. qui min⁹ affligitur a ecō
uerso. **O**ia p̄fata sunt t̄ho. vbi
prius. **A**bbas Joachi libro de
semine scripturaz dicit. mag
pccōres q̄ vire i fine vite peni
tēt. in purgatorio igne vsq;
ad nouissimū diē tales crema
ri optere credendi sūt. **A**rmi
canus libro de q̄stione armēo
rū li. xij. diē. verisimile ē mul
to vsq; ad resurrectioē; glo
riosa oim electoz i purgato
rio remāfuros q̄ multa purga
cōne indigebūt. **S**eq̄t
Capitulū Nonū. p que suffra
gia aīe iuuari possunt aīe.

Avo ad secūdu p̄ncipi
 pale p̄ q̄ vic; aie defū
 ctōz iuuarī possint h̄.
 fm gre. iij. dyalo. Et doctores
 m. iij. di. xlv. Primo valet ieu
 niū. Secūdo pl̄ elemosia Ter
 tio plus oratio. Quarto maxie
 sacrificiū altaris. semp̄ itelligē
 do. ceteris parib; . **S**b̄ istis tñ
 quatuor pluā alia cōphendun
 tur sicut dictū ē supra tertio p̄
 cepto de satisfactōe. Primo va
 let ieiuniū. vel vigilia. abstīnē
 tia a delcābilib; cibis. vel alijs
 solacijs corporeis alias licitis
 Similit̄ aspitas lecti. et vestīū.
 flagellacō. genuflexio. et pegri
 nacōes. cōtricō. et h̄mōi. Et h̄c
 animab; applicata valēt p̄ viā
 iustitie. et p̄ mod̄ solucōis p̄ene.
 vnde d̄z xij. q. iij. aia. Ieiunia
 viuētū sunt auxiliū defūctorū.
 sic q̄ de? ea acceptat p̄ anima
 b; defūctorū tanq̄ p̄ ipsas hoc
 scm̄ ess̄. vñ bt̄us d̄nic? ferrea
 cat̄xa t̄plicē discipliā; om̄i no
 cte recepit vñā p̄ se. aliā p̄ defū
 ctis. t̄ciā p̄ peccōzib; viuis. na;
 si te in carce ex̄nte nō posses sol
 uē statū. x. florenos quos tene
 ris. ego tot p̄ te d̄ādo. te libera
 rē. Sic etiā in p̄posito ē de carce
 re purgatoz. **E**x q̄ pat; q̄
 osultū ē valde h̄ p̄ talia purgai.
 p̄b̄ t̄i p̄ infirmitates et alia patien
 ter sustimēdo dū viuim; q̄ tūc
 asp̄ale mēmur i p̄ria gaudiū

et satisfaciō. **V**n̄ aut̄ nob̄ defū
 ctis q̄s nob̄ suffragat̄. tūc me
 ritū sibi man; h̄ op? satisfacto
 riū in q̄ tū tale solū sb̄ueit nob̄
 Exēplū de h̄ purgando sept; p̄
 greḡ. in ome. vbi r̄fert q̄ emi
 lian? diues lapsus i q̄d d̄ā vic
 um. mōsteriū intrauit. se multi
 plicat̄ afflixit. matutias in mō
 te extra mōsteriū p̄ueit. vbi ab
 bas i medio noctis sup̄ eū lum
 velut solē vidit. et cū ab eod̄ de
 ph̄nsus eēt p̄ modū. et intro
 gatus in mōsterio q̄d egisset.
 tar de cōfessus est. q̄ etiā in ip̄a
 luce audiuit dimissum ē pecc̄m
 tuum; pauor etiā et timor mor
 tis quosdam purgat hic. **V**n̄
 greḡ. iij. dyalo. dicit p̄lex q̄
 de culpis minimis ip̄e sol? pa
 uor egrediētes animas iustoz
 purgat. sicut narraui de q̄dam
 factō viro frequēter. q̄ ad mor
 tem vniens velxment̄ timuit.
 h̄ post mortem discipulis i sto
 la alba apparuit. et q̄ p̄ clae sit
 susceptus indicauit. h̄c ibi. Et
 bt̄us Aug? . li. de visitaōe i fir
 moz loquēs sacerdotib; de ho
 mimib; morituris sic di. Absol
 uendi sūt om̄s. absolucōez dū
 tarat rogātes. nec suspendēdi
 sunt a fidelium cōmuniōne qui
 b; mors timetur sine dilacōe.
 et quos peccōzum amara recoz
 dacio vel eiciet i lacrimis. vel me
 tus mortis ducit ad vniā sic

Septimum Preceptum

scriptura testat. Et territi purgabuntur. scilicet Job. xli. lxx aug?

Secundo valet Elemofina etiam p via iustitie et p modum redēpcois p aiabus. et illud meli? ē q? ieiuniū. q? bonū hu manū qnto omum? tnto meli? Elemofina aut plurib? datur interdū. Et sibi isto cōphē dūtur oia opa misericordie cor poralia similit? et spūalia impē sa p xpo ppter aias defūctor. vñ datō ouoz. cādē larum. pa nū. et hmoi p ministris eccie val; defūctis. lxx aut hic p se facta sic dictū ē de ieiunio pl? nob valerēt Exēplū pōit gre. iiii. dyalo. de paschao dyaco no cardinali maximo elemofinaio et liato valde q nō ex ma litia s; ex ignorantia duobus i papatū elcis. postea aio adlx hit illi q minus ius habuit Pa scasio ig? defūcto: scūs germa nus eps capuan? de ofilio me dicoz i t mis se lauae volēs eū seruiētem in fructu aqua repe rit. a quo cū quesit; cām tate scrūtutis. rñdit q ppter adlx sionē pdictam Et si mqt p me oraueris. et reuersus non me h inueneris. libratu sū. qd et factū ē. Et dicit greg. q ele mosims paschao meruit libra ri cin? a germani pte **T**er cō valet p aiab; oracō. et plus ceteris pib; q pcedētia et hoc p

Capitulum Ronū

via grē et p intercessiōez mem broz x. Melius ei ē opus caritatis qd dirigit in deū. ut oīo. qd dirigitur in se. vel in pro ximū. ut solū ieiuniū. vel elemo fina. vñ dicit sco. suo qd li. q. penul. Inter oia meitoria oro magis habet racōnem meriti. applicabilis alrei. qz ipa de ra cōe sui ē placatia et recōciliati ua dō. et etiā istis p quo p ip sū oratē offertur. lxx ille. vñ de hm pe. pa. m. iiii. di. xlv. oracō scōz in pna valet p aiab; qz forte bñficijs pri? ad iute sūt dū hic viuerēt. valet etiam p ces. psertim viatoz iustoz. et pre oib; oracōib; bñ Ansel. vñ alioz valet quo ad deuocō nē oracō dominica. sc; p n. qz iudex noster scūs ē aduōtus noster. cui eēt obprobriū vi re cōtra suū moitū. et mfrigtre vel cassare qd ibi dicitur a for maunt. vñ in cimiterio et alibi dicit d; Quia etiā est oracō spi ritusscī. q hm Apostolū. postu lat p nob gemitib; ienazrabi lib; id ē nos postulae facit. va let etiā plus q nre oracōnes. vigilie defūctor ab eccia isti tute. qz ex ope opato. id est ex ordinacōe et intecōe eccie. Exē plum de hoc refert vncēci9 i speculo historiali de scō Johā ne elemofinaio piazcha. bu ic ei qd a diues dedit. viij. lib; f

Septimū Preceptum

auri. petēs ut orar; p salute fi
 li; a fris. a nautaz. a nauis. mo
 ritur fili; a circa eadē tempora
 nauis mergitur cū oib; otētis.
 nisi q; hoies p̄fati euasert. **Sū**
 p q; cū amiraret diues. vidit
 in somnis simile **Joh.** eleōfina
 rio sibi dicētē **Cur turbais. nō**
 ne p salute p̄tere iussisti. filius
 saluatus ē. a si vixiss; immūd?
 fuiss;. **Alij** in vita sūt tuiti. a m̄
 si orō a elemosia m̄cessissent.
 oēs cū nauī m̄terissent. exp̄ge
 fact; igr; diues optie otentus
 e. **Quarto** sup oia valet di
 greg;. **Sacrificiū** altaris. id est
 missē celebratio. a hoc valet p
 viā grē a iustitie. quia melius
 est op; caritatis. om̄is sc; to
 ti; ecclē q; p̄uate. a speālis p̄so
 ne **Et** dicit hic oblacō altaris
 indistincte ut dicit scō. vbi p̄
 us **Siue** sit osecracō. siue p̄cep
 tō eukaristie. siue opacō alia
 sacerdotis celebrātis in p̄sona
 ecclē. a non accipitur p̄cise p
 otento in eukaristia. q; etiā; sic
 in p̄xide eēt. **Hec** aut oblacō ut
 fit deo accepta. oport; q; offe
 ratur a p̄soā. vel ap̄sois accep
 tis deo. scdm̄ illud **Ben.** iij. re
 spexit de; ad abel sc; p̄mo. a ad
 muneā ei; sc; secūdo. vñ qñ q; s
 celebrēt missa; oblacō fit. p̄rio
 a x̄po qui sacramentum illud
 sic instituit hei scdm̄ illd **Joh.**
 vi. p̄ais quem ego dabo caro

Capitulum Nonū

me est p mūdi vita. q; x̄ps est
 fūm; sac̄dos. q; lic; immediate
 nūc nō offerat. alias eēt in fūm̄
 tū meritū: tñ mediate offert p
 ministr; **Fit** secūdo a x̄pi passio
 ne. a ab ea hab; efficacā in q̄
 tū ibi speālior omemoraō x̄pi
 passiois h̄tur. vrb. figmis. a
 meditacōib; s̄m̄ illud luc. xxi.
 hoc facite in eā omemoraōez
Et. i. cor̄n. xi. **Tercō** fit a accep
 tatur racōe voluntatis ecclē
 gn̄alis militātis. q; ille intelli
 gitur facere cui; noie vel vice
 fit ut di. **Dyo.** ca. xiiij. cele. Jeraz
 chie. **Qūto** p̄t acceptabilius
 fieri vel fructuosi; sacrificiū rōe
 p̄sonalis meriti offerētis. puta
 sac̄dotis offerentis **Qūto** p̄t
 acceptabili; hei p̄ priuatā p̄so
 nā. scdm̄ q; deuota; p̄t missa;
 celebrari. p̄mū ex dictis tā in lo
 nis q; in malis sac̄dotibus hab;
 locū a efficacā. **Qūtum** ē tñ i
 bois **Qūtū** accidit. vñ s̄m̄ dur.
 a thō. m. iij. di. xij. **Eucaristia** in
 missē celebracōe duos fructus
 p̄ncipalē h; cōferre. vñ in q̄
 tū eucaristia ē sac̄mētū dat reci
 piētī eā deuote. maiorē v̄monē
 ad x̄pm̄ fidē. sp̄. caritate;. a alia
 plura in p̄p̄a aia recipientis cau
 sat. **Aliud** h; dare eucaristia ut
 ē nō tñ. sac̄mētum. s; etiā sacri
 fitiū qd̄ dā deo acceptissimū p
 p̄ p̄fatas tres cās vel q̄tuor re
 citatas. a sic h; vi satisfactōis

Car...
 do null...
 es i...
 tu i...
 lim...
 fit...
 g...
 n...
 v...
 o...
 b...
 a...
 p...
 co...
 r...
 l...
 ch...
 ti...
 v...
 no...
 im...
 v...
 v...
 m...
 t...
 o...
 f...
 S...
 ca...
 o...
 m...
 d...
 o...
 t...
 m...
 f...
 g...

Septimum Preceptum

ad tollendā penā debitā illi p
 quo offertur missa a sacerdo
 te siue sit p peccō mortali siue
 viali. tā in viuīs q̄ i mortuis
Et si quis quātum ergo de pe
 na tollit eucaristie oblatō. **R**e
 fm dur. ibidē non semp penā
 totam tollit. q̄ effect⁹ hodie
 ne oblatōis finitus est. **A**lias
 oēs de purgatio vna missa li
 berat. **S**i pl⁹ a minus tollit
 fm q̄ se extendit deuocō mi
 nistri offerētis. ⁊ virtus sacri
 cij do soli nō ē. ⁊ reat⁹ fm bñ
 placitū dei. ⁊ fm dispositōez il
 lius p q̄ offertur. **C**redit tam
 archieodōzēb. q̄ nulla missa ce
 lebrēt. p q̄ nō plures de pur
 gatio liberētur. **Q**uōd veritatē
 dicit h̄re p. pa. vbi p̄us supz
 .iij. **Q**ui a q̄nq; multi sūt i pur
 gatio sic dispositi ut cito libe
 rētur. **A**ut q̄ iā diu ibi steterūt.
Aut q̄ pauca purgāda habu
 erūt. **E**t nōnd q̄ quāto h̄c q̄tu
 or suffragia sūt ex maiori cai
 tate: t̄nto ampli⁹ profitunt.
 fm petrum de thar. vbi prius
Quātum aut sacramentum
 altaris p aiab⁹ valeat. doc: gre
 go. iij. dyalo. vbi p̄mo refert
 de mōcho noie iust⁹ q̄ in mo
 nasterio sc̄i grego. aliq̄n eius
 dē medicus fuit: tres denario
 occulte habuit. quos inuemiē
 tes mōchi: i māclatis a beato
 greg. acceperūt. ut moituro iu

Capitulum Nonū

sto null⁹ adess⁹ frat. ⁊ mortu
 us i sterq̄limo sepeliret. mori
 tur: i ḡz. h̄ p̄itēs iust⁹ i sterq̄
 limo sepelitur. xxx. aut die iul
 sit grego. p eo quotidie p tri
 gita dies missa; vnā celebrat.
 ⁊ tricesima die iust⁹ apparuit
 vni de mōchis dicens. se añ in
 chacoēz missaz dictaz male
 habuisse. h̄ postea melius. ⁊ iā
 liberatū. **S**ecūdo refert de q̄ dā
 apud hostes detēto. p quo vx
 or certis dieb⁹ sacrificiū offer
 ri peuibat. lōgo aut post tpe
 liberatus innotuit vxori. p̄di
 ctis dieb⁹ a vncul⁹ fuisse solu
 tū q̄n sacrificiū altaris p eo fu
 it oblatū. **T**ercō refert de p̄sbi
 tero q̄ i riuīs id ē timis calidis
 finis aliquotēs se lauaē ofue
 rit. vbi frequēter reperit hui
 torē sibi oia exhibētem. q̄ b at
 neatores ofueuerūt. tādē redi
 ens ne ingrat⁹ ess⁹. duas tor
 tas id ē panes i quib⁹ potat
 ofici eucaristia hui tori obtulit.
Qui ingemiscēs ait. h̄c mādu
 care non valeo. h̄ p me queso
 ofecrare dignis celebrādo. do
 min⁹ eni sui loci huius. ⁊ pro
 meis pecc̄is h̄ purgōz. **S**i re
 dies. me nō inueniēs. liberatū
 crede. p ebdomadā ergo p̄sbi
 ter quotidie celebrat. ⁊ redi
 ens neminē inueit. **Q**uarto re
 fert de agathone ep̄o cui nauū
 gantū romā temptas nauim

2° dñs dñs

3° dñs

8° dñs

nō.

5° dñs

maxie q̄ssauit. nauta aut eius nauiculā i nauī p̄dētē regē vō lēs cū nauicula fune fracto in mare ferebatur. die tercō vit ep̄s cū q̄ssata nauī i insulā ho sticā vbi celebrauit p̄ nauta quē putauit s̄mersū repata q̄ nauī. tādē vit ad rōnū portū. vbi nauitā ābulātē vidēs. q̄ fuit quō euasiss̄. R̄ndit ille. Cū nauicula repleta ess̄ aqua ibi māh. q̄ eueza. carne suple di. put potui. Cūq̄ post dies q̄nq̄ fame et labōe fūdītus de ficerē: vidi quēdā mibi panē; porrigentē. q̄ cōfortatus. vidi nauē trāsēntē. q̄ me huc adue xit. Quo intellexit ep̄s eādē di em fuisse sue celebrōis. **¶** Quo ad terciū p̄ncipale An suffra gia scā p̄ peccatores valeāt de fūctis. Rōnd̄ p̄rio scō; thō. vbi p̄ri? q̄ tria sūt que faciunt opa viuoz vlut cāne quedam ad aīas defunctor̄ pueniē. Prīmū est caritatis vniō. Secūdū est facientis seu satisficientis intē cō. Tertū est obsecrātis oracō. De p̄rio pt; q̄ caritas q̄ est vi culū vniēs mēbra ecclēie non so lū se ad viuos extēdit: s̄ etiam ad defūctos; q̄ in caritate decel ser̄t. q̄ caritas ē vita q̄ p̄ mortē corpis nō finitur s̄ in illō. i. co. r̄n. xiiij. Caritas nunq̄ excidit. Idcirco etiā amicitia et societas dīna inter bonos in caritate fit

mata et fundata p̄ mortem nō desinit. s̄ manet inter viuos et mortuos in dño et similit̄ inter mortuos in dño int̄ se h̄c cari tatis vniō facit aliq̄ mō om̄ia cōmūia int̄ h̄ntes eius societa tē. ita ut in patria quilib; gau deat de bonis alteri? singulis Et in via quilib; deuotus gaudet de singulis vire bonis p̄xi. Et in purgatorio q̄lib; aīa de bonis alteri? de quib; ponitur articu l9 Scō; omunioez; p̄mo pl9 habēs de caritate. de bonis certis alteri factis amplius gaud; et gratulatur scōm interiorē; cō solacōez; et delectacōez; q̄ gau deat alius qui minorem habet caritatē. et cui illud certū bonū inest. De secundo videlic; de sa tisfactōis inten cōe pt; q̄ mor tui in memorijs bonim viuunt. vñ sicut viu9 vnus pro alio in societate ciuili satisfacere pōt. ut pt; in debitoribus. Sic in societate caritatis apud deum vn9 p̄ inten cōez; alteri pōt dare bona sua satisfactoria. inq̄ tum talia. siue sit viu9. siue defūct9. De tercō vic; de obsecrātis af fectōe seu orōe pt; q̄ p̄ viam orōis aliq̄s alteri int̄ dū impe trat p̄mā grā; lic; nō mereat. peccatores etiā de? q̄nq̄ audit. q̄n salicet petūt aliq̄d deo ac ceptum. q̄ de? non solū iustis s̄ etiam peccatoibus bona sua

Septimum Preceptū

quidit ut ptz. **Math. v.** non
 er eoz meritis. s; ex sua clemē
 tia **Ideo sup illo Joh. ix. de?** pec
 catores nō exaudit. dic. glō.
 q; cecus loqitur ut nō inunct?
 id est ut adhuc nō plene videt
Ad oppositū ergo dicēdū q; suf
 fragia siue hāt p peccōres etia;
 seculares. siue per iustos. vale
 repnt defunctis. si non p cai
 tatis vniōne: tñ p impetracōez.
 lic; per iustos scā pl? valeant.
 hanc viā thō. exp̄sse tenere vi
 detur super. ij. di. xl. q. iij. vbi
 oppositā opimionē recitās pñ
 tem sic approbat. **Quia inquit**
 efficacia suffragioz mēsuatur
 fm caritate ei? pro quo fiunt.
 cū tātū valeāt vnicuiq; qñtū
 meruit ut sibi valeret ut aug9.
 dicit **Ideo ab alijs vri? dicitur.**
 q; etiā ipa opaco sine caritate
 facta valz ei pro quo fit virtu
 te caritatis ei? et nō operatis. hxc
 ibi. nec in qñto oppositū vidr
 tenē. **Concordat wilh. in rōli**
 dmo **Et p. pa. vbi pri? po**
 nit qtuoz gduz valoris suffra
 gioz et opuz bonoz. **Prim? ē**
 q; maxie valz suffragiū bñ fa
 ctū p bono. q; oibus mōis tri
 bus pdcis pōt valere. **Secun**
 dus min? valz. lic; valeat boni
 p malo viuo. q; p modū fre
 quētis ipetracōis. **Tert? mali**
 p bono. **Quitus mali valz pro**
 malo. q; de? peccōres nō exau

Capitulū Nonum

dit. id est sic iustos. s; sicut petē
 tes. id qd est cōfoz me dīme vo
 lūtati **Ex pdcis etiā pat; rñho**
 ad aliud dubiū quo queitur
 vtz suffragia scā pro multis. oi
 bus profint eqlif. **R. pmo q;**
 suffragiū factū p multis tātū
 valz; quo ad gaudiū. cui lib; i
 purgatio. qñtum si pro quo
 lib; fier; . **Et eadē racōne valet**
 etiā pro istis aiabus p quib;
 non fit. ptz; ex pmo modo. qz
 caritas fm apsm non qrit que
 sua sūt. id ē fm aug9. nō ppria
 cōmūib? s; cōmūia pprijs an
 poit. vñ sic religio sus bñ dispo
 situs plus gaud; de legato scō
 cōmunitati. q; de legato sibi in
 spāli. **Sic est i purgatio q;**
 ad o gratulacōem. **Secūdo di**
 co q; suffragiū factū pro mlti
 nō tātū valz; singulis quo ad
 liberacōem a pena. quātum va
 leret si fier; pro vno. vel pau
 ris ex intēcōe dirigētis. ptz; qz
 opus satisfactoriū est finite ef
 ficacie i satisfactōe. et qñto plu
 bus o diuiditur. tāto min? sin
 gulis cedit. et est simile i politia
 hūana. **Si enim quinq; sūt i**
 carcere. quoz quilibet tenetur
 qñq; flor. **Si ex pte oim sol**
 uo quiq; florenos: non libera
 tur in toto. s; solum in vno. qz
 adhuc qñq; tenetur quatuoz
Si si quiq; florenos darē pro
 vno. ille plene liberaretur **Sic**

etiā ē de incarcerationis i purgatio
Dubitatur adhuc vtrū tātū
 valeāt suffragia successiē otinu
 ata: quātū simul scā ut .xxx. mis
 se p dies triginta dicte. quātū
 triginta vna die dicte. Et sic de
 eleōsina cētū flor. p vnā diem
 datorū quātū si amūsarū pecu
 raretur. et sic de alijs *lx. pe. pa.*
 tātū vel plū valēt quo ad meri
 tum instituentis. q̄ magis est
 ad honore dei otinuacō talium
 amūsariorū. Et hoc cōsideras ec
 cleha. sic institunt amūsaria. tri
 cesimos a septuagesimos et
 hmoi. *S;* quo ad celeriore libe
 racōem a purgatorio. et cicius
 videndū deū. plus valet acce
 lerata multiplicacō. Quia sacra
 mentum i pposito habitum si
 est suffragium altaris. nunq̄
 tantum valet ex ope opato. si
 cut actu habitum. Et forte ai
 ma nō erit tam diu i purgato
 rio quous q̄ vltimum suffragi
 um p amūsarū fiet. vñ vtrū
 q̄ est laudabile. a pōt ex fon
 te caritatis manare. ita ut cōti
 nuans suffragium dīne laudis
 otinuacōez q̄rat. Et simul fatiē
 citi? vult eū liberari. ut statū dō
 fruatur. a ne diu cruetur ac.

Sequitur præceptū Octa
 uū de falso testimonio.

Capitulū Primum

Nunc octauū præcep. a
 tū sic ponitur *Exo. xx.*
 Et deu. v. *Nō loq̄ris*
 cōtrī primū tuū falsū
 testimoniū. hic h̄m *Aug.* noīe
 falsi testimoniū oītra primū dati
 telligitur prohiberi oē m gnali
 mēdaciū saltē p mōsū. q̄d etiā
 innuit textū *leui. xix. d.* *Nō mē*
 tiemini. nec decipiat vnq̄ quisq̄
 proxim suū. de quo ec. itelligi
 tur illō *Sapi. i. os q̄d mētūtur*
 occidit aīa. Et ps *perdes oēs q̄*
 loquūtur mendaciū. ymo h̄m
tho. 2. 2. q. cxxii. h̄ prohibētur
 oīa pccā ad locucioez p̄tinetia
 q̄b; saltē ifertur nocumtū pri
 mouit mendacia p̄niciosa. de
 tractōes. blasphemie. a hmoi.
 De mēdacō i ḡz tria p̄ncipalit
 sūt vidēda. *Primo* q̄d fit. et quotu
 plex mēdaciū fit. a. an oē mē
 daciū sit pccm. *Secūdo* i spāli
 quot modis q̄s pccat mētēdo.
Tercō q̄n sit mōle. vel veniale
 pccē. *Quātū* ad p̄mū nōnd q̄
 ad mēdaciū h̄m *tho.* et doctōes
 omunit i. iij. dis. xxxviii. duo re
 quirūtur. p̄mo falsa significatio.
 secūdo intēcō fallēdi. et accipit
 itēcō fallēdi p̄ intēcōe aliū
 decipiēdi. Aut sibi asserēdi fal
 sū. q̄d si p̄t mēdaciū iocōsū.
 vbi nō semp est intēcō decipi
 endi aliū. a falsam sibi op̄mo
 nez generādi. prout quibusdā
 vidē. Ex quo p̄t; q̄ differentia

est int' mētri a iter dicere mē
 datū. Ad hoc ei q' aliquis di
 cat mēdatū. duo p'dicta req̄
 runtur. Sed ad hoc q' q's mē
 ciatur sufficit secūdo. scz q' intē
 dat decipe. qz mentiri ē cōm mē
 tem ire. Stat enī q' q's aliq' d
 w'z q' d' credit esse falsum. di
 cat cū intētionē aliū decipiēdi.
 tunc dicit cōm mentem. et tñ nō
 dic' mēdatū. cū sua assercō nō
 sit falsa. **E**xempli gratia posito
 q' princeps nō sit wyenne. et
 quis credēs eū ibi eē dicat. w
 lendo aliū decipe. p'ncēps non
 est wyenne. talis mētur. qz
 loq'tur cōm mentem. et tñ w'z
 dic' **S**imile est si quis dic' de
 re vendibili quā credit mala;
 q' sit bona. cū in rei veritate sit
 bona. **S**ecūdo ptz ex p'dictis.
 q' ois q' dicit mēdatū. menti
 tur. h' non econūso. ptz r'cio q'
 dicēs falsum q' d' credit esse ve
 rum. nec mētur. nec loquitur
 mēdatū ut dic'. **A**ug'. **C**um
 nō h'at duplex cor nec decipe
 intēdat. exēplū **A**ug'. **S**i ali
 cui gladi' o' mēdetur. et dicat
 se rōditur cū ille q' o' mēdat
 poposcit. si forte gladiū repe
 rat furens: maifestū est tunc
 nō esse rededū donec r'stitua
 tur sanitas non eī in ista p'mis
 sione duplex cor h'ebatur in p
 mittente. **S**ecūdo nōndū q'
 mēdatū sit non solū p' verbas

h' p'scā. scripta. nut'. a fig' ut
 ptz de p'p'critis. et de religioso
 rū fals' fig'nis. vñ mēdatū in
 genē sic diffinit' **E**st falsa fig'
 ficacō cū intēcōe fallendi. **S**i
 ue ergo homo signific' falsum
 voce. scripto. manu. lingua. fig'
 no. vel veste **E**t si hoc fac. cum i
 tencōe fallendi. a falsum asserē
 di: sp' est mendacium. **V**ocale
 aut' mendaciū diffinitur. **E**st
 falsa vocis significacō. cū intenci
 one fallendi. **T**ercō nōndū d
 q' nullū mēdatū pōt hei sine
 pccō. ptz **E**ccl'ia. vii. **N**oli velle
 mentiri oie mendaciū. assidui
 tas ei illi? nō est bona. **A**d idē
 est aug'. libro cōm mēdatū
 dicens. mendacōz multa sūt
 genea. sed ea vniūsalit' odisse
 debem'. nullū enī est mendaci
 um q' d' non sit cōtrariū vitati
Nā sic lux et tenebre. pietas et
 impietas. pccm et recte factū.
 vita et mors iter se cōtraia sūt
Ita inter se sūt veritas et menda
 tiū contraia. vñ q' to amam' il
 lātātō ista odisse debem'. vñ
 pla. in thymeo. **V**oces iposi
 te sūt ut p'sto h'at volūtatis in
 dicia. **S**z mētēs cōtrariū fac'
Et p'hus. iij. ethicoz dic'. q'
 mēdatū h'm se malū est et fu
 giendū **D**ez aut' bonū ē et lau
 dabile. **E**t ratio est. q're oie mē
 datū est pccm. qz cadit sup'z
 idebitā materiā. maxie vocale

Octauum **P**receptum

aut alia lesio corporalis. **E**xemplū
Aug⁹. velut nolēs hominē a d
mortē quehitū. pderē mēciatur

Octauum qđ nulli obest a ali
cui pdest ad defenſioez et custo
diā castitatis: pma tria dicun
tur pmitiosa mendatia. q vic
nocēt. vel sunt nociua ex se cui
mentioz. vel de q mentioz. **A**lia
tria iocosa q nulli pfunt nota
bilitē. nec obfunt. **S**i tria vl
tima officōsa. qz vtilitatis grā
fiūt. et phit alicui nulli obfūt

Qntū ad .iiij. pncipale notā
dum primo dictū **A**ug⁹. libro
de mēdacō vbi sic dicit **I**n hys
.viiij. geneib⁹ tāto min⁹ qsqz
peccat cū mētiatur. qto mētien
do accedit ad octauū. **E**t tāto
ampli⁹ qnto mētiēdo accedit
ad p^mū. hxc ille. **E**t th^o. 2. 2. q.
.ex. dicit **S**i quis diligētē cō
fiderz fm ordmē p^dicte anume
ratiois p octenariū sciet ordi
nē gūitatis culpe q ē i istis mē
dacijs. nā bonū vtile pfer^r de
lectabili. a vita corporalis pfer
tur pecunie. honestas etiā ipſi
corporali vite. **V**n secūdo nō nō
fm eūdem qz omne mēdatiū de
quo cūqz genē mēdatioz fit
qđ d^r i mē iuriā. a i honoā
tiōez aut otemptū: ē mōzle **I**ta
qz ppter hoc dicitur non solū
ut qđ decipiatur. s; vltra hoc di
citur ea intentione a ad istum
finē ut de⁹ p hoc imhonoretur.

Capitulum **P**rimum

qz illud ē directe contra dei ca
ritatē. **P**rimū v^o gen⁹ octo
mēdatioz inter cetera ē gūilli
mū. vñ omne mendatiū de pri
mo genē est mōzle pccm. qz
qđlibet tale cōtraiatur caritati
dei. nā vlūtaie falsum sigfica
re cū itēcōe fallēdi aliquē circa
res dīmas. a cū mateiam fidei.
est otra caritatem dei. eo qz p
tale mēdatiū mētiēs occultat
dīmā vitatē a corrūpit. **V**n 8
aug⁹. vbi prius. **P**rimū gen⁹
ē capitale mēdatiū. **S**ecundū
gen⁹ vic⁹ qđ nulli pdest et ali
cui obest. graui⁹ est qz tertū.
qz tertū minuit de grauitate
ex hoc qz damno vni⁹ intēdi
tur vtilitas alteri⁹. **T**n mēda
tia secūdi a terci⁹ genez i q
bus vic⁹ qđ intēdit alteri no
cere i reb⁹. corpe. vel fama sūt
etiā mōzlia ppter istū malū
finē intentum. **S**ūt ei contra
caritatē p^ximi. qz sic nocere al
teri i aliq illoz est cōtra pcep
ta dei. et mōzle peccatum. ut pa
tuit i .viiij. pcepto **I**ta etiā vel
le sibi nocere vel mētri propē
sibi nocere est mōzle. **I**de intel
ligitur de mēdacō q quis mē
tēdit alteri nocere i aia. ut p mē
datiū inducere eū possit ad ali
qđ mōzle peccatū. **A**ut ad erro
rem i fide. **A**ut vlt eū p hoc im
pedire i acq⁹ficōe alicui⁹ scien
tie vtilis et bone. **A**ut impedire

Preceptum**Octauum**

eum vult in emēdacione morū.
 aut retrahit eū ab introitu reli-
 gionis bone. Aut a ouerfioe p
 pximitiam. et sic de alijs: semp
 ē mōrle. qz multo magis fit dā-
 num hōi in hīs spūalib⁹ q̄ in
 dānificacōe rerū. aut bonorum
 corpis. qz aīa melior est corpe
 et reb⁹. vñ **Seco. i. iij.** dicit. mē-
 daciū permicoſum ſm qz pl⁹ vñ
 min⁹ nocet qd p̄ſatur ex bono
 cui⁹ est ablatū. ſm hoc p̄ſat⁹
 magis aut min⁹ ḡue mendaciū
 Et vñ omne tale mēdaciū
 ex deliberacōe dictū. est morta-
 le peccm. cuiūqz em̄ phibetur
 ſimpliciter illo p̄cepto. non di-
 ces oīra pximū tuum falſū testi-
 moniū. nec p̄ſe ē testimoniū
 quod datur in iudicō. ſi quādo
 quis ex certa deliberacōe aſſeit
 quod ignorat. vel cui⁹ no vit
 oppoītū dicit falſū testimoniū
 cōn pximū. vtrū autē idelibera-
 cō excuſz dicitur capi. ſequēti
 de perūrio. hxc ille **Concordat**
 wilh. i. ſū. vi. cō. 2 dices qz tres
 prime ſpēs ſūt peccata morlia
 ſi ex deliberaōe dicātur. **S**e-
 cūdo ergo et **Tercō** genere mē-
 ciens nō ſolū peccat cōn hoc p̄-
 ceptum octauū. ſed etiam ſi dā-
 num intulit ſic pximo tenetur
 ſibi illud recōp̄ſare. de iſtis mē-
 dacijs intelligitur illō p̄s. **Per-**
 des oēs qui loquuntur menda-
 cium **Et ſapi. i.** **O**s qd mētitur

Capitulum**Primum**

occidit animā. mendatia vero
 alioz quūqz gener nō ſunt de
 ſe et de ſuo genē mōrlia peccā.
 ſi ſolum venialia. eo qz nō ſūt
 ppter finē aliquē. q̄ otrarietur
 caritati dei aut pximi. ut patz de
 mendolo vbi intēditur p̄a de
 lectacō. **Et de iocolo** vbi intēdi-
 tur. **Aut alioz leuis delectacō.**
Aut iocus aliquis **Et de officō**
ſo in quo intēditur aliqua vtili-
 tas pximoz. **Quāuis aut ſcōz**
Aug⁹. vbi prius hm oī quūqz
 mendatia non ſint mōrlia de ſe.
 et ex ſuo genere. qm̄ in eis non i-
 tenditur ſinis q̄ ſit cōtra carita-
 tem. p̄nt tñ ſm thx. vbi p̄? **Et**
ſco. m. iij. fieri morlia per accū-
 rōe ſcandalī. **Aut alicui⁹ dāni-**
Aut alteri⁹ talis nati ſc̄qut dū
 q̄s ſuo mendacō non intendit
 malū. attām est viſimile qz ex
 mendacō ſuo oīat ſcādalu etī
 am puſilloz. **Aut nō bile dānū**
pxio. **Et tñ p̄t vitādū hmōi**
ſcādalum aut pxī dānum non
vult mendatiū obmittē. **Item**
pōt fieri morle rōne minie libi
dūis. ut cū homo ſuā. a alteri⁹
 delectacōe; quā habz aut iten-
 dit in mendacō ipōit dilcōm
 dei **Aut mādato eius** **Ita qz an̄**
 q̄ vlit iſta deſiderata delectacōe
 in mendacō carere. pat⁹ est po-
 tius facere cōtrī dei mandatiū
Et ita poteſt itelligi illud Au-
gul. **Nullū peccatum eſt ad dō**

Octauum **P**receptum

veniale. quod nō fiat mōrle si placet. **M**te q̄uis mendaciū ioco sū et officōsum de se nō sine mortalia. nec viris imperfectis nec etiā s̄m thō. p̄fectis q̄ sunt in statu p̄fectionis acq̄rende. ut religiosi sunt. nisi forte rōne scādali. **T**n̄ s̄m sco. vbi prius sunt mōrta v̄traq̄ mendacia viris existentibz in statu p̄fectionis exercēde. **I**n exercēdo act⁹ q̄ cōpetunt eis racōne talis status p̄fectionis. puta docere. iudicare. p̄dicare. **N**ō est. qz p̄ vtr̄q̄ mēdacia aufertur bonitas doctrine quā p̄dicat. **J**uxta illō Aug⁹. in epla fūdamenti. **S**i ad scripturas sacras admixta fuerit q̄ tūcūq̄ iocosa mēdacia: n̄l remanet i eis soliditatis. puta si p̄latus p̄dicat et misceat mēdaciū ioco sū. nihil remanz soliditatis i doctrina illa. p̄t ei quicūq̄ dubitare de quo cūq̄ dicto ab eo sicut de alio. vel q̄ racōe nō assentire illi mēdacio iocoso. p̄a racōe nec ali. **E**t ita p̄iret auctoritas doctor̄ ecclē in docēdo. periret etiā vtilitate populū audiētis cōsimiliter i iudicio solē. **E**t itelligo ita q̄ non percipiatur illud mendaciū eē dictū seorsum ab actu docēdi vel iudicādi. dū enim aliq̄s sedet ad iudiciū. p̄t aliquā trufam admiscere q̄ ex modo loquēdi scitur. nō eē de iudicio

Capitulum **P**rimum

hxc **S**co. **E**t sic p̄t quātum periculū sit p̄latis et p̄fatis viris in statu p̄fectionis excēde. q̄n excēnt actus talis status p̄fectionis. ut sunt p̄dicare. iudicare. docere publice. p̄tūc mētrio cole vel officōse. qz plures doctor̄es cōcedūt q̄ sint mōrta. **E**t vidz idē tenē scūs thō. vbi pri⁹. **C**ū enim ut dic. ponatur in statu veritatis suandē. qz veritate tenēt ex suo officio in iudicio. vel in doctrina. cont̄ q̄ si mētiar̄: eī peccatum mortale. **I**n alijs aut nō oportz. hxc thō. dic. tū pet⁹ de pa. sup. iij. di. xxvii. **M**ētri in iudicio oscie. idēst in cōfessione sacramentali. semper ē mōrle. sic a perjurū deliberatum. p̄t dei irreuerentiam annexam. **N**ō sic aut i foro exteriōi simplex mēdatū ē peccm mōrle. nisi q̄n ledit p̄ximū. ut si aduocatus ad vana glām falso moueat legē ad verā cōclusionē. hxc ille. **E**st aut k omne mēdaciū quicūq̄ de causis detestādū. **P**rimo qz origo ei⁹ ē dyabolica. vnde gen. iij. neq̄ q̄ moricimim Johā. viij. dū loquitur sc̄ demon mēdatū. ex proprijs loq̄tur. qz mēdax est. et p̄ ei⁹. et ibidem. v̄s ex prē dyabolo estis. et desideria pris vestri vultis facere. **S**ecundo qz inquinat mēbz qd̄ maioris decentia est dignū. sc̄ os

proū. xij. Abominacō ē dño
labia mēdatia. Exēplū de hntē
os plenū muscis fetidīs. Ter
cō qz oīs mēdax quasi qdaz p
ditō ē. vlt ei qz ille cui menti
tur fidē sibi adhibeat. a tñ fidē
non suat ei. pmo vult decipere
ut pt; in rōe mentiri. qd est cō
tī mentē ire. Sicut qz valde no
ciūū est totī ecclē. Fac ei ut vir
alicui fides adhibeatur. vñ pp
ter mendacia multiplicatur p
iuria. diffidentie. lites. 7 hmoi.
vñ de mendacib; Jere. ix. Sa
gitta vulnerās. lingua eoz to
lū locuta est. Quinto qreius vi
tacō orone; cito facit exaudiri
Exēplū in vitis p̄m. vbi fratb;
āgelico ministeio translatis. p
fluitiū ad quendā hēmitam ab
eo q̄rentib; de ei; vita. h. a tpe
conūsiōis nūq; de ore meo mē
daciū exiuit. a quicqd peccij a
dño sine mora cōsecutus sum

Sequitur capitulū Secūdū

D Romde vidēda sūt ad
huc tria p̄ncipalit. Pri
mo de peccis oris i qbz
qs faciliē mētur. vel sp. Secū
do de mēdacō in ope vel gestu
Tercō dubiū de perplexitate.
A Qñtū ad. i. pōt quis mēda
cū icurrē promisso. iactātia.
a adulatione lingue. P̄mo pro
missione. vñ fm th. 2. 2. q. cx.
Sulle q̄ aliqd promittit non
h̄at aī; faciēdi qd p̄mittit: mē.

titur. Si v̄eo h̄at nō mētur. qz
nō loq̄tur otr id qd geit i mē
te. Si v̄eo nō f̄it qd promittit.
tūc vidz infidelit̄ agē p hoc qz
aī; mutat pōt tñ excusari ex du
ob; vno mō si p̄mittit id qd ē
māifeste illicitū. qz p̄mittendo
peccauit. mutādo aut̄ p̄positū:
bñfacit. Alio mō si sint mutata
cōditiōes psonaz 7 negotia.
Ad hoc ei qz h̄o tēatur facē qd
p̄mittit dic. Seneca li. de bñfi
cīs requiritur qz oia imutata p
maneāt. vñ 7 ap̄ls nō ē mētur
nō iplēs qd p̄mittit cū nō iuit
corinthū. ij. cor. i. 7 hoc p̄p̄di
mēta q̄ supuenerit. h̄c th. Et b
videntur i p̄missio simplici mul
te oditiōes itelligi. sicut a fm
hosti. i simplici iuramēto. nam
qñ iuro qz fatiā itelligit si dō
placuerit. Si pape vel p̄lato
placuerit. vel nō displicuerit. Si
res i eod̄ statu p̄mansit. vñ si
apud me deponis gladiū 7 tibi
p̄mitto restituē. Si postea fu
ris: res i alio statu ē. Itē si m̄ fi
de sua uēis. nō suāt ei fidē nō
o; fidē suai. vñ si nō facis m̄ qd
p̄mittisti. non tibi tēoz. Extr̄ de
iurē iurādo p̄ueit. Itē si supior nō
cōndixit. Itē si facultas seu pos
sibilitas se obtulerit. vñ excu
sat necitas vel impossibilitas. tñ
nō potēs soluē; p̄pus d; tōms ce
dere. vel cū alio p̄ posse concordā
re. videlic; cū illo cui obligetur

Secundo metitur q̄s iactan-
cia. de qua vide in tertia sp̄e sup
bie p̄cepto primo. capi. xiiij. a.
Iactator aut ut dic. phus. iij.
ethi. fingit de se maiora. existe-
ntibus q̄nq̄ nullius gr̄a. quādo
q̄s aut gr̄a gl̄ie vel honoia. quā-
do q̄s aut gr̄a argenti. vñ thō.
.2.2. q. cxij. dicit. Iactancia p̄-
prie iportare vidz q̄ hō vrbis
se extollat. Illa enim q̄ hō lon-
ge vlt iactare. in altū eleuat.
Tūc aut quis pprie se extollit
quādo de se sup se aliquid dic.
Qd̄ q̄de; attingit duplicat. Quā-
do q̄s eni loq̄tur de se. nō quidē
sup illud quod in se ē. s̄ supra
illd̄ qd̄ de eo hōies opimatur.
Qd̄ apostol⁹ refugies dicit. ij.
corin. xij. Precor ne quis existi-
met me sup id qd̄ videt in me.
ā audit ex me. Alio mō quis p̄
vrbū se extollit. loquēs de se
aliquid sup illud qd̄ in se est
fm rei veritatem. ⁊ vtrōq̄ mō
d̄ iactantia. Primo modo ta-
mē magis pprie. Et opponitur
iactātia vritati. Quādo autē;
fit iactācia p̄ccm mōrle. ⁊ q̄n
non. dicit ibidem. Dupliciter
iactācia cōsiderai pōt. vno mō
fm se put est mēdatū qd̄ d̄ am.
⁊ sic quādo q̄s ē p̄ccm mortale.
quādo q̄s viale. mortale q̄dem
quādo q̄s iactanter de se p̄fert
qd̄ ē contr̄ gl̄am d̄i. Sicut ex
p̄sona thiri regis d̄; Ezechie.

.xxviii. Eleuatū ē cor tuū ⁊ dix-
isti. deus ego sum. vel est cōtr̄
caritatē proxi. sicut cū aliquis
iactādo seipsum prorūpit i cō-
tumelias alioz. Sicut h̄etur
luc. xvij. de phaiseo q̄ dixit nō
sū sicut ceteri hōim. raptorez. ad-
ulteri. iniusti. velut etiā hic pu-
blican⁹. Quādo q̄s vero ē pec-
catum viale. quādo scz q̄s de se
iactat q̄ neq̄ sunt cōi deū. nec
cōi proximu. Alio mō pōt con-
siderai fm suam causā. scz sup
biā. vel appetitum lucri. ā mais
glōrie. Et sic si p̄cedat ex sup-
bia. vel inani glōria. q̄ si sit p̄c-
catum mōrle. tunc ip̄a iactan-
tia erit p̄ccm mōrle. alio q̄n erit
p̄ccm viale. Sed si quis p̄-
rūpit in iactātia; p̄pter appeti-
tum lucri. hoc videtur iā p̄tine-
re ad p̄rimi d̄cep cōnem ⁊ dā-
nū. Et idō talis iactātia magis
ē p̄ccatū mortale. vñ dic. phs
.iij. Ethī. q̄ turpior est qui se
iactat causa lucri. q̄ qui se ia-
ctat cā glōrie vel honoia. non
est tñ p̄ccatum mortale sepe.
q̄ pōt esse tale lucri ex quo
ali⁹ nō dānificaretur. **T**er-
tio quid am metiūtur adulacō-
ne. Est aut ut quidā ait. Adu-
lacō puezsa laudacō. vñ nom
laudacōis ⁊ adulacōis eisdem
lris constat. s̄ nō eodem modo
ordimatis. Alex. de bal' i fuma
dicit. Adulacio sic d̄scribitur

Octauū**Præceptū**

est peccatū ex sermone vane laudis
 alteri exhibitū intencōe placē
 di. **Dubitat** quā adulaō fit pec
 catū mōrle. vel nō. **Rñd;** id ibi
 ē. **Quedā** adulaō est que fit i
 fouendo peccōrem in peccō. hxc ē
 semp mōrle peccatū. **Quedā** v
 ro fit intencōe ut pfit alicui. a
 nulli obfit. a hxc est viale pec
 catum. **Quedā** v̄ro est. q̄ fit ex
 sola intencōe placēdi: nō ut p
 fit vel obfit. a hxc aliqñ viale
 peccm ē aliqñ mōrle. **Quādo** enī
 fit ex aīm leuitate: v̄male est
Quādo v̄ro fit ex osuetudine
 ducēte in otēptū a libidie; mōr
 le; tunc est mōrle hxc ille. hxc
 vicū xp̄s maxie fugit. v̄n glō
 sup illō math. xxi. relictis illis
 abiit foras ex ciuitatē. q̄ pau
 per erat nulli adulat9. nullūm tā
 ta ciuitate inuenit hospite. sed
 ap̄s lazari recept9 ē. **Et** ap̄sto
 l9. i. tess. ij. ne q̄ aliqñ fum9 in
 sermone adulaōis. sic vs sci
 tis. nec occasione auaritie deus
 testis ē. **Est** aut adulaōnis
 vicium detestandū multiplici
 ter. **Primo.** q̄ adulator nutri9
 est dyaboli. lactās dyaboli fili
 os lacte adulaōnis. **Tren. iij.**
 lamie nudauerūt māmas. lacta
 uerūt catulos suos. lamia ei d̄z
 q̄si lamia suis fetib9 crudelior.
 q̄ eos lamiat quos vid̄z lactāe.
 sic adulator quē mulc; laudan
 do in peccō. lamiat i p̄tinatia. **Se**

Capitulum**Secūdum**

cūdo est locusta. q̄ estate p̄spi
 tatis camit. a hyeme adūhitat̄
 filet. **Eccl. xij.** diues locutus ē
 et oēs tacuerūt. a v̄bū ei9 vsq;
 ad nubes pducēt. paup locut9
 est a dicent. quis est h̄. **Tercō**
 sunt adulatorēs syrene fm h̄ve
 cium vsq; ad extimniū dulcōs
 v̄ce. s; obstructis aurib; fugi
 ende. **Qūto** sunt lotōēs capitū
 per oleum ps. **Corripiet** me iu
 stus in misericordia increpabit me. ole
 um aut peccōris nō impinguet
 caput meū. **Qūto** sunt sac̄do
 tes dyaboli hōies viuos sepli
 entes. v̄n gre. sup illo **Math.**
 vij. dimitte mortuos seplire
 mortuos suos. mortui mortui
 os seplunt cū peccōr peccōrem
 aggere adulaōis p̄mit. ap̄t il
 la xp̄s ait **Luce. vi.** v̄ v̄bis. cū
 benedixerit v̄b homines glō.
 magna pars pene est peccatōi
 sua sceleā nō argui. s; in sup q̄si
 bene gesta laudari. **Et** sup illō
 ps. **Deus** in adiutorium meum
 intēde dicit **August. pl.** nocet
 lingua adulatoris. q̄ manus p
 secutoris. **psal. iij.** **Popule** me
 us qui te beatum dicunt ip̄si te
 decipiunt. **Dubitatur** quale
 remediū sit adhibēdū adulaō
 ni. **Respōdet** **Alexāder** vbi p̄us.
 q̄ triplex sp̄alit v̄num in tra p
 prie fragilitatis osidera cō q̄ h̄
 minē p̄fē hūiliat. v̄n **Tren. iij.**
Ego vix videns paup̄tatē meā

Et michi. vi. hūiliaō tua in me-
dio tuo. **A**lia duo sūt ext̄. vnū
est ex pte iusti hōis. a dicitur
fidelis a discreta coꝛrectō. vn̄
sup illud ps̄. Oleū aut̄ pccōris
nō impinguet caput meū glō.
Sustinet fidelis arguī a viro
iusto i misericordiā nō lauda-
ri a pccōre. **A**liud ē ex pte pec-
catoris sc̄; detractio q̄ est reme-
diū non p causā h̄ p occasiōē
vn̄ greḡ. **S**ciend̄ q̄ ne im-
moderatis laudibz eleuemur plez
q̄ miro rectoris nostri modē
mine d̄ tractiōibz lacari per-
mittimur. ut qd̄ v̄x laudantis
eleuat lingua det̄ibz hūiliet
¶ **Q**uo ad sc̄dū principale
sc̄; de simulacōe. **N**ōnd̄ q̄ dif-
ferūt simulacō 7 p̄pocriū h̄c su-
peris 7 inferi. **S**imulacō est
pprie mēdacū qd̄ i ext̄ioribz
signis factoris ost̄it. ut dicit
tho. 2. 2. q. exi. nō aut̄ r̄fert vtz
aliq̄s mentiatur v̄t̄o. vel quo-
cūq̄ alio facto. **S**imulacō t̄n
largius capitur sepe pro qua-
cūq̄ fictione. **S**3 p̄pocriū ē nō
quecūq̄ simulacō. h̄ solū illa q̄
q̄s simulat psonam alterius:
h̄c cū pccōr̄ assimulat psonam
iusti de hoc habes quedā; pri-
mo p̄cepto de p̄pocriū. de simu-
lacōne i ḡ; dicit **S**co. iii. di.
xxxviii. **A**liquis p̄t simulare
p argumēta pbabilia. assumē-
do aliq̄ bona sibi mēsse que, nō

insunt puta p genuflexiones 7
adoracōes deuocōē; sibi mēsse
que nō mē. **E**t talis simulacō
est p̄pocriū a p̄ctm̄. **A**liq̄s etiā
p̄t simulare mala non mēē. v̄l
ōndendo signa opposita h̄is
q̄ osueūt. vel opposita mal̄, vel
non ōndendo signa que cō mu-
nit̄ osueuēt sequi illa mala. **E**t
p̄mū istoz videtur p̄tinere ad
p̄pocriū. puta si quis luxurio-
sus audies de mulieribz. spuāt
in signū castitatis excreans. 7
t̄n habeat oppositū i corde. **S**e-
cūdū non est malū aliq̄d. p̄mo
si p̄t esse in malo est laudabi-
le. q̄ vitupabile ē publicare eo
modo q̄ dicitur de quibusdā;
q̄ peccatū suū publicauerūt a
non tacuerūt. 7 si malū sit i cor-
de interi. tamē addē malū sig-
nū ext̄i. est addere malū ma-
lo. **I**n indifferētibus aut̄ aliq̄s
p̄t aliq̄ facere q̄ ex natura sui
sunt signa alicui. **A**liq̄s enim
p̄t facere alia que non sūt siḡ
ex natura sui h̄ sc̄; ea concipi a
p̄ntibus tanq̄ signa. puta ex
natuā rei sudor ē signū fatiga-
cōis vel alicui. resoluōis cor-
poralis. **S**pumare aut̄ q̄ salī-
ua currat p barbā non ē ex na-
tura signū infamie mentis. p̄t
enim cōpos mētis emettere salī-
uā ut currat p barbā. tamen a
circūstātibz p̄t aliq̄s scire hoc
iudicandum sicut signū furie

puta q̄ illa consueuerūt signa eē
 furiosoz in terra illa. **V**niuersali
 ergo de simulacōnib⁹ p̄ma ⁊ se
 cūda dico. q̄ sūt peccā. ⁊ frequē
 ter mōelia. q̄ p̄pōchis ⁊ simu
 lacō. **T**ertia dūmō malū nō cō
 comitetur est laudabilis. Ita q̄
 hō non oñdat vnū malū p̄ aliū
 malū. **E**t in indifferentib⁹ simu
 lacō p̄ma si esset in aliquibus.
 esset forte mala. s̄ non grauit.
 puta si quis possit se facere sua
 relicet non laborass̄. quem ad
 modū quidā ioculatores uti
 tur corpibus suis ad aliquos
 motus significātes alias dispo
 sitiones q̄ non in sunt eis. nec p̄
 cesserūt. **S**imulacō alia que ē
 secūda in indifferentib⁹ nec pec
 catū ē. ⁊ talis fuit simulatio da
 uid. i. **R**e. xxij. lxx. scō. **C**irca
 terciū p̄ncipale q̄d sit faciendū
 in tali casu ⁊ similib⁹. **A**liquis
 queitur ad mortem que absco
 dit p̄fectus vir. uenūt appi
 tores ⁊ q̄rūt ab abscondēte. vbi
 sic latitās. **A**ut r̄ndet. ibi. ⁊ tūc
 erit p̄ditor. **A**ut r̄ndet se nesciē
 ⁊ sic mentitur. **A**ut tacet. ⁊ sic
 p̄dere videt. ergo ē perplexus.
 s̄nd; **A**lino dicit. de hoc deludere
 appitōes sic dicebat ip̄o siting
 sic dicendo. **C**reditis q̄ si ip̄se
 esset: ego dicerem vob. vel d;
 r̄ndere sic r̄ndit ille fact⁹ ep̄us
 de quo exēplū p̄dit bt̄us **A**ug⁹.
 hōt̄i mēdatū q̄ absco dit que

da; miser q̄ q̄rebatur ad mor
 tē ⁊ dū ab ip̄o ep̄o q̄rerēt appi
 toēs vbi ille esset. **R**e. nec possū
 mētri. nec possū esse p̄ditor.

Capitulum Tertū

De falsitate hacten⁹ di
 ctū ē s̄ mō de testificati
 one vidēda sūt tria. **P**ri
 mo i q̄b⁹ casib⁹ q̄s tētur testifi
 cai. **S**ecūdo an falsū testimoniū
 sp̄ sit mōle pecc⁹. **T**ercō quo q̄
 testificādo. vel alias asserendo
 possit iurā. ⁊ q̄ sciē debeat q̄ iu
 rat testificādo. **Q**uo ad p̄mū
 nōt̄ thō. 2. 2. q. lxx. **I**n testimonio
 ferēdo distinguendū ē. q̄ aliq̄n
 requiritur testimoniū alicui⁹.
 aliq̄n nō requiritur. **S**i requi
 ritur testimoniū s̄bditi auto
 ritate sup̄ioris cui i hijs q̄ ad iusti
 tiā p̄tinēt obediē tētur. **E**t tunc
 nō ē dubiū q̄n testimoniū tēatur
 ferre i hijs in q̄b⁹ s̄m ordie; iu
 ris testimoniū ab eo exigūt. puta
 i manifestis. ⁊ i hijs de q̄b⁹ infamia
 p̄cessit. **S**i aut̄ exigatur ab eo
 testimoniū i alijs. puta i occultis
 ⁊ de q̄b⁹ infamia nō p̄cessit. nō
 tenetur ad testificādu. **S**i v̄cō
 requiritur ei⁹ testimoniū nō auto
 ritate sup̄ioris cui obediē tene
 tur. **T**ūc distinguendū est. **Q**uia
 si testimoniū requiritur ad libe
 randū hōiem ab iniusta morte.
 seu pena quacūq; vel falsa etiā i
 famia. vel etiā ab iniūo d̄ano.
 tunc tenetur hō ad testificandū

Octauum **P**receptum

Sed si ei? testimoniū non requiratur. tenetur facere qđ i se est ut veritatē denūciat alicui qđ ad hoc possit pdesse. dicit enim ps. eripite pauperem et egenū de manu peccatoris libertate. **Et pu. xxiii.** Erue eos qđ ducuntur ad mortē. **Et ro. i.** digni sūt morte nō solū qđ fatiūt. s; qđ cōsentiūt fatientib;. vbi glō. Cōsentire ē tacere cum possis redarguere. **S**up hīs vero que p̄tinēt ad dānacōez alicui? non tenetur quis ferre testimoniū nisi cū a superiore cōpellitur s; m ordīnē iuris. qz si circa hoc veritas occultetur nulli ex hoc speciale dānū nascitur. vel si immineat periculū accusatori: non ē curādū. qz ipse se in hoc periculū sponte igessit. **A**lia autē racō ē de eo cui periculū imminet eo nolēte. hec b. tho. **S**; dubitatur an testimoniū possit licite fieri de hīs que alicui sub secreto sūt omīssa. p cui? solucōe nōndū qđ triplex est secretū. vnū quod sub sigillo confessionis cadit. aliud qđ sub sigillo secreti tegitur. **Et** sic duplicat. vno mō qñ cōmittē exp̄mat se dicere sub sigillo secreti. **Alio** mō qđ non exp̄mat. s; tñ natura s; mōis vel rei illd̄ exposcat. vic; qđ teneatur s; sigillo secreti. de hīs trib; dicit pe. pa. sup q̄to. di. xxi. **Quāuis** frāgēs qđlib; istoz. vic; prio

Capitulum **T**ercium

modo et scđo modo d' cōz sigilloz peccet mōrliter. tñ graui9 frāgēs sigillū cōfessionis. nec solū est fractoz sigilli et p̄ditoz cui est aliquid exp̄sse omīssum ut arch. anū. s; etiā ex natura facti. si videatur tale qđ reuelacō nocet; minus tamē ceteris paribus qđ si ad hoc se obligass; nā suus auscultans a casu vel a p̄posito secretū qđ tractatur in curia dñi sui. et postea id reuelat forissecus: cōmittit crīmen cōn dominū suū et curiā ei9. vñ talis suus s; m ius ciuile gūiter p̄iuretur. **S**acramētum autē penitētie seu cōfessionis. ē qđ daz secretū qđ secrete tractatur i curia sūmi regis. qđ tractatur corā illo qui rep̄ntat psonam eius. **Quilib;** vro homo suus dei ē. ergo ille qđ audit a cōfessore peccata cōfissa: teneretur ea celare. **Hec** pe. **Et** eadē racō videtur de illo qui confitētis alicui? peccata. audit; a casu vel a p̄posito. **Alij** doctozes addūt. qui do solo se audit cōfiteēte: mōrlit peccat. s; non qui a casu. **A**mb; tamē tenētur celare. **Rō** p̄mi. qđ cōn legem nature facit. et cōn caritatem p̄xim. ymo cōn dei sacmētum. **Et** addit pe. de. pa. p̄iten. etiā si ex reuelacōe inuicōnis penitētie pbabiliter credit; cōfessorē ledi: tenetur celare. **Alio** quin est; maledict9 sic cham

Octauū

Preceptū

q̄ discopuit vel nō operuit s̄
derisit wrenda pris. Si em̄ ex
hoc se q̄retur vel derisio simpli
cis vel offensio. q̄ phibuit lo
q̄ cū p̄sona suspecta non deb; di
cē. talis hoc in m̄iūxit. q̄ forte
c' ille inficer; eū hoc ille. **A**d p
positū dubiū r̄ndit th̄. vbi p̄
us sic. de illis q̄ h̄oi om̄issa sūt i
secreto p̄ confessione; nullo mō
deb; testimoniū ferre. quia hu
iusmōi nō scit ut homo s̄ tāq̄
dei minister. Et mai⁹ est v̄ncu
lū sacramēti quolib; hominis
p̄cepto. Circa ea v̄ro que alit̄
h̄omi s̄b secreto cōmittuntur
distingūendū est. Quādoq; ei
fuit talia que statim cum ad no
ticiam hominis v̄niūt homo ea
manifestare tenetur puta si p̄ti
nent ad corrupcōnem multitu
dinis spirituales vel corpales.
vel in graue damnū alicuius p̄
sone vel si quid aliud h̄mōi est.
p̄palare tenetur. vel testificādo.
vel denunciādo. Et contra hoc
debitum obligari non potest
per secretum om̄issum. q̄ in hoc
frāger; fidem quā alteri debet.
Quādoq; v̄ro sūt talia q̄ quis
p̄dere non tenetur. v̄n potest
obligari ex hoc q̄ sibi s̄b secre
to cōmittuntur. Et tunc nullo
modo tenetur ea aliq̄s p̄dere
etiā ex p̄cepto sup̄ioris. q̄ sua
re fidem est de iure naturali. n̄l
aut̄ p̄t precipi h̄oi cōtra id q̄d

Capitulū

Tertū

ē de iure naturali hoc th̄. **S**; di
ceres q̄ diu tenetur celare q̄ ali
quid in cōfessione audiuit. **R**. s̄p
a p̄ semp. Item q̄reres quā pe
nā incidit q̄ archanū alicuius
p̄dit illicitē. **R**. Si q̄s publice
reuelat aliq̄d secretū c̄men im
ponitur sibi aliq̄ p̄ea sc; ifamia
Impositor ei c̄mis cuiuscumq; q̄d
p̄bare non p̄t pro calūnia
toze h̄etur. Extra de calūnia. Et
talis ē ille q̄ reuelat q̄d cūq; se
cretū c̄mē q̄d p̄baē non potest
Dubitat̄ ōnter an q̄s tenea
tur accusāe primū. **R**. th̄. 2. 2.
q. lxviij. d̄ra est int̄ denūtiacōez
7 accusacōez. in p̄mo attēditur
emēdacō fris. In secūdo p̄mō
cr̄imis. penē aut̄ p̄ntis vite nō
p̄ se exp̄tūtur quia nō ē h̄vlti
mum retribuōis tēp⁹. **S**; in
q̄tum sunt medicinales ofere
tes vel ad emēdacōem persone
peccatis vel ad bonū reipublice
cuius q̄es p̄ciatur p̄ p̄mōez
peccatiū. quoz p̄mū intēditur
in denūtiacōe. **S**ecūdu aut̄ p̄pe
ptinet ad accusacōez. Et ideo si
c̄mē fuit tale q̄d v̄gat i d̄c̄mē
tū reipublice: tētur h̄o ad accu
sacōez. dūmō sufficiēt possit p̄
baē q̄d p̄tin; ad offitiū accusa
tois. puta cū p̄c̄m alicui⁹ v̄git
i multitudis corruptelā corpa
lē siue sp̄ualē. si aut̄ nō fuit ta
le p̄c̄m q̄d i multitudine; redū
det. vel etiā si sufficiētē p̄baēez

Octauum **P**receptum

nō possit adhibere: nō tenetur ad accusandū. qz ad hoc nullus tenetur qd non pot debito modo p̄ficere. **S** extra non licet reuelare q̄ quis in secreto recepit. qz hoc ē infideliter agere. **S**ed stat solū in secreto quē scire p̄xi mi malū. ergo r̄c. r̄ndz reuelat secretū in malū p̄sone infidelitas ē. non aut si reueletur p̄t bonū commune qd semp p̄ferendū est p̄uato bono. **E**t ideo cōn bonū cōmune. nullū licet secretum recipe nec tamē est oīno secretū qd p̄ sufficiens testes p̄t p̄bari. **l**x. **t**h. **S** nūquid subditi possunt accusare suos p̄latos **l**x. **i**bide. **S**ubditi p̄latos suos accusare phibetur. q̄ non affectione caritatis. s̄ sua p̄uitate vitam eoz diffamare et repl̄dere querūt. vel si subditi accusare volētes fuerint criminosi ut h̄etur. 2. q. vii. **A**lioquū si fuerint alias p̄donei ad accusandū licet subditis ex caritate suos p̄latos accusare. **Q**uo ad secundum principale vtz falsū testimonium sit sp̄ peccatum mortale. **l**x. **t**h. 2. q. lxx. falsū testimonium triplicem h̄ deformatē. **U**no mō de p̄iurio. qz testes nō admittuntur n̄ iurati. et ex hoc sp̄ est peccm mortale. **A**lio mō ex violacōe iustitie. et hoc mō est mortale peccm in suo genere. sicut et quolibz iniusticia.

Capitulum **T**ercium

Et ideo in p̄cepto decalogi sub hac forma interdicitur falsū testimonium cū dicitur **Exo. xxi.** non loquaris contra proximum tuum falsū testimonium. non ei cōn aliquē facit qui eū ab iniuria fatēda impedit. s̄ solū qui ei suā iustitiā tollit. **T**ercō mō ex ipsa falsitate s̄m qz oīne mendaciū est peccatū. et ex hoc nō habet falsū testimonium qz sit sep̄ mortale peccatum. **D**ubitatur vtrū iuramentum obliget sc̄dm intēcōez recipientis. **l**x. **t**h. super. iij. di. xxxix. 7. 2. q. lxxix. ar. vii. **T**uramentum promissorium obligat de necessitate ut culpa euiteatur vñ obligat ad illd esse faciendū. q̄ nō sc̄o i curritur culpa. **D**istingvendū ē ergo in eo qui iurat. **A**ut enim simpliciter aut dolose iurat. **S**i iurat dolose: ex dolo abusus p̄tibus p̄t culpa se q̄. sc̄z ex fractione iuramenti et ex dolo. **Q**uānis ergo ex ipsa rōne iuramenti inq̄tum iuramentum nō obligetur ad seruandū ipm̄ nisi s̄m suā intēcōez. **A**d obligacionē enī volūtas requiritur sic etiam ad votū. tñ ex necessitate iuramenti inq̄tū dolo s̄ fuit obligatur ad seruandū talit̄ qz ex dolo ei? ali? nō ledat. et hoc ē qn̄ s̄m intēcōez recipientis: iuramentum implet. vñ debz seruari sc̄dm sanū intellectū ei? cui iuramentum p̄statur. vñ de p̄sido. **Q**ua cū qz

arte verborum quis iuret: deus
 tamē q̄ sciētie testis ē hoc ita
 accipit sicut ille cui iuratur itel-
 ligit. Et q̄ illa verba intelligā-
 tur de iuramento doloso. patz p
 ea que sic subdit dupliciter re-
 us fit qui et nomē dei in vanū
 assuit. a p̄ximū dolo capit Si
 autē simpliciter idē absqz dolo
 iurat: tūc obligatur in foro cō-
 sciētioso solum scdm intencōez
 iuratis nō r̄cipientis. vnde gre-
 go. xxvij. mora. humane auēs
 talia verba nosti iudicat. qua-
 lia foris sonāt. dīma vero iudi-
 cia talia foris aud iunt. qualia
 ex intimis proferuntur. S; ta-
 lis sine dolo iurās in foro cōtē-
 cioso vbi intencō ignoātur ob-
 ligatur fm q̄ verba omuniter
 accipi solēt. hęc ille. Et addit Ju-
 ramentū non debet adhiberi ni-
 si de aliq̄ re de qua aliquis fir-
 miter certus ē. et non est nisi cū
 magna cautela adhibendum.
Nōnō tamē q̄ in quibusdā ca-
 sibz possunt aliqui iurare q̄bz
 de re non cōstat. nisi p̄ fidē. seu
 credulitatem vñ mgr̄i. iij. di.
 xxxiij. di. q̄ si mulier causetur
 frigiditatem mariti ipsa et ipse
 iurabit de eo q̄ nunq̄ commix-
 ti sint et sine fraude cum septia
 manu p̄m̄quorum. Sacmen-
 tales enim tunc iurabūt q̄ cre-
 dūt ecclesie vā iurasse. Idē iu-
 ris est si se penē p̄p̄titudinē

mulieris. Sicut etiam in li. v.
 de purga. capi. xiiij. Jurare pa-
 pa mādāt p̄ purgacōne cuius-
 dā decani infamati. **S**ilia hęc
 in **S**co. ut post dicitur. S; du-
 bitatur quomodo debēt verba
 obligatiū itelligi. **R**ñd; **S**co.
 q̄. penultima q̄d. sui. **A**d istud
 dubiū habetur responsio. extr̄
 de spon. ex litte. vbi dicitur sic
Si alter nō intellexit q̄d alē
 p̄posuit ad cōmunē verbi itelli-
 gētiā recurratur. et cogatur
 vterqz v̄ba plata in sensu isto
 retinere que solēt recte itelligē-
 tibz generare. **E**t glosa addū-
 cit illud ff. de supple. l. l. labz.
 non ex op̄ionibz singulor. s; ex
 cōmuni vsu loquēciū verba
 sunt intelligenda. **A**ddūt aliq̄
 quādo v̄ba sunt duplicia et iu-
 rās intencō in vno sensu et r̄ci-
 piēs i alio tunc verba multipli-
 tia aut plus p̄tendūt vñ isto
 rū iēsuū fm omunē vsū. **A**ut
 equaliter p̄tēdūt vtrūqz. **S**i
 p̄mū. tūc illi intencōi standū
 est qui illum sensum itellexit.
Si secūdū: tunc standū est iu-
 dico bonor viror qui p̄satis
 cōiecturis et racōnibus cōdesce-
 dere debēt saniori et puriori intē-
 cioni. **S**; quid si q̄s falsū testi-
 moniū ferr; ex ignorātia facti
Re. tho. ibidē. In testimonio fe-
 rendo nō deb; hō p̄ cōtō asserē
 q̄h sciens illud de q̄ cert? non

est. si dubium debet sub dubio proferre et id de quo certus est pro certo asserere. **S**i quod contingit ex labilitate humane memoie quod reputat se homo quicquid certum esse de eo quod falsum est ut si aliquis cum debita sollicitudine recogitatus estimat se certum esse de eo quod testatur illud testimonium non est falsum nec peccat mortaliter hoc asserens quod non dicit falsum testimonium pro se et ex intentione sed per accidens contra illud quod intendit. **D**ubitatur adhuc An in deliberatione in periurio et similiter in mendacatione excuset a peccato mortali. **R**espondeo. super. iij. circa finem. periurium quod est ex pleno consensu est contra preceptum prime tabule. et per consequens immediate autens a fine utilitatis. Et ita nihil sibi deficit de ratione peccati mortalis. **S**iue periurium fiat ex habitu siue non siue semel siue consuetudinarie. **S**i autem fiat periurium in deliberatione quantum cum quod fiat frequenter: cum actus merito requiratur quod sit plene humanus et ita ex deliberatione plena et demeritori non minus requiratur id non est deus est prior ad primum quod ad primum adu: potest dici quod illud periurium in deliberatione etiam quod sciens quod iteratum non est peccatum mortale. **R**espondendum tamen quod virtuosus breuiter habet deliberationem quod non videtur deliberationem quod habet prudentiam magnam et promptus est ad

deliberandum quasi in tempore impetibili. Ita possit aliquis ex habitu opposito prudentie acquirere facultatem deliberandi prompte de opposito quasi in tempore impetibili. et illa deliberatione sequens habitum est sufficiens ad rationem peccati. **S**ic et similis deliberatione in bono est sufficiens ad rationem meriti. non ergo distinguo quantum ad rationem peccati mortalis quantum ad raritatem et frequentiam periurij. sed inter deliberationem et in deliberationem. Ita quod deliberatione occurrens reddit peccatum mortale. et hoc siue vnicuique siue ex consuetudine. Et in deliberatione excusat siue semel siue quocumque quod hec res. **I**dem tenet de mendacatione ad hoc quod sit mortale vel veniale. vide etiam de hoc super secundo precepto pro toto. **Q**antum ad tertium principale queritur. utrum adducens deum in testimonio sit iuramento assertorio ad aliquid quod talis credit esse verum. licet non sit verum sed ad aliquid de quo aliqua habet opinionem et tamen magis assentit opposito peccat mortaliter. **R**espondeo. vbi prius super testimonio dicens dico quod ille cui iuratur aut accipit ex lege positia. **A**ut ex consuetudine iuramentum. tanquam simplicitate assertiuum iurati. **A**ut non tanquam simplicitate assertiuum sed per habitum inductum ad credendum iuramento. **P**rimo modo dico quod iurans quocumque dubium hoc est quod non

O ctaviū

Preceptum

est simplicit̄ certū ⁊ deliberate
peccat mōrlit̄. q̄ ad ofirmādū
id qd̄ asserit simplicit̄ eē certū
⁊ v̄z deū testem inducit cū nō
fit simplicit̄ certum. Et hoc mō
debet̄ intelligi omnia iuramēta
illoz qui aliquid iurant in iu
dicō pro quo sententia aliqua
consuevit ferri q̄ si n̄a oīno nō
deber̄ ferri nisi illd̄ assertū est
simplicit̄ certum v̄bi gracia.
Sententia mortis non d̄ ferri
n̄ pro crimine certo ergo iurā
istū esse criminōsū cū nō sit cer
tus q̄ tuncūq̄ tñ probabilit̄
cōiectur̄ eū esse talez; ⁊ hoc iu
rās in tali foro v̄bi ex lege p̄i
tua vel ōsuetudine seq̄tur dā
natio ad mortē peccat mōrlit̄.
Cōsimilit̄ i foro quo cūq̄ v̄bi
ex hoc q̄ aliq̄s iurā p̄ iuran
tes vel iuramēta cōdenatur tan
q̄ res simplicit̄. Ibi nō tm̄ fit ir
reuerētia nō d̄i cōi p̄ p̄me ta
bule s̄ est p̄micōsū q̄ nocuum
p̄rio. Et si dicas ēv̄tile repu
alioquin mali nimis multipli
carentur. **S**̄ d̄ns deū. xvi. Iuste
qd̄ iustū ē exeq̄ris. Sūt em̄ qd̄
mala q̄ nō sunt p̄uēnda p̄ ho
miēs s̄ r̄l̄mquēda iurisd̄cōi d̄i
ne puta oīa in q̄bz hō ut hō nō
p̄t sufficient̄ docē v̄ritate; eo
mō quo d̄r̄z d̄cc̄i ad hoc ut iu
ste ferretur si n̄a debita p̄sitiā.
nec i istis sunt soli testes culpa
biles s̄ eē iudex si tñ ip̄e sciat q̄

Capitulū

Tertiū

ex ōsuetudie testes non testifi
cantur s̄b iuramēto s̄ s̄b credu
litate. tūc em̄ nō d̄r̄z iste ferre
sententiā qualis esset ferēda si
culpa est simplicit̄ p̄bata corā
eo. **S**cit enim ex ōsuetudine cul
pā nō esse sufficient̄ p̄batā corā
eo ut tali p̄na puniatur. **S**i au
tē ex lege p̄sitiā habeatur vel
ōsuetudie q̄ iuratus nō tenea
tur deponere de certitudine s̄ de
credulitate tunc etiā iurās non
peccat. dūmō ex signis p̄babi
libus oiectur̄; p̄tem illā magis
q̄ aliā. sicut h̄etur de scrutinio i
ordīne faciēdo ca. v̄mco. In p̄
mo cōibz; ergo talibz; siue ad q̄
cūq̄ dignitates p̄electōes ā ad
ordīes ā etiā in alijs collegiis.
puta v̄mūitatibz; ad collegiū i
religiombus ad p̄la cōe; vel ad
act̄s alios si ōsuetudo approba
ta h̄z; q̄ r̄m̄siones r̄ndētū s̄b iu
ramēto p̄sitiō. vel sub fide data
vel s̄b ōbediētia p̄missa nō d̄nt
intelligi n̄ de credulitate q̄ tum
p̄t huāna fragilitas nosse. et
q̄ r̄ndēs nō nouit idignitatē i
eo debēt omnes tales responsi
ones intelligi scdm̄ cōsuetudi
nem cōmunē. nec respondentes
peccant in aliquo. **Q**uia ōsuetu
do est. vel lex p̄sitiua q̄ talis te
stificacō de credulitate sufficiat.
⁊ ita fit in fauorabilibz;. **U**m
uersaliter autem siue in fauora
bilibz; siue in odiosis iurās de

Sicut noni p̄p̄ta
si noni p̄p̄ta
p̄p̄ta
Sicut noni p̄p̄ta
si noni p̄p̄ta
p̄p̄ta
Sicut noni p̄p̄ta
si noni p̄p̄ta
p̄p̄ta

illo cuius oppositū magis cre-
dit q̄ aliud. iurās etiā de illo de
quo simpliciter ē dubi⁹ id est
nō magis assentit vni p̄ti q̄ al-
teri peccat mōrliter qz adducit
deū tanq̄ in testē isti⁹ qd̄ neu-
tro modo ē sibi certū quod de-
bet eē certum. p̄t enim p̄iurū
esse absqz mētiri puta si aliq̄s
simpliciter dubitās iurat p̄ti
de q̄ dubitat quā forte dicēdo
nō mētiretur qz non h̄; opposi-
tum in mēte. Aut saltē i aliquo
casu vbi iurās tenetur eē cert⁹
p̄ierat si non ē ibi certus. ⁊ tñ
si ill⁹ asserer; sine iuramento
credēs ill⁹ pl⁹ q̄ oppositū nō
mētiretur piculosū ē ergo fre-
quēter h̄re iuramēta in oē. qz
i multis h̄mōib; sine iuramēto
nec peccat; q̄s vbi addito iurā-
mēto peccat q̄s a ḡuiter si fiat
ex delibracōe p̄t qd̄ ē vtile il-
lud o filiū Math. v. Sit h̄mo
uolter est ē. nō nō. lxx de Sco.

Sequitur nonū p̄ceptum
Nō concupisces vxorem
proximi tui.

Receptū nonū Nō
cōcupisces vxorem
pximi tui. Exo. xx. ⁊
Deu. v. hoc mādato
a sequētī tō in seipō ordiatur i
a affectib; **S**; qz sciencia seu
noticia p̄cedit affectū. ⁊ caren-

cia sciēcie necessariorū q̄ vcat̄
ignorācia. causa ē multoz pec-
catorū. Idcirco p̄mo dicenda
fūt de ignorācia tria p̄cipali-
ter. Primo qd̄ sit. ⁊ qd̄ scire te-
nemur. ⁊ q̄tuplex est. Secun-
do qn̄ est p̄c̄m. qn̄ aug; v̄l di-
minuit p̄c̄m. Tercō q̄ piculo-
sa sit ignorācia. **Q**ntum ad
primū nōndum qz necessariū
ē de ignorātia tr̄ctare. qz igno-
rācia est qn̄qz p̄c̄m mōrle. ⁊
scire ē p̄r olequēs in precepto
p̄t; per ill⁹ Math. xxv. Esuri-
ui ⁊ nō dedistis m̄ māducare.
Et statū dicēt h̄edi vbi vidim⁹
te Esuriētē q̄si dicerēt. Igno-
rauim⁹ te pascere in paupib⁹
S; xp̄s dic; q̄ diu nō fecistis
vni de minorib⁹ istis. nec m̄ fe-
cistis. Et iterum discedite a me
maledicti in ignē eternū Idem
p̄t; i. cor. xiii. Ignorās. igno-
rabitur **S**; q̄ ignoratur a dō.
est priuatis signo caritatis. ⁊
damnatur cū fatuis virgimib⁹
quib⁹ xp̄s clausit iā ianuā di-
cēs nescio vs Idcirco orat ps.
delicta iuuetutis mee ⁊ ignorā-
cias meas ne memineis. Secū-
do nōndū qz ignorātia q̄ ē pec-
catum ē p̄uacō scie debite quā
q̄s p̄t h̄re. ⁊ scire tenetur. d̄z
quā p̄t h̄re. qz si est impossi-
bilis: excusat. qz inuincibilis. d̄z
debite. qz si non cadit sub debi-
to: nō ē p̄c̄m. **T**ercō nōndū **c**

Nonū**Preceptūm**

q̄ ex debito tenentur diuī diuī
 sa scire. **S**ūt autē septē q̄ quilibet
 adultus sciē tenetur. aut operaz
 dare ad talia addiscendū. pria
 tria p̄nt th̄. c̄ir de decē p̄ceptis
 1° **P**rimo quilibet tenetur scire cre
 dēda que in simbolo tenentur et
 2° docentur. de quibz p̄mo p̄cep
 dictū est. ca. ij. **S**ecundo de fide
 rāda q̄ de oracōe dominica etia;
 3° in primo precepto dicta sunt.
Tercō opanda q̄ docent hōiēs
 leges. **E**st enim hō sub triplici
 lege. sc; sub lege nature. d̄ma.
 et sub positua. **L**ex nature nihil
 aliud est q̄ lumē intellectus no
 bis infusum a deo. p̄ qd̄ cogno
 scim? qd̄ vitāe. quid w̄ agere
 debeat. **E**t hāc dedit nob̄ de
 us in creatōe. **A**qua multi p̄ ig
 norantiam se excusari putāt. vñ
 ps̄. **M**ulti dicunt. quis ondit
 nob̄ bona. **R**ndit **D**avid **S**ig
 tum est sup̄ nos lumen vultus
 tui dñe. hxc lex in oibus est. **J**
 deis. paganis. et xp̄ianis. **E**t in
 clinat ad talia et similia. **Q**ue vul
 tis sup̄. scdm̄ racōem rectā; ut
 faciāt vobis sup̄. ex debito ho
 mines. ead̄ facite eis. **E**t q̄ nō vul
 tis sup̄. s̄m̄ rōem rectā vob̄ fieri
 sp̄. in debite alijs ne faciatis. oē
 bonū ē fatiendū. nullū malū ē fa
 tiendū. et similia de q̄bz. **R**o. ij. gē
 tel q̄ legē sp̄. scriptā nō hnt̄ na
 turalit̄ ea q̄ legis sūt faciūt. ei?
 modi legē non hnt̄es ipsi sibi

1° sub lege
 diuina

Capitulū**Primū**

sūt lex. q̄ ondit op̄ legis scri
 ptū in cordibz suis. testimoniū
 reddeat illis conscientia ip̄oz. **S**e
 cūdo est quilibet sub lege d̄ma q̄
 traditur in scriptis sacris. no
 ui testam̄ti p̄cipue inter que sū
 me necessariū est scire decem p̄
 cepta. ad que scienda ut dicit
Cancellari? in triptito. tenetur
 quilibet p̄ se. vel p̄ aliū talē dili
 genciā apponere p̄ cōseruacōe
 vite sp̄ualis. quā p̄ vite corp̄al
 fustētacōe p̄nerz. et eo maiore
 quo immōrlis anima est p̄stan
 cior corpe. **N**ō est. qz sine p̄cep
 toz noticia nullus ouementē
 p̄ccā vitāe p̄t aut ab eis refuz
 gere. **H**oz enim ignorātia ex de
 siderio pueniens nō excusat. s;̄
 accusat et cōdenat. **T**ercō quili
 bz hō ē ec̄. s;̄ lege positua ec̄cie.
 vñ th̄. i. iij. di. xl. ar. vlt̄io. di.
Ec̄cie p̄ceptū habz eādē vim
 obligadi sic d̄mū p̄ceptū. vñ
 luce de cō. qui vs audit me au
 dit. et qui vs sp̄mit me sp̄mit
Talis lex p̄nūciat in prochn̄s
 die dñico. de ieiunādo. festiua
 do. et excoicatos vitādo. **I**te; in
 die palmarz quando indicatur
 quis non debeat communicare
Dubitatur hic vtrū leges d̄
 huane imponāt hōi necessitatē
 q̄tum ad for̄ conscientie hūe sint iu
 ste hūe iniuste. **R**ndet th̄. i. ij.
 q. xvi. ar. iij. leges impositē
 huānit? vel sūt iuste vel iniuste.

Capitulum
 primū
 sūt lex. q̄ ondit op̄ legis scri
 ptū in cordibz suis. testimoniū
 reddeat illis conscientia ip̄oz. **S**e
 cūdo est quilibet sub lege d̄ma q̄
 traditur in scriptis sacris. no
 ui testam̄ti p̄cipue inter que sū
 me necessariū est scire decem p̄
 cepta. ad que scienda ut dicit
Cancellari? in triptito. tenetur
 quilibet p̄ se. vel p̄ aliū talē dili
 genciā apponere p̄ cōseruacōe
 vite sp̄ualis. quā p̄ vite corp̄al
 fustētacōe p̄nerz. et eo maiore
 quo immōrlis anima est p̄stan
 cior corpe. **N**ō est. qz sine p̄cep
 toz noticia nullus ouementē
 p̄ccā vitāe p̄t aut ab eis refuz
 gere. **H**oz enim ignorātia ex de
 siderio pueniens nō excusat. s;̄
 accusat et cōdenat. **T**ercō quili
 bz hō ē ec̄. s;̄ lege positua ec̄cie.
 vñ th̄. i. iij. di. xl. ar. vlt̄io. di.
Ec̄cie p̄ceptū habz eādē vim
 obligadi sic d̄mū p̄ceptū. vñ
 luce de cō. qui vs audit me au
 dit. et qui vs sp̄mit me sp̄mit
Talis lex p̄nūciat in prochn̄s
 die dñico. de ieiunādo. festiua
 do. et excoicatos vitādo. **I**te; in
 die palmarz quando indicatur
 quis non debeat communicare
Dubitatur hic vtrū leges d̄
 huane imponāt hōi necessitatē
 q̄tum ad for̄ conscientie hūe sint iu
 ste hūe iniuste. **R**ndet th̄. i. ij.
 q. xvi. ar. iij. leges impositē
 huānit? vel sūt iuste vel iniuste.

Novū**Preceptum**

Si quidē iuste sint. habēt vi obligādi in foro cōsciētie a lege eterna a q̄ derivātur. vñ p uer. viij. p me reges regnāt. a legū dīto res iusta decernūt. **D**icūtur autē leges iuste. a ex fine. qñ scz ordīnātur ad bonū cōmune. ⁊ ex autoritate qñ scz lex data nō excedit potestātē frētis. ⁊ ex forma. qñ s̄m equalitatē. p̄oz cōis imponūtur s̄b dītis onēā ad bonū cōmune. **C**ū enim vn⁹ homo sit ps multitudinis. q̄lib; homo hōcipfū qd̄ ē ⁊ qd̄ hab; est multitudinis. sic ⁊ quelib; ps est id quod ē totū. vñ ⁊ natura aliqd̄ detrimētū infert p̄ti. ut saluet totū. **E**t s̄m hoc leges hōmōi onēā p̄oz cōnabiliter frēda imponetes iuste sūt. ⁊ obligant in foro cōsciētie. a sūt leges legales. **I**n iuste autē sunt leges dupliciter. vno modo p cōtraietatē ad bonū hūanum. ecōtrario predictis. scz vel ex fine. sic cū aliq̄s p̄fidens leges imponit onerosas subditis non p̄tinētes ad utilitatē cōmunē. s̄ magis ad p̄priā cupiditatē a gloriā. vñ etiam ex autoritate. sic cū aliq̄s legē fert vltra omīssam sibi autoritatē siue potestātē. vel etiā ex forma. puta cū meqliter onēā multitudinis dispēsatur. etiā si ordīnētur ad bonū cōmune. **E**t hōmōi sūt magis violētē q̄ le-

Capitulum**Primum**

Tales non obligāt i foro cōsciētie. nisi forte p̄pter vitā dū scādalum vel turbacōnem. p̄pter qd̄ etiā hō iuri suo cedere deb; s̄m illd̄ **Matth. v. Qui te angariavit mille passus. vade cū eo alia duo ⁊ q̄ abstulit tibi tunicā. da ei ⁊ palliū.** Alio mō leges possunt eē iniuste p cōtraietatē ad bonū dīmū. sic leges tyrānoz inducētes ad ydolatriā. vel q̄lib; aliud quod est cōtra legē dīmam. **E**t tales nullo modo lic; obfuarē. **Q**uia sic dicitur **Actu. iij. obedire oportet deo magis q̄ hōib; hęc t̄ho.** **S**z qliter peccant: leges iniuste statuētes. **R. Ray. in sūm a Qui cōdūt leges iniq̄s vel statuta cōtra legē dei. vel contra libertatē ecclesiasticā ut solent facere pleriq; principes. a omniuitates circa vsuras soluendas. vel nō repetēdas corā iudice ecclesiastico. a mīta alia eq̄pollētia ip̄ iure non valēt leges siue cōn maiorē. scz dū fatiētē igitur a olentiētē peccāt mōz licet. a h̄redes eoz nisi destruāt. nulla cōsuetudine obstant. ymo nisi amōiti tales leges obmiserit: ex cōmunicati sūt. **I**tē q̄ dānificati sunt occasione talū legū tenētur statuētes a h̄redes eoz ad restitucōem. **T**enentur etiā in solū: qui iduxerūt principē ad dēndū tales**

Novū**Preceptum**

actō respicit a quantitatē doni. et modum gratuite dacionis. **E**t ex utroq; mēsurā recipit. qz tā maiori dono q̄ magis gratis dato maiore gratiaz actio debetur. **C**ōsiderando ergo quantitatē doni. **S**ic innocēs magis tenetur. **T**ū qz maius donum ei datur. vic; innocentia. q̄ fit restitutō iustitie. **T**um etiā qz magis otinuat grā i eo ne cadat ceteris parib; absolute loquendo. de primo dicit **Aug⁹. ij. ofes.** Quis homin cogitās suam inimitatē aud; vizib; suis attribere castitatem atq; innocentia suā; ut min⁹ amet te. quasi minus fuerit ei necessaria mia tua donans peccata ouerb; ad te. et subdit **E**t idō tantūdem. pmo āpli⁹ te diligat. qz p quē me videt. tāns peccōz meoz lāguozib; exiit. p eū se vid; tāns peccōrū lāguozib; non implicat. de secūdo dicit ibidē. grē tue de puto a mie tue: qz peccata mea tā q̄ glatiem soluiſti. grē tue de puto a quecūq; non feci mala. **Q**uid enim nō facere potui. a oia m̄ dimissa eē fateor: a que mea sponte feci mala. a que te duce non feci. **A**lio mō pōt dici maiore grā. qz magis datur gratis. **E**t fm hoc magis tenetur ad grāz actiones penitens q̄ innocēs. qz magis gratis datur id qd ei datur a dō. **C**ū eni di

Capitulum**Primum**

gnus est; pena: datur ei grā. et sic lic; illd donū qd datur i nocētī fit absolute ofidētū mai⁹. tñ donū qd datur penitenti est maius in opacōne ad ipm. **S**icut etiā puū donum paupē datum ei est maius q̄ diuiti magnū. **E**t qz actus circa singulaia sunt in hijs que agenda sunt. magis ofideratur qd hic ē vel nunc tale: q̄ qd est simplicitate. ut dicit p̄s. iij. et h. de volūtaio a inuolūtaio. **D**n luce. vij. **C**ui plus dimittitur. plus diligit. **T**ercō nōndū qz m̄tis tenemur grati esse. **A**liqua p̄ dictaz retribucōe. **P**rīmo dō. **S**ecūdo parētib; **T**ercō prelatiſ spūalib; **Q**ūto p̄latiſ rēpōralib; **Q**ūto alijs qui nobis bñfecerūt. **E**t im̄ prefatos quatuor adhuc sunt nouē genera hoim quib; pōſſet videri qz bñficia eis eſſent totaliter subtrahenda. a tñ ſūt eis omumcāda in pte vel i toto. pmo qui dāt cū cōtumelia et tarditate. vel cū trīſtitia. nam boni animi eſt. ut magis attendat q̄s ad bonū q̄ ad malū. **E**t idō ſi aliq̄s bñficiū dedit nō eo mō q̄ debuit. nō oīno d; recipiēs a grāz actiōne ceſſare. min⁹ tamē q̄ ſi mō debito p̄ſtitit. **Q**uia ut ſeneca dicit libro. ij. de bñficijs. **M**ultum celeitas fecit. multū abſtulit mora. **S**ecūdo de iſtis qui

Novum**Preceptum**

aliq̄ bñficia dāt pp̄ suā vtilita
tē de qb; dic̄. **Sene.** li. vi. de bñ
ficijs multū int̄est vtz aliquis
bñficiū nob̄ det sua cā. an sua
a nra Ille q̄ tot⁹ ad se spectat a
nob̄ p̄dest. qz aliter sibi p̄desse
non p̄t eo loco in bñdus vidē
quo q̄ p̄cori suo pabulū p̄spi
cit. **Si** me in osortū admisit.
si duos cogitavit. ingratus sū
a inult⁹ nisi gaudeo hoc illi p̄
fuisse qd̄ p̄deat in **Sūme** ma
lignitatis ē non vcare bñficiū.
n̄ qd̄ dantez aliquo in cōmodo
afficit **Tertio** de istis qb; nō ē
necessariū ut eis aliquid detur.
ut diuitib; **Re.** fm **Sene.** li. ij.
de bñficijs. qz q̄ tumcūq; quis
felix sit n̄ p̄t sibi fieri recōpen
sacō bñficij p̄ exhibicōez reue
rentie a hōris. vñ. di. p̄hs. viij.
ethi. qz superexcellenti qd̄ d; he
ri hōris retribucio. indigēti autē
retribucō lucra **Et.** v. li. di. **Sen.**
Reddere possum⁹ felicibus fide
le osiliū. assiduam ouersacōem.
fm onē cōmunē. a sine adulacō
ne iocūdū. **Etia;** qui gratus be
neficiū accipit ut di. libro. ij.
Primam eius pensionez soluit.
qz grate aut ad nos beneficia p̄
uenerint iudicem⁹ effusis affe
ctib; qd̄ non ip̄o t̄m audiente.
s; vbiq; testemur. hoc ille **Quarto**
de p̄coribus. **Etiam** si iste qui
beneficiū dedit in p̄ius muta
tus est. debet tamen sibi fieri re

Capitulū**Tertū**

op̄sacō fm statū isti⁹ ut sc; ad
v̄tutē reducat. si sit possibile
Si aut sit insanabilis pp̄ ma
licia. tunc alē est effcūs qz p̄us
erat. a ideo nō debetur ei recōpe
sacō bñficij sic pri⁹ **Attamē** qz
tumcūq; fieri p̄t salua honesta
te. meōria d; haberi p̄stimi bñ
ficij ut pat; p̄ ph. m. ix. **Ethico.**
Sexto de huius respectu dñoz.
Re. **Sen.** li. iij. de beneficijs **Quā**
diu seru⁹ prestat qd̄ a seruo exi
gi sol; ministeriū ē. vbi plus qz
a suo necē est: bñficiū ē. **Et** ideo
huis vltra debitum fatētib; gr̄
cie sunt hñdē **Septio** de m̄
gr̄tis vbi distinguend⁹ est. nā
i ingrato duo p̄sāda sūt. **Prio**
qd̄ qz dignus sit ipse pati a sic
certū est qz m̄etur bñficij sber̄
ctōez. **Alio** mō cōfidēradū ē qd̄
opteat. s; bñficiū facē. **Prio** nā
qz nō d; eē facilis ad m̄gritudi
nē iudicādā. qz frequentē aliq̄
ut di. **Sen.** q̄ nō reddat: nō sp̄
m̄gr̄tus ē. qz forte nō occurrit
ei facultas **Aut** debita oportui
tas reddēdi. **Secūdo** d; ten dē
ad hoc qz de m̄gr̄to gr̄tū faciat.
qd̄ si nō p̄t prio bñficiū facē.
forte faciet secūdo. vñ de luce.
vi. **Alissim⁹** benignus est sup
ingratos a malos. **Si** vero ex
beneficijs multiplicatis ingrati
tudinem augeat a peior fiat:
deb; a beneficiōrum exhibicō
ne cessare. **Octauo** de isto cui

bñficiū impensū inutile foret
 aut nociuū si sibi fieret. **Rñd 2**
Recōpensatio bñficij precipue
 pēdet ex affcū. Et idō eo mō d;
 fieri recōpensacō. q̄ magis sit
 vtilis. Si tñ postea p̄ eius incu
 riā ī damnū ip̄si? v̄rtatur nō
 iputatur recōp̄sati. **S;** quid
 si quis iuuat aliū p̄ccādo. tene
 tur ne grat9 eē. **R.** thō. gratitu
 do respicit bñficiū. Ille aut̄ q̄
 alicui auxiliatur ad p̄ccādum
 nō cōfert bñficiū. h̄ magis no
 cumentū. 7 idō nō debetur ei
 gr̄arū actio n̄ forte p̄pter volū
 tatē si sit deceptus. dū credidit
 adiuuare ad bonū. a adiuuit
 ad p̄ccādū. h̄ tūc non debetur
 recōp̄sacō talis ut adiuuetur
 ad p̄ccādū. q̄ hoc non est re
 cōp̄sare bonū h̄ malū. q̄ cōtr̄
 riatur gr̄itudinē. Nono an si
 bi q̄s debeat bñficiū p̄stare. **R.**
 q̄ respectu sui non ē p̄prie bene
 ficiū sed methaph̄ice. Inq̄tū
 vic; s̄m p̄m. v. eth̄. Accipiū
 tur diūse partes h̄is sicut di
 uerse p̄sone. vñ miserere aime
 tue placēs dō: eccl̄ xxx. **Q̄r̄**
 to nōndū q̄ multi sunt ḡdus
 ingr̄itudinis. **Prim⁹** in eo q̄
 non retribuit bñficiū acceptū
 opere aliquali. **Secūdus** in eo
 qui retribuit benefico mala.
Tert⁹ in eo qui dissimulat q̄si
 non demōstrās. se bñficiū ac
 cepisse. ut v̄rbo non gr̄tes refe

rēs nec laudās. **Q̄rtus** in eo q̄
 bñficiū vitupat. **Quātus** in
 eo q̄ nō recoḡnoscit. siue p̄ ob
 liuionē siue quocūq; alio mō
Intellige non quid de obliuio
 ne que puenit ex naturali defe
 ctu. q̄ illa non ē p̄ccatū. q̄ nō
 subiacet volūtati. **Sed** de illa q̄
 ex negligēcia puenit. **De** qua
Sen. iij. de bñficijs. apparet
 illū non sepe de reddēdo cogitat
 se. cui obtexit obliuio. hic quī
 tus gradus respectu p̄cedēciū
 est grauiſsim⁹? **Sextus** ē in eo
 q̄ bñficiū quasi maleficiū re
 putat. **primi** duo opponūtur
 tercō ḡdū gr̄itudinis supra
 recitato. medi⁹ duo secūdo. q̄ vl
 timi duo p̄mo. **Est** ali⁹ modus
 ingr̄itudinis improprie dicte.
 quādo q̄s bñficiū recipit 7 ig
 norat q̄s dedit. non eī talis p̄c
 cat nec ingr̄tus ē si bñficiū nō
 recōpensat. dūmodo sit p̄tus
 bñficiū recōpensare si noscat
Est aut̄ laudabile q̄nq; ut ille
 cui datur bñficiū ignoret q̄s
 p̄stet. **Tū** p̄pter iamis glorie vi
 tacōez. **Sicut** beatus nicolaus
 aurū ī domū vicini furti p̄itēs.
 q̄ vitare voluit hūanū fauorē
Tū etiā q̄ in hoc ip̄o apli⁹ bñ
 ficiū facit: q̄ cōsulit v̄recūdie
 eius qui bñficiū accipit. **Idō**
Sen. ij. de bñficijs interdū q̄
 iuuat fallend⁹ est ut habeat
 nec a quo cepit sciat. **Quinto**

Fluuium   **Preceptum**

nō nō q̄ ingritudo aliq̄n est peccatū mōrle. vñ. ij. t. hi. iij. pnti b? nō obediētes ingriti scelesti. **E**st etiā aliq̄n viale. Naut tho. vbi sup̄ di. q. cvij. Ingratus d̄z aliq̄s dupliciē vno mō p solaz obmissioē; puta q̄ nō r̄cogno scit vel nō laudat vel nō r̄f̄bu it vices p bñficio accepto. **E**t hoc nō ē sp̄ mōrle. q̄ debitū gr̄itudinis est ut sup̄ dictū ē. ut hō etiā liberalit̄ t̄buat ad q̄d nō tenetur. **E**t ideo si illōd p̄mittit non peccat mōrle. est tñ p̄c̄m vmale. q̄ hoc puenit ex negli gēcia q̄da; Aut ex aliq̄ indispo sicoe hōis ad virtutes; p̄t tam otingere q̄ etiā talis ingratitu do sit p̄c̄m mōrle. vel p̄pter in teriore cōtemptum vel etiā p̄p̄ cōdicōem eius q̄d subtrahitur benefico quod ex necessitate ei debetur. siue simpliciē. siue i ali quo necessitatis casu. **A**lio mō d̄z aliquis ingratius q̄ non solū p̄mittit implere gratitudinis debitum. s; etiā contrariū eius agit. **E**t hoc etiā s̄m condicoē eius q̄d agitur. quandoq; est peccatum mōrle. q̄nq; vmale. **S**ciēdū tñ q̄ ingritudo q̄ pue nit ex p̄c̄o mōrli hab; p̄fectā i gr̄itudinis rōe; **I**lla vro q̄ puenit ex p̄c̄o viali ip̄fectā. **H**ec oia ab imico illi? materie de gr̄itu dine sunt de mēte tho. vbi p̄us

Capitulū Secūdu

Capitulū   **Secūdu**

Sep̄tio d̄z q̄lib; scire ali ā q̄lit̄ suas infirmitates 7 misēias. q̄ alias sup bir; vñ bern. s̄mone. xxxvij. su p̄ **C**an. **N**eo absq; sui cognico ne saluari p̄t de qua nimiz m̄ salutis hūilitas oritur. 7 timor dñi q̄ 7 ip̄e sic̄ imiciū ē sapientia 7 salutis n̄o dico absq; illa co gnicoe saluatur. q̄ tñ etatē ha bet 7 facultate; cognoscēdi q̄d p̄p̄ puulos loquor. 7 p̄pter fatuos quoz alia ē racō. **Q**uid si ignoras deū poterit ne spes esse salutis. nec hoc q̄dē nec ei eū potes amare quē nescias. aut habē quē non amauis. **N**oue ris p̄de te ut deū timeas. nouer̄ ip̄sum ut eque ip̄sum diligas. **I**n altero inciaus ad sapia; **I**n altero a cōsumaris. q̄ intum sapie timor dñi. 7 plenitudo le gis est caritas. **T**ā ergo vtraq; ignorātia cauēda ē tibi. quomā sine timore et amore dei saluus eē non potes. **E**t quē admodū ex noticia tui veniet in te timor dei. **A**t; ex dei noticia. dei it̄ dem amor. **S**ic econzio de ignorātia tui supbia. 7 de dei ignorācia de speracō. **T**ui ergo ignorācia a d̄i. maxime fugiēda est. **H**ec de bernharo. **A**d cognoscēdū h autē se nōnda sunt tria p̄nci palit̄. **P**rimo q̄nti sint defectus n̄ri. **S**ecundo. cur tā difficile sit hūiliaē se. **T**ercō quō sub oib; b

Uouū**Preceptum**

nos debem⁹ hūiliare. **Q**uāntum
ad primū nōnda sūt tria. **P**ri-
mo de aīcedētibus pccā actua-
lis malitiā. **S**ecūdo de ipō pec-
cato. **T**ercō de cōsequētibus mal⁹
De p̄rio adūte q̄ primū n̄m
fūdamētum ē mihilitas q̄ va-
nitas ex pte n̄ra. **Q**uia sic cor-
p⁹ nost⁹ hab⁹ p̄m a m̄re.
Sic a aīa similit⁹ patrē q̄ ma-
trē quodāmodo hab⁹. **I**n aīa
enī duo sūt. vic⁹ ea q̄ sūt
bona q̄ p̄fectionis. a illa a solo
dō patre emanauerit. **E**t ea q̄
sūt imp̄fectiōis. a illa a m̄re
n̄ra que ē mihilitas pueniunt.
de vtroq⁹ d⁹ **J**oh⁹. i. **O**ia p̄ ip-
sū facta sūt. a sine ipso factū
ē n̄l. **P**rimū ē d⁹. non nostri n̄
m̄q̄tum d⁹ dedit. s̄m illud **J**a-
cob⁹. i. **O**mnē datū optimū a
oē donū p̄fectū de sursum ē de-
scēdens a patre luminū. volū-
tarie enī genuit nos v̄t v̄e-
ritatis ut sim⁹ imitū aliq̄ d̄ cre-
ature eius. v̄n̄ v̄l̄b̄. p̄ficiē. li-
suo de aīa **E**t **M**ag⁹. li. de caus⁹
Et alb⁹. sup̄ eodē p̄bant v̄mo
demonstrāt q̄ cū d⁹ sit solus
v̄n̄ q̄ v̄nicus fons eēndi boni-
tatis sc̄ie potētie q̄ similitū p̄-
fectionū **I**dc̄z eo nullibi alias
inuenitur in q̄cūq⁹ creatura eē.
bonū. virt⁹. sc̄ia. q̄ talia h̄mōi
nisi a p̄rio fonte hab⁹at. v̄n̄ di-
cit saluator. nemo bonus nisi
sol⁹ d⁹. v̄n̄ creature oēs sūt

Capitulum**Secundū**

solū cannalia q̄dā p̄ q̄ ad nos
fluūt d̄ma dona **E**xēplū de v̄ni-
co fonte mūdi ex̄n̄te. null⁹ tūc
aquā h̄r⁹ nisi de isto fonte. ali-
ud exēplū ē de sole qui ē fons
lumis. **A**er igitur non illumi-
nat s̄ lumē defert. **A**liud exē-
plū de v̄nico diuīte. oib⁹ existē-
tib⁹ miseris p̄tunc null⁹ diuī-
tas h̄ret. nisi ab eo q̄ p̄ nūtiōs
dona diriger⁹. v̄n̄ **A**ps̄. i. thi.
.i. regi seculor⁹ immōrti inuisi-
bilū soli deo honoz q̄ gloia **E**x-
emplū similit⁹ de v̄nico sapiē-
te potes applicare. secūdū vic⁹
nihil ē p̄cise n̄m cū oibus ip-
fectionib⁹ nihilū sequētibus.
Et ē s̄m th⁹. p̄mū fūdamētū
oīm nostraz op̄acōnū m̄q̄tū
sūt ip̄fecte a deficiētes a mo-
struose ut p̄bat d̄ns **A**lb⁹. i. li.
suo de caus⁹. hoc ps̄. vidit cum
ait. **E**go aut̄ tāq̄ nihilū an̄ te.
verūptamē v̄mūsa v̄aitas oī
h̄o v̄uēs. hoc ex̄ptus ē sapien-
tissim⁹ salomō. cui⁹ primū v̄-
bū. li. eccl̄as. ē ill⁹. **V**aitas va-
nitatū q̄ oia v̄aitas. sp̄. sūt. ec-
ce m̄r. **S**̄ q̄d de h̄ois a dō sele-
rit: ocludit i v̄lūo v̄t v̄e eius⁹
libri finē loquendi oēs parit⁹
audiam⁹. **D**eum time. q̄ man-
data eius ob̄ua: hoc ē oīs
h̄o. **C**ūcta que sūt. adducet
in iudiciū p̄ oī errato siue bo-
nū sit siue malū **V**bi nōns ē
q̄ v̄bicūq⁹ nos inspiciam⁹: tūc

repim? nos nihil esse. In nobis enim quinque ostendere possum? vic; fieri esse cogitare velle. et operari cum perficere. Quorum nullum est ex nobis in quantum aliquid boni inibi est. sed in quantum defectu inibi aliquid est. De fieri patet primo Ro. viii. vanitati creatura subiecta est. unde creare diffinitur per aliquid de nihilo facere. De secundo vic; esse. gal. vi. Qui se existimat aliquid esse cum nihil sit ipse se seducit. Et secundum grece. Dis creatura in quolibet instanti in nihilum decideret nisi manu dei subisteret psal. xl. omnes gentes quasi non sint sic sunt coram deo. et quia nihilum et mane reputate sunt ei. De tertio vic; cogitare. ij. cor. iij. non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. De quarto et quinto scilicet velle et perficere. Phil. ij. Deus operatur in nobis velle et perficere psal. xvi. omnia enim opera nostra operatus es domine. Et si velle habemus tamen. Ro. vii. dicitur velle adiacet in. perficere autem bonum non inuenio. De facere patet Joh. xv. Sine me nihil potestis facere. Ex quo patet. Primo quod pro nihilo nostri saluamur psal. lv. pro nihilo saluos facies illos. nec desperare debemus. Quia. ij. Corin. iij. fiducia; tale habemus pro christo ad deum non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. sed sufficientia nostra

ex deo est. Et plena est scriptura quod in deo spem ponamus. unde osee. xiiij. proditione tua israel ex te. tamen modo in me auxilium tuum. Ad idem christus Joh. xv. Ego sum vitis vera. et pater meus agricola est. Et patet pauca. vobis palmites. qui manent in me et ego in eo. hic fert fructum multum. quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palme et arefactus. Hec duo videlicet cognitio sui et dei sunt cause vere deuotionis secundum the. Iterum vere humilitatis. hec quod cum quod frequenter cogitaret de nihilo nostri. omnia vitia facilius vitaret. Quid enim superbiens qui nihil habet nisi nihil. Quid auare cuperet. cuius omnia bona sunt dei. Quid voluptati operam daret. qui se per peccata in nihilum tendere crederet secundum augustinum. Quando irascitur. qui deum iuste permittere omnia credit. et se reum cognoscit. Quid denique torpescit. qui se omnibus bonis priuatum credit. Sed nondum est valde quod modicum proficit talia solo intellectu cognoscere. vic; imperfectiones et mala nostra. nisi etiam voluntatem moueamus ad contemptum nostri. et ad deum per gratia et adiutorio recurramus cum gemitu. et ad humiliacionis signa et opera opera; demus. **¶** Secundo d

Interpretatio
 et deo est. Et plena est scriptura
 quod in deo spem ponamus. unde
 osee. xiiij. proditione tua israel
 ex te. tamen modo in me auxilium
 tuum. Ad idem christus Joh. xv.
 Ego sum vitis vera. et pater meus
 agricola est. Et patet pauca. vobis
 palmites. qui manent in me et ego
 in eo. hic fert fructum multum.
 quia sine me nihil potestis facere.
 Si quis in me non manserit: mittetur
 foras sicut palme et arefactus.
 Hec duo videlicet cognitio sui et dei
 sunt cause vere deuotionis secundum
 the. Iterum vere humilitatis. hec
 quod cum quod frequenter cogitaret
 de nihilo nostri. omnia vitia facilius
 vitaret. Quid enim superbiens qui
 nihil habet nisi nihil. Quid auare
 cuperet. cuius omnia bona sunt dei.
 Quid voluptati operam daret. qui
 se per peccata in nihilum tendere
 crederet secundum augustinum.
 Quando irascitur. qui deum iuste
 permittere omnia credit. et se reum
 cognoscit. Quid denique torpescit.
 qui se omnibus bonis priuatum
 credit. Sed nondum est valde quod
 modicum proficit talia solo intellectu
 cognoscere. vic; imperfectiones et
 mala nostra. nisi etiam voluntatem
 moueamus ad contemptum nostri.
 et ad deum per gratia et adiutorio
 recurramus cum gemitu. et ad
 humiliacionis signa et opera opera;
 demus. **¶** Secundo d

q̄ totalit̄ in peccō originali in
 vtero aiati fuim? a nati. Est
 aut̄ p̄c̄m originale carentia
 originalis iustitie cū debito ha-
 bēdi eā v̄le equalēs. vic; gr̄az. q̄
 peccō originali sic inficim. nā
 adam a eua in paradiso positi.
 a deo receper̄t donū originalis
 iustitie p̄ se a suis posteis iure
 hereditario: sub tali pacto. ut si
 obediētes dō essent in suis mā-
 datis: etiā postei idē donū ha-
 berēt. Si non: tunc ip̄i a here-
 des dono originalis iusticie pri-
 uati eēt p̄petuo. nisi dei filius
 recuper̄t. Quia iusticia origina-
 li. primipntes. ⁊ nos fuissē?
 immunes a culpa. virtutibus
 decoati. dō letē huiētes. sine fa-
 me ⁊ siti. a bruta nob̄ obedif-
 sent. n̄l nob̄ nocuissent. a tan-
 dē sine mortis pena i celū trāf-
 lati fuissē? S; h̄c donū
 ip̄i p̄didēr̄t p̄t̄oplasti. a nos
 eoz filij nati eodē dono care-
 m̄. Et idcirco sc̄d; Aplm. Oēs
 nascimur filij ire a miseric̄. ⁊ sic
 aiāmur nō dū nati. Tercō hu-
 miliari d̄ l̄m̄ p̄pter fomitem
 o tractū p̄ originale p̄c̄m. q̄ fo-
 mes est quedā ad huc relicta i
 fectio. oia mēbra corp̄is ⁊ aiē
 inclinās ad vitia ⁊ a virtutib;.
 retrahēs. non tū est fomes iste
 p̄c̄m. q̄ originale p̄c̄m per
 baptismi sac̄mētū. xp̄i passiōe
 co opante d̄letū est. Sed est

quedā debilitas relicta i h̄vie.
 h̄vie etiā iā sanato. Sic reliq̄e
 febris. febre cessante manent i
 artub;. ab expedito motu re-
 trahentes. ⁊ i mercā quādā in-
 clinātes corpus sanatum. h̄c
 xp̄s in p̄b̄la tāgit luc̄. x. vbi
 dicitur. Homo quidā descēde-
 bat ab iherusalē i ihericho. id ē
 de paradiso in terrā iumētōz. q̄
 incidit in latrōes. id ē suafū de-
 monū. qui spoliauerūt eū. sp̄.
 gratuitis. vic; iustitia origina-
 li q̄ q̄tuor aiē potēcias p̄fecit.
 v̄lūtatem. iustitia. Intellectū
 prudētia. irascibile fortitudie.
 ⁊ concupiscibile tēp̄ancia. ⁊ pla-
 gis i positis sp̄. naturalib; dōis
 vulneratis. abier̄t semitūo re-
 lictō. vbi s̄m l̄d̄a a th̄o. i. 2. q.
 .lxxv. q̄tuor p̄ncipalia v̄lne-
 ra quelib; aiā in originali pec-
 cato modo cōtrahit. sc; malici-
 am i v̄lūtate. Ignoratiā i intel-
 leū. Infirmatē i irascibili. ⁊ i
 tēp̄anciā i concupiscibili. Per
 iustitiā enī originale p̄fecte ra-
 cō infiores aiē vires otinebat.
 ⁊ ip̄a racō a deo perficiebatur
 ei subiecta. h̄c aut̄ originalis
 iusticia s̄btracta est p̄ peccatū
 p̄mi h̄ois. Primo sibi. deinde
 oib; adē filiis. Et idē oēs vi-
 res aiē manēt quodāmō pro-
 prio ordine destitute. quo or-
 dinatur naturalit̄ ad virtutes
 p̄fatas ⁊ ad alias. Ipsa autē

Novum Preceptum

destitucō naturē vulneracō dicitur
De secūdo vic; de ipō pccō in
seca i p p m q s effcāb; sciend p r i o
q p p c c a e w l p c c m h a b e ē d e s e
malū 7 turpe 7 idō a rōe r c ā n l
lo mō eligibile w l l e e i p e c c a r e
f m a n s e l . C u r d e 9 h o ē i f i n i t e f u
g i b i l e c u i l i b e t c r e a t u e r o l i . s e d
ad hūc s e n s ū q r i f i n i t ū m a l ū p
q t i s c ū q r h o i s o n d i s . w l m a l i s
e f f u g i e d i s n ū q d ; e l i g i w l a c
c e p t a i . n e c r o b i l i t p o t f i e i w l c o
m i t t i . T ā i m e s a a ū t f u g i b i l i t a s
p c c i f u r g i t e x e o . t ū q r m a l ū d e
s e t ū e x i m e s a i h o r a b i l i t a t e d e i i
7 p o i b ; r e b ; h o r a d i . t ū e c e x m i
d i s p e s a b i l i d e b i t o n r o 7 o b l i g a
c o e a d e i 9 h o r e z . p c c ; s i q d e ē d e i
i h o r a c o . E t r i s p e ū t a l i s i f i n i t e f u
g i b i l i t a t i s o i a p c c a s ū t e q f u g i
b i l i a . n o t ū o i a p c c a s ū t e q m a
l a s e u g u i a . q r m o r l e ē g r i a 9 w i
a l i . M a l i c i a e i p c c i a t t e d i t u r p e
n e s h i t ū i n t e s i o r e z ; w l ū t a t i s a
o t e p t 9 . d e l e a c o e z ; q r w l d i f f i c u l
t a t e z ; 7 l a b o r e q u e h m 9 i n o p i
b ; q b ; d e 9 i n h o r a t u r . Q u i a f m
h e c s p o l i a m i t o m i s . a f f l i g i m i p e i s .
7 i n n a t u r a l i b ; v u l n e r a m i 7 l e d i
m u r . S e c ū d o m a l i c i a p c c i p a t z
e x e o q r i l l o d e 9 s a p i e n t i s s i m u s
m a x i e o d i t . p m o n e c d y o b o l ū
n e c p e c c o r e o d i t n p p t p c c ; v n
S a p i . i j . n l o d i s t i e o r z q f e a s t i
E t q s a m p l i g e s t d e u s n u l l ū t ā
b o n ū h a b ; a m i c ū . q n s i p e c c e t :
e f f i c i t u r s i b i a d m o r t e z i m i m i c 9

Capitulum Secundum

ut patz de angelis pccatib; q in
naturalib; erat pulcherrima ps
mudi. Et in petro eu negate. Et
qd maximu vidz ut pctm occi
deretur. deus filiu suu voluit oc
cidi ysa. liij. ppē scelus p opuli
mei ego percussu eu. Deu igz pccz
qsi iratu constituit 7 subudu f m
illd ps. Dne ne infuroe tuo ar
guas me. Tercō patz pccā mali
tia in eo qnihil pot nocere hōi
nisi pccm. f m illud qd canit ec
clesia. nulla nocebit adūstas.
si nulla dnetur imiqtas Ro. vi
ij. Scimus qm diligentibus deu
oia coopantur in bonu. Dyabo
l9 ei si nō peccam? tēptādo nob
f m ber n. Coronas eternas fa
bricat. hō inimicus psequēdo
nos purgat. 7 adūsa cūcta viz
tutibus roborat. **D**e tercio
vic; de nocimentis a effectib;
pccā nōndū q .xij. mala infere
q mala dē ex magna bonitate
a caritate erga nos ordinaut.
ut visis tot malis. ad eū redea
m9. Exēpli grā Iste pat maxie
duiceretur filiu diligere. q pccu
rar; ut ab eo fugietē filiu null9
bñ. s; qlib; male tractaret ad fi
nē illū ut ad patrē redir; p m ū
malū est. q anima pūs pulchr
rīma onū creaturaz infra āge
lū maculas tot p pccm cōnbit.
quot pccā omittit ut declaratur
f m thō. i. ij. q. lxxxvi. Sic enim
in corporalib; macula dicitur qn

Notum   **Preceptum**

aliquod corp⁹ nitidū vel pul-
chrū p⁹dit nitore ex otactu al-
teri⁹ corpis. sic vltis. auz. az-
gētū 7 familia. Sic in spūali-
bus etiā fit macula. Quia anima
duplicē nitore habz. vnū ex re-
fulgentia lumis naturalis raci-
onis p⁹ quā dirigit i suis acti-
bz. Aliū ex i⁹ fulgentia dīmi lumi-
nis. scz sapientie 7 gratie p⁹ quā
hō p⁹ficat ad bñ 7 decēter agē-
dū. Est aut quidā otact⁹ inlx-
rere aliquibz rebz p⁹ amorem.
Cū igitur hō peccat. inherz ali-
quibz rebz cōi. lumē mōis 7
dīne legis. vñ ipm dē mentū
nitore ex tali otactu pueniē⁹
macula aie methaph⁹ dice-
tur. vñ etiā de Salomone d⁹
Dedisti maculā in gloriā tuā.
7 Eph. v. Viri diligite vxores
vras sic xps dilexit ecclāz. 7 se
metipm trōdidit pro ea ut illā
scificaret mūdans eā lauacro
aque i vrbō vite. ut exhiberet
sibi gloriofā ecclāz nō habētē
maculā neqz rugā. Sūt autē
triplices macule pccā cōcomi-
tātes. Et q⁹libz istaz multiplex
Prima macula ē priuacō nitō-
ris aie. Secūda dispois relicte
p⁹ pccā. Tertia vro ē suetudo
peccandi inducta. **S**ecun-
dū malum pccā ē q⁹ tollit vitā
anime. scz deū 7 grām. 7 denū-
dat vltibz virtutū mfularū.
scz. vij. domis spūsancti. tribz

Capitulum   **Secūdū**

virtutibz thxologicis. 7 infub-
cardialibz. 7 moralibz caracte-
res aie vacuos facit. 7 virtu-
tū acq⁹hitaz bitus palliat. vñ
Apoē. xvi. **H**ūis q⁹ custodit
vestimēta sua ne nud⁹ abulet
Math. xxij. de veste nuptiali
ibid. Terti⁹ effcūs pccā est q⁹
reatū q⁹ incurrit id ē obliga-
cōez ad penā. Vna ē cēntialit⁹
peccatū sequēs. vicz remozsus
osciēcie h⁹ vli morte. 7 postea
de qua Aug⁹. i. cōfēb. **I**ussisti
dñe 7 ita factū ē ut pena fit sibi
ois anim⁹ mozdinatus. **E**t
itez. vrte 7 reuerte omia in la-
tus 7 in tergū. 7 omia inq⁹etu-
do. tu solus regēs. **A**lia pena ē.
Aut eterna i inferno. Aut pur-
gatorij pena acerbissā. **A**ut h⁹
pētens vita p opa dura. **E**t sic
sunt q⁹druplices pene 7 carce-
res in q⁹bz pccm punitur. vicz
osciā. mūd⁹. infirn⁹. 7 purga-
torij. nā h⁹ m. ph. m. culpe reoz
dīnātur p penas. **Q**rtus effe-
ct⁹ ē q⁹ pccā minuūt inclinati-
onem ad virtutes. 7 pmp⁹ti-
cāt ad vitia filia 7 alia. **E**t q⁹tu-
oz vulneā aie p oigiale pccm
otrēta āpliat. 7 dilatat actua-
le pccm: inq⁹tū vicz rō p pccz
ebetatur. p⁹cipue in agēdis. 7
volūtas idurat ad bonū. 7 dif-
ficultas bñ agēdi accrescit q⁹
ad irascibile. 7 occupiscētia ma-
gis exardescit in cōcupiscibili.

32

82

1
2
3

Nonum Preceptum

que facer; interm q̄ peccat. 7
 aias filiter 7 peccatē puat bo
 no ope. oēs enī aie h̄ a in puz
 gatio cū ps̄. orare debēt dice
 te. p̄cipē me fac de9 oim timē
 tiū te. a custo diētū mandata
 tua **Undecim** pccm bestis af
 similat. qz ps̄. hō cū in honore
 esset non intellexit. opatus est
 iumentis in h̄piētib9 7 c. pccōz
 ei rōe non recte vtitur discre
 te bonū eligēdo. **Ad terrā incli**
natur. terrena amādo **Ad celū**
nō erigitur. dīma cōtemplādo
Impetu ire fertur. 7 carnali cō
 cupiscētia. **Duo decim** animaz
 quā de9 creavit 7 dotavit pul
 chrīne 7 saisiā; fecit atq; post
 angelū oim creaturarū p̄fectis
 simā. pccm deturpat. ifirmat.
 a i piculohissimo statu oīqua
 qz pot. vñ aia peccatuz depm
 gi a ymagiai p̄t̄ xlut virgo
 xl fia q̄ ell̄ inflata per supbi
 am. vulnerata p̄ auaitiā. p̄ d̄o
 pica per luxuriam. fetida. p̄ gu
 lā. febricitās p̄ irā. intoxicata
 p̄ inuidiā. oib; membrīs ofra
 ctap̄ accidia; . h̄c ceca est p̄z
 ignorātia; . surda p̄ in d̄u o cō
 nē. muta p̄ recte locu cōis carē
 tia; . nuda p̄ virtutū carētia; .
 h̄c sed; sup vacuo 7 in h̄lo. In
 cuius dorso fert corpus qd̄ cor
 rūpitur. a eā aggrauat. s̄ ei9
 pedib; infern9 in quē p̄t cade
 re quā circū dant hostes in nu

Capitulum Secundū

memabiles **Int9** vitia a cōcupi
 scētie. ext̄r demoīa. a circūqz
 mūd9 **Que** videt̄ apl̄s ad Ro.
 .vij. exclamavit dic̄. **Infelix**
 ego hō q̄s me liberabit de corpe
 mortis hui9. gr̄a dei p̄ ih̄m cri
 stū dñm n̄rm **Quo** ad secū k
 dū cur tā difficile sit ad hūili
 tatē p̄ueire. cū tñ tō n̄ra natuā
 ad illd̄ inclmare videatur de q̄
 v̄tur in9 tractatu de hūilitate
 tres causas affiḡt. **Prio** illud
 otigit ex pp̄ria arduitate **Quia**
 virt9 q̄ to ē magis ardua a p̄
 fecta: tñto ceteris parib9 ē in
 accessibili9 n̄ris virib; . a tan
 to opt; cū maiori conatu assuz
 gere ad eā **Secūdo** ex forti im
 pulsu. a multa appetibilitate
 sui otrarij. vlxmēter oradica
 ta in natura rōnali. q̄ nō ē ple
 na s̄ vacua d̄o. a p̄ cōsequēs ē
 inflata 7 plena v̄tosa est iacō
 ne sui p̄ h̄ **Altitudō** ei p̄tātis 7
 p̄fidētie. a singularis p̄cellētie.
 7 nulli s̄besse. nulliusqz legib;
 coartai. s̄ in oibus pp̄riā vlū
 tatē sequi. h̄c se exhibēt mēti
 tali ut qd̄ d̄ a d̄mū eē a posse. 7
 ut qd̄ a quasi gloīa dei. **Et** idō
 ē difficilimū radices supbie in
 tali medullitus imbibitas a se
 eradicare **Tercō** ex eo qz cōtēp
 tus tui p̄fert quādā ymaginē
 ineffabilis mortis annihilacō
 nis. 7 ānullacōis **Et** idō gradē
 sui cōtēptū h̄or; homo. sic sui

no
1°
2°
3°

Natum **P**receptum

annihilacōe; **T**m enim se sentit
hō eē et vivere in cordib; alioz.
q̄tū sentit se app̄ciari ab eis. **E**t
similit̄ tm̄ se sentit hō vivere si
bi q̄tum sibi occurrit ut gloio
fus. et ut res magna et alicuius
valois. **Q**ntum aut̄ hmōi app̄
tiacō et fama tollitur aut minui
tur et a quot cordib; tm̄ et a tot
cordib; sentit se hō mori et annī
hilai. **C**ōtēptus etiā addit vlt̄
hoc cōsensum oculacōnis et de
iectōis et tanq̄ abhominabilis
et hoc est quodāmodo prius eē
q̄ nihil. hoc eē cā tate difficulta
tis ad tolerādū amādū grāde;
contemptum sui. vel infamiam.
Et ideo p̄fecta hūiliacō eē sumū
gen̄ martirij. et holocaustum
apud d̄ū. **¶** Quo ad terciū du
bitatur quot modis homo ve
raciter se possit reputare omni
bus hominib; inferiorē et vilio
rē. **R**e. ibidem q̄ quantuplicat̄. p̄
mo opando id quod eē tibi p̄pri
um. ad alia scdm̄ q̄ sunt opera
dei. **T**ibi enim p̄priū est eē de ni
hilo. et tendere in nihilū q̄tum
in te eē. et ea sunt tibi p̄pa de qb;
dictū est circa p̄ncipium huius
capituli. **E**a enim que habet racō
nezentis. et hōi sunt a deo. et ab
ip̄o deo p̄cipātia. **S**i ergo hoc
modo opas te illis. inuenies te i
nihilū viliorē illis. hāc via;
docet **A**nsel. **S**ecūdā viam po
nit b̄tus **A**ug. sup. i. phil. ij.

Capitulū **S**ecundū

Supiores inuicē arbitrātes di
cit. nō hoc debem? estimare. ut
estimaē fingamus. h̄ vere estie
m? posse aliquod occultū eē in
alio quo nob̄ supior sit. et si hō
nū n̄m quo ip̄o videmur supi
ores nō sit occultum. **D**icit em̄
Ambro. li. de virginitate. **Q**d q̄
dā plerūq; habet multa bona
exteriora. h̄ intus minora. **Q**ui
dā v̄o habet pauca exteri? sed
h̄nt multa occulta interi? que
p̄ualēt om̄b; istis ut pote aliq̄s
coniugatus habet habitū mā
tirij et virtutem sufficiētē ad
sufferendū martiriū. quā aliq̄n
virgo aliqua nō habet. aut nō
tātū q̄tum aliq̄. **I**deo gre. sup
ill̄s **J**ob. **S**i simplex fuero. hoc
ip̄m ignorabit anima mea. dicit
Sep̄ min? d; hō estimaē dona
sua q̄ dona alterius. **T**ercō fit
hoc p̄ forte affectū et gustū suo
rū defectuū. **S**icut em̄ patiens
dolore d̄cū estimat se p̄ alijs
pati. nō q̄ p̄ rōem videat dolo
rē suū eē maiore; h̄q; intimius
et forā? dolore suū sentit q̄ ali
oz. **S**ic etiā in p̄posito deb; eē.
hoc modo paul? doctor gētū
et vas electōnis. i. thi. i. dicit se
p̄mū et maximū omniū p̄coz.
Qnto p̄t fieri opando ill̄s qd̄
tu reddis deo resp̄cū grāz q̄s
de? tibi fecit ad ill̄s qd̄ alē red
dit respectu eoz que a deo rece
pit. **A**ut ad illud que redderet

fitata et talia sic ipse a deo recepissit. hoc modo beatus frater sciscus dicebat se maximum peccatorum omnium quod estimabat non esse ribaldum quod non esset gratiores deo si tanta beneficia gratiarum a deo accepisset si aut ipse accepisset. Quomodo modo fit ex consideratione dimorum iudiciorum et nostre variabilitatis. quod secundum Gregorium xxv. in oratione super illud Job xxiii. conteret multos et innumerabiles: et alios stare fatiet per eis: dicit. Sepe contingit. ut quod videtur stare humano iudicio iam in conspectu domini iudicij iaceat. et quod hic coram hominibus iacent. iam in conspectu domini iudicij stent. Et exemplificat de iuda et eius apostolatu. et de latrone in cruce. et adducit illud apostoli in. Tene quod habes. ut nemo accipiat coronam tuam. Et illud. i. cor. x. Qui se estimat stare videat ne cadat. Et quod fortasse illi quos despicimus: tarde poterunt incipere. et vitam nostram feruere coram studiis perire ut ibi etiam agit.

Capitulum. iij.
 Secundum principale de ignorantia declarandum fuit quod ignorare sit peccatum. quod excuset a peccato. et quod non. Pro intellectu huius non dicitur secundum theodorum. et durandum in. ii. di. xxii. et theodorus. i. 2. q. lxxvi. Et scilicet alios tamen theologos quod iustas ac philosophos. quod quintuplex est ignorantia. Prima est ignoran-

tia electionis. et hanc quodam modo affectum peccati consequitur. ut quod ex occupacione peccati quam voluntas non repunit absorbetur iudicium rationis in particulari operabili secundum quod dicitur vi. ethi. quod delectacione corrumpit existacionem prudentis. Et scilicet hanc ignorantiam omnis malus seu peccatus dicitur ignorare. Secunda dicitur ignorantia committas. et hanc se habet ad actum committatione. ut quod quis ignorans aliquid facit. et nihilominus faceret si non ignoraret. Et hanc se habet per accensum ad actum. Ideo nec excusat peccatum. nec alleviat. nec aggruat. Signum autem quod quis talem ignorantiam habuit. est cum quis non poterit vel dolere postquam actum profecerit aliquem. ut si quis inueniret florum. quem putaret suum fuisse quod non fuit suus. et reseruaret eum. et nihilominus fruaret eum etiam si non putaret eum suum fuisse. Si forte si aliquis credens accedere ad unam mulierem. accederet ad alteram ad quam tamen accederet si eam non ignorasset. Tertia est ignorantia inuincibilis. videlicet eorum quod non poterit quis scire. et quod studio vicini non poterit. Talis est in omnibus quod non possunt videri ratione ad tempus. vel ad spem. ut in pueris minoribus. maioribus. et demoniacis. ebriis. et quod ignorantes priuantur ratione ex commotione. acute vel insipientiam. Ignorancia igitur inuincibilis si

magis peritos consuluit. de quo nullā auctoritatē exp̄ssam habz; vtrū ita sit vel nō. dum mō for̄ met sibi bonā sciētiam postq̄ magis p̄itos consuluit. Et si res aliter se habz; q̄ ip̄e sentit. excu- satur. q̄ fecit qd̄ potuit. de? au- tem nihil impossibile requirit ab hōie. dicit etiā; wilh. super ray. q̄ i hntib? vsū rōnis quo ad ea sine quib? non ē sal? nll̄ la ē ignorātia intincibilis sim- pliciter a oīno. q̄ si nō inueni- r? hōie; a quo doceretur: vnctō doceret eū. nisi starz; per ipsum.

C **Q**uarta est ignorātia vniūsa- lis s̄m phos. 7 s̄m Juristas d̄z Ignorācia iuris. vic; eoz q̄ q̄s scire tenetur ut patuit circa p̄n- cipū p̄cedētis capli m. vii. scie- dis Vn? enim scire tenetur qd̄ alter non. ut ibidē dictū ē. Rñ taliū ignorātia directe a p̄ se ē voluntaria seu affectata. ut si q̄s aliquid sua spōte nesciat ut li- beri? peccet. hxc ignorātia i nul- lo excusat. s̄ est sp̄ale peccatū. a actū aggrauat. q̄ augz; volū- tariū. a p̄ cōsequēs pccm̄. Ex in- tentione enim voluntatis ad pec- cādum prouenit q̄ aliq̄s vult subire ignorātie dānū p̄t lib- tatē peccādi. distiguūt vrūp̄ tamē ibi aliq̄ de ignorātia affe- ctata q̄ pōt haberi dupliciter **P**rimo. cum ignorātia tenēōis. ut cū q̄s tenetur ad aliq̄d. sed

nescit an teneat? vel nō. Et hxc excusat aliq̄liter lic; modicū. Et illa fuit i paulo. i. thi. i. Mi- sericordiā cōsecutus sū. q̄ ignorāf feci i incredulitate ut de se dicit. Alio mō pōt haberi cū cōscia ten- eōnis. a hxc in nullo excusat s̄z damnat. vn̄ p̄s. Noluūt intelli- gere ut bñ agerz;. Quādo vero taliū ignorātia que ē causa pec- cati. non ē directe volūtaia seu affectata. s̄z indirecte vel p̄ cōse- quens q̄ dicitur simplex igno- rantia. puta cū q̄s p̄pter labozē. vel p̄pter alias occupacōes ne- gligit illd̄ addiscere p̄ quod a peccō retrahatur. Talis enī ne- gligētia facit ipsam ignorātia esse voluntaria a peccatū. dum mō fit eoz q̄ q̄s scire tenetur a pōt. Talis ignorātia non tota- liter excusat a peccō. Similit̄ cū aliquis non vult laborare i stu- dio. vel negligit discere. vel que- rere. vel s̄mone audire. Ex quo sequitur eū ignorare. vel cū ali- quis vult bibere vinū immode- rate. ex quo sequitur eū iebria- riā discrecōe carere. talis igno- rātia diminuit volūtariū s̄m th. 7 p̄ cōsequēs pccm̄. 7 sic nō excusat a toto. s̄z a tanto. Cū enī aliq̄d non cognoscitur eē pec- catū: non pōt dici q̄ voluntas dir̄ce 7 p̄ se feratur i pccm̄. s̄z p̄ accidens. vn̄ est ibi minor con- temptus. a p̄ cōsequēs min?

Novum Preceptum

excusat in eis. **P**ertinet que sunt facti: non autem crassa vel supbia que puenit ex negligentia sciendi vel faciendi quod in se est. Dicitur autem inuincibilis. non quoniam possit vinci. aut quod ex ea necesse sit tunc operari. **S**ed quia operas sufficienter secundum casus euentuum diligentiaz apposuit sciendi illud quod nescit. **Q**uanta ignorantia iuris humani sufficienter promulgati: non liberat subditos a pena in foro exteriori: licet frequenter que ad deum excusant a culpa quosdam ignorantes. **Q**uia non quilibet tenetur scire de quolibet peccato mortali an sit tale: licet expediat illud inquirere et scire iuxta vniuersumque vires a statum. a plerumque ecclesiasticos que laycos. **E**t inter ecclesiasticos prelati ex officio tenentur quod sint pati omni peccati reddere rationes de ea que in eis est fides a spe. **S**exta nulli fatenti quod in se est. hoc est bene vtriusque domus dei iam habitus. deus tale hominem patens est docere in necessariis ad salutem siue sint illa credenda siue operanda. **S**eptima nemo vtriusque ratione diu ab ignorantia principiorum moralium excusatur. quod forte moralem ad considerandum apponere phas habet cancellum. **D**ubita tur hic prius de emente rem aliquam furtiuam vel raptam vel perditam quam ignorat esse tale. vel alias viciosam similiter. **R**e. **R**ap. que sci

Capitulum Tercium

ebant vel probabiliter credebant esse de iusto. simpliciter non tenentur ad restitutionem in aliquo durate scilicet bona fide quantum ad illos que credebant. **S**ui vero temere credebant vel ignoabant ignorantia crassa vel supbia vel ex negligentia vel propter fatuam simplicitatem nihil super hoc cogitabant. tenentur ad restitutionem. **D**icitur autem ignorantia crassa vel supbia per methaphoram huius crassi vel supbi. que non videt etiam ea que contra eo sunt. quod nullam diligentiam facere vult. **S**ic que publica a manifesta se dicit ignorare. et etiam non facile creditur. **xvi. di. Q**uod dicitur. **E**xempli gratia Ignorantiam crassam et supbiam habet: que emerit rem spoliata ab eo que spoliavit in bello iniusto: talis que audiuit omnes vicinos. vel per maiorem partem. vel etiam pauiores. si sapientiores audiuerit dicere illud bellum esse iniustum et contra deum. vel forte que ecclesia prohibebat. vel excommunicabat publice auctores et participes illius belli. talis teneatur ad restitutionem. **Q**ui enim de tali vel simili furto vel rapina emerit. in iudicio anime non excusatur. siue dicat se habuisse ignorantiam iuris. siue facti. siue ignorantiam crassam. **S**i vero scit venditor esse iuste vel ex iniusto bello habuisse: licite potest emere nec tenetur ad restitutionem. **S**i etiam nesciebat de

in isto bello eē h̄ credebatur p̄ ba
bilit̄. Nā ōnes vicini sui. vel ma
ior pars. vel ad min⁹ sapientes
ita credebāt. prout ip̄i vendi
toi videbatur. Ip̄e nō tenetur
restituere durāte hac bona fide
S; si postea sciat rē esse de ra
pina: d; restituere in foro peni
tenciali tenebitur sibi venditor
ad int̄esse. sc̄tētia est Ray. **S**i
v̄eo emit bona fide. sc; volunta
te restituendū tunc a postq̄ cō
pit rem fuisse vicōsam. p̄t reti
nere exp̄sas q̄s ex̄ns i bona fi
de fecit cū rē obseruādā vel meli
orādā. a nō tētur de fructibus
tpe bone fidei p̄ceptis. **T**ētur tñ
de fructib⁹ illis. q̄ non eēt ad
huc osūpti si extarent ex q̄ inci
pit h̄re malā fide. **C**ōcordat ho
sti. v. l. i. r. wilh. **E**t si durāte bo
na fide res per̄it: nō tētur. qz
nō erat i mora. **S**imilit̄ si aliēa
uit eā. qz nō dolo des̄it possidē
S; nunq̄d ille qui emit bō fi
de sc; credens rem nō esse furti
uā. si postea inueniat rē esse ali
enā p̄t p̄tē a dño p̄cium **R**e.
Har. p̄ysan⁹ in sūma certe nō
C. de furtis l. in ciuile. h̄ agat cō
tra venditorē. **D**ubitatur
vtr̄ ignorātes excusentur per
ignorātiā a statutis ordina
oz **R**e. qz ignorātes non excusa
tur omumit̄ loquendo a statu
tis a ob̄uācia legū. n̄ sic dem̄
ē sup̄ distinguēdo de ignorātia

iuris a f̄c̄. **S**; tñ a sentēcijs p̄
latis p̄ statuta ordinarior̄ excu
satur ignorātes. qz nō ligatur
illis n̄ eoz ignorācia fuit a ras
sa vel sup̄ia li. vi. de constitu. ut
aiāz. **Q**uo ad f̄c̄ū p̄ncipale
nōnd̄ qz q̄uis peccantes ex ig
norācia non sp̄ grauissime pec
cēt. tñ piculose valde peccāt. qz
qui nescit morbū. nō q̄rit reme
diū. **I**do sup̄ illo **R**e. ij. Ignorās
qm̄ benignitas dei ad p̄itēciā
te adducit. dicit glō. r̄ est **A**m
bro. grauissime peccas. idē pi
culosissime si ignoras. **S**; h̄
dubitatur p̄rio vñ v̄iat q̄s in
ignorātiā **R**e. qz cause ei⁹ sunt
plures. vna ē naturalis extudo
intellect⁹. h̄ illa est p̄a. non cul
pa. **T**alē ignorāciā habēt mio
rēnes a p̄uei de quib⁹ dñs ait
ad Jonā. **J**one vltio. **T**u dolēs
sup̄ edrā in q̄ nō laborasti neqz
fecisti ut crescer; q̄ sub vna no
cte nata ē. r̄ s̄b vna nocte p̄rit
Et ego nō parcā minue ciuitati
magne in qua sūt plus q̄. **C**x
x. milia hominū qui nesciūt q̄d
sit inter dextrā a sinistra suā. r̄
iumenta multa. **A**liā ē m̄cōh̄de
racō a negligētia discendi. **p**la.
xxvi. **I**mpius nō discet facē iū
sticiā. **I**n t̄ra factoz im̄q̄ gellit.
r̄ nō videbit gloiam dñi. **T**er
tia est passionū sensibiliū per
turbacio. vnde sc̄dm p̄hm. i.
Ethicoz **J**uuenēs. a passionū

insecutores nō sūt boni scie mo-
 ralis auditores. **R**ta ē affectio
 a cura nimia de bonis transito-
 rijs. cōn q̄ **Math. vi.** Prīmū q̄
 rite regnū dei ⁊ iusticiam eius
Rta ē cura carnis in desiderij
 p̄ crapulaz ⁊ ebrietatē. contra
Aplum. qz talia vias p̄ magia-
 tue ⁊ fantastice obdurāt ⁊ ob-
 nubilant. ut in nabal patuit
 ebo. q̄ fuisse legitur vir malici-
 o sus dur⁹ ⁊ pessim⁹. ⁊ h̄m no-
 mē suū stult⁹ ē. ⁊ stulticia sua
 cū eo est. ait vxor sua abygail
 prudētissā. i. re. xxv. **D**ubi-
 tat **Secūdo** Cū obmissio sciē-
 di sit p̄ccm: peccat ne sp̄ hō q̄
 diu ignorat id ad qd̄ sciendū
 tenetur. Et si nō sp̄: qn̄ ergo ⁊
 qn̄ nō peccat ignorās **h̄. thō.**
Preceptū affirmatim cui obmis-
 sio oppoitur obligat semp. h̄
 non p̄ semp. Et idō ois illa ob-
 missio p̄ illo tpe ē p̄ccm i actu
 in quo q̄s p̄ p̄ceptū obligat.
 ⁊ quociēs illd̄ tēp⁹ reiteratur.
 toties p̄ccm multiplicatur. Ex
 quo pt; qz ille q̄ percipit se ig-
 norasse. in confessione debet dice-
 re diuturnitatē t̄pis per qd̄ in-
 gnorācia stetit. **D**ubitat
 terco. quō q̄s possit delere ig-
 norācia; p̄ p̄nam cū ignor; se
 ignorare. **h̄. qz** postq̄ q̄s fecit
 diligenciam discutiēdo consciē-
 ciam suam modis sup̄rat actū
 p̄cepto. iij. c. de stricōne. deb;

eciā in gnali dolere. de ignora-
 tis si aliq̄ h̄ret peccata ignora-
 cie. qz ps̄. dicit. Delicta quis i-
 telligit ab occultis meis ac̄.
Et tūc ignorācia inq̄tū ē pec-
 catū. p̄ p̄nam quo ad reatum
 deletur. man; tamē ignorācia
 actu. qz qn̄ de h̄mit eē volūtaia.
 de h̄mit eē peccatum. nō tū de h̄-
 mit esse simplicit. de hoc habes
 iij. precepto capi. de stricōne
Dubitatur q̄b⁹ modis q̄s
 possit ignorācie vicū exire. **h̄.**
 h̄m cri. sup̄ math. ome. xxxix.
 per q̄tuor. Qui enim posse suū
 facer; ad sciēdū dīaz virtutū
 ⁊ vicōz. hic p̄mo dū pro isto
 orar; vñ Jac. i. Si q̄s indig;
 sapiēcia postulet a dō qui dat
 omb⁹ affluēt ⁊ non impro-
 pat. ⁊ dabitur ei. **Secūdo** libēs
 leger; vel audir; verba dīma-
 de nec̄ijs docēcia **Idō. ij. thi. ij.**
Intellige. id ē int⁹ lege q̄ dico.
 dabit ei tibi domin⁹ in oibus
 intellectu. **Tercō** q̄ scit eē bona
 facer; ⁊ mala dimitteret mōz.
 lia. qz h̄m greg. Nō est dign⁹
 dādis. q̄ non ē gratus de datis.
 h̄m illd̄ ps̄. Inciū sapiencie ti-
 mor dñi. Et si mōziter peccar;
 statū dēter; p̄tere. qd̄ q̄tum
 p̄t eē req̄situm. vñ h̄m eūdem
 greg. p̄ccm qd̄ per penitenciam
 nō deletur. mox i aliud suo pō-
 dere tr̄hit. p̄ccm enim ac̄at ⁊
 obduracōem meretur. vñ ps̄

hinc ē raro affectiones suas dirigūt in deū. ⁊ eoz opunctio non cōtinua. s; horria ē Implei aut̄ misera cōib; dñi anima huīusmodi nō pōt. Et q̄ tomagis ill' euacuabit. rāto magis istū implebitur. vel si forte magis pbas. nunq̄ iste illis miseri poterit. nō ei spūs ⁊ caro. ignis ⁊ tepiditas in vno domicilio cōmorantur. p̄sertim tepiditas domino soleat vomitū prouocare. lxx. Bernh.

Seq̄tur ca. **S**is igr̄ pitulū. in. de ignorantia p̄missis declarandum ē p̄ceptū nonū. nō concupiscas vxorē prīmī tui. Et suo modo ē intelligendū q̄ nec femina cōcupiscat virū alienū. Et ponitur exod. xx. Et deu. v. Cū q̄ tria principaliter sūt vidēda. P̄rio intellectu huius mandati. Secūdo ad quot actū se extēdat ambitus huius mandati. Tercō q̄ piculosū sit delectabilib; immorari. **Q**ntū ad p̄mī itellectū nōndū p̄mo q̄ peccatū interi? in volūtate dī peccatū cordis. ⁊ peccm̄ exteri? dī peccm̄ opis. Et q̄n ista sc; peccā cordis ⁊ opis cōiūgūtur: tunc sūt sic vnū peccm̄. ut determinat̄. ij. sniaz. di. xlii. tūc eē. vno p̄cepto phibētur. ut dicunt doctores. ij. sniaz. circa di. vltia; Cū aut̄ peccatur in corde solum non pueniēdo ad actū exteri?

rē p̄pter aliq̄d impedimentum forte. tūc peccm̄ cordis sepatur a peccō opis. ⁊ recipit specialem phibicōem. Ad p̄positum igitur concupiscētia mulieris aliene ad venerea pōt dupliciter cōfiderari. Vno mō put ex ea causatur a oituz exteri? actū mechādi. Et tūc phibetur ead phibicōe cū exteri? actu. sexto mandato. nō mechabitur. Alio mō cōsideratur inq̄tum ex ip̄a concupiscētia non seq̄tur actus exteri?. q̄ forte impeditur. Et ne q̄s putari; hoc de fideliū non eē peccm̄: debuit speciale p̄ceptum vic; nonū dari. vñ sicut p̄ p̄ceptum sextum nō mechabitur phibetur oīs vsus illicitus mēbroz exteri? ad venerea: sic p̄ istud nonū nō cōcupiscas vxorē prīmī tui. phibetur oīs illicita cōcupiscētia venereoz turpiū. q̄ optū ē ex vehementi ymaginacōne venereoz sine actu exteri?. ut dicit auḡ. se. mē de fluxisse i vigilia. q̄d ē cōnaturā peccare. ⁊ peccm̄ mutū vulgaiter. Secūdo nōndum fm̄ tho. i. 2. q. xxx. q̄ cōcupiscētia p̄prie loquēdo est passio quedam appetitus sensitīu. **E**st enim in sensu appetitio alicui? delectabilis sensualis ab sc̄tis. Et q̄tum ad p̄positū sufficit hmoi concupiscētia est duplex. vna carnis sc; appetitio delectabilium

scd; tactū ut sunt venerea. Alia
 oculoꝝ videlicet appetitō tꝑ ali
 um bonoꝝ q̄tū ad possessioneꝝ
 ⁊ vsum utilitatis eoz. Secūda
 p̄tinent ad vltimū preceptū. p̄
 ma ad p̄ns. **Tercio** notādū
 q̄ prima occupiscentia dicitur
 occupiscentia carnis. ⁊ triplici
 ter accipitur s̄m tres eius mo
 tus p̄ncipales in ḡne. Quidāz
 nullū sūt p̄c̄m. Alij sunt vni
 le. Tercij sūt mōrle. Nā primo
 aliq̄ dicuntur p̄mi mot⁹ istiꝝ cō
 cupie carnis ⁊ sūt tales q̄ confi
 stūt infra limites natuē vel sensu
 alitatis. sic q̄ nullo mō depēdet
 a volūtate. ⁊ tūc nullū p̄c̄z sūt
 Exēpli grā sunt ei aliq̄n mot⁹
 quidā natuāles in carne sequē
 tes odicōem naturalū qlitatū.
 quos frequentē nec sensus app
 hendit. nec homo adūtū nec de
 lectatur. Et tales nullo modo
 sunt p̄c̄a. s̄ aliq̄n seq̄la peccati
 s̄m thō. ut cū q̄s ordiate come
 dit. et calefactus mouetur sine
 ymaginacōe alicuiꝝ veneri. Fit
 etiā aliq̄n ex fomite mot⁹ q̄dā
 titillacōis i carne ad libidieꝝ id
 ē ad carnalē occupiscentiā. quā ti
 tillacōem apprehēdit sensus. Et
 dicitur motus ille p̄prie titilla
 cōis scd; hēnricū de gaudauo
 q̄dli. vi. Et ē talis motus ipsa
 sensitua apprehēso delectabilis.
 vel delectacō in apprehēso. Et si
 ille motus totalitē p̄ueiat volū

tatē. Ita q̄ volūtās non delectā
 tur in eo nec manet nec rō adū
 tit eū. Et sic s̄m bōiue. vidē vi
 ale. S; s̄m aliquos adhuc nul
 lū ē p̄c̄m. q̄ nihil est p̄c̄m nisi
 inq̄tum ē aliq̄ mō volūtariū
 s̄m aug⁹. Et scd̄m eundē non ē
 i ptate nra. quibz visis tāgani.
 s̄ est in potestate nostra ea libe
 re respue vel acceptare. Simili
 ter attingit aliquādo hōiez in spi
 cere mulierē audire vel tāgere
 eā. vel de ea cogitaē. ⁊ sine culpa
 Attamē ad hmoi asp̄c̄m. audi
 tū. tactū. vel cogitacōez moꝝ se
 q̄tur ⁊ natuālitē in appetitu ei⁹
 sensitio occupia q̄dā ⁊ delectacio
 vel motus desiderij ad p̄sequē
 dū illō ope resp̄cū eiusdē muli
 eris. q̄ occupiscentia d̄z p̄ passio
 ⁊ p̄m⁹ mot⁹. Et talis cū sic to
 talitē p̄uenit rōis actū nō ē pe
 catū mōrle rōe p̄dicta q̄ nō ē i
 ptate nra q̄ afficiam vel non
 sensualitē. Et omnes p̄fati occupie
 motus dicuntur p̄mi. vñ aug⁹.
 li. ij. de nupcijs ⁊ cōcupiscentijs.
 Cōcupia nō ē p̄c̄z q̄n ad illici
 ta opa nō olentitur. q̄d itelligē
 dū est q̄n volūtās nullaten⁹ cō
 iētū. **Secūdo** sūt aliq̄ motus
 occupie carnis q̄ p̄c̄a viala fi
 ūt ut p̄t; i p̄oꝝi exēplo. postq̄
 hō hmoi occupiam iā in animo
 certam p̄cipit aliquali racōe. ⁊
 volūtās mouet motu delectacio
 nis ⁊ delectando appetitui sensitio

aut si mouetur motu in delectationem. aut quā mouetur desiderio cōsensu surrepticij ad plequēdū illis in op^o lic; in nullū horū dcoz delibate a plene cōsentiat. s; pmittit occupiscētia; i aio oetā morai cū quād morosa delectacōne. sine tñ cōsensu wlūtatis deliberato a pleno in opus aut in delectacōnem. In istis sit peccm vniāle. nisi quis osentur; interpretatiē. de hoc statū dicitur. qz imputatur negligētie wlūtatis que non phib; nec excludit p̄fata. s; negligenter pmittit i aio morari. hmoi cōcupia; ad mōrle peccm inclinantē. Tercō mō sūt alij mot^o q̄ dñz occupiscētia carnis. a tūc accipitur cōcupia carnis p wlūtatis deliberato cōsensu. Quā enim cōsequitur i wlūtate delib^o rati^o osensus in opus venereū. phibitū sexto p̄cepto. lic; nunq̄ egrediatur in opus. vl etiā qñ osentit in p̄fati opis delectacōem. vre vl interpretatiē. q̄ cōsensus d; osensus in morosam delectacōnem. tunc ille cōsensus ē peccatū mōrle. Et ista phibētur. pprie isto nono p̄cepto. **V**bi nōndū s; m thō. q. de vitate. q. xv. Et bōue. sup ij. di. xxiii. Qd̄ anteq̄ q̄s p̄grediatur i op^o venereū sexto p̄cepto phibitū. sc; nō mecha. beris. vl anteq̄ cōsēuat in op^o

tale. pōt quis peccare mōr liter triplici consensu cōn hoc nonū p̄ceptum: osentiēdo in venerea morose. vn^o osesus veatur in terptatiū? Alter exp̄ssus seu verus in delectacōe; Tercio i op^o nephariū si poss; Que declarat bonauentura vbi pri^o sic Et sumitur ab Aug^o. originaliter li. xij. de trinitate. Et a mgro di. s; mctione p̄fata. vn^o p̄gressus tēptacōis a delectacōis dicit bonauentu. talis ē. Primo enī delectabile offertur siue p̄cipit^o Secūdo vro delectacō aduertitur Tercō in id ad qd̄ trahit delectacō osentitur vl dissentit^o Delectabile p̄cipe. ē sensualitatis. delectacōe; adūtere. ē inferioris ptis rōnis que interiores motus a affectus hab; diiudicare a cognoscere. hoc enim non ē potēcie sensitiē. diffinire autē an hoc sit āplectēdū an respue. dum ē superioris ptis rōnis. in q̄ resid; autoritas iudiciarie potestis. Contigit autē delectari ad apprehensionē delectabilis an adūtionē delectacōis. a hoc ē sensualitatis. a absq; dubio ē viāle peccatū Contigit itez delectari post apprehensionē delectabilis a post delectacōis p̄ceptōnem an plenu cōsensū a deliberacōem a hoc ē inferioris partis rōnis a ē aliqñ mōr tale. aliqñ veniale. a tunc dicitur

Monū

Præceptum

comedere sola mulier. **C**ōtingit
iterz tēio delcāri pt? applxhōez
delcābilis a adūhōez delcā cōis
7 pt? plenū ofensū deliberacōis
Et tūc d̄z comedere vir. **E**t tūc
ē mōle pccm In hīs generibz
pccōz quoz actus sūt i phibi
cōe ppt plenū ofensū a deordia
cōez. vñ cū tēptacō ichoatur a
sensualitate. planū ē esse vīale
Cū ofumatur i supiori pte rōi.
planū ē eē mōle pccz. **C**ū v̄o
sola mlier comedat. p̄t eē mōle
vel vīale. **S**; difficile ē discernē
qn̄ sit mōle vel vīale. p̄t tñ
hoc mō discerni. qz cū p̄cipitur
delcācō. **A**ut statim repellit. **A**ut
retinetur **S**i statim repellitur.
tūc leue est pccm. **S**i v̄o reti
netur: hoc p̄t eē tripliciter. vel
qz placz ip̄a delcācō 7 opis ofū
macō. **I**ta qz adest volūtas faci
endi in cogitacōe et etiā in ope
si facultas adessz. a tūc est ibi
plen? ofensus 7 pccm mōle. si
mul occurrente viri a mulieris
comestione. vel qz placz delcā
cio. h̄ tñ displicz pccī cōsumma
cō. a tūc est ofensus semiplen?
Et d̄z māducare mulier. nihilo
min? tñ pccat mōle. cū i istaz
delcācōez consentit. vel qz v̄trū
qz displicz. scz ip̄a interior dele
ctacio 7 opis ofumacio. **T**unc
aut adūtit piculū. aut non adū
tit. **S**i non aduertit piculū de
lectacionis nec repellit eā: pec

Capitulū

Quartum

cat. h̄ nō mōle. **G**raui? tñ pec
cat qz si statim mulier repulissz
Si aut adūtit piculū. a delecta
cione; istā non repellit. sed mē
tem in talibz cogita cōmibus re
uoluū hmit. **E**t tunc dicūt m̄grī
qz pccat mortalit. **Q**uia q̄uis
eciā ibi non sit ofensus v̄z? est
tam ibi consens? m̄pretatiu9.
a comedit sola mulier. nihilo
nus tñ illud pccm imputatur
viro. qz cū eam cōp̄scere debuisset
7 teneretur: non tñ compul
sionē. hoc tñ qd̄ nūc vltimo di
ctum est. nō est vsqz quaqz cer
tum. **R**egāt enī aliqui esse mō
le in negligēcia rep̄mendi vbi
est displicēcia. q̄uis q̄s piculū
aduertat. **S**; tñ secuior via te
nēda est. q̄c quid sit rei v̄ritat
Et si alicui hoc cōt̄gat: sanū ē
ofiliū qz de ip̄o ut de mōle peni
teat In dubijs ei secuior via eli
gēda ē. **E**t nō qz nō de q̄cuqz de
lectacōe loq̄mur. ut p̄te de ip̄a
q̄ q̄s delcātur cogitando de pul
chritudie mulieris. h̄ de ista q̄ cō
surgit ex delcācōe illi? opis ne
farij. h̄c bōuen. scūs th̄. q̄stio
nibz de v̄ritate vbi p̄us eciā sic
dicūt **S**impliciter d̄cedim? cōsen
sumi delcācōem fornicacōis vel
alteri? pccā mōlis eē pccatum
mōle. **E**x q̄ etiā seq̄tur qz quic
qd̄ h̄ agit ex cōsensu talis dele
ctacōis. ad hoc ut h̄mōi delcā
cōez nutriat vel teneat. h̄c sunt

Marginal notes on the right edge of the page, partially cut off. Some legible words include: "capitulum", "quartum", "mōle", "pccat", "delcācōe", "cōsensu", "pccatum", "mōle".

Nonū Preceptum

turpes tactus. actus et libidinosi oscula. vel aliquod homini totum est morale peccatum. **I**dem dicit. i. 2. q. lxxij. ar. viij. **E**t iterum ubi prius de veritate declarans quod sit osensus interpretatiu? sic dicit. **A**n quod ratio delectationis impediat aut nocumētum ipsi? non habet interpretatiū consensum etiam si non resistat. **S**ed quando iam impedit ratio de delectatione insurgere. et de nocumētum ostendit ut pote cum percipit homo totaliter se per homini delectationem in peccatum inclinat et impeditur ruere. nisi expresse resistat: videtur osentire. **E**t tunc peccatum ad rationem transferretur ut per actum eius. quod agere et non agere cum quis agere dicitur ad genus actus reducuntur. sicut quod peccatum omissionis ad peccatum omissionis reducitur. **I**tem ibi **C**ancellarius novum datur quatuor regulas de talibus et alijs similibus. **P**rima est nullum est peccatum morale actuale absque consensu. **L**ibero rationis vero vel interpretatiō. **I**nterpretatiū consensum tunc esse dicimus dum habuit rationem tempus sufficientes deliberandi et refugiendi ea circa quod vitanda esse praevidetur tenebatur. **Q**ualiter dicit lex forens. **Q**ui tacet. osentire videtur. dum videtur repugnare deberet. **S**ecunda. osensus in delectatione in luxurie circa obiectum sibi prohibitum est morale peccatum. siue sit in cogitatione siue in verbis.

Capitulum Quartum

in visu. aut in tactu. aut nutibus aut in operatione. **Q**uāobrem familiaritas magis hominum carnalium. profertur ad nudum quod tunc cumque sunt eiusdem generis aut sexus diversae etatis. periculo peria est. **I**demque videtur tādā est. **T**ertia homo qui tenet reprimere illecebras ante quod sit morlis. **P**rimo quo obmisit reprimere et evitare ei imputabitur ad culpam morlis; in primo instanti non est gratie et est peccatum mortale. et ante nunquam fuit verum dicere iste mortaliter obmisit. **Q**uarta nullum desiderium rei illicitae factum tunc sub odicioe actualiter vel habitualiter adhibita. est de se morale delictum. per accidens tamen propter appetitus sensuales omocōnem nimiam. qua scienter dimittitur inualecere ex talis desiderii continuatione libera. potest ipsum inter mortalia deputari. **Q**uia qui amat periculum peribit in illo. **D**ubitatur circa deca. **P**rius per bonaven. ubi prius. **A**n sola mora de viali faciat peccatum morale. **E**t respondetur. mora temporis quod tunc est de se non facit. ut quod prius erat viale fiat morale. sed solum occasionaliter. videtur quia inducit consensum verum vel interpretatiū. **T**unc autem inducit osensum verum quod ex diuturnitate delectationis creascit libido. adeo ut homo velit omnino in interiori delectatione persistere et morari. **T**unc vero inducit

diffinire dubiū prefatum qm̄
alijs mox ofis delectacōibz. in
hīs videlic; peccis immorādo
q̄ fm̄ se sūt peccā mōrta: possit
quis peccare mōrliter. Sed di-
stinguit. vñ sic dicit de fornicā-
cōne cogitās. de duobz; pōt de-
lectari. Vno mō de ip̄a cogitati-
one. Alio mō de ip̄a fornicacōe
cogitata. Et sic semp sunt due
delectacōnes. vna de cogitacō-
ne. alia de fornicacōne cogita-
ta. delectacō de cogitacōe ipsa
sequitur inclinacōem affectū
in cogitacōe ipsā. Cogitacō
aut ip̄a fm̄ se non ē peccm̄ mōr-
le. pmo quādoq; est viale tm̄
Sic cū aliq; mutlit cogitat.
Rñq; aut sine peccato. puta cū
aliquis vtiliter de ea cogitat.
Sic cū vult de ea p̄dicare. vel
disputare. Et ideo p̄ oñs affectō-
a delectacō que sic ē de cogitacō-
ne fornicacōis. non est de gene-
re peccati mōrlis. s; quādoq; ē
peccm̄ vmalea qñq; nullū. vñ
nec ofensus in talē delectacōnem
est peccm̄ mōrle. Qd̄ autem ali-
quis cogitās de fornicacōe. de-
lectet de ip̄o actu cogitato. hoc
ostingit ex hoc. q; affectus ei; ē
inclinatus ad hūc actū. vñ cū
aliquis ofensiat in talem delectā-
cōem. hoc nihil aliud ē q̄ q; ip̄-
se ofensiat in hoc q; affectus suus
fit inclinatus in fornicacōe; nul-
lus eni delectatur nisi in eo qd̄ ē

conforme appetitui ei;. Qd̄ au-
tē aliq; ex delectacōe eligit q; affectū
suius conformetur hīs
q̄ fm̄ se sunt peccā mōrta: ē pec-
catū mōrle. vñ talis ofensus in de-
lectacōne mōrtalis. ē peccm̄ mōr-
le. Ad qñtum argumentum di-
cit Cōsēsus in delectacōem que p̄-
cedit ex cōplacētia ipsi; actus
homicidij cogitatu ē peccm̄ mōr-
le. non aut ofensus in delectacō-
nem q; p̄cedit ex cōplacētia co-
gitacōis de homicidio. Et in scrip-
to. 2. dicit di. xliij. Sic in for-
nicatione si q; cōsentiat in dele-
ctationē q; appetitū cōcupiscibi-
lis resp̄cū fornicacōis seq̄tur.
erit peccm̄ mōrle. Ita etiā mul-
to āplius si cōsentiat in delectā-
cōem q; appetitū irascibilis re-
sp̄ctu homicidij seq̄tur. erit pec-
catū mōrle. vñ p̄hs. x. ethico.
vult q; idē iudiciū est de opacō-
ne a delectacōe hęc ibi. ¶ Du-
bitatur q̄to qd̄ si q; ymagi-
netur delectacōem venereā cum
aliq; quā vll; esse vxorē suā. n̄
la lege sibi copulari p̄hibita.
a in hoc delectetur. nolens tñ
cum ea corporaliter delectari nisi es-
set vxorē suā. pōt ne peccm̄ mōr-
le ibi omitti cōsentiedo in mōro-
sā delectacōne. R. fm̄ p̄. pa. sup
ij. di. q; p̄us. quādo nō est actu
vxorē: tūc lic; eam castitate oiu-
gali. vel simplici aīo de fiderare
vxorē. nisi aliud sit prohibitiū

fit in multis ne consentias ledat
inordinate timoratas. bene ergo
declarat; aut litterarū libris talia
comittat. **¶** De secundo principa-
li ad quod se extendat prohibi-
tō nomini precepti. **¶** Rōnd q̄ hoc mā-
dato phibetur. **¶** Primo ois vo-
lūtari⁹ consensus volūtatis in
quodcūq; op⁹ venerū sexto mā-
dato phibitū. vbi volūtas nō
exit in actū exteriore. quia volū-
tas tunc pro facto reputatur.
¶ Ex quo patet q̄ sunt multa peccā-
venera in⁹ i corde. et tot quot
fuerūt enumerate spēs et modi
exteriore veneri in sexto mā-
dato. q̄ respēcū cuiuslibet pōt
haberi volūtas deliberata illud
faciēdi si nō timeretur infamia.
vel aliud hmoi. **¶** Et adūcēdū cō-
sequēter. q̄ sicut sūt gradus in
grūitate peccōz luxurie. quo ad
act⁹ exteriore sexto mādato p-
hibitos. q̄ exteri⁹ adulteriū g-
uius peccm ē q̄ simplex fornicā-
cō. et sic de alijs ut in sexto man-
dato dictū est. **¶** Et similiter ince-
st⁹ tūto est grauior. q̄nto fit in-
ter psonas gradu consanguini-
tatis p̄p̄m̄iores. et ita de alijs.
¶ Ita etiā sūt gradus in grauitate
peccā luxurie quo ad act⁹ inte-
riore hic phibitos. vñ volūcō
adulteri⁹ grauior est q̄ volūcō
simplicis fornicācōis. q̄ vñ ver-
q̄ fit mōle peccm. et sic intelli-
gendū ē de alijs. **¶** Secūdo hic

non solū prohibet volūtari⁹
ofensus in opus venerū i sexto
mādato phibitū: s; phibetur
etiā volūtari⁹ cōsensus i delectā-
cōne ad tale op⁹ de p se inclina-
tem. **¶** Cōtingit enī q̄ hō nollet
extrinsecū opus aliquo modo
petrare. atq̄ de librate vult il-
lā delectācōe; libidinosā p quā;
affectus su⁹ est de p se ad hmoi
opus prohibitū inclināt⁹. ut
si q̄s nollet fornicari forte p̄t
timore aut verecūdiā aut p̄ter
aliam talem causam. vult tamē
cogitare de fornicācōe aut de
alijs libidinos⁹ ad eam incitan-
tibus. ut de oscul. et tactib⁹. et
alijs hmoi impudicis. et impu-
dice sc; p̄ter delectari i obiecto
cogitato. **¶** Hic cōsensus ē peccm
mōle fm̄ thō. et aug⁹. xij. li. de
trinitate. **¶** Ideo etiā ille ofensus
est hic prohibitus. **¶** Tertio **m**
nō solū hic phibetur cōsensus
in opus et in delectācōne: s; oēs
modi et gest⁹ mali quib⁹ vna
p̄sona aliā sibi non m̄mōia-
liter oūctam tr̄hit et sollicitat.
¶ Aut sollicitare n̄t̄tur ad luxū-
as; siue hoc fiat p̄ int̄nūtū. siue
p̄ missionē l̄raz. siue p̄ minas.
p̄missiones. munera. mēdatia.
adulaciōes. **¶** Aut p̄ sup̄flūā la-
sciū vestimēto et ornatū. siue
p̄ fucātū et mēdace; faciei colo-
rē. **¶** Qui ei talia fecerit. potissimē ta-
litencōe ut p̄ hoc aliā p̄sonaz

Si via stoycorū ut tilius naz
 rat fuit min⁹ efficac. q̄ docet āē
 lente a vicijis cessare debere. qd̄
 pprie est tepid⁹. **O**portet enī
 fm̄ thologos simul oia mōz
 lia vitta dimittere. **S**i nō opoz
 tet oia pfectiois opa statī ope
 rari. **E**xēplū de vltētib⁹ bestia
 aliq̄ docere. opt; q; cū magno
 conatu opentur cōtra natuālē
 inclinacōez. ut qui vult canem
 docere ābulare duob⁹ pedibus
Tertia regula ē inter oia maxi
 me est delcātio a delcābile qd̄
 cūq; cauēdū. **N**ō est. q; naturali
 ter ad dēlectabilia inclinamur.
 a talia appetitui pposita. statī
 placēt. **E**t sic occupacōez si pre
 sentātur mala: statī mouetur.
 vltas curuatur. et rō cecatur.
Sic enā exēplū gr̄na p exteio
 ra muneā. iudicia iustoz puer
 tūtur. Ita enā p dēlectacōez que
 habet sp̄m interiois muneris
 similiter hei pōt facili⁹. **E**t dif
 fert illa regula a secūda. q; secū
 da fuitur pnes id qd̄ ē ppriū
 vnicuiq; . s; ista tertia pnes id
 qd̄ omnib⁹ cōuenit. **Q**uarta regu
 la est. ut quis osider; superha
 būdantiā a defectū que oppo
 nūtur virtuti. q; ppendat q̄lia
 sint. q; mala sint pccā. a sic
 faci⁹ mediū virtutis dilige⁹.
 a medium inueniet virtutis.
Tercō q; fugiēda sint delcā
 bilia mūdi doc; locus i quo fu

mus vallis miserie a lacrimarū
Nō enī fm̄ aug⁹. doc; eiecit hōi
 nē de paradiso ut hic paradisu ha
 beat. s; ut laborem? a in sudore
 vultus cū adā vscamur pane.
 vel cū eua erūnas patiamur. ut
 hic mereamur eternū gaudiū.
 hic ei mixta sunt meror; a gau
 diū. i celo solū est gaudiū.
 sed in inferno tm̄ pena. **Q**uō
 idem doc; temp⁹. **N**ā scd; bern
 har. vniūsum temp⁹ est p̄iten
 tie. a vigilia que d̄ solemnit at⁹
 mag; sabbati celo. vigilia autē
 erigit ieiuniū a t̄bulacōez. **Q**u
 to id̄ doc; exēplū xp̄i. q; per oia
 elegit fm̄. **B**ern. p̄nosa opa a
 virtuosā. ut pt; in eis paupra
 te multiplici. quā habuit nascē
 do. cōsulādo. moriendo. **E**go in
 q̄t ps. **M**edic⁹ sū a paup⁹. **S**c̄
 fm̄ glō. ibi ad litterā de xp̄i per
 sona dixit. hoc inq̄t glō. xp̄us
 dicit de se in p̄sona sū. **S**exto
 idē docēt exēpla scōz v̄teis a
 noui testamti mltiplicia. heb.
 .xi. **C**ircueerūt in melotis i pel
 libus caprimis. egentes. agusti
 ati. afflictī. quib⁹ dign⁹ nō eāt
 mūdus. **S**eptio docēt idē no
 rumēta que hōib⁹ ex volupta
 tib⁹ puenert. ut pt; i **E**ua. circa
 eū p̄hibitū. de salomōe qui in
 famis mortuus ē. de **D**avid a
 s̄ap̄sone. a de multis alijs. **O**cta
 uo idē docēt penurie cōfratrū
 xp̄ianoz. **Q**uot enī sunt vidue

vfurpacōem suoz ut ibi dictū
 fuit. pat; etia; quot 7 q̄ multi
 plia sint peccata q̄b; cōn hoc
 decimū mādatū trāsgredimur.
 q̄ sunt ois delibēta volūo fur
 ti vel rapine 7 similiū. vbi tamē
 non se q̄tur exterior furādī aut
 rapiendi actus. Et sic etiam in
 telligatur de multiplicib; alijs
 hmoi cōcupiscētijs volūtatis.
 a delibētijs eius cōsensibus i
 tales inustas pximi dāni ca
 cōes. q̄ tamē nō implētur ope
 exteriori. Tercō nōndū q̄ p̄nci
 palit hic auaritia interior phi
 betur. q̄ est mōrdinatus amor
 hñdi epalia. de qua l̄xtur cō
 p̄ncipiū septimī mādati. Si q̄s
 aut vider; bona exteriora in cu
 ria alicuius diuitis. a talia hu
 iusmōi. a nollet ea h̄re oīa dēi
 mādatū. nec cōtra pximi bonū.
 h̄ desiderar; ea non mōrdinate
 a feruē. non p̄pter hoc opoz
 ter; eū cōn hoc mādatum egis
 se. S; tñ affectiōes tales sunt i
 utiles interdū a otiose. de q̄b;
 Sen. dicit Cū oīa edificauis.
 vacu? remaneb;. Quo ad se
 cūdū p̄ncipale p̄mo dubitat
 cōn decalogū. vtz viāle p̄ccm
 possit fieri mōrle. h̄. fm t̄ho. i. 2.
 .q. lxxxviii. Primo nōndū dīaz
 p̄cā mōrle a vniāli. a quō fit
 aliq̄d mōrle triplicif. sic quid
 drnt viāle 7 mōrle p̄ccm. nā
 q̄n volūtas fertur in aliq̄d q̄d

fm se repugnat caritati. p̄ quā
 homo ordīatur in vltimū finē
 p̄ccm ex sua sp̄. ḡne. seu obie
 cto habet q̄ sit mortale. siue sit
 cōtra dilectionem dēi. sic blas
 phemia. p̄iurū a hmoi. Siue
 oīa dilectionē pximi. sic adul
 terū 7 similia. Quādo cūq; ve
 ro volūtas p̄ccatis fertur i illd
 q̄d in se cōtinet quācūq; mōrde
 nacōem. non tñ oīariatur di
 lectioni dēi a pximi. sic verbū
 otiosū. risus supflu? 7 alia hu
 iusmodi. Talia sūt peccata vni
 alia ex suo genere. S; q̄ actus
 morales recipiūt racōem mali
 a boni non solū ex obiecto. sed
 etiā ex aliqua disposicōe agen
 tis. cōtingit quādo q̄ illud q̄d
 ē p̄ccm viāle ex genere. racōe
 sui obiecti sit mōrle ex pte agē
 tis. vel quia in eo cōstituit finē
 vltimū. vel q̄ ordīat ipm ad
 aliq̄d quod est p̄ccm mortale
 ex genere. puta cū q̄s ordīat
 verbū iocosū ad adulterū cō
 mittendum. Similit̄ etiā ex p
 te agētis cōtingit q̄ aliq̄d p̄cca
 tum q̄d ex suo genere ē mōrle
 sit viāle. p̄pter hoc q̄ act? est
 imp̄fectus. id ē non delibētatus
 racōe. q̄ est p̄ncipiū p̄p̄iū mali
 act? Secūdo nōt q̄ p̄ccm vi
 ale posse fieri mōrle triplicif
 p̄t cōtingere. Primo q̄ vnus
 a idē act? numero primo sit
 p̄ccm viāle. a postea mōrle

Decimum

Preceptū

minus p̄mpte ābulat. Quōto a gloria retardat. oportet; enī ut minim⁹ quadrās peccati vial soluat̄ur hic vel in purgatoio. vel p̄ indulgencias. Sexto bona patrie celestis diminuit. nō q̄dē ea q̄ ibi habem⁹ reposita ex merito. s̄ que dēberēt̄ur opibus. q̄ vialia faciendō obmissus vialiter nāq; peccādo nō deo hūm⁹. nec meremur. sed demeremur. Septio occasiones sūt ad mōlia peccā fatienda. Octauo q̄etem mētis in deū tollunt a spūalē dulcedinē. Ac deum a nobis alienāt aliqualit̄. Quia i mūdo p̄ vialia delcām̄. Nono grā; facti spūs interdū fugāt quā dēdis; si non vialib; peccatis nr̄e voluptati satisfecissem⁹. Decio scādalisāt p̄ximū. Vndēcio in demeritū accidētale iactāt aīaz. ut q̄ docent ioca vialia p̄ticeps fiat altēus peccati. Quo ad terciū p̄cipale mirātur q̄ dā a murmurant. Cur deus misericordissim⁹ p̄ vni⁹ trāsgressione mandati non deleta p̄ p̄nā; p̄umat perpetua dānacōe s̄m Jacobi apli sentētia; cū tamē quedā peccata cito fiant ⁊ breuiter. s̄. q̄ dī de hoc racōnabilissimā snia appar; iusta ex nouē ofideracōib; s̄ptis ex natura peccōz. dicit enī bt̄us Aug⁹. xxi. li. de ci. dei. null⁹ existit gētiliū legista

Capitulum

Primum

toz q̄ censeret t̄cīto nocentium finēda eē tormēta q̄ cito factū est homicidiū. vel adulteriū. vel sac̄legiū. vel q̄dlib; aliud scel⁹. nō t̄pis longitudie. s̄ im̄qtatis ⁊ impietatis magitudi ne metiendū ē. h̄c ibi. Et pluā ibi de hoc ponit ⁊ cōcludit. q̄ n̄l irracōnabile pōt occurrere h̄i si de⁹ cui⁹ ineffabilis ē iustitia p̄ peccō breui t̄pe cōmissio. det lōge duracōis supplicū. ⁊ etiā eternā infligat p̄nā. Talia enī egreferētes non cōfiderāt maliciā ⁊ nocumentum peccati mōlis. q̄d s̄m wilh. parisiē. in de fide ⁊ legib; multis rebus opatur. P̄rio ē vulneratio spūalis aīe. Idō p̄ s̄. libra me de sanguinibus ac. Sicut enim nemo miratur q̄ ex breui vulneracōe corpali q̄s p̄petue corpali vita per mortē priuatur. Sic nec miretur q̄ per mōle crimē quis eternaliter corā dō maneat mortu⁹. Sc̄do p̄ctm mōle est q̄dam casus in p̄fundum volūtari⁹. de quo x̄ps ait Math. xvi. Ceco autē si ceco ducātū prestat: ab̄ i foueā cadūt. S; in ictu oculi q̄s se precipitae pōt i foueā. quā p̄prio conatu nūq; exire pōt. Tercō peccatū mōle ē trāsgressio p̄cepti s̄b morte iterdē s̄m ill⁹ Mat. xix. Si vis ad vitā ingredi. sua mādata. S; null⁹ mātur

xl dñi sui meretur certā penā.
 q̄ v̄ro p̄dit dccē florenos pl̄g
 demeretur. ergo q̄ p̄dit infinitū
 bonū i infinitū puniri d̄; ut pec
 cator fact. deus enī infinitū bo
 nū ē. 7 n̄m ē p̄ gr̄a; 7 gloriā
 fm̄ ill̄s gen̄es. xv. vbi deus ait
 ad Abrahā. Ego ero merces
 tua maḡ nis quā mercedē nob̄
 tribuat. qui sol⁹ cūctis t̄ois su
 phabūdat. **¶** Capi. ij.

Nunc secūdo principa
 lit̄ de peccis trāsgredie
 tū de calogū tractatū
 erit. de peccis inferni sc̄; q̄s incur
 rūt trāsgressores p̄ceptorū vbi
 tria principalit̄ tractabuntur
 Primo de peccis exteriorib; dā
 natoꝝ sc̄sibilib; Secūdo de pe
 ccis interiorib; eoz. Tercō de pe
 ccis q̄s habēt resp̄cū sup̄iorū.
¶ Quintum ad primū nōndum
 q̄ dānatoꝝ hōim ab autēticis
 doctorib; ponuntur. xiiij. pene
 fm̄ q̄ a diūb; creaturis exteriorū
 p̄iūūtur diūsimode ut i q̄tuor
 elementis Primo a terra q̄ ad
 locū inferni. Secūdo ab aere.
 q̄ ad tenebras Tercō ab igne
 Quarto ab aq̄ Quinto ab oib; mū
 di a elemētōꝝ fetulencijs. De
 inde quo ad quicq; sc̄sus. Sex
 to puniūtur visu q̄ntupliciter.
 sc̄; quo ad fletū fumū obiecta
 damnatoꝝ hōim 7 demonū. 7
 priuacōem oim̄ delectabilū lū
 nū Septio auditu quo ad cla

moꝝis p̄cep̄cōem a blasphemias
 Octauo gustu quo ad p̄ua
 cōem oim̄ comestibiliū a pota
 biliū. Nonno olf̄cū quo ad pre
 sentiā sulphureoz corp̄m. De
 cimo tactu q̄druplicit̄. sc̄; ignis
 a d̄me pt̄atis ac demoniae a
 stridore dētū Vndecimo p̄oppo
 sita gl̄osis d̄nab; Duodecimo p̄
 opposita aureolarū Decimo tercio
 p̄sottetate p̄silioꝝ Decimo quaz
 to p̄uacōne humanitatis xp̄i.
¶ Prima pena ē locus inferna
 lis. Est aut̄ duplex infern⁹ fm̄
 greḡ. iij. dyalogoz. Prim⁹ ē
 vniūsalis. 7 est i media con
 cauitate terre latissim⁹ 7 p̄fun
 dissim⁹. orbiculais. a ignobi
 lissim⁹ ac p̄petue duratur⁹ Q̄s
 infern⁹ sit p̄bat scripturā. phia
 a poetria. Scriptura per ill̄s
 math. xv. Ite maledicti i ignē
 eternū Et i simbolo attana
 sij. Qui v̄ro mala egerūt i ignē
 eternū Et ps̄. Qui eripuit aīa;
 meā ex inferno inf̄ioꝝi phia.
 idē dicit. Nā soctes i li. q̄ d̄;
 fedrō platonis postq̄ noiauit
 gr̄ades peccōres. sic cōcludit.
 hos op̄tes equidē porta iacit i
 tartarū. vñ nunq̄ exhibūt. Poe
 te similit̄ ut virgili⁹ i georgi
 cis a plures alij qui ponūt ibi
 fluuios infernales a horreda
 hic infern⁹ cū suo igne a p̄nci
 pio mūdi patus ē a d̄o. vnde
 Mathei. xv. Ite maledicti i

ignē etnū q̄ pat9 ē rē. 7 ysa. x
 xx. pata ē ab lxi thoplxt a r̄ge
 pata ē glo. ab lxi. id ē ab imcō.
 thoplxt id ē vallis gelbēne. **S;**
 q̄re dē9 inferrū fecit s̄n. dē9 pa
 laciū b3 ac regnū vniūsi. In q̄
 qz multi sunt malefcozes: o grū
 entissimū fuit ut iustissim9 car
 cere; h̄ret p talib3 vic3 inferrū
Secūdo q̄ritur q̄re est s̄b t̄ra.
 1° **R.** p̄mo. qz iustū est ut pessimi
 maxie distent ab optis in p̄ria
 vic3 a b̄tis. s̄ hoc fit p medū in
 2° tra t̄ra. **Secūdo** o grū ē ead̄ rōe
 p̄t ignobilitatē loci. vic3 ut ig
 nobilissim9 locus a nobilissio
 3° vic3 celo maxie distet. **Tercō** ra
 cōe affcūs. ut q̄ h̄ terrena p̄ dō
 coluerūt. p̄tue in t̄ra claudan
 tur p̄s. **Ad** h̄sit in t̄ra vnt n̄r.
Ali9 inferr9 ē pticularis quozū
 dā an̄ die3 iudicij. q̄ post modū
 i inferrōe inferrū detrudentur
Sūt enī sup t̄ra3 q̄dā loca pa
 tētia. vbi dānatoz aīe luūt pe
 nas. ut ethnaa olle vlcām. id ē
 s̄m ysa. li. xij. ethimo. sūt mō
 tes ardētes pleni sulphureis
 flāmis 7 horribilib3. **Quia** i tali
 b9 s̄m poetas dicebatur habi
 tāe deus. quē v̄cabāt vlcānū.
S; reueā dyabol9 ibi habitat
 cū suis. dē istis pticularibus in
 ferris narrat gre. etiā. iij. dya.
 1° **Primo** qz heremita scūs in isula
 liparis vidit aīa3 thōderici re
 gis in ollā vlcām ibidē p̄iectā.

p deuotos vic3 Johānē papa3
 7 symachū patricū. quos p̄fa
 tus rex p̄ri9 iniuste occiderat.
 2° **Secūdo** narrat de quodā rōno
 in extremis laborāti cui appuit
 nauis pata qua ip̄e a q̄dā vici
 n9 suus deducēdi erāt in siciliā.
 vñ greḡ. ibi addit causā horū
 locoz. d. **Qd̄** v̄ro ille moiens
 se ad siciliā; ducendū testatus
 est. q̄d aliud sentiri p̄t. nisi qz
 p̄ ceteris locis in cui9 t̄rre isul
 eructuāt igne tormētōz olle
 patuerūt q̄ ut solēt narraē. qui
 nouerunt laxatis quotidie sim
 b3 ex crescunt ut mūdi termino
 appropinquātē q̄n certū ē. illuc
 āplius epurendos colligi q̄to
 7 ead̄ tormentoz loca ampli9
 videātur apperiri. **Qd̄** om̄ip̄tēs
 dē9 ad correctōnez viuenciū in
 hoc mūdo vult ostēdi. ut mē
 tes infideliū qui inferrū tormē
 ta esse non credūt. tormentoz
 loca videāt qui audita credere
 recusant. **Eandē** causā assignat
 wilh. p̄sien. de vniuerso p̄te. i.
 ca. xlvij. vbi etiā dicit qz in p̄fa
 ta insula sicilie ignis p̄noiat
 viuo3 intolerabilē crutiat aīa3
 appropinquanciū sibi. 7 tamen
 2° corpa non ledit. **Secūda** pe
 na sunt tenebre extēiores. vñ dē
 math. xxij. ligatis manib3 7 pe
 dibus p̄icite eum i tenebras ex
 tēiores. vbi nōndum s̄m thō.
 m. iij. di. vlti. qz t̄plici dē causa

erūt ⁊ sunt in inferno tenebre
Vn sic dic. dispositio inferni est
 talis put maxime miserie dāna
 torz ouenit vel cōpetit. vñ scō;
 hoc sūt ibi lux ⁊ tenebre prout
 maxime spectat ad miserā dā
 natoz Ipsa aut visio sū se de
 leābilis ē. **P**rīmo enim metha
 phisice dicitur qd sēsus oculo
 rū est maxie diligibilis eo qd p
 ipm plura cognoscim⁹. **S**i p
 accidēs otingit visionē eē affli
 ctuā. inq̄tum videm⁹ aliq̄ no
 bis nociua. vel nre volūtati re
 pugnātia. **I**deo in inferno hoc
 mō d; esse loc⁹ disposit⁹ ad vi
 dēdū sū lucē ⁊ tenebras. qd n̄
 ibi pspicue videatur. s; solumō
 sub quadā vmbrositate videā
 tur illa q̄ afflictionē cordi ige
 reze pnt. **I**deico btūs gre. in
 morali. li. ix. super illo vrbō in
 inferno nullus ē ordo. s; semp
 ternus horoz inhabitat dic.
Quāuis ignis illic ad solacō
 nē non luceat. tñ ut magis tor
 qat ad aliq̄d lucet. nam sequa
 ces quos scū traxerūt de mūdo
 reprobī. flamma illucescēte vi
 suri sunt. **E**t similiter sup illō
 ps. vñ dñi intercidētis flāmā
 ignis dic. **B**asilius. qd virtute
 dei sepabitur claitas ignis ab
 eius virtute adustiuā ⁊ cedet
 i gaudiū scōz. ⁊ vstiuū ignis
 in tormētum dānatoz. vnde
 simplicit̄ locus ē tenebros⁹. s;

tñ ex dīma disposi cōe ē ibi ali
 qd lumis q̄ntū sufficit ad vidē
 dū illa q̄ animā torq̄repnt **E**t
 ad hoc satisfacit natuālis sit⁹
 loci qd i terre medio vbi infer
 n⁹ ponitur non pōt eē ignis n̄
 fetulēt⁹ ⁊ turbid⁹. ⁊ q̄si fumo
 sus **Q**uid tñ tenebray haz cāz
 afflignt ex cōmassacōe ⁊ opres
 sioe corp̄m dānatoz. q̄ p̄t mē
 titudie; ita r̄plebūt locū infernī.
 qd n̄ ibi de aere remanebit **E**t
 sic nō est ibi aliq̄d de dyapha
 neitate qd possit eē s̄biectū lu
 cis. n̄ oculi dānatoz q̄ est ob
 tenebri. hoc t̄ho. **C**ui cōcordat
 ps. **S**ic oues i inferno positi
 sūt. mors depascet eos. **T**er d
 tia pena ē calor summ⁹ p ignē.
 vñ **M**ath. xxv. **I**te maledcī in
 ignē eternū r̄c. **D**eu. xxxij. dic
 moyses **I**gnis succēsus ē in fu
 rore meo. id ē a p̄ncipio mūdi
Prio cōn dē moēs ⁊ ardebit vs
 qz ad infernī nouissā dēuoābie.
 qz terrā. id est terre nos cū ger
 mie suo. ⁊ sūdānta mōtū. id ē
 sup̄torz obur; s; ignis ut dicit
Alb. sup. pū. vltio li. de mulie
 forti. vret interi⁹ aīaz ⁊ exteri⁹
 corp⁹. **Q**ui ignis in immēsum
 est calidior nro igne. s; ignis
 ut i secūda pena dēt̄m ē. calid⁹
 sūm⁹ ē. tenebrosus simpliciter.
 sūm⁹ qd lucidus q̄si fumofus ⁊
 virtute dīma ⁊ natuāli actiu⁹
 sūm⁹ **E**t t̄ho. i. iij. di. xliij. dicit

Ignis inferni corpus est ut probat
 gre. iij. dya. Et maxie actiuus
 est eius de q̄ de; sp̄i cū n̄ro igne. h̄
 h̄; pp̄tates multas differētes a
 n̄ro. tū q̄z succēssione nō indiḡ;
 nec lignis nutrit. tū q̄z de? eū
 regit. vñ p̄sa. xxx. Flatus d̄ni si
 cut torrens sulphure? succēdes
 eā. i. a deo ē accēsus. qui natura;
 ei? instituit non ab h̄oie. Ignis
 etiā ibi erit fortissie caliditatis.
 q̄z calor ei? ert vñdiq; ogrega
 t9 pp̄t frigus terre vñdiq; ipsū
 circūstās h̄c det̄o. R̄ta pena ē
 frigus p̄ aquā de q̄ a p̄cedēti pe
 na d̄z. Job. xxiiij. Transibūt ab
 aq̄s m̄uū ad calozē m̄mū Et in
 p̄s. Ignis sulphur 7 sp̄s p̄cel
 laz ps calicis eoz Et th̄. p̄ itel
 lēū hoz dicit vbi p̄us di. vltia
 d̄nati trāfibūt ex vlxmētissio
 caloze ad vlxmētissimū frigus. si
 ne hoc q̄ in eis sit aliq̄d refrige
 riū. 7 q̄z eozum passio ab exte
 oribus non ēit p̄ sp̄s sensibiles
 eo mō quo h̄. h̄ p̄ractiones spi
 rituales imp̄ment formas lesi
 uas. vñ seq̄tur etiā sic in febrici
 tātib? stridor dentū. De quo lu.
 xiiij. Et ut albet. vbi p̄us dicit fri
 gus intus 7 extra damnatos p̄
 sequitur. Q̄nta p̄ā q̄ patietur
 ab oib; elemētōz fetulētijs.
 vñ th̄. vbi p̄us fm̄ inquit Ba
 filiū in vltiā m̄di purgacōe fiet
 q̄dā sepacō in elemētis. ut quic
 q̄d ē purz 7 nobile remaneat su

p̄ius ad gloriā b̄tōz quicquid
 v̄o ē ignobile 7 fetulētū in infer
 nū p̄tatur ad penā d̄natoz
 ut sic ois creatura dei ē b̄tis ma
 teia gaudij Ita d̄natis ex oib;
 creaturis tormētū accrescat fm̄
 illō sapi. v. Pugnabit cū illo or
 bis fraz contra insensatos. hoc
 em̄ d̄uine iusticie cōpetit ut sic
 ab vno recedentes p̄ p̄tēm in re
 b; materialibus q̄ sunt multa
 varia finē suū cōstituēt Ita etiā
 materialit̄ affligantur ex multis
Sexto punietur quo ad vi
 sū multiplici. fletu p̄mo vñ lu
 xiiij. ligatis pedib; 7 c̄ qlis aut fle
 t? in d̄natis eē possit. d̄c; alb.
 sup̄ eodē In fletu inq̄t p̄mo ē cō
 strictō cordis ex tristitia 7 sensu
 pene. secūd ē strictō p̄niculo
 rū cēbri pueniēs ex cordis stri
 ctōne. q̄z p̄niculi cēbri p̄telas
 nervos 7 venas cōcuruāt ad
 cor 7 cū cor ext̄citates suoz v̄
 t̄riculoz cōstringit: tūc cōtr̄hun
 tur p̄niculi cēbri 7 alia mēbra
 in q̄ p̄niculi nerui 7 vne diffū
 dūtur Ex q̄t̄cio seq̄tur morciā
 ta distractō figure 7 sit? in fatie
 h̄c tā sūt i fletu infernali. R̄tū
 aut nō vic; effusio lacmaz q̄ h̄
 solū h; locū. 7 th̄. vbi prius sic
 di. i fletu corpali duo iueiuntur.
 quoz vnū ē lacmaz resolucō. 7
 q̄tū ad hoc flet? corpali d̄na
 tis eē nō p̄t. q̄z p̄t? die; iudicij
 q̄escēte motu p̄mi mobil. nō ēit

aliq̄ gnatio vel corrupcio vel
 corporalis alteraco. In lacmaz
 aut gnatioe oportet illi? humo-
 ris ee gnatione q̄ p lacmas di-
 stillat. vñ q̄tum ad hoc i dāna-
 tis corporalis flet9 ee nō pōt Ali-
 ud qd̄ inueitur in corporali fletu
 ē q̄da; omo cō a turbaco capi-
 tis a oculoꝝ a q̄tum ad hoc
 fletus ee potit in dānatis post
 r̄surrectōe; Corpa enī dānato-
 rū nō solū ab exteioꝝ affligen-
 tur. s; etiā ab inteioꝝ s̄m q̄ cor-
 p̄ imutatur ad passionē aie i
 bonū a malū Et q̄tum ad hoc
 flet9 carnis r̄surrectōe; indi-
 cat. a r̄ndet delcātiōi culpe q̄ fu-
 it i aia a corpe Oculi etiā pumi-
 entur fumo ut i secūda pena ta-
 ctū ē de obiecto q̄ corpa dāna-
 toꝝ multū pumētur. qz turpi-
 a ert colore a turbaco ne fatiet
 a stridore dētū. p̄uabūtur etiā
 lumie solis. lune. stellaz. diei.
 f a alioꝝ **S**eptio pumētur
 auditu p clamores pumitoꝝ la-
 criabilissios a blasphemias eoz
 vñ dic. tho. 2. 2. q. xiiij. Credibi-
 le ē q̄ post r̄surrectōe; i dāna-
 tis eit vōlis blasphemia sic i sc̄is
 vōlis dei laus. Et de iteioꝝ blas-
 phemia nulli dubiū. vñ de vtr̄-
 q; dicitur Apōc. xvi. Estuaue-
 runt hoies estu magno. a blas-
 phauerūt nom̄ dei hntis ptātē
 sup has plagas. Et tho. vbi p̄-
 us idē oñdit. Ad zōnē inquit

blasphēie p̄tin; detestaco sine
 bōitatis. Illi aut q̄ sūt in iferno
 r̄tinebūt puezsā volūtātē auer-
 sā a dei iustitia i hoc q̄ diligūt
 ea in q̄b; pumūtur. a wellēt eis
 vti si possent. a odiūt penas q̄
 p hmōi p̄c̄is iflgūtur. Talis
 ig; detestacio sine iustitie est
 interioꝝ in eis blasphemia cor-
 dis. ex q̄ exteioꝝ blasphemia se q̄
 pōt. **O**ctauo pumūt gustu
 quo ad p̄uacōe; oim delcābili-
 um. potuū. a ciboz. vñ de Luce
 xvi. Dives in iferno ait. mit-
 te lazaz ut int̄gat extrēmū di-
 giti sui i aquā ut r̄frigez; linguā
 meā. s; nemo h̄bit cū eodem
 qd̄ desiderat. Ex quo sc̄dm gre.
 elicitur q̄ in illis mēbris p̄c̄o-
 res pl; in iferno pumēt. in
 q̄b; pl; peccauerūt. ut chorifā-
 tes in pedib; tangētes luxurio-
 sa ibidem. luxuosi in gemitali-
 b; ac. Nono pumūtur in olfēu.
 vñ similis ei putatur a doctoz
 bus ut tactū ē in quāta pena p-
 tim post iudiciū ifern9 replē-
 d9 est immūdicis. spurciis.
 sterq̄limis. a ceteris p̄nōs ab-
 hominacōib; quas p̄c̄m fecit
 ex elementis gn̄ari. Idcirco ut
 hoies q̄ in hac vita floreb; ele-
 mētoꝝ in optis effectib; a fru-
 ctib; abusi fuerūt. vilissimiseo-
 rū fecib; a sterq̄limis pumētur
 Quis ig; estiare possit di. Hei-
 ric9 de hassia sup gen̄. ab h̄via

Decimū

Preceptū

cōe; infernaliū flāmarū sulphurē
um ac fetorē eaz. q̄ si exiret in
fernū corūperēt totū elemēta
rē globū. nō ergo nunc exiit
nec potest. s; reflectitur ex toto. cō
cauo infernū a t̄re. declarat illū
Alb. i de muliē forti. **Allegās** il
lud **Job.** xvij. putredi dixi pat
mes. m̄r mea ⁊ soror mea w
mib; **Nō** inq̄t fiet fetor exalacō
ne alicui⁹ putredis. qz non pu
trescūt ibi corpa. s; ignobilitas
illa ibi ogregata d̄r putredo. ⁊
pūcture p̄eaz wmes. vñ sapi.
v. **Puḡbit** cum illo orbis terra
rum otra insensatos. id est qua
tuor elemēta. t̄ra artādo. ignis
vrēdo. aer obscurādo. ⁊ aq̄ infri
gidādo. **Quicq̄d** enī ignobile
ē in elemētis. infernū deglutiet
Decio puiēnt tactu ignis acer
bissimū. ⁊ a d̄na iusticia mtra ⁊
ext̄r medullas cremāte. a demo
nib; torquentib; a d̄natis cō
p̄mētib; ut tactū ē p̄tī secūda
pena. vñ **Cris.** dicit de repacōe
laphi ad amantium. qz acerbī
tate hui⁹ ignis nulla lingua ex
b plicae val; **Vnde** decio puien
tur p̄ opposita d̄tib; b̄tōz. cor
pora enī eoz erunt q̄druplicat̄
miscā. **Primo** deforma **Est** aut̄
fm̄ thō. i. iij. di. xliij. duplex de
formitas. vna ex defcū alicui⁹
mēbris. ⁊ talis ī nullo d̄natoz
erit ut nulli dubiū ē. qz oēs ite
gris mēbris resurgēt **Alia** ē de

Capitulū

Secundū

formitas ex idēbita p̄ciū dispo
sitiōe. i. q̄litate; q̄dem ut febre
vel podagra ⁊ hm̄oi. nec tal de
formitas in d̄natis erit. s; cor
pa eoz erit sensibilib; ⁊ viuata.
qz n̄ sic. tūc min⁹ sentirēt mala
pene ī inferno. sic eē. si mutilati
remanerēt qd̄ nō occidit **Sūt**
iḡz deformes defectib; illi q̄ ex
naturalib; p̄ncipijs in hūano
corpe naturalit̄ osequūtur. ut
ē p̄derositas. tarditas. passi
bilitas ⁊ opacitas. palliditas
⁊ hm̄oi. vñ. q. vlt̄ia dicit qz cor
pora d̄natoz erūt turpissima
Secūdo ergo corpa d̄natoz
erūt passibilia valde **Tū** fm̄ thō.
vbi p̄us qz iteḡr mēbris. tū qz
carētia ipceptibilib; morib;. tū
qz d̄na iusticia reg; ī eis matei
am ignis. tū etiā qz natura eoz ē
īcorruptibilib; passibilia eī erūt
corpa eoz. s; īcorruptibilia. ⁊
sp̄s caloris q̄ materialit̄ sūt ī
igne recipiētur sp̄ualit̄ ī d̄na
to corpe **Et** sic ignis assilabit fi
bi ea. nec tū osumet ea. p̄pter q̄
Ap̄c. ix. d̄z. In dieb; illis q̄rent
hoies mortē ⁊ nō iueniēt eā. ⁊
deh̄de abūt mori. ⁊ fugiet mors
ab eis **Tercō** erunt p̄derosa ⁊
tarda **Sed** queritur vtrum ne
aliquādo iā d̄nati infernum
exire possint hic hominibus ap
paredo. **Re.** fm̄ thō. i. iij. di. xlv.
d̄nati exire possunt p̄pa inferni
receptacula sc̄dm dispositiōe;

Decimum Preceptum

diuine prouidentie et aspectibus
 hominum apparere. non tamen illis prout
 propria libertate. sed diuina prouide-
 tia ad eruditionem hominum et terrorem
Similiter qui sunt in purgatorio
 eadem ratione et ut suffragia petant
Sed qui in celo sunt prout propria li-
 bertate glorie donati tamen secum mi-
 seriam ferunt. **I**tem ibidem addit quod
 anime damnatorum principaliter
 assint ubi apparerent. non tamen
 credendum est hoc semper accidere.
Aliquando ei homini apparitiones
 sunt vel in dormiendo. vel in uigila-
 do operatione bonorum et spirituum vel
 malorum. ad instructionem vel de-
 ceptionem uiuentium. **S**ic etiam vi-
 uentes aliquando aliis appa-
 rerent et eis multa dicunt in somniis.
 cum tamen ostendat eos non esse presentes
Sic Augustinus per multa exempla pro-
 bat li. de cura pro mortuis agen-
 da. **S**icut donati erunt grossi et
 non subtilis. et sic oues moribunde
 in inferno posite quasi mors depa-
 sct. **D**uo de causa pena est deformi-
 tas quedam opposita auree et au-
 reolis. unde quidam antiquus do-
 ctor super in. mouet hanc questionem.
 cum ratione actuum excellentium debeat
 aureola ad decorem corporis
 et anime. ut etiam pro actibus excel-
 lenter malis et turpibus debeat
 ipsis malis pro pena aliquid per-
 modum deformitatis et turpitudi-
 nis quod responderet aureole in bonis.
 et uerum dicatur luteola. responderi

Capitulum Secundum

potest. quod sicut quod characteres siue
 quedam deformitates respondeant in quibus
 busdam donatis respectu aureo-
 laz in bonis. uicium enim siue pec-
 catum opponitur uirtuti. et sicut
 aurea habetur propter uirtutem
Ita lutea propter uicium habetur.
 quod statui non principaliter oppo-
 nitur. **S**ed illa uicia ubi non solum
 uirtus corrumpitur. sed etiam status
 cui debebatur aureola. tali uici-
 tia demerentur luteola. unde
 uerbi gratia. **I**n ipsa corruptio-
 uirginum. **E**t similiter in ipsa here-
 ticiis qui fide corrumpunt in aliis. **E**t
 similiter in hiis qui pro defensione
 sui erroris patiuntur mortes. **E**t
 ponuntur ille deformitates non
 solum quod se aureolis prouenerunt ma-
 le operando. sed quod etiam in alios pec-
 cauerunt quantum in se fuit. eos uicium
 corrumpendo. unde sicut boni ha-
 bebunt in celo accidentale premium
Ita e converso mali ante iudicium
 accidentale demeritum et post lu-
 teola. **D**e accidentali demerito
 dicit. **A**mbrosius. quod pena arrii non est
 adhuc finita. quod nescitur quantum
 eum ruet. **T**ercia pena est perpetua
 a societas pessimorum omnium demonum
 et hominum. **S**ed dubitatur
 utrumne in inferno sit diversa locorum
 in situ secundum maiorem penam et
 minoritatem. **R**espondeo sic. **U**nde
 Iohannes. **I**n domo patris mei
 mansiones multe sunt ergo a simi-
 lili in inferno. dicit etiam. **T**ho-

i.iii. di. xlv. Existētes inqt i in
ferno. fm diuinitate culpe diuisa
forciuntur a pæz. et etiā fm q
guoibz pæis irreciuntur dāna
ti fm hoc obscuriorē et pfūdio
rē locū obtinēt i inferno. vñ a su
piores in qb? minimū eāt de rō
ne culpe supmū a min? tēbrofū
locū hnt oib? pūendis. hxc il
le. **D**ubitat. ij. vñ etna sa
piētia in locis pæz infernaliū
hōies similes h i vicijis ad filia
loca i inferno pūendos tñsmie
tat. h. fm greg. iij. dya. q sic
vñ math. xij. Tūc id ē in die iū
dicij dicz melloibz. **C**olligite zi
zama a ligate ea i fasciculos ad
oburēdū. **S**up quo greg. iij.
dya. **Q**uid ē zizama in fascicu
los ligaēn opaēs paibz i torm
tis similibz lociare ut supbos cū
supbis. luxuriosos cū luxurios.
auaros cū auaris. fallaces cū
fallacibz. Infideles cū infidelib?
et. **C**ū ergo similes i culpa ad
tormta filia āgeli i locis pæli
bz deputāt. qñ zizamoz fascicu
los ad oburēdū ligāt. hxc ille. et
sic erit tot pæiales i inferno mā
fiōes. qñ pncipalia vitia mōz
lia. nec obstat illō. **J**ob. xi. vbi
dicit in inferno null? ordo h sepiē
n? hōroz inhabitat qz fm greg.
ibid intelligitur de intēcois di
rectōe a rēa opacōe qz neutz
ibi erit. **E**t tñ sapi. viij. dicit. Sa
piētia atūgit a fine vsqz ad fi

nes fortit. a dispōit oia fiauit.
Qrt ad cā pæā ē puacō sēlacōis
x scd; hūamitatē. cui? pulch tu
do ē sola qet attua visū. cui? vñ
sola qet at auditū. odor olfactū.
sapor gustū. et cōiunctio tactū.
vñ in quolibet qñqz sensuū dā
nati tam intēiorū q exteriorū re
manebit ppetua sitis qdā natu
ralis. qz i xpi hūamitate. nostre
hūamitatis essentialis qdā bti
tudo cōsistit. **C**ū igr qñqz sint
sensus. quoz qlibz hūamitate x
puabitura qntuplex sitis per
ōns in qñqz potētijs sensuū erit
dēceptiales pene. sub hoc mem
bro pncipali cōphense. **E**t erit
pōce pene tñto qdā mō guoib?
qto x hūamitas oia sensibilia
excedit in amēitate. **I**

Capitulum Tertium

Quo ad. ij. pncipale de
interioribz pnis dāna
toz nōnd q qñqz pnc
cipales pæas. dānati hēbūt. et iā
ptim hnt. q sūt. **P**riō oim qñqz
intēiorū sensuū pūicō. qbz delectā
bilia sētrihūt. et tristia pnta
būt. q ad occupabile. **S**ecū
do quo ad irascibile erit odiū a
dētestacō. **T**ertio itellcūs obe
cacō. **Q**rtō vñis oscie remozul
Qnto pæcia iteriois blasphemie
ostuacō. **P**rima pena intēior. est a
in qñqz intēioribz sensibz q sūt
sensū cōis ymagiatia. fantasia.
estimatua. et memoria sensitiua

Quartum Preceptum

Nā p oculos ingrediētur ad
sensum omunē ea q̄ dicta sūt i
pena sexta **E**t sic p auditū q̄ i
septia dicta sūt. **E**t sic de alijs
sensib⁹ q̄ congregabūt i sensu
cōmuni. eū maxie cruciātia **A**d
ymaginatua; q̄ h̄ infecta fuit
pulchritudine mulier. vmet
amarissime eedē ymagies q̄ pe
nitētie. ut dicat. vtinā vidissem
p muliere h̄ pentē. vtinā p ebe
tate gustassem cinerē. p canti
lemis audiuissem h̄ monē. q̄ sic
de alijs. **A**d fantasiā vmet hor
ribiles visioēs. **A**d estimatiā;
inducibiles timores. puta cū vi
derit aliquē torq̄ri p demonē;
statim timebit sibi affutur eū dē
dolorem. **S**ic fit circa rotādo
succesive. mēoria sēsiā cogi
tabit de malis male. q̄ de celesti
bz infernaliter. hec oia pban
tur p dictū sc̄i thō. i q̄to di. vl
tia dicentis. **S**ic ppter pfectā
b̄titudinē; sanctorū n̄l erit i e
q̄d non sit gaudij materia **I**ta
nihil erit i dānatis q̄d nō sit
eis materia q̄ cā tristitie. nec ali
q̄d quod ad tristitiā ptinē pos
sit. d̄erit ut sit eoz miscia cōsu
mata. **S**ecūda pena intēior
quo ad irascibile; erit odiū
oim demonū. h̄oim tā viuoꝝ
q̄ mortuoꝝ. angeloꝝ. q̄ sc̄az
animaz. vnde super illud psay.
xiiij. Surrexerūt de solijs oñes
p̄ncips dic. glō. **S**olatiū est

Capitulum Tertium

malozū. multos h̄rē sottos p̄a
rū **I**deo sc̄us thō. vbi p̄us di.
Sic i b̄tis i patria eit pfectis
fiā caritas **I**ta i dānatis eit per
fectissimū odiū. vñ sic sc̄i gau
debūt de oibus bonis **I**ta mali
de oibus malis gaudebūt. q̄ de
ōmb; bonis dolebūt. vñ q̄ felici
tas sc̄oz cōsiderata eos maxie
affliget. vnde ps̄a. xxvi. videāt
q̄ ofundātur gloriātes ppli. q̄
ignis hostes tuos deuoz; vnde
vellēt oēs b̄tos eē dānatos
Tāta etiā eit i dānatis iu
dia q̄ p̄p̄in quoꝝ gloie inuide
būt cū ip̄i sint i fūma miscia
Et hoc etiā bene i hac vita acci
dit crescete inuidia. sed tamen
min⁹ inuidēt p̄p̄in q̄s q̄ alijs
Et maior est eoz pena si oñes
p̄p̄in q̄ dānarentur. q̄ alijs sal
uarētur. q̄ si aliqui de suis p̄p̄i
q̄s saluarētur. q̄ alijs dānarē
tur. **E**t inde fuit q̄ diues petijt
fr̄es suos a dānacōne eripi.
Sciebat enim q̄ aliq̄ eriperē
tur. maluisit tamē fratres suos
cū alijs oibus dānari. **R**ūuis
aut ex dānatoꝝ multitudine
pena singuloꝝ augetur: tam
t̄m super crescit odiū q̄ inuidia.
q̄ magis eligēt torq̄ri cū mul
tis. q̄ minus soli. **S**ed quid eit
de affcū dānatoꝝ ad eos quos
hic carnaliter dilexerūt nā af
fectōes inordinate i inferno a
dānatis nō auferētur. **S**ed

Quartū

Præceptum

dānati h aliquos carnaliter di-
 legerunt. ergo videtur q̄ etiā il-
 lic **R.** dilectio que non funda-
 tur sup honestum. facile rescin-
 ditur. ⁊ precipue i malis homi-
 nib⁹. ut p̄hus dicit. **ix. Ethico.**
Vnde dānati non conserua-
 bunt amicitiam ad eos quos in
 ordīmate dilexerūt. **S;** in hoc
 voluntas eorum remanebit p̄-
 uersa q̄ causam in ordīmate di-
 lectionis adhuc diligunt. **O**di-
 unt etiā deū scdm illud psal.
Superbia eoz qui te oderunt
 ascendit semper. **P**otest em̄ de-
 us dupliciter videri **V**no. modo
 in se. ⁊ sic a nullo clare visus po-
 test odiri. **A**lio modo in effectu
Et q̄ quidā effectus dei puta
 puniō repugnat aliquib⁹. idō
 deum odiunt in opib⁹ iustitie
 sue. **h**ec omnia **Th.** vnde **Alb.**
 sup puer. vltio de mulie forsi-
 dicit dānati nullo affectu pei-
 tus se diligunt. vñ **iob. xl.** **C**or-
 pus eius id ē leuiathā. q̄ signi-
 ficat dyabolum q̄ si scuta fulia.
 cōpacta squamis sese premēt-
 bus. **C**orpus dyaboli sunt oēs
 dānati. ⁊ scuta fulia in q̄ amor
 dīm⁹ intrāe neq̄at. vñ a sese iui-
 cē deridē dicuntur ⁊ ouicai. nec
 obstat q̄ diues sollicitabatur
 de fratrib⁹. q̄ hoc fecit nō amo-
 re. s; ut ip̄e minus arderet si fra-
 tres a criminib⁹ ad q̄ ip̄e eos in-
 duxerat absoluerētur. vel ut nō

Capitulū

Tercium

sustineret ouitia ip̄oz ip̄opriā
 eum sibi vel veri⁹ ut dic. **aug⁹.**
 cōpulsus fuit hoc dicere p̄t ex
 emplū viuēcium ut magis cre-
 dāt scripture q̄ etiā mortuis re-
 surgentib⁹. **T**ercia p̄a sunt
 tēbre interiores q̄ sūt triplices
 vit⁹ p̄uacō scie: hūane. celestis
 ⁊ dīne. **D**e p̄uacōne prima sc̄-
 de hūanis tēbris dubitat vtz
 dānati possint vti noticia quā
 hoc mōo habuerūt **R. th.** vbi
 p̄us di. vltia dānati meōrabun-
 tur aliquoz q̄ h̄ sciuerūt vñ lu-
 xvi. **A**b̄ h̄a diuiti ait **R**e cordaē
 q̄ rēpisti bō i vita tua **C**ōfide-
 racō em̄ aliquoz scitoz q̄ tum
 ad aliquid inducit gaudium.
 vel ex pte cognoscibilium inq̄-
 tum diliguntur. vel ex pte ip̄i
 us cognōnis inq̄ tum ē cōue-
 niens ⁊ perfecta. potest etiā
 tristitie racō eē ⁊ ex pte cogno-
 scibilū que nata sunt cōtrista-
 re ⁊ ex pte ip̄ius cognōnis p̄
 ut eius impfectio ostēdatur. ut
 pote cū aliquis cōsiderat se defi-
 cere in cognōne alicuius rei.
 cuius pfectioez appeteret **S**ic
 ergo in dānatis erit actual cō-
 sideracō eoz q̄ prius sciuerant
 ut mateia tristitie. nō aut ut de-
 lectationis eā; ostēdabūt **C**ōfide-
 rabūt em̄ mala que gesserūt ex
 q̄b⁹ dānati sunt ⁊ bona dilecā q̄
 h̄ amisert ⁊ ex vtroq; torq̄bū-
 tur. **S**imilit̄ etiā torquebūtur

Handwritten marginal notes on the right edge of the page, partially cut off. The text is difficult to decipher but appears to be a commentary or gloss on the main text.

Decimū**Preceptū**

de hoc q̄ cōsiderabūt noticiam
quā de reb⁹ speculabilib⁹ ha
buerūt impfectā eē. et amissile
sūmā eius p̄fectionē quā pote
rāt adipisci. deniq; etiā ea q̄ h̄
agūtur oñdentur eis quo ad
ea que in eis tristitiam augere
pnt. nec dānati penis acerbissi
mis torti abstrahentur. sicut h̄
fit a cōsideracōne tristabiliū. q̄
in futuro nō abstrahitur aia
a corpe sicut h̄ fit. s; q̄ntūcūq;
corpus affligetur. tñ aia sep̄
cōsiderabit lucidissime illa que
pnt eē ei causa meritis. nec ob
liuio esse poterit ex quāta cūq;
diuturnitate t̄pis post iudici
um. h̄c ille. **S**ecōdo tenebris q̄
sūt p̄uatio celestis visionis af
fligetur. vñ s̄m th̄. vbi p̄⁹. di
vltia. et idē h̄ctur ibi i lra a b̄tō
greḡ. Dānati ante diē iudicij
videbūt bonos in glā. vñ luc̄.
xvi. Diues vidit laz̄r in sinu
abrahe. non hoc modo q̄ glā
eorū q̄lis sit agnoscat. s; solū
mō cognoscent eos esse in glā
quā inestabili. et ex hoc tur
babūtur. **T**ū p̄t̄ inuidiā. do
lētes de bonorū felicitate. tū p̄
ter hoc q̄ ip̄i talē glā; amiserūt.
vñ d̄ sapien. v. de impijs. vi
dentes turbabūtur timore hor
ribili. **S**ed post diē iudicij oī
no visione beatorū p̄uabūtur.
nec tñ ex hoc eorū pena minue
tur. s; augebitur. q̄ in memo

Capitulū**Tercium**

ria habebūt glā; beatorū quā
in iudicō vel ante iudiciū videbūt.
et hoc ē eis in tormentū. s; vltē
ri⁹ affligētur i hoc q̄ videbūt
se indignos reputari. etiā vide
re glā quā sc̄i merētur h̄re.
h̄c ille. **T**ercō affligētur tene
bris cū d̄mā; noticiā. **Q**ue d̄
ritur iḡr an dānati cogitabūt
aliqd̄ de deo. **R**e. th̄. vbi p̄⁹ q̄
sic. **S**i nōnd̄ inq̄t q̄ deus p̄t
dupliciter cōsiderari. vno modo
s̄m se. et s̄m illō qd̄ ē p̄p̄riū ei.
sc; esse totū cōmunitatis p̄ncipiū.
Et sic nullo mō cōsiderari p̄t si
ne delcāciōe. vñ sic nullo mō
a dānatis cogitabitur. **A**lio
mō s̄m aliqd̄ qd̄ ē ei q̄i accidē
tale i effectib⁹ suis. utpote p̄u
re vel aliqd̄ hmōi. **E**t s̄m hoc
cōsideracō de d̄o p̄t tristitiā in
ducē. **E**t hoc mō dānati de eo
cogitabūt. **I**p̄i em̄ deum odio
h̄nt. et de eo nō cogitabūt n̄ ra
cōne p̄uicōis et p̄hibicōis ei⁹
qd̄ male eorū volūtati cōsonat.
vñ nō cōsiderabūt eū n̄ ut p̄uitorē
et p̄hibitorē. **Q**uarta pena dā
natorū iterior ē cōtinua p̄ccōrū
multiplicacō. et p̄petua in odio
d̄i. p̄xim. demonū. scōrū et an
gelorū. et i blasphemia cōtinua
cō. de q̄b; d̄cm̄ ē. **E**t sic cōnde
um p̄petue p̄sām volūtate h̄
būt nō tamē p̄p̄rie demerētur
p̄p̄rie loquēdo. q̄ i t̄m̄io nō
in via sunt. vbi solū est meritū

p culpā vlt saltē tristatur de peccato qđ cōmisit i vita sua in q̄ nūc sine remissioe dimissus ē. a derelict⁹ non qđē tristatur de hoc. vlt de hoc s̄m se. qz talē ē puacō hōi moral. s̄ qz demeritū resp̄cū pene dāni. **Tercius** vermis ē s̄m **Alb.** sup missam de bono a seipō obmisso qđ si feciss̄: miora mala sustineret **Et s̄m Alb.** ibidē hij tres vermes nūq̄ ppetue crescēt nec decrescēt qz sūt de p̄teito. ⁊ de necessario. **Q̄rit⁹** vermis ē s̄m eū dē de malo cui⁹ ip̄e potuit esse cā ut fiet i alio. ⁊ ille vermis crescet ⁊ mitigabitur. **Si** ei p malū suū cā ē mali in alio: totū ē crescēt vermis: q̄ciēs crescēt ⁊ dilatatur malū illd̄ in alios quos inuoluit. **Et** in hoc sensu dicit **Ambro.** qz ignoatur pena arrii. qz nescitur q̄terroze eiu⁹ sint s̄būtedi. **Si** aut cā fuit ut bonū heret: to ciēs decrescat vermis quo ciēs bonū illud multiplicabitur. **hxc Alb.** **Q̄rit⁹** vermis ut di. th. vbi p̄⁹ ē cor poral quodmō. p̄t etiā iqt̄ dici qz p vermē spūalē caro affligetur s̄m qz passiōes aie redūdāt in corp⁹ ⁊ h̄ ⁊ i futuro vñ **Eccā. vij.** v̄ndicta carnis impij ignis ⁊ vermis. **Capitulū**

Q̄ritū de p̄a dānatorz **Et** t̄cō p̄ncipali vicz de pena dānatorum re

spectu supiorz **Notandū** qz talis in gn̄e triplex est. **Prima** ē s̄btractio celestis solacij hōim beatorz ⁊ angeloz ⁊ alligacō ad carcerē inferm̄ in societate peccoz ⁊ demonū. **Secūda** ē puacō triū dotū aie et adeptio ip̄is oppositorz. **Tercia** ē certitudo de interminabilitate oim p̄fatarz p̄arz ⁊ de redēp̄cōe de ip̄eacō. **Prima** inq̄ p̄a ē septuplex. **Prima** ē qz pallacō amissim celi puabūtur qđ ē patria om̄i zōnali creature dehabibilissima. **Sicut** cētrū terre quib⁹. ita aie cētrū est celum. **Secūda** ē qz infernali loco igneo ppetue otemplādo alligabūtur. vñ math. xxv. **Ite** maledicti in ignē eternū. **Tercia** est puacō natūalis societatis ad btōs hōies a q̄b⁹ tot gaudia deberēt recipere. q̄t sūt btū hōmines. **Q̄ritā** est ad p̄cō societatis dānatorz hōim. de quib⁹ t̄ntop̄lura tristia recipient q̄t̄top̄lures dānati existūt. **Quinta** est puacō societatis āgelice nature. q̄ p̄p̄i qua est nre aie. de q̄z āgeloz societate gaudere possent. sic hōim de societate. **Sexta** ē introit⁹ ad societate demonū in finitorz quodā mō a q̄b⁹ etiā tot mala recipient quot sunt de formissim̄i demōes. **Septia** ē societas pessim̄i demōis ⁊ turpissim̄i lucifi

Decimū**Preceptū**

sum? demētis cōcupie. a furoz
 irracōnalis **A**litus inq̄ volūta
 tis prunas arde facit idē im
 pios igne infernali succēfos.
Collū ei? ē cœruico sa supbia ip
 si? in q̄ ē fozmido. qz pl? audet
 supba tēmeitas q̄ possit exple
 re. ⁊ egestas oīs boni p̄ced; fa
 ciē ei? **T**ertia pena ē puaco sū
 me p̄fectiōis dīne. ⁊ etiā amici
 tie quā tñōmis aīa desideāt na
 turaliter. qz a deo p̄mo p̄cessit
 vñ prio **E**thi. **O**īa bonū appe
 tūt ergo optimū maxie **E**t pri
 mo cōfess. **A**ug9. **F**ecisti nos
 dñe ad te. ⁊ inq̄etū ē cor nrm
 donec req̄escat in te. **E**rūt ei in
 summa distātia a celo. bñs ⁊
 deo. quoz adēp̄cōez nunq̄ ha
 bebūt **S**̄ta pena ē adēp̄cō sum
 me miserie. intus ⁊ extr̄. sup ⁊
 infra. a dextris ⁊ a sinistris. an
 ⁊ retro. ut sic diligētib; deum
 oīa in bonū coopabuntur **I**ta
 dēū odiētib; oīa coopentur in
 malū corrdēs sp̄i. quā in cre
 aturas deo postergato posue
 rūt ⁊ sic meōria dānatoz erit
 miserima **S**̄ta pena loco frui
 cōis delectabilis bñoz. eit in dā
 natis tristitia ⁊ dolor oīa pre
 fata oīs **T**ertia p̄ncipalv
 pena cōplēs omnē miseriā est
 certitudo de p̄petuitate penaz
 oīm sup̄dictaz xp̄o dicente.
Ite in ignē eternū. **E**t in simbo
 lo. q̄ vzo mala egerūt ibūt in

Capitulū**Quartū**

ignē eternū. **E**t hęc est fides ca
 tholica quā n̄ quisq; integre
 firmit ⁊ inuolabiliter credide
 rit salu? eē nō poterit. **E**t sicut
 s̄m **A**ug9. nō eēt p̄fecte q̄s be
 atus deū clare vidēs ⁊ eo fru
 ens nisi es; de p̄petuitate isto
 rū certus **S**ic suo mō etiā cer
 titudo de nulla redēp̄cōe oplet
 miseriā dānatoz. **E**t pōt dici
 tristitia absorptia s̄m sco. sup
 .iij. carētia bñtudinis. **Q**uia
 ei? desiderū maxie sp̄aliter in
 est nature ⁊ sp̄aliter nature si
 bi sine freno iustitie derelictē.
Eiusdē enī bñtudinis p̄petua
 carētia p̄cepta ostritat totum
 absorbdō. hęc ille. **D**ubita
 tur cū p̄missa vtz oñideracō pe
 narū inferni pl? moueat ad di
 mittēdū peccata ⁊ suāda mā
 data. q̄ oñideracō gaudioz ce
 li s̄. s̄m magistz **V**eri. de has
 sia sup̄ gene. distiguēdo **S**ūt
 enī tria genera hoīm. **Q**uidā
 carnales ⁊ mūdani. **A**lij sunt
 sensuales ⁊ imp̄fecti **T**ercij v
 ro sunt sp̄uales ⁊ p̄fecti **D**e pri
 mis ergo dicēdū qz mūdanos
 ⁊ carnales fidē habētes plus
 mouēt pene inferni q̄ gaudia
 celi. qz .i. **C**or. ij. **N**ialis hō non
 sapit ea q̄ dei sunt. p̄mo talib;
 gustū ifectū hñtib; sp̄ualia de
 sipiūt vsq; ad nauseā. **P**rios
 etiā pl? mouz omniacō p̄ntis
 seculi q̄ futuri. qz pene p̄fētis

seculi sunt omniūter p̄ expiētia; note. similit̄ 7 bō priuata sunt auidē amata. De secūdis dicēd̄ q̄ pmissio bonoz t̄paliū plus monz ip̄scōs q̄ pmissio celestium 7 spūaliū quā ob causaz in veteri testamēto vbi nullus celi int̄ruit. q̄n lex ip̄scā fuit de9 p̄misit t̄palia 7 cōminatus est penas graues trāsgressoribus. s; in nouo testamēto cōnriū x̄ps fecit. laudādo paup̄tatē 7 nemi nē occidēdo. qz lex ē caritatis p̄fecte. T̄n sic s̄m aug9. i veteri testamento pauci erant p̄fecti. a pro t̄nto ad nouū testamētū ptinebāt q̄ ei9 legē in paup̄tate seruauerūt. Ita hodie in nouo testamento. multi sunt ad vetus testamētum ptinentes morib; quos plus moueret ad dei seruanda mādata pmissio p̄ncipiū t̄paliū q̄ futuroz. a similiter omniacō p̄arū ciuiliū. s; h̄c x̄ps nec daē h̄ nec p̄mittere voluit. qz ob talez respectū mandata implere non ess; salutaē multū. Sed tunc est salubre. quando ob dei bonitātē p̄ncipalit̄ p̄cepta suam9. De tercijs dicēd̄ qz ut plurimū salubrius mouz iustos a p̄scōs meditatio gaudiōz celi. q̄ meditacō p̄arū inferni. lic; vtraq; salubrit̄ moueat. Primū pat; qz cōsideracō beneficiorū excellenciū a p̄ncipaliū ē efficacior; i causādo amorē dei

intuitu sue bonitatis precise. q̄ fit cōsideratio b̄nificiorū minus p̄ncipaliū. Secūdū pat; qz ote placō p̄arū inferni facit bonos 7 iustos ferri in deū p̄ dilcōem inq̄tū summe iust9 ē. Sic meditacō gaudiōz celi facit ip̄m amari inq̄tum sume pi9 ē liberalis 7 bon9. s; aut notant ut plurimū. qz cōsideracō p̄arū p̄t etiā haberi cū motio maxie dei bonitatis. Ipe em̄ tanq̄ p̄ncipiū m9 pat; maxime nos diligens p̄as inferni idcirco instituit. ut ab eo p̄fugi ip̄s inspectis et vndiq; male suscepti ad eū r̄dā. a sic habent pene inferni racōez maximi beneficij. a per osequēs caritatiue mouere ad deum.

Capitulū Quintum

Postremo de p̄mo suā a cū decalogum. Tercius tractatus est. vic; de gaudijs futuē. b̄nitudis. de quibus tria etiā sūt vidēda. Primo de gaudijs exteiorib; quicq; sensuū. Secūdo de interiorib; Tercio de superiorib;. Exteriora sunt ignē. x̄m̄. s; Celi collocacō. mūdi renouacō. quicq; sensuū actiō. dotū q̄tuoz corpis 7 triū anime collocacō. aureolarum et fructuum dacō. beatorum associatio. a cristi humanitatis sensatio. Primū ē celi collocacō. Est autē celum i quo collocantur beati s̄m doctores i secūdo

di. ij. dictū empirreū ob sui lu-
 mmoſitate nō ob calore. **E**ſt
 capacitatis q̄dam mō iſinite.
 eſt a ymforme. immobile. a i
 corruptibile. intr̄ ſe ſplēdid iſſi-
 mū. **A**d ext̄r nō radiatiū ad
 n̄m viſum. lic; ſm th. in ſum-
 ma in iſta inferiora nobiliſſie
 influat. **D**ubitatur vtz diuſe
 māſiōes ſint in celo empirreo
Re. th. in. iij. di. xlix. q̄ ſic vbi
 tria ſc̄dm eū nōnda ſunt. **P**ri-
 mo q̄ diuſi ſūt grad⁹ in bt̄is
 quo ad eoz bt̄itudies. **S**ecū-
 do quo ad māſiōes **T**ercō pe-
 nes q̄d attēd̄ atur iſte differē-
 cie **P**rimo ſunt grad⁹ bt̄itudi-
 nis in bt̄is nō quo ad obiectū
 ſ; q̄ ad opacōez. **B**t̄itudo enī
 cōſiſtit ſc̄dm ph. m. x. **E**t hi. in
 duob; **P**rio in nobiliſſiā opa-
 cōe. ſc; i vidēdo diligētē. q̄ fru-
 endo dēū clare. **E**t vn⁹ clarius
 alio iſta h; **E**t ſic bt̄itudo ha-
 bēt ḡdus. **C**ui⁹ racō ē. q̄ p̄mi-
 um deb; correſpōdere meito. ſ; vn⁹
 pl⁹ q̄ alius ſ; meruit. vn⁹
 i. cor. xv. **S**tella differt a ſtel-
 la in claitate. ſic erit a reſurre-
 ctio mortuoz **S**ecūdo cōſiſtit
 i obiecto nobiliſſimo ſc; deo.
Et ſic bt̄itudo nō h; ḡd⁹. q̄
 deus eſt vnicus q̄ ab oibus vi-
 detur. vn⁹ math. xx. dicitur q̄
 oēs acceperūt ſingulos denai-
 os. **S**ecūdo nōnd̄ ſc̄dm eūdē
 ibidē q̄ ſunt etiā gradus i ce-

lo. quō ad māſiōes aie ⁊ coz-
 pis. ut doc; autoitas **J**oh. xiiij.
In domo p̄ris mei in anſiōes
 multe ſūt. **E**t racō q̄ in q̄libet
 ciuitate a quolib; pallacō be-
 ne ordiatis ē māſiōnū diſtin-
 ctio **S**; celū ē ordinatiſſiā ciui-
 tas. ſm q̄ apoc. xxi. d; **P**rimo
 ondetur ſm th. māſiō aīme.
Secūdo cozpis **P**ro intellcū p̄-
 mi nōnd̄. q̄ ſic māſiō i cozpa-
 lib; ē loc⁹ cozpalis i q̄ q̄ete q̄
 hitat poſt motū. **S**ic in ſpūa-
 lib; poſt q̄ hic q̄s motib; viz-
 tutū laborauit. tādē in loco
 ſuo. vic; dō. q̄eſc; dulciſſime ve-
 lut i domo p̄pria. d̄nte bt̄o **A**-
 ug⁹. i. c. feſſ. **F**eciſti nos d̄ne ad-
 te. ⁊ inq̄etū eſt coz n̄m donec
 req̄eſcat in te. **E**t math. xi. xp̄s
 ait. **V**eite ad me oēs q̄ labora-
 tis ⁊ onerati eſtis. ⁊ ego reſci-
 a; v; vn⁹ aſſecucō vltimi ſinis
 appetitiū mot⁹ n̄ri d; māſiō.
Et ideo diuſi modi aſſequēdi
 fine; vltimū dicūtur diuſe mā-
 ſiōes **E**t t̄n cū deus adeptus ē:
 vnica eſt oim māſiō ⁊ domus.
 ut vnitas domus r̄ndeat vni-
 tati bt̄itudinis q̄ eſt ex pre ob-
 iecti. ⁊ pluralitas māſiōnū r̄n-
 deat differēcie q̄ eſt in bt̄itudi-
 ne ex pte bt̄oz **S**ic etiā vide-
 mus i reb; naturalib; q̄ idē
 ē loc⁹ ſuſū oim leuiū ad quē
 tēdūt. ſ; vnūq̄q; p̄tigit pro-
 p̄mqui⁹ ſm q̄ eſt leui⁹. ⁊ ita

hnt diūſas māſiones ſm dīaſ
leuitatis. Et hxc q̄dē dca ſūt de
e loco ſpūali aīe. **S** de loco cor
pois dicit thō. m. iij. di. xliij. lo
cus o grū? vnicuiq; corpi glo
riolo deputat9 ſm gdu ſue dig
tatis p̄tin; ad p̄mū accēle nō
tñ o; q; dīmīuatur aliquid de
p̄mo q̄ tuncūq; ē ext̄ illū lo
cū quia loc9 ille nō p̄tin; ad p̄
mū ſm q; actu cōtinet cor9 lo
catū cū n̄ iſſuat ī cor9 glorio
ſū. ſ; magis recipiat ſplēdore;
de ipō ſm q; debitus ē p̄ meitis.
vñ gaudiū de tali loco man; eti
am ei q̄ ē ext̄ locū illū. hxc thō.
d **T**ercō nōnd q; q; ad p̄mū
eēnciale ille ſimpliciter ī celo
deo p̄p̄iquiorē hēbit māſiōe; q;
h pl? habuit de caritate. cuius
rō ē ſm thō. ibid. q; tota rō mē
rēdi ī actu aliquo a p̄ncipiū me
rēdi ē caritas. Et ideo ſm ei? diū
ſitatē p̄ma diſtinguētur. q̄uis
etiā ex ipō gñe actus poſſit ali
q; grad? ī merēdo cōſiderari. nō
q̄dē reſp̄cū p̄mij eēncialis qd ē
gaudiū de deo. ſ; reſp̄cū alicui9
p̄mij accēntalis qd ē gaudiū de
aliq; bono creato. vñ q; h plus
h; de caritate. illi9 cor aīe. 7 ocu
li aīe ī p̄ria ērt apcōres ad reci
piēd maiorē hitum hūis gloie
Et q; clarig vid; pl? dilig; 7 q;
pl? dilig; pl? gaudēbit. a deo
p̄p̄iquior eit. hxc de thō. ī ſūmis
Ex q; b; pt; p̄mo q; maifata p̄p̄i

q̄us deo ī p̄ria cōiugetur. a ſim
pliciter mai9 gaudiū hēbit. q; vir
go micoris caritatis. difficile tñ ē
maifata maiorē caritatē hēre q;
virgine. q; ſm aplm. i. cor. vij.
mulier cogitat ea q; viri ſūt. vñ
alibi di. de virgib; p̄ceptū dñi
nō hēo cōſiliū aut dō. **P**t. ij. q; ī
domo celi ē pirrei cor palie vn?
pl? appropiquat huānitati xp̄i
ſm q; plus meruit h. ut pbabi
le vid; 7 ſi p̄p̄m̄q̄tati aīe ad dū
corrēd; p̄p̄iquitas ad x̄ huāni
tate; tūc maritata etiā ſic pōt
plus huānitati x̄ appropim̄q̄re
q; tepida vgo. vñ xp̄s marie
magdalene familiaior fuit **P**t;
iij. q; aliq; alio r̄ſp̄cū v̄gicis ſūt
p̄p̄m̄q̄ſſhē quo ad accēle p̄mū.
vic; aureolā. de q; videbitur de
aureolis poſtea. q; apōc. xiiij.
Sequit̄ agnū quocūq; ierit.
deinde vidue. 7 poſtea cōiugate.
a demū ali; cōtinentes. a poſtre
mo puei. **P**ro illo videtur facē
q; xp̄s ī cena Johān p̄p̄iqui
orē ſibi a familiaiorē ī ſeſſiōe
oſtendit. q; Petro xp̄i vicario.
Secūd p̄ncipale extrinſecū e
gaudiū ē mūdi viſibilis purga
tio a inouacō. de q; notat thō. i.
iij. di. xlvij. vbi cām purgacō
nis mūdi ī ſeioris aſſignat ſic
Quia mūdu aliquo mō p̄pter
hōie; factus ē. oport; q; qñ hō
glorificatur ſm corpus etiā ele
menta hūis mūdi oportet q;

ad statū meliorē mutētur. ut
 sic locus sit ouemētior. et aspe-
 ctus delectabilior. Ad hoc autē q̄
 gloriā corpis hōseqtur. opor-
 tet prius remoueri ea q̄ glorie
 opponūt. q̄ sunt duo. scz cor-
 ruptio et infectio culpe. Quia ut dicit
 i. cor. xv. Corruptio in corrupte-
 la non possidebit. et a ciuitate
 glorie oēs in mūdi fois erūt. Apoc.
 vltio. Et similiter oportet mūdū
 a otarijs dispositioibz; anteq̄
 in nouitate glorie adducatur.
 p̄portēnai ei qd̄ de hōie dictū
 ē. Quāuis autē res corporalis s̄
 reatū infectiois culpe eē non
 possit. tñ ex culpa quedā inco-
 gruitas in rebz; corporeis relin-
 q̄tur ad hoc q̄ spūalibz; dedi-
 cētur. Iso videmz; q̄ loca in q̄
 bz; aliq̄ crimia sunt omīssa nō
 deputātur ad aliq̄ sac̄ in eis ex-
 erceda n̄ purgacōe qd̄ p̄mis-
 sa. Et s̄m hoc ex peccis hominū
 q̄ndā in p̄donitate ad glorie
 suscepōez; p̄ s̄ mūdi recipit q̄ i
 vsum n̄m cedit. vnde q̄tū ad
 hoc mūdacōe indigz; et simili-
 ter circa mediū locū p̄pter ele-
 mētoz; otactū multe sunt cor-
 ruptōes et generacōes et alteā-
 cōes q̄ puritati. eoz; derogāt.
 Et ideo ab hīs oportet elemēta
 purgari. S; dicit p̄ qd̄ purgabi-
 tur. s̄m Aug. x. de ciui. dei
 et h̄tur i glō. i. cor. vii. Figūā
 huius mūdi p̄teit. dicit. glō. pul-

chritudo huius mūdi. munda-
 noz; igniū cōflagracōe p̄bit.
 qd̄ declarat t̄ho. vbi prius dicit.
 Illa mūdi purgacō ut dictū ē
 remouebit a mūdo infectioem
 ex culpa r̄lictā et impuitatē cō-
 mixtionis. et erit dispositio ad
 glorie p̄fectioez;. Et ideo q̄tum
 ad hoc tria. ouemētissimē fiet p̄z
 ignē. **P**rimo qz cū ignis sit
 nobilissimū elementoz; h; na-
 turales p̄prietates s̄iles p̄prie-
 tatibz; glorie. ut maxie p̄t; de
 luce. **S**ecūdo qz ignis non ita
 recipit omixtioez; extr̄nei p̄pter
 efficacitā virtutis actie sic alia
 elemēta. **T**ercō qz spera ignis
 remota ē a n̄ra hitacōe. neqz
 ita cōmūnis ē nob̄ v̄sus ignis
 sic terre. aque. et aēis. vñ non
 ita infectur. et p̄ hoc h; ma-
 gnā efficacitā ad purgandū. et
 ad idē s̄btiliandū. etiā circa fi-
 nē mūdi regnabit vitū cupi-
 ditatis: mūdo iam q̄ si senescē-
 te. qz ut dicit Math. xxiii. Tūc
 refrigescz; caritas multoz;. Vñ
 tunc etiā purgacō cōueniēter
 fiet p̄ ignē. **S**ed dicerēs. vsqz
 quo ignis attigz;? R̄sō s̄m qz
 dicit. ii. p̄. iii. tñtū ascendet iudi-
 cij ignis q̄ntū aque diluuij scz
 .xv. cubitis sup̄ oēs mōtes. p̄
 ignē enī poterūt cōsumi impu-
 ritates elemētoz; que ex eoz;
 cōmixtioe p̄uenūt. huiusmoi
 aut impuritates p̄cipue sunt

circa terrā vsq; ad mediū aeris
intersticiū. vñ vsq; ad illud spa
ciū ignis vltie cōflagraōis ele
menta purgabit. Cñtū etiā aq̄
diluuij. ascēderūt. qđ pbabiliē
estiai pōt ex altitudine mōciū qđ
determinata mēsurā tñscēderūt.
S; d. quot loca purgacōe nō
indigēt. **R**; Infernū nō purgabi
tur. qz totū qđ ē sedū i elemētis
p ignē ad locū dānatorū agre
gabitur. vñ ad infernū purga
mēta adducēt. Celū vzo pur
gacōe nō indig; qz sic; dyabo
li ibi peccauerūt. tñ cū statū dya
boli mde eieci fuerūt. nō fuit lo
cus peccādi. Eadē rōne nec p adi
s; nec spā ignis. nec supior re
gio acis. **S**; dices quo or
dine eit purgacō p ignē. a iudi
cis aduētus. **R**; scđm eūdē ibi
dem. Primo cōflagratio ignis
que mūdum purgabit iudicem
precedet. vñ psal. Ignis ante
ipsum precedet. Secūdo ut di
citur di. xlvij. qđtū p totū. tam
maloz qđ bonoz hominū corpo
ra tunc viuēcium incinerabit. s;
differēter. Quia in mortali pro
tūc manentes penose cremabū
tur. in vñialib; existentes pur
gabūtur penose et valiter. sed
mūdi resoluētur sine dolore.
Tercio omniū tā maloz qđ bo
nozū resurrectio mortuoz fiet.
et resurrectio bonozū et eoz cor
porū glorificacō simul eit. vñ. i.

Cor. xv. Semiatur i ignobili
tate. et resurg; i gloria. Simul
aut cū corpa scōz glorificabū
tur. etiā tota creaturā suo modo
renouabitur. ut patet ho. viij.
Ipa creatura libēabitur a vitiu
te corrupcōis i libtate glorie fi
lioz dei. **R**; to tōm i actu oculi
rapiētur ppa virtute agilitatis
dote obuiam xpō in aera. i. tess.
iij. Et ptunc xpūs iudex vniēt
et ignis. s; illd ps. Inflāmabit
m circuitu inimicos eius. sc; xpī
Quito pt9 iudicis snia; ignis i
uoluet malos virtute dīma. vñ
dañ. viij. Fluuiū igne? rapidus
qz egredietur a facie ei? glo. ut
pccōres trahat i gehēnā. Et lo
q̄tur eadē glosa de igne de quo
nūc est mentio. ut pat; per quā
dā glosā q̄ ibi dicit. ut bonos
purget. et malos puat. vñ qz
quid grossum ē in igne. et sedū
sepabit a puro igne. et retrude
tur in infernū. Quicqd aut pul
chrū ē et nobile et subtile et luci
dū in supiorib; reseruatū ad
gloriā scōz ut dicit glo. basilij
super illo ps. Vox dñi interci
dētis flāmam ignis. vñ Lu. iij.
Cui? sp. iudicis ventilabrum i
manu sua. et purgabit arēā suā.
et aggregabit triticū suū. id ē ele
ctos i horreū. paleas aut id ē re
probos comburet igne in extin
guibili. **S**; d. quo inouabū h
tur alia corpa ptunc ex q̄ non

purgabuntur omnia. sicut in
 th. et alios super materia. di. xl
 viij. i. iij. Quedam corpora purga
 buntur ut elementa et corpora bea
 torum. vnde terra erit tunc ut cristallus
 et planabitur. aer erit clarior nec
 habebit obscuritatem. ventos. impu
 siones alias. nec similia. Aqua
 et ignis fiet puriora. et mane
 buntur secundum substantias et qualitates proprias
 que sensus sanctorum mulcebunt luce
 spirituitate et primis qualitatibus. non
 autem nocebunt. Alia autem corpora in
 nouabuntur superius. quod sol stabit
 in oriente. luna in occidente. et motus
 omnium celorum cessabit ipsi quiescen
 tibus. et omnia applicentur luce illustra
 buntur. Et sic a motu et a minori
 luce liberabuntur. vnde psalmus. xlii.
 Ecce ego creo celum novum et ter
 ram novam. et non erunt in memoria
 priora. Et apoc. xxi. Vidi celum
 novum et terram novam. vnde psalmus.
 xxx. Erit lux lune sicut lux solis.
 et lux solis erit septemplex sicut
 lux septem dierum. in die que alligauit
 dominus vulnibus populi sui. vbi gloria.
 interli. Post iudicium et celum erit
 novum et terra noua omnia enim propter
 huiusmodi facta in eius lapsu pe
 iorata sunt. et sola luna suo lu
 mie minorata. hec ibi vnde superius
 in iij. dicit thomas. di. xlvij. Quod quod
 dicitur illa minoratio ad litteram pro
 babiliter intelliguntur. Sed alij pro
 babiliter ut dicitur dicunt quod mio
 ratio illa facta sit que ad usum huius

modis. non in ipsis celis. sic quod homo
 post peccatum non tantummodo
 osecutus est ab eis sicut ante. pro que
 modum etiam gene. iij. terra male
 dicitur dicitur in ope. Ad. ut sic fit
 minoratio in rebus non secundum substantiam
 tamen sed secundum effectum. vnde homo ante
 peccatum tantummodo habuit ex
 lumie lune. sicut nunc ex lumie so
 lis. Sed post resurrectionem lux
 lune augmentabitur secundum rei ve
 ritatem. Et ut dicitur tunc luna lucebit
 tantum quatum nunc sol lucet. Sol
 autem in septuplum plus quam modo luce
 at. Quamvis autem melioratio et
 modus illi soli cognita est qui erit
 melioratio actorum. Omnia sunt
 th. omnia etiam profata tangit Apo
 stolus. Rom. viij. di. Scimus quoniam
 creatura ingemiscit et pertinet vs
 que adhuc. id est ad modum inge
 miscitis et pertinentis se huius mo
 tu. generatione. corruptione. et
 multis alijs. Sequitur ibi. non
 solum autem illa. sed nos ipsi primitias
 spiritus habentes et ipsi inter nos
 gemimus expectantes redemptionem
 corporis nostri. Sepe enim salui facti
 sumus. Cum igitur tanta inuocatio
 fiet bene christus ait luce. xxi. Celum
 et terra transibunt. spiritus. qui ad spiritum
 quam nunc habet non quo ad sub
 stantiam. Et. i. cor. viij. pertinet figura
 huius mundi. Dubitatur cur
 ista inuocatio fiet. sicut in th. ibi dicitur. pro ut hitaciones ouen
 tes glificatis corporibus deditur

volūt. Cū hoc tñ oēs qñq; sen-
sus sētent in patria sua ppria
obiecta p spēs receptas a sen-
sibilib⁹ ptūc exntab⁹ pbat⁹
etia ex dictis scī thō. i. iij. di. vl-
tia. q. vltima dicētis **A**b tñs ni-
hil abstrahi deb; qd ad perfe-
ctōez bñtudinis ptinet. **S**ed
sentire p spēs influxas nō solū
preceptas est hmōi. **H**is
suppositis videbit ocul⁹ beati
qñq; i genere. rōe quoz gau-
diū summū habebit. **P**rio nō
existētia post iudiciū ut flores
aialia. pisciculos. aues. ⁊ simi-
lia videbit wifimilit p spēs sēsi-
b; a dō influxas. pt; qz illa vi-
dis; in statu innocētie. h; i pa-
triam p; videbit. **S**ecūdo vide-
būt scī mūdū ptūc sensibile
i qtuor elemētis tūc purgatū.
a celoz spīs. stell⁹ ⁊ planetis
innouatum ut sup̄ dictū est.
Tercō videbūt corpa btō rū
tūc pulchritima. vñ an̄. libro
de similitudinib⁹ pulchritudo
quā pfecte h null⁹ h; naturali-
ter ab hōie appetitur. **I**n illa ve-
ro bñtudie pulchritudo iusto-
rū solis excellēt pulchritudie;
q̄ septēplicat q̄ modo fit splē-
didior. fulgebūt in q̄t iusti sic
soli regno. ⁊c. **C**orp⁹ quid dō-
mim plucere soli null⁹ abigit
san⁹. **C**ui cū similes erim⁹ teste
ap̄lo. reformabit corp⁹ hūili-
tatis nre ofiguratū corpi clari

tatis sue. hxc de An̄. **Q**uō. vi-
debūt dānatos i inferno. ut p-
bat thō. di. vltia. iij. **N**ā p̄sa.
vltio d̄. **E**grediētur ⁊ vide-
būt cadauera viroz q̄ preuai-
cati sunt i me. glō. **E**lā egredi-
entur intellectuua vel manife-
sta visione ut ad laudē d̄i ma-
gis accēdātur. p̄batur ec̄. rō-
ne. qz a btñs n̄ abstrahi d; qd
ad p̄fectiōez bñtudinis ptineat.
vñ qd qz aut ex opacōe ōtra-
ri; magis ōgnosctur. qz ōtra-
ria iux̄ se posita magis eluce-
scūt. **E**t idō ut bñtudo scōz es
magis ōplaceat. ⁊ de ea vltio-
res gr̄as agāt. datur eis ut pe-
nas impioz p̄fecte intueātur.
Et q̄uis corpa dānatoz hāt
turpissimā: tñ visio btōz sic ⁊
d̄i p̄ hoc nō ledet. nec ptūc be-
ati opatiēt dānatis. qz sūme
se cōformāt d̄ine voluntati q̄
pūit dānatos. **S**; de peis eoz
gaudebūt. nō in q̄tū penā ha-
bēt dānati. h; in q̄tū in pena
dānatoz ōsiderāt ō die; diui-
ne iustitie ⁊ suā liberacōez. vñ
i ps̄. **L**etabitur iust⁹ cū videit
v̄ndictā. **Q**uinto videbūt xp̄i
hūanitatē in iudicō ⁊ sp̄. vñ
luc. xxi. **T**ūc videbūt filiū hōis
v̄niētē cum potestate maḡ ⁊
maiestate. q̄ ad gloia; ptinet.
In primo ei aduētū semp hu-
militer v̄nit. **S**; in secūdo cū
potestate ⁊ maiestate v̄niēt.

est corp⁹ bñ. quasi qđ ba; coz
 p⁹ cōpositū ex rosīs. lilijis. a si-
 milib⁹ optie redolētib⁹. nutri-
 tum cinamomo a fūme odorī-
 feis. 7 punctū balsamo a opti-
 mis vngētis. Tale est obiectū
 olfactū. Tercō cōfert sic pri⁹
 dictū ē de alijs. sic etiā de q̄to
 8. v. a. vi. ¶ Sextū p̄ncipale
 extrinsecū gaudiū est gust⁹. vñ
 de fm th⁹. vbi sup̄. gust⁹ h⁹ a
 hēbit in p̄ria mediū oīctū. a
 est in actu. nō tñ fm q̄ ē sensu
 alimētī. h̄ erit fm q̄ ē iuditiū
 saporū. ita tñ q̄ imutabitur
 ab aliquo cibo vel potu sup̄to.
 nisi forte dicatur q̄ ibi gust⁹
 erit in actu p̄ immutacōem lin-
 gue ab aliq̄ hūiditate adū-
 cta. Et q̄ scūs th⁹. nō dubitat
 qñ i actu fiat gust⁹. h̄ modū
 s̄b dubio relinq̄t. T̄dit magi-
 ster Joh. vbi sup̄ mod⁹ dicēs.
 q̄ i p̄ria gust⁹ est in actu p̄ im-
 mutacōem spūale; seu intēcōna-
 lē absq̄ sumpcōe p̄ mod⁹ cibi.
 7 masticacōe facta a corpe be-
 atorū mediāte tamē sapore est
 formalitēz inhxēte. q̄ corpa si
 masticata fuissent ante gloifi-
 cacōem; nata fuissent mediāte
 suo sapore gustū immutare.
 vñ in p̄ria bñ duplici⁹ gusta-
 re possunt. Vno mō p̄ itēcōna-
 lē immutacōem lingue a sapore
 scūs inhxēte. Alio mō p̄ ifluxū
 sp̄rū a deo. sic de alijs sensib⁹

dictū ē. Ad magitudinē etiam
 gustatiū gaudiū fatiēt sex. Pri-
 mo restitucō cōmodi natural⁹.
 q̄ adā i statu innocētie de co-
 mestioe alicuius fruct⁹ vel aq̄
 tātū delectus ē. sic modo q̄s de-
 lectatur in gustu clareti. vel iuc-
 kare. pl⁹ aut in p̄ria restituet⁹
 q̄ p̄ adam pditum est. Secū-
 do cōfert melioracō obiectoz
 in ordie ad gustū. nā ceteris
 pib⁹ qñtū pulchritudo cozpm
 gloriosoz exced⁹ oēm pulch-
 tudiez cozpoz nūc existētium.
 tñtū ad min⁹ excedet suauitas
 saporū cozpm gloiosoz in sta-
 tu futuro oēm naturalē suau-
 tatē saporū toci⁹ mūdi. Ita ut
 cozpm mimi facti sit qñquage-
 sies suauit⁹ q̄ sapor mellis. iuc-
 kare. vel cuiuscūq̄ alterius rei
 saporose in p̄nti. nō tamē dēt⁹.
 b⁹ masticabim⁹ vel cōterem⁹.
 h̄ deo influente p̄cipiem⁹ intē-
 cōnaliter. De residuis q̄tuoz
 dicēdū ē p̄p̄cōnabiliter sic
 de visu. ¶ Septimū p̄ncipa-
 le extrinsecū gaudiū ē actuacio
 tact⁹. vñ 7 xp̄s glorificat⁹ ta-
 ct⁹ est 7 Joh. xx. ait. noli me tā-
 gere. Et b̄ta agnes ait. Quē cū
 tetigēo casta sū. mediū autē ta-
 ct⁹ h̄c a gust⁹ oīctū ē. mod⁹
 autē tāgēdi fm th⁹. vbi p̄us ta-
 lis ē. q̄ est immutacō spūal⁹ a q̄-
 litatib⁹ tāgibilib⁹. sic etiam in
 cozporea de fuit. qđ nec vrere

nec gladii scindere potuisset. et tñ horz sensū hūisset. Impassibilitatis em̄ dos excludit naturalē imutacōez. ergo spūalis erit. Itē erit sine oī immutacōe quā s̄biectū p se fatiat. s̄ p sp̄s erit ip̄i tactū a dō i fluxas. Ex quo seq̄tur q̄ nec tact⁹ impediet distātia. nec sitū. nec inēp̄ficōne. hūc sensū ec̄. sine influxis sp̄bz. oēs p̄nt h̄re sic ⁊ visu ut dicit thō. Er̄t ec̄. i p̄ria āplex⁹ ⁊ oscula. ad p̄ntes. cognatos. aīcos. ⁊ notos ut di. Joh. ep̄s in s̄mōe de oibz sc̄is. Itē b̄z n̄. i s̄mō. de oibz sc̄is. S; tact⁹ tales ⁊ oscula erūt sine oī vnerea occupia. Si cut ec̄ in via ex natuāli pietate m̄r filiū. p̄ntes natos. ⁊ alie m̄ osculatur infantulos. Ac maia Elizabeth āplexata ē. poterit etiam p sp̄s i fluxas sic i tactus mutui inē distantes. Ad tact⁹ aut̄ gaudiū. faciēt sex. p̄rio restitucōe oīmodi naturalis. q̄ in p̄ria erūt corpa terfa. polita. ⁊ q̄litates p̄me ad medū r̄ducte t̄patissime. Ita ut minim⁹ sc̄is i tāgendo hitur. sit q̄nquagesies tātam delcācōez. quāta; nūc q̄cūq; h; de quocūq; tāgibili. de residuis quūq; dicēdū sic de p̄cedentibz sensibz. De gaudio aut̄ quūq; sensuū p̄b̄tim tactus dic̄. Ansel. li. de similitudinibz. sic voluptas quā h̄ q̄rere nitimur non nisi p̄ anxietate; inuenitur.

cū ad id p̄uenit hōies quod voluptatē putāt. nō nisi odorādo eadē frui valēt. quo si nō fuerit immediate frui; i anxietatem v̄rtutur. post hāc v̄ro vitā aut i oīmoda voluptate sūt. aut oīnino replebūtur anxietate. Sic em̄ ferz ignitū qualibz sui p̄te cōtinet ignē. sic in se bōni voluptate; hāc voluptate; quia nemo hic sensit. Iso nec explanari potest p̄fecte a quo q̄. h̄c ille. Exēplum est de fauomellis. quod in oī sui p̄te melle penetr̄tur. Et de buccella in tāta v̄mo optimo v̄ndiq; panē penetr̄ate. sic voluptas patrie omnes aīe ⁊ corpis vnas. ossa. medullas. artus. ⁊ oplexionē penetr̄t. sic de igne videm⁹ in ferro ignito.

Capitulū. vii.

Octauū p̄ncipale extrinsecū gaudiū. ē dos ip̄assibilitatis. **V**bi nō n̄. a dū p̄mo s̄m thō. m̄. iiii. di. xliii. ⁊. xlix. q̄ dos ē p̄petu⁹ oītus aīe ⁊ corpis i et̄na b̄titudine iugit̄ p̄seueras. Est em̄ p̄m. h̄ie; ⁊ aīa; qualibz m̄r̄monū spūale teste ap̄lo eph. v. Sacramentū hoc magnū ē. dico aut̄ in cr̄isto ⁊ ec̄c̄ia. Ex q̄ l̄xtur q̄ spūale m̄r̄monū p̄ corpale siḡficatur. dāt aut̄ sp̄s canalibz tria. dos. donacō p̄p̄t nuptias. ⁊ p̄afernalia. dos ē donacō sc̄a sp̄se

ex pte p̄ris. ⁊ hoc ad vsū sp̄s
 p̄pter onera m̄rimoni. ⁊ dat̄
 ad matrimoni solatiū. tamē
 ad possessiōez sp̄se. Et sic dat̄
 sponse in p̄prietatē. lic; sponso
 detur ad dispensacōez seu vsū

Et traditur q̄n sp̄sa i domum
 sp̄s traducitur. q̄uis an̄ tr̄du
 ctiōez p̄mittatur. Et ē dos nō
 q̄d cūq; donū sp̄se. s; p̄cipuū.
 q̄si p̄rimoniū ei? de quo viue
 ⁊ sustētarī debeat. Et sc̄d; mul
 tas leges sponso non p̄t do
 tē m̄ta vxore ab ea alienare

b Sic i m̄rimonio sp̄ali q̄d
 ē i m̄ter xp̄m h̄vie; ⁊ eccl̄am seu
 quālib; deuotā aiaz vel h̄viem
 tō i m̄tas q̄ē pat̄ noster eccl̄e
 seu deuoto h̄vi dat̄ dona aliq̄i
 p̄prietatē: ad volūtatem t̄n. ⁊
 ad dispensacōez xp̄i sp̄s. quā
 do eccl̄a vel aia i domū spon
 si i m̄troducitur. q̄d sit i patria.
 q̄uis an̄ tr̄ductionē h̄ p̄mitta
 tur. q̄ dona dotes appellātur.
 Et sūt duplices dotes. q̄d ā ai
 me de q̄bz i m̄. p̄ncipali dice
 tur. Alie corpis. q̄ tā aia q̄ cor
 pus xp̄o i patria iungetur.

c Secūdo nōnd q̄ sic sp̄s
 carnalib; tria dātur. dos vic;
 de qua dictū est. donacō p̄pter
 nuptias. q̄ est illd̄ quod a sp̄
 so datur sp̄se. Et p̄feralia
 q̄d est illud q̄d h; sponso p̄ter
 dotem. ut sūt munera ab ami
 cis data sponse. ⁊ familia. Sic

i patria cui lib; h̄vi seu deuote
 aie dātur tria. dotes ut dictū
 ē. donacō p̄pter nuptias q̄d erit
 i futuro gaudiū q̄d h̄b̄ i m̄?
 resp̄cū h̄uamitatis xp̄i eā cog
 noscēdo ⁊ vidēdo de q̄bz postea
 dicetur. ⁊ p̄feralia q̄ erunt
 alia dona postmod̄ declarāda
Tercō nōndū q̄ corp? ⁊ q̄
 libet potētē sēntie h̄vis gloi
 cati q̄tuor dotes hēbit. id ē q̄
 tuor q̄litates sup̄natuāles no
 bilissimas: q̄ sunt Impassibili
 tas. s̄tilitas. agilitas. ⁊ clai
 tas. q̄ q̄tuor ponūtur i l̄ra. ⁊
 gl̄o. i. cor. xv. ut i sequētib; al
 legabitur. Sūt aut̄ q̄tuor ut
 refert th̄o. di. xlix. p̄pter q̄tuor
 virtutes cardinales. q̄rū ma
 teia sūt b̄o corpalia. ut prude
 tie correspōdeat claitas p̄pter
 ognicōez iustitie q̄ est p̄etua
 ⁊ immōlis ipassibilitas. for
 titudin̄ agilitas. ex q̄ ottingit
 ut n̄l corp̄i possit resistere. v̄n
 agilitas nōtur. i. Cor. xv. per
 hoc q̄ dicit. Surg; i virtute
 Tēpantie v̄eo que hic corp?
 attenuat subtilitas. ⁊ sic q̄tu
 or virtutib; cardinalib; quatu
 or correspōdēt dotes corp̄is.
 sicut trib; th̄xologicis virtuti
 bus correspōdēt tres dotes ai
 me ut postea dicetur. Sūt aut̄
 quatuor dotes corp̄is alia rō
 ne. Quia sicut i p̄nti anima i
 corp? influit quatuor. quibus

etiā i inferno existētes nō pa-
 terētur **E**t eit illd̄ donū ipassi-
 bilitatis i vno mai⁹ q̄ i alio.
 q̄ cā ei⁹ ē maior i vno q̄ i alio
Causa ei⁹ ē dñūm anime sū
 p corp⁹ qd̄ quidē causatur ex
 hoc q̄ fruatur aīa deo immobi-
 liter. vñ i eo qui pfect⁹ fruīt.
 est maior impassibilitatis. cā
 huic doti associātur duo dona
 corpis q̄ pōt **A**nse. li. de simili-
 tudibz. vic; sanitas. a vite lon-
 geuitas. **E**t tñū addi pōt. vic;
 cicatricū formositas **S**anita-
 te inq̄t pfecta hic carem⁹. a pri-
 ma natiuitatis die esurim⁹. hū-
 m⁹ ac. hic vn⁹ claud⁹. alter
 scabiosus ac. **Q**uibus dā tñ de
 liminī medicamentis ne sumā
 hic sit miseria. In futuro aut̄ sū-
 ma sanitas eit de q̄ ps. **S**al⁹
 iustoz a dño. **S**i dicis vndi
 q̄ san⁹ sum **A**nse. **Q**uid di-
 cis o hō tā gais fuste. a clama-
 bis. teq̄ deceptū q̄rulaberis.
Ibi ⁊ lōgeuitas vite eit quā h
 null⁹ pfecte h; moritur⁹ q̄ tū
 libet viuat diut⁹ somniū sibi
 esse videt⁹ q̄ vixit cū moritur.
 f hxc de **A**nse. **D**e cicatricibz
 dicit th. di. xliij. m. iij. **C**ica-
 trices inq̄t vulnez nō erūt in
 sc̄is. nec i xpo fuerūt. inq̄tū ipoz-
 tāt aliquē defectū. s; inq̄tum
 sunt siḡ ostātis hē virtutis qua
 passi sunt sc̄i p iustitia ⁊ fide.
 ut ex hoc a ip̄s ⁊ alijs gaudiū

crescat. vnde di. aug⁹. li. xij.
 de ciui. dei. **N**escio quō sic affi-
 cim⁹ amore mat̄r btōz. ut ve-
 lim⁹ i illo regno i eoz cor-
 pibz; videre vulnez cicatrices
 q̄ p xp̄i noie ptulerūt. ⁊ fortal-
 se videbim⁹. nō ei deformitas
 i eis s; dignitas ē qdā. q̄uis i
 corpē nō corpis s; virtutis pul-
 chritudo refulgeat. nec tam si
 aliq̄ mat̄ribz; aputata ⁊ abla-
 ta sūt mēbra sine ip̄s mēbris
 erūt i resurrectione mortuoz.
 quibz; dictū est capill⁹ capiti⁹
 eius nō peribit. **N**onū ex
 trinsecū gaudiū pncipale ē se-
 cūda dōs s̄btilitatis. de qua. i.
Cor. xv. **S**emiat̄ur corp⁹ aīa
 le. surg; corp⁹ spūale id ē spūū
 simile. hxc dōs ē q̄ aufert sc̄dm
 th. grossitiē corpis cātam ex
 oppositiōe elemētaliū qlitatum
Est aut̄ duplex s̄btilitas. vna
 ex raritate ptū stātū nō p̄m-
 que. ⁊ ex tali subtilitate effi-
 tur corpus facile diuisibile. ⁊
 hxc nō eit i corpibz; gliob **A**lia
 ē ex pfecta victoria forme sup
 materiā. ⁊ h mōi subtilitatis ē
 vniere **E**t sic celū ē s̄btile. ⁊ cor-
 pa btōz sic erūt s̄btalia **E**st ei
 s̄btile i pposito qd̄ est facile pe-
 netratūū alteri⁹. vñ corpibz;
 btōz cedēt absq; vlla difficul-
 tate aresistētia quelibz; corpa
 non gloificata. ut di. wil. de
 vniūso li. i. c. quāq; p̄rio huic

Decimum**Preceptum**

Qualitates tam tangibiles in corpib; gloriof lic; nō sint reducte ad mediū rei scō; eque distātiā ab extremis acceptā tñ hūt reducte ad mediū p̄p̄oē cōis scō; q̄ optie optit̄ oplexi omī hūane in singulis p̄tibus

Et idēo tact⁹ illoz corp̄m est delcābilissim⁹. q̄ potētia sepe delcātur in ouemētī. a tristatē in excessu. hxc de thō. **D**ecimū extrīnsecū gaudiū ē tertiadōs. vic; agilitas. de q̄ apost. 1. Cor. xv. Seminat̄ur ī infirmitate. resurg; ī virtute glō. idē mobile ⁊ viuū. Est aut̄ agilitatis dōs fm̄ thō. di. xliij. p̄fectio sup̄adita corp̄i q̄ corp⁹ gloriofū eit oīno subiectū aīe glōificate non solū ut nihil in eo sit qd̄ resistat voluntati spiritus. q̄ etiā hoc fuit in corp̄e ade. **S**; etiā ut sit in eo aliq̄ p̄fectio effluēs ab aīa glōificata ī corp⁹ p̄ quā abilitetur ad p̄dictā subiectionē; ut sic corp⁹ sit expeditū ⁊ abile ad obediēdū sp̄iū in omnib; motib; ⁊ accōibus. vñ sic nūc dat natura vlocōnib; aīalib; instrumēta diuīse dispoīcōis ī figurā ⁊ quātitate. Ita deus dabit corp̄oz p̄tib; scōz aliquam dispoīcōnē aliam q̄ mō habent. nō quidē in figura ⁊ quātitate. sed ī p̄prietate glōie q̄ d̄ agilitas. hxc de thō. **D**ubitatur **P**rimo

Capitulū**Septimū**

vtz bñ corp̄alitez aliqñ mouēantur. **R**. ibidē q̄ sic. **C**orpa īquit glōiosa aliqñ mouei est necessariū ponere. q̄ a ipsum corp⁹ xp̄i ē motū in ascēsiōne. ⁊ similiter corpa scōz q̄ de terra resurgēt. ad celū empirzeū ascēdēt. **S**; etiā post q̄ celos ascēderūt. vñ simile ē q̄ aliqñ moueātur p̄ libitū sue vltat̄is. ut illd̄ qd̄ habēt ī virtute. actu exercētēs. dīma; sapiētiaz; cōmēdabile ostēdāt virt⁹ enī p̄cedēs in actus. exercitiū potētiōz ⁊ p̄fectioz apparet. quia act⁹ maifestat p̄m. **E**t ut eēvisus eoz reficiatur pulchritudīe creaturaz diuīaz in q̄bz sapia dei eminenter relucebit

Dubitatur scūdo vtz aīe glōificate moueāt corpa sua motu non organico. **R**. Durā di. iij. q̄ nō. h̄ motu p̄gressiuo. non ei mouebit totū corp⁹ suū simul. quēadmodū gr̄ue mouetur totū simul deorsū. ⁊ leue totū simul sursum. **R**ō est. q̄ scō; scōs in aīa post resurrectioē; non eit aliq̄ noua virtus ad mouēdū p̄ter illā quā habuit ī corp̄e viuens. **D**ubitatur tēco an ī instātī aīa p̄tūe moueat corp⁹ glōificatū **R**n. thō. q̄ non. h̄ in tpe īceptibili. vñ. dicit vbi sup̄. q̄ glōificat⁹ hō p̄t in ictu oculi distantius moueri amplius. q̄

per mille milia miliaioꝝ. 7 probat ibidē vñ aug⁹. etiā dicit p̄tinus vbi vlet spūs: erit a cor pus. **S**imile ē iā de aīo p̄ ymaginacōem. q̄ de roma ymagiatā in tpe impceptibili ymaginari potest parisi⁹. **V**erūptā melioꝝ aīma sic habebit corp⁹ pfecti⁹. Ita etiā moueri potest vlotius. **S**ed modo corpa nra sūt tarda. **T**ū quia elementum terre in nobis mouet deorsū. et leue sur sū. a sic de alijs. **T**ū etiā quia appetitus mouendi in nobis sunt intē d̄ cōnrii. ut sensu alitas mouet cōtra racōez. de hoc dono di. **A**nsel. li. de similitudinib; nūc p̄ti agiles sum⁹. sed in hoc etiā a passerib; supanī. **S**; tūc sicut angeli a celo ad terrā dicto celeri⁹ mouebimur. vidē enim quāta celeritate per angelū homo a abacuek delatus sit danieli a iudea in caldeam. par erit vlocitas quibus pmissa ē equalitas. **S**i enim resurrectō in ictu oculi fiet: sic 7 nra op̄ra cio fieri potest cū corruptibile i duerit incorruptōnem. **S**icut enim velocissime radius solaris ab oriente fertur in occidentē. 7 oculi visus a terra in celū. **S**ic aīm⁹ cū corp⁹e quo vluet. hxc ansel. **N**unc etiā doti appropriatur corporis libertas. de qua id ibidē dicit: lib est qui cogi nō potest ad ea q̄ nolit. nec ab eo

quod vlit. **S**ed hoc nullus integre hic hab; sed in futuro beatus. **Q**uicūq; certe angelis similis efficitur. eoz libertate; habebit. **E**t sic in angelis non est instrumentum qd̄ obfist; ac impediāt. aut constringat p̄ velle suo cum oia penetrēt sic a xp̄s clauso p̄dit sepulchro. q̄ hostio clauso discipulis apparuit. cui xp̄o similes erim⁹. **I**n illa ei vita si bon⁹ fuerit: nihil pacietur ab eo qd̄ nolit. sed agere p̄mittetur quecūq; voluerit. **H**ec ille. **V**ndecimū extrinsecū gaudium ē quarta d̄s dicta claritas. de qua. i. **C**orin. xv. **S**emiatur in ignobilitate. surg; in gloria. quod ad claritatem pertinet. **E**t **M**ath. xiiij. **F**ulgebunt iusti sic soli regno p̄ris mei. hxc claritas est intrinseca corpi glosso. 7 causabitur ex redūdātia aīe ad corpus. **E**t scd; q̄ anima fuerit maioris claritatis in luē glorie. 7 fruiōne b̄nificā. fm hoc pl⁹ corpus ei⁹ clarificabitur. idō. i. **C**or. xv. d̄. **S**tella differt a stella in claitate. ita a resurrectō mortuoz. a ita in corpe gloriozo cognoscitur gloria aīe. sic in vitro cognoscit color corpis qd̄ cōtinetur i vase vitreo. ut di. gre. sup̄ illō. **J**ob. non adequabitur ei aurum vel vitrum. hxc de **T**h. **E**tia pt; q̄ corpa glorioza erit p̄uā ut vitrum. a clara ut auz

Decimū
Septimū
Sicut in die dicitur in
in corpe celebrare. scilicet
die impunitas. cuius pauca
tas hinc dicitur. 7 claritas
tas dicitur p̄uā a fulgida
Sicut in die dicitur in
corpe corpe colis in dicitur
ca. 7 color. fm in thō. d̄
p̄uā. non. q̄ non. q̄ corpe
gloriozo. natura. p̄uā. p̄uā.
vñ color dicitur corpe. et n.
tas hinc dicitur p̄uā remanebit in
si sup̄ additur claritas et gl̄
aīe. Sic etiā videtur corpe
claritas. fm natura. p̄uā. p̄uā.
solis. respicitur. vñ. q̄ ca
cymica. vñ. hinc. Et sic clai
tas glorie redūctat ab aīa. sp̄.
p̄uā. i. corpe. fm suū. mod.
vñ. d̄. i. mo. q̄ fit in aīa.
in quib; p̄t. corpe. redūctat
vñ. i. mod. vñ. nō. ē. mo.
vñ. i. mod. p̄uā. hinc. d̄.
vñ. i. mod. claritas. corpe. fm
d̄. i. mod. d̄. p̄uā. vñ. vñ.
vñ. ad ipsā. vñ. aīa. p̄uā. vñ.
vñ. d̄. p̄uā. ad claritas.
vñ. hinc. oculi. q̄. man. 7. a. f.
q̄. ossa. a. humores. q̄. car.
m. vñ. **D**ubitatū. scilicet. d̄.
claritas. corpe. gloriozo. vñ.
offendat. sic. hinc. nō. ē. s.
vñ. q̄. non. d̄. ē. q̄. sic. co.
gloriozo. nō. p̄t. p̄uā. aliq̄.
sione. nature. h. p̄uā. nō.
id. ē. p̄uā. p̄uā. vñ. vñ.
vñ. a. p̄uā. p̄uā. vñ. vñ.

Sūt enī nūc duo q̄ causāt in nro corpe obscuritatē. scz ma teie impuritas. a lumis pauci tas. h̄ vtrūq; tolletur. ⁊ clari tas dabit̄ p̄spicua ⁊ fulgida.

Sz dubitares prio. Erunt ne oēs ptes corpis eq̄les in clari tate ⁊ colore. **R.** fm thō. di. xliij. m. iij. q. non. qz corpis glia nō tolli naturā h̄ p̄tiet. vñ color q̄ debetur corpi ex na tura suaz p̄tū remanebit i eo. h̄ sup addetur claitas ex glia aie. Sic etiā videm⁹ corpa co lorata ex sui natuā splendore solis resp̄ndere. xl ex aliq̄ cā extrinseca v̄l intrinseca. Et sic clai tas gloie redūdat ab aia sp̄. p̄ calitatē i corpi? fm suū mod̄. ⁊ eibi alio mō q̄ fit in aia: ita in quālib; pte corpis redūda bit fm suū mod̄. vñ nō ē inco ueniēs qd diūse ptes habeāt di uerimode claitatē scz qd sūt diūsimode disposite ex sua na tura ad ipsā. vna eips h; ma iore disposite ad claitatē q̄ alia. sic oculi q̄ man⁹. ⁊ spūs q̄ ossa. ⁊ humores q̄ caro. xl m neru⁹.

Dubitatuz secūdo an claitas corpm gloiosoz visū offendat sic hic radius solis. **R.** q̄ non. **R.** nō ē. qz sic corpu gloiosū nō p̄t pati aliqd pas sione nature. h̄ passione aime. id ē recepcoe conueniētis solū.

Ita ex p̄prietate glorie nō ag;

nisi accōne aie. h̄ scdm hoc ma gis delcāt offendit aut inq̄tū agit accōe nature inq̄tū agit calefaciēdo ⁊ dissoluendo orga nū visus ⁊ disgregādo. spūs.

Et idō claitas gloriofi corpi h̄; excedat claitatē solis. tam de sui natura nō offendit visū. h̄ demulc; p̄p̄ qd claitas illa opat̄ claitati iaspicdis. **Apoē. xx.** Dubitat̄. iij. an i ptate cor pis gloriofi sit vidēi v̄l non vidēi. **R.** n̄d; idē qd sic. qz clari tas p̄ueit ex impio volūtatis cui subdetur: vñde in ptate aie gloriolate eit qd videatur v̄l non videatur. sic ⁊ q̄lib; accō corpis in aie ptate erit. alias nō eēt corpi? gloriofum instru mētū sūme obediēs p̄ncipali agenti.

Capitulū. viij.

Dodecimū gaudiū extrinsecū ē aureolarū ⁊ fructuū datio q̄ ha bēt circa aiam ⁊ corpa beata. si cut p̄afernalia i matzimonio.

Ubi nōnd fm thō. ⁊ alios a m. iij. di. xlix. qd differūt aurea. aureola. ⁊ fruct⁹? **R.** aurea est gaudiū qd de dō imediate h; aima in supiorib; viribus. scz de visione dei clara. de fructōe. ⁊ certitudine tencomis. q̄ tria se quūtur gaudiū aime. ⁊ illd ē aurea. Auream h̄ac meremur hic per quodcūq; certamē eu iuscūq; temptacōis quam ex

ppter regnū celoz virgines de
 figntur. Et s̄ isto exo. xxv.
Fates alterā coronā aureolā
 glō. Corona p̄tin; virgimib;.
 Ad hāc etiā coronā p̄tin; cāti
 cū nouū. q̄s virgines tm̄ coram
 agno cōanūt. 7 q̄ sequūt. ag
 nū q̄cūq; ierit **D**e martiz p̄t;
 p̄r aug. li. de scā virgitate di.
Nemo q̄tū puto ausus fuit p̄
 ferre virgitatē martirio. s; vir
 gitati datur. ergo martirio **D**e
 doctoz pat; sup illud **Eph. i.**
Sciatis q̄ sit supeminēs ma
 gnitudo virtutis ei; di. glō.
Tremētū habebūt doctoz s̄
 cti vltra id q̄s alij cōmunit ha
 bebūt **D**ubitat secūdo **C**ur tm̄
 tres sint aureole. vic; martiz. du 2°
 virgimū. 7 doctoz. **R.** prio qz
 tm̄ tria sunt opa excellentissā
 triū potētiaz. nam excellentissi
 mū op? rōnalis ē vitatis p̄di
 cacō. cōcupiscibil' obfuaō viz
 gitatis. 7 irascibil' p̄essio mor
 tis. **S**ecūdo qz tm̄ tres sunt ho
 stes q̄s excellentissīe vicere pos
 sum? viz mūd? . caro. demoia.
 mātires vincūt mūdū. virgines
 carnē. 7 p̄dicatores demones
 i cordib; suis a alioz. **T**er
 cō qz xp̄o i opib; trib; p̄fectis
 sime ofozmam̄ In predicacōe
 In puritate. a martirio. **D**ubi
 tatur ter cō q̄ aureolaz sit p̄fe
 ctior **R.** th. di. xlix. **S**implici
 ter inter tres aureolas. marti

rū ē potior. qz pugna martirij
 ē fortior s̄m seip̄a; a vlxmētū
 us affligēs **E**t s̄m p̄. de pa. ibi
 de **P**t9 hoc aureola doctoz. ut
 p̄t; in cathalogo scōz. qz etiā
 ecclā i letanijs p̄fert martires
 doctozib; 7 doctozes virgibus.
 put etiā th. allegat **T**n q̄tū
 ad aliq̄d tres aureole habēt se
 fic excedētes 7 excelle. p̄emi
 net enī s̄m aliq̄d aureola vir
 ginū alijs. inq̄ tum pugna car
 nis ē piculofior 7 e vicino. sed
 nō sic ē de martirio a de doctri
 na. p̄emin; etiā aureola docto
 rū alijs. qz pugna doctoz ver
 satur circa intelligibilia. de q̄
 ap̄ls **Eph. vi.** non est nobis
 colluctacō aduersus carnē a
 sāguinē s; adūsus ptātes 7 c.
 alie v̄ro sunt circa passiones
 sēhibiles. **D**ubitat. iij. an d̄ra
 sit inter aureolā a palmā. **R.**
 qz sic. qz aureola ē p̄mū accide
 tale. non q̄slib; s; p̄miū cor
 respōdēs pugne v̄l victoie p̄
 cellenti **S**; palma ē p̄mū acci
 detale q̄s nec radici vic; caita
 ti. nec op̄i p̄cellētū debetur s; v̄
 lūtati quā palmā martirij mā
 tin? h; a d̄nicus qui auidē desi
 derauerūt martirū. nec tamē
 actū martirij habuerūt. **D**u. 8
 bitatur q̄nto in sp̄ali de aureo
 la mātiz **S**ue exigātur ad hoc
 qz aliq̄s aureolā martiz p̄rie
 dca; h̄at **R.** s̄m th. a p̄. pa.

du 8°

du 7°

occisi taliter. mātres sūt **S**ili-
ter tā mī q̄ filius i vtero ei? si
ab infideli i vtero lederetur in
odiū fidei. q̄n vtrūq; vl alter
mori otinger; **S**imiliter qui
vuln? nō letale suscipit; 7 per
negligentiā q̄ nō ess; mōrle pec-
catū moreretur in vulnere ne-
glecto **S**imilit̄ q̄ poti? vlllet
occidi q̄ mēdaciū dicere qd̄
cūq; peccādo **S**imilit̄ q̄ cruce
figti in bello hostiū xp̄i ppter
xp̄m suscepto pugnādo peūt.
martires sūt. qz non se; xp̄m
defendūt 7 ecciāz. a sic moriū-
tur. vñ mortē nō fugiūt s; eli-
gūt. **S**imiliter si q̄s ppter bo-
nū omune non relati ad xp̄m
sustiner; mortē aureolaz non
mereret. s; si hoc refcāt ad cri-
stū. aureolā merebitur. a mar-
tir eit utpote si rēpublicā defen-
dat ab hostiū ipugnacōe. q̄ si
dē xp̄i corūp̄ere molūtur. a
itali defensiōe mortē sustinet
Tercō requiritur volūtas. vñ q̄
dormiēdo occideretur. nūq̄ p-
us volūtatē ad mātiriū hita i-
uitus occideretur. a fugiēs. a
se defendēs inuit9 occideret:
mātir nō ess; n̄ fier; ut p̄us di-
ctū ē de cruce figtis. ppter qd̄
Mauriti? cū socijs suis arma
picat. ut fier; martir. **I**nnoce-
tes etiā non pfectā rōnez aure-
ole hnt. nisi ut qd̄ a tenēt vsuf-
racōnis in eis miraculose fuit

Sicut a de Iohē baptista in
vtero pbabile est. **D**ubita f
tur. vi. q̄b? debeat aureola
virginū **R**e. fm thō. vbi p̄i? q̄
hntib; tria. **P**rio in xp̄ietiam
hntib? vnere voluptatis. v-
lūtariē hoc eligētib; a finalit̄ i
simili pposito pscuerantib; sēp-
tamē p̄supponitur caritas q̄ ē
auree merito. vñ pt; q̄ decē
sunt genera hōim. virginū au-
reola carētū fm thō. i quarto
Prio frigidi 7 eunuchi q̄ volū-
tatē habēt ducēdi coniugē si pos-
sēt. vñ **A**ug. li. de scā virgita-
te **Q**uib; ip̄m virile mēbz de-
bilitatur ut generare non pos-
sint non sunt eunuchi. sufficit
tñ q̄ xp̄iani fuerit. 7 dēi p̄cep-
ta custodiūt eo tñ pposito sūt.
ut coniuges si possent hrent con-
iugatis fidelib; adēq̄ri **S**ecūdo
q̄ solū ad temp9 quo int̄būt
m̄rimoniū cōtinere pponunt
a sic decedūt nō mutato ppo-
sito **T**ercō qui primo pponūt
p̄petue continere. attñ p̄stea
mutātur in pposito: 7 sic dece-
dūt. **Q**̄rto q̄ in vteri testa. viz
ginitatē buauerūt adulti: sine
sp̄ali instimētū sp̄s sancti **Q**ui-
to violēter oppressa. a osētēs
delib̄ate stati **S**exto in xp̄tes
vnere. voluptatis cū pposito
p̄petue castitatis i mōrli dece-
dēs. q̄ sunt vze fatue virgief
Septio infidelis. vl fidelis

nil cogitans de virginitate vel cōiugio vel incōtinentia et sic decedēs **O**ctauo baptizati infantes an vsū rōis decedētes. **N**ono infantes an baptismū decedētes.

Si q̄reres nunquā d i corrupti aureolā nō merētes et i caritate decedētes spāle gaudiū hēbunt de innocētia corrupcōis **h. thō.** i. iij. q̄ sic. et si nō p̄po fuerūt perpetuo huare **S**ic a innocētes q̄ peccare potuerūt. de innocētia spālit̄ gaudebūt. s̄ illō gaudiū nō ē aureolā.

Decio qui moros̄ delectācōib; pleno osensu et delectāto imorātes sine tactu virili p̄po motu animi vel ec̄. corpis i vigilia ad pollucōnem vel ad hīez expiēciā venere. voluptatis p̄grediūtur. etiā salus hīez culis corpee integritatis. de q̄ hīs p̄ce. ix. **S**ūt etiā sex ḡna hōim q̄ vrā aureolā virginum possidebūt **P**rīmo b̄tissā maia virgo v̄gimū. q̄ ut thō. dicit q̄ uis nō habuit pugnā p̄ tēptacōez q̄ sit a carne: habuit tamē pugnā q̄ sit p̄ tēptacōez ab hōste. q̄ nec etiā ip̄m xp̄m reueit̄ tēptare fuit. ut pt; math. iij.

Secūdo in expte venerea voluptate in vigilia cū p̄posito p̄petue otinēdi **T**ercō i expte vnēa voluptate cū p̄posito inrupto de otinendo. de quo finalit̄ p̄metuerūt **R**ito q̄ in veteri testamto ex dīno instinctu virginitate;

suauerūt **S**ic creditur de Jeremia. ezechiele. et helya. quozū coniugia nō legūtur **R**ito vi op̄p̄ se q̄ in venereā voluptatē nūq̄ osensert̄ deliberate. **R**itia cuius p̄ncipiū ē tollit̄ ex. non est ordinabile a rōne. vñ delectācō q̄ ē cū seminis emissioe virginitate; nō tollit̄ in somno sc̄a. **S**imilis rō est de mulierib; que dormiētē. a m̄ ebetate. a amentes a viris cognoscūtur. n̄ forte hac intēcōe dormitū ierit ut a viro cognoscātur **E**t eadē rōne ille q̄ vigilates p̄ violentiā corrupūtur siue ab hōie. siue a demōe incubo. si q̄ tum p̄nt̄ r̄mitātur ut cōsuent corp; a corrupcōe aime. vel saltē mētē a osensu. a siue p̄ fide. siue p̄ q̄cūq; alia cā violenter corrupātur. virginitatē nō p̄dūt **S**i p̄ fide hoc q̄s sustineat: erit meritorium. et ad gen; martirij p̄tinebit. vnde **L**ucia dixit **S**i me inuitā violari feceris: mibi castitas duplicabitur ad coronā. nō q̄ habeat duas virginitatis aureolas. s̄ q̄ duplex p̄miū reportabit. vnū p̄ virginitate custodita. **A**liud p̄ iniuria quā passa est. dato etiā q̄ talis violentē oppressa occipiat. nec ex hoc meritum virginitatis p̄dit. nec tamen m̄ri xp̄i eq̄bitur. in q̄ fuit cū integritate mentis. etiam integritas carnis. **O**mnia sunt **Thō. v̄rba.**

Sexto frigidū a eunuchi vo-
lūtate hñtes icorruptōe; pe-
tuā seruādi. etiā si facultas ad
essē coeūdi. fatiūt enī de necita-
te virtutē. **D**ubitatur septi-
mo quib; aureola doctoz de-
beat. **hñ. fm th. 7 p. pa. vbi**
pri⁹ q⁹ hñtib; tria. Pri^o q⁹ actu
docuerūt. **S**ecūdo q⁹ ex officio
docuerūt vel missi. **T**ercio qui do-
cuerūt publice a reā intēcoe pti-
nētia ad salutē. p q⁹ dyabol⁹ a
cordib; hñim expugnatur sic
quibusdā spūalib; armis. de
quib; .ij. cor. x. **A**rma milicie
nrē nō sūt carnalia s; spūalia.
necario tñ caritas p̄xigitur
ex q⁹ pcedat doct̄ma. **p̄t pri-**
mū: plati q⁹ tūcū q; magm nō
hēbunt aureolā. q⁹ nunq̄ actu
docuerūt. lic; hitu fratissimi fue-
rit. nō enī habitui. s; actui de-
betur aureola doctoz. **S**imili-
ter non hēbūt plati. quib; ex
officio doctoz op̄ter; p̄dicacē
qui nō p̄dicauerūt. qz pugnā-
ti dētur. **fm illō. i. thi. ij. nō**
coronabitur n̄ q⁹ legitīe c̄taue-
rit. **S**iliter nec plati nec alij q⁹
solū in p̄uato. nō publice docu-
erūt actu aureolā hēbūt **p̄pter**
carētiā secūdi. mulieres nō ha-
bēt nec viri q⁹ nō sunt missi
legitīe ad docēdū. nec frat̄ne
correctōi p̄uate dēbetur. **p̄pter**
tercij carētiā non hēbūt aduo-
cati aduocātes. nec medici nec

p̄hi suas artes docentes. p̄mo
nec thxologis p̄hia; docētib;
n̄ vtatur ad dēclamōne; thx-
logie. ut paul⁹ interdū fecit a
Jeronim⁹. 7 alij. nec thxolog⁹
ex officio p̄dicās sine indēbito
sp. sc; **p̄t** vanā glōria; . vel q⁹
vrbū dēi **p̄t** lucrū tpale adul-
terās r̄cipit mercedē suā nūq̄
hēbit doctoz aureolā. **ec. si i ca-**
ritate dēcedat non ei p̄mitētia
pōt recupare aureolā. qz p̄itē-
tia non viuificat mortua opa
q⁹ nūq̄ viua fuerūt. dicūtur autē
mortua. non solū sine caritate
fca. s; etiā sine intēcoe recta. a
quecūq; non fuerūt a p̄ncipio
meritoria. virgo tamē mēte so-
lū corrupta. p̄nitēdo recupare
pōt aureolam. qz mortificat a
opa p̄ p̄nitētiā reuiuiscūt. id ē
q⁹ viua fuerūt. 7 p̄ mōrle fuerūt
mortificata. **S**; virginitas illi-
us q⁹ mēte corrupta ē quo ad
intēgritatē carnis. 7 q⁹ ad pro-
positū cōtinendi viua fuit. lic;
postmodū p̄ p̄positū coeūdi po-
tuit mortificari. **I**do p̄nitētia
reuiuiscere pōt. **S**; sic non ē de
p̄dicāte sp̄ ex inam glōria. vel
ex auaritia. qz nunq̄ suus actus
bonus fuit. **S**ed doctoz aureo-
lā habēt predicātes 7 docē-
tes trib; modis sup̄ dictis. si-
ue fuerit mgr̄. siue simplices
sacerdotes. siue plati. siue non
prelati. siue docuerint scripto.

siue vltio siue legēdo. siue p̄dicādo. scripta em̄ cōponē q̄dā mō dō accēdi est. 7 nō nō q̄ dō cere est op̄ caritatis 7 m̄ie magnū.

Dubitatur. viij. vtz in eadē sp̄e vna aureola p̄mineat alteri. Et vtz vni? virgis aureola sit nobilioz q̄ aureola virgis alteri? 7 sic de mātrij 7 dōctoꝝ aureolis. R. q̄ sic. vna ei fm̄ excellētā act̄? p̄ quē h̄ pugnauit nobilioz eit ut exēpli gra. q̄ ac̄ b̄? martiriū. a q̄ puioꝝ; virginitatē: vitādo occasiōes habuit. Aut q̄ pluēs saluauit p̄dicādo. vlt̄ frequē? p̄dicauit nobilioꝝ; h̄bit aureolā. Et rō ē. qz aureola sup̄oitur auree. S; aurea est i vno maiora nobilioꝝ q̄ in alio. ut de dōtib? patuit. 7 m̄ patebit. ergo a aureola. S; nō nō fm̄ thō. q̄ q̄uis aliq̄s p̄sit pueniē ad alti? vel iferi? vel eq̄le meritū p̄mij. sc; eēntialis p̄ radicē caritatis. habēdo sola; volūtate; ad martiriū q̄ mātiz i actu mereatur p̄ martiriū: tñ nō martirisat9 nō v̄iet ad aureolā n̄ pri? martirisetur. Et sic etiā est de alijs duab; aureolis p̄for̄mit fm̄ thō. sc̄ciens. Sciēdū fm̄ eūdē q̄ meritū aureole p̄t̄ intēdi duplici? vno mō ex pte radicis sc; caritatis. alio mō ex pte opis. Cōtigit em̄ aliquos duos quoz vn? ex m̄iori caritate maiḡ toꝝm̄tum marti

zū h; vel magis p̄dicacōi iustat. Aut etiā magis se a delcācōib; carnis elōgat. Intēsiōi ergo meriti q̄ attenditur penes radicē. nō r̄nd; itēsiō aureole. S; intēsiō auree. S; intēsiōi meriti q̄ ē ex ḡne act9: r̄nd; intēsiō aureole. vñ p̄t̄ eē q̄ aliq̄s m̄n? in martirio meret̄ q̄tū ad elcēnciale p̄mū q̄ h̄bit p̄ martirio maiorem aureolam.

Capitulū Nonūm.

Nunc dicēdū ē q̄ sunt a fruct? debiti b̄tis q̄bus dā vel oib; de quo nōt thō. in. iij. di. xlix. Qd̄ fruct9 de q̄ loq̄tur x̄ps Math. xij. 7 luc. viij. quē diuidit i tēsimū sexagesimū 7 cētēsimū: ē q̄dā premiū qd̄ debetur h̄i ex hoc q̄ de carnali vita in sp̄ualē t̄nsit̄a respōd; illi v̄tuti fruct? p̄cipue q̄ h̄oie; p̄cipue a sb̄iectōe carnis librat̄ hoc aut̄ facit otinencia sola qz p̄ eā rep̄mūtur delcācōes q̄ maxie gustū sp̄ualis dulcedinis ip̄diūt quē fruct9 suo noie ip̄tat. nā p̄ delcācōes venēas aia p̄cipue corpi sb̄ditur adeo ut in actu carnali fm̄ Jero. nec sp̄us p̄phie corda p̄p̄taz tangit nec in illa delcācōe ē possibille aliqd̄ intelligē ut p̄hus dicit viij. Eth̄i. Et i dō otinēcie magis correspōd; fruct9 q̄ alteri v̄tuti. Huius autem fructus si imilitudo sic accipitur. fructus

et in fine dicitur fructus
aut in hoc pte ex km
ne qz vlt̄ seminat̄ efficit ad
curat̄ dū h̄oie terre in su
am n̄tate. S; in hoc v̄tū
efficit̄ ad hoc q̄d
h̄oie? h̄oie? vlt̄ dō. S; p̄
uale aut̄ lemen op̄m nō le
motus. i. v̄tū d̄i. r̄n q̄tū d̄i
quē magis sp̄ualitate n̄
uerit̄a carne r̄nd; t̄m̄
co est n̄o fruct? v̄tū d̄i
sc̄m hoc ig; fruct? differt
aureola qz aureola cōst̄it
gandio qd̄ habetur de op̄e
fictōe. Sed fruct? in p̄cipue
qd̄ habetur de ip̄s d̄i p̄ h̄oie
op̄as fm̄ ḡndū sp̄ualitate
quē p̄h̄et ex semine v̄tū d̄i
v̄tū aureola non debetur
h̄oie victorie. S; excellētā
hoc materia excellētā. Ita
dus h̄oie n̄o imp̄tat de
tione debita p̄cipue a v̄
nōn delectacōe. Ita v̄tū
illū v̄tū nō qz p̄cipue
delectacōe sic gust? p̄
st̄ mēte. S; dabit̄ illi q̄ sp̄
maiores sc; v̄nereas h̄oie
ve 7 castit̄a. Al̄. h̄oie de
corpus dicit. S; sic v̄
in offēns agcultur. qz
qd̄ fructū fructū n̄t̄ h̄oie
v̄tū gustat q̄ p̄cipue
d̄i. Sic etiā n̄o corpus
aie fructū. sed aia
ip̄m sui sp̄u. Est aut̄ h̄oie

em ex semine cōsurgit. Fructus
 autē s̄m hoc pōt p̄dire ex semi-
 ne. q̄ v̄l semētia est efficax ad
 ouertēdū humores terre in sū-
 am naturā. Et q̄to hoc virtus ē
 efficacior et t̄ra ad hoc patior.
 t̄nto fructus se q̄t v̄lciōr. Spi-
 rituale autē semen q̄d in nob̄ se-
 miatur. ē v̄rbū dei. v̄n q̄to ali-
 quis magis in sp̄tualitatē cō-
 uertitur. a carne recedēs: t̄nto i-
 eo est maior fructus. v̄rbū dei.
 sc̄dm hoc īḡr fructus differt ab
 aureola. q̄ aureola cōsistit in
 gaudio q̄d habetur de opis p̄-
 fectōe. Sed fructus in gaudio
 q̄d habetur de ipsa disposicōe
 op̄tis s̄m gradū sp̄ualitatis i-
 quē p̄ficiat ex semine v̄rbū dei.
 v̄n sic aureola non debetur cui-
 libet victorie. s̄ excellenti. et cū
 hoc in materia excellētī. Ita fru-
 ctus suo mō q̄ importat delectā-
 tionē debitā p̄ otinētia a v̄l-
 mētī delectacōe. Ideo dabitur
 illi virtuti nō q̄ spreuit miores
 delectacōes sic gustus. puta ab-
 stinētie. s̄ dabit̄ illi q̄ spreuit
 maiores. sc̄z venereas. sic otinē-
 tie et castitati. Alb. li. de q̄tuor
 coequis dicit. Q̄d sic videm⁹
 in officijs agriculturē. q̄ omne
 q̄d fructū fert terra est s̄ t̄n cul-
 tor gustat et percipit ip̄m fru-
 ctū. Sic etiā t̄ra corp̄is n̄ri vel
 aie fert fructū. sed aia gustat
 ip̄m seu sp̄s. Est autē fructus p̄-

prie q̄ gnatur ex ḡno cadēte i-
 terrā ad q̄d viuificandū et fouē-
 dū et nutriendū habet t̄ra vir-
 tutē sic dictū est ei a principio.
 germinet terra herbā virētem
 et faciētem semē iuxta genus
 suū. Continētia autē ē s̄m delectā-
 tiones carnis otinēdo illud ad
 q̄d ptatē accēpat p̄m? homo.
 et etiā accidēs otinentie q̄d est
 virginitas nascitur nobiscū i-
 agro corp̄is n̄ri ut facili⁹ exco-
 latur. v̄n q̄ fortitudo q̄ est cū
 cultū ext̄nsecū. v̄l resistētā pas-
 sionū. et p̄cimonīa cū victū. et
 iusticia circa ext̄nsecos actus
 q̄ oīa minore laborem exigūt
 non est fructus de quo nūc loq̄-
 mur. s̄ cū venerea q̄ magno
 indiget cultū. **S**ed q̄reres
 qui sunt gradus fructuū. Re-
 luc. viij. et math. xij. q̄ tres vi-
 delec; tricesim⁹. sexagesim⁹. et
 cētesim⁹ q̄ datur in patria q̄s
 triplex ḡdus cōtinēdi meruit
 in via. Cui⁹ rō est. q̄ p̄ conti-
 nētia cū fructus r̄ndet hō in
 quādā sp̄ualitatē adducitur
 carnalitate abiecta. Et idō s̄m
 diūfū modū sp̄ualitatis quē
 cōtinētia facit: diuersi fructus
 distinguūtur. Est em̄ quedā
 sp̄ualitas necessaria ad salutē
 Et q̄dā sup̄habūdās. necessa-
 ria q̄dem sp̄ualitas ē in hoc q̄
 rectitudo sp̄s ex delectacōe car-
 nis nō puertatur. q̄d fit cum

Fructus em̄ pprie debetur labo-
rati. Est aut̄ infantū fructus mu-
neris potius q̄ vsus v̄ laboris
Sic si ager p̄fert aliq̄ q̄ ip̄o-
te nascuntur ex b̄nificō sol̄ t̄m̄.
Solem̄ iusticie p̄ puulis labo-
rauit q̄b̄ ut sup̄ tactū ē eoz̄ i-
nocētia a integritas aliq̄s gau-
diū i patria dabit. **D**ubita-
tur secūdo vtz̄ binubis id ē q̄
secūdo nup̄serūt dēatur fru-
ctus sexagesim̄ post q̄ cōtinēt
altēo coniugū mortuo. **R.** q̄ nō
pprie in alb̄. 7 p̄. pa. vbi p̄.
q̄ cōtinētia vidualis a secūdis
h nuptijs abstinet. **D**ubitat̄
tercio vtz̄ isti q̄ nunq̄ in mat-
rimonio fuerūt. nec virginitatē
seruauerūt. an fructū aliquē ha-
beāt. **R.** q̄ sic. vñ p̄. pa. di. xxx
ix. Sic ad aureolā nō sufficit
v̄tū seu p̄positū sine effectu:
sic nec ad fructū. vñ si q̄s ioti-
nēs i morte peniteat cū p̄posito
cōtinēdi: aureā q̄dē hab̄ sed
nō fructū. Qui vero corruptus
p̄ccō. penitēs vixit san̄. cū p̄-
posito solū cōtinēdi matrimōia-
liter. fructū habebit tricesimū.
S; cū p̄posito cōtinēdi simpli-
citer h̄bit fructū sexagesimū.
Cētesimū aut̄ habere nō p̄t.
sicut nec aureolam. q̄ corde a
corpe corruptus est. Ad idē est
tho. ead̄. dist. d. fructus nō oi-
bus ouemūt saluādis. sicut p̄
de h̄ijs q̄ in fine penitēt. a in cō-

tinenter vixerunt. Eis em̄ non
fructus h̄ eeñle p̄m̄ium debetur.
nec cuiuslib; vidue. h̄ ei solū q̄
pponit seruare viduitatem et
q̄ seruat: sexagesimus debetur
fr̄s. **N**otat tñ tho. vbi p̄us
q̄ fructus tripliciter accipitur
vno mō ut dēc̄m est hacten̄.
Secūdo mō fructus spūalis su-
mitur ad modū a similitudinem
corp̄alis fructus. In q̄tū corpa-
lis fructus ē q̄sdā cōmodū q̄d
ex labore agriculture expecta-
tur. Et sic fructus d̄z̄ illd̄ p̄m̄iū
q̄d homo cōsequitur ex labore
quo in hac vita laborat. Et sic
omē p̄m̄iū q̄d in futuro h̄bi-
tur ex n̄ris laborib; fructus dici-
tur. Et sic accipitur. Ro. vi. h̄-
tis fructū v̄r̄m in sacrificacōez.
finē vero vitā et nā. **T**ercō
sumit̄ fr̄s spūaliter p̄ eo q̄d r̄-
ficiat t̄m̄. q̄uis nō. fit vltim̄ fi-
nis. Et sic virtutes fr̄s d̄nr̄. in
q̄tū mentē h̄ncā delcācōe r̄fici-
unt. ut abro. di. 7 sic accipi-
tur galath. v. fructus aut̄ spūs
sūt caritas. gaudiū. 7c. vbi po-
nūtur duodecī. quos tho. expo-
nit ibidē di. q̄ fr̄s spūs sunt
q̄ in hac vita in aia cōsurgūt ex
seminacōe gr̄e. Et ponit ap̄ls
p̄mo p̄ficiētes in aia interius
q̄nq; . Secūdo septē p̄ficiētes
i aia exteri. Primo ei interi-
p̄ficiatur aia in corde p̄ amorē.
q̄ p̄m̄iū p̄ncipiū motuum

Si certe si q̄s alius quē oīo fi-
 cut teip̄m diligeres eandē b̄ti-
 tudinē hr̄ēt. duplicaret̄ gau-
 diū tuū. q̄ nō min⁹ gauderes
 p̄ eo q̄ p̄ teip̄o. **S**i v̄ro duo
 v̄l tres v̄l multo plures idip̄m
 haberēt: tantū dē p̄ singulis
 q̄ntū p̄ teip̄o gauderes. si sin-
 gulos sic teip̄m amaēs. **E**rgo
 in illa p̄fca caritate innumēabi-
 lū angeloz beatorz et hoīm
 vbi null⁹ min⁹ diligz aliū q̄
 seip̄m. nō aliter gaudebit q̄sqz
 p̄ singulis alijs q̄ p̄ seip̄o.
Si ergo cor hoīs de tāto suo
 bono vix capiet gaudiū suū
 quō capax erit tot a tantoz
 gaudioz h̄c āsel. **N**ū tho-
 m. iij. di. xlix. dicit. **I**llud gau-
 diū q̄ vn⁹ specialit̄ videt̄ ha-
 bere inter oēs hoīes beatos. il-
 lud q̄ ō amō oēs b̄ti filii h̄nt
In q̄tūsc; p̄ caritatē p̄fca; vn⁹
 q̄sqz bonū alteri⁹ bonū suū re-
 putat. nō t̄n̄ hoc gaudiū quo
 vn⁹ alteri⁹ ōgaudet de aureo-
 la quā i eo videt̄ p̄t̄ i nō h̄nt
 aureolā v̄cari aureolā. q̄ nō
 datur in p̄miū victorie ei⁹. s; **S**
 magis r̄spicit victoriā alienā
Corona v̄ro ip̄is victoib; r̄d-
 ditur nō victorie ōgaudentib;.
 p̄pter illoz gaudioz multitu-
 dinē. **S**ic math. xxv. fidei suo
Euge fue bone ⁊ fidelis ⁊c. **I**n-
 tra in gaudiū d̄ni tui. nō dici-
 tur gaudiū te int̄bit. **Q**uia

etiā extrinsecū gaudiū vix hō ca-
 pe p̄t̄ hūana oīectura. **H**uic
 .xij. gaudio associari p̄nt tria
 bona b̄titudis q̄ ponit Ansel-
 li. de simili. v̄ic; amicitia. ōcor-
 dia. ⁊ honore. **D**e p̄mo ei dicit.
 p̄fca amicitia ē q̄ in inimicitia
 ouerti nō potest. hic em̄ si q̄s
 tātam amicitia haberet v̄lut
 pater ad filiū: v̄rtit̄n̄ p̄t̄ i mi-
 micitia. **S**i in patria q̄ntū se
 q̄sqz quis. tātū ⁊ tam diu diliget
 alterz. nec video quō possit ali-
 ter eē: p̄b̄t̄m cū oēs vnū corp⁹
 xp̄i sint. ⁊ xp̄s qui ē p̄r oīm
 sit caput. **D**e sc̄do sc; cōcor-
 dia di. **C**oncordia nec ad nos
 ip̄os h̄ plerūqz habem⁹. cum
 corp⁹ ⁊ aīa dissid̄at. s; h̄c cel-
 sabūt cū corp⁹ ⁊ aīa in deū tē-
 dent. **I**bi em̄ eīt tāta ōcordia.
 ut quēadmodū ad quē locū
 ocul⁹ dexter v̄lit. ad eūdē ⁊
 sine labore ⁊ sinister. **E**cclēsia
 vna erim⁹. ⁊ xp̄i corp⁹. ⁊ sp̄-
 sus **S**i dicis. **S**i ego v̄lo q̄
 v̄luero. ⁊ idē mecū oēs v̄lūt.
 ergo maior petro eē p̄tero si
 v̄luero. **S**e. imbecillitati tue te
 maiorē petro v̄lle non potes.
 q̄ hoc v̄lle. ē se nihil v̄lle eē.
Illi ei eē in gla eq̄lem v̄lle nō
 potes: cui⁹ meiti ipar es. pul-
 cherrimū ei illd̄ corp⁹ p̄ nullo
 cōmodo violare vis **I**n huma-
 no etem̄ corpe nec p̄s man⁹
 eē appetit. nec ocul⁹ auis. sic ⁊

in illa dei ciuitate admirabili.
Quisq; em̄ pro modulo suo fa-
 ciabit̄ ut nec apli? uelle possit.
 tho. m. iij. di. xlix. assignat racō-
 nem sic di. In b̄tis eit p̄fecta ca-
 ritas. vñ q̄lib; ibi plus diliget
 deū q̄ seipm̄. Et ideo magis w-
 let id quod ē oueniēs deo. q̄ id
 qd̄ eēt ei uali? Et ideo magis
 wlet d̄imā iustitiā saluā i hoc
 q̄ ip̄e min? h̄at qd̄ ē deo cōueni-
 enci? q̄ i hoc q̄ pl? h̄at qd̄ eēt
 sibi ualius. **De** terco vic; ho-
 noze sic di. Ansel. Honozai au-
 tē hō appetit ab hoibus ut eoz
 wzb̄ a factis collaudetur. v̄bis
 ut eū collaudent. factis ut cū si-
 bi ip̄onat. Sed cum honozem
 hmōi appetit. tale est. ac si mus
 vnus q̄rat ab alijs laudai. eisq;
 in regim̄e preponi. hunc ta-
 mē honozem null? ad plenū h̄
 habere pōt. cū nec impator ab
 omnib; cognoscatur. aut omni-
 b; preponatur. In futuro autē
 ab oibus b̄tis hōrabitur. Cui?
 modi aut honoz sit. futuris exē-
 plis declaem⁹. Ecce pōitur pau-
 p̄ omni solacō destitutus. wlae-
 rū a aliaz infirmitatū feditate
 corruptus. et omni q̄ uel a fri-
 goris aspitate defendatur tegi-
 mine nudus. hunc talē tali mo-
 do iacētem. 7 in nullo semet iu-
 uare ualētem. si rex aliquis po-
 tētissimus trāsies uider; mis̄tus
 wlineib; medei iuber; curatū q;

fuis r̄galib; idumētis seu orna-
 mētis indutū p̄ntatū p̄cipet et
 in filiū adoptar; adductū. ac de-
 inde p̄cipet ut i regno suo fili?
 suus h̄retur a cunctis. atq; in
 nullo qd̄ imparet a quoq; cōi-
 diceretur. h̄ze dē suū filijq; sui
 p̄p̄ij cohxredē cōstitueret. 7 eū
 suo nomine uocari uellet. nōne
 dicēs hūc maḡfice a iop̄mate
 honozatū. 7 certe nob̄ deus h̄c
 omnia faciet nati enim de putre
 die carnis replemur multis mi-
 serijs. om̄i solacō destituti. om̄i
 passionū infirmitate obnoxij.
 ac p̄cōz vulnerib; pleni a deo
 recipimur. curat. sanat r̄stituit.
 ornat. facit incorruptibiles. ad
 optatos. cohxredes 7c. Ego in-
 q̄t dixi. dñ. estis. Oiq; creaturē
 iubebit ut nob̄ obediāt. wcam̄
 dñ noie suo. **Ip̄e** dē? deificas ē. tu
 wro dē? deificatus. s; h̄c rō for-
 tassis in aplis a excellētib; locū
 h; **S;** qd̄ de me q̄ lōge disto.
Attēde q̄ vniūsalit̄ ait. ego dixi
 dñ estis a filij excelsi oēs. ut nul-
 lū ab ista deitate excipiedū deus
 oñder; h̄c Ansel. a pōit statū ex-
 emplū de ligno. plūbo. a ferro
 in ignē pōitis quoz vnū altero
 magis ignitū fit. cū ignis totū
 penetraueit. Sicut enī ibi nullū
 fit ignis. s; qd̄libet fit ignitū. et
 vnū pl? alio ignescit. sic i p̄ria
 vnusquisq; deificatus est ex dei
 ymōne. Attē vnus alio h̄ratior.

nullusq; vere dicitur deus per essentiam
 participacione. ut sic cuius pro mo-
 dulo sue unionis participacionis
 ad deum deitatis nomine et hoc cui
 quod impeditur. **D**ecimū quartū
 extrinsecū gaudiū habet respe-
 ctu christi humanitatis. Pro cuius
 intellectu non dicitur in magister Jo-
 de tabaco tractatu de deliciis se-
 sibilibus paradisi. Quod beatus duplex
 gaudiū habent. unū essentialē
 quod habent de creatore viso et a-
 mato. aliud accidentale de crea-
 tura cognita et amata. Si cum
 homine sit corpus et anima: quorum
 utrumque beatificabitur essentialiter
 et accidentaliter. Idcirco essentialē
 gaudiū adhuc est duplex secundum quod
 in christo duo reperiuntur. unū est ai-
 me. et est visio et fructus communitatis essen-
 tialis in se et per se. de quo dicitur in
 tertio principali. Et quod deus in se
 non potest cognosci a corporeis
 sensibus. Idcirco ut isti sensus
 deo beatificentur: est aliud gaudiū
 essentialē corporis quod habent de
 christi humanitate percepta. quod ibi est
 terminus et finis et summa a sensi-
 bus humanis desiderabilissimū.
 hęc distinctio notatur Joh. xvij.
 ubi christus ait describendo beatitudi-
 nem. d. hęc est vita eterna. id
 est beatitudo essentialis. ut cognos-
 scat te solū deū verū. ecce primum
 essentialē anime. et quē misisti in
 christum. ecce essentialē primum corporis
 f. **I**n christi humanitate sola omnes

sensus nostri detabuntur ut opta-
 re nequeant gaudia maiora tri-
 plici de causa. Primo quod christi hu-
 manitas est perfectissime decorata
 primis. quoniam in aliis dicuntur tres
 aureole. quatuor dotibus corporis.
 et decoracione summa omnium sensuum
 suorum quod omnia in christo videbimus. et
 nostris fruendi sensibus. Secundo quod
 nostra anima in anima christi videbit
 summas perfectioes in essencia eius
 in virtutibus variis. In actibus tri-
 um totum anime. In hiis etiam quoniam
 nobis dicuntur aureole et filii.
 Et sic summe gaudebit de hiis
 anima nostra. Tertio quod in christi huani-
 tate per accensum videbimus deum ut
 expositum est supra. Et tanto plus
 quod in aliis rebus: quanto deus ma-
 gis est unitus humanitati christi quod
 aliis rebus sit unitus. Erit igitur
 christi humanitas iocundissimū ob-
 iectum quicquid nostrorum sensuum. secundum il-
 lud Job. xix. Credo quod redemptor
 meus vivit et cetera. Et in carne mea
 videbo deum salvatorem meum. Et
 eadem ratione audiet. odorabit.
 gustabit. et tanget. quod visus
 potitur per noticia aliorum sensuum.
 primo quod in propria est christus visui ob-
 iectum pulcherrimū. quod hęc etiam fuit
 pulcherrimū hominem secundum illud psalmum.
 Speciosus formosus pro filius hominum. Ci-
 carces eum non deformant. hęc ultra
 oie quod de gemis et coromis co-
 gitari potest decorabunt. Ita ut
 deus pater oibus dicat aiabus

illū **Can. iij.** Egređimini filie sy
ona videte regē in dyademate
q̄ coronauit eū m̄r sua. sc; sy na
goga i die solēnitatis et leticie
sp̄. egredimi et videte. **S**ed
q̄reres quō ergo xp̄s vidē po
teit suā pulcherrimā pp̄am faciē.
Silic̄ quō alij sc̄i pp̄as s̄. mgr̄
Johā. q̄ p̄ sp̄s i fluxas hoc p̄nt
vbiq; et sp̄. **E**t etiā p̄nt videre
pp̄as facies p̄ sp̄s a se receptas
et reflexas. p̄nt em̄ vti corpib;?
glorior̄ alior̄. vel etiā mamb;
pp̄rijs leuādo eas an̄ oculos tā
q̄ speculis mundissimis **C**uius
rō est. q̄ s̄m greḡ. corpa glori
osa sūt t̄isp̄cia. polita etiā sūt
Et aie b̄tor̄ p̄nt vti corpib; su
is. et sp̄b; sensibilib; ad placitū
sic et xp̄s i resurrectione. vñ s̄b
trahēdo. vel i mutādo p̄nt corpo
ra sua facē f̄minata et p̄ oīs op
tima sp̄z receptacula. et sic vidē
eis situ opposita. **S**ecūdo i pa
tri xp̄us est auditui n̄ro obie
ctū iocūditissimū. Ita ut verbum
vñ amoroſe alteri aicabilē al
locutū pre dulcedie mōrlis hō
sufferre nō poss; qn̄ cor eius p̄
dulcedie qlifictū deficer; n̄ mi
raculoſe deus aliquem vellet ob
uaē. xp̄us itaq; sil̄ posse loq̄ p̄t
et cātāe optimis regulis ar̄s
mufice et alia h̄bit i fumo q̄ cre
ature b̄tē h̄būt p̄ticipatīe solū
ab eo. **D**e gustu. tactu. olfactu
cōtēplare sic sup̄ dictū ē de alijs

dūmō nobilissimē xp̄o attribuas
Amplex; etiā castissios xp̄s in
patria nemi negabit. q̄ h̄ dul
cit a deuotis p̄m̄ sit se tangi et
quosdā ē amplexat; ut p̄t; in
die resurrectionis de mulieib;
accedētib; que p̄des eius tenuerunt.
Et **Mar. ix. s̄z** Ix̄sus acci
piēs puerū. quē cū oplex; esset.
ait illis. q̄squis vnū ex h̄is pu
eris recepit: me recipit. et **Mar.**
x. ait **S**inite puulos venē ad
me. et cōplexas eos b̄ndicebat
eos **H**ec oīa de Johāne de **C**ā
baco vbi supra.

Capitulū Vndecimū.

Quo ad secundum p̄nci
pale de interiorib; b̄e a
tor̄ gaudijs nōndū.
q̄ talium repiuntur quicq; per
oppositū ad quicq; interiores pe
nas dātor̄ recitatas sup̄ ca.
iij. **P**rimū gaudiū interius est
in sensuum interiorum et exteri
orū multiplici melioracōe. **S**e
cūdu ē in irascibilis et cōcupisci
bilis q̄etacōe. **T**ercū in intelle
ctus respectu oīm scibilū p̄fcoe
Vrtū in oīm p̄teritor̄ ḡtissima
et p̄lacōne. **Q**ntū in oīm opa
tionū ad dei volūtātē oformaci
one. **Q**ntū ad p̄mū nōndū **b**
s̄m Johānez de tabaco vbi p̄s
q̄ duodecim sunt que in patria
faciūt sensibiliū interiorum et
exteriorum maximam delectaci
onē. et q̄libet int̄ illa. xij. hab;

valde multa sub se. p̄mū ē de-
bita sp̄ituū q̄ntitas. v̄l ad mi-
nus sp̄ituū maior p̄uitas. sup-
posito q̄ in p̄ria foret delcātio
cū omni dilatacōe. **Secūdū** ē
cōplexiōis bonitas. cui⁹ signū
ē. q̄ melācolici nō sūt apti ad
delcāciones sic sāguinei. In pa-
tria aut̄ sc̄i opt̄ias h̄būt com-
plexiōes s̄m cui⁹libz merita
Tercū ē iuueni⁹ etas. q̄ s̄m
p̄m. viij. **Ethi.** In senibus mi-
nus ē de delcātiōe q̄ in iuueni-
bz. In etate aut̄ xp̄i r̄surgem⁹
s̄m apl̄m. v̄n aptitudiez maxi-
mā h̄bim⁹ ad gaudēdū. Sic
etiā sulphur maiorē habz ap-
titudiez ad igniēdū q̄ lignū
fumigās. **Ritū** ē p̄fectio tā se-
suū q̄ opacōnū. **Quia** q̄ to po-
tēcia ē p̄fectior: t̄nto opacō est
delcābilior s̄m p̄m. iij. **Ethi.**
Fiet aut̄ p̄tūc refluentia ab ai-
ma in corp⁹. ut in suis opacōi-
bus p̄ficiatur sensus. put̄ dic̄.
August. in ep̄la ad dyoscor.
Quātum ē q̄ opabim⁹ attēci⁹
q̄ in via. q̄ p̄tūc nō erūt im-
p̄dimēta q̄ nūc. **Inde** surgerz
maxima delcācō. **Sextū** est
q̄ sine lesiōe organoz actu-
abunt̄ oēs sensus nr̄i. **Septi-**
mū ē q̄ nō v̄rabim⁹ i organ̄s
mēbroz et sēsuū tedio vel la-
tore. **Octauū** ē imp̄mixtio de-
lcāciōis cū tristitia. **Nonū** ē
q̄ nō min⁹ delcābim⁹ in p̄cel-

17 su delcāciōis q̄ i p̄ncipio de-
cimū ē q̄ magis a lōgim⁹ pos-
sum⁹ vidē corpa s̄ctorz. glo-
riosa audie. odoraē a sic de alijs
27 sensibz q̄ nō gloiosa. q̄ delcā-
bili⁹ ē q̄ a lōgim⁹ vidēdo. au-
diēdo: pluā videm⁹. ⁊ audim⁹
Vndecimū ē q̄ licz nō p̄ se. t̄n
p̄ accēs itellect⁹ ⁊ affect⁹ sen-
ciēdo recreabūtur p̄ p̄ntiā dei
37 in omnibz rebz ex̄ntem. maxie
in xp̄o. **Sic** ocludim⁹ in via a-
liquē viuere ex locucōe. **Duode-**
cimū ē maius meritū s̄m sensū.
q̄ mēbra h̄ ⁊ potēcie coopate
sūt ad meritū. p̄t̄ q̄ in p̄ria ma-
gis gaudēbim⁹ s̄m sensus nō
solum absolute. s̄ etiā in cōpa-
87 tione v̄nius sensus ad aliū. ⁊
v̄ni⁹ mēbri ad aliud. **Quia** si
aliq̄s s̄m certū sensum h̄ pl⁹
meruit p̄uatiue vel positue. q̄
sc̄dm aliū. s̄m hoc etiā apl̄is p̄-
miabit. ut oculus a v̄anis visi-
bilibz. abstineō. vel eukaristi-
am deuote vidēdo. **Et** sic de au-
17 b⁹ ⁊ de alijs s̄m talē p̄tē pl⁹ p̄-
miabitur. v̄n diues in inferno
s̄m greg. vbi pl⁹ peccauit ibi
57 ampli⁹ sc̄z in lingua tortus ē.
Sic ead̄ rōne lazar⁹ vbi pl⁹
87 meruit. ibi plus p̄miabitur.
Secūdū p̄ncipale interio **c**
27 gaudiū eit de irascibilis ⁊ ocu-
piscibilis q̄etacōe. **Quia** cōcu-
piscibilis apl̄is de sensibilibz
97 delicijs nō pot̄it optae. cū sic

apice p̄fca. nec irascibilis alicui
 hēbit tristi repugnare. a aliqd
 tanq̄ difficile a arduū cōfideā
 re. Ibi etiā erit amicitia v̄ra iter
 x̄pm̄ ⁊ eius m̄re; ex vna p̄te. et
 nos ex alia. de q̄ ansel. li. de fili.
 dicit sic **C**ontēplāe x̄pm̄ p̄ quē
 tibi oīa gaudia euemēt ⁊ p̄cipi
 es q̄ ille plus q̄ tu tēp̄m. a q̄
 oēs alij se icompabilif amet te
Et tu sup tēp̄m ⁊ sup oēs alios
 ineffabili q̄d suauitate illū ama
 bis. h̄c ille. Ibi etiā aicitia p̄fca
 erit int̄ te ⁊ oēs electos h̄ies.
 Ibi etiā aicitia erit int̄ te ⁊ oēs
 āgelicos sp̄s. Ibi etiā gaudebi
 mus de euasione oīm odioꝝ q̄
 habēt dānati. de aicitia. con cor
 dia ⁊ honore habes p̄cedēti ca.
 De p̄nti etiā materia h̄re potes
 plura q̄ dicta sūt de p̄is interio
 rib; dānatoꝝ. ij. membro p̄m
 cipali ibidem. **T**ercū p̄m
 cipale interius gaudiū erit de in
 tellectu respectu oīm scibilium
 p̄fectione. **U**bi nōndum q̄ in
 tellectu aie b̄tē quodāmō sciet
 innumerabili p̄ q̄nq; influxu
 Primo agnoscat p̄ sp̄s influxu
 sic alie s̄be se p̄ate naturalif plu
 ra. **S**ecūdo p̄ sp̄s acq̄sit as hic
 in via. **T**ercō p̄ sp̄s receptas p̄
 sensus corp̄is glificati. ut d̄c̄m ē
 de actuacone q̄nq; sensuū. **Q**uā
 to per illuminacōez aie x̄pi. ⁊ be
 ate v̄ḡinis. ⁊ alioꝝ supioꝝ bea
 toꝝ. v̄n dicit th̄o. in. iij. di. xlix.

Quā gloia h̄im ⁊ āgeloz erit
 p̄mitus osūmat a: oēs b̄ti scient
 oīa q̄ de? sc̄ia visiomis nouit. id
 ē oīa q̄ v̄nq̄ sūt p̄teita oīa p̄se
 tia simplicit̄. ⁊ oīa q̄ v̄nq̄ sunt
 futura. ita t̄n q̄ nō oēs b̄ti oīa
 videāt in eēntia d̄ma. **S**i aia x̄
 ibi plene videbit oīa sic ⁊ nunc
 vid; **A**lij aut̄ ibi videbūt plura
 vel pauciora s̄m ḡdū q̄ d̄u cog
 noscēt **E**t sic aia x̄ de h̄is que p̄
 alijs vid; in v̄rb̄. oēs alios il
 luminabit. **V̄n** dicitur **A**poē.
 xxi. q̄ claritas d̄i illuminat ciui
 tatem b̄toꝝ. ⁊ lucerna eius est
 agnus. **E**t similit̄ alij supiores
 illuminabunt inferiores. non
 quidem noua illuminacōe ut
 scientia inferiorū p̄ hoc augea
 tur. sed quadam cōtinuacōe il
 luminacōis. sicut si intelligat̄
 q̄ sol quiescens illuminat aerē.
 ⁊ ideo dicitur **D**an. xij. q̄ q̄ ad
 iusticiam erudiunt multos. ful
 gebunt quasi stelle in p̄petuas
 eternitates. p̄relacō autē; ord̄is
 dicitur cessatura q̄ tum a d̄ ea q̄
 nunc circa nos per angelozum
 ord̄mata ministeria exercentur.
 h̄c **T**homas. **Q**uinto in d̄i es
 sentia. vel sp̄tiali d̄im fluentia
 cognoscent omnia etiam indi
 uida. v̄nde **A**nsel. libro de si
 militudi. dicit sic **B**eatitude m̄s
 p̄ ē sapientia qua hic se carere
 estimat. si quid non agnouit
 quod alterum scire putauerit.

Decimū
 3. 7. 9. sapia d̄m ig
 10. Quis em p̄fca gn
 11. v̄lcat euasione fit
 12. et m̄re? q̄ p̄tē
 13. us. In h̄is de oīs m̄
 14. q̄ d̄e volute. v̄no
 15. q̄ s̄ma sapia t̄o ad
 16. t̄m̄t̄ v̄t̄e qua i
 17. us q̄ in s̄p̄a relute
 18. Ibi singli oēs. ibi ab
 19. singli agnoscent. m̄
 20. oīs lat̄e. q̄ p̄na
 21. qua s̄t̄e q̄s editus
 22. quā d̄am in v̄ta f̄
 23. **S**ecō dicitur num
 24. mea q̄ tr̄s̄m̄ d̄a
 25. sic d̄leat̄ ibi c̄ct̄is
 26. c̄ct̄a t̄dunt in co
 27. b̄o. **S**i tu cū tata
 28. nunq̄ in ḡs eis
 29. illis laudib; et n̄
 30. semp̄ d̄ta m̄bia
 31. ut p̄to cōd̄ r̄d̄
 32. singuloz oficiē
 33. ant. facti aut̄ o
 34. sine ofisiōe ad
 35. cordia d̄i. q̄
 36. amq; aḡt̄lacō
 37. t̄no d̄ p̄ p̄as
 38. āḡtia p̄met s̄
 39. magis p̄t̄e
 40. q̄s v̄nēnt? s̄
 41. et om̄i p̄t̄e
 42. quois mol̄st̄
 43. p̄m̄t̄ v̄l n̄nq̄
 44. p̄t̄e? i f̄ans
 45. d̄t̄e. **T**uc q̄p̄

Sed quis eorum sapia quam seipsum ignorat. Quis enim perfecte cognoscere valeat cuiusmodi res sit corpus eius? interius? quae posterius? et interius. In futuro autem beatus nihil eorum quae scire voluerit ignorabit. quia in summa sapia tota creatura bonitatem videbit quam in deo melius quam in seipso relucere constat. Ibi singuli omnes. ibi ab omnibus singuli cognoscunt. nec quemquam oculo latebit. quae propria quae gerit. quae stirpe quae editus fuit. vel quid etiam in vita sua fecerit.

Sed dices nunquam scelerum mea quae erubescenda cunctis confessio deleueat: ibi cunctis in aperto ostendenda traduntur in cor meo libro. Sed tu cui tanta dimissa sunt nunquam in gestis eius. Certe ut in illis laudibus et naturaliter iocundus semper de quanta miseria sis erutus ut puto coram habebis. cum ergo singulorum conscientie singulis pateant. fatui audeo. curata crimina sine confusione ad magnam misericordiam dei. et quae gratificationes tuamque congratulationes cunctis pateant. non ei pro peccatis te maior coram angustia premet. scelerumque tuorum magis pudebit. quam aliquem magis vulneribus sauciatus. nuncque ex omni parte sanatum. Abolita languoris molestia nunquam aliquem premit. vel nunquam eorum quae cumis possit. infans egerit veredum pudeat. Tunc quippe cum integre. sani

tas perfecta. mundicia plena. remissio omnium seculorum. offensionum impunitas certe tibi arriseit. cognicio vel recordatio peccatorum tuorum in nullo tibi horrore vel confusione esse potest. vix super agnitis delictis velut enormi ac feda infirmitate tua pietas virtus. sapia medici. quae te sanauit sublimius a cunctis admirabitur. laudabit. magnificentur. laus talis autem dei etiam tua gloria est.

Sed dices gloriam dei ibi intuenda video. sed quomodo inter totos innocentes in me sanata intuentes non me iudicent. non intelligo. de quo agis fratres intelliget te. ne quae quam se. sed deum in quem peccasti offendisse quem tu videris penitus ignouisse. nec in cor innocens ascendere potest te iudicem cum sic deum offenderis. sed magis clementiam admirabitur. non solum in te. sed etiam in se. quod ne hoc medicamentum indigeris custoditus fuit. si impietate angelice indigni societate sua iudicare vellet dicentes. Tu homo de puluere factus. contra preceptum te in cenam peccati dimeristi. nunquam nobis filis esse vis. quod nunquam contra dei preceptum ire audisti. si non debet. si de puluere ut dicis factus fuit: non mirum si vetero temptationis impulsu fuit cecidit. vix agnita gratia pro eo omnia reliqua eius voluntate conatus fuit implere. vide de tribulationes in fame in siti etc.

q̄ ad eius hōnore; sustinui. vos
aut nunq̄ horz minū tulistis.

S hec rocinacō aduolū tū re
spicit. q̄ vīm sibi fecerūt. vñ alij
dicē p̄nt. Qd̄ in regno dei vram
q̄rīm? eq̄litate dono q̄ gr̄e xpi
ascribim? cuius sāguis bonis
cunctis p̄ponderat. hec Ansel.

Quartum intrinsecū gaudiū p̄
cipale consistit in omīū p̄teritorū
gr̄atissā ostēplacōe. nā tūc distm̄
ctissie videbūt tāi p̄p̄rijs opibz
q̄ in alijs. quō diligentibus
deū fm̄ ap̄lm̄. Oīa coo pantur
in bonū. celū. trā. mūd? in fern?.
bonū. a mali. p̄spera. q̄ aduersa.
demō. q̄ bon? āgelus. Tūc vidē
poterūt iudicia dei q̄ sūt h̄ abis
sus multa. vbi p̄s mābitur. d.
zelau sup̄ iniquos pacē p̄coz
vidēs. nō ē respectus mortis eoz
c̄. Et seq̄tur. donec intrē in san
ctuariū dei. q̄ intelligā in nouis
simis eoz. id ē. post hāc vitā. a
Iere. xij. Quare via impioz p̄
speatur. bñ est oībz q̄ opantur
iniquitate c̄. **S** p̄cedit. Iust9 q̄
dēs dñe. si disputē tecū. c̄. h̄
erūt tot gaudia. q̄t de cognitō
ut i p̄cedeti membro dictū ē no
tabilia. beati cōsiderāt dona eis
h̄ in via collocata. h̄ etiā maxi
ma gaudia h̄nt q̄ euasert oēs
vimes sc̄ie quos h̄nt dānati
in inferno. **Q**uintū intrinsecū
gaudiū consistit in oīm opacōnū
ad dei volūtatem oīfo. macone.

Sic em̄ dānati p̄petue peccāt
Ita isti p̄petue deum honorāt
Et sicut dānati pro quolibet
suo malo actu essentialē peccāt
habent id est inseparabilem deor
dinacōnem. sc̄dm̄ illud Aug9.
lib 20 confes. Iussisti dñe q̄ ita fa
ctum est. ut pena sit sibi omnis
animus inordinatus. Ita salua
ti i q̄libz suo actu quoddā inse
parabile a cōtinuum. premiū ha
bent a complacentiam de bonis
actibus quos deum in eis vidēt
opari c̄.

Capitulū Duodecimum

Audia sup̄iora aie bte
in patria nūc vltio sūt a
deklarāda. q̄ consistūt in
dotibz aie tribz. vbi **P**rimo nōn
dū quid sit dōs. de hoc dictū est
sup̄ra. vij. ca. **S**ecūdo nōt tho.
i. iij. di. xlix. p̄p̄rie inquit dōtes
aie sūt immediata p̄ncipia illi?
opacōnis in qua beatitudo con
sistit. per quam anima xp̄o con
iungitur. Et sūt tres dōtes tan
q̄ tria sup̄rema dona animam
summe ordīnantia a dispenen
tia ad beatitudinem. **P**rima est
visio. id est habitus lūs gloie
seu sapie. **S**ecūda est dilectio
id ē oīsummata q̄ p̄fecta caritas
patrie. **T**ertia est op̄prehensio. id
est tenecō dei in finiti bonū. qui se
tradit sua vñione ipsius anime
essentie intellectū. volūtati. a me
morie. Et hoc donū tertium est

de? ipse q̄ mai? intelligi neq̄t
Ex his tribz sup̄mis domis p̄ma
 nētibz aīa elicit tres perfectissi
 mas opacoēs. **E**x p̄mo visio
 nē dī clarā. **E**x secūdo dilcōnē
 dī sūmā. **E**t ex tercō certitudi
 nē de nō amissibilitate sup̄mā.
 q̄ tria seq̄tur inexplīcabīl aīe
 delcātio. frūicō. a letificacō. vñ
 sic ad dulciter a delcābilī vī
 dēdū aliquid. puta rosā. tria
 p̄ncipaliter req̄runt. **P**rīmo
 ut ocul? sit trāspārēs a mūd?
 p̄ hūidū glaciāle. **S**ecūdo ut
 lumē corpale adueiat oculo a
 medio. qd̄ facit mediū trāspa
 rēs ī actū. ut possit mouei a co
 lore. **E**t tercō similitudo qd̄a deci
 sa a rosā. q̄ similitudo rosā ī
 oculo rep̄ntat. qz rosā nō est
 ī oculo. s; ei? similitudo ī sp̄e
 coloris. **S**ic etiā ad videndū
 deū b̄nificā. **P**rīmo req̄ritur ali
 qd̄ lumē ī ip̄o oculo aīe. qd̄ ē
 intellect? ita ut fiat potens ad
 deū intelligēdū. nō p̄ qd̄. s; sub
 q̄ potēciō fiat. **S**ic potēcia p̄
 habitū sit forcior. scdm̄ illud
 math. v. **B**n̄ mūdō corde. **S**e
 cūdo habitus caritatis p̄fectus
 affectū mulcēs. ut delcābilissi
 me videatur. **T**ercio de? ipse
 loco similitudis ī corpālibz sic se
 vmet memorie ut sit p̄ncipiū
 q̄ deū vidēdū. a nō vmt se p̄ si
 militudie. **S**; q̄ritur cur
 sint tres dotes aīe. **R**e. s; m̄ t̄ho

a alios triplici de cā. **P**rīmo ut
 sic facietur tota ymago aīe q̄
 cōsistit ī intellcū. volūtate. et
 memoria: velut ī aīe tribz su
 premis potēcijs. **N**ā sapia seu
 lumen glorie p̄ficiat sūme intel
 lem. **C**aitas cōsumata affc̄m. a
 cōprehēsiō dī appropate mēo
 riā. **S**ecūdo ut sūme remunerē
 tur tres nobilissime virtutes
 vie. fides. caritas a spes. nā fides
 meret̄ lumē glorie. spes iten cō
 nē. a caritas sūmā dilcōz. **F**ides
 tamē a spes nō maēbūt eēnliē
 ī p̄ria. s; hōi succedit lumen
 glorie a sp̄e iten cō. **C**aitas vero
 maēbit. s; p̄ficiet̄ ibi. s; m̄ illud
 apli. i. cor. xiiij. nūc manēt fides
 spes. a caritas. maior aut̄ horz ē
 caritas. **T**ercō ut tribz p̄sonis
 d̄imis optie cōformem. nā p̄ lu
 mē glorie seu hitū sapie cōforbi
 mur filio q̄ ē sapiap caritatē spi
 tuis factō q̄ ē caritas. **E**t p̄ ten cō
 nē p̄ quā oīa possum? p̄ris po
 tēcie. **E**st itaqz p̄ma dōs aīe
 lumē glorie. qd̄ qd̄a dicūt eē
 ip̄a; ḡciā cōsumatā. **A**lij hitum
 sapie. **C**ertū tñ ē q̄ ē qd̄a ha
 bit? a decor aīe ut det̄ m̄nauit
 eccl̄a ext̄ de hereticis ī clemē.
 ad nr̄m. vbi dicitur sic. qz aīa
 racōnalis pōt esse beata p̄ natu
 ram. qz qz nō indigeam? luīne
 glorie eleuante ad deū vidē
 dū a beate fruendū error. **C**u
 ius racōnē assignat sc̄us t̄ho.

p̄ma pte. q. xij. d. q. omē qd̄ ele
 uatur ad aliqd̄ qd̄ excedit suā
 naturam. oportet qd̄ disponatur
 aliq̄ disposicōe ad talē formam
Cū igit̄ virtus natural̄ intellectus
 creati nō sufficiat ad dei eētā
 videndū s̄m illō **Ro. vi.** **Brā** dei
 vita eētā: oportet qd̄ ex d̄ma ḡ
 tia sup̄ accrescat ei virtus itelligē
 di. **Et** hoc augmētū virtutis in
 tellectiue vocamus lumē glorie.
Et ē illō de quo. **Apoc. xxi.** qd̄
 claritas dei illuminabit eā. sc̄; so
 cietatē b̄torū deū videnciū. **Et** in
 psal. **In** lumine tuo videbim⁹ lu
 mē. **Et** s̄m hoc lumen efficiamur
 deiformes id ē deo filēs s̄m illō
 .i. **Joh. iij.** **Cū** apparuerit similes
 ei erim⁹ hui⁹ etiā lumis et domi
 magitudo facit qd̄ q̄s in p̄ria plu
 ram deo videt qd̄ alius. et qd̄ plus
 diligit et gaudet. vñ vbi sup̄ di.
 tho. vidēciū deum vnus alio p̄fe
 ctius videt. **Et** hoc est p̄ hoc qd̄ in
 tellectus vnus h̄bit maiorem
 virtutē videndi deū **Facultas** au
 tē vidēdi deū non op̄tit intelle
 ctū p̄ naturā. sed p̄ lumē glorie
 qd̄ intellectū in quādā deiformi
 tate; constituit. vñ intellect⁹ pl⁹
 p̄cipās de lumine gl̄e p̄fectius
 deū videbit pl⁹ aut̄ p̄cipat de
 lumine glorie qd̄ pl⁹ habet de ca
 ritate quā h̄ meruit. et ad patri
 am attulit. **Quia** vbi ē maior
 caritas: est maius desiderium
Et desiderium quodāmo. facit

desideratē aptū et patulū ad
 suscepōnem desiderat. vñ qui
 plus habebit de caritate p̄fecti⁹
 eū videbit et beati⁹ erit. **Sed**
 q̄reres **Videbit** ne minim⁹ bea
 tus oēs species et gn̄arez et rō
 nes earū. **Et** ibid̄ qd̄ sic. **Quia** na
 turale desiderium mōnalis crea
 ture est. ad sciendū oia que p̄ti
 nent ad p̄fectionem intellectus
 creati. **Et** hoc sunt sp̄s et gn̄are
 rū et rāōes earū. q̄ videbit in deo
 quilibet vidēs eētā d̄mā. **Cog**
 noscē aut̄ aliq̄ singularia et co
 gitatus et facta earū. nō ē de per
 fectiōe intellect⁹ creati. nec ad
 hoc naturale desiderium tendit.
 tamē ut sup̄ habitū est in auto
 ritate **Ansel.** talia etiā cognosce
 mus. vñ de videbit vnusquisq̄
 cogitacōnes alterius. p̄t ipse
 vult. dicente **grego.** vnusquisq̄
 qd̄ mētē ab alteri⁹ oculis cor
 pulētia nequaq̄ abscondet. da
 to etiā ut dicit **Tho.** qd̄ tūc sol⁹
 deus videretur. qd̄ est fons et p̄n
 cipū totius esse et veritatis. ita
 replet desiderium naturale sci
 endi qd̄ nihil aliud quereretur
 et beatus esset. vñ de dicit **beatus**
Aug⁹. v. cōfēs. **Infelix** homo qd̄
 scit oia ista sc̄; creaturas. te au
 tem nescit. **Beatus** aut̄ qui te
 scit. etiam h̄ ista nesciat. **Qui** ve
 ro te et ista nouit. non prop̄
 ista beati⁹ ē. s̄ p̄ te solum bea
 tus hoc ille. **Sed** quereres

videbit ne vn̄ in eētia dīna
 plura q̄ aliq̄ de hijs q̄ de⁹ face
 re potest. **R.** ibidē horz q̄ deus
 facit vel facere pōt tñto aliq̄s
 intellect⁹ pluā agnoscat. q̄ to
 pfecti⁹ deū videt. In p̄ria ergo
 videbim⁹ deū se a deū in nob̄
 ⁊ nos in dō. ⁊ deū in creaturā
 ⁊ creaturas in dō. **Cognoscere**
 aut deū in sua eētia est visio
 meridiana. **Cognoscere** vero cre
 aturas in v̄bo. id ē in dīna ef
 fencia ē visio matutina. **S;** ag
 noscere creaturas in se hoc ē in
 pp̄rio genere est agnicō w̄sp
 tina. In via aut̄ quātuplex me
 diū ē int̄ nos ⁊ dū. **Prīmū** p̄cā
 p̄sa. lix. p̄cā v̄ra diuisert̄ inter
 ws ⁊ deū. h̄c impediūt ne deus
 videatur ⁊ agnoscat̄ delcābi
 lit̄. ⁊ ē mediū ip̄iorz. **Scdm**
 mediū sūt creature. **Ro. i.** Inui
 sibilis dei a creatura mūdip̄ ea
 q̄ facta sūt intellecta aspiciun
 tur. sep̄ternaq̄ virt⁹ eius ac
 dimitatis ⁊ est mediū p̄horz.
Terciū figurē illd̄ mediū fuit
 p̄riarchaz et p̄p̄tarū. **v̄n. i.**
Cor. x. Oia in figurā ōt̄gebāt
 illis. **Q̄rtū** scripture. de q̄ p̄s.
Declaraō s̄monū tuoz illū
 nat. ⁊ intellectū dat puul. **Et**
 hoc ē mediū theologoz. **Q̄n**
 tū ē fidei. **v̄n. Apoc. ij.** Esto fidel̄
 vsq̄ ad mortē. ⁊ dabo tibi coro
 nā vite. **Et** illd̄ ē mediū oim̄ fi
 deliū in speculo ⁊ in emigmate.

S; in p̄ria sine oī medio spē
 et similitudie de⁹ agnoscat̄ur
 seipō q̄ immerfus totū aie sup̄
 plebit vicē similitudis. ⁊ erit
 quomet videm⁹. ⁊ qd̄ vidē⁹.
 ut sic v̄niatur de⁹ totū aie. sic
 iā lux oculo. mel fauo. ⁊ vinū
 panī int̄cto. **v̄n. i. Cor. xij.**
 videm⁹ nūc p̄ speculū ⁊ in emig
 mate. tūc aut̄ facie ad faciem.
Scda dōs ē dilectio. id ē cari
 tatis habitus. p̄tunc in fūma
 sui p̄fectiōe cōsistēs. maior et
 minor s̄m q̄ in via q̄s meruit.
 h̄c caritas sola ē de q̄. **i. cor. xij.**
Caritas nūq̄ excidit. h̄c cari
 tas āplexabitur in finitū bonū
 sine medio ip̄dibilit̄ q̄ in via p̄
 media ⁊ insecuā dū dilexit. de
 q̄ caritate **āsel. li. p̄s. lo. capi.**
xij. sic dicit̄ excita nunc anima
 mea ⁊ erige totū intellectū tuū.
 ⁊ cogita q̄ntū potes. quale et
 q̄ntū sit illd̄ bonū. **Si** ei singu
 la bona delectabilia sūt: cogi
 ta mēte q̄ delectabile sit illd̄ bo
 nū qd̄ cōtinet iocūditatē oim̄
 bonoz. ⁊ nō q̄lem in reb⁹ crea
 tis sum⁹ expt̄. sed tñto differē
 te. q̄ to differt creator a crea
 tuā. **Si** ei bō ē vita creata: q̄
 bō ē vita creat̄. **Et capi. xv.**
Qui hoc bono fruatur. qd̄
 illi est. ⁊ qd̄ illi nō est. certe q̄c
 quid v̄let est ⁊ q̄cquid nol̄
 nō est. **Ibi** q̄ppe erūt bona cor
 poris ⁊ aie qualia nec oculus

vidit. nec auris audiuit. nec in
 cor hoīs ascenderūt. **C**ur ergo
 p̄ multa vagais homūto. q̄ren
 do bona anime tue a corpis tui
Ama vnū bonū in quo sūt om̄ia
 bō. a sufficit. **S**i delcāt pulch
 tudo: fulgebūt iusti sic sol. **S**i
 velocitas. a fortitudo. aut libtas
 corpis cui n̄l obfistē possit. erūt
 similes āgelis dei. **Q**uia semiat
 corp9 ai ale. a surg; corp9 spū
 ale. ptate vtiq; non natua. **S**i
 longa a salubris vita. ibi sana
 est et̄itas. a eterna sanitas. qz
 iusti imp̄petuum viuet. a salus
 iustoz a dño. **S**i satietas. satia
 bim cū apparuit gloria dei. **S**i
 ebetas: inebabūtur ab vberta
 te dom9 eius. **S**i melodia: ibi
 āgeloz chori cānnūt sine fine
 deo. **S**i q̄lib; nō immūda. h̄ mū
 da voluptas to r̄te voluptat̄
 sue potabit eos deus. **S**i sapia.
 ipsa dei sapia ostendet seipsam
Si amicitia: diligent deū plus
 q̄ seipōs. a inuicē tanq̄ seipōs.
 a deus illos plusq̄ illi seipōs.
Si concordia. oibus illis erit vna
 voluntas qz nulla erit ibi nisi
 dei voluntas. **S**i potestas.
 omnipotentes erūt sue volunta
 tis. ut de9 sue. nā sicut poteit de
 us qd̄ vlet p̄ seipm̄. Ita poterūt
 illi qd̄ volunt p̄ illū. **Q**uia sicut
 illi nō aliud vlet q̄ qd̄ ille. Ita
 ille nollet q̄quid illi nollet.
Et quod ille vlet: non poterit

nō eē. **S**i honoz a diuitie. deus
 suos bonos a fideles sup̄ bona
 multa cōstituet. p̄mo fili9 dei. a
 di9 vocabuntur. a erunt. **E**t vbi
 erit filius eius. ibi erunt et illi.
 heredes quidem. dei. cohere
 des autē xp̄i. **S**i vera securitas:
 certit̄ ita erūt ut nullaten9 ista ul
 p̄ci9 illd̄ bonū sibi de futuro sci
 ant. **I**ntroga int̄ima tua si cape
 p̄nt tātū gaudiū suū de tāta bi
 tudie sua. **T**ercia dōs aie est
 tenecō seu op̄hēsiō. put opponi
 tur insecuōm̄ vie. **S**px em̄ est
 in via exspectacō futuē btitudi
 nis. **E**t sp̄s q̄ differitur affligit
 aīa; de q̄. i. cor. ix. nescitis q̄ h̄j
 q̄ in stadio currūt. oēs q̄d̄ cur
 rūt. h̄ vn9 accipit brauiū. **S**ic
 currite ut op̄l̄datis. **S**i i p̄ria
 sp̄s de finet. a certitudo a securi
 tas de felicitate p̄petua dabitur
 p̄ dei imediata eētia; q̄ aie illa
 betur. de hac dōte dicit Ansel. li.
 de filitudinib;. **S**ecuritas oēs
 alias ptes btitudinis cōfirmat.
 nec haberi p̄nt p̄fecte sine illa. **I**n
 hac aut̄ vita n̄l secur9 exstat to
 talit̄. **S**ed eod̄ em̄ tpe paup̄ ex
 diuite. mortu9 ex vni9 potest
 existē. **I**n futuro aut̄ bon9 q̄cqd̄
 vluerit hēbit. a nihil ex eo se
 amissuz timebit. h̄c ille. **O**mnia
 p̄dicta gaudia a singula vide
 bit se habere beata anima a ex
 istis quod d̄ d̄ infimū quodā
 modo surget in ea gaudiū

Decimū

Preceptū

de q̄ Ansel. ibidē sic dī. Quid
 queso maius gaudiū cogitā
 possit q̄ ex istis opactū preta
 ctis. Gaudiū em̄ eit ei int? ⁊ ex
 tra gaudiū sursum atq; deorsū.
 gaudiū circūcū ⁊ vbiq; gau
 diū plenū. hxc de Ansel. vñ ibi
 de li. p. sol. cap. vltio oracōe
 sic ocludit. de? me? ⁊ de? me?
 spes mea ⁊ gaudiū cord̄ mei.
 dic aie mee si hoc ē gaudiū de
 q̄ nob̄ dicitis p̄ filiū tuū. petite
 ⁊ accipietis ut gaudiū v̄rū
 sit plenū. Inueni nāq; gaudi
 um qd̄ dā plenū et pl̄ q̄ ple
 nū. Pleno qd̄ cor̄ de. plena mē
 te. plēa aia. plēo toto hōie. nō
 ergo totū illd̄ gaudiū intrabit
 in gaudētes. s; toti gaudētes
 intrībūt in gaudiū. vtiq; tātū
 gaudebūt q̄ tū amabūt. tñtū
 amabūt q̄ tū cognoscēt. q̄ tū
 te cognoscēt dñe tūc ⁊ q̄ tū te
 amabūt. Certe nec ocul? vi
 dit nec auris audiuit. nec in
 cor̄ hōis ascēdit i hac vita. qñ
 tum te cognoscent ⁊ amabūt
 in alia vita. Oro de? cognoscā
 te. amē te. ut gaudeā de te. ⁊ si
 nō possum in hac vita ad ple
 nū v̄l p̄ficiā in dies. vsq; dū ve
 niat illd̄ ad plenū. Dñe p̄ filiū
 tuū iubes. p̄mo cōsulis p̄tere.
 ⁊ p̄mittis accipere ut gaudiū
 n̄rū sit plenū. p̄to dñe qd̄ cō
 sulis p̄ admirabilē cōfiliariū
 n̄rū. Accipiā qd̄ p̄mittis per

Capitulū

Duodecimū

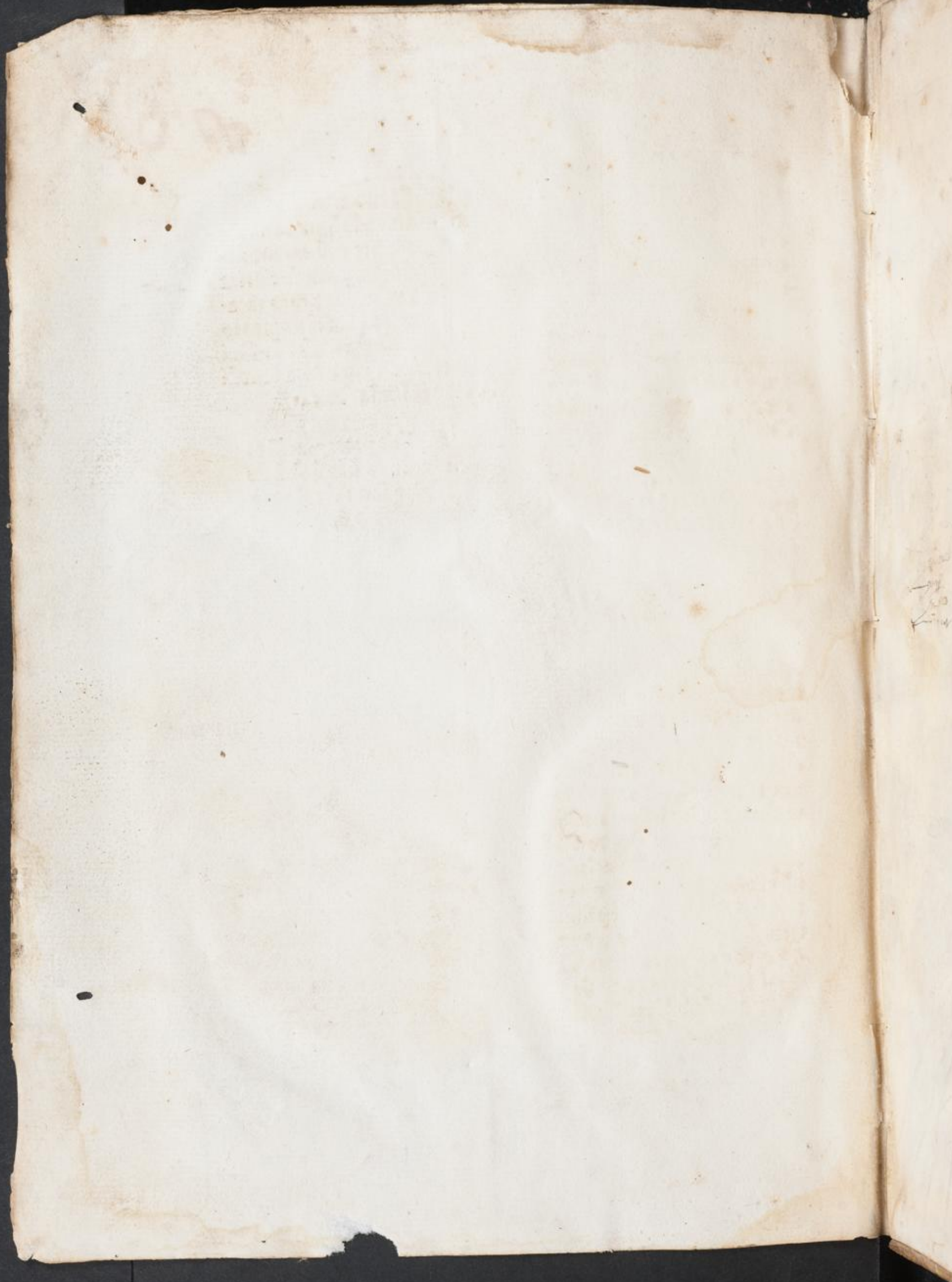
uitatē tuā ut gaudiū meum
 plenū sit meditetur interim in
 de mēs mea. loq̄tur inde ling
 ua mea. amet illd̄ cor̄ meum.
 sermocinetur os meū. efuriat
 illd̄ aia mea. ficiat caro mea.
 desideret tota s̄bstācia mea. co
 nec intrē in gaudiū dñi. Qui
 es trinus ⁊ vnus deus benedi
 ctus in secula Amen.

Explicit preceptorū di
 uine legis fr̄is Johānis
 Ryder sacre theologie
 professoris eximij. ordi
 nis predicatorū. conuen
 tualis Rurebergensis.

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

